ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

2

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΙΚΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΣΟΒΙΕΤΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

(ΜΠΟΛΣΕΒΙΚΩΝ)

ΕΠΙΤΟΜΗ ΠΟΥ ΣΥΝΤΑΧΤΗΚΕ ΑΠΟ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΟΥ ΚΚΣΕ (μπ.)

ΕΓΚΡΙΘΗΚΕ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΟΥ ΚΚΣΕ (μπ.)

Τόμος Α΄.

«ΤΑ ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ» Α. Ε. ΑΘΗΝΑ 1945

ΙΣΤΟΡΙΑ
ΤΟΥ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΙΚΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ
ΤΗΣ ΣΟΒΙΕΤΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ (ΜΠ.)

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
2

ΙΣΤΟΡΙΑ
ΤΟΥ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΙΚΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ
ΤΗΣ ΣΟΒΙΕΤΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ
(ΜΠΟΛΣΕΒΙΚΩΝ)

ΕΠΙΤΟΜΗ
ΠΟΥ ΣΥΝΤΑΧΤΗΚΕ ΑΠΟ ΕΠΙΤΡΟΠΗ
ΤΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΟΥ ΚΚΣΕ (μπ.)

ΕΓΚΡΙΘΗΚΕ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΟΥ ΚΚΣΕ (μπ.)

ΤΟΜΟΣ Α'.

«ΤΑ ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ» Α.Ε. ΑΘΗΝΑ 1945

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τὸ Κομμουνιστικὸ Κόμμα τῆς Σοβιετικῆς Ἕνωσης (μπολσεβίκοι) - ΚΚΣΕ (μπ.) πέρασε ἕνα μακρινὸ καὶ ἔνδοξο δρόμο, ἀπὸ τοὺς πρώτους μικροὺς μαρξιστικοὺς κύκλους καὶ ὁμάδες, ποὺ ἐμφανίστηκαν στὴ Ρωσία μετὰ τὸ 1880, ὡς τὸ μεγάλο κόμμα τῶν μπολσεβίκων, ποὺ διευθύνει σήμερα τὸ πρῶτο στὸν κόσμο σοσιαλιστικὸ κράτος τῶν ἐργατῶν καὶ ἀγροτῶν.

Τὸ ΚΚΣΕ (μπ.) γεννήθηκε—πάνω στὴ βάση τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος τῆς προεπαναστατικῆς Ρωσίας—ἀπὸ τοὺς μαρξιστικοὺς κύκλους καὶ ὁμάδες, ποὺ εἶχαν συνδεθεῖ μὲ τὸ ἐργατικὸ κίνημα καὶ τοῦ πρόσδιναν σοσιαλιστικὴ συνείδηση. Τὸ ΚΚΣΕ (μπ.) καθοδηγόταν καὶ καθοδηγεῖται ἀπὸ τὴν ἐπαναστατικὴ θεωρία τοῦ μαρξισμοῦ - λενινισμοῦ. Οἱ ἀρχηγοί του, μέσα στὶς καινούριες συνθῆκες τῆς ἐποχῆς τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ, τῶν ἰμπεριαλιστικῶν πολέμων καὶ τῶν προλεταριακῶν ἐπαναστάσεων, ἀνάπτυξαν παραπέρα τὴ διδασκαλία τοῦ Μὰρξ καὶ τοῦ Ἔνγκελς καὶ τὴν ἀνέβασαν σὲ νέα βαθμίδα.

Τὸ ΚΚΣΕ (μπ.) ἀναπτύχθηκε καὶ δυνάμωσε σὲ μιὰ πάλη ἀρχῶν ἐνάντια στὰ μικροαστικὰ κόμματα μέσα στὸ ἐργατικὸ κίνημα: τοὺς ἐσέρους (καὶ ἀκόμα προηγούμενα ἐνάντια στοὺς προδρόμους τους, τοὺς ναρόντνικους), τοὺς μενσεβίκους, τοὺς ἀναρχικούς, τοὺς ἀστοὺς ἐθνικιστὲς κάθε εἴδους καὶ μέσα στὸ κόμμα ἐνάντια στὰ μεντεβίκικα καὶ ὀππορτουνιστικὰ ρεύματα, στοὺς τροτσκιστές, στοὺς μπουχαρινικούς, σ' αὐτοὺς ποὺ κάναν ἐθνικιστικὲς παρεκκλίσεις καὶ σὲ ἄλλες ἀντιλενινιστικὲς ὁμάδες.

Τὸ ΚΚΣΕ (μπ.) δυνάμωνε καὶ ἀτσαλωνόταν στὴν ἐπαναστατικὴ πάλη ἐνάντια σ' ὅλους τοὺς ἐχθροὺς τῆς ἐργατικῆς τάξης, ἐνάντια σ' ὅλους τοὺς ἐχθροὺς τῶν ἐργαζομένων, τοὺς τσιφλικάδες, τοὺς κεφαλαιοκράτες, τοὺς κουλάκους, τοὺς σαμποταριστές, τοὺς κατάσκοπους, ἐνάντια σ' ὅλους τοὺς μισθοφόρους τοῦ κεφαλαιοκρατικοῦ περιβάλλοντος.

Ἡ ἱστορία τοῦ ΚΚΣΕ (μπ.) εἶνε ἱστορία τριῶν ἐπαναστάσεων: τῆς ἀστικοδημοκρατικῆς ἐπανάστασης τοῦ 1905, τῆς ἀστικοδημοκρατικῆς ἐπανάστασης τοῦ Φλεβάρη τοῦ 1917 καὶ τῆς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης τοῦ Ὀχτώβρη τοῦ 1917.

Ἡ ἱστορία τοῦ ΚΚΣΕ (μπ.) εἶνε ἡ ἱστορία τῆς ἀνατροπῆς τοῦ τσαρισμοῦ, τῆς ἀνατροπῆς τῆς ἐξουσίας τῶν τσιφλικάδων καὶ τῶν κεφαλαιοκρατῶν, ἡ ἱστορία τῆς συντριβῆς τῆς ξενικῆς ἔνοπλης ἐπέμβασης τὸν καιρὸ τοῦ ἐμφυλίου πολέμου, ἡ ἱστορία τῆς ἀνοικοδόμησης τοῦ σοβιετικοῦ κράτους καὶ τῆς σοσιαλιστικῆς κοινωνίας στὴ χώρα μας.

Ἡ μελέτη τῆς ἱστορίας τοῦ ΚΚΣΕ (μπ.) μᾶς πλουτίζει μὲ τὴν πεῖρα τῆς πάλης τῶν ἐργατῶν καὶ ἀγροτῶν τῆς χώρας μας γιὰ τὸ σοσιαλισμό.

Ἡ μελέτη τῆς ἱστορίας τοῦ ΚΚΣΕ (μπ.), ἡ μελέτη τῆς ἱστορίας τῆς πάλης τοῦ κόμματός μας ἐνάντια σὲ ὅλους τοὺς ἐχθροὺς τοῦ μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ, ἐνάντια σὲ ὅλους τοὺς ἐχθροὺς τῶν ἐργαζομένων, βοηθεῖ στὴν ἀφομοίωση τοῦ μπολσεβικισμοῦ καὶ ἀνεβάζει τὴν πολιτική μας ἐπαγρύπνηση.

Ἡ μελέτη τῆς ἡρωϊκῆς ἱστορίας τοῦ μπολσεβίκικου κόμματος μᾶς ἐξοπλίζει μὲ τὴ γνώση τῶν νόμων τῆς κοινωνικῆς ἐξέλιξης καὶ τῶν πολιτικῶν ἀγώνων, μὲ τὴ γνώση τῶν κινητηρίων δυνάμεων τῆς ἐπανάστασης.

Ἡ μελέτη τῆς ἱστορίας τοῦ ΚΚΣΕ (μπ.) στερεώνει τὴν πεποίθηση γιὰ τὴν τελικὴ νίκη τῆς μεγάλης ὑπόθεσης τοῦ κόμματος τοῦ Λένιν καὶ τοῦ Στάλιν, γιὰ τὴ νίκη τοῦ κομμουνισμοῦ σ' ὁλόκληρο τὸν κόσμο.

Τὸ βιβλίο αὐτὸ ἐκθέτει σύντομα τὴν ἱστορία τοῦ ΚΚΣΕ (μπ.).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

Η ΠΑΛΗ ΓΙΑ ΤΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΣΟΣΙΑΛΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟΥ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ ΣΤΗ ΡΩΣΙΑ

(1883 - 1901)

1. — ΚΑΤΑΡΓΗΣΗ ΤΗΣ ΔΟΥΛΟΠΑΡΟΙΚΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΟΥ ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΜΟΥ ΣΤΗ ΡΩΣΙΑ. — ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΣΥΓΧΡΟΝΟΥ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΟΥ ΠΡΟΛΕΤΑΡΙΑΤΟΥ. — ΤΑ ΠΡΩΤΑ ΒΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΣ.

Ἡ τσαρικὴ Ρωσία μπῆκε πιὸ ἀργὰ ἀπὸ τὶς ἄλλες χῶρες στὸ δρόμο τῆς καπιταλιστικῆς ἀνάπτυξης. Ὡς τὸ 1860 ὑπῆρχαν στὴ Ρωσία πολὺ λίγες φάμπρικες[1] καὶ ἐργοστάσια. Κυριαρχοῦσε ἡ οἰκονομία τῶν εὐγενῶν - τσιφλικάδων, ποὺ στηριζόταν στὴ δουλειὰ τῶν δουλοπάροικων. Μέσα στὸ καθεστὼς τῆς δουλοπαροικίας ἡ βιομηχανία δὲν μποροῦσε νὰ πάρει πραγματικὴ ἀνάπτυξη καὶ στὴν ἀγροτικὴ οἰκονομία ἡ ἀναγκαστικὴ δουλειὰ τοῦ δουλοπάροικου εἶχε μικρὴ παραγωγικότητα. Ὅλη ἡ πορεία τῆς οἰκονομικῆς ἀνάπτυξης ἔσπρωχνε στὴν κατάργηση τῆς δουλοπαροικίας. Ἡ τσαρικὴ κυβέρνηση, ἀδυνατισμένη ἀπὸ τὴ στρατιωτικὴ ἧττα στὸν κριμαϊκὸ πόλεμο καὶ τρομοκρατημένη ἀπὸ τὶς ἐξεγέρσεις τῶν ἀγροτῶν ἐνάντια στοὺς τσιφλικάδες, ἀναγκάστηκε, τὸ 1861, νὰ καταργήσει τὴ δουλοπαροικία.

Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν κατάργηση τῆς δουλοπαροικίας οἱ τσιφλικάδες ἐξακολουθοῦσαν νὰ καταπιέζουν τοὺς ἀγρότες. Οἱ τσιφλικάδες καταλήστεψαν τοὺς ἀγρότες ἁρπάζοντας σημαντικὰ κομμάτια ἀπὸ τὴ γῆ ποὺ χρησιμοποιοῦσαν πρὶν τὴν «ἀπελευθέρωση». Αὐτὰ τὰ κομμάτια τῆς γῆς οἱ ἀγρότες τὰ ἔλεγαν «ἀτρέζσκι»[2]. Οἱ ἀγρότες ὑποχρεώθηκαν νὰ πληρώσουν στοὺς τσιφλικάδες κάπου δυὸ δισεκατομμύρια ρούβλια, σὰν δικαίωμα ἐξαγορᾶς γιὰ τὴν «ἀπελευθέρωσή» τους.

Μετὰ τὴν κατάργηση τῆς δουλοπαροικίας οἱ ἀγρότες βρέθηκαν ἀναγκασμένοι νὰ νοικιάζουν μὲ τοὺς πιὸ σκληροὺς ὅρους τὴ γῆ τοῦ τσιφλικᾶ. Ἐκτὸς ἀπὸ τὴ χρηματικὴ καταβολὴ γιὰ νοίκι ὁ τσιφλικᾶς συχνὰ ὑποχρέωνε τοὺς

[1] Στὴ βιομηχανικὴ ἀνάπτυξη ἡ φάμπρικα βρίσκεται μεταξὺ τοῦ ἐργαστηρίου τοῦ βιοτέχνη καὶ τοῦ νεώτερου μεγάλου καπιταλιστικοῦ ἐργοστασίου (σημ. μετ.).

[2] Ἀτρέζσκι = κομμάτια, ἀπὸ τὸ ρῆμα ἀτρεζάτ = κόβω (σημ. μετ.).

ἀγρότες νὰ καλλιεργοῦν δωρεάν, μὲ δικά τους ἐργαλεῖα καὶ ἄλογα, ὁρισμένη ἔκταση τῆς τσιφλικάδικης γῆς. Αὐτὸ τὸ ἔλεγαν «ἀγγαρεία». Συχνότερα ὁ ἀγρότης ἦταν ὑποχρεωμένος νὰ πληρώνει στὸν τσιφλικᾶ τὸ νοίκι τῆς γῆς σὲ εἶδος, νὰ δίνει δηλ. τὴ μισὴ σοδειά. Αὐτὸ ἦταν τὸ «μισακάρικο».

Ἔτσι ἡ κατάσταση ἔμεινε σχεδὸν ἡ ἴδια ὅπως καὶ στὴ δουλοπαροικία, μὲ μόνη τὴ διαφορὰ πὼς τόρα ὁ ἀγρότης ἦταν προσωπικὰ ἐλεύθερος· δὲν μποροῦσαν πιὰ νὰ τὸν πουλήσουν, οὔτε νὰ τὸν ἀγοράσουν σὰν πράγμα.

Οἱ τσιφλικάδες ἀπομυζοῦσαν καὶ τὴν τελευταία ἰκμάδα ἀπὸ τὴν καθυστερημένη ἀγροτικὴ οἰκονομία μὲ διάφορα ληστρικὰ μέσα (νοίκια, πρόστιμα). Μὲ τὴν καταπίεση τῶν τσιφλικάδων ἡ βασικὴ μάζα τῆς ἀγροτιᾶς δὲν μποροῦσε νὰ βελτιώσει τὸ νοικοκυριό της. Σ' αὐτὸ βρίσκεται ἡ αἰτία τῆς ἐξαιρετικῆς καθυστέρησης τῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας στὴν προεπαναστατικὴ Ρωσία, ποὺ προκαλοῦσε συχνὲς σιτοδεῖες καὶ λιμούς.

Τὰ ὑπολείμματα τῆς φεουδαρχικῆς οἰκονομίας, τὰ τεράστια δοσίματα, οἱ ἀποζημιώσεις γιὰ τὴν ἐξαγορὰ στοὺς τσιφλικάδες, ποὺ συχνὰ ξεπερνοῦσαν τὸ εἰσόδημα τοῦ ἀγροτικοῦ νοικοκυριοῦ, προκαλοῦσαν τὴν καταστροφή, τὴν ἐξαθλίωση τῶν ἀγροτικῶν μαζῶν, ἀνάγκαζαν τοὺς ἀγρότες νὰ φεύγουν ἀπὸ τὸ χωριό τους γιὰ νὰ βροῦν ἀλλοῦ μεροκάματο. Πήγαιναν στὶς φάμπρικες καὶ στὰ ἐργοστάσια. Καὶ οἱ ἐργοστατιάρχες εὕρισκαν φτηνὴ ἐργατικὴ δύναμη.

Πάνω ἀπὸ τοὺς ἐργάτες καὶ τοὺς ἀγρότες στεκόταν ὁλόκληρη στρατιὰ ἀπὸ ἀστυνόμους, ἐνωμοτάρχες, χωροφύλακες, ἀστυνομικούς, φύλακες, ποὺ προστάτευαν τὸν τσάρο, τοὺς κεφαλαιοκράτες καὶ τοὺς τσιφλικάδες ἀπὸ τοὺς ἐργαζόμενους, ἀπὸ τοὺς ἐκμεταλλευόμενους. Ὡς τὸ 1903 ἐφαρμόζονταν οἱ σωματικὲς ποινές. Μ' ὅλο ποὺ ἡ δουλοπαροικία εἶχε καταργηθεῖ, ἔδερναν τοὺς ἀγρότες μὲ τὸ βούρδουλα γιὰ τὸ παραμικρὸ παράπτωμα, γιατὶ δὲν πλήρωναν τοὺς φόρους. Ἡ ἀστυνομία καὶ οἱ κοζάκοι χτυποῦσαν τοὺς ἐργάτες, πρὸ πάντων ὅταν ἀπεργοῦσαν, ὅταν οἱ ἐργάτες σταματοῦσαν τὴ δουλειὰ μὴν ἀντέχοντας στὶς καταπιέσεις τῶν ἐργοστασιαρχῶν. Στὴν τσαρικὴ Ρωσία οἱ ἐργάτες καὶ οἱ ἀγρότες δὲν εἶχαν κανένα πολιτικὸ δικαίωμα. Ἡ τσαρικὴ ἀπολυταρχία ἦταν ὁ χειρότερος ἐχθρὸς τοῦ λαοῦ.

Ἡ τσαρικὴ Ρωσία ἦταν φυλακὴ τῶν λαῶν. Οἱ πολυάριθμες ἐθνότητες τῆς τσαρικῆς Ρωσίας, ποὺ δὲν ἦταν ρωσικές, δὲν εἶχαν ὁλότελα κανένα δικαίωμα, ὑπόφεραν ἀδιάκοπα ὅλων τῶν εἰδῶν τὶς ταπεινώσεις καὶ τὶς προσβολές. Ἡ τσαρικὴ κυβέρνηση μάθαινε τὸ ρωσικὸ πληθυσμὸ νὰ βλέπει τὶς ντόπιες ἐθνότητες τῶν ἄλλων ἐθνικῶν περιοχῶν σὰν κατώτερες φυλές. Τὶς ὀνόμαζε ἐπίσημα «ἀλλογενεῖς» καὶ δίδασκε τὴν περιφρόνηση καὶ τὸ μῖσος ἐναντίον τους. Ἡ τσαρικὴ κυβέρνηση συδαύλιζε συνειδητὰ τὸ ἐθνικὸ μῖσος, ξεσήκωνε τὸν ἕνα λαὸ ἐναντίον τοῦ ἄλλου, ὀργάνωνε πογκρὸμ κατὰ τῶν ἑβραίων, σφαγὲς τῶν τατάρων καὶ τῶν ἀρμένηδων στὴν Ὑπερκαυκασία.

Στὶς ἐθνικὲς περιφέρειες ὅλες ἢ σχεδὸν ὅλες τὶς κρατικὲς θέσεις τὶς

εἶχαν ρῶσοι ὑπάλληλοι. Στὶς δημόσιες ὑπηρεσίες καὶ στὰ δικαστήρια ὅλες οἱ ὑποθέσεις διεξάγονταν στὰ ρωσικά. Ἀπαγορευόταν νὰ βγαίνουν ἐφημερίδες καὶ βιβλία στὶς ἐθνικὲς γλῶσσες, στὰ σχολειὰ ἀπαγορευόταν νὰ γίνεται ἡ διδασκαλία στὴ μητρικὴ γλῶσσα. Ἡ τσαρικὴ κυβέρνηση προσπαθοῦσε νὰ πνίξει ὅλες τὶς ἐκδηλώσεις τοῦ ἐθνικοῦ πολιτισμοῦ, ἀκολουθοῦσε πολιτικὴ καταναγκαστικοῦ «ἐκρωσισμοῦ» τῶν μὴ ρωσικῶν ἐθνοτήτων. Ὁ τσαρισμὸς ἦταν ὁ δήμιος, ὁ βασανιστὴς τῶν μὴ ρωσικῶν λαῶν.

Μετὰ τὴν κατάργηση τῆς δουλοπαροικίας ὁ βιομηχανικὸς καπιταλισμὸς στὴ Ρωσία ἀναπτύχθηκε ἀρκετὰ γρήγορα, παρὰ τὰ ὑπολείμματα τῆς δουλοπαροικίας ποὺ συγκρατοῦσαν ἀκόμα τὴν ἀνάπτυξή του. Σὲ 25 χρόνια, ἀπὸ τὸ 1865 ὡς τὸ 1890, ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐργατῶν, μόνο στὶς μεγάλες φάμπρικες, τὰ ἐργοστάσια καὶ τοὺς σιδηροδρόμους, αὐξήθηκε ἀπὸ 760 σὲ 1433 χιλιάδες, δηλαδὴ πάνω ἀπὸ τὸ διπλάσιο.

Ἀκόμα πιὸ γρήγορα ἄρχισε νὰ ἀναπτύσσεται ἡ καπιταλιστικὴ μεγάλη βιομηχανία στὴ Ρωσία στὴ δεκαετία 1890—1900. Στὸ τέλος τοῦ 1890 ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐργατῶν στὶς μεγάλες φάμπρικες καὶ ἐργοστάσια, στὰ μεταλλεῖα, στοὺς σιδηροδρόμους, μοναχὰ στοὺς 50 νομοὺς τῆς εὐρωπαϊκῆς Ρωσίας, ἀνέβηκε σὲ 2.207 χιλιάδες καὶ σὲ ὁλόκληρη τὴ Ρωσία σὲ 2.792 χιλιάδες.

Αὐτὸ ἦταν σύγχρονο βιομηχανικὸ προλεταριάτο, ποὺ διαφέρει ριζικὰ ἀπὸ τοὺς ἐργάτες τῶν ἐργαστηρίων τῆς περιόδου τῆς δουλοπαροικίας κι ἀπὸ τοὺς ἐργάτες τῆς μικρῆς βιομηχανίας, χειροτεχνικῆς καὶ κάθε εἴδους ἄλλης, τόσο μὲ τὴ συγκέντρωσή του στὶς μεγάλες καπιταλιστικὲς ἐπιχειρήσεις, ὅσο καὶ μὲ τὶς μαχητικὲς ἐπαναστατικές του ἰδιότητες.

Ἡ βιομηχανικὴ ἄνοδος στὴ δεκαετία 1890—1900 συνδεόταν πρῶτ' ἀπ' ὅλα μὲ τὴν ἐντατικὴ κατασκευὴ τῶν σιδηροδρομικῶν γραμμῶν. Μέσα σὲ δέκα χρόνια, ἀπὸ τὸ 1890 ὡς τὸ 1900, στρώθηκαν πάνω ἀπὸ 21 χιλιάδες βέρστια[1] καινούριες σιδηροδρομικὲς γραμμές. Οἱ σιδηρόδρομοι χρειάζονταν τεράστια ποσότητα μέταλλο (γιὰ τὶς γραμμές, τὶς ἀτμομηχανές, τὰ βαγόνια) Χρειάζονταν ὅλο καὶ περισσότερα καύσιμα (πετροκάρβουνο καὶ πετρέλαιο). Αὐτὸ προκάλεσε τὴν ἀνάπτυξη τῆς μεταλλουργίας καὶ τῆς βιομηχανίας καυσίμων.

Στὴν προεπαναστατικὴ Ρωσία, ὅπως καὶ σὲ ὅλες τὶς καπιταλιστικὲς χῶρες, τὰ χρόνια τῆς βιομηχανικῆς ἀνόδου ἐναλλάσσονταν μὲ χρόνια βιομηχανικῶν κρίσεων καὶ στασιμότητας τῆς βιομηχανίας, ποὺ χτυποῦσαν βαρειὰ τὴν ἐργατικὴ τάξη, καταδίκαζαν ἑκατοντάδες χιλιάδες ἐργάτες στὴν ἀνεργία καὶ στὴν ἀθλιότητα.

Μ' ὅλο ποὺ μετὰ τὴν κατάργηση τῆς δουλοπαροικίας ἡ ἀνάπτυξη τοῦ καπιταλισμοῦ στὴ Ρωσία βάδιζε ἀρκετὰ γρήγορα, ὡστόσο ἡ Ρωσία στὴν

[1] Ρωσικὴ μονάδα μήκους· ἰσοδυναμεῖ μὲ 1076 μ. (σημ. μετ.).

οἰκονομική της ἀνάπτυξη ἔμενε πολὺ πίσω ἀπὸ τὶς ἄλλες κεφαλαιοκρατικὲς χῶρες. Ἡ τεράστια πλειοψηφία τοῦ πληθυσμοῦ ἀπασχολοῦνταν ἀκόμα στὴν ἀγροτικὴ οἰκονομία. Στὸ διάσημο βιβλίο του «*Ἡ ἀνάπτυξη τοῦ καπιταλισμοῦ στὴ Ρωσία*», ὁ Λένιν δίνει τοὺς κυριότερους ἀριθμοὺς ἀπὸ τὴ γενικὴ ἀπογραφὴ τοῦ 1897. Ἀπὸ αὐτοὺς βγαίνει πὼς ἡ γεωργικὴ παραγωγὴ ἀπασχολοῦσε περίπου τὰ πέντε ἕκτα τοῦ πληθυσμοῦ, ἐνῶ στὴ μεγάλη καὶ στὴ μικρὴ βιομηχανία, στὸ ἐμπόριο, στὶς σιδηροδρομικὲς καὶ ὑδάτινες μεταφορές, στὶς οἰκοδομικές, στὶς δασικὲς κλπ. ἐπιχειρήσεις ἀπασχολοῦνταν μόνο τὸ ἕνα ἕκτο περίπου τοῦ πληθυσμοῦ.

Αὐτὸ δείχνει πώς, παρὰ τὴν ἀνάπτυξη τοῦ καπιταλισμοῦ, ἡ Ρωσία ἦταν χώρα καθυστερημένη οἰκονομικά, χώρα μικροαστική, δηλ. χώρα, ὅπου κυριαρχοῦσε ἀκόμα τὸ ἐλάχιστα παραγωγικό, ἀτομικό, ἀγροτικὸ μικρονοικοκυριό.

Ὁ καπιταλισμὸς δὲν ἀναπτυσσόταν μονάχα στὶς πόλεις, μὰ καὶ στὸ χωριό. Ἡ ἀγροτιά, ἡ πιὸ πολυάριθμη τάξη στὴν προεπαναστατικὴ Ρωσία, ἀποσυνθέτονταν, διαφοροποιοῦνταν. Στὸ χωριό, μέσα ἀπὸ τὴν πιὸ εὔπορη ἀγροτιά, ξεχώριζε ἡ κορυφὴ τῶν κουλάκων, ἡ ἀστικὴ τάξη τοῦ χωριοῦ, καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριὰ πολλοὶ ἀγρότες καταστρέφονταν, μεγάλωνε ὁ ἀριθμὸς τῆς ἀγροτικῆς φτωχολογιᾶς, τῶν προλετάριων καὶ μισοπρολετάριων τοῦ χωριοῦ. Καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν μεσαίων ἀγροτῶν κάθε χρόνο λιγόστευε.

Τὸ 1903 ἡ Ρωσία εἶχε περίπου 10 ἑκατομμύρια ἀγροτικὰ νοικοκυριά. Ὁ Λένιν στὴ μπροσούρα του «*Πρὸς τὴ φτωχὴ ἀγροτιά*» ὑπολόγισε πὼς ἀπὸ τὸν ἀριθμὸ αὐτὸ 3 - 3 1/2 ἑκατομμύρια τοὐλάχιστο δὲν εἶχαν ἄλογο. Αὐτοὶ οἱ πιὸ φτωχοὶ ἀγρότες σπέρναν ἕνα ἀσήμαντο κομματάκι γῆς, νοίκιαζαν τὸ ὑπόλοιπο στοὺς κουλάκους καὶ οἱ ἴδιοι πήγαιναν ἀλλοῦ γιὰ μεροκάματο. Ἀπὸ τὴ θέση τους οἱ φτωχοὶ ἀγρότες ἦταν πιὸ κοντὰ ἀπὸ κάθε ἄλλον στὸ προλεταριάτο. Ὁ Λένιν τοὺς ὀνόμαζε προλετάριους τοῦ χωριοῦ ἢ μισοπρολετάριους.

Ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριὰ ἑνάμισυ ἑκατομμύριο πλούσια κουλάκικα ἀγροτικὰ νοικοκυριὰ (σὲ σύνολο 10 ἑκατομμύρια) πῆραν στὰ χέρια τους τὴ μισὴ καλλιεργήσιμη γῆ. Αὐτοὶ οἱ ἀγρότες ἀστοὶ πλούτιζαν καταπιέζοντας τὴ φτωχολογιὰ καὶ τὴ μεσαία ἀγροτιά, ἔβγαζαν κέρδη ἀπὸ τὴ δουλειὰ τῶν φτωχῶν καὶ μεροκαματιάρηδων ἀγροτῶν καὶ μετατρέπονταν σὲ καπιταλιστὲς τοῦ χωριοῦ.

Ἀπὸ τὸ 1870 κιόλας καὶ προπάντων μετὰ τὸ 1880, ἡ ἐργατικὴ τάξη τῆς Ρωσίας ἄρχισε νὰ ξυπνᾶ καὶ ν' ἀγωνίζεται ἐνάντια στοὺς κεφαλαιοκράτες. Ἡ θέση τῶν ἐργατῶν στὴν τσαρικὴ Ρωσία ἦταν ἐξαιρετικὰ δύσκολη. Μετὰ τὸ 1880 τὰ ἐργοστάσια δὲ δούλευαν λιγότερο ἀπὸ δωδεκάμιση ὧρες καὶ στὴν ὑφαντουργία ἔφθαναν τὶς 14 - 15. Ἐχμεταλλεύονταν πλατειὰ τὴ δουλειὰ τῶν γυναικῶν καὶ τῶν παιδιῶν. Τὰ παιδιὰ δούλευαν τὶς ἴδιες ὧρες,

μὲ τοὺς ἐνήλικους μά, ὅπως καὶ οἱ γυναῖκες, ἔπαιρναν πολὺ μικρότερα μεροκάματα. Τὰ μεροκάματα ἦταν ἐξαιρετικὰ χαμηλά. Τὸ μεγαλύτερο μέρος τῶν ἐργατῶν ἔπαιρνε 7 - 8 ρούβλια τὸ μῆνα. Οἱ πιὸ καλοπληρωμένοι ἐργάτες στὰ μεταλλουργικὰ ἐργοστάσια δὲν ἔπαιρναν πάνω ἀπὸ 35 ρούβλια τὸ μῆνα. Δὲν ὑπῆρχε καμμιὰ προστασία στὴ δουλειά, πράγμα ποὺ εἶχε γιὰ συνέπεια μαζικοὺς ἀκρωτηριασμοὺς καὶ θανάτους ἐργατῶν. Δὲν ὑπῆρχε καμμιὰ ἀσφάλιση γιὰ τοὺς ἐργάτες· ἡ ἰατρικὴ περίθαλψη δίνονταν μόνο μὲ πληρωμή. Οἱ συνθῆκες τῆς κατοικίας ἦταν ἐξαιρετικὰ ἄσχημες. Σὲ μικρὲς «τρύπες» στοὺς ἐργατικοὺς στρατῶνες τῶν ἐργοστασίων ζοῦσαν 10 - 12 ἐργάτες Συχνὰ οἱ ἐργοστασιάρχες ἔκλεβαν στὸ λογαριασμὸ τοὺς ἐργάτες, τοὺς ὑποχρέωναν ν' ἀγοράζουν ἀπὸ τὰ ἐργοστασιακὰ πρατήρια τὰ προϊόντα σὲ τριπλάσια τιμή, καταλήστευαν τοὺς ἐργάτες μὲ τὰ πρόστιμα.

Οἱ ἐργάτες ἄρχισαν νὰ συνεννοοῦνται μεταξύ τους καὶ νὰ παρουσιάζουν κοινὰ αἰτήματα στοὺς ἐργοστασιάρχες γιὰ νὰ καλυτερέψει ἡ ἀνυπόφορη κατάστασή τους. Παρατοῦσαν τὴ δουλειά τους, δηλαδὴ ἔκαναν ἀπεργία. Οἱ πρῶτες ἀπεργίες στὰ 1870 καὶ στὰ 1880 ξεσποῦσαν συνήθως γιὰ τὰ ὑπερβολικὰ πρόστιμα, τὸ παραφούσκωμα τῶν λογαριασμῶν, τὴν ἀπάτη στὴν ἐξόφληση, τὴν ἐλάττωση τῶν μισθολογίων. Στὶς πρῶτες ἀπεργίες οἱ ἐργάτες χάνοντας τὴν ὑπομονή τους κατάστρεφαν κάποτε τὶς μηχανές, ἔσπαζαν τὰ τζάμια στὰ ἐργοστάσια, λεηλατοῦσαν τὰ πρατήρια τῶν ἐργοδοτῶν καὶ τὰ γραφεῖα. Οἱ πρωτοπόροι ὅμως ἐργάτες ἄρχισαν νὰ καταλαβαίνουν πὼς γιὰ νὰ ἐπιτύχει ἡ πάλη τους ἐνάντια στοὺς κεφαλαιοκράτες χρειάζεται ὀργάνωση. Ἔτσι ἄρχισαν νὰ ἐμφανίζονται ἐργατικὲς ἑνώσεις.

Τὸ 1875 ὀργανώθηκε στὴν Ὀδησσὸ ἡ «Ἕνωση τῶν ἐργατῶν τῆς νότιας Ρωσίας». Ἡ πρώτη αὐτὴ ἐργατικὴ ὀργάνωση ἔζησε ὀχτὼ - ἐννιὰ μῆνες· ἔπειτα διαλύθηκε ἀπὸ τὴν τσαρικὴ κυβέρνηση.

Τὸ 1878 ὀργανώθηκε στὴν Πετρούπολη ἡ «Βόρεια ἕνωση τῶν ρώσων ἐργατῶν», μὲ ἐπικεφαλῆς τὸ μαραγκὸ Χαλτούριν καὶ τὸ σιδερᾶ Ὀμπνόρσκι. Στὸ πρόγραμμα τῆς Ἕνωσης αὐτῆς ἀναφερόταν πώς, σύμφωνα μὲ τοὺς σκοπούς της, ἀνήκει στὰ σοσιαλδημοκρατικὰ ἐργατικὰ κόμματα τῆς Δύσης. Τελικό της σκοπὸ ἡ Ἕνωση ἔβαζε τὴ σοσιαλιστικὴ ἐπανάσταση, τὴν «ἀνατροπὴ τοῦ ὑπάρχοντος πολιτικοῦ καὶ οἰκονομικοῦ κρατικοῦ καθεστῶτος, ποὺ ἦταν ἐξαιρετικὰ ἄδικο» Ἕνας ἀπὸ τοὺς ὀργανωτὲς τῆς Ἕνωσης, ὁ Ὀμπνόρσκι, εἶχε ζήσει στὸ ἐξωτερικὸ καὶ εἶχε γνωρίσει ἐκεῖ τὴ δράση τῶν μαρξιστικῶν σοσιαλδημοκρατικῶν κομμάτων καὶ τῆς πρώτης Διεθνοῦς, ποὺ καθοδηγοῦσε ὁ Μάρξ. Τὸ γεγονὸς αὐτὸ ἔβαλε τὴ σφραγίδα του στὸ πρόγραμμα τῆς «Βόρειας ἕνωσης τῶν ρώσων ἐργατῶν». Ἡ Ἕνωση ἔβαζε γιὰ ἄμεσο καθῆκον τὴν κατάχτηση τῆς πολιτικῆς ἐλευθερίας καὶ τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων γιὰ τὸ λαὸ (ἐλευθερία λόγου, τύπου, δικαίωμα συγκέντρωσης κ.λ.π.). Μέσα στὶς ἄμεσες διεκδικήσεις της περιλαμβανόταν ἀκόμα καὶ ὁ περιορισμὸς τῶν ὡρῶν δουλειᾶς.

Ἡ Ἕνωση εἶχε διακόσια μέλη καὶ ἄλλους τόσους συμπαθοῦντες. Ἄρχισε νὰ παίρνει μέρος στὶς ἐργατικὲς ἀπεργίες, νὰ τὶς διευθύνει. Ἡ τσαρικὴ κυβέρνηση τσάκισε καὶ αὐτὴ τὴν ἐργατικὴ ἕνωση.

Τὸ ἐργατικὸ κίνημα ὅμως ἐξακολουθοῦσε νὰ μεγαλώνει ἀγκαλιάζοντας ὅλο καὶ καινούριες περιφέρειες. Στὴ δεκαετία 1880—1890 γίνονται περισσότερες ἀπεργίες. Μέσα σὲ πέντε χρόνια (1881—1886) ἔχομε πάνω ἀπὸ 48 ἀπεργίες μὲ 80 χιλιάδες ἀπεργούς.

Ἐξαιρετικὰ μεγάλη σημασία γιὰ τὴν ἱστορία τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος εἶχε ἡ μεγάλη ἀπεργία, ποὺ ξέσπασε τὸ 1885 στὸ ὑφαντουργεῖο τοῦ Μορόζωφ, στὸ Ὀρέχοβο-Ζούγεβο.

Σ' αὐτὸ τὸ ὑφαντουργεῖο δούλευαν περίπου 8 χιλιάδες ἐργάτες. Οἱ συνθῆκες τῆς δουλειᾶς χειροτέρευαν κάθε μέρα. Ἀπὸ τὸ 1882 ὡς τὸ 1884 ἔγιναν πέντε περικοπὲς στὰ μεροκάματα. Τὸ 1884 ἐλαττώθηκαν μὲ μιᾶς κατὰ τὸ ἕνα τέταρτο, δηλ. κατὰ 25 %. Κι ἀκόμα ὁ ἐργοστασιάρχης Μορόζωφ καταβασάνιζε τοὺς ἐργάτες μὲ πρόστιμα. Ὅπως ἀποδείχτηκε στὴ δίκη ποὺ ἔγινε μετὰ τὴν ἀπεργία, γιὰ κάθε ρούβλι ποὺ ἔπαιρνε ὁ ἐργάτης τοῦ κρατοῦσαν μὲ τὴ μορφὴ τοῦ πρόστιμου 30-50 καπίκια σὲ ὄφελος τοῦ ἐργοστασιάρχη. Μὴ μπορῶντας πιὰ νὰ ὑποφέρουν αὐτὴ τὴ ληστεία οἱ ἐργάτες ἀπήργησαν τὸ Γενάρη τοῦ 1885. Ἡ ἀπεργία εἶχε ὀργανωθεῖ ἀπὸ τὰ πρίν. Τὴν καθοδηγοῦσε ὁ πρωτοπόρος ἐργάτης Πέτρος Μοϊσεένκο, ποὺ ἦταν παλαιότερα μέλος τῆς «Βόρειας ἕνωσης τῶν ἐργατῶν» καὶ εἶχε ἐπαναστατικὴ πεῖρα. Τὴν παραμονὴ τῆς ἀπεργίας ὁ Μοϊσεένκο εἶχε καταρτίσει, μαζὶ μὲ ἄλλους συνειδητοὺς ὑφαντουργούς, μιὰ σειρὰ αἰτήματα γιὰ τὸν ἐργοδότη, ποὺ ἐγκρίθηκαν σὲ μυστικὴ σύσκεψη τῶν ἐργατῶν. Οἱ ἐργάτες ἀπαιτοῦσαν πρῶτα ἀπ' ὅλα νὰ σταματήσουν τὰ ληστρικὰ πρόστιμα.

Ἡ ἀπεργία πνίχτηκε μὲ τὴν ἔνοπλη δύναμη. Πιάστηκαν πάνω ἀπὸ ἑξακόσιοι ἐργάτες καὶ πολλὲς δεκάδες ἀπ' αὐτοὺς παραπέμφθηκαν σὲ δίκη.

Παρόμοιες ἀπεργίες ἔγιναν τὸ 1885 στὰ ἐργοστάσια τοῦ Ἰβάνοβο-Βοζνεσένσκ.

Τὸν ἐρχόμενο χρόνο ἡ τσαρικὴ κυβέρνηση, τρομαγμένη ἀπὸ τὴν ἄνοδο τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος, ἀναγκάστηκε νὰ βγάλει ἕνα νόμο γιὰ τὰ πρόστιμα. Ὁ νόμος αὐτὸς ὅριζε πὼς τὰ ποσὰ ἀπὸ τὰ πρόστιμα δὲν πρέπει νὰ πηγαίνουν στὴν τσέπη τῶν ἐργοδοτῶν, ἀλλὰ νὰ διαθέτονται γιὰ τὶς ἀνάγκες τῶν ἴδιων τῶν ἐργατῶν.

Ἡ πεῖρα ἀπὸ τὴν ἀπεργία Μορόζωφ καὶ τὶς ἄλλες ἀπεργίες ἔδωσε στοὺς ἐργάτες νὰ καταλάβουν πὼς μποροῦσαν νὰ πετύχουν πολλὰ μὲ τὴν ὀργανωμένη πάλη. Μέσα ἀπὸ τὸ ἐργατικὸ κίνημα ἄρχισαν νὰ ξεχωρίζουν ἄξιοι καθοδηγητὲς καὶ ὀργανωτές, ποὺ ὑπεράσπιζαν σταθερὰ τὰ συμφέροντα τῆς ἐργατικῆς τάξης.

Τὴν ἴδια ἐποχή, μὲ τὸ ἀνέβασμα τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος στὴ Ρωσία

καὶ μὲ τὴν ἐπίδραση τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος τῆς δυτικῆς Εὐρώπης, ἀρχίζουν νὰ δημιουργοῦνται στὴ Ρωσία οἱ πρῶτες μαρξιστικὲς ὀργανώσεις

2. — ΟΙ ΝΑΡΟΝΤΝΙΚΟΙ ΚΑΙ Ο ΜΑΡΞΙΣΜΟΣ ΣΤΗ ΡΩΣΙΑ. — Ο ΠΛΕΧΑΝΩΦ ΚΑΙ Η ΟΜΑΔΑ ΤΟΥ «ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΗ ΤΗΣ ΔΟΥΛΕΙΑΣ».—ΑΓΩΝΑΣ ΤΟΥ ΠΛΕΧΑΝΩΦ ΕΝΑΝΤΙΑ ΣΤΟΥΣ ΝΑΡΟΝΤΝΙΚΟΥΣ. — ΔΙΑΔΟΣΗ ΤΟΥ ΜΑΡΞΙΣΜΟΥ ΣΤΗ ΡΩΣΙΑ.

Ὡς ὅτου ἐμφανιστοῦν οἱ μαρξιστικὲς ὁμάδες ἡ ἐπαναστατικὴ δουλειὰ στὴ Ρωσία γινόταν ἀπὸ τοὺς ναρόντνικους, ποὺ ἦταν ἀντίπαλοι τοῦ μαρξισμοῦ. Ἡ πρώτη ρούσικη μαρξιστικὴ ὁμάδα ἐμφανίστηκε τὸ 1883. Ἦταν ἡ ὁμάδα «Ἀπελευθέρωση τῆς δουλειᾶς», ὀργανωμένη ἀπὸ τὸ Γ. Β. Πλεχάνωφ στὸ ἐξωτερικὸ (Γενεύη), ὅπου εἶχε ἀναγκαστεῖ νὰ καταφύγει, καταδιωκόμενος ἀπὸ τὴν τσαρικὴ κυβέρνηση γιὰ τὴν ἐπαναστατική του δράση.

Παλαιότερα ὁ Πλεχάνωφ ἦταν καὶ ὁ ἴδιος ναρόντνικος. Ὅταν στὸ ἐξωτερικὸ γνώρισε τὸ μαρξισμό, ξέκοψε μὲ τοὺς ναρόντνικους καὶ ἔγινε διάσημος προπαγανδιστὴς τοῦ μαρξισμοῦ.

Ἡ ὁμάδα «Ἀπελευθέρωση τῆς δουλειᾶς» ἐργάστηκε πολὺ γιὰ τὴ διάδοση τοῦ μαρξισμοῦ στὴ Ρωσία. Μετάφρασε στὰ ρωσικὰ τὰ ἔργα τοῦ Μὰρξ καὶ τοῦ Ἔνγκελς: *«Μανιφέστο τοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος»*, *«Μισθωτὴ ἐργασία καὶ κεφάλαιο»*, *«Ἡ ἐξέλιξη τοῦ σοσιαλισμοῦ ἀπὸ τὴν οὐτοπία στὴν ἐπιστήμη»* κ. ἄ., τὰ τύπωσε στὸ ἐξωτερικὸ καὶ ἄρχισε νὰ τὰ διαδίδει κρυφὰ στὴ Ρωσία. Ὁ Γ. Β Πλεχάνωφ, ἡ Ζασούλιτς, ὁ Ἄξελροντ καὶ ἄλλα μέλη αὐτῆς τῆς ὁμάδας, ἔγραψαν ἐπίσης καὶ ἔργα ὅπου ἐξηγοῦσαν τὴ θεωρία τοῦ Μὰρξ καὶ τοῦ Ἔνγκελς, ἐξηγοῦσαν τὶς ἰδέες τοῦ ἐπιστημονικοῦ σοσιαλισμοῦ.

Ὁ Μὰρξ καὶ ὁ Ἔνγκελς, οἱ μεγάλοι δάσκαλοι τοῦ προλεταριάτου, πρῶτοι ἐξήγησαν, ἀντίθετα ἀπὸ τοὺς οὐτοπιστὲς σοσιαλιστές, πὼς ὁ σοσιαλισμὸς δὲν εἶνε μιὰ ἐπινόηση ὀνειροπόλων (οὐτοπιστῶν) ἀλλὰ τὸ ἀναγκαῖο ἀποτέλεσμα τῆς ἐξέλιξης τῆς σύγχρονης καπιταλιστικῆς κοινωνίας. Ἔδειξαν πὼς τὸ καπιταλιστικὸ καθεστὼς θὰ πέσει, ὅπως ἔπεσε τὸ καθεστὼς τῆς δουλοπαροικίας, πὼς ὁ καπιταλισμὸς δημιουργεῖ ὁ ἴδιος τὸ νεκροθάφτη του στὸ πρόσωπο τοῦ προλεταριάτου. Ἔδειξαν πὼς μονάχα ἡ ταξικὴ πάλη τοῦ προλεταριάτου, μονάχα ἡ νίκη τοῦ προλεταριάτου ἐνάντια στὴν ἀστικὴ τάξη, θὰ ἀπελευθερώσει τὴν ἀνθρωπότητα ἀπὸ τὸν καπιταλισμό, ἀπὸ τὴν ἐκμετάλλευση.

Ὁ Μὰρξ καὶ ὁ Ἔνγκελς δίδασκαν τὸ προλεταριάτο νὰ πάρει συνείδηση τῆς δύναμής του, νὰ πάρει συνείδηση τῶν ταξικῶν συμφερόντων του καὶ νὰ ἑνωθεῖ γιὰ μιὰ ἀποφασιστικὴ πάλη ἐνάντια στὴν ἀστικὴ τάξη. Ὁ Μὰρξ καὶ ὁ Ἔνγκελς ἀνακάλυψαν τοὺς νόμους τῆς ἀνάπτυξης τῆς καπιταλιστικῆς κοινωνίας καὶ ἀπόδειξαν ἐπιστημονικὰ πὼς ἡ ἀνάπτυξη τῆς καπιταλιστικῆς κοινωνίας καὶ ἡ πάλη τῶν τάξεων μέσα στὴν κοινωνία αὐτή, θὰ

ὁδηγήσουν ἀναπόφευγα στὴν πτώση τοῦ καπιταλισμοῦ, στὴ νίκη τοῦ προλεταριάτου, στὴ δικτατορία τοῦ προλεταριάτου.

Ὁ Μὰρξ καὶ ὁ Ἔνγκελς δίδασκαν πὼς ἡ ἀπελευθέρωση ἀπὸ τὴν ἐξουσία τοῦ κεφαλαίου καὶ ἡ μετατροπὴ τῆς κεφαλαιοκρατικῆς ἰδιοχτησίας σὲ ἰδιοχτησία κοινωνικὴ εἶνε ἀδύνατο νὰ γίνει μὲ εἰρηνικὸ τρόπο, πὼς αὐτὸ ἡ ἐργατικὴ τάξη μπορεῖ νὰ τὸ πετύχει μονάχα ἐφαρμόζοντας τὴν ἐπαναστατικὴ βία ἐνάντια στὴν κεφαλαιοκρατία μὲ τὴν προλεταριακὴ ἐπανάσταση, ἐγκαθιστώντας τὴν πολιτική της κυριαρχία, τὴ δικτατορία τοῦ προλεταριάτου, ποὺ θὰ τσακίσει τὴν ἀντίσταση τῶν ἐκμεταλλευτῶν καὶ θὰ δημιουργήσει τὴν καινούρια, χωρὶς τάξεις, κομμουνιστικὴ κοινωνία.

Ὁ Μὰρξ καὶ ὁ Ἔνγκελς δίδασκαν πὼς τὸ βιομηχανικὸ προλεταριάτο εἶνε ἡ πιὸ ἐπαναστατικὴ καὶ γι αὐτὸ ἡ πιὸ πρωτοπόρα τάξη τῆς καπιταλιστικῆς κοινωνίας, πὼς μονάχα μιὰ τέτια τάξη, σὰν τὸ προλεταριάτο, μπορεῖ νὰ συγκεντρώσει γύρω της ὅλες τὶς δυσαρεστημένες ἀπὸ τὸν καπιταλισμὸ δυνάμεις καὶ νὰ τὶς ὁδηγήσει στὴν ἔφοδο ἐνάντιά του. Γιὰ νὰ νικήσει ὅμως τὸν παλιὸ κόσμο καὶ νὰ δημιουργήσει μιὰ καινούρια ἀταξικὴ κοινωνία, τὸ προλεταριάτο πρέπει νάχει τὸ δικό του ἐργατικὸ κόμμα, ποὺ ὁ Μὰρξ καὶ ὁ Ἔνγκελς τὸ ὀνόμαζαν κομμουνιστικὸ κόμμα. Ἡ πρώτη ρωσικὴ μαρξιστικὴ ὁμάδα, ἡ ὁμάδα τοῦ Πλεχάνωφ «Ἀπελευθέρωση τῆς δουλειᾶς», ἀσχολήθηκε μὲ τὴ διάδοση τῶν ἰδεῶν τοῦ Μὰρξ καὶ τοῦ Ἔνγκελς.

Ἡ ὁμάδα «Ἀπελευθέρωση τῆς δουλειᾶς» ὕψωσε τὴ σημαία τοῦ μαρξισμοῦ στὸ ρωσικὸ τύπο τοῦ ἐξωτερικοῦ σὲ μιὰ ἐποχὴ ποὺ δὲν ὑπῆρχε ἀκόμα σοσιαλδημοκρατικὸ κίνημα στὴ Ρωσία. Χρειαζόταν πρῶτα ἀπὸ ὅλα ν' ἀνοίξει ὁ δρόμος γι αὐτὸ τὸ κίνημα θεωρητικά, ἰδεολογικά. Τὸ κυριότερο ἰδεολογικὸ ἐμπόδιο γιὰ τὴ διάδοση τοῦ μαρξισμοῦ καὶ τοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κινήματος, ἐκείνη τὴν ἐποχή, ἦταν οἱ ἀπόψεις τῶν ναρόντνικων, ποὺ ἐπικρατοῦσαν τότε ἀνάμεσα στοὺς πρωτοπόρους ἐργάτες καὶ στὴ διανόηση ποὺ εἶχε ἐπαναστατικὲς διαθέσεις.

Μὲ τὴν ἀνάπτυξη τοῦ καπιταλισμοῦ στὴ Ρωσία ἡ ἐργατικὴ τάξη γινόταν μιὰ ἰσχυρὴ πρωτοποριακὴ δύναμη, ἱκανὴ γιὰ ὀργανωμένη ἐπαναστατικὴ πάλη. Οἱ ναρόντνικοι ὅμως δὲν καταλάβαιναν τὸν πρωτοποριακὸ ρόλο τῆς ἐργατικῆς τάξης. Οἱ ρῶσοι ναρόντνικοι ἔκαναν τὸ λάθος νὰ νομίζουν πὼς ἡ κυριότερη ἐπαναστατικὴ δύναμη δὲν εἶνε ἡ ἐργατικὴ τάξη, μὰ ἡ ἀγροτιά πὼς ἡ ἐξουσία τοῦ τσάρου καὶ τῶν τσιφλικάδων μπορεῖ νὰ ἀνατραπεῖ μονάχα μὲ τὶς στάσεις τῶν ἀγροτῶν. Οἱ ναρόντνικοι δὲ γνώριζαν τὴν ἐργατικὴ τάξη καὶ δὲν καταλάβαιναν πὼς μοναχοὶ οἱ ἀγρότες, δίχως συμμαχία μὲ τὴν ἐργατικὴ τάξη καὶ δίχως τὴν καθοδήγησή της, δὲ μποροῦν νὰ νικήσουν τὸν τσαρισμὸ καὶ τοὺς τσιφλικάδες. Οἱ ναρόντνικοι δὲν καταλάβαιναν πὼς ἡ ἐργατικὴ τάξη εἶνε ἡ πιὸ ἐπαναστατικὴ καὶ ἡ πιὸ πρωτοπόρα τάξη τῆς κοινωνίας.

Οἱ ναρόντνικοι στὴν ἀρχὴ δοκίμασαν νὰ ξεσηκώσουν τοὺς ἀγρότες στὸν ἀγώνα ἐνάντια στὴν τσαρικὴ κυβέρνηση. Γι αὐτὸ τὸ σκοπὸ ἡ ἐπαναστατικὴ διανοούμενη νεολαία ντύθηκε χωριάτικα ροῦχα καὶ πῆγε στὸ χωριό, «στὸ λαὸ» («ναρόντου»), ὅπως λέγαν τότε. Ἀπ' ἐδῶ βγῆκε τὸ ὄνομά τους «ναρόντνικοι» («λαϊκοί»). Δὲν τοὺς ἀκολούθησαν ὅμως οἱ ἀγρότες, γιατὶ καὶ οἱ ἴδιοι δὲν ξαίραν, οὔτε καταλάβαιναν ὅπως πρέπει, τοὺς ἀγρότες. Οἱ πιὸ πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ναρόντνικους πιάστηκαν ἀπὸ τὴν ἀστυνομία. Τότε οἱ ναρόντνικοι ἀποφάσισαν νὰ συνεχίσουν τὸν ἀγώνα ἐνάντια στὴν τσαρικὴ ἀπολυταρχία μὲ τὶς δικές τους μόνο δυνάμεις, χωρὶς τὸ λαό, πράγμα ποὺ ὁδήγησε σὲ ἀκόμα πιὸ σοβαρὰ λάθη.

Ἡ μυστικὴ ἑταιρεία τῶν ναρόντνικων «Ναρόντναγια Βόλια» (λαϊκὴ θέληση) ἄρχισε νὰ προετοιμάζει τὴ δολοφονία τοῦ τσάρου. Τὴν 1η τοῦ Μάρτη τοῦ 1881 οἱ «ναροντοβόλτσοι», ὅπως λέγονταν, κατόρθωσαν νὰ δολοφονήσουν τὸν τσάρο Ἀλέξανδρο Β' μὲ μιὰ βόμβα. Αὐτὸ ὅμως δὲν ἔφερε κανένα ὄφελος γιὰ τὸ λαό. Μὲ τὴ δολοφονία μονωμένων προσώπων δὲ μποροῦσε νὰ ἀνατραπεῖ ἡ τσαρικὴ ἀπολυταρχία, δὲ μποροῦσε νὰ ἐξαφανιστεῖ ἡ τάξη τῶν τσιφλικάδων. Στὴ θέση τοῦ σκοτωμένου τσάρου μπῆκε ἄλλος, ὁ Ἀλέξανδρος Γ' καὶ κάτω ἀπ' αὐτὸν οἱ ἐργάτες κι οἱ ἀγρότες ἄρχισαν νὰ ζοῦν ἀκόμα χειρότερα.

Ὁ δρόμος τῆς πάλης ἐνάντια στὸν τσαρισμὸ ποὺ εἶχαν διαλέξει οἱ ναρόντνικοι, ὁ δρόμος μὲ τὶς μονωμένες δολοφονίες, μὲ τὴν ἀτομικὴ τρομοκρατία, ἦταν στραβὸς καὶ βλαβερὸς γιὰ τὴν ἐπανάσταση. Ἡ πολιτικὴ τῆς ἀτομικῆς τρομοκρατίας ὑπαγορευόταν ἀπὸ τὴ λαθεμένη θεωρία τῶν ναρόντνικων γιὰ τοὺς ἐνεργητικοὺς «ἥρωες» καὶ τὸ παθητικὸ «πλῆθος», ποὺ περιμένει τὸ κατόρθωμα ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς «ἥρωες». Ἡ ἀπατηλὴ αὐτὴ θεωρία ἔλεγε πὼς μόνο ξεχωριστὰ διαλεχτὰ ἄτομα κάνουν τὴν ἱστορία, ἐνῶ ἡ μάζα, ὁ λαός, οἱ τάξεις, ὁ «ὄχλος», ὅπως τὸν ἔλεγαν περιφρονητικὰ οἱ ναρόντνικοι συγγραφεῖς, εἶνε ἀνίκανος γιὰ συνειδητὲς ὀργανωμένες πράξεις καὶ δὲ μπορεῖ παρὰ μονάχα ν' ἀκολουθεῖ τυφλὰ τοὺς «ἥρωες». Γι αὐτὸ οἱ ναρόντνικοι ἀπαρνήθηκαν τὴ μαζικὴ ἐπαναστατικὴ δράση μέσα στὴν ἀγροτιὰ καὶ τὴν ἐργατικὴ τάξη καὶ πέρασαν στὴν ἀτομικὴ τρομοκρατία. Οἱ ναρόντνικοι ἀνάγκασαν ἕναν ἀπὸ τοὺς μεγαλύτερους ἐπαναστάτες τῆς ἐποχῆς, τὸ Στεπὰν Χαλτούριν, νὰ ἐγκαταλείψει τὴ δουλειὰ γιὰ τὴν ὀργάνωση μιᾶς ἐργατικῆς ἐπαναστατικῆς ἕνωσης καὶ ν' ἀφιερωθεῖ ὁλότελα στὴν τρομοκρατία.

Οἱ ναρόντνικοι ἀποσποῦσαν τὴν προσοχὴ τῶν ἐργαζομένων ἀπὸ τὴν πάλη ἐνάντια στὴν τάξη τῶν καταπιεστῶν, μὲ δολοφονίες μονωμένων ἐκπροσώπων αὐτῆς τῆς τάξης, ποὺ δὲν ἔφερναν κανένα κέρδος στὴν ἐπανάσταση. Ἀντίθετα, ἐμπόδιζαν τὴν ἀνάπτυξη τῆς ἐπαναστατικῆς πρωτοβουλίας καὶ δραστηριότητας τῆς ἐργατικῆς τάξης καὶ τῆς ἀγροτιᾶς.

Οἱ ναρόντνικοι ἐμπόδιζαν τὴν ἐργατικὴ τάξη νὰ κατανοήσει τὸν ἡγε-

τικό της ρόλο στὴν ἐπανάσταση καὶ συγκρατοῦσαν τὴ δημιουργία ἑνὸς ἀνεξάρτητου κόμματος τῆς ἐργατικῆς τάξης.

Μ' ὅλο ποὺ ἡ μυστικὴ ὀργάνωση τῶν ναρόντνικων τσακίστηκε ἀπὸ τὴν τσαρικὴ κυβέρνηση, οἱ ἀντιλήψεις τους διατηρήθηκαν καιρὸ ἀκόμα μέσα στὴ διανόηση ποὺ εἶχε ἐπαναστατικὴ διάθεση. Οἱ ναρόντνικοι ποὺ ἀπόμειναν ἀντιστέκονταν μὲ πεῖσμα στὴ διάδοση τοῦ μαρξισμοῦ στὴ Ρωσία, ἐμπόδιζαν τὴν ὀργάνωση τῆς ἐργατικῆς τάξης.

Γι αὐτὸ ὁ μαρξισμὸς στὴ Ρωσία μπόρεσε ν' ἀναπτυχθεῖ καὶ νὰ δυναμώσει μονάχα μὲ τὴν πάλη ἐνάντια στοὺς ναρόντνικους.

Ἡ ὁμάδα «Ἀπελευθέρωση τῆς δουλειᾶς» ἄνοιξε πάλη ἐνάντια στὶς λαθεμένες ἀπόψεις τῶν ναρόντνικων, ἔδειξε πόση ζημιὰ προξενοῦσε στὸ ἐργατικὸ κίνημα ἡ θεωρία τους καὶ οἱ τρόποι τῆς πάλης τους.

Στὰ ἔργα του, ποὺ στρέφονταν ἐνάντια στοὺς ναρόντνικους, ὁ Πλεχάνωφ ἔδειξε πὼς οἱ ἀπόψεις τους δὲν εἶχαν τίποτα τὸ κοινὸ μὲ τὸν ἐπιστημονικὸ σοσιαλισμό, ἂν καὶ οἱ ναρόντνικοι ὀνόμαζαν τὸν ἑαυτό τους σοσιαλιστή.

Ὁ Πλεχάνωφ πρῶτος ἔκανε μαρξιστικὴ κριτικὴ στὶς λαθεμένες ἀπόψεις τῶν ναρόντνικων. Καταφέροντας εὔστοχα χτυπήματα στὶς ἀπόψεις τῶν ναρόντνικων, ὁ Πλεχάνωφ ὑπεράσπιζε μαζὶ λαμπρὰ τὶς μαρξιστικὲς ἀντιλήψεις.

Ποιὰ ἦταν τὰ βασικὰ αὐτὰ λάθη τῶν ναρόντνικων ποὺ τόσο συντριπτικὰ χτύπησε ὁ Πλεχάνωφ;

Πρῶτα-πρῶτα οἱ ναρόντνικοι ὑποστήριζαν πὼς ὁ καπιταλισμὸς στὴ Ρωσία ἦταν ἕνα «τυχαῖο» φαινόμενο, πὼς δὲ θὰ σημειώσει ἀνάπτυξη στὴ Ρωσία καὶ πὼς συνεπῶς καὶ τὸ προλεταριάτο οὔτε θὰ αὐξάνεται, οὔτε θ' ἀναπτύσσεται.

Δεύτερο, οἱ ναρόντνικοι δὲ θεωροῦσαν τὴν ἐργατικὴ τάξη πρωτοπόρα τάξη στὴν ἐπανάσταση. Ὀνειρεύονταν κατάχτηση τοῦ σοσιαλισμοῦ χωρὶς τὸ προλεταριάτο. Οἱ ναρόντνικοι θεωροῦσαν κύρια ἐπαναστατικὴ δύναμη τὴν ἀγροτιά, καθοδηγούμενη ἀπὸ τοὺς διανοουμένους καὶ τὴν ἀγροτικὴ κοινότητα, ποὺ τὴ θεωροῦσαν σὰν ἔμβρυο καὶ βάση τοῦ σοσιαλισμοῦ.

Τρίτο, οἱ ναρόντνικοι εἶχαν λαθεμένη καὶ βλαβερὴ ἄποψη γιὰ ὅλη τὴν πορεία τῆς ἱστορίας τῆς ἀνθρωπότητας. Δὲν ἤξαιραν, οὔτε καταλάβαιναν τοὺς νόμους τῆς οἰκονομικῆς καὶ πολιτικῆς ἐξέλιξης τῆς κοινωνίας. Ἀπ' αὐτὴ τὴν ἄποψη ἦταν ὁλότελα καθυστερημένοι ἄνθρωποι. Σύμφωνα μὲ τὴ γνώμη τους τὴν ἱστορία δὲν τὴν κάνουν οἱ τάξεις, οὔτε ἡ πάλη τῶν τάξεων, παρὰ μονάχα οἱ ξεχωριστὲς ἐκλεκτὲς προσωπικότητες, οἱ «ἥρωες», ποὺ τοὺς ἀκολουθεῖ τυφλὰ ἡ μάζα, ὁ «ὄχλος», ὁ λαός, οἱ τάξεις.

Παλεύοντας ἐνάντια στοὺς ναρόντνικους καὶ ξεσπεπάζοντάς τους, ὁ Πλεχάνωφ ἔγραψε μιὰ σειρὰ μαρξιστικὰ ἔργα, ποὺ μ' αὐτὰ μορφώθηκαν καὶ ἀνατράφηκαν οἱ μαρξιστὲς στὴ Ρωσία. Ἔργα τοῦ Πλεχάνωφ, ὅπως: «*Ὁ σοσιαλισμὸς καὶ ἡ πολιτικὴ πάλη*», «*Οἱ διαφωνίες μας*», «*Γύρω στὸ ζήτημα τῆς*

ἐξέλιξης τῆς μονιστικῆς ἀντίληψης στὴν ἱστορία», ξεκαθάρισαν τὸ ἔδαφος γιὰ τὴ νίκη τοῦ μαρξισμοῦ στὴ Ρωσία.

Στὰ ἔργα του ὁ Πλεχάνωφ ἀνάπτυξε τὰ βασικὰ προβλήματα τοῦ μαρξισμοῦ. Ἰδιαίτερα σπουδαία σημασία εἶχε τὸ βιβλίο του «Γύρω στὸ ζήτημα τῆς ἐξέλιξης τῆς μονιστικῆς ἀντίληψης στὴν ἱστορία», ποὺ βγῆκε τὸ 1895. Ὁ Λένιν εἶπε πὼς μὲ τὸ βιβλίο αὐτὸ «διαπαιδαγωγήθηκε μιὰ ὁλόκληρη γενιὰ ρῶσοι μαρξιστὲς» (*Λένιν*, τόμ. 14ος σελ 347)[1].

Στὰ ἔργα του ἐνάντια στοὺς ναρόντνικους ὁ Πλεχάνωφ ἀπόδειξε πὼς ἦταν παράλογο νὰ μπαίνει τὸ ζήτημα ἔτσι ὅπως τὸ ἔβαζαν οἱ ναρόντνικοι: πρέπει ἢ δὲν πρέπει ν' ἀναπτυχθεῖ ὁ καπιταλισμὸς στὴ Ρωσία; Τὸ ζήτημα εἶνε, ἔλεγε ὁ Πλεχάνωφ, ἀποδείχνοντάς το μὲ γεγονότα, πὼς ἡ Ρωσία μπῆκε κιόλας στὸ δρόμο τῆς καπιταλιστικῆς ἀνάπτυξης καὶ πὼς δὲν ὑπάρχει καμμιὰ δύναμη, ποὺ νὰ μπορεῖ νὰ τὴν κάνει ν' ἀλλάξει πορεία.

Τὸ χρέος τῶν ἐπαναστατῶν δὲν ἦταν πῶς νὰ σταματήσουν τὴν ἀνάπτυξη τοῦ καπιταλισμοῦ στὴ Ρωσία· αὐτὸ ἄλλωστε δὲ θὰ μποροῦσαν ὁπωσδήποτε νὰ τὸ κάνουν. Τὸ χρέος τῶν ἐπαναστατῶν ἦταν νὰ στηριχτοῦν στὴν πανίσχυρη ἐπαναστατικὴ δύναμη, ποὺ γεννάει στὴν ἀνάπτυξή του ὁ καπιταλισμὸς (στὴν ἐργατικὴ τάξη), νὰ ἀναπτύσσουν τὴν ταξική της συνείδηση, νὰ τὴν ὀργανώνουν καὶ νὰ τὴ βοηθοῦν νὰ δημιουργήσει τὸ δικό της ἐργατικὸ κόμμα.

Ὁ Πλεχάνωφ τσάκισε καὶ τὴ δεύτερη βασικὴ λαθεμένη ἄποψη τῶν ναρόντνικων: τὴν ἄρνηση τοῦ πρωτοποριακοῦ ρόλου τοῦ προλεταριάτου στὴν ἐπαναστατικὴ πάλη. Οἱ ναρόντνικοι θεωροῦσαν τὴν ἐμφάνιση τοῦ προλεταριάτου στὴ Ρωσία σὰν ἕνα εἶδος «ἱστορικὸ ἀτύχημα»· ἔγραφαν γιὰ «πληγὴ τοῦ προλεταριατισμοῦ». Ὁ Πλεχάνωφ, ὑπερασπίζοντας τὴ μαρξιστικὴ θεωρία καὶ τὴν πλήρη ἐφαρμογή της στὴ Ρωσία, ἀπόδειξε πώς, παρὰ τὴν ἀριθμητικὴ ὑπεροχὴ τῆς ἀγροτιᾶς, παρὰ τὸ σχετικὰ ὀλιγάριθμο τοῦ προλεταριάτου, οἱ ἐπαναστάτες ἔπρεπε νὰ στηρίξουν τὶς κυριότερες ἐλπίδες τους ἴσα-ἴσα πάνω στὸ προλεταριάτο, στὸ μεγάλωμά του.

Γιατὶ ἴσα-ἴσα πάνω στὸ προλεταριάτο;

Γιατὶ τὸ προλεταριάτο κι ἂν σήμερα εἶνε ὀλιγάριθμο, εἶνε ἡ ἐργαζόμενη τάξη, ποὺ συνδέεται μὲ τὴν πιὸ πρωτοποριακὴ μορφὴ τῆς οἰκονομίας, μὲ τὴ μεγάλη παραγωγὴ καὶ ἔχει ἀπὸ τὸ γεγονὸς αὐτὸ μεγάλο μέλλον.

Γιατὶ τὸ προλεταριάτο σὰν τάξη μεγαλώνει ἀπὸ χρόνο σὲ χρόνο, ἀναπτύσσεται πολιτικά, προσφέρεται εὔκολα γιὰ ὀργάνωση χάρη στὶς συνθῆκες τῆς δουλειᾶς στὴ μεγάλη παραγωγὴ καὶ εἶνε περισσότερο ἐπαναστατικὸ ἴσα-ἴσα ἐξ αἰτίας τῆς προλεταριακῆς του θέσης, γιατὶ στὴν ἐπανάσταση δὲν ἔχει νὰ χάσει τίποτε ἐξὸν ἀπὸ τὶς ἀλυσίδες του.

Διαφορετικὰ μπαίνει τὸ ζήτημα γιὰ τὴν ἀγροτιά.

[1] Ὅλες οἱ παραπομπὲς γίνονται στὶς ρωσικὲς ἐκδόσεις (σημ. μετ.).

Ἡ ἀγροτιὰ (σημ. συντ.: ἐπρόκειτο τότε γιὰ μονονοικοκυραίους ἀγρότες) ἄν καὶ εἶνε πολυάριθμη, εἶνε ἡ ἐργαζομένη τάξη ποὺ συνδέεται μὲ τὴν πιὸ καθυστερημένη μορφὴ τῆς οἰκονομίας, μὲ τὴ μικρὴ παραγωγὴ καὶ γι αὐτὸ δὲν ἔχει οὔτε μπορεῖ νάχει μεγάλο μέλλον.

Ἡ ἀγροτιὰ ὄχι μόνο δὲ μεγαλώνει σὰν τάξη, μὰ ἀπεναντίας κομματιάζεται ἀπὸ χρόνο σὲ χρόνο σὲ ἀστικὴ τάξη (κουλάκοι) καὶ σὲ φτωχὴ ἀγροτιὰ (προλετάριοι, μισοπρολετάριοι). Γι αὐτὸ δύσκολα προσφέρεται σὲ ὀργάνωση, γιατὶ εἶνε σκόρπια καὶ μπαίνει στὸ ἐπαναστατικὸ κίνημα μὲ λιγότερη ἀπὸ τὸ προλεταριάτο προθυμία, γιατὶ ἡ θέση της εἶνε θέση μικροϊδιοχτήτη. Οἱ ναρόντνικοι ἰσχυρίζονταν πὼς ὁ σοσιαλισμὸς θαρθεῖ στὴ Ρωσία ὄχι μὲ τὴ δικτατορία τοῦ προλεταριάτου, μὰ μὲ τὴν ἀγροτικὴ κοινότητα, ποὺ τὴ θεωροῦσαν σὰν ἔμβρυο καὶ βάση τοῦ σοσιαλισμοῦ. Ἡ κοινότητα ὅμως δὲν ἦταν οὔτε καὶ μποροῦσε νὰ εἶνε βάση ἢ ἔμβρυο τοῦ σοσιαλισμοῦ, γιατὶ στὴν κοινότητα κυριαρχοῦσαν οἱ κουλάκοι, οἱ «κοινοτοφάγοι», ποὺ ἐκμεταλλεύονταν τοὺς φτωχοὺς ἀγρότες, τοὺς ἐργάτες γῆς καὶ τοὺς μικρομεσαίους ἀγρότες. Ἡ κοινοτικὴ γαιοχτησία, ποὺ ὑπῆρχε τυπικὰ καὶ τὸ ξαναμοίρασμα τῆς γῆς ποὺ γινόταν κάπου-κάπου ἀνάλογα μὲ τὰ ἄτομα, δὲν ἄλλαζε καθόλου τὴν κατάσταση. Τὴ γῆ τὴν καρπώνονταν τὰ μέλη τῆς κοινότητας, ποὺ εἶχαν ζῶα γιὰ τὶς καλλιέργειες, ἐργαλεῖα, σπόρους, δηλαδὴ οἱ εὔποροι μεσαῖοι ἀγρότες καὶ οἱ κουλάκοι. Οἱ ἀγρότες ποὺ δὲν εἶχαν ἄλογο, οἱ φτωχοὶ καὶ γενικὰ οἱ μικροὶ ἀγρότες, ἀναγκάζονταν νὰ παραχωροῦν τὴ γῆ τους στοὺς κουλάκους καὶ οἱ ἴδιοι νὰ δουλεύουν σὲ ξένα χτήματα μεροκαματιάρηδες. Ἡ ἀγροτικὴ κοινότητα ἦταν, στὴν πραγματικότητα, μιὰ βολικὴ μορφὴ γιὰ νὰ σκεπάζεται ἡ καταπίεση ἀπὸ τοὺς κουλάκους καὶ ἕνα φτηνὸ μέσο στὰ χέρια τοῦ τσαρισμοῦ γιὰ τὸ μάζεμα τῶν φόρων, σύμφωνα μὲ τὴν ἀρχὴ τῆς ἀλληλέγγυας εὐθύνης. Γι αὐτὸ ἴσα-ἴσα ὁ τσαρισμὸς δὲν πείραζε τὴν ἀγροτικὴ κοινότητα. Θὰ ἦταν λοιπὸν γελοῖο νὰ θεωρηθεῖ μιὰ τέτια κοινότητα σὰν ἔμβρυο ἢ βάση τοῦ σοσιαλισμοῦ.

Ὁ Πλεχάνωφ ἀντίκρουσε τὴν τρίτη βασικὴ λαθεμένη ἄποψη τῶν ναρόντνικων σχετικὰ μὲ τὸν πρωταρχικὸ ρόλο, στὴν κοινωνικὴ ἀνάπτυξη τῶν «ἡρώων», τῶν διαλεχτῶν προσωπικοτήτων, τῶν ἰδεῶν τους καὶ σχετικὰ μὲ τὸν ἀσήμαντο ρόλο τῶν μαζῶν, τοῦ «ὄχλου», τοῦ λαοῦ, τῶν τάξεων. Ὁ Πλεχάνωφ κατηγόρησε τοὺς ναρόντνικους γιὰ ἰδεαλισμὸ καὶ ἀπόδειξε πὼς ἡ ἀλήθεια δὲν ἦταν μὲ τὸ μέρος τοῦ ἰδεαλισμοῦ, ἀλλὰ μὲ τὸ μέρος τοῦ ὑλισμοῦ τοῦ Μὰρξ καὶ τοῦ Ἔνγκελς.

Ὁ Πλεχάνωφ ἀνάπτυξε καὶ στήριξε τὴν ἄποψη τοῦ μαρξιστικοῦ ὑλισμοῦ. Σύμφωνα μὲ τὸ μαρξιστικὸ ὑλισμὸ ἀπόδειξε πὼς ἡ ἐξέλιξη τῆς κοινωνίας, σὲ τελευταία ἀνάλυση, δὲν καθορίζεται ἀπὸ τὶς ἐπιθυμίες ἢ τὶς ἰδέες τῶν διαλεχτῶν προσωπικοτήτων, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ἀνάπτυξη τῶν ὑλικῶν ὅρων ὕπαρξης τῆς κοινωνίας, ἀπὸ τὶς ἀλλαγὲς στὸν τρόπο παραγωγῆς τῶν ὑλι-

κῶν ἀγαθῶν, ποὺ εἶνε ἀναγκαῖα γιὰ τὴν ὕπαρξη τῆς κοινωνίας, ἀπὸ τὶς ἀλλαγὲς στὶς ἀμοιβαῖες σχέσεις τῶν τάξεων στὸν τομέα τῆς παραγωγῆς τῶν ὑλικῶν ἀγαθῶν, ἀπὸ τὴν πάλη τῶν τάξεων γιὰ τὸ ρόλο καὶ τὴ θέση τους στὸν τομέα τῆς παραγωγῆς καὶ τῆς διανομῆς τῶν ὑλικῶν ἀγαθῶν. Τὴν οἰκονομικὴ καὶ κοινωνικὴ θέση τῶν ἀνθρώπων δὲν τὴν καθορίζουν οἱ ἰδέες τους, ἀλλὰ ἡ οἰκονομικὴ καὶ κοινωνικὴ θέση τῶν ἀνθρώπων καθορίζει τὶς ἰδέες τους. Οἱ διαλεχτὲς προσωπικότητες μποροῦν νὰ μεταβληθοῦν σὲ μηδενικό, ἂν οἱ ἰδέες καὶ οἱ ἐπιθυμίες τους πᾶν ἀντίθετα στὴν οἰκονομικὴ ἀνάπτυξη τῆς κοινωνίας, ἀντίθετα στὶς ἀνάγκες τῆς πρωτοπόρας τάξης. Ἀπεναντίας οἱ διαλεχτοὶ ἄνθρωποι μποροῦν νὰ γίνουν πραγματικὰ διαλεχτὲς προσωπικότητες, ἂν οἱ ἰδέες καὶ οἱ ἐπιθυμίες τους ἐκφράζουν τὶς ἀνάγκες τῆς οἰκονομικῆς ἐξέλιξης τῆς κοινωνίας, τὶς ἀνάγκες τῆς πρωτοπόρας τάξης.

Στοὺς ἰσχυρισμοὺς τῶν ναρόντνικων πὼς ἡ μάζα εἶνε «ὄχλος», πὼς μόνον οἱ «ἥρωες» κάνουν τὴν ἱστορία καὶ μεταβάλλουν τὸν ὄχλο σὲ λαό, οἱ μαρξιστὲς ἀπαντοῦσαν: δὲν κάνουν οἱ ἥρωες τὴν ἱστορία, παρὰ ἡ ἱστορία κάνει τοὺς ἥρωες. Συνεπῶς, δὲ δημιουργοῦν οἱ ἥρωες τὸ λαό, ὁ λαὸς δημιουργεῖ τοὺς ἥρωες καὶ σπρώχνει τὴν ἱστορία πρὸς τὰ μπρός. Οἱ ἥρωες, οἱ διαλεχτὲς προσωπικότητες, μποροῦν νὰ παίξουν σοβαρὸ ρόλο στὴ ζωὴ τῆς κοινωνίας μονάχα ἐφόσον ξαίρουν νὰ ἀντιληφθοῦν σωστὰ τοὺς ὅρους τῆς ἐξέλιξης τῆς κοινωνίας, νὰ ἀντιληφθοῦν τὸν τρόπο ποὺ θὰ τοὺς ἀλλάξουν στὸ καλύτερο. Οἱ ἥρωες, οἱ διαλεχτὲς προσωπικότητες, μπορεῖ νὰ καταντήσουν γελοῖοι καὶ ἄχρηστοι ἀποτυχημένοι ἄνθρωποι, ἂν δὲ μπορέσουν νὰ καταλάβουν σωστὰ τοὺς ὅρους ἐξέλιξης τῆς κοινωνίας κι ἀρχίσουν νὰ σπρώχνουν τὰ πράγματα ἐνάντια στὶς ἱστορικὲς ἀνάγκες τῆς κοινωνίας, αὐτονομαζόμενοι «δημιουργοὶ» τῆς ἱστορίας.

Σ' αὐτὴν ἴσα ἴσα τὴν κατηγορία τῶν ἀποτυχημένων ἡρώων ἀνῆκαν οἱ ναρόντνικοι.

Τὰ ἔργα τοῦ Πλεχάνωφ καὶ ἡ πάλη του ἐνάντια στοὺς ναρόντνικους κλόνισαν βασικὰ τὴν ἐπίδραση τῶν ναρόντνικων πάνω στοὺς ἐπαναστάτες διανοουμένους. Ἡ ἰδεολογικὴ ὅμως συντριβὴ τῶν ναρόντνικων δὲν εἶχε ἀκόμα ὁλοκληρωθεῖ. Τὸ ἔργο αὐτὸ—τὸ ἀποτελείωμα τῶν ναρόντνικων σὰν ἐχθρῶν τοῦ μαρξισμοῦ—ἔλαχε στὸ Λένιν.

Ἡ πλειοψηφία τῶν ναρόντνικων, λίγο ὕστερα ἀπὸ τὴ διάλυση τοῦ κόμματος «Ναρόντναγια Βόλια», ἐγκατάλειψε τὴν ἐπαναστατικὴ πάλη ἐνάντια στὴν τσαρικὴ κυβέρνηση, ἄρχισε νὰ κηρύσσει τὴ συμφιλίωση, τὴ συμφωνία μὲ τὴν τσαρικὴ κυβέρνηση. Οἱ ναρόντνικοι στὰ 1880—1900 ἔγιναν ἐκφραστὲς τῶν συμφερόντων τῶν κουλάκων.

Ἡ ὁμάδα «Ἀπελευθέρωση τῆς δουλειᾶς» κατάρτισε δυὸ σχέδια προγράμματος γιὰ τοὺς ρώσους σοσιαλδημοκράτες (τὸ πρῶτο τὸ 1884 καὶ τὸ

δεύτερο τὸ 1887). Αὐτὸ ἦταν ἕνα πολὺ σημαντικὸ βῆμα γιὰ τὴν προετοιμασία τῆς δημιουργίας μαρξιστικοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος στὴ Ρωσία. Μὰ καὶ ἡ ὁμάδα «Ἀπελευθέρωση τῆς δουλειᾶς» ἔκανε σοβαρὰ λάθη. Τὸ πρῶτο της σχέδιο προγράμματος εἶχε ἀκόμα ὑπολείμματα ἀπὸ τὶς ἀπόψεις τῶν ναρόντνικων, παραδεχόταν τὴν τακτικὴ τῆς ἀτομικῆς τρομοκρατίας. Ἔπειτα ὁ Πλεχάνωφ δὲν καθόριζε πὼς στὴν πορεία τῆς ἐπανάστασης τὸ προλεταριάτο μπορεῖ καὶ πρέπει νὰ πάρει μὲ τὸ μέρος του τὴν ἀγροτιά, πὼς μονάχα σὲ συμμαχία μὲ τὴν ἀγροτιὰ θὰ μπορέσει νὰ νικήσει τὸν τσαρισμό. Ὁ Πλεχάνωφ θεωροῦσε ἀκόμα τοὺς φιλελεύθερους ἀστοὺς σὰ δύναμη ἱκανὴ νὰ δώσει βοήθεια στὴν ἐπανάσταση, ἔστω καὶ ὄχι σταθερὴ καὶ σὲ μερικὰ ἔργα του ἔβγαζε ὁλότελα ἀπὸ τὸ λογαριασμὸ τὴν ἀγροτιά, λέγοντας λόγου χάρη:

> «Ἐξὸν ἀπὸ τὴν κεφαλαιοκρατία καὶ τὸ προλεταριάτο ἐμεῖς δὲ βλέπουμε ἄλλες κοινωνικὲς δυνάμεις, ὅπου νὰ μποροῦν νὰ στηριχτοῦν, στὸν τόπο μας, οἱ ἀντιπολιτευτικοὶ ἢ ἐπαναστατικοὶ συνδυασμοί» (*Πλεχάνωφ*, τόμ. 3ος, σελ. 119).

Οἱ λαθεμένες αὐτὲς ἀπόψεις τοῦ Πλεχάνωφ ἦταν τὸ ἔμβρυο τῶν μελλοντικῶν μενσεβίκικων ἀπόψεών του.

Ἡ ὁμάδα «Ἀπελευθέρωση τῆς δουλειᾶς» καὶ οἱ μαρξιστικοὶ κύκλοι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης δὲν εἶχαν ἀκόμα συνδεθεῖ πραχτικὰ μὲ τὸ ἐργατικὸ κίνημα. Ἦταν ἀκόμα ἡ περίοδος ποὺ ἐμφανίζονταν καὶ στερέωναν στὴ Ρωσία ἡ θεωρία τοῦ μαρξισμοῦ, οἱ ἰδέες τοῦ μαρξισμοῦ, οἱ προγραμματικὲς θέσεις τῆς σοσιαλδημοκρατίας. Στὴ δεκαετία 1884—1894 ἡ σοσιαλδημοκρατία εἶχε ἀκόμα μονάχα τὴ μορφὴ μικρῶν ὁμάδων καὶ κύκλων, ποὺ δὲν ἦταν καθόλου συνδεμένοι ἢ συνδέονταν πολὺ λίγο μὲ τὸ μαζικὸ ἐργατικὸ κίνημα. Σὰν τὸ μωρὸ ποὺ δὲ γεννήθηκε ἀκόμα, μὰ ὡστόσο ἀναπτύσσεται μέσα στὴν κοιλιὰ τῆς μητέρας, ἡ σοσιαλδημοκρατία περνοῦσε, καθὼς ἔγραφε ὁ Λένιν, «ἕνα προτσὲς ἐνδομήτριας ἀνάπτυξης».

Ἡ ὁμάδα «Ἀπελευθέρωση τῆς δουλειᾶς», ἔγραφε ὁ Λένιν, «θεωρητικὰ μονάχα θεμελίωσε τὴ σοσιαλδημοκρατία κι ἔκανε τὸ πρῶτο βῆμα πρὸς τὸ ἐργατικὸ κίνημα».

Στὸ Λένιν ἔπεσε τὸ καθῆκον νὰ συνενώσει τὸ μαρξισμὸ μὲ τὸ ἐργατικὸ κίνημα στὴ Ρωσία, καθὼς καὶ νὰ διορθώσει τὰ λάθη τῆς ὁμάδας «Ἀπελευθέρωση τῆς δουλειᾶς».

3. — ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΗΣ ΔΡΑΣΗΣ ΤΟΥ ΛΕΝΙΝ. — Η «ΕΝΩΣΗ ΑΓΩΝΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΗ ΤΗΣ ΕΡΓΑΤΙΚΗΣ ΤΑΞΗΣ» ΣΤΗΝ ΠΕΤΡΟΥΠΟΛΗ.

Ὁ Βλαδίμηρος Ἴλιτς Λένιν (Οὐλιάνωφ), ὁ ἱδρυτὴς τοῦ μπολσεβικισμοῦ, γεννήθηκε στὴν πόλη Σιμπίρσκ (σήμερα Οὐλιάνοφσκ) τὸ 1870. Τὸ 1887 ὁ Λένιν γράφτηκε στὸ πανεπιστήμιο τοῦ Καζάν, γρήγορα ὅμως πιάστηκε

καὶ διώχτηκε ἀπὸ τὸ πανεπιστήμιο γιὰ συμμετοχὴ στὸ ἐπαναστατικὸ κίνημα τῶν φοιτητῶν. Στὸ Καζὰν ὁ Λένιν προσχώρησε σ' ἕνα μαρξιστικὸ κύκλο, ὀργανωμένο ἀπὸ τὸ Φεντοσέγεφ. Μόλις ἐγκαταστάθηκε ὁ Λένιν στὴ Σαμάρα, σχηματίστηκε γύρω του ὁ πρῶτος κύκλος τῶν μαρξιστῶν τῆς Σαμάρας. Ἀπὸ τὴν ἐποχὴ ἐκείνη ἀκόμα ὁ Λένιν προκαλοῦσε τὴ γενικὴ κατάπληξη μὲ τὶς μαρξιστικές του γνώσεις.

Στὸ τέλος τοῦ 1893 ὁ Λένιν πῆγε κ' ἐγκαταστάθηκε στὴν Πετρούπολη. Οἱ πρῶτες κιόλας ἐμφανίσεις του ἔκαναν μεγάλη ἐντύπωση στὰ μέλη τῶν μαρξιστικῶν κύκλων τῆς Πετρούπολης. Ἡ ἀσυνήθιστα βαθειὰ γνώση τοῦ Μάρξ, ἡ ἱκανότητα νὰ ἐφαρμόζει τὸ μαρξισμὸ στὴν οἰκονομικὴ καὶ πολιτικὴ κατάσταση τῆς Ρωσίας ἐκείνης τῆς ἐποχῆς, ἡ φλογερὴ καὶ ἀτράνταχτη πίστη του στὴ νίκη τῆς ἐργατικῆς ὑπόθεσης, τὸ ἐξαιρετικὸ ὀργανωτικό του ταλέντο, ὅλα αὐτὰ ἔκαναν τὸ Λένιν τὸν ἀναγνωρισμένο ἡγέτη τῶν μαρξιστῶν τῆς Πετρούπολης.

Τὸ Λένιν τὸν ἀγαποῦσαν θερμὰ οἱ πρωτοπόροι ἐργάτες στοὺς κύκλους, ὅπου ἔπαιρνε μέρος. «Οἱ διαλέξεις μας — λέει ὁ ἐργάτης Μπάμπουσκιν στὶς ἀναμνήσεις του γιὰ τὰ μαθήματα τοῦ Λένιν στοὺς ἐργατικοὺς κύκλους— εἶχαν ἕνα χαρακτήρα πολὺ ζωντανό, ἐνδιαφέροντα· εἴμαστε ὅλοι πολὺ ἱκανοποιημένοι ἀπ' αὐτὲς καὶ διαρκῶς ἐνθουσιαζόμαστε μὲ τὸ πνεῦμα τοῦ ὁμιλητῆ μας».

Τὸ 1895 ὁ Λένιν συγκέντρωσε ὅλους τοὺς μαρξιστικοὺς ἐργατικοὺς κύκλους τῆς Πετρούπολης (ἦταν κιόλας κάπου εἴκοσι) σὲ μιὰ μόνη «Ἕνωση ἀγώνα γιὰ τὴν ἀπελευθέρωση τῆς ἐργατικῆς τάξης». Ἔτσι προετοίμαζε τὴ δημιουργία ἑνὸς ἐπαναστατικοῦ μαρξιστικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος.

Ὁ Λένιν ἔβαλε στὴν ἕνωση αὐτὴ τὸ καθῆκον νὰ συνδεθεῖ πιὸ στενὰ μὲ τὸ μαζικὸ ἐργατικὸ κίνημα καὶ νὰ τὸ καθοδηγεῖ πολιτικά. Ἀπὸ τὴν π ρ ο π α γ ά ν δ α τοῦ μαρξισμοῦ μέσα σ' ἕνα μικρὸν ἀριθμὸ ἀπὸ πρωτοπόρους ἐργάτες συγκεντρωμένους σὲ προπαγανδιστικοὺς κύκλους, ὁ Λένιν πρότεινε νὰ περάσουν στὴν ἐπίκαιρη πολιτικὴ ζύμωση μέσα στὶς μεγάλες μάζες τῆς ἐργατικῆς τάξης. Ἡ στροφὴ αὐτὴ πρὸς τὴ μαζικὴ ζύμωση εἶχε σοβαρὴ σημασία γιὰ τὴν παραπέρα ἀνάπτυξη τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος στὴ Ρωσία.

Στὴ δεκαετία 1890—1900 ἡ βιομηχανία γνώρισε μιὰ περίοδο ἀνόδου. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐργατῶν μεγάλωσε. Τὸ ἐργατικὸ κίνημα δυνάμωσε. Ἀπὸ τὸ 1895 ὡς τὸ 1899, σύμφωνα μὲ στοιχεῖα ποὺ δὲν εἶνε πλήρη, ἀπεργήσανε τὸ λιγότερο 221.000 ἐργάτες. Τὸ ἐργατικὸ κίνημα γινόταν μιὰ σοβαρὴ δύναμη στὴν πολιτικὴ ζωὴ τῆς χώρας. Ἡ ἴδια ζωὴ ἐπιβεβαίωνε τὶς ἀπόψεις ποὺ ὑπεράσπιζαν οἱ μαρξιστὲς στὴν πάλη τους ἐνάντια στοὺς ναρόντνικους, σχετικὰ μὲ τὸν πρωτοποριακὸ ρόλο τῆς ἐργατικῆς τάξης στὸ ἐπαναστατικὸ κίνημα.

Μὲ τὴν καθοδήγηση τοῦ Λένιν ἡ «Ἕνωση ἀγώνα γιὰ τὴν ἀπελευθέ-

ρωση τῆς ἐργατικῆς τάξης» σύνδεσε τὴν πάλη τῶν ἐργατῶν γιὰ τὶς οἰκονομικὲς διεκδικήσεις (καλυτέρεψη τῶν συνθηκῶν τῆς δουλειᾶς, περιορισμὸς τῆς ἐργάσιμης μέρας, αὔξηση τῶν μεροκάματων) μὲ τὴν πολιτικὴ πάλη ἐνάντια στὸν τσαρισμό. Ἡ «Ἕνωση ἀγώνα γιὰ τὴν ἀπελευθέρωση τῆς ἐργατικῆς τάξης» πρώτη φορὰ στὴ Ρωσία ἄρχισε νὰ πραγματοποιεῖ τὴ συνένωση τοῦ σοσιαλισμοῦ μὲ τὸ ἐργατικὸ κίνημα. Ὅταν ξεσποῦσε μιὰ ἀπεργία σὲ κάποιο ἐργοστάσιο, ἡ «Ἕνωση ἀγώνα», ξαίροντας καλὰ τὴν κατάσταση στὶς ἐπιχειρήσεις ἀπὸ τὰ μέλη τῶν κύκλων της, ἀπαντοῦσε ἀμέσως, βγάζοντας σοσιαλιστικὲς προκηρύξεις. Οἱ προκηρύξεις αὐτὲς ξεσκέπαζαν τὴν καταπίεση τῶν ἐργατῶν ἀπὸ τοὺς ἐργοστασιάρχες, ἐξηγοῦσαν πῶς ἔπρεπε νὰ παλέψουν οἱ ἐργάτες γιὰ τὰ συμφέροντά τους, ἐξέθεταν τὶς διεκδικήσεις τῶν ἐργατῶν. Οἱ προκηρύξεις ἔλεγαν ὅλη τὴν ἀλήθεια γιὰ τὶς πληγὲς ποὺ φέρνει ὁ καπιταλισμός, γιὰ τὴν ἄθλια ζωὴ τῶν ἐργατῶν, γιὰ τὴν ἀβάσταχτα βαρειὰ δουλειά τους (12 - 14 ὧρες), γιὰ τὴ δίχως κανένα δικαίωμα θέση τους. Στὶς προκηρύξεις αὐτὲς βρίσκονταν ἀκόμα καὶ οἱ ἀντίστοιχες πολιτικὲς διεκδικήσεις. Στὸ τέλος τοῦ 1894 ὁ Λένιν ἔγραψε, μὲ συμμετοχὴ τοῦ ἐργάτη Μπάμπουσκιν, τὴν πρώτη ἀπὸ αὐτὲς τὶς προκηρύξεις ζύμωσης, καθὼς καὶ μιὰν ἔκκληση στοὺς ἀπεργοὺς ἐργάτες τοῦ ἐργοστασίου Σεμιαννικώφ, στὴν Πετρούπολη. Τὸ φθινόπωρο τοῦ 1895 ὁ Λένιν ἔγραψε μιὰ προκήρυξη γιὰ τοὺς ἀπεργοὺς ἐργάτες καὶ ἐργάτριες τοῦ ἐργοστασίου ὑφαντουργίας Θόρντον. Τὸ ἐργοστάσιο αὐτὸ ἀνῆκε σὲ ἄγγλους, ποὺ ἔβγαζαν ἑκατομμύρια κέρδη. Οἱ ὧρες δουλειᾶς σ' αὐτὸ ἦταν πάνω ἀπὸ 14 καὶ οἱ ὑφαντουργοὶ ἔπαιρναν πάνω - κάτω 7 ρούβλια τὸ μῆνα. Ἡ ἀπεργία ἔληξε μὲ ἐπιτυχία τῶν ἐργατῶν. Μέσα σὲ λίγον καιρό, ἡ «Ἕνωση ἀγώνα» τύπωσε δεκάδες τέτιες προκηρύξεις, ποὺ ἀπευθύνονταν στοὺς ἐργάτες διαφόρων ἐργοστασίων. Καθεμιὰ ἀπὸ αὐτὲς ξεσήκωνε γερὰ τὸ ἠθικὸ τῶν ἐργατῶν. Οἱ ἐργάτες ἔβλεπαν πὼς οἱ σοσιαλιστὲς τοὺς βοηθοῦσαν, τοὺς ὑπεράσπιζαν.

Μὲ τὴν καθοδήγηση τῆς «Ἕνωσης ἀγώνα» τὸ καλοκαίρι τοῦ 1896 ἔγινε στὴν Πετρούπολη μιὰ ἀπεργία μὲ 30.000 ὑφαντουργούς. Ἡ κυριότερη διεκδίκηση ἦταν ἡ ἐλάττωση τῶν ὡρῶν δουλειᾶς. Κάτω ἀπὸ τὴν πίεση τῆς ἀπεργίας αὐτῆς ἡ τσαρικὴ κυβέρνηση ἀναγκάστηκε νὰ βγάλει τὸ νόμο τῆς 2 τοῦ Ἰούνη τοῦ 1897, ποὺ περιόριζε τὴν ἐργάσιμη μέρα σὲ 11 ½ ὧρες. Πρὶν ἀπ' αὐτὸ τὸ νόμο δὲν ὑπῆρχε γενικὰ κανένας περιορισμὸς στὶς ὧρες δουλειᾶς.

Τὸ Δεκέμβρη τοῦ 1895 ὁ Λένιν πιάστηκε ἀπὸ τὴν τσαρικὴ κυβέρνηση. Μὰ καὶ μέσα ἀπὸ τὴ φυλακὴ ὁ Λένιν δὲ σταμάτησε τὴν ἐπαναστατικὴ πάλη. Βοηθοῦσε τὴν «Ἕνωση ἀγώνα» μὲ τὶς συμβουλές του καὶ τὶς ὑποδείξεις του, στέλνοντας ἀπ' τὴ φυλακὴ μπροσοῦρες καὶ προκηρύξεις. Στὴ φυλακὴ ὁ Λένιν ἔγραψε τὴ μπροσούρα «*Γιὰ τὶς ἀπεργίες*» καὶ τὴν προκήρυξη «*Στὴν*

τσαρική κυβέρνηση», ὅπου ξεσκέπαζε τὴν ἄγρια αὐθαιρεσία τῆς τσαρικῆς κυβέρνησης. Στὴν ἴδια φυλακὴ ὁ Λένιν ἔγραψε (μὲ γάλα ἀνάμεσα στὶς γραμμὲς κάποιου ἰατρικοῦ βιβλίου) κ' ἕνα σχέδιο προγράμματος τοῦ κόμματος.

Ἡ «Ἕνωση ἀγώνα» τῆς Πετρούπολης ἔδωσε γερὴ ὤθηση στὴ συνένωση τῶν ἐργατικῶν κύκλων σὲ ἀνάλογες ἑνώσεις καὶ στὶς ἄλλες πόλεις καὶ περιοχὲς τῆς Ρωσίας. Γύρω στὸ 1895 ἐμφανίζονται μαρξιστικὲς ὀργανώσεις στὴν Ὑπερκαυκασία. Τὸ 1894 ἱδρύεται ἡ «Ἐργατικὴ ἕνωση» τῆς Μόσχας. Κατὰ τὸ 1900, ὀργανώθηκε ἡ «Σοσιαλδημοκρατικὴ ἕνωση» τῆς Σιβηρίας. Στὴ δεκαετία 1890—1900 ἐμφανίστηκαν μαρξιστικοὶ κύκλοι στὸ Ἰβάνοβο-Βοζνεσένσκ, στὸ Γιαροσλάβ, στὸ Κοστρόμα, ποὺ ἀργότερα συνενώθηκαν στὴ «Βόρεια ἕνωση τοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος». Ἀπὸ τὸ 1895 σοσιαλδημοκρατικὲς ὁμάδες καὶ ἑνώσεις ὀργανώνονται στὸ Ροστόβ, στὸ Αἰκατερινοσλάβ, στὸ Κίεβο, στὸ Νικολάεφ, στὴν Τούλα, στὴ Σαμάρα, στὸ Καζάν, στὸ Ὀρέχοβο-Ζούγεβο καὶ σὲ ἄλλες πόλεις.

Ἡ σημασία τῆς «Ἕνωσης ἀγώνα γιὰ τὴν ἀπελευθέρωση τῆς ἐργατικῆς τάξης» τῆς Πετρούπολης βρισκόταν, σύμφωνα μὲ τὴν ἔκφραση τοῦ Λένιν, στὸ ὅτι ἀντιπροσώπευε τὸ πρῶτο σοβαρὸ σπέρμα ἑνὸς ἐπαναστατικοῦ κόμματος, στηριγμένου στὸ ἐργατικὸ κίνημα.

Ὁ Λένιν στὶς κατοπινές του ἐργασίες γιὰ τὴ δημιουργία μαρξιστικοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος στὴ Ρωσία στηρίχτηκε στὴν ἐπαναστατικὴ πεῖρα τῆς «Ἕνωσης ἀγώνα» τῆς Πετρούπολης. Ὕστερα ἀπὸ τὴ σύλληψη τοῦ Λένιν καὶ τῶν στενῶν συνεργατῶν του ἄλλαξε σημαντικὰ ἡ σύνθεση τῆς καθοδήγησης τῆς «Ἕνωσης ἀγώνα» στὴν Πετρούπολη. Ἐμφανίστηκαν καινούριοι ἄνθρωποι, ποὺ ὀνόμαζαν τὸν ἑαυτό τους «οἱ νέοι», τὸ Λένιν καὶ τοὺς συνεργάτες του «οἱ παλιοί». Ἄρχισαν νὰ ἀκολουθοῦν λαθεμένη πολιτικὴ γραμμή. Δήλωναν πὼς πρέπει νὰ καλοῦμε τοὺς ἐργάτες μονάχα στὴν οἰκονομικὴ πάλη ἐνάντια στοὺς ἐργοδότες. Ὅσο γιὰ τοὺς πολιτικοὺς ἀγῶνες, αὐτοὶ εἶνε δουλειὰ τῶν φιλελεύθερων ἀστῶν, ποὺ πρέπει νὰ ἔχουν τὴν ἡγεσία τοῦ πολιτικοῦ ἀγώνα.

Στοὺς ἀνθρώπους αὐτοὺς δόθηκε τὸ ὄνομα «οἰκονομιστές».

Ἦταν ἡ πρώτη ὁμάδα συμβιβαστῶν ὀππορτουνιστῶν μέσα στὶς γραμμὲς τῶν μαρξιστικῶν ὀργανώσεων τῆς Ρωσίας.

4. — ΠΑΛΗ ΤΟΥ ΛΕΝΙΝ ΕΝΑΝΤΙΑ ΣΤΟΥΣ ΝΑΡΟΝΤΝΙΚΟΥΣ ΚΑΙ ΤΟ «ΝΟΜΙΜΟ ΜΑΡΞΙΣΜΟ». — Η ΛΕΝΙΝΙΣΤΙΚΗ ΙΔΕΑ ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΜΜΑΧΙΑ ΤΗΣ ΕΡΓΑΤΙΚΗΣ ΤΑΞΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΓΡΟΤΙΑΣ. — ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΤΟΥ ΡΩΣΙΚΟΥ ΣΟΣΙΑΛΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟΥ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ.

Ἂν καὶ ὁ Πλεχάνωφ εἶχε κιόλας δώσει ἀπὸ τὸ 1880—1890 ἕνα γερὸ χτύπημα στὸ σύστημα τῶν ἀπόψεων τῶν ναρόντνικων, ὡστόσο αὐτοὶ καὶ μετὰ τὸ 1890 συναντοῦσαν ἀκόμα συμπάθειες μέσα σὲ ὁρισμένες μερίδες τῆς ἐπανα-

στατικῆς νεολαίας. Ἕνα μέρος τῆς νεολαίας ἐξακολουθοῦσε νὰ σκέπτεται πὼς ἡ Ρωσία μπορεῖ ν' ἀποφύγει τὸ δρόμο τῆς καπιταλιστικῆς ἀνάπτυξης, πὼς τὸν κύριο ρόλο στὴν ἐπανάσταση θὰ τὸν παίξει ἡ ἀγροτιὰ καὶ ὄχι ἡ ἐργατικὴ τάξη. Τὰ ὑπολείμματα τῶν ναρόντνικων προσπαθοῦσαν νὰ ἐμποδίσουν τὴ διάδοση τοῦ μαρξισμοῦ στὴ Ρωσία, κάναν ἀγώνα ἐνάντια στοὺς μαρξιστές, προσπαθώντας νὰ τοὺς δυσφημίσουν μὲ κάθε τρόπο. Ἦταν ἀνάγκη νὰ συντριβοῦν ἰδεολογικὰ ὡς τὸ τέλος οἱ ναρόντνικοι γιὰ νὰ ἐξασφαλιστεῖ ἡ παραπέρα διάδοση τοῦ μαρξισμοῦ καὶ ἡ δυνατότητα νὰ δημιουργηθεῖ σοσιαλδημοκρατικὸ κόμμα.

Τὸ ἔργο αὐτὸ τὸ ἔκανε ὁ Λένιν.

Στὸ βιβλίο του «*Τί εἶνε οἱ φίλοι τοῦ λαοῦ καὶ πῶς ἀγωνίζονται ἐνάντια στοὺς σοσιαλδημοκράτες*» (1894), ὁ Λένιν ξεσκέπασε ὡς τὸ τέλος τὸ ἀληθινὸ πρόσωπο τῶν ναρόντνικων καὶ ἔδειξε πὼς ἦταν κάλπικοι «φίλοι τοῦ λαοῦ» καὶ στὴν πραγματικότητα πήγαιναν ἐνάντια στὸ λαό.

Οἱ ναρόντνικοι τοῦ 1890 – 1900 στὴν οὐσία εἶχαν ἀπαρνηθεῖ τὴν ἐπαναστατικὴ πάλη ἐνάντια στὴν τσαρικὴ κυβέρνηση. Οἱ φιλελεύθεροι ναρόντνικοι κήρυχναν τὴ συμφιλίωση μὲ τὴν τσαρικὴ κυβέρνηση. «Σκέπτονται ἁπλούστατα», ἔγραφε ὁ Λένιν γιὰ τοὺς ναρόντνικους τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, «πὼς ἂν παρακαλέσουμε μὲ καλὸ καὶ εὐγενικὸ τρόπο, ἡ κυβέρνηση αὐτὴ θὰ μπορέσει νὰ τὰ ταχτοποιήσει ὅλα καλά» (*Λένιν*, τόμ. 1ος σελ. 161).

Οἱ ναρόντνικοι τοῦ 1890 – 1900 ἔκλειναν τὰ μάτια στὴν κατάσταση τῆς φτωχολογιᾶς στὸ χωριό, στὴν πάλη τῶν τάξεων, στὴν ἐκμετάλλευση τῆς φτωχολογιᾶς ἀπὸ τοὺς κουλάκους καὶ ἐξυμνοῦσαν τὴν ἀνάπτυξη τῶν κουλάκικων νοικοκυριῶν. Στὴν οὐσία ἦταν οἱ ἐκφραστὲς τῶν συμφερόντων τῶν κουλάκων.

Τὸν ἴδιο καιρὸ οἱ ναρόντνικοι στὰ περιοδικά τους ἔκαναν συκοφαντικὴ ἐκστρατεία ἐνάντια στοὺς μαρξιστές. Διαστρέφοντας καὶ ἀλλοιώνοντας συνειδητὰ τὶς ἀπόψεις τῶν ρώσων μαρξιστῶν, οἱ ναρόντνικοι ἰσχυρίζονταν πὼς οἱ μαρξιστὲς θέλουν τάχα τὴν καταστροφὴ τοῦ χωριοῦ, πὼς τάχα οἱ μαρξιστὲς «θέλουν νὰ βράσουν τὸν κάθε μουζίκο στὸ καζάνι τοῦ ἐργοστασίου». Ὁ Λένιν, ξεσκεπάζοντας τὴ διαστρεβλωμένη αὐτὴ κριτικὴ τῶν ναρόντνικων, ἔδειξε πὼς δὲν πρόκειται καθόλου γιὰ «ἐπιθυμίες» τῶν μαρξιστῶν, παρὰ γιὰ τὴν πραγματικὴ πορεία τῆς ἀνάπτυξης τοῦ καπιταλισμοῦ στὴ Ρωσία, ποὺ κάνει νὰ αὐξάνει ἀναπόφευκτα τὸ προλεταριάτο. Τὸ προλεταριάτο ὅμως θὰ εἶνε ὁ νεκροθάφτης τοῦ καπιταλιστικοῦ συστήματος.

Ὁ Λένιν ἔδειξε πὼς οἱ πραγματικοὶ φίλοι τοῦ λαοῦ, ποὺ ἐπιθυμοῦν νὰ ἐξαλείψουν τὴν καπιταλιστικὴ καὶ τσιφλικάδικη καταπίεση, νὰ καταλύσουν τὸν τσαρισμό, δὲν εἶνε οἱ ναρόντνικοι ἀλλὰ οἱ μαρξιστές.

Στὸ ἔργο του «Τί εἶνε οἱ φίλοι τοῦ λαοῦ» ὁ Λένιν διατύπωσε γιὰ πρώτη φορὰ τὴν ἰδέα τῆς ἐπαναστατικῆς συμμαχίας τῶν ἐργατῶν καὶ τῶν ἀγρο-

τῶν, σὰν κύριο μέσο γιὰ τὴν ἀνατροπὴ τοῦ τσαρισμοῦ, τῶν τσιφλικάδων, τῆς ἀστικῆς τάξης.

Ὁ Λένιν σὲ πολλὰ ἔργα του τὴν περίοδο αὐτὴ ὑπέβαλε σὲ κριτικὴ τὰ μέσα πολιτικῆς πάλης τῶν ναρόντνικων, ποὺ χρησιμοποιοῦσε ἡ βασικὴ ὁμάδα τῶν ναρόντνικων (οἱ ναροντοβόλτσοι), καὶ ἀργότερα οἱ συνεχιστὲς τῶν ναρόντνικων (οἱ ἐσέροι)[1] καὶ εἰδικὰ τὴν τακτικὴ τῆς ἀτομικῆς τρομοκρατίας. Ὁ Λένιν τὴ θεωροῦσε ἐπιζήμια γιὰ τὸ ἐπαναστατικὸ κίνημα, γιατὶ ὑποκαθιστοῦσε στὴν πάλη τῶν μαζῶν τὴν πάλη τῶν μονωμένων ἡρώων. Ἔδειχνε ἔλλειψη πίστης στὸ λαϊκὸ ἐπαναστατικὸ κίνημα.

Στὸ ἔργο του «Τί εἶνε οἱ φίλοι τοῦ λαοῦ» ὁ Λένιν ἐξέθεσε τὰ βασικὰ καθήκοντα τῶν ρώσων μαρξιστῶν. Σύμφωνα μὲ τὴ γνώμη τοῦ Λένιν οἱ ρῶσοι μαρξιστὲς ἔπρεπε πρῶτα - πρῶτα νὰ ὀργανώσουν ἕνα ἑνιαῖο σοσιαλιστικὸ κόμμα ἀπὸ τοὺς σκόρπιους μαρξιστικοὺς κύκλους. Ὁ Λένιν ἔδειχνε ἔπειτα πὼς ἴσα - ἴσα ἡ ἐργατικὴ τάξη τῆς Ρωσίας, σὲ συμμαχία μὲ τὴν ἀγροτιά, θ' ἀνατρέψει τὴν τσαρικὴ ἀπολυταρχία κ' ἔπειτα ἀπ' αὐτὸ τὸ ρωσικὸ προλεταριάτο, σὲ συμμαχία μὲ τὶς ἐργαζόμενες καὶ ἐκμεταλλευόμενες μάζες, μαζὶ μὲ τὸ προλεταριάτο τῶν ἄλλων χωρῶν, θὰ τραβήξει ὁλόϊσα στὸν ἀνοιχτὸ πολιτικὸ ἀγώνα πρὸς τὴ νικηφόρα κομμουνιστικὴ ἐπανάσταση.

Ἔτσι, πρὶν ἀπὸ 40 καὶ πάνω χρόνια, ὁ Λένιν ἔδειξε σωστὰ τὸ δρόμο, ποὺ ἔπρεπε ν' ἀκολουθήσει ὁ ἀγώνας τῆς ἐργατικῆς τάξης, καθόρισε τὸ ρόλο της σὰν πρωτοποριακῆς ἐπαναστατικῆς δύναμης στὴν κοινωνία, καθόρισε τὸ ρολο τῆς ἀγροτιᾶς, σὰν σύμμαχο τῆς ἐργατικῆς τάξης.

Ἡ πάλη τοῦ Λένιν καὶ τῶν ὀπαδῶν του ἐνάντια στοὺς ναρόντνικους ἀπὸ τὸ 1890 - 1900 κιόλας, κατάληξε στὴν τελικὴ ἰδεολογικὴ συντριβή τους

Τετάστια σημασία ἔχει ἐπίσης ἡ πάλη τοῦ Λένιν ἐνάντια στὸ «νόμιμο μαρξισμό». Ὅπως συμβαίνει πάντα στὴν ἱστορία, στὰ μεγάλα κοινωνικὰ κινήματα προσκολλοῦνται συνήθως προσωρινοὶ συνοδοιπόροι. Τέτιοι συνοδοιπόροι ἦταν καὶ οἱ λεγόμενοι «νόμιμοι μαρξιστές». Ὁ μαρξισμὸς ἄρχισε ν' ἀναπτύσσεται πλατειὰ στὴ Ρωσία. Τόρα λοιπὸν οἱ ἀστοὶ διανοούμενοι ἄρχισαν νὰ φοροῦν μαρξιστικὲς στολές. Δημοσίευαν τὰ ἄρθρα τους σὲ νόμιμες ἐφημερίδες καὶ περιοδικά, δηλαδὴ σὲ ἐφημερίδες καὶ περιοδικὰ ποὺ ἐπέτρεπε ἡ τσαρικὴ κυβέρνηση. Γι αὐτὸ καὶ τοὺς εἶπαν «νόμιμους μαρξιστές».

Εἶχαν τὴν ἀντίληψη πὼς ἔκαναν πάλη ἐνάντια στοὺς ναρόντνικους. Τὴν πάλη ὅμως αὐτὴ καὶ τὴ σημαία τοῦ μαρξισμοῦ προσπαθοῦσαν νὰ τὴ χρησιμοποιήσουν γιὰ νὰ ὑποτάξουν καὶ νὰ προσαρμόσουν τὸ ἐργατικὸ κίνημα στὰ συμφέροντα τῆς ἀστικῆς κοινωνίας, στὰ συμφέροντα τῆς ἀστικῆς τάξης. Ἀπὸ τὴ θεωρία τοῦ Μὰρξ ἀπόρριπταν τὸ βασικὸ στοιχεῖο, τὴ θεωρία τῆς προλεταριακῆς ἐπανάστασης, τῆς δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου. Ὁ διάση-

[1] Ἀπὸ τὰ ἀρχικὰ ἒς ἒρ τῶν λέξεων σοσιαλ-επαναστάτες (σημ. μετ.).

μος νόμιμος μαρξιστής Πέτρος Στρούβε έξυμνούσε την άστική τάξη καί, άντί γιά έπαναστατική πάλη ένάντια στόν καπιταλισμό, καλούσε «ν' άναγνωρίσουμε πώς μάς λείπει ό πολιτισμός καί νά φοιτήσουμε στό σχολειό τού καπιταλισμού».

Στήν πάλη ένάντια στούς ναρόντνικους ό Λένιν θεωρούσε πώς έπιτρέπεται μιά προσωρινή συμφωνία μέ τούς «νόμιμους μαρξιστές» γιά νά τούς χρησιμοποιήσουμε ένάντια στούς ναρόντνικους, π. χ. γιά τήν κοινή έκδοση μιάς έντυπης συλλογής άπό άρθρα ένάντιά τους. Ταυτόχρονα όμως ό Λένιν έκανε αύστηρή κριτική στούς «νόμιμους μαρξιστές» ξεσκεπάζοντας τό άστικό φιλελεύθερο έσωτερικό τους.

Πολλοί άπ'αύτούς τούς «συνοδοιπόρους» έγιναν κατοπινά καντέ (κύριο κόμμα τής ρωσικής άστικής τάξης) καί στόν έμφύλιο πόλεμο τέλειοι λευκοφρουροί.

Παράλληλα μέ τήν «Ένωση άγώνα» στήν Πετρούπολη, Μόσχα, Κίεβο κλπ., έμφανίστηκαν έπίσης σοσιαλδημοκρατικές όργανώσεις καί στίς δυτικές έθνικές περιφέρειες τής Ρωσίας. Ύστερα άπό τό 1890 τά μαρξιστικά στοιχεία ξεχώρισαν άπό τό έθνικό πολωνικό έθνικιστικό κόμμα καί σχημάτισαν τή «Σοσιαλδημοκρατία τής Πολωνίας καί τής Λιθουανίας». Γύρω άπό τό 1900 δημιουργούνται οί όργανώσεις τής λεττονικής σοσιαλδημοκρατίας. Τόν Όχτώβρη τού 1897, στούς δυτικούς νομούς τής Ρωσίας, δημιουργείται ή «Γενική έβραίικη σοσιαλδημοκρατική ένωση», τό Μπούντ.

Τό 1898 όρισμένες «Ένώσεις άγώνα» τής Πετρούπολης, τής Μόσχας, τού Κίεβου, τού Αίκατερινοσλάβ καί τό Μπούντ έκαναν μιά πρώτη άπόπειρα νά συνενωθούν σ' ένα σοσιαλδημοκρατικό κόμμα. Γιά τό σκοπό αύτό συνήλθαν στό πρώτο συνέδριο τού ΡΣΔΕΚ, τό Μάρτη τού 1898, στό Μίνσκ.

Στό πρώτο συνέδριο τού κόμματος ήταν τό όλο έννιά άντιπρόσωποι. Ό Λένιν δέν πήρε μέρος στό συνέδριο, γιατί ήταν τότε έξόριστος στή Σιβηρία. Δέν πέρασε πολύς καιρός άπό τό συνέδριο καί συνελήφθη ή κεντρική έπιτροπή τού κόμματος, πού βγήκε σ' αύτό. Τό «Μανιφέστο» τού συνεδρίου δέν ήταν άκόμα ίκανοποιητικό σέ πολλά σημεία. Άντιπαρερχόταν τό καθήκον τής κατάχτησης τής πολιτικής έξουσίας άπό τό προλεταριάτο. Δέν έλεγε τίποτα γιά τήν ήγεμονία τού προλεταριάτου στήν πάλη ένάντια στον τσαρισμό καί τήν άστική τάξη.

Τό συνέδριο στίς άποφάσεις του καί στό Μανιφέστο του άνάγγελνε τήν ίδρυση τού ΡΣΔΕΚ. Σ' αύτή τήν τυπική πράξη, πού έπαιξε μεγάλο έπαναστατικό προπαγανδιστικό ρόλο, βρισκόταν ή σημασία τού πρώτου συνεδρίου τού ΡΣΔΕΚ.

Ώστόσο, παρά τό πρώτο αύτό συνέδριο, στήν πράξη δέν είχε άκόμα ίδρυθεί μαρξιστικό σοσιαλδημοκρατικό κόμμα στή Ρωσία. Τό συνέδριο δέν κατόρθωσε νά συνενώσει τούς χωριστούς μαρξιστικούς κύκλους καί όργανώσεις καί νά τούς συνδέσει όργανωτικά. Δέν ύπήρχε άκόμη μιά ένιαία γραμμή

στὴ δουλειὰ τῶν τοπικῶν ὀργανώσεων, δὲν ὑπῆρχε πρόγραμμα οὔτε καταστατικὸ τοῦ κόμματος, δὲν ὑπῆρχε καθοδήγηση ἀπὸ ἕνα ἑνιαῖο κέντρο.

Γι αὐτὸ καὶ γιὰ πολλοὺς ἄλλους λόγους, ἄρχισε νὰ μεγαλώνει ἡ ἰδεολογικὴ σύγχυση στὶς τοπικὲς ὀργανώσεις καὶ τὸ γεγονὸς αὐτὸ δημιούργησε εὐνοϊκοὺς ὅρους γιὰ νὰ δυναμώσει μέσα στὸ ἐργατικὸ κίνημα ἕνα ὀππορτουνιστικὸ ρεῦμα, ὁ «οἰκονομισμός».

Χρειάστηκαν κάμποσα χρόνια ἐντατικὴ δουλειὰ τοῦ Λένιν καὶ τῆς ἐφημερίδας «Ἰσκρὰ» (Σπίθα), ποὺ αὐτὸς ὀργάνωσε, γιὰ νὰ ὑπερνικηθεῖ ἡ σύγχυση, νὰ κατανικηθοῦν οἱ ὀππορτουνιστικὲς ταλαντεύσεις καὶ νὰ ἑτοιμασθεῖ ὁ σχηματισμὸς τοῦ ΡΣΔΕΚ.

5 — ΠΑΛΗ ΤΟΥ ΛΕΝΙΝ ΕΝΑΝΤΙΑ ΣΤΟΝ «ΟΙΚΟΝΟΜΙΣΜΟ».—ΕΜΦΑΝΙΣΗ ΤΗΣ ΛΕΝΙΝΙΣΤΙΚΗΣ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑΣ «ΙΣΚΡΑ».

Ὁ Λένιν δὲν πῆρε μέρος στὸ πρῶτο συνέδριο τοῦ ΡΣΔΕΚ. Βρισκόταν τότε ἐξόριστος στὴ Σιβηρία, στὸ χωριὸ Σουσένσκο, ὅπου τὸν εἶχε ἐκτοπίσει ἡ τσαρικὴ κυβέρνηση (ἀφοῦ τὸν κράτησε πολὺν καιρὸ στὴ φυλακὴ στὴν Πετρούπολη) γιὰ τὴν ὑπόθεση τῆς «Ἕνωσης ἀγώνα».

Μὰ καὶ στὴν ἐξορία ἀκόμα ὁ Λένιν συνέχιζε τὴν ἐπαναστατικὴ δουλειά. Στὴν ἐξορία τελείωσε τὸ μεγάλο ἐπιστημονικὸ ἔργο του «*Ἡ ἀνάπτυξη τοῦ καπιταλισμοῦ στὴ Ρωσια*», ποὺ ὁλοκλήρωσε τὴν ἰδεολογικὴ συντριβὴ τῶν ναρόντνικων. Ἐκεῖ ἔγραψε καὶ τὴ γνωστὴ μπροσούρα «*Τὰ καθήκοντα τῶν ρώσων σοσιαλδημοκρατῶν*».

Ὁ Λένιν, ἂν καὶ ἀπομονωμένος ἀπὸ τὴν ἄμεση ἐπαναστατικὴ πρακτικὴ δουλειά, εἶχε κατορθώσει νὰ διατηρήσει κάποια σύνδεση μὲ τοὺς ἀγωνιστὲς τῆς πρακτικῆς πάλης, ἀλληλογραφοῦσε μαζί τους ἀπὸ τὴν ἐξορία, ζητοῦσε πληροφορίες, τοὺς ἔδινε συμβουλές. Ἐκείνη τὴν ἐποχὴ τὸ Λένιν ἀπασχολοῦσε τὸ ζήτημα τῶν «οἰκονομιστῶν». Καταλάβαινε καλύτερα ἀπὸ ὁποιονδήποτε ἄλλον, πὼς ὁ «οἰκονομισμὸς» εἶνε ὁ βασικὸς πυρήνας τοῦ συμφιλιωτισμοῦ, τοῦ ὀππορτουνισμοῦ, πὼς ἡ νίκη τοῦ «οἰκονομισμοῦ» στὸ ἐργατικὸ κίνημα θὰ σήμαινε καταστροφὴ τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος τοῦ προλεταριάτου, ἧττα τοῦ μαρξισμοῦ.

Καὶ ὁ Λένιν ἄρχισε νὰ καταχεραυνώνει τοὺς «οἰκονομιστὲς» ἀπὸ τὶς πρῶτες ἀκόμα μέρες τῆς ἐμφάνισής τους.

Οἱ «οἰκονομιστὲς» ἰσχυρίζονταν πὼς οἱ ἐργάτες πρέπει νὰ κάνουν μονάχα οἰκονομικὸν ἀγώνα καὶ ὅσο γιὰ τὸν πολιτικὸν ἀγώνα, αὐτὸν ἂς τὸν κάνει ἡ φιλελεύθερη ἀστικὴ τάξη ποὺ πρέπει νὰ τὴν ὑποστηρίξουν οἱ ἐργάτες. Ὁ Λένιν θεωροῦσε αὐτὰ τὰ κηρύγματα τῶν «οἰκονομιστῶν» σὰν ἀποστασία ἀπὸ τὸ μαρξισμό, ἄρνηση τῆς ἀνάγκης ἑνὸς ἀνεξάρτητου πολιτικοῦ κόμματος γιὰ τὴν ἐργατικὴ τάξη, ἀπόπειρα νὰ μετατραπεῖ ἡ ἐργατικὴ τάξη σὲ πολιτικὸ ἐξάρτημα τῆς ἀστικῆς τάξης.

Τὸ 1899 μιὰ ὁμάδα «οἰκονομιστὲς» (ὁ Προκοπόβιτς, ἡ Κουσκόβα καὶ ἄλλοι, ποὺ ἀργότερα ἔγιναν καντὲ) ἔβγαλαν μιὰ διακήρυξη, ὅπου ἔπαιρναν θέση ἐνάντια στὸν ἐπαναστατικὸ μαρξισμὸ καὶ ζητοῦσαν νὰ ἐγκαταλειφθεῖ ἡ ἵδρυση ἀνεξάρτητου πολιτικοῦ κόμματος τοῦ προλεταριάτου, νὰ ἐγκαταλειφθοῦν οἱ ἀνεξάρτητες πολιτικὲς διεκδικήσεις τῆς ἐργατικῆς τάξης. Οἱ «οἰκονομιστὲς» θεωροῦσαν πὼς ὁ πολιτικὸς ἀγώνας εἶνε δουλειὰ τῆς φιλελεύθερης ἀστικῆς τάξης. Στοὺς ἐργάτες φτάνει καὶ ὁ οἰκονομικὸς ἀγώνας μὲ τ' ἀφεντικά.

Ὅταν εἶδε τὸ ὀππορτουνιστικὸ αὐτὸ ἔγγραφο ὁ Λένιν κάλεσε μιὰ σύσκεψη τῶν ἐξορίστων μαρξιστῶν, ποὺ βρίσκονταν ἐκεῖ γύρω· καὶ 17 σύντροφοι, μὲ τὸ Λένιν ἐπὶ κεφαλῆς, διατύπωσαν ἔντονη ἀποκαλυπτικὴ διαμαρτυρία ἐνάντια στὶς ἀπόψεις τῶν «οἰκονομιστῶν».

Ἡ διαμαρτυρία αὐτή, γραμμένη ἀπὸ τὸ Λένιν, μοιράστηκε στὶς μαρξιστικὲς ὀργανώσεις σὲ ὅλη τὴ Ρωσία καὶ εἶχε τεράστια σημασία γιὰ τὴν ἀνάπτυξη τῆς μαρξιστικῆς σκέψης καὶ τοῦ μαρξιστικοῦ κόμματος στὴ Ρωσία.

Οἱ ρῶσοι «οἰκονομιστὲς» κήρυσσαν τὶς ἴδιες ἀπόψεις, ποὺ κήρυσσαν καὶ οἱ ἀντίπαλοι τοῦ μαρξισμοῦ στὰ σοσιαλδημοκρατικὰ κόμματα τοῦ ἐξωτερικοῦ, οἱ λεγόμενοι μπερνσταϊνικοί, δηλαδὴ οἱ ὀπαδοὶ τοῦ ὀππορτουνιστῆ Μπερνστάϊν.

Γι αὐτὸ ἡ πάλη τοῦ Λένιν ἐνάντια στοὺς «οἰκονομιστὲς» ἦταν μαζὶ καὶ πάλη ἐνάντια στὸ διεθνῆ ὀππορτουνισμό.

Τὸ βασικὸν ἀγώνα ἐνάντια στὸν «οἰκονομισμὸ» γιὰ τὴν ἵδρυση ἑνὸς ἀνεξάρτητου πολιτικοῦ κόμματος τοῦ προλεταριάτου, τὸν διεξήγαγε ἡ παράνομη ἐφημερίδα «Ἴσκρα», ποὺ ἱδρύθηκε ἀπὸ τὸ Λένιν.

Στὶς ἀρχὲς τοῦ 1900 ὁ Λένιν καὶ ἄλλα μέλη τῆς «Ἕνωσης ἀγώνα» γύρισαν πίσω στὴ Ρωσία ἀπὸ τὴν ἐξορία στὴ Σιβηρία. Ὁ Λένιν σκεφτόταν νὰ ἱδρύσει μιὰ μεγάλη πανρωσικὴ παράνομη μαρξιστικὴ ἐφημερίδα. Οἱ περισσότεροι μαρξιστικοὶ κύκλοι καὶ ὀργανώσεις ποὺ ὑπῆρχαν κιόλας στὴ Ρωσία δὲν ἦταν ἀκόμα συνδεμένοι μεταξύ τους. Αὐτὴ τὴ στιγμὴ πού, ὅπως εἶπε ὁ Στάλιν, «ἡ δουλειὰ κατὰ χειροτεχνικὸ τρόπο καὶ κατὰ ὁμίλους κατάτρωγε τὸ κόμμα ἀπὸ πάνω ὡς κάτω, ποὺ ἡ ἰδεολογικὴ διασπορὰ ἀποτελοῦσε τὸ χαρακτηριστικὸ γνώρισμα τῆς ἐσωτερικῆς ζωῆς τοῦ κόμματος», ἡ ἵδρυση μιᾶς πανρωσικῆς παράνομης ἐφημερίδας ἔμπαινε σὰν βασικὸ καθῆκον στοὺς ρώσους ἐπαναστάτες μαρξιστές. Μονάχα μιὰ τέτια ἐφημερίδα μποροῦσε νὰ συνδέσει μεταξύ τους τὶς σκόρπιες μαρξιστικὲς ὀργανώσεις καὶ νὰ προετοιμάσει τὴ δημιουργία ἑνὸς πραγματικοῦ κόμματος.

Οἱ ἀστυνομικὲς ὅμως καταδιώξεις ἔκαναν ἀδύνατο νὰ ὀργανωθεῖ μιὰ τέτια ἐφημερίδα μέσα στὴν τσαρικὴ Ρωσία. Ὕστερα ἀπὸ ἕνα ἢ δυὸ μῆνες οἱ μυστικοὶ ἀστυνόμοι τοῦ τσάρου θὰ ἀνακάλυπταν τὴν ἐφημερίδα καὶ θὰ τὴν κατάστρεφαν. Γι αὐτὸ ὁ Λένιν ἀποφάσισε νὰ τὴν ἐκδόσει στὸ ἐξωτερικό. Ἐκεῖ ἡ ἐφημερίδα τυπωνόταν σὲ πολὺ λεπτὸ καὶ στερεὸ χαρτὶ καὶ στελνόταν κρυφὰ στὴ Ρωσία. Ὁρισμένα φύλλα τῆς «Ἴσκρα» ξανατυπώνονταν

στὴ Ρωσία σὲ μυστικὰ τυπογραφεῖα στὸ Βακοῦ, στὸ Κίσινεφ, στὴ Σιβηρία.

Τὸ φθινόπωρο τοῦ 1900 ὁ Βλαδίμηρος Ἴλιτς ἔφυγε στὸ ἐξωτερικὸ γιὰ νὰ συνεννοηθεῖ μὲ τοὺς συντρόφους τῆς ὁμάδας «Ἀπελευθέρωση τῆς δουλειᾶς» σχετικὰ μὲ τὴν ἔκδοση μιᾶς πανρωσικῆς πολιτικῆς ἐφημερίδας. Τὴ σκέψη αὐτὴ ὁ Λένιν τὴν εἶχε ἐπεξεργαστεῖ σὲ ὅλες τὶς λεπτομέρειές της στὴν ἐξορία. Στὸ δρόμο, γυρίζοντας ἀπὸ τὴ Σιβηρία, εἶχε ὀργανώσει μιὰ σειρὰ συσκέψεις στὴν Οὔφα, στὸ Πσκώφ, στὴ Μόσχα, στὴν Πετρούπολη. Παντοῦ συνεννοήθηκε μὲ τοὺς συντρόφους γιὰ κρυπτογραφικὸ κώδικα γιὰ τὴ μυστικὴ ἀλληλογραφία, γιὰ διευθύνσεις, γιὰ τὴν ἀποστολὴ τοῦ τύπου κλπ. καὶ συζήτησε τὸ σχέδιο τοῦ μελλοντικοῦ ἀγώνα.

Ἡ τσαρικὴ κυβέρνηση ἔνοιωθε στὸ πρόσωπο τοῦ Λένιν ἕναν ἐξαιρετικὰ ἐπικίνδυνον ἐχθρό. Ὁ χωροφύλακας Ζουμπάτωφ, πράχτορας τῆς τσαρικῆς Ὀχράνας, στὴ μυστική του ἀλληλογραφία, ἔγραφε πὼς «ἡ ἐπανάσταση δὲν ἔχει σήμερα κανένα ἄλλο μεγαλύτερο ἀπὸ τὸν Οὐλιάνωφ (Λένιν)». Γι αὐτὸ θεωροῦσε σκόπιμο νὰ ὀργανωθεῖ ἡ δολοφονία τοῦ Λένιν!

Ὅταν πῆγε στὸ ἐξωτερικὸ ὁ Λένιν συνεννοήθηκε μὲ τὴν ὁμάδα «Ἀπελευθέρωση τῆς δουλειᾶς», δηλαδὴ μὲ τοὺς Πλεχάνωφ, Ἄξελροντ, Βέρα Ζασούλιτς, γιὰ νὰ ἐκδόσουν μαζὶ τὴν «Ἰσκρά». Ὅλο τὸ σχέδιο τῆς ἔκδοσης τὸ εἶχε ἐπεξεργαστεῖ ὁ Λένιν ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ὡς τὸ τέλος.

Τὸ Δεκέμβρη τοῦ 1900 κυκλοφόρησε στὸ ἐξωτερικὸ τὸ πρῶτο φύλλο τῆς ἐφημερίδας «Ἰσκρὰ» (Σπίθα). Κάτω ἀπὸ τὸν τίτλο της ἡ ἐφημερίδα εἶχε τὸ ρητὸ «Ἀπὸ τὴ σπίθα θ' ἀνάψει ἡ φλόγα». Τὰ λόγια αὐτὰ εἶνε παρμένα ἀπὸ τὴν ἀπάντηση τῶν Δεκεμβριστῶν[1] στὸν ποιητὴ Ποῦσκιν, ποὺ τοὺς εἶχε στείλει ἕνα χαιρετιστήριο μήνυμα στὴν ἐξορία τους, στὴ Σιβηρία.

Καὶ πραγματικὰ ἀπὸ τὴ σπίθα (Ἰσκρά), ποὺ ἄναψε ὁ Λένιν, πετάχτηκε κατοπινὰ ἡ φλόγα τῆς μεγάλης ἐπαναστατικῆς πυρκαγιᾶς ποὺ ἔκανε στάχτη τὴν τσαρικὴ μοναρχία τῶν εὐγενῶν καὶ τῶν τσιφλικάδων καὶ τὴν ἐξουσία τῆς ἀστικῆς τάξης.

ΣΥΝΤΟΜΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Τὸ ΡΣΔΕΚ δημιουργήθηκε μέσα στὴν πάλη πρῶτα-πρῶτα ἐνάντια στοὺς ναρόντνικους, ἐνάντια στὶς λαθεμένες καὶ βλαβερὲς γιὰ τὴν ὑπόθεση τῆς ἐπανάστασης ἀπόψεις τους.

Μονάχα ὅταν τσακίζονταν ἰδεολογικὰ οἱ ἀπόψεις τῶν ναρόντνικων θὰ μποροῦσε νὰ ξεκαθαριστεῖ τὸ ἔδαφος γιὰ τὴ δημιουργία ἑνὸς μαρξιστικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος στὴ Ρωσία. Τὸ 1880-1890 ὁ Πλεχάνωφ καὶ ἡ ὁμάδα του «Ἀπελευθέρωση τῆς δουλειᾶς» ἔδωσαν ἀποφασιστικὸ χτύπημα στοὺς

[1] Ἐπαναστάτες, προερχόμενοι ἀπὸ τοὺς εὐγενεῖς, ποὺ τὸ Δεκέμβρη τοῦ 1825 ξεσηκώθηκαν κατὰ τῆς ἀπολυταρχίας καὶ τῆς δουλοπαροικίας (σημ. μεταφρ.).

ναρόντνικους. Ὁ Λένιν στὴ δεκαετία 1890 - 1900 ξέκανε τοὺς ναρόντνικους, τοὺς ἔδωσε τὸ τελικὸ χτύπημα.

Ἡ ὁμάδα «Ἀπελευθέρωση τῆς δουλειᾶς», ποὺ ἱδρύθηκε τὸ 1883, δούλεψε πολὺ γιὰ τὴ διάδοση τοῦ μαρξισμοῦ στὴ Ρωσία. Στήριξε θεωρητικὰ τὴ σοσιαλδημοκρατία καὶ ἔκανε τὸ πρῶτο βῆμα πρὸς τὸ ἐργατικὸ κίνημα.

Μὲ τὴν ἀνάπτυξη τοῦ καπιταλισμοῦ στὴ Ρωσία μεγάλωσε γρήγορα ὁ ἀριθμὸς τοῦ βιομηχανικοῦ προλεταριάτου. Γύρω στὸ 1885 ἡ ἐργατικὴ τάξη μπῆκε στὸ δρόμο τῆς ὀργανωμένης πάλης, στὸ δρόμο τῶν μαζικῶν ἐξεγέρσεων μὲ τὴ μορφὴ τῶν ὀργανωμένων ἀπεργιῶν. Οἱ μαρξιστικοὶ ὅμως κύκλοι καὶ ὁμάδες ἀσχολοῦνταν μονάχα μὲ τὴν προπαγάνδα, δὲν καταλάβαιναν τὴ σκοπιμότητα νὰ περάσουν στὴ μαζικὴ ζύμωση, μέσα στὴν ἐργατικὴ τάξη καὶ γι αὐτὸ δὲν εἶχαν ἀκόμα συνδεθεῖ πραχτικὰ μὲ τὸ ἐργατικὸ κίνημα, δὲν τὸ καθοδηγοῦσαν.

Ἡ ἵδρυση ἀπὸ τὸ Λένιν τῆς «Ἕνωσης ἀγώνα γιὰ τὴν ἀπελευθέρωση τῆς ἐργατικῆς τάξης» στὴν Πετρούπολη (1895), ποὺ ἔκανε μαζικὴ ζύμωση στοὺς ἐργάτες καὶ καθοδηγοῦσε μαζικὲς ἀπεργίες, σήμαινε νέο σταθμό: τὸ πέρασμα στὴ μαζικὴ ζύμωση μέσα στοὺς ἐργάτες καὶ τὴ συνένωση τοῦ μαρξισμοῦ μὲ τὸ ἐργατικὸ κίνημα. Ἡ «Ἕνωση ἀγώνα γιὰ τὴν ἀπελευθέρωση τῆς ἐργατικῆς τάξης» στὴν Πετρούπολη ἦταν τὸ πρῶτο σπέρμα τοῦ προλεταριακοῦ ἐπαναστατικοῦ κόμματος στὴ Ρωσία. Μετὰ τὴν «Ἕνωση ἀγώνα» τῆς Πετρούπολης ἱδρύθηκαν ὀργανώσεις μαρξιστῶν σ' ὅλα τὰ κυριότερα βιομηχανικὰ κέντρα, καθὼς καὶ στὴν περιφέρεια τῆς χώρας.

Τὸ 1898 πραγματοποιήθηκε ἡ πρώτη, ἂν καὶ μὴ ἐπιτυχημένη, ἀπόπειρα νὰ συνενωθοῦν οἱ μαρξιστικὲς σοσιαλδημοκρατικὲς ὀργανώσεις σὲ ἕνα κόμμα· συνῆλθε τὸ πρῶτο συνέδριο τοῦ ΡΣΔΕΚ. Ἀκόμη ὅμως κὸ συνέδριο αὐτὸ δὲν ἵδρυσε τὸ κόμμα: δὲν ὑπῆρχε οὔτε πρόγραμμα, οὔτε καταστατικὸ τοῦ κόμματος, οὔτε καθοδήγηση ἀπὸ ἕνα κέντρο· δὲν ὑπῆρχε καμμιὰ σχεδὸν σύνδεση ἀνάμεσα στοὺς διάφορους μαρξιστικοὺς κύκλους καὶ ὁμάδες.

Γιὰ νὰ συγκεντρώσει καὶ νὰ συνδέσει μεταξύ τους, μέσα σὲ ἕνα μόνο κόμμα, τὶς σκόρπιες μαρξιστικὲς ὀργανώσεις, ὁ Λένιν κατάστρωσε καὶ πραγματοποίησε τὸ σχέδιο νὰ ἱδρυθεῖ ἡ πρώτη ἐφημερίδα τῶν ἐπαναστατῶν μαρξιστῶν γιὰ ὅλη τὴ Ρωσία, ἡ «Ἴσκρα».

Σ' αὐτὴ τὴν περίοδο οἱ κυριότεροι ἀντίπαλοι γιὰ τὴ δημιουργία ἑνὸς ἑνιαίου ἐργατικοῦ πολιτικοῦ κόμματος ἦταν οἱ «οἰκονομιστές». Ἀρνοῦνταν τὴν ἀνάγκη ἑνὸς τέτιου κόμματος. Ὑποστήριζαν τὴ διασπορὰ καὶ τὴ μονωμένη ὕπαρξη τῶν διαφόρων ὁμάδων καὶ τὸ χειροτεχνικὸ τρόπο δουλειᾶς. Ὁ Λένιν καὶ ἡ «Ἴσκρα» ποὺ αὐτὸς ἵδρυσε ἔστρεψαν τὰ χτυπήματά τους ἐνάντια στοὺς οἰκονομιστές.

Ἡ ἔκδοση τῶν πρώτων φύλλων τῆς «Ἴσκρα» (1900 - 1901) ἀποτέλεσε τὸ πέρασμα σὲ μιὰ καινούρια περίοδο, στὴν περίοδο ποὺ ἀπὸ τοὺς σκόρπιους κύκλους καὶ ὁμάδες σχηματίστηκε πραγματικὰ τὸ ἑνιαῖο ΡΣΔΕΚ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΙΔΡΥΣΗ ΤΟΥ ΡΩΣΙΚΟΥ ΣΟΣΙΑΛΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟΥ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ.—ΕΜΦΑΝΙΣΗ ΣΤΟ ΚΟΜΜΑ ΤΗΣ ΜΠΟΛΣΕΒΙΚΙΚΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΜΕΝΣΕΒΙΚΙΚΗΣ ΜΕΡΙΔΑΣ

(1901 — 1904)

1. — ΑΝΟΔΟΣ ΤΟΥ ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗ ΡΩΣΙΑ ΣΤΑ 1901 - 1904.

Στὸ τέλος τοῦ 19ου αἰώνα ξέσπασε στὴν Εὐρώπη βιομηχανικὴ κρίση. Ἡ κρίση αὐτὴ ἁπλώθηκε γρήγορα σὲ ὅλη τὴ Ρωσία. Στὰ χρόνια τῆς κρίσης ἀπὸ τὰ 1900 ἴσαμε τὸ 1903 ἔκλεισαν κάπου 3.000 μεγάλες καὶ μικρὲς ἐπιχειρήσεις. Πετάχτηκαν στὸ δρόμο πάνω ἀπὸ 100.000 ἐργάτες. Τὰ μεροκάματα τῶν ἐργατῶν, ποὺ ἔμειναν στὶς ἐπιχειρήσεις, ἔπεσαν πολύ. Οἱ κεφαλαιοκράτες παίρναν πίσω τὶς ἀσήμαντες παραχωρήσεις, ποὺ οἱ ἐργάτες τοὺς εἶχαν ἀποσπάσει προηγούμενα μὲ ἐπίμονες οἰκονομικὲς ἀπεργίες.

Ἡ βιομηχανικὴ κρίση καὶ ἡ ἀνεργία δὲ σταμάτησαν καὶ δὲν ἀδυνάτισαν τὸ ἐργατικὸ κίνημα. Ἀπεναντίας ἡ πάλη τῶν ἐργατῶν ἄρχισε νὰ παίρνει ὅλο καὶ πιὸ ἐπαναστατικὸ χαρακτῆρα. Ἀπὸ τὶς οἰκονομικὲς ἀπεργίες οἱ ἐργάτες ἄρχισαν νὰ περνοῦν στὶς πολιτικὲς ἀπεργίες. Στὸ τέλος οἱ ἐργάτες περνοῦν στὶς διαδηλώσεις, διατυπώνουν πολιτικὲς διεκδικήσεις γιὰ δημοκρατικὲς ἐλευθερίες, ρίχνουν τὸ σύνθημα: «κάτω ἡ τσαρικὴ ἀπολυταρχία!»

Τὸ 1901 ἡ πρωτομαγιάτικη ἀπεργία στὸ πολεμικὸ ἐργοστάσιο Ὀμπουχωφ, στὴν Πετρούπολη, μετατράπηκε σὲ αἱματηρὴ σύγκρουση ἀνάμεσα στοὺς ἐργάτες καὶ τὸ στρατό. Στὰ ὁπλισμένα τσαρικὰ στρατεύματα οἱ ἐργάτες δὲ μποροῦσαν ν' ἀπαντήσουν παρὰ μὲ πέτρες καὶ κομμάτια σίδερα. Ἡ ἐπίμονη ἀντίσταση τῶν ἐργατῶν τσακίστηκε. Ἐπακολούθησαν ἄγρια ἀντίποινα. Ἴσαμε 800 ἐργάτες συνελήφθησαν, πολλοὶ ρίχτηκαν στὴ φυλακὴ καὶ στάλθηκαν στὰ κάτεργα. Μὰ ἡ ἡρωϊκὴ «ἄμυνα τοῦ Ὀμπουχωφ» ἐξάσκησε σημαντικὴ ἐπίδραση πάνω στοὺς ἐργάτες τῆς Ρωσίας, προκάλεσε ἕνα κῦμα συμπάθειας μέσα στοὺς ἐργάτες.

Τὸ Μάρτη τοῦ 1902 ἔγιναν στὸ Βατοὺμ μεγάλες ἀπεργίες καὶ διαδηλώσεις τῶν ἐργατῶν, ποὺ τὶς ὀργάνωσε ἡ σοσιαλδημοκρατικὴ ἐπιτροπὴ τοῦ

Βατσούμ. Οἱ διαδηλώσεις αὐτὲς ἀνατάραξαν τοὺς ἐργάτες καὶ τὶς ἀγροτικὲς μάζες τῆς Ὑπερκαυκασίας.

Μέσα στὸν ἴδιο χρόνο (1902) ξεσπάει μιὰ σημαντικὴ ἀπεργία στὸ Ροστώβ. Πρῶτοι ἀπήργησαν οἱ σιδηροδρομικοὶ καὶ γρήγορα ἑνώθηκαν μαζί τους οἱ ἐργάτες πολλῶν ἐργοστασίων. Ἡ ἀπεργία συντάραξε ὅλους τοὺς ἐργάτες· στὶς συγκεντρώσεις ποὺ γίνονταν ἔξω ἀπὸ τὴν πόλη μέρες ὁλόκληρες μαζεύονταν πάνω ἀπὸ 30.000 ἐργάτες. Στὶς συγκεντρώσεις αὐτὲς διαβάζονταν φωναχτὰ οἱ σοσιαλδημοκρατικὲς προκηρύξεις καὶ μιλοῦσαν ρήτορες. Ἡ ἀστυνομία καὶ οἱ κοζάκοι δὲν ἦταν σὲ θέση νὰ διαλύσουν τὶς συγκεντρώσεις αὐτὲς τῶν χιλιάδων ἐργατῶν. Ὅταν μιὰ μέρα ἡ ἀστυνομία σκότωσε ἀρκετούς, τὴν ἄλλη μέρα στὴν κηδεία τους ἔγινε μιὰ τεράστια ἐργατικὴ διαδήλωση. Ἡ τσαρικὴ κυβέρνηση μπόρεσε νὰ τσακίσει τὴν ἀπεργία μόνον ἀφοῦ ἔφερε στρατὸ ἀπὸ τὶς γειτονικὲς πόλεις. Τὴν πάλη τῶν ἐργατῶν στὸ Ροστὼβ τὴν καθοδηγοῦσε ἡ ἐπιτροπὴ τοῦ Ντὸν τοῦ ΡΣΔΕΚ.

Μεγαλύτερες ἀκόμα διαστάσεις πῆραν οἱ ἀπεργίες τὸ 1903. Αὐτὸ τὸ χρόνο γίνονται μαζικὲς πολιτικὲς ἀπεργίες στὴ νότια Ρωσία ποὺ ἁπλώνονται ὡς τὴν Ὑπερκαυκασία (Βακοῦ, Τιφλίδα, Βατοὺμ) καὶ στὶς μεγαλύτερες πόλεις τῆς Οὐκρανίας (Ὀδησσό, Κίεβο, Αἰκατερινοσλάβ). Οἱ ἀπεργίες γίνονται ὁλοένα καὶ πιὸ πεισματωμένες καὶ πιὸ ὀργανωμένες. Ἀντίθετα ἀπὸ τὶς προηγούμενες ἐξορμήσεις τῆς ἐργατικῆς τάξης, σχεδὸν παντοῦ σοσιαλδημοκρατικὲς ἐπιτροπὲς καθοδηγοῦν τὸν πολιτικὸ ἀγώνα τῶν ἐργατῶν.

Ἡ ἐργατικὴ τάξη τῆς Ρωσίας σηκωνόταν γιὰ τὴν ἐπαναστατικὴ πάλη ἐνάντια στὴν τσαρικὴ ἐξουσία.

Τὸ ἐργατικὸ κίνημα ἐξασκοῦσε τὴν ἐπίδρασή του πάνω στὴν ἀγροτιά. Τὴν ἄνοιξη καὶ τὸ καλοκαίρι τοῦ 1902 στὴν Οὐκρανία (νομοὶ Πολτάβας καὶ Χάρκοβου), καθὼς καὶ στὴν περιοχὴ τοῦ Βόλγα, ξέσπασε ἕνα ἀγροτικὸ κίνημα. Οἱ ἀγρότες ἔβαζαν φωτιὰ στὰ χτήματα τῶν τσιφλικάδων. Τὰ καταλάμβαναν, σκότωναν τοὺς μισητοὺς «ζέμσκιε νατσάλνικι»[1] καὶ τοὺς τσιφλικάδες. Ἐνάντια στοὺς ἐξεγερμένους ἀγρότες στέλνονταν στρατιωτικὲς δυνάμεις, ποὺ τοὺς πυροβολοῦσαν καὶ τοὺς ἔπιαναν κατὰ ἑκατοντάδες· οἱ καθοδηγητὲς καὶ οἱ ὀργανωτὲς ρίχνονταν στὴ φυλακή, μὰ τὸ ἐπαναστατικὸ κίνημα τῶν ἀγροτῶν ἐξακολουθοῦσε νὰ φουντώνει.

Οἱ ἐπαναστατικὲς ἐξορμήσεις τῶν ἐργατῶν καὶ ἀγροτῶν ἔδειχναν πὼς στὴ Ρωσία ὡριμάζει καὶ σιμώνει ἡ ἐπανάσταση.

Κάτω ἀπὸ τὴν ἐπίδραση τῆς ἐπαναστατικῆς πάλης τῶν ἐργατῶν δυνάμωνε καὶ τὸ φοιτητικὸ ἀντιπολιτευτικὸ κίνημα. Σὰν ἀπάντηση στὶς φοιτητικὲς διαδηλώσεις καὶ ἀπεργίες ἡ κυβέρνηση ἔκλεισε τὰ πανεπιστήμια, ἔρριξε

---

[1] Εὐγενεῖς ποὺ ἐξασκοῦσαν ἀστυνομικὰ καθήκοντα, ἔχοντας μαζὶ δικαστικὴ καὶ διοικητικὴ ἁρμοδιότητα (σημ. μετ.).

στὴ φυλακὴ ἑκατοντάδες φοιτητὲς καὶ στὸ τέλος σοφίστηκε νὰ στείλει τοὺς ἀνυπόταχτους φοιτητὲς στὸ στρατό. Σὰν ἀπάντηση σ' αὐτὸ οἱ σπουδαστὲς ὅλων τῶν ἀνώτερων ἱδρυμάτων ὀργάνωσαν, τὸ χειμῶνα τοῦ 1901 - 1902, γενικὴ ἀπεργία τῶν φοιτητῶν. Ἡ ἀπεργία αὐτὴ ἀγκάλιασε ἴσαμε 30.000 σπουδαστές.

Τὸ ἐπαναστατικὸ κίνημα τῶν ἐργατῶν καὶ ἀγροτῶν καὶ πρὸ πάντων οἱ καταδιώξεις τῶν φοιτητῶν, ἀνάγκασαν ἀκόμα καὶ τοὺς φιλελεύθερους ἀστοὺς καὶ τοὺς φιλελεύθερους τσιφλικάδες ποὺ εἶχαν ἐγκατασταθεῖ στὰ λεγόμενα ζέμστβα [1], νὰ ὑψώσουν φωνὴ «διαμαρτυρίας» ἐνάντια στὶς «ἀκρότητες» τῆς τσαρικῆς κυβέρνησης, ποὺ καταδίωκε τὰ βλαστάρια τους, τοὺς φοιτητές.

Στηρίγματα τῶν φιλελεύθερων ἦταν οἱ διοικήσεις τῶν ζέμστβα. Διοικήσεις τῶν ζέμστβα ὀνομάζονταν τὰ τοπικὰ ὄργανα τῆς διοίκησης ποὺ διαχειρίζονταν καθαρὰ τοπικὰ ζητήματα, ποὺ ἀφοροῦσαν τὸν ἀγροτικὸ πληθυσμὸ (ἄνοιγμα δρόμων, χτίσιμο νοσοκομείων καὶ σχολειῶν). Οἱ φιλελεύθεροι τσιφλικάδες ἔπαιζαν ἀρκετὰ σημαντικὸ ρόλο στὶς διοικήσεις τῶν ζέμστβα. Συνδέονταν στενὰ μὲ τοὺς φιλελεύθερους ἀστούς, σχεδὸν συγχωνεύονταν μαζί τους, γιατὶ καὶ οἱ ἴδιοι στὰ κτήματά τους ἄρχιζαν νὰ περνοῦν ἀπ' τὴ μισοδουλοπάροικη οἰκονομία στὴν καπιταλιστική, ποὺ ἦταν πιὸ ἐπικερδής. Καὶ οἱ δυὸ αὐτὲς ὁμάδες τῶν φιλελευθέρων ἦταν φυσικὰ μὲ τὸ μέρος τῆς τσαρικῆς κυβέρνησης, ἦταν ὅμως ἐνάντια στὶς «ἀκρότητες» τοῦ τσαρισμοῦ, ἀπὸ φόβο μήπως οἱ «ἀκρότητες» αὐτὲς δυναμώσουν τὸ ἐπαναστατικὸ κίνημα. Φοβόνταν τὶς «ἀκρότητες» τοῦ τσαρισμοῦ, περισσότερο ὅμως φοβόνταν τὴν ἐπανάσταση. Ὅταν οἱ φιλελεύθεροι διαμαρτύρονταν γιὰ τὶς «ἀκρότητες» τοῦ τσαρισμοῦ ἐπιδίωκαν δυὸ σκοπούς: πρῶτα νὰ κάνουν τὸν τσάρο νὰ «λογικευτεῖ» καὶ δεύτερο, φορώντας τὴ μάσκα τῆς μεγάλης δυσφορίας γιὰ τὸν τσαρισμό νὰ κερδίσουν τὴν ἐμπιστοσύνη τοῦ λαοῦ, ν' ἀποσπάσουν τὸ λαὸ ἢ ἕνα μέρος τοῦ λαοῦ ἀπὸ τὴν ἐπανάσταση κ' ἔτσι νὰ τὸν ἀδυνατίσουν.

Φυσικὰ τὸ φιλελεύθερο κίνημα τῶν ζέμστβα δὲν ἦταν καθόλου ἐπικίνδυνο γιὰ τὸν τσαρισμό, ἔδειχνε ὅμως πὼς δὲν πήγαιναν ὅλα καὶ τόσο καλὰ στὰ «προαιώνια» θεμέλια τοῦ τσαρισμοῦ.

Τὸ φιλελεύθερο κίνημα τῶν ζέμστβα ὁδήγησε τὸ 1902 στὴν ὀργάνωση τῆς ἀστικῆς ὁμάδας «Ὀσβομπαζντένιε» (ἀπελευθέρωση), ποὺ ἀποτέλεσε τὸν πυρήνα τοῦ σπουδαιότερου μελλοντικοῦ ἀστικοῦ κόμματος τῆς Ρωσίας, τοῦ κόμματος τῶν καντέ [2].

Ὁ τσαρισμὸς βλέποντας πὼς τὸ ἐργατικὸ καὶ ἀγροτικὸ κίνημα ξεχύνεται στὴ χώρα σὲ τρομερὸ χείμαρρο, παίρνει ὅλα τὰ μέτρα γιὰ νὰ σταματήσει τὸ ἐπαναστατικὸ κίνημα. Χρησιμοποιεῖ ὅλο καὶ πιὸ συχνὰ ἐνάντια στὶς ἀπεργίες καὶ τὶς ἐργατικὲς διαδηλώσεις τὴ στρατιωτικὴ δύναμη. Οἱ σφαῖρες καὶ τὸ κνοῦτο γίνονται ἡ συνηθισμένη ἀπάντηση τῆς τσαρικῆς κυβέρνησης

[1] Διοικητικὰ συμβούλια τῆς ὑπαίθρου (σημ. μετ.).

[2] Καντέ, ἀπὸ τὰ ἀρχικά, στὰ ρωσικά, τῶν λέξεων συνταγματικὸς δημοκράτης (σημ. μετ.).

στὶς ἐκδηλώσεις τῶν ἐργατῶν καὶ ἀγροτῶν· οἱ φυλακὲς καὶ οἱ ἐξορίες γεμίζουν.

Παράλληλα μὲ τὰ κατασταλτικὰ μέτρα ἡ τσαρικὴ κυβέρνηση δοκιμάζει νὰ πάρει καὶ ἄλλα πιὸ «εὐλόγιστα», ποὺ νὰ μὴν ἔχουν τὸ χαραχτήρα διώξεων, γιὰ ν' ἀποτραβήξει ἔτσι τοὺς ἐργάτες ἀπὸ τὸ ἐπαναστατικὸ κίνημα. Γίνονται ἀπόπειρες νὰ ἱδρυθοῦν ψευτοεργατικὲς ὀργανώσεις, κάτω ἀπὸ τὴν κηδεμονία τῆς χωροφυλακῆς καὶ τῆς ἀστυνομίας. Τὶς ὀνόμαζαν τότε ὀργανώσεις «ἀστυνομικοῦ σοσιαλισμοῦ» ἢ ὀργανώσεις Ζουμπάτωφ, (ἀπὸ τὸ ὄνομα τοῦ συνταγματάρχη τῆς χωροφυλακῆς Ζουμπάτωφ ποὺ εἶχε ἱδρύσει αὐτὲς τὶς ἀστυνομικὲς ἐργατικὲς ὀργανώσεις) Ἡ τσαρικὴ Ὀχράνα, μὲ τοὺς πράχτορές της, προσπαθοῦσε νὰ κάνει τοὺς ἐργάτες νὰ πιστέψουν πὼς τάχα καὶ ἡ ἴδια ἡ τσαρικὴ κυβέρνηση ἦταν ἕτοιμη νὰ βοηθήσει τοὺς ἐργάτες καὶ νὰ ἱκανοποιήσει τὶς οἰκονομικὲς διεκδικήσεις τους. «Γιὰ ποιὸ λόγο λοιπὸν νὰ ἀσχολεῖσθε μὲ τὴν πολιτική, γιὰ ποιὸ λόγο νὰ κάνετε ἐπανάσταση, ἀφοῦ ὁ ἴδιος ὁ τσάρος εἶνε μὲ τὸ μέρος τῶν ἐργατῶν;» ἔλεγαν στοὺς ἐργάτες οἱ πράχτορες τοῦ Ζουμπάτωφ

Οἱ πράχτορες αὐτοὶ ἵδρυσαν τὶς ὀργανώσεις τους σὲ κάμποσες πόλεις. Πάνω στὸ πρότυπο τῶν ὀργανώσεων τοῦ Ζουμπάτωφ καὶ μὲ τοὺς ἴδιους σκοποὺς ἱδρύθηκε, τὸ 1904, ἀπὸ τὸν παπᾶ Γκαπόν, μιὰ ὀργάνωση μὲ τὸν τίτλο «Ἕνωση τῶν ρώσων ἐργοστασιακῶν ἐργατῶν τῆς Πετρούπολης».

Ἡ προσπάθεια ὅμως τῆς τσαρικῆς Ὀχράνας νὰ ὑποτάξει τὸ ἐργατικὸ κίνημα δὲν πέτυχε. Η τσαρικὴ κυβέρνηση φάνηκε ἀνίκανη μὲ τὰ μέτρα αὐτὰ νὰ τὰ βγάλει πέρα μὲ τὸ ἐργατικὸ κίνημα. Τὸ ἐπαναστατικὸ κίνημα τῆς ἐργατικῆς τάξης ποὺ μεγάλωνε, σάρωσε ἀπὸ τὸ δρόμο του αὐτὲς τὶς ἀστυνομικὲς ὀργανώσεις.

2. — ΤΟ ΣΧΕΔΙΟ ΤΟΥ ΛΕΝΙΝ ΓΙΑ ΤΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΜΑΡΞΙΣΤΙΚΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ. — Ο ΟΠΠΟΡΤΟΥΝΙΣΜΟΣ ΤΩΝ «ΟΙΚΟΝΟΜΙΣΤΩΝ». — ΠΑΛΗ ΤΗΣ «ΙΣΚΡΑ» ΓΙΑ ΤΟ ΣΧΕΔΙΟ ΤΟΥ ΛΕΝΙΝ. — ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΟΥ ΛΕΝΙΝ: «ΤΙ ΝΑ ΚΑΝΟΥΜΕ;». — ΟΙ ΙΔΕΟΛΟΓΙΚΕΣ ΒΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΜΑΡΞΙΣΤΙΚΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ.

Παρ' ὅλο ποὺ τὸ πρῶτο συνέδριο τοῦ ΡΣΔΕΚ στὰ 1898 ἀνάγγειλε τὴν ἵδρυσή του, ὡστόσο κόμμα δὲν εἶχεν ἱδρυθεῖ. Δὲν ὑπῆρχε πρόγραμμα καὶ καταστατικὸ τοῦ κόμματος. Ἡ κεντρικὴ ἐπιτροπὴ τοῦ κόμματος, ποὺ εἶχε βγεῖ στὸ πρῶτο συνέδριο, εἶχε συλληφθεῖ καὶ δὲν εἶχε ξανασυσταθεῖ, γιατὶ δὲν ὑπῆρχε κανένας γιὰ να τὴν ξανασυστήσει. Καὶ κάτι παραπάνω: μετὰ τὸ πρῶτο συνέδριο ἡ ἰδεολογικὴ σύγχυση καὶ ἡ ὀργανωτικὴ διασπορὰ τοῦ κόμματος δυνάμωσαν ἀκόμα πιὸ πολύ.

Ἂν ἡ δεκαετία 1884 - 1894 ἦταν περίοδος τῆς νίκης πάνω στοὺς ναρόντνικους καὶ τῆς ἰδεολογικῆς προπαρασκευῆς τῆς σοσιαλδημοκρατίας καὶ ἡ τετραετία 1894 - 1898 περίοδος προσπάθειας, ἔστω καὶ ἀποτυχημένης, γιὰ νὰ δημιουργηθεῖ ἕνα σοσιαλδημοκρατικὸ κόμμα ἀπὸ τὶς ἀπομονωμένες μαρ-

ξιστικὲς ὀργανώσεις, ἡ περίοδος μετὰ τὸ 1898 ἦταν περίοδος ὅπου δυνάμωσε ἡ ἰδεολογικὴ καὶ ὀργανωτικὴ ἀνακατωσούρα μέσα σὸ κόμμα.

Ἡ νίκη τοῦ μαρξισμοῦ πάνω στοὺς ναρόντνικους καὶ οἱ ἐπαναστατικὲς ἐκδηλώσεις τῆς ἐργατικῆς τάξης, ποὺ ἔδειξαν ὅτι οἱ μαρξιστὲς εἶχαν δίκιο, δυνάμωσαν τὶς συμπάθειες τῆς ἐπαναστατικῆς νεολαίας πρὸς τὸ μαρξισμό. Ὁ μαρξισμὸς ἔγινε τῆς μόδας. Τὸ ἀποτέλεσμα ἦταν νὰ κατακλυσ οὖν οἱ μαρξιστικὲς ὀργανώσεις ἀπὸ μάζες νέων ἐπαναστατῶν διανοουμένων ποὺ ἦταν ἀδύνατοι στὴ θεωρία, ἄπειροι ἀπὸ ὀργανωτικὴ καὶ πολιτικὴ ἄποψη καὶ εἶχαν μιὰ θολή, τὶς πιὸ πολλὲς φορὲς σφαλερή, ἀντίληψη γιὰ τὸ μαρξισμό, σχηματισμένη ἀπὸ τὰ ὀππορτουνιστικὰ δημοσιεύματα τῶν «νόμιμων μαρξιστῶν», ποὺ πλημμυροῦσαν τὸν τύπο. Τὸ περιστατικὸ αὐτὸ εἶχε κατ βάσει τὸ θεωρητικὸ καὶ πολιτικὸ ἐπίπεδο τῶν μαρξιστικῶν ὀργανώσεων εἶχε μπάσει μέσα τους τὶς ὀππορτουνιστικὲς διαθέσεις τῶν «νόμιμων μαρξιστῶν», εἶχε μεγαλώσει τὴν ἰδεολογικὴ σύγχυση, τὶς πολιτικὲς ταλαντεύσεις καὶ τὴν ὀργανωτικὴ ἀνακατωσούρα.

Ὅσο μεγάλωνε τὸ ἐργατικὸ κίνημα καὶ ζύγωνε φανερὰ ἡ ἐπανάσταση, ἐπιβαλλόταν νὰ δημιουργηθεῖ ἑνιαῖο συγκεντρωτικὸ κόμμα τῆς ἐργατικῆς τάξης, ἱκανὸ νὰ καθοδηγεῖ τὸ ἐπαναστατικὸ κίνημα. Ἡ κατάσταση ὅμως στὰ τοπικὰ ὄργανα τοῦ κόμματος, στὶς τοπικὲς ἐπιτροπές, ὁμάδες καὶ κύκλους ἦταν σὲ τέτιο βαθμὸ δυσάρεστη καὶ ἡ ὀργανωτική τους ἀποξένωση καὶ ἡ ἰδεολογική τους παραφωνία τόσο μεγάλες, ὥστε τὸ ἔργο τῆς δημιουργίας ἑνὸς τέτιου κόμματος παρουσίαζε ἀπίστευτες δυσκολίες.

Οἱ δυσκολίες αὐτὲς δὲν ἦταν μονάχα ὅτι τὸ κόμμα ἔπρεπε νὰ δημιουργηθεῖ καὶ νὰ στερεωθεῖ κάτω ἀπὸ τὰ χτυπήματα τῶν σκληρῶν διωγμῶν τοῦ τσαρισμοῦ, ποὺ κάθε τόσο ἅρπαζε ἀπὸ τὶς γραμμὲς τῶν ὀργανώσεων τὰ καλύτερα στελέχη καὶ τὰ ἔρριχνε στὴν ἐξορία, στὴ φυλακή, στὰ κάτεργα. Οἱ δυσκολίες ἦταν ἀκόμα ὅτι ἕνα σημαντικὸ μέρος ἀπὸ τὶς τοπικὲς ἐπιτροπὲς καὶ τὰ στελέχη τους δὲν ἤθελαν νὰ ξέρουν τίποτα ἄλλο ἔξὸν ἀπὸ τὴν τοπικὴ πραχτικὴ μικροδουλειά τους, δὲν καταλάβαιναν πόσο ἐπιζήμια ἦταν ἡ ἀνυπαρξία ὀργανωτικῆς καὶ ἰδεολογικῆς ἑνότητας τοῦ κόμματος, εἶχαν συνηθίσει στὸ σκόρπιο κόμμα, στὴν ἰδεολογικὴ ἀκαταστασία μέσα στὸ κόμμα καὶ νόμιζαν ὅτι μπορεῖ κανένας νὰ ποβέψει δίχως ἑνιαῖο συγκεντρωτικὸ κόμμα.

Γιὰ νὰ δημιουργηθεῖ συγκεντρωτικὸ κόμμα ἔπρεπε νὰ ξεπεραστεῖ αὐτὴ ἡ καθυστέρηση, ἡ στενοκεφαλιὰ καὶ ὁ στενὸς πραχτικισμὸς τῶν τοπικῶν ὀργανώσεων. Αὐτὸ ὅμως δὲν ἦταν τὸ ἅπαντο. Ὑπῆρχε μέσα στὸ κόμμα μιὰ ἀρκετὰ πολυάριθμη ὁμάδα, ποὺ εἶχε τὰ δημοσιογραφικά της ὄργανα: «Ραμπόσαγια μίσλ» (Ἐργατικὴ σκέψη) στὴ Ρωσία καὶ «Ραμπότσιγιε ντιέλο» (Ἐργατικὴ ὑπόθεση) στὸ ἐξωτερικό, ποὺ δικαιολογοῦσαν θεωρητικὰ τὸ ὀργανωτικὸ σκόρπισμα καὶ τὴν ἰδεολογικὴ ἀκαταστασία τοῦ κόμματος,

συχνὰ μάλιστα τὴν ἐξυμνοῦσαν, πιστεύοντας πὼς ἡ δημιουργία ἑνιαίου συγκεντρωτικοῦ πολιτικοῦ κόμματος τῆς ἐργατικῆς τάξης εἶνε ἄχρηστη καὶ φανταστικὴ π οσπάθεια.

Αὐτοὶ ἦταν οἱ «οἰκονομιστὲς» καὶ οἱ ὀπαδοί τους

Γιὰ νὰ δημιουργηθεῖ ἑνιαῖο πολιτικὸ κόμμα τοῦ προλεταριάτου ἔπρεπε πρῶτα νὰ συντριβοῦν οἱ «οἰκονομιστές».

Ὁ Λένιν ἀνάλαβε νὰ πραγματοποιήσει αὐτὸ τὸ ἔργο καὶ νὰ δημιουργήσει τὸ κόμμα τῆς ἐργατικῆς τάξης.

Ὑπῆρχαν διαφορετικὲς γνῶμες πάνω στὸ ζήτημα ἀπὸ ποῦ πρέπει ν' ἀρχίσει τὸ θεμελίωμα τοῦ ἑνιαίου κόμματος τῆς ἐργατικῆς τάξης. Μερικοὶ νόμιζαν πὼς γιὰ νὰ δημιουργηθεῖ τὸ κόμμα ἔπρεπε πρῶτα - πρῶτα νὰ συγκληθεῖ τὸ δεύτερο συνέδριο τοῦ κόμματος, ποὺ θὰ συνένωνε τὶς τοπικὲς ὀργανώσεις καὶ θὰ ἵδρυε τὸ κόμμα. Ὁ Λένιν ἦταν ἀντίθετος σ' αὐτὴ τὴν ἄποψη. Ἔκρινε πὼς πρὶν συγκληθεῖ συνέδριο πρέπει νὰ ξεκαθαριστοῦν οἱ σκοποὶ καὶ τὰ καθήκοντα τοῦ κόμματος· πρέπει νὰ ξέρουμε τί λογῆς κόμμα θέλουμε· πρέπει νὰ διαχωρίσουμε ἰδεολογικὰ ἀπὸ τοὺς «οἰκονομιστές»· πρέπει νὰ πούμε στὸ κόμμα τίμια καὶ ἀνοιχτὰ πὼς ὑπάρχουν δυὸ διαφορετικὲς γνῶμες γιὰ τοὺς σκοποὺς καὶ τὰ καθήκοντα τοῦ κόμματος: ἡ γνώμη τῶν «οἰκονομιστῶν» καὶ ἡ γνώμη τῶν ἐπαναστατικῶν σοσιαλδημοκρατῶν. Πρέπει ν' ἀρχίσουμε στὸν τύπο μας μιὰ πλατειὰ προπαγάνδα γιὰ τὶς ἀπόψεις τῆς ἐπαναστατικῆς σοσιαλδημοκρατίας, ὅπως κάνουν καὶ οἱ «οἰκονομιστὲς» στὰ δημοσιογραφικά τους ὄργανα γιὰ τὶς δικές τους ἀπόψεις. Πρέπει νὰ δώσουμε στὶς τοπικὲς ὀργανώσεις τὴ δυνατότητα νὰ διαλέξουν συνειδητὰ ἀνάμεσα στὰ δυὸ αὐτὰ ρεύματα καὶ μονάχα ὅταν τελειώσει ἡ ἀπαραίτητη αὐτὴ προπαρασκευαστικὴ δουλειὰ θὰ εἶνε δυνατὸ νὰ συγκληθεῖ τὸ συνέδριο τοῦ κόμματος.

Ὁ Λένιν ἔλεγε ξεκάθαρα:

«Πρὶν ἑνωθοῦμε καὶ γιὰ νὰ ἑνωθοῦμε εἶνε ἀπαραίτητο στὴν ἀρχὴ νὰ ξεχωρίσουμε σταθερὰ καὶ ἀποφασιστικὰ» (*Λένιν*, τόμ. 4ος σελ 378).

Ἔτσι ὁ Λένιν θεωροῦσε πὼς ἡ δημιουργία ἑνὸς πολιτικοῦ κόμματος τῆς ἐργατικῆς τάξης πρέπει ν' ἀρχίσει ἀπὸ τὴν ὀργάνωση μιᾶς μαχητικῆς πολιτικῆς ἐφημερίδας, ποὺ νὰ κάνει τὴν προπαγάνδα καὶ τὴ ζύμωση γιὰ τὶς ἀπόψεις τῆς ἐπαναστατικῆς σοσιαλδημοκρατίας, πὼς ἡ ἵδρυση τῆς ἐφημερίδας αὐτῆς ἦταν τὸ πρῶτο βῆμα γιὰ τὴ δημιουργία τοῦ κόμματος.

Στὸ γνωστό του ἄρθρο «*Ἀπὸ ποῦ ν' ἀρχίσουμε;*», ὁ Λένιν χάραξε τὸ συγκεκριμένο σχέδιο τῆς συγκρότησης τοῦ κόμματος, ποὺ τὸ ἀνάπτυξε κατοπινὰ στὸ διάσημο βιβλίο του «*Τί νὰ κάνουμε;*».

«Κατὰ τὴ γνώμη μας», ἔλεγε ὁ Λένιν σ' αὐτὸ τὸ ἄρθρο, «ἡ ἀφετηρία τῆς δράσης, τὸ πρῶτο πραχτικὸ βῆμα γιὰ τὴ δημιουργία τῆς ὀργάνωσης ποὺ ἐπιθυμοῦμε (σημ. συντ. πρόκειται γιὰ τὴ δημιουργία τοῦ κόμμα-

τος), τὸ κυριότερο τέλος νῆμα ἀπ' ὅπου θὰ μπορούσαμε νὰ πιαστοῦμε γιὰ ν' ἀναπτύσσουμε ἀκατάπαυτα, νὰ βαθαίνουμε καὶ νὰ ξαπλώνουμε αὐτὴ τὴν ὀργάνωση, πρέπει νὰ εἶνε ἡ ἔκδοση μιᾶς πανρωσικῆς πολιτικῆς ἐφημερίδας. Χωρὶς αὐτὴν εἶνε ἀδύνατο νὰ γίνει ἡ συστηματική, πάνω σὲ καθορισμένες ἀρχὲς καὶ ὁλόπλευρη προπαγάνδα καὶ ζύμωση, ποὺ ἀποτελεῖ τὸ μόνιμο καὶ βασικὸ καθῆκον τῆς σοσιαλδημοκρατίας γενικὰ καὶ εἰδικὰ τὸ ἐπίκαιρο καθῆκον τῆς σημερινῆς στιγμῆς, τόρα ποὺ τὸ ἐνδιαφέρον γιὰ τὴν πολιτική, γιὰ τὰ ζητήματα τοῦ σοσιαλισμοῦ, ἔχει ξυπνήσει μέσα στὰ πιὸ πλατειὰ στρώματα τοῦ πληθυσμοῦ» (*Λένιν*, Ἅπαντα τόμ. 4ος, σελ 110).

Ὁ Λένιν θεωροῦσε πὼς μιὰ τέτια ἐφημερίδα δὲ θὰ χρησίμευε μονάχα σὰ μέσο γιὰ τὴν ἰδεολογικὴ συσπείρωση τοῦ κόμματος, μὰ καὶ σὰ μέσο γιὰ τὴν ὀργανωτικὴ συνένωση τῶν τοπικῶν ὀργανώσεων μέσα στὸ κόμμα. Τὸ δίχτυο τῶν πραχτόρων καὶ τῶν ἀνταποκριτῶν μιᾶς τέτιας ἐφημερίδας, ποὺ θὰ εἶνε ἀντιπρόσωποι τῶν τοπικῶν ὀργανώσεων, θὰ ἀποτελέσει τὸ σκελετὸ ποὺ γύρω του θὰ συγκεντρωθεῖ ὀργανωτικὰ τὸ κόμμα. Γιατί, ἔλεγε ὁ Λένιν, «ἡ ἐφημερίδα δὲν εἶνε μονάχα συλλογικὸς προπαγανδιστὴς καὶ συλλογικὸς ἀγκιτάτορας, μὰ ἀκόμα καὶ συλλογικὸς ὀργανωτής».

«Ἴσα - ἴσα αὐτὸ τὸ δίχτυο τῶν πραχτόρων», ἔλεγε ὁ Λένιν στὸ ἴδιο ἄρθρο, θὰ εἶνε ὁ σκελετὸς γιὰ τὴν ὀργάνωση ποὺ μᾶς χρειάζεται: ἀρκετὰ μεγάλη ὥστε νὰ ἀγκαλιάσει ὁλόκληρη τὴ χώρα· ἀρκετὰ πλατειὰ καὶ πολύπλευρη ὥστε νὰ ὁδηγήσει σ' ἕνα αὐστηρὸ καὶ λεπτομερειακὸ καταμερισμὸ δουλειᾶς· ἀρκετὰ σταθερὴ ὥστε νὰ ξαίρει σ' ὅλες τὶς περιστάσεις, σ' ὅλες τὶς «στροφὲς» καὶ τὰ ἀναπάντεχα, νὰ κάνει χωρὶς παρεκκλίσεις τὴ δουλειά της· ἀρκετὰ εὐλύγιστη ὥστε νὰ μπορεῖ ἀπὸ τὴ μιὰ μεριὰ ν' ἀποφεύγει τὴ σύγκρουση σὲ ἀνοιχτὸ πεδίο μ' ἕνα συντριπτικὰ ὑπέρτερο ἐχθρό, ὅταν αὐτὸς ἔχει συγκεντρώσει σ' ἕνα σημεῖο ὅλες του τὶς δυνάμεις κι ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριὰ νὰ μπορεῖ νὰ ἐπωφελεῖται ἀπ' τὴν ἔλλειψη εὐστροφίας τοῦ ἐχθροῦ αὐτοῦ καὶ νὰ τοῦ ἐπιτίθεται τὴ στιγμὴ καὶ στὸ σημεῖο, ὅπου τὸ λιγότερο περιμένει τὴν ἐπίθεση». (Στὸ ἴδιο, ἔργο, σελ. 112).

Αὐτὴ ἡ ἐφημερίδα θὰ ἦταν ἡ «Ἰσκρά».

Καὶ πραγματικὰ ἡ «Ἰσκρὰ» ἔγινε ἀκριβῶς μιὰ τέτια πανρωσικὴ πολιτικὴ ἐφημερίδα, ποὺ προετοίμασε τὴν ἰδεολογικὴ καὶ ὀργανωτικὴ συσπείρωση τοῦ κόμματος.

Ὅσον ἀφορᾶ τὴ συγκρότηση καὶ τὴ σύνθεση τοῦ ἴδιου τοῦ κόμματος, ὁ Λένιν θεωροῦσε πὼς τὸ κόμμα ἔπρεπε ν' ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο μέρη: α') ἀπὸ ἕνα στενὸ κύκλο ταχτικὰ καθοδηγητικὰ στελέχη, ὅπου ἔπρεπε ν' ἀνήκουν κυρίως οἱ ἐξ ἐπαγγέλματος ἐπαναστάτες, δηλαδὴ ἀγωνιστὲς ἐλεύθεροι ἀπὸ κάθε ἄλλη ἀσχολία ἔξω ἀπὸ τὴν κομματικὴ δουλειά, ποὺ νὰ ἔχουν τὸ

ἀναγκαῖο ἐλάχιστο ὅριο ἀπὸ θεωρητικὲς γνώσεις, πολιτικὴ πεῖρα, ὀργανωτικὴ τριβή, μαζὶ καὶ τὴν τέχνη νὰ παλεύουν ἐνάντια στὴν τσαρικὴ ἀστυνομία, τὴν τέχνη νὰ κρύβονται ἀπὸ τὴν ἀστυνομία καὶ β') ἀπὸ ἕνα πλατὺ δίχτυο περιφερειακὲς κομματικὲς ὀργανώσεις, ἀπὸ τὴν πολυάριθμη μάζα τῶν μελῶν τοῦ κόμματος, ποὺ περιβάλλεται ἀπὸ τὴ συμπάθεια καὶ τὴν ὑποστήριξη ἑκατοντάδων χιλιάδων ἐργαζομένων.

«Ὑποστηρίζω, ἔγραφε ὁ Λένιν, πὼς 1) δὲ μπορεῖ νὰ ὑπάρξει στέρεο ἐπαναστατικὸ κίνημα χωρὶς σταθερή, ὀργάνωση τῶν καθοδηγητῶν, ποὺ νὰ διατηρεῖ τὴ συνέχεια τῆς δουλειᾶς· 2) πὼς ὅσο πιὸ πλατειὰ εἶνε ἡ μάζα ποὺ αὐθόρμητα τραβιέται στὴν πάλη..., τόσο πιὸ ἐπιταχτικὴ εἶνε ἡ ἀνάγκη γιὰ μιὰ τέτια ὀργάνωση καὶ τόσο πιὸ στέρεη πρέπει νἆνε αὐτὴ ἡ ὀργάνωση· 3) πὼς μιὰ τέτια ὀργάνωση πρέπει ν' ἀποτελεῖται πρὸ πάντων ἀπὸ ἀνθρώπους, ποὺ ἐπαγγελματικὰ ἀσχολοῦνται μὲ τὴν ἐπαναστατικὴ δράση· 4) πὼς σὲ μιὰ ἀπολυταρχικὴ χώρα, ὅσο πιὸ πολὺ σ τ ε ν έ ψ ο υ μ ε τὴ σύνθεση τῶν μελῶν μιᾶς τέτιας ὀργάνωσης, ὡς τὸ σημεῖο ποὺ νὰ συμμετέχουν σ' αὐτὴ μονάχα τὰ μέλη ποὺ ἐξ ἐπαγγέλματος ἀσχολοῦνται μὲ τὴν ἐπαναστατικὴ δράση καὶ ἀπόχτησαν ἐπαγγελματικὴ κατάρτιση στὴν τέχνη τῆς πάλης μὲ τὴν πολιτικὴ ἀστυνομία, τόσο πιὸ δύσκολο θὰ εἶνε νὰ «βάλουν στὸ χέρι» μιὰ τετιαν ὀργάνωση καὶ 5) τόσο πιὸ πλατύτερος θὰ εἶνε ὁ κύκλος τῶν προσώπων καὶ ἀπὸ τὴν ἐργατικὴ τάξη καὶ ἀπὸ τὶς ὑπόλοιπες τάξεις τῆς κοινωνίας, ποὺ θὰ μπορούσαν νὰ πάρουν μέρος στὸ κίνημα καὶ νὰ δουλέψουν ἐνεργὰ μέσα σ' αὐτό» (Στὸ ἴδιο ἔργο, σελ. 456).

Ὅσο γιὰ τὸ χαραχτήρα τοῦ ὑπὸ ἵδρυση κόμματος καὶ τὸ ρόλο του σχετικὰ μὲ τὴν ἐργατικὴ τάξη, καθὼς καὶ γιὰ τοὺς σκοποὺς καὶ τὰ καθήκοντά του, ὁ Λένιν θεωροῦσε πὼς τὸ κόμμα πρέπει νὰ εἶνε τὸ πρωτοπόρο ἀπόσπασμα τῆς ἐργατικῆς τάξης, πὼς πρέπει νὰ εἶνε ἡ ἡγετικὴ δύναμη τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος, ποὺ συνενώνει καὶ κατευθύνει τὴν ταξικὴ πάλη τοῦ προλεταριάτου. Τελικὸς σκοπὸς τοῦ κόμματος εἶνε ἡ ἀνατροπὴ τοῦ καπιταλισμοῦ καὶ ἡ ἐγκαθίδρυση τοῦ σοσιαλισμοῦ. Κοντινὸς σκοπὸς εἶνε ἡ ἀνατροπὴ τοῦ τσαρισμοῦ καὶ ἡ ἐγκαθίδρυση δημοκρατικῆς τάξης πραγμάτων. Καὶ ἐπειδὴ εἶνε ἀδύνατο ν' ἀνατραπεῖ ὁ καπιταλισμὸς χωρὶς ν' ἀνατραπεῖ προηγούμενα ὁ τσαρισμός, τὸ βασικὸ καθῆκον τοῦ κόμματος στὴ συγκεκριμένη αὐτὴ στιγμὴ εἶνε νὰ ξεσηκώσει τὴν ἐργατικὴ τάξη, νὰ ξεσηκώσει ὁλόκληρο τὸ λαὸ στὴν πάλη ἐνάντια στὸν τσαρισμό, ν' ἀναπτύξει τὸ λαϊκὸ ἐπαναστατικὸ κίνημα ἐνάντια στὸν τσαρισμὸ καὶ νὰ τὸν γκρεμίσει σὰν πρῶτο καὶ σοβαρὸ ἐμπόδιο στὸ δρόμο τοῦ σοσιαλισμοῦ.

«Ἡ ἱστορία ἔβαλε τόρα μπροστά μας, ἔλεγε ὁ Λένιν, τὸ ἄμεσο καθῆκον, ποὺ εἶνε τ ὸ π ι ὸ ἐ π α ν α σ τ α τ ι κ ὸ ἀπ' ὅλα τ ὰ ἄ μ ε σ α καθήκοντα τοῦ προλεταριάτου ὁποιασδήποτε ἄλλης χώρας. Ἡ πραγματοποίηση τοῦ

καθήκοντος αὐτοῦ, ἡ καταστροφὴ τοῦ ἰσχυρότερου προμαχώνα ὄχι μονάχα τῆς εὐρωπαϊκῆς μὰ ἀκόμα (μποροῦμε τόρα νὰ τὸ ποῦμε) καὶ τῆς ἀσιατικῆς ἀντίδρασης, θὰ ἔκανε τὸ ρωσικὸ προλεταριάτο πρωτοπορία τοῦ παγκόσμιου ἐπαναστατικοῦ προλεταριάτου». (Στὸ ἴδιο ἔργο, σελ. 382).

Καὶ παρακάτω:

«Πρέπει νὰ θυμόμαστε πὼς ἡ πάλη ἐνάντια στὴν κυβέρνηση γιὰ ξεχωριστὲς διεκδικήσεις, ἡ ἀπόσπαση ξεχωριστῶν παραχωρήσεων δὲν εἶνε παρὰ μικροσυμπλοκὲς μὲ τὸν ἐχθρὸ καὶ ἀψιμαχίες στὰ φυλάκια καὶ πὼς ἡ ἀποφασιστικὴ σύγκρουση βρίσκεται ἀκόμα μπροστά. Μπροστά μας ὀρθώνεται σὲ ὅλη του τὴ δύναμη τὸ ἐχθρικὸ φρούριο, ἀπὸ ὅπου μᾶς ρίχνουν βροχὴ τὶς ὀβίδες καὶ τὶς σφαῖρες, ποὺ μᾶς παίρνουν τοὺς καλύτερους ἀγωνιστές. Πρέπει νὰ κυριεύσουμε αὐτὸ τὸ φρούριο καὶ θὰ τὸ κυριεύσουμε, ἂν ἑνώσουμε ὅλες τὶς δυνάμεις τοῦ προλεταριάτου ποὺ ξυπνᾶ μὲ ὅλες τὶς δυνάμεις τῶν ρώσων ἐπαναστατῶν σ' ἕνα κόμμα, ὅπου θὰ συγκεντρωθεῖ ὅ,τι ζωντανὸ καὶ τίμιο ὑπάρχει στὴ Ρωσία. Τότε μονάχα θὰ ἐκπληρωθεῖ ἡ μεγάλη προφητεία τοῦ ρώσου ἐπαναστάτη ἐργάτη Πέτρου Ἀλεξέγεφ: «Θὰ ὑψωθοῦν τὰ γερὰ μπράτσα τῶν ἑκατομμυρίων τοῦ ἐργατικοῦ λαοῦ καὶ ὁ ζυγὸς τοῦ δεσποτισμοῦ, ποὺ εἶνε περιχαρακωμένος ἀπὸ ἑκατομμύρια στρατιωτικὲς λόγχες, θὰ γίνει στάχτη'» (Στὸ ἴδιο ἔργο, σελ. 59).

Τέτιο ἦταν τὸ σχέδιο τοῦ Λένιν γιὰ τὴ δημιουργία ἑνὸς κόμματος τῆς ἐργατικῆς τάξης μέσα στὶς συνθῆκες τῆς τσαρικῆς ἀπολυταρχικῆς Ρωσίας. Οἱ «οἰκονομιστὲς» δὲν ἄργησαν ν' ἀνοίξουν τὰ πυρὰ ἐνάντια στὸ σχέδιο τοῦ Λένιν.

Οἱ «οἰκονομιστὲς» ἰσχυρίζονταν πὼς ἡ γενικὴ πολιτικὴ πάλη ἐνάντια στὸν τσαρισμὸ εἶνε ὑπόθεση ὅλων τῶν τάξεων καὶ πρὸ πάντων τῆς ἀστικῆς τάξης, πὼς συνεπῶς δὲν παρουσίαζε σοβαρὸ ἐνδιαφέρον γιὰ τὴν ἐργατικὴ τάξη, γιατὶ τὸ κυριότερο συμφέρον τῶν ἐργατῶν βρίσκεται στὴν οἰκονομικὴ πάλη ἐνάντια στοὺς ἐργοδότες γιὰ αὔξηση τοῦ μεροκάματου, γιὰ καλυτέρευση τῶν συνθηκῶν τῆς δουλειᾶς κτλ. Γι αὐτὸ οἱ σοσιαλδημοκράτες δὲν πρέπει νὰ βάλουν μπροστά τους σὰν κυριότερο ἄμεσο καθῆκον τὸν πολιτικὸν ἀγώνα ἐνάντια στον τσαρισμό, οὔτε τὴν ἀνατροπὴ τοῦ τσαρισμοῦ, ἀλλὰ τὴν ὀργάνωση τῆς «οἰκονομικῆς πάλης τῶν ἐργατῶν ἐνάντια στοὺς ἐργοδότες καὶ τὴν κυβέρνηση». Λέγοντας οἰκονομικὴ πάλη ἐνάντια στὴν κυβέρνηση ἐννοοῦσαν τὴν πάλη γιὰ νὰ καλυτερέψει ἡ ἐργοστασιακὴ νομοθεσία. Οἱ «οἰκονομιστὲς» βεβαίωναν πὼς μὲ τὸ μέσο αὐτὸ μπορεῖ «νὰ προσδώσουμε πολιτικὸ χαρακτῆρα στὴν ἴδια τὴν οἰκονομικὴ πάλη».

Οἱ «οἰκονομιστὲς» ἀκόμα δὲν τολμοῦσαν πιὰ νὰ ἀντιταχθοῦν τυπικὰ στὴν ἀνάγκη ἑνὸς πολιτικοῦ κόμματος γιὰ τὴν ἐργατικὴ τάξη, θεωροῦσαν

ὅμως πὼς τὸ κόμμα δὲν πρέπει νὰ εἶνε ἡ καθοδηγητικὴ δύναμη τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος, πὼς δὲν πρέπει νὰ ἀνακατεύεται στὸ αὐθόρμητο κίνημα τῆς ἐργατικῆς τάξης καὶ φυσικὰ οὔτε νὰ τὸ καθοδηγεῖ, μὰ πρέπει νὰ τὸ παρακολουθεῖ, νὰ τὸ μελετᾶ καὶ νὰ βγάζει διδάγματα.

Οἱ «οἰκονομιστὲς» ἰσχυρίζονταν ἀκόμα πὼς ὁ ρόλος τοῦ συνειδητοῦ στοιχείου μέσα στὸ ἐργατικὸ κίνημα, ὁ ὀργανωτικὸς καὶ διευθυντικὸς ρόλος τῆς σοσιαλιστικῆς συνείδησης, τῆς σοσιαλιστικῆς θεωρίας, εἶνε μηδαμινός· πὼς ἡ σοσιαλδημοκρατία δὲν πρέπει ν' ἀνεβάζει τοὺς ἐργάτες στὸ ἐπίπεδο τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς συνείδησης, μὰ ἀπεναντίας πρέπει ἡ ἴδια νὰ προσαρμοστεῖ καὶ νὰ κατέβει στὸ ἐπίπεδο τῶν μεσαίων ἢ ἀκόμα καὶ τῶν πιὸ καθυστερημένων στρωμάτων τῆς ἐργατικῆς τάξης· πὼς ἡ σοσιαλδημοκρατία δὲν πρέπει νὰ φέρει μέσα στὴν ἐργατικὴ τάξη τὴ σοσιαλιστικὴ συνείδηση, μὰ πρέπει νὰ περιμένει ὥσπου τὸ αὐθόρμητο κίνημα τῆς ἐργατικῆς τάξης νὰ σχηματίσει τὴ σοσιαλιστικὴ συνείδηση μὲ τὶς ἴδιες του τὶς δυνάμεις.

Ὅσο γιὰ τὸ ὀργανωτικὸ σχέδιο τοῦ Λένιν σχετικὰ μὲ τὴ συγκρότηση τοῦ κόμματος, οἱ «οἰκονομιστὲς» τὸ θεωροῦσαν σὰν ἕνα εἶδος βίας πάνω στὸ αὐθόρμητο κίνημα.

Στὶς στῆλες τῆς «Ἴσκρα» καὶ πρὸ πάντων στὸ περίφημο ἔργο του «*Τί νὰ κάνουμε;*», ὁ Λένιν ἀνάτρεψε τὴν ὀππορτουνιστικὴ αὐτὴ φιλοσοφία τῶν «οἰκονομιστῶν» καὶ δὲν ἄφησε ἀπ' αὐτὴ πέτρα πάνω σὲ πέτρα.

1ο. Ὁ Λένιν ἔδειξε πὼς ἀποτραβώντας τὴν ἐργατικὴ τάξη ἀπὸ τὴ γενικὴ πολιτικὴ πάλη ἐνάντια στὸν τσαρισμὸ καὶ περιορίζοντάς την στὰ καθήκοντα τῆς οἰκονομικῆς πάλης ἐνάντια στοὺς ἐργοδότες καὶ τὴν κυβέρνηση, ἀφίνοντας ἄθικτους στὸ σύνολο τους καὶ τοὺς ἐργοδότες καὶ τὴν κυβέρνηση, καταδικάζουμε τοὺς ἐργάτες σὲ αἰώνια σκλαβιά. Ἡ οἰκονομικὴ πάλη τῶν ἐργατῶν ἐνάντια στοὺς ἐργοδότες καὶ τὴν κυβέρνηση εἶνε μιὰ τραίντγιουνιονιστικὴ πάλη γιὰ καλύτερους ὅρους στὸ πούλημα τῆς ἐργατικῆς δύναμης στοὺς κεφαλαιοκράτες. Οἱ ἐργάτες ὅμως θέλουν ν' ἀγωνιστοῦν ὄχι μόνο γιὰ καλύτερους ὅρους στὸ πούλημα τῆς ἐργατικῆς τους δύναμης στοὺς κεφαλαιοκράτες, μὰ καὶ γιὰ τὴν κατάργηση τοῦ ἴδιου τοῦ κεφαλαιοκρατικοῦ συστήματος, ποὺ τοὺς ἐξαναγκάζει νὰ πουλοῦν τὴν ἐργατική τους δύναμη στοὺς κεφαλαιοκράτες καὶ νὰ ὑπομένουν τὴν ἐκμετάλλευση. Οἱ ἐργάτες ὅμως δὲ μποροῦν νὰ ἐξαπολύσουν τὴν πάλη ἐνάντια στὴν κεφαλαιοκρατία, δὲ μποροῦν ν' ἀναπτύξουν τὴν πάλη γιὰ τὸ σοσιαλισμό, ὅσο στὸ δρόμο τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος στέκεται ὁ τσαρισμός, τὸ μαντρόσκυλλο τοῦ καπιταλισμοῦ. Ἄμεσο λοιπὸν καθῆκον τοῦ κόμματος καὶ τῆς ἐργατικῆς τάξης εἶνε νὰ σαρώσει ἀπὸ τὸ δρόμο τὸν τσαρισμὸ καὶ ν' ἀνοίξει ἔτσι τὸ δρόμο στὸ σοσιαλισμό.

2ο. Ὁ Λένιν ἔδειξε πὼς ὅποιος ἐξυμνεῖ τὴν αὐθόρμητη ἐξέλιξη τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος καὶ ἀρνεῖται τὸν ἡγετικὸ ρόλο τοῦ κόμματος, περιορίζοντάς το

στὸ ρόλο τοῦ πρωτοκολλητῆ τῶν γεγονότων, κηρύσσει τὸ «χβοστισμό»[1], κηρύσσει τὴ μετατροπὴ τοῦ κόμματος σὲ οὐρὰ τῆς αὐθόρμητης ἐξέλιξης, σὲ μιὰ παθητικὴ δύναμη τοῦ κινήματος ἱκανὴ νὰ θωρεῖ μονάχα τὴν αὐθόρμητη ἐξέλιξη καὶ νὰ ἐπαναπαύεται στὸ αὐθόρμητο. Ὅποιος κάνει τέτια προπαγάνδα θὰ πεῖ πὼς προτανατολίζει τὰ πράγματα στὴν ἐκμηδένιση τοῦ κόμματος, δηλαδὴ στὸ νὰ μείνει ἡ ἐργατικὴ τάξη χωρὶς κόμμα, νὰ μείνει ἡ ἐργατικὴ τάξη ἄοπλη. Τὸ νὰ ἀφίνει ἄοπλη τὴν ἐργατικὴ τάξη, τὴ στιγμὴ ποὺ μπροστά της ὀρθώνονται ἐχθροὶ σὰν τὸν τσαρισμό, ὁπλισμένο μὲ ὅλα τὰ μέσα τῆς πάλης καὶ σὰν τὴν ἀστικὴ τάξη, μὲ συγχρονισμένη ὀργάνωση καὶ μὲ δικό της κόμμα, ποὺ διευθύνει τὴν πάλη της ἐνάντια στὴν ἐργατικὴ τάξη, θὰ πεῖ πὼς προδίνει τὴν ἐργατικὴ τάξη.

3ο Ὁ Λένιν ἔδειξε πὼς ὅτοιος ὑποκλίνεται μπροστὰ στὸ αὐθόρμητο τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος καὶ χαμηλώνει τὸ ρόλο τοῦ συνειδητοῦ στοιχείου, τὸ ρόλο τῆς σοσιαλιστικῆς συνείδησης, τῆς σοσιαλιστικῆς θεωρίας, πρῶτα-πρῶτα χορηγεῖ ἰδεῦ ι τοὺς ἐργάτες ποὺ λαχταροῦν τὴ συνειδητότητα σὰν τὸ φῶς· δεύτερο, ἀχρηστεύει τὴ θεωρία στὰ μάτια τοῦ κόμματος, δηλαδὴ ἀχρηστεύει ἐκεῖνο τὸ ὅπλο πού μὲ τὴ βοήθειά του θὰ γνωρίζει τὸ παρὸν καὶ θὰ προβλέπει τὸ μέλλον· τρίτο, κυλᾶ ὁριστικὰ καὶ ὁλοκληρωτικὰ στὸ βοῦρκο τοῦ ὀππορτουνισμοῦ.

«Χωρὶς ἐπαναστατικὴ θεωρία, ἔλεγε ὁ Λένιν, δὲ μπορεῖ νὰ ὑπάρχει ἐπαναστατικὸ κίνημα... Τὸ ρόλο τοῦ πρωτοπόρου ἀγωνιστῆ μπορεῖ νὰ τὸν παίξει μονάχα ἕνα κόμμα ποὺ καθοδηγεῖται ἀπὸ πρωτοπόρα θεωρία» (*Λένιν*, Ἅπαντα, τόμ. 4ος, σελ. 380).

4ο Ὁ Λένιν ἔδειξε πὼς οἱ «οἰκονομιστὲς» ἐξαπατοῦσαν τὴν ἐργατικὴ τάξη, ὅταν ἰσχυρίζονταν πὼς ἡ σοσιαλιστικὴ ἰδεολογία μπορεῖ νὰ γεννηθεῖ ἀπὸ τὸ αὐθόρμητο κίνημα τῆς ἐργατικῆς τάξης, γιατὶ στὴν πραγματικότητα ἡ σοσιαλιστικὴ ἰδεολογία δὲ γεννιέται ἀπὸ τὸ αὐθόρμητο κίνημα, μὰ ἀπὸ τὴν ἐπιστήμη. Οἱ «οἰκονομιστὲς» ποὺ ἀρνοῦνται τὴν ἀνάγκη νὰ δοθεῖ στὴν ἐργατικὴ τάξη ἡ σοσιαλιστικὴ συνείδηση, ξεκαθαρίζουν μ' αὐτὸ ἀκριβῶς τὸ δρόμο γιὰ τὴν ἀστικὴ ἰδεολογία, διευκολύνουν τὸ μπάσιμό της, τὴν εἰσχώρησή της μέσα στὴν ἐργατικὴ τάξη· συνεπῶς θάβουν τὴν ἰδέα τῆς συνένωσης τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος μὲ τὸ σοσιαλισμό, βοηθοῦν τὴν ἀστικὴ τάξη.

«Κάθε ὑποταγὴ στὸ αὐθόρμητο τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος, ἔλεγε ὁ Λένιν, κάθε μείωση τοῦ ρόλου «τοῦ συνειδητοῦ στοιχείου», τοῦ ρόλου τῆς σοσιαλδημοκρατίας, σημαίνει αὐτόματα — ἐντελῶς ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὸ ἂν ἡ μείωση αὐτὴ εἶνε θεληματικὴ ἢ ὄχι — δυνάμωμα τῆς ἐπίδρασης τῆς ἀστικῆς ἰδεολογίας πάνω στοὺς ἐργάτες». (Στὸ ἴδιο ἔργο, σελ. 390).

[1] Χβοστισμὸς = πολιτικὴ τῆς οὐρᾶς, ἀπὸ τὴ ρωσικὴ λέξη χβόστ = οὐρὰ (σημ. μετ.).

Καὶ παρακάτω:

«Τὸ ζήτημα μπαίνει μ ο ν ά χ α ἔ τ σ ι: ἀστικὴ ἢ σοσιαλιστικὴ ἰδεολογία; Μέση δὲ χωράει.... Γι αὐτὸ κ ά θ ε μείωση τῆς σοσιαλιστικῆς ἰδεολογίας, κ ά θ ε ξεμάκρεμα ἀπ' αὐτή, σημαίνει αὐτόματα δυνάμωμα τῆς ἀστικῆς ἰδεολογίας». (Στὸ ἴδιο ἔργο, σελ. 391 - 392).

5ο. Συνοψίζοντας ὅλα αὐτὰ τὰ λάθη τῶν «οἰκονομιστῶν» ὁ Λένιν φτάνει στὸ συμπέρασμα πὼς δὲ θέλουν νἄχουν ἕνα κόμμα τῆς κοινωνικῆς ἐπανάστασης, ποὺ ν' ἀπελευθερώσει τὴν ἐργατικὴ τάξη ἀπὸ τὸν καπιταλισμό, παρὰ ἕνα κόμμα «κοινωνικῶν μεταρρυθμίσεων», ποὺ προϋποθέτουν τὴ διατήρηση τῆς κυριαρχίας τοῦ καπιταλισμοῦ, πὼς οἱ «οἰκονομιστὲς» εἶνε γι αὐτὸ ρεφορμιστὲς (μεταρρυθμιστές), ποὺ προδίνουν τὰ θεμελιακὰ συμφέροντα τοῦ προλεταριάτου.

6ο. Ὁ Λένιν ἔδειξε τέλος, πὼς ὁ «οἰκονομισμὸς» δὲν εἶνε τυχαῖο φαινόμενο στὴ Ρωσία, πὼς οἱ «οἰκονομιστὲς» εἶνε οἱ φορεῖς τῆς ἀστικῆς ἐπιρροῆς πάνω στὴν ἐργατικὴ τάξη, πὼς ἔχουν συμμάχους μέσα στὰ σοσιαλδημοκρατικὰ κόμματα τῆς δυτικῆς Εὐρώπης τοὺς ρεβιζιονιστὲς (ἀναθεωρητές), ὀπαδοὺς τοῦ ὀππορτουνιστῆ Μπερνστάϊν. Μέσα στὴ σοσιαλδημοκρατία τῆς Δύσης ἄρχισε ὅλο καὶ πιὸ πολὺ νὰ δυναμώνει τὸ ὀππορτουνιστικὸ ρεῦμα, ποὺ φανερωνόταν κάτω ἀπὸ τὴ σημαία τῆς «ἐλευθερίας κριτικῆς» τοῦ Μάρξ, ποὺ ζητοῦσε τὴν «ἀναθεώρηση» τῆς διδασκαλίας τοῦ Μὰρξ (ἀπ' ἐδῶ καὶ ἡ ὀνομασία «ρεβιζιονισμὸς»[1]), ποὺ ζητοῦσε τὴν ἀπάρνηση τῆς ἐπανάστασης, τοῦ σοσιαλισμοῦ, τῆς δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου. Ὁ Λένιν ἔδειξε πὼς οἱ ρῶσοι «οἰκονομιστὲς» ἀκολουθοῦσαν τὴν ἴδια αὐτὴ γραμμὴ τῆς ἀπάρνησης τοῦ ἐπαναστατικοῦ ἀγώνα, τοῦ σοσιαλισμοῦ καὶ τῆς δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου.

Αὐτὲς εἶνε οἱ βασικὲς θεωρητικὲς θέσεις ποὺ ὁ Λένιν ἀνάπτυξε στὸ ἔργο του «Τί νὰ κάνουμε;».

Ἡ διάδοση τοῦ «Τί νὰ κάνουμε;» εἶχε γιὰ ἀποτέλεσμα ἕνα χρόνο μετὰ τὴν ἔκδοσή του (βγῆκε τὸ Μάρτη τοῦ 1902) στὴν περίοδο τοῦ δεύτερου συνέδριου τοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος τῆς Ρωσίας, ἀπὸ τὶς ἰδεολογικὲς θέσεις τοῦ «οἰκονομισμοῦ» νὰ μὴν ἀπομένει τίποτ' ἄλλο παρὰ μιὰ δυσάρεστη ἀνάμνηση καὶ ἀπὸ τότε ἡ ὀνομασία «οἰκονομιστὴς» θεωρήθηκε σα βρισιὰ ἀπὸ τὴν πλειοψηφία τῶν ἀγωνιστῶν τοῦ κόμματος.

Ἦταν μια ὁλοκληρωτικὴ ἰδεολογικὴ ἧττα τοῦ «οἰκονομισμοῦ», ἧττα τῆς ἰδεολογίας τοῦ ὀππορτουνισμοῦ, τοῦ χβοστισμοῦ, τοῦ αὐθόρμητου. Ἡ σημασία ὅμως τοῦ βιβλίου τοῦ Λένιν «Τί νὰ κάνουμε;» δὲν περιορίζεται μονάχα σ' αὐτό.

Ἡ ἱστορικὴ σημασία τοῦ «Τί νὰ κάνουμε;» βρίσκεται στὸ ὅτι ὁ Λένιν σ' αὐτὸ τὸ περίφημο βιβλίο του:

[1] Ἀπὸ τὸ γαλλικὸ «revision», ποὺ θὰ πεῖ ἀναθεώρηση (σημ. μετ.).

1) Πρῶτος στὴν ἱστορία τῆς μαρξιστικῆς σκέψης ξεσκέπασε ἴσαμε τὶς ρίζες τὶς ἰδεολογικὲς πηγὲς τοῦ ὀππορτουνισμοῦ, ἀποδείχνοντας πῶς βρίσκονται πρῶτα-πρῶτα στὴν ὑποταγὴ στὸ αὐθόρμητο τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος καὶ στὴ μείωση τῆς σημασίας τῆς σοσιαλιστικῆς συνείδησης στὸ ἐργατικὸ κίνημα.

2) Ἐξύψωσε τὴ σημασία τῆς θεωρίας, τῆς συνειδητότητας τοῦ κόμματος, σὰ δύναμης ποὺ ἐπαναστατικοποιεῖ καὶ κατευθύνει τὸ αὐθόρμητο ἐργατικὸ κί ημα.

3) Στήριξε περίλαμπρα τὴ θεμελιώδικη μαρξιστικὴ ἀρχὴ πῶς τὸ μαρξιστικὸ κόμμα εἶνε ἡ συνένωση τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος μὲ τὸ σοσιαλισμό.

4) Ἔδωσε τὴ μεγαλοφυῆ ἐπεξεργασία τῶν ἰδεολογικῶν βάσεων τοῦ μαρξιστικοῦ κόμματος.

Οἱ θεωρητικὲς ἀρχὲς ποὺ ἀναπτύχθηκαν στὸ «Τί νὰ κάνουμε;» ἀποτέλεσαν ἀργότερα τὴ βάση τῆς ἰδεολογίας τοῦ μπολσεβίκικου κόμματος.

Διαθέτοντας τέτιο θεωρητικὸ πλοῦτο, ἡ «Ἴσκρα» μποροῦσε ν' ἀναπτύξει καὶ πραγματικὰ ἀνάπτυξε, πλατειὰ ἐκστρατεία γιὰ τὸ λενινιστικὸ σχέδιο συγκρότησης τοῦ κόμματος, γιὰ τὴ συγκέντρωση τῶν δυνάμεων τοῦ κόμματος, γιὰ τὸ δ ὕτερο συνέδριο τοῦ κόμματος, γιὰ τὴν ἐπαναστατικὴ σοσιαλδημοκρατία, ἐνάντια στοὺς «οἰκονομιστές», ἐνάντια σὲ ὅλους καὶ σὲ ὅλων τῶν εἰδῶν τοὺς ὀππορτουνιστές, ἐνάντια στοὺς ἀναθεωρητές.

Τὸ κυριότερο καθῆκον τῆς «Ἴσκρα» ἤταν ἡ ἐπεξεργασία τοῦ σχεδίου προγράμματος τοῦ κόμματος. Τὸ πρόγραμμα τοῦ ἐργατικοῦ κόμματος εἶνε, καθὼς ξαίρουμε, μιὰ σύντομη, ἐπιστημονικὰ διατυπωμένη, ἔκθεση τῶν σκοπῶν καὶ τῶν καθηκόντων τοῦ ἀγώνα τῆς ἐργατικῆς τάξης. Τὸ πρόγραμμα καθορίζει τόσο τὸν τελικὸ σκοπὸ τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος τοῦ προλεταριάτου, ὅσο καὶ τὶς διεκδικήσεις, γιὰ τὶς ὁποῖες παλεύει τὸ κόμμα στὸ δρόμο πρὸς τὸν τελικὸ σκοπό. Γι' αὐτὸ ἡ ἐπεξεργασία τοῦ σχεδίου προγράμματος δὲ μποροῦσε παρὰ νὰ ἔχει πρωταρχικὴ σημασία.

Στὴν ἐπεξεργασία τοῦ σχεδίου προγράμματος, μέσα στὴ σύνταξη τῆς «Ἴσκρα», ἐκδηλώθηκαν σοβαρὲς διαφωνίες ἀνάμεσα στὸ Λένιν καὶ τὸν Πλεχάνωφ καὶ σὲ ἄλλα ἀκόμη μέλη τῆς σύνταξης. Οἱ διαφωνίες αὐτὲς καὶ οἱ λογομαχίες λίγο ἔλειψε νὰ προκαλέσουν πλήρη ρήξη ἀνάμεσα στὸ Λένιν καὶ στὸν Πλεχάνωφ. Ὡστόσο ἡ ρήξη δὲν ἔγινε ἐκείνη τὴ στιγμή. Ὁ Λένιν πέτυχε νὰ μπεῖ στὸ σχέδιο προγράμματος τὸ βασικὸ σημεῖο γιὰ τὴ δικτατορία τοῦ προλεταριάτου καὶ νὰ ξεκαθαρίζεται μὲ σαφήνεια ὁ ἡγετικὸς ρόλος τῆς ἐργατικῆς τάξης στὴν ἐπανάσταση.

Στὸ Λένιν ἀκόμα ἀνήκει τὸ ἀγροτικὸ μέρος τοῦ κομματικοῦ προγράμματος. Ἀπὸ τὴν ἐποχὴ ἐκείνη ὁ Λένιν εἶχε κηρυχτεῖ ὑπὲρ τῆς ἐθνικοποίησης τῆς γῆς, ἀλλὰ στὸ πρῶτο στάδιο τῆς πάλης θεωροῦσε ἀπαραίτητο νὰ μπεῖ τὸ αἴτημα γιὰ ἀπόδοση στοὺς ἀγρότες τῶν «ὀτρέζκι», δηλαδὴ τῶν κομματιῶν ποὺ οἱ τσιφλικάδες εἶχαν περικόψει ἀπὸ τὴ γῆ τῶν ἀγροτῶν κατὰ τὴν

«ἀπελευθέρωση». Ὁ Πλεχάνωφ ἦταν ἀντίθετος στὴν ἐθνικοποίηση τῆς γῆς.

Οἱ διαφωνίες τοῦ Λένιν καὶ τοῦ Πλεχάνωφ πάνω στὸ πρόγραμμα τοῦ κόμματος προκαθόρισαν, ὡς ἕνα σημεῖο, τὶς κατοπινὲς διαφωνίες ἀνάμεσα στοὺς μπολσεβίκους καὶ τοὺς μενσεβίκους.

8. — ΤΟ 2ο ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΤΟΥ ΡΩΣΙΚΟΥ ΣΟΣΙΑΛΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟΥ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ. — ΨΗΦΙΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΚΑΤΑΣΤΑΤΙΚΟΥ ΚΑΙ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΕΝΙΑΙΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ. — ΔΙΑΦΩΝΙΕΣ ΣΤΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΚΑΙ ΕΜΦΑΝΙΣΗ ΔΥΟ ΡΕΥΜΑΤΩΝ ΜΕΣΑ ΣΤΟ ΚΟΜΜΑ: ΤΟΥ ΜΠΟΛΣΕΒΙΚΙΚΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΜΕΝΣΕΒΙΚΙΚΟΥ.

Ἔτσι ὁ θρίαμβος τῶν λενινιστικῶν ἀρχῶν καὶ ἡ ἐπιτυχημένη πάλη τῆς «Ἴσκρα» γιὰ τὸ ὀργανωτικὸ σχέδιο τοῦ Λένιν, προετοίμασαν τοὺς κυριότερους ὅρους ποὺ ἦταν ἀπαραίτητοι γιὰ νὰ ἱδρυθεῖ τὸ κόμμα ἤ, ὅπως ἔλεγαν τότε, νὰ ἱδρυθεῖ τὸ πραγματικὸ κόμμα. Ὁ προσανατολισμὸς τῆς «Ἴσκρα» νίκησε μέσα στὶς σοσιαλδημοκρατικὲς ὀργανώσεις τῆς Ρωσίας. Τώρα μποροῦσε νὰ συγκληθεῖ τὸ 2ο συνέδριο τοῦ κόμματος.

Στὶς 17 (30) τοῦ Ἰούλη 1903 ἄρχισε τὸ 2ο συνέδριο τοῦ ΡΣΔΕΚ. Τὸ συνέδριο συνῆλθε στὸ ἐξωτερικό, μυστικά. Στὴν ἀρχὴ συνεδρίαζε στὶς Βρυξέλλες. Κατόπιν ὅμως ἡ βελγικὴ ἀστυνομία κάλεσε τοὺς ἀντιπροσώπους τοῦ συνεδρίου νὰ ἐγκαταλείψουν τὸ Βέλγιο. Τότε τὸ συνέδριο μεταφέρθηκε στὸ Λονδίνο.

Συνολικὰ πῆραν μέρος στὸ συνέδριο 43 ἀντιπρόσωποι ἀπὸ 26 ὀργανώσεις. Κάθε ἐπιτροπὴ εἶχε δικαίωμα νὰ στείλει στὸ συνέδριο δύο ἀντιπροσώπους, μερικὲς ὅμως ἔστειλαν μονάχα ἕναν. Ἔτσι 43 ἀντιπρόσωποι εἶχαν 51 θετικοὺς ψήφους.

Τὸ κύριο ἔργο τοῦ συνέδριου ἦταν «νὰ δημιουργήσει πραγματικὸ κόμμα πάνω στὶς θεωρητικὲς καὶ ὀργανωτικὲς βάσεις, ποὺ εἶχαν διατυπωθεῖ καὶ δουλευτεῖ ἀπὸ τὴν «Ἴσκρα» (*Λένιν*, τόμ. 4ος, σελ. 164).

Ἡ σύνθεση τοῦ συνεδρίου ἦταν ἀνομοιόγενη. Δὲν ἀντιπροσωπεύονταν οἱ γνωστοὶ «οἰκονομιστὲς» γιατὶ εἶχαν κατατροπωθεῖ. Μὰ στὸ διάστημα αὐτὸ εἶχαν τόσο ἐπιτήδεια ἀλλάξει ὄψη, ὥστε μερικοὶ ἀντιπρόσωποί τους κατόρθωσαν νὰ γλιστρήσουν μέσα στὸ συνέδριο. Ἐξὸν ἀπ' αὐτό, οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ Μπούντ μονάχα στὰ λόγια ξεχώριζαν ἀπὸ τοὺς «οἰκονομιστές», μὰ στὴν πραγματικότητα ἦταν μαζί τους.

Στὸ συνέδριο παρευρέθηκαν ἔτσι ὄχι μονάχα ὀπαδοὶ τῆς «Ἴσκρα», ἀλλὰ καὶ ἀντίπαλοί της. Οἱ ὀπαδοὶ τῆς «Ἴσκρα» ἦταν 33, δηλαδὴ ἡ πλειοψηφία. Ὅλοι ὅμως ὅσοι ἔλεγαν πὼς ἦταν «ἰσκριστὲς» δὲν ἦταν πραγματικὰ «ἰσκριστὲς» - λενινιστές. Οἱ ἀντιπρόσωποι χωρίστηκαν σὲ διάφορες ὁμάδες. Οἱ ὀπαδοὶ τοῦ Λένιν, ἢ σταθεροὶ ἰσκριστές, εἶχαν 24 ψήφους. Ἐννιὰ ἰσκριστὲς ἀκολουθοῦσαν τὸ Μάρτωρ: ἦταν οἱ ἀσταθεῖς ἰσκριστές. Ἕνα μέρος ἀπὸ τοὺς ἀντιπροσώπους ταλαντεύονταν ἀνάμεσα στὴν «Ἴσκρα» καὶ τοὺς ἀντι-

πάλους της: διέθετε δέκα ψήφους στό συνέδριο καί άποτελοῦσε τό κέντρο. Οἱ ἀνοιχτοί ἀντίπαλοι τῆς «Ἰσκρά» εἶχαν ὀχτώ ψήφους (τρεῖς «οἰκονομιστές» καί πέντε τοῦ Μπούντ). Ἂν οἱ ἰσκριστές πάθαιναν διάσπαση οἱ ἐχθροί τῆς «Ἰσκρά» μποροῦσαν νά ἐπικρατήσουν.

Ἀπ' αὐτά φαίνεται πόσο πολύπλοκη ἦταν ἡ κατάσταση στό συνέδριο. Ὁ Λένιν κοπίασε πολύ γιά νά ἐξασφαλίσει τή νίκη τῆς «Ἰσκρά» στό συνέδριο.

Τό σπουδαιότερο ἔργο τοῦ συνεδρίου ἦταν ἡ ψήφιση τοῦ προγράμματος τοῦ κόμματος. Τό κυριότερο ζήτημα, πού προκάλεσε τίς ἀντιρρήσεις τῆς ὀππορτουνιστικῆς μερίδας τοῦ συνεδρίου κατά τή συζήτηση τοῦ προγράμματος, ἦταν τό ζήτημα τῆς δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου. Οἱ ὀππορτουνιστές δέν ἦταν σύμφωνοι μέ τήν ἐπαναστατική μερίδα τοῦ συνεδρίου καί πάνω σέ μιά σειρά ἄλλα προγραμματικά ζητήματα. Ἀποφάσισαν ὅμως νά δώσουν τή μάχη κυρίως στό ζήτημα τῆς δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου, ἐπικαλούμενοι τό γεγονός ὅτι μιά σειρά σοσιαλδημοκρατικά κόμματα στό ἐξωτερικό δέν ἔχουν στό πρόγραμμά τους τό ἄρθρο γιά τή δικτατορία τοῦ προλεταριάτου καί γι αὐτό θά μποροῦσε νά μήν περιληφθεῖ καί στό πρόγραμμα τῆς ρωσικῆς σοσιαλδημοκρατίας.

Ἀκόμα οἱ ὀππορτουνιστές δέ συμφωνοῦσαν νά συμπεριληφθοῦν στό πρόγραμμα τοῦ κόμματος διεκδικήσεις πάνω στό ἀγροτικό ζήτημα. Οἱ ἄνθρωποι αὐτοί δέν ἤθελαν τήν ἐπανάσταση, γι αὐτό καί ἀποφεύγαν τό σύμμαχο τῆς ἐργατικῆς τάξης, τήν ἀγροτιά καί τῆς συμπεριφέρονταν ψυχρά.

Οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ Μπούντ καί οἱ πολωνοί σοσιαλδημοκράτες τάχθηκαν ἐνάντια στό δικαίωμα αὐτοδιάθεσης τῶν ἐθνῶν. Ὁ Λένιν δίδασκε πάντα πώς ἡ ἐργατική τάξη ἔχει ὑποχρέωση νά παλαίψει ἐνάντια στήν ἐθνική καταπίεση. Τό νά τάσσονται στό πρόγραμμα ἐνάντια στή διεκδίκηση αὐτή ἰσοδυναμοῦσε μέ τήν πρόταση νά παραιτηθοῦμε ἀπό τόν προλεταριακό διεθνισμό, νά ὑποβοηθήσουμε τήν ἐθνική καταπίεση.

Ὁ Λένιν χτύπησε ἀποφασιστικά ὅλες αὐτές τίς ἀντιρρήσεις.

Τό συνέδριο ψήφισε τό πρόγραμμα πού πρότεινε ἡ «Ἰσκρά».

Τό πρόγραμμα αὐτό ἀποτελοῦνταν ἀπό δύο μέρη: Τό πρόγραμμα *μάξιμουμ* καί τό πρόγραμμα *μίνιμουμ*. Στό πρόγραμμα μάξιμουμ γινόταν λόγος γιά τό βασικό καθῆκον τοῦ κόμματος τῆς ἐργατικῆς τάξης, γιά τή σοσιαλιστική ἐπανάσταση, τήν ἀνατροπή τῆς ἐξουσίας τῶν κεφαλαιοκρατῶν, τήν ἐγκαθίδρυση τῆς δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου. Τό πρόγραμμα μίνιμουμ καθόριζε τά ἄμεσα καθήκοντα τοῦ κόμματος, πού ἔπρεπε νά πραγματοποιηθοῦν πρίν ἀπό τήν ἀνατροπή τοῦ κεφαλαιοκρατικοῦ καθεστῶτος, πρίν ἀπό τήν ἐγκαθίδρυση τῆς δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου, δηλ. ἀνατροπή τῆς τσαρικῆς ἀπολυταρχίας, ἐγκαθίδρυση τῆς λαοκρατικῆς δημοκρατίας, ἐφαρμογή τοῦ ὀκτάωρου γιά τούς ἐργάτες, κατάργηση ὅλων τῶν ὑπολειμμάτων τῆς

δουλοπαροικίας στό χωριό, απόδοση στούς άγρότες τής γής (άτρέζσκι) πού τούς είχαν πάρει οί τσιφλικάδες.

Άργότερα οί μπολσεβίκοι άντικατάστησαν τό αίτημα τής έπιστροφής τών «άτρέζσκι» μέ τό αίτημα τής δήμευσης δλης τής γής τών τσιφλικάδων.

Τό πρόγραμμα πού ψήφισε τό 2ο συνέδριο ήταν τό έπαναστατικό πρόγραμμα του κόμματος τής έργατικής τάξης.

Διατηρήθηκε ίσαμε τό 8ο συνέδριο, όπότε τό κόμμα μας, ύστερα άπό τή νίκη τής προλεταριακής έπανάστασης, ψήφισε τό νέο του πρόγραμμα.

Μετά τήν ψήφιση του προγράμματος, τό 2ο συνέδριο πέρασε στή συζήτηση του σχέδιου καταστατικού του κόμματος. Ψηφίζοντας τό πρόγραμμα καί δημιουργώντας τίς βάσεις γιά τήν ίδεολογική συσπείρωση του κόμματος, τό συνέδριο έπρεπε νά ψηφίσει άκόμα καί τό καταστατικό του κόμματος γιά νά βάλει τέλος στό καθεστώς τών σκόρπιων όμίλων, στό όργανωτικό κομμάτιασμα καί στήν έλλειψη σταθερής πειθαρχίας μέσα στό κόμμα.

Μά άν ή ψήφιση του προγράμματος έγινε σχετικά όμαλά, τό ζήτημα του καταστατικού του κόμματος προκάλεσε βίαιες λογομαχίες μέσα στό συνέδριο Οί πιό όξείες διαφωνίες ξέσπασαν γύρω άπό τή διατύπωση του πρώτου άρθρου του καταστατικού: τό ζήτημα τής ίδιότητας του μέλους του κόμματος. Ποιός μπορεί νά είνε μέλος του κόμματος; ποιά έπρεπε νά είνε ή σύνθεση του κόμματος; τί έπρεπε νά είνε τό κόμμα άπό όργανωτική άποψη—ένα όργανωμένο σύνολο ή κάτι τό άδιαμόρφωτο; Αύτά ήταν τά ζητήματα πού πρόεκυψαν πάνω στό πρώτο άρθρο του καταστατικού. Δυό διατυπώσεις βρίσκονταν άντιμέτωπες: ή διατύπωση του Λένιν πού τήν ύποστήριζαν ό Πλεχάνωφ καί οί σταθεροί «ίσκριστές» καί ή διατύπωση του Μάρτωφ πού τήν ύποστήριζαν ό Άξελροντ, ή Ζασούλιτς, οί άσταθείς ίσκριστές, ό Τρότσκυ καί δλη ή άνοιχτή όππορτουνιστική μερίδα του συνεδρίου.

Ή διατύπωση του Λένιν έλεγε πώς μέλος του κόμματος μπορεί νάνε όποιος παραδέχεται τό πρόγραμμά του, ύποστηρίζει ύλικά τό κόμμα καί άνήκει σέ μιά άπό τίς όργανώσεις του. Ή διατύπωση του Μάρτωφ, άν καί θεωρούσε τήν παραδοχή του προγράμματος καί τήν ύλική ύποστήριξη του κόμματος σάν άπαραίτητους όρους γιά τήν είσοδο στό κόμμα, δέ θεωρούσε όμως τή συμμετοχή σέ μιάν άπό τίς όργανώσεις του σάν όρο γιά νά άνήκει κανείς στό κόμμα, θεωρούσε πώς τό μέλος του κόμματος μπορούσε νά μήν είνε μέλος σέ μιά άπό τίς όργανώσεις του κόμματος.

Ό Λένιν θεωρούσε τό κόμμα σάν *όργανωμένο* απόσπασμα, πού τά μέλη του δέν άρκεί νά θεωρούν τά ίδια τόν έαυτό τους μέλη του κόμματος, άλλά γίνονται δεχτά στό κόμμα άπό μιάν άπό τίς όργανώσεις του καί ύποτάσσονται συνεπώς στήν πειθαρχία του κόμματος, ένώ ό Μάρτωφ θεωρούσε τό κόμμα σάν κάτι τό όργανωτικά άδιαμόρφωτο, πού τά μέλη του μόνα τους λογαριάζουν τόν έαυτό τους μέλη του κόμματος, συνεπώς δέν είνε ύπο-

χρεωμένα νὰ ὑποτάσσονται στὴν πειθαρχία τοῦ κόμματος, ἀφοῦ δὲν ἀνήκουν σὲ μιὰ ἀπὸ τὶς ὀργανώσεις του.

Μὲ τὸν τρόπο αὐτὸν ἡ διατύπωση τοῦ Μάρτωφ, ἀντίθετα ἀπὸ τὴ διατύπωση τοῦ Λένιν, ἄνοιγε διάπλατα τὶς πόρτες τοῦ κόμματος στὰ ἀσταθῆ, μὴ προλεταριακὰ στοιχεῖα. Στὶς παραμονὲς τῆς ἀστικοδημοκρατικῆς ἐπανάστασης μέσα στὴν ἀστικὴ διανόηση ὑπῆρχαν ἄνθρωποι ποὺ συμπαθοῦσαν γιὰ ἕνα διάστημα τὴν ἐπανάσταση, μποροῦσε μάλιστα κάπου κάπου νὰ προσφέρουν καὶ κάποια μικρὴ ὑπηρεσία στὸ κόμμα. Οἱ ἄνθρωποι ὅμως αὐτοὶ δὲ θὰ μπαίναν σὲ ὀργάνωση, δὲ θὰ ὑποτάσσονταν στὴν πειθαρχία τοῦ κόμματος, δὲ θὰ ἐκπλήρωναν τὰ κομματικὰ καθήκοντα, δὲ θὰ ἐκθέταν τὸν ἑαυτό τους στοὺς κινδύνους ποὺ αὐτὰ συνεπάγονται. Αὐτοὶ λοιπὸν οἱ ἄνθρωποι, ὁ Μάρτωφ καὶ οἱ ἄλλοι μενσεβίκοι προτείνανε νὰ θεωροῦνται μέλη τοῦ κόμματος. Προτείνανε νὰ τοὺς δοθεῖ τὸ δικαίωμα καὶ ἡ δυνατότητα νὰ ἐπηρεάζουν τὶς κομματικὲς ὑποθέσεις. Προτείνανε, μάλιστα, νὰ δοθεῖ σὲ κάθε ἀπεργὸ τὸ δικαίωμα νὰ «θεωρεῖ τὸν ἑαυτό του» μέλος τοῦ κόμματος, ἂν καὶ στὶς ἀπεργίες ἔπαιρναν μέρος καὶ μὴ σοσιαλιστές, ἀναρχικοί, ἐσέροι.

Ἔτσι ἀντὶ μονολιθικὸ καὶ μαχητικό, ξεκάθαρα ὀργανωμένο κόμμα, γιὰ τὸ ὁποῖο ὁ Λένιν καὶ οἱ λενινιστὲς πάλευαν στὸ συνέδριο, οἱ ὀπαδοὶ τοῦ Μάρτωφ ἤθελαν ἕνα παρδαλὸ καὶ πλαδαρό, ἀσχημάτιστο κόμμα, ποὺ δὲ μποροῦσε νἆνε μαχητικὸ καὶ μόνο γιὰ τὸ λόγο πὼς θὰ ἦταν παρδαλὸ καὶ δὲ θὰ μποροῦσε νὰ ἔχει γερὴ πειθαρχία.

Ἡ ἀπόσπαση τῶν ἀσταθῶν ἰσκριστῶν ἀπὸ τοὺς σταθερούς, ἡ συμμαχία τους μὲ τὸ κέντρο καὶ ἡ προσχώρηση τῶν ἀνοιχτῶν ὀππορτουνιστῶν ἔδωσαν στὸ Μάρτωφ τὴν ὑπεροχὴ σ' αὐτὸ τὸ ζήτημα. Μὲ πλειοψηφία 28 ψήφους ἐνάντια σὲ 22 καὶ μὲ μιὰ ἀποχή, τὸ συνέδριο ψήφισε τὸ πρῶτο ἄρθρο τοῦ καταστατικοῦ μὲ τὴ διατύπωση τοῦ Μάρτωφ.

Μετὰ τὴ διάσπαση τῶν ἰσκριστῶν πάνω στὸ πρῶτο ἄρθρο, ἡ πάλη μέσα στὸ συνέδριο ὀξύνθηκε ἀκόμα περισσότερο. Τὸ συνέδριο πλησίαζε στὸ τέλος του. Ἐπρόκειτο νὰ ἐκλεγοῦν οἱ καθοδηγητικοὶ ὀργανισμοὶ τοῦ κόμματος, ἡ σύνταξη τοῦ κεντρικοῦ ὀργάνου τοῦ κόμματος (Ἴσκρα) καὶ ἡ κεντρικὴ ἐπιτροπή. Πρὶν ὅμως τὸ συνέδριο προχωρήσει στὴν ἐκλογὴ συνέβηκαν μερικὰ περιστατικὰ ποὺ ἄλλαξαν τὸ συσχετισμὸ τῶν δυνάμεων μέσα στὸ συνέδριο.

Σὲ σχέση μὲ τὸ καταστατικὸ τοῦ κόμματος τὸ συνέδριο ἀναγκάστηκε ν' ἀσχοληθεῖ μὲ τὸ Μπούντ. Τὸ Μπούντ διεκδικοῦσε εἰδικὴ θέση μέσα στὸ κόμμα. Ζητοῦσε νὰ ἀναγνωριστεῖ σὰν ὁ μοναδικὸς ἐκπρόσωπος τῶν ἑβραίων ἐργατῶν τῆς Ρωσίας. Ἡ ἀποδοχὴ αὐτῆς τῆς ἀπαίτησης τοῦ Μπούντ σήμαινε νὰ χωριστοῦν οἱ ἐργάτες μέσα στὶς κομματικὲς ὀργανώσεις σύμφωνα μὲ τὸ ἐθνικὸ γνώρισμα, νὰ ἐγκαταλειφθοῦν οἱ ἑνιαῖες ταξικὲς ὀργανώσεις τῆς ἐργα-

τικῆς τάξης πάνω σὲ ἐδαφικὴ βάση. Τὸ συνέδριο ἀπόρριψε τὸν ὀργανωτικὸ ἐθνικισμὸ τοῦ Μπούντ. Τότε οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ Μποὺντ ἀποχώρησαν ἀπὸ τὸ συνέδριο. Ἔφυγαν ἐπίσης ἀπὸ τὸ συνέδριο καὶ δυὸ «οἰκονομιστές», ὅταν τὸ συνέδριο ἀρνήθηκε ν' ἀναγνωρίσει τὴν ἕνωσή τους στὸ ἐξωτερικὸ σὰν ἀντιπροσωπεία τοῦ κόμματος στὸ ἐξωτερικό.

Ἡ ἀποχώρηση ἀπὸ τὸ συνέδριο ἑπτὰ ὀππορτουνιστῶν ἄλλαξε τὸ συσχετισμὸ τῶν δυνάμεων σὲ ὄφελος τῶν λενινιστῶν. Τὸ ζήτημα τῆς σύνθεσης τῶν κεντρικῶν ὀργανισμῶν τοῦ κόμματος εἶχε συγκεντρώσει ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τὴν προσοχὴ τοῦ Λένιν. Ὁ Λένιν θεωροῦσε πὼς ἔπρεπε νὰ ἐκλεγοῦν στὴν κεντρικὴ ἐπιτροπὴ σταθεροὶ καὶ συνεπεῖς ἐπαναστάτες. Οἱ ὀπαδοὶ τοῦ Μάρτωφ πάσκιζαν νὰ δώσουν τὴν ὑπεροχὴ μέσα στὴν κεντρικὴ ἐπιτροπὴ στὰ ἀσταθῆ ὀππορτουνιστικὰ στοιχεῖα. Ἡ πλειοψηφία τοῦ συνεδρίου ἀκολούθησε στὸ ζήτημα αὐτὸ τὸ Λένιν. Στὴν κεντρικὴ ἐπιτροπὴ βγῆκαν οἱ ὀπαδοὶ τοῦ Λένιν.

Μὲ πρόταση τοῦ Λένιν βγῆκαν στὴ σύνταξη τῆς «Ἰσκρα» ὁ Λένιν, ὁ Πλεχάνωφ καὶ ὁ Μάρτωφ. Ὁ Μάρτωφ ζήτησε στὸ συνέδριο νὰ ἐκλεγοῦν στὴ σύνταξη τῆς «Ἰσκρα» οἱ ἕξη παλιοὶ συντάχτες τῆς ἐφημερίδας, ποὺ στὴν πλειοψηφία τους ἦταν ὀπαδοί του. Τὸ συνέδριο ἀπόρριψε στὴν πλειοψηφία του αὐτὴ τὴν πρόταση. Ἔβγαλε τοὺς τρεῖς ὑποψήφιους ποὺ πρότεινε ὁ Λένιν. Ὁ Μάρτωφ δήλωσε τότε πὼς δὲ θἄπαιρνε μέρος στὴ σύνταξη τοῦ κεντρικοῦ ὀργάνου.

Ἔτσι, μὲ τὴν ψηφοφορία του στὸ ζήτημα τῶν κεντρικῶν ὀργανισμῶν τοῦ κόμματος, τὸ συνέδριο ἐπισφράγισε τὴν ἧττα τῶν ὀπαδῶν τοῦ Μάρτωφ καὶ τὴ νίκη τῶν ὀπαδῶν τοῦ Λένιν.

Ἀπὸ κείνη τὴ στιγμὴ ἄρχισαν νὰ λένε μπολσεβίκους [1] τοὺς ὀπαδοὺς τοῦ Λένιν, ποὺ πῆραν τὴν πλειοψηφία στις ἐκλογὲς στὸ συνέδριο. Οἱ ἀντίπαλοι τοῦ Λένιν, ποὺ μειοψήφησαν, ὀνομάστηκαν μενσεβίκοι [2].

Κάνοντας τὸν ἀπολογισμὸ τῶν ἐργασιῶν τοῦ 2ου συνεδρίου, καταλήγουμε στὰ ἀκόλουθα συμπεράσματα:

1) Τὸ συνέδριο ἐπισφράγισε τὴ νίκη τοῦ μαρξισμοῦ ἐνάντια στὸν «οἰκονομισμό», ἐνάντια στὸν ἀνοιχτὸ ὀππορτουνισμό.

2) Τὸ συνέδριο ψήφισε τὸ πρόγραμμα καὶ τὸ καταστατικό, δημιούργησε τὸ σοσιαλδημοκρατικὸ κόμμα καὶ καθόρισε ἔτσι τὰ πλαίσια γιὰ ἕνα ἑνιαῖο κόμμα.

3) Τὸ συνέδριο φανέρωσε πὼς ὑπάρχουν σοβαρὲς ὀργανωτικὲς διαφωνίες, ποὺ δίχασαν τὸ κόμμα σὲ μπολσεβίκους καὶ μενσεβίκους. Οἱ πρῶτοι ὑπερασπίζουν τις ὀργανωτικὲς ἀρχὲς τῆς ἐπαναστατικῆς σοσιαλδημοκρατίας, ἐνῶ

---

[1] Ἀπὸ τὴ ρωσικὴ λέξη *μπολσινστβὸ* = πλειοψηφία (σ. μ.).

[2] Ἀπὸ τὴ ρωσικὴ λέξη *μενσινστβὸ* = μειοψηφία (σ. μ.).

οἱ δεύτεροι κυλοῦνε στὸ βοῦρκο τῆς ὀργανωτικῆς πλαδαρότητας, στὸ βοῦρκο τοῦ ὀππορτουνισμοῦ.

4) Τὸ συνέδριο ἔδειξε πῶς τοὺς παλιοὺς ὀππορτουνιστές, ποὺ εἶχαν κιόλας νικηθεῖ ἀπὸ τὸ κόμμα, τοὺς «οἰκονομιστές», ἀρχίζουν νὰ τοὺς ἀντικαθιστοῦν σιγὰ-σιγὰ μέσα στὸ κόμμα καινούριοι ὀππορτουνιστές, οἱ μενσεβίκοι.

5) Τὸ συνέδριο δὲ στάθηκε στὸ ὕψος του πάνω στὰ ὀργανωτικὰ προβλήματα, δίστασε, ἔδωσε κάπου-κάπου τὴν ὑπεροχὴ στοὺς μενσεβίκους. Μ' ὅλο ποὺ στὸ τέλος ξαναβρῆκε τὸν ἑαυτό του, δὲν κατόρθωσε ὄχι μονάχα νὰ ξεσκεπάσει τὸν ὀππορτουνισμὸ τῶν μενσεβίκων στὰ ὀργανωτικὰ ζητήματα καὶ νὰ τοὺς ἀπομονώσει μέσα στὸ κόμμα, μὰ οὔτε καὶ νὰ θέσει μπροστὰ στὸ κόμμα παρόμοιο καθῆκον.

Τὸ τελευταῖο αὐτὸ ἦταν μιὰ ἀπὸ τὶς κυριότερες αἰτίες ποὺ ὁ ἀγώνας ἀνάμεσα στοὺς μπολσεβίκους καὶ τοὺς μενσεβίκους ὄχι μόνο δὲν ἐκόπασε μετὰ τὸ συνέδριο, μὰ ἀντίθετα ὀξύνθηκε ἀκόμα παραπάνω.

4. — ΟΙ ΔΙΑΣΠΑΣΤΙΚΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΤΩΝ ΜΕΝΣΕΒΙΚΩΝ ΗΓΕΤΩΝ ΚΑΙ Η ΟΞΥΝΣΗ ΤΗΣ ΕΣΩΚΟΜΜΑΤΙΚΗΣ ΠΑΛΗΣ ΜΕΤΑ ΤΟ 2ο ΣΥΝΕΔΡΙΟ. — Ο ΟΠΠΟΡΤΟΥΝΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΜΕΝΣΕΒΙΚΩΝ. — ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΟΥ ΛΕΝΙΝ: «ΕΝΑ ΒΗΜΑ ΜΠΡΟΣ, ΔΥΟ ΒΗΜΑΤΑ ΠΙΣΩ». — ΟΙ ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΤΟΥ ΜΑΡΞΙΣΤΙΚΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ.

Μετὰ τὸ 2ο συνέδριο ἡ πάλη ὀξύνθηκε ἀκόμα περισσότερο μέσα στὸ κόμμα. Οἱ μενσεβίκοι προσπαθοῦσαν μὲ ὅλα τὰ μέσα νὰ τινάξουν στὸν ἀέρα τὶς ἀποφάσεις τοῦ 2ου συνεδρίου καὶ νὰ καταλάβουν τὰ κέντρα τοῦ κόμματος. Ἀπαιτοῦσαν νὰ μποῦν καὶ οἱ ἀντιπρόσωποί τους στὴ σύνταξη τῆς «Ἰσκρὰ» καὶ στὴν κεντρικὴ ἐπιτροπή, σὲ μιὰ ἀναλογία ποὺ θὰ τοὺς ἔδινε τὴν πλειοψηφία στὴ σύνταξη καὶ τὴν ἰσότητα μὲ τοὺς μπολσεβίκους στὴν κεντρικὴ ἐπιτροπή. Ἐπειδὴ οἱ ἀξιώσεις αὐτὲς ἦταν ἀντίθετες μὲ τὶς σαφεῖς ἀποφάσεις τοῦ 2ου συνεδρίου, οἱ μπολσεβίκοι τὶς ἀπόρριψαν. Οἱ μενσεβίκοι δημιούργησαν τότε, κρυφὰ ἀπὸ τὸ κόμμα, τὴν ἀντικομματικὴ φραξιονιστικὴ ὀργάνωσή τους, μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τοὺς Μάρτωφ, Τρότσκυ καὶ Ἄξελροντ καὶ σήκωσαν, ὅπως ἔγραφε ὁ Μάρτωφ, τὴν ἐξέγερση ἐνάντια στὸ λενινισμό. Διάλεξαν γιὰ μέθοδο τῆς πάλης κατὰ τοῦ κόμματος «τὴν ἀποσύνθεση ὅλης τῆς κομματικῆς δουλειᾶς, τὴ χαλάστρα, τὸ φρενάρισμα τοῦ παντὸς» (ἔκφραση τοῦ Λένιν). Περιχαρακώθηκαν στὸ «Σύνδεσμο τοῦ ἐξωτερικοῦ» τῶν ρώσων σοσιαλδημοκρατῶν, ποὺ κατὰ τὰ ἐννιὰ δέκατα ἀποτελούνταν ἀπὸ διανοούμενους μετανάστες, ἀποσπασμένους ἀπὸ τὴ δουλειὰ στὴ Ρωσία καὶ ἀπ' ἐκεῖ ἄνοιξαν τὰ πυρὰ ἐνάντια στὸ κόμμα, στὸ Λένιν, στοὺς λενινιστές.

Ὁ Πλεχάνωφ βοήθησε πολὺ τοὺς μενσεβίκους. Στὸ 2ο συνέδριο εἶχε ταχθεῖ στὸ πλευρὸ τοῦ Λένιν, ἀλλὰ μετὰ τὸ 2ο συνέδριο ὁ Πλεχάνωφ ἄφισε νὰ τὸν φοβίσουν οἱ μενσεβίκοι μὲ τὸν κίνδυνο τῆς διάσπασης, απο-

φάσισε νὰ «συμφιλιωθεῖ» ὁπωσδήποτε μὲ τοὺς μενσεβίκους. Στοὺς μενσεβίκους τὸν τραβοῦσε τὸ φορτίο τῶν προηγούμενων ὀππορτουνιστικῶν λαθῶν του. Ἀπὸ συμφιλιωτὴς ἀπέναντι στοὺς ὀππορτουνιστὲς μενσεβίκους, ὁ Πλεχάνωφ ἔγινε γρήγορα καὶ ὁ ἴδιος μενσεβίκος. Ἐπέμεινε νὰ μποῦνε στὴ σύνταξη τῆς «Ἰσκρὰ» ὅλοι οἱ παλιοὶ μενσεβίκοι συντάχτες, ποὺ τοὺς εἶχε ἀπορρίψει τὸ συνέδριο. Ὁ Λένιν φυσικὰ δὲ μποροῦσε νὰ δεχτεῖ αὐτὸ τὸν ὅρο, ἀποσύρθηκε ἀπὸ τὴ σύνταξη τῆς «Ἰσκρά», γιὰ νὰ δυναμώσει τὶς θέσεις του μέσα στὴν κεντρικὴ ἐπιτροπὴ τοῦ κόμματος κι ἀπὸ κεῖ νὰ χτυπήσει τοὺς ὀππορτουνιστές. Ὁ Πλεχάνωφ αὐθαίρετα, περιφρονώντας τὴ θέληση τοῦ συνεδρίου, πῆρε στὴ σύνταξη τῆς «Ἰσκρὰ» τοὺς παλιοὺς μενσεβίκους συντάχτες. Ἀπὸ τότε, ἀπὸ τὸ φύλλο 52 τῆς «Ἰσκρά», οἱ μενσεβίκοι τὴ μετατρέψανε σὲ ὄργανό τους κι ἄρχισαν νὰ κηρύσσουν ἀπὸ τὶς στῆλες της τὶς ὀππορτουνιστικὲς ἀπόψεις τους.

Ἀπὸ τότε ἄρχισαν νὰ μιλοῦν μέσα στὸ κόμμα γιὰ τ ὴ ν π α λ ι ὰ «Ἰ σ κ ρ ὰ» σὰν τὴ λενινιστική, τὴ μπολσεβίκικη «Ἰσκρὰ» καὶ γιὰ τ ὴ ν κ α ι ν ο ύ ρ ι α «Ἰ σ κ ρ ά», σὰν τὴ μενσεβίκικη, ὀππορτουνιστικὴ «Ἰσκρά».

Μὲ τὸ πέρασμα στὰ χέρια τῶν μενσεβίκων ἡ «Ἰσκρὰ» ἔγινε ὄργανο πάλης ἐνάντια στὸ Λένιν, στοὺς μπολσεβίκους, ὄργανο προπαγάνδας τοῦ μενσεβίκικου ὀππορτουνισμοῦ, προπάντων στὸν ὀργανωτικὸ τομέα. Ἑνωμένοι μὲ τοὺς «οἰκονομιστὲς» καὶ τοὺς ὀπαδοὺς τοῦ Μπούντ, οἱ μενσεβίκοι τῆς «Ἰσκρὰ» ἄνοιξαν πόλεμο ἐνάντια στὸ λενινισμό, καθὼς ἔλεγαν. Ὁ Πλεχάνωφ δὲ μπόρεσε νὰ κρατηθεῖ στὶς συμφιλιωτικὲς θέσεις· σὲ λίγο καιρὸ πῆρε καὶ κεῖνος μέρος στὴν ἐκστρατεία. Αὐτὸ ἦταν ἑπόμενο νὰ συμβεῖ, σύμφωνα μὲ τὴ λογικὴ τῶν πραγμάτων: ὅποιος ἐπιμένει στὴ συμφιλίωση μὲ τοὺς ὀππορτουνιστὲς θὰ κυλήσει στὸν ὀππορτουνισμό. Ἀπὸ τὶς σελίδες τῆς καινούριας «Ἰσκρὰ» πέφτανε σὰν ἀπὸ τὸ κέρας τῆς Ἀφθονίας δηλώσεις καὶ ἄρθρα, ποὺ ἔλεγαν πὼς τὸ κόμμα δὲν πρέπει νὰ εἶνε ἕνα ὀργανωμένο σύνολο, πὼς τὸ καταστατικὸ τοῦ κόμματος πρέπει νὰ ἐπιτρέπει τὴν ὕπαρξη ἐλευθέρων ὁμάδων καὶ ἀτόμων, ποὺ δὲ θὰ εἶνε ὑποχρεωμένα νὰ ὑποτάσσονται στὶς ἀποφάσεις τῶν ὀργάνων του· πὼς ἔπρεπε ν' ἀφίσουμε κάθε διανοούμενο ποὺ συμπαθεῖ τὸ κόμμα, καθὼς καὶ «κάθε ἀπεργὸ» καὶ «κάθε διαδηλωτή», ν' αὐτο-ηρύσσεται μέλος τοῦ κόμματος· πὼς ἡ ἀξίωση ὑποταγῆς σὲ ὅλες τὶς ἀποφάσεις τοῦ κόμματος ἦταν «γραφειοκρατική»· πὼς ἡ ἀπαίτηση νὰ ὑποτάσσεται ἡ μειοψηφία στὴν πλειοψηφία ἦταν «μηχανικὴ καταπίεση» τῆς θέλησης τῶν μελῶν τοῦ κόμματος· πὼς ἡ ἀπαίτηση ἀπὸ ὅλα τὰ μέλη τοῦ κόμματος, ἡγέτες ἢ ἁπλὰ μέλη, νὰ ὑποτάσσονται ἐξίσου στὴν πειθαρχία τοῦ κόμματος, σημαίνει ἐγκαθίδρυση τῆς «δουλοπαροικίας» μέσα στὸ κόμμα· πὼς μέσα στὸ κόμμα δὲ «μᾶς» χρειάζεται ὁ συγκεντρωτισμός, μὰ ὁ ἀναρχικὸς «αὐτονομισμός», ποὺ δίνει σὲ μονωμένα ἄτομα καὶ ὀργανώσεις τοῦ κόμματος τὸ δικαίωμα νὰ μὴν ἐκτελοῦν τὶς ἀποφάσεις του.

Αὐτὸ ἦταν μιὰ ἀποχαλινωμένη προπαγάνδιση τῆς ὀργανωτικῆς χαλάρωσης, τῆς ὑπονόμευσης τῆς κομματικότητας καὶ τῆς κομματικῆς πειθαρχίας, τῆς ἐξύμνησης τοῦ διανοουμενίστικου ἀτομικισμοῦ, τῆς δικαίωσης τοῦ ἀναρχικοῦ πνεύματος τῆς ἀπειθαρχίας.

Ἦταν φανερὸ πὼς οἱ μενσεβίκοι τραβοῦσαν τὸ κόμμα πίσω ἀπὸ τὸ 2ο συνέδριο πρὸς τὸ ὀργανωτικὸ κομμάτιασμα, πρὸς τὸ πνεῦμα τοῦ μικροῦ κύκλου, πρὸς τὶς χειροτεχνικὲς μέθοδες δουλειᾶς.

Ἔπρεπε νὰ δοθεῖ ἀποφασιστικὴ ἀπάντηση στοὺς μενσεβίκους.

Τὴν ἀπάντηση αὐτὴ τοὺς τὴν ἔδωσε ὁ Λένιν στὸ διάσημο βιβλίο του «*Ἕνα βῆμα μπρός, δυὸ βήματα πίσω*», ποὺ βγῆκε τὸ Μάη τοῦ 1904.

Νά οἱ βασικὲς ὀργανωτικὲς θέσεις ποὺ ὁ Λένιν ἀνάπτυξε σ' αὐτὸ τὸ βιβλίο καὶ ποὺ ἔγιναν κατοπινὰ οἱ ὀργανωτικὲς βάσεις τοῦ μπολσεβίκικου κόμματος:

1) Τὸ μαρξιστικὸ κόμμα εἶνε ἕνα κομμάτι τῆς ἐργατικῆς τάξης, ἕνα ἀπόσπασμά της. Ἡ ἐργατικὴ τάξη ὅμως ἔχει πολλὰ ἀποσπάσματα· ἄρα κάθε ἀπόσπασμα τῆς ἐργατικῆς τάξης δὲ μπορεῖ νὰ ὀνομαστεῖ κόμμα τῆς ἐργατικῆς τάξης. Τὸ κόμμα ξεχωρίζει ἀπὸ τ' ἄλλα ἀποσπάσματα τῆς ἐργατικῆς τάξης, πρῶτα-πρῶτα, γιατὶ δὲν εἶνε ἁπλὸ κοινὸ ἀπόσπασμα, ἀλλὰ τὸ **πρωτοπόρο** ἀπόσπασμα, τὸ **συνειδητὸ** ἀπόσπασμα, τὸ **μαρξιστικὸ** ἀπόσπασμα τῆς ἐργατικῆς τάξης, ὁπλισμένο μὲ τὴ γνώση τῆς κοινωνικῆς ζωῆς, μὲ τὴ γνώση τῶν νόμων τῆς ἐξέλιξης τῆς κοινωνικῆς ζωῆς, μὲ τὴ γνώση τῶν νόμων τῆς ταξικῆς πάλης καὶ ἱκανό, γι αὐτὸ τὸ λόγο, νὰ ὁδηγεῖ τὴν ἐργατικὴ τάξη, νὰ διευθύνει τὴν πάλη της. Γι αὐτὸ δὲν πρέπει νὰ συγχέουμε τὸ κόμμα μὲ τὴν ἐργατικὴ τάξη, ὅπως δὲν πρέπει νὰ συγχέουμε τὸ μέρος μὲ τὸ ὅλο. Δὲ μποροῦμε νὰ ζητᾶμε νὰ μπορεῖ κάθε ἀπεργὸς νὰ θεωρεῖ τὸν ἑαυτό του μέλος τοῦ κόμματος, γιατὶ ὅποιος συγχέει τὸ κόμμα μὲ τὴν τάξη, κατεβάζει τὸ ἐπίπεδο τῆς συνειδητότητας τοῦ κόμματος στὸ ἐπίπεδο «κάθε ἀπεργοῦ», ἐξαφανίζει τὸ κόμμα σὰν συνειδητὸ πρωτοπόρο ἀπόσπασμα τῆς ἐργατικῆς τάξης. Τὸ καθῆκον τοῦ κόμματος δὲν εἶνε νὰ **κατεβάζει** τὸ ἐπίπεδό του στὸ ἐπίπεδο τοῦ «κάθε ἀπεργοῦ», ἀλλὰ ν' **ἀνεβάζει** τὶς ἐργατικὲς μάζες, ν' ἀνεβάζει «κάθε ἀπεργὸ» στὸ ἐπίπεδο τοῦ κόμματος.

«Εἴμαστε τὸ κόμμα τῆς τάξης, ἔγραφε, ὁ Λένιν καὶ γι αὐτὸ **σχεδὸν ὅλη ἡ τάξη** (καὶ στὸν καιρὸ τοῦ πολέμου, στὴν ἐποχὴ τοῦ ἐμφυλίου πολέμου, ἀπόλυτα ὅλη ἡ τάξη) πρέπει νὰ δρᾶ κάτω ἀπὸ τὴν καθοδήγηση τοῦ κόμματός μας, πρέπει νὰ συσπειρώνεται ὅσο μπορεῖ πιὸ στενὰ γύρω στὸ κόμμά μας. Θὰ ἦταν ὅμως μανιλωφισμὸς[1] καὶ χβοστισμὸς νὰ

[1] Ἀδράνεια, ἀδιαφορία, τεμπέλικη ὀνειροφαντασία. Ὁ Μανίλωφ εἶνε ἕνας ἀπὸ τοὺς ἥρωες στὸ βιβλίο «*Οἱ νεκρὲς ψυχὲς*» τοῦ Γκόγκολ (σ. μ.).

σκεφθοῦμε πὼς μπορεῖ ποτὲ μέσα στὸν καπιταλισμὸ σχεδὸν ὅλη ἢ τάξη, ἢ ἡ τάξη ὁλόκληρη, ν' ἀνυψωθεῖ ὡς τὴ συνειδητότητα καὶ δραστηριότητα τοῦ πρωτοποριακοῦ της ἀποσπάσματος, τοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος. Ὡς τόρα κανένας λογικὸς σοσιαλδημοκράτης δὲν ἀμφέβαλλε πὼς μέσα στὸν καπιταλισμό, ἀκόμα καὶ ἡ συνδικαλιστικὴ ὀργάνωση (πιὸ πρωτόγονη, πιὸ προσιτὴ στὸ βαθμὸ συνείδησης τῶν μὴ ἀναπτυγμένων στρωμάτων), δὲν εἶνε σὲ θέση νὰ περιλάβει σχεδὸν ὅλη ἢ ὁλόκληρη τὴν ἐργατικὴ τάξη. Μόνο ποὺ θὰ ξεγελούσαμε τὸν ἑαυτό μας, θὰ κλείναμε τὰ μάτια μπροστὰ στὸν τεράστιο ὄγκο τῶν καθηκόντων μας, θὰ περιορίζαμε τὰ καθήκοντα αὐτά, ἂν ξεχνούσαμε τὴ διαφορὰ ἀνάμεσα στὸ πρωτοπόρο ἀπόσπασμα καὶ σὲ ὅλες τὶς μάζες, ποὺ τείνουν πρὸς αὐτό, ἂν ξεχνούσαμε τὴ διαρκῆ ὑποχρέωση τοῦ πρωτοπόρου ἀποσπάσματος ν' ἀ ν ε β ά ζ ε ι ὁλοένα καὶ πλατύτερα στρώματα σ' αὐτὸ τὸ πρωτοποριακὸ ἐπίπεδο (*Λένιν*, Ἅπαντα, τόμ. 4ος, σελ. 205-206).

2) Τὸ κόμμα δὲν εἶνε μονάχα ἡ πρωτοπορία, τὸ συνειδητὸ ἀπόσπασμα τῆς ἐργατικῆς τάξης, μὰ ἀκόμα τὸ ὀ ρ γ α ν ω μ έ ν ο ἀπόσπασμα ποὺ ἔχει τὴ δική του πειθαρχία, ὑποχρεωτικὴ γιὰ τὰ μέλη του. Γι αὐτὸ τὰ μέλη τοῦ κόμματος πρέπει ὑποχρεωτικὰ ν' ἀνήκουν σὲ μιὰν ἀπὸ τὶς ὀργανώσεις του. Ἂν τὸ κόμμα δὲν ἦταν ἕνα ὀ ρ γ α ν ω μ έ ν ο ἀπόσπασμα τῆς τάξης, ἕνα σ ύ σ τ η μ α ὀ ρ γ ά ν ω σ η ς, παρὰ ἕνα ἁπλὸ ἄθροισμα ἀνθρώπων, ποὺ αὐτοανακηρύσσονται μέλη τοῦ κόμματος μὰ δὲν ἀνήκουν σὲ καμμιὰν ἀπὸ τὶς ὀργανώσεις του καὶ συνεπῶς δ ὲ ν ε ἶ ν ε ὀ ρ γ α ν ω μ έ ν ο ι καὶ δὲν ἔχουν ἔτσι τὴν ὑποχρέωση νὰ ὑποτάσσονται στὶς ἀποφάσεις τοῦ κόμματος, τὸ κόμμα δὲ θὰ εἶχε ποτὲ ἑνιαία θέληση, δὲ θὰ μποροῦσε ποτὲ νὰ πραγματοποιήσει τὴν ἑνότητα δράσης τῶν μελῶν του, συνεπῶς δὲ θὰ εἶχε τὴ δυνατότητα νὰ καθοδηγεῖ τὸν ἀγώνα τῆς ἐργατικῆς τάξης. Τὸ κόμμα μπορεῖ νὰ καθοδηγεῖ πραχτικὰ τὸν ἀγώνα τῆς ἐργατικῆς τάξης καὶ νὰ τὸν κατευθύνει πρὸς ἕνα ἑνιαῖο σκοπό, μονάχα στὴν περίπτωση ποὺ τὰ μέλη του εἶνε ὀ ρ γ α ν ω μ έ ν α σὲ ἑνιαῖο κοινὸ ἀπόσπασμα, στερεωμένο μὲ τὴν ἑνότητα θέλησης, μὲ τὴν ἑνότητα δράσης, μὲ τὴν ἑνότητα πειθαρχίας.

Ἡ ἀντίρρηση τῶν μενσεβίκων, πὼς στὴν περίπτωση αὐτὴ πολλοὶ διανοούμενοι, λογουχάρη καθηγητές, φοιτητές, μαθητὲς κ.λ.π., θὰ μείνουν ἔξω ἀπὸ τὸ κόμμα γιατὶ δὲ θέλουν ν' ἀνήκουν σὲ τούτη ἢ σὲ κείνη τὴν ὀργάνωση του, εἴτε γιατὶ τοὺς φαίνεται βαρειὰ ἡ πειθαρχία τοῦ κόμματος, εἴτε γιατί, καθὼς ἔλεγε ὁ Πλεχάνωφ στὸ 2ο συνέδριο, θεωροῦν «σὰν ταπείνωση τὸ νὰ ἀνήκουν σὲ τούτη ἢ σὲ κείνη τὴν ὀργάνωση», ἡ ἀντίρρηση αὐτὴ τῶν μενσεβίκων χτυπάει τοὺς ἴδιους τοὺς μενσεβίκους, γιατὶ τὸ κόμμα δὲν ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ μέλη ποὺ τοὺς εἶνε βάρος ἡ κομματικὴ πειθαρχία καὶ ποὺ φοβοῦνται νὰ μποῦν στὴν κομματικὴ ὀργάνωση. Οἱ ἐργάτες δὲ φοβοῦνται τὴν πειθαρχία καὶ τὴν ὀργάνωση καὶ πρόθυμα μπαίνουν στὴν ὀργά-

νωση, όταν έχουν αποφασίσει νά γίνουν μέλη τοῦ κόμματος. Τὴν πειθαρχία καὶ τὴν ὀργάνωση τὴ φοβοῦνται οἱ ἀτομιστὲς διανοούμενοι καὶ αὐτοὶ θὰ μείνουν ἔξω ἀπὸ τὸ κόμμα. Τόσο τὸ καλύτερο, γιατὶ ἔτσι τὸ κόμμα θὰ ἀπαλλαγεῖ ἀπὸ τὴ συρροὴ ἀσταθῶν στοιχείων, συρροὴ ποὺ δυνάμωσε ἰδιαίτερα σήμερα, στὴν περίοδο ποὺ ἀρχίζει ἡ ἄνοδο τῆς ἀστικοδημοκρατικῆς ἐπανάστασης.

«Ἂν λέω, ἔγραφε ὁ Λένιν, πὼς τὸ κόμμα πρέπει νὰ εἶνε ἄθροισμα (ὄχι ἁπλὸ ἀριθμητικὸ ἄθροισμα, ἀλλὰ σύμπλεγμα) ὀργανώσεων... ἐκφράζω ἔτσι μὲ τρόπο ἀπόλυτα ξεκάθαρο καὶ συγκεκριμένο τὴν ἐπιθυμία μου, τὴν ἀπαίτησή μου νὰ εἶνε τὸ κόμμα, σὰν πρωτοπόρο ἀπόσπασμα τῆς τάξης, κάτι ὅσο τὸ δυνατὸ πιὸ ὀργανωμένο, νὰ δέχεται στὶς γραμμές του μονάχα τέτια στοιχεῖα ποὺ παραδέχονται ἔστω καὶ ἕνα ἐλάχιστο ὅριο ὀργάνωσης.........» (*Λένιν*, τόμ. 4ος, σελ. 203).

Καὶ παρακάτω:

«Στὰ λόγια ἡ διατύπωση τοῦ Μάρτωφ ὑπερασπίζει τὰ συμφέροντα τῶν πλατειῶν στρωμάτων τοῦ προλεταριάτου. Στὴν πράξη ἡ διατύπωση αὐτὴ θὰ ἐξυπηρετήσει τὰ συμφέροντα τῆς ἀστικῆς διανόησης, ποὺ φοβᾶται τὴν προλεταριακὴ πειθαρχία καὶ ὀργάνωση. Κανένας δὲ θὰ τολμήσει ν' ἀρνηθεῖ πὼς τὸ χαρακτηριστικὸ γνώρισμα γενικὰ τῶν διανοουμένων, σὰν ἰδιαίτερου στρώματος τῶν σύγχρονων κεφαλαιοκρατικῶν κοινωνιῶν, εἶνε ἴσα-ἴσα ὁ ἀτομικισμὸς καὶ ἡ ἀνικανότητα γιὰ πειθαρχία καὶ ὀργάνωση» (*Λένιν*, Ἅπαντα, τόμ. 4ος, σελ. 212).

Κι ἀκόμα:

«Τὸ προλεταριάτο δὲ φοβᾶται τὴν ὀργάνωση καὶ τὴν πειθαρχία... Τὸ προλεταριάτο δὲ θὰ σκοτιστεῖ ν' ἀναγνωριστοῦν μέλη τοῦ κόμματος, κάτω ἀπὸ τὸν ἔλεγχο μιᾶς ὀργάνωσής του, οἱ κ. κ. καθηγητὲς καὶ γυμνασιόπαιδες, ποὺ δὲ θέλουν νὰ μποῦν σὲ ὀργάνωση... Ὄχι ἀπὸ τὸ προλεταριάτο, ἀλλὰ ἀπὸ ὁρισμένους διανοουμένους μέσα στὸ κόμμα μας λείπει ἡ αὐτοδιαπαιδαγώγηση μὲ τὴν ἔννοια τῆς ὀργάνωσης καὶ τῆς πειθαρχίας» (Στὸ ἴδιο ἔργο, σελ. 307).

3) Τὸ κόμμα δὲν εἶνε ἁπλὰ τὸ ὀργανωμένο ἀπόσπασμα, ἀλλὰ εἶνε «ἡ ἀνώτερη μορφὴ ὀργάνωσης» ἀνάμεσα σ' ὅλες τὶς ἄλλες ὀργανώσεις τῆς ἐργατικῆς τάξης, ἡ προορισμένη νὰ καθοδηγεῖ ὅλες τὶς ὑπόλοιπες ὀργανώσεις τῆς ἐργατικῆς τάξης. Τὸ κόμμα σὰν ἀνώτερη μορφὴ ὀργάνωσης, ποὺ ἀποτελεῖται ἀπὸ τοὺς καλύτερους ἀνθρώπους τῆς τάξης, ὁπλισμένους μὲ τὴν πρωτοπόρα θεωρία, μὲ τὴ γνώση τῶν νόμων τῆς ταξικῆς πάλης καὶ μὲ τὴν πεῖρα τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος, ἔχει ὅλες τὶς δυνατότητες νὰ καθοδηγεῖ καὶ εἶνε ὑποχρεωμένο νὰ καθοδηγεῖ ὅλες τὶς ἄλλες

όργανώσεις τῆς ἐργατικῆς τάξης. Ἡ τάση τῶν μενσεβίκων νὰ μειώσουν, νὰ χαμηλώσουν τὸν καθοδηγητικὸ ρόλο τοῦ κόμματος, ὁδηγεῖ στὸ ἀδυνάτισμα ὅλων τῶν ἄλλων ὀργανώσεων τοῦ προλεταριάτου, ποὺ καθοδηγοῦνται ἀπὸ τὸ κόμμα, ἄρα καὶ στὸ ἀδυνάτισμα καὶ τὸν ἀφοπλισμὸ τοῦ προλεταριάτου, γιατὶ «στὴν πάλη του, γιὰ τὴν ἐξουσία, τὸ προλεταριάτο δὲν ἔχει ἄλλο ὅπλο ἀπὸ τὴν ὀργάνωση». (Στὸ ἴδιο ἔργο, σελ. 328).

4) Τὸ κόμμα εἶνε ἡ ἐ ν σ ά ρ κ ω σ η τ ῶ ν δ ε σ μ ῶ ν τοῦ πρωτοπόρου ἀποσπάσματος τῆς ἐργατικῆς τάξης μὲ τ ὰ ἑ κ α τ ο μ μ ύ ρ ι α τ ῶ ν μ α ζ ῶ ν τ ῆ ς ἐ ρ γ α τ ι κ ῆ ς τ ά ξ η ς. Ὁσοδήποτε καλὸ πρωτοπόρο ἀπόσπασμα κι ἂν εἶνε τὸ κόμμα κι ὅσο καλὰ κι ἂν εἶνε ὀργανωμένο, δὲ μπορεῖ ὡστόσο νὰ ζήσει καὶ ν' ἀναπτυχθεῖ χωρὶς δεσμοὺς μὲ τὶς ἐξωκομματικὲς μάζες, χωρὶς νὰ πολλαπλασιάζει αὐτοὺς τοὺς δεσμούς, χωρὶς νὰ τοὺς στερεώνει. Τὸ κόμμα ποὺ ἔχει κλειστεῖ στὸν ἑαυτό του, ποὺ ἔχει ἀποξενωθεῖ ἀπὸ τὶς μάζες καὶ ἔχει χάσει ἢ καὶ ἁπλῶς ἀδυνατίσει τοὺς δεσμοὺς μὲ τὴν τάξη του, θὰ χάσει τὴν ἐμπιστοσύνη καὶ τὴν ὑποστήριξη τῶν μαζῶν, συνεπῶς ἀναπόφευκτα θὰ χαθεῖ. Γιὰ νὰ ζεῖ τὴ ζωὴ στὰ γεμάτα καὶ ν' ἀναπτύσσεται, τὸ κόμμα ὀφείλει νὰ πολλαπλασιάζει τοὺς δεσμοὺς μὲ τὶς μάζες καὶ νὰ κερδίζει τὴν ἐμπιστοσύνη τῶν ἑκατομμυρίων μαζῶν τῆς τάξης του.

«Γιὰ νὰ εἶνε σοσιαλδημοκρατικὸ τὸ κ ό μ μ α, ἔλεγε ὁ Λένιν, πρέπει νὰ ἐπιτύχει ἀ κ ρ ι β ῶ ς τ ὴ ν ὑ π ο σ τ ή ρ ι ξ η τ ῆ ς τ ά ξ η ς». (Στὸ ἴδιο ἔργο, σελ. 208).

5) Τὸ κόμμα, γιὰ νὰ μπορεῖ νὰ λειτουργεῖ σωστὰ καὶ νὰ καθοδηγεῖ μεθοδικὰ τὶς μάζες, πρέπει νὰ εἶνε ὀργανωμένο πάνω στὶς ἀρχὲς τοῦ σ υ γ κ ε ν τ ρ ω τ ι σ μ ο ῦ, μὲ ἑνιαῖο καταστατικό, μὲ ἑνιαία κομματικὴ πειθαρχία, μὲ ἑνιαῖο καθοδηγητικὸ ὄργανο ἐπὶ κεφαλῆς, τὸ συνέδριο τοῦ κόμματος καί, στὸ ἐνδιάμεσο τῶν συνέδριων, τὴν κεντρικὴ ἐπιτροπὴ τοῦ κόμματος, μὲ ὑποταγὴ τῆς μειοψηφίας στὴν πλειοψηφία καὶ τῶν ὀργανώσεων στὸ κέντρο, τῶν κατώτερων ὀργανώσεων στὶς ἀνώτερες. Χωρὶς αὐτοὺς τοὺς ὅρους τὸ κόμμα τῆς ἐργατικῆς τάξης δὲ μπορεῖ νὰ εἶνε πραγματικὸ κόμμα, δὲ μπορεῖ νὰ ἐκπληρώσει τὰ καθήκοντά του στὴν καθοδήγηση τῆς τάξης.

Βέβαια ἐφόσον τὸ κόμμα ἦταν παράνομο κάτω ἀπὸ τὴν τσαρικὴ ἀπολυταρχία, οἱ ὀργανώσεις τοῦ κόμματος δὲ μποροῦσαν ἐκεῖνο τὸν καιρὸ νὰ συγκροτοῦνται μὲ βάση τὴν ἐκλογὴ ἀπὸ τὰ κάτω, γιατὶ τὸ κόμμα ἦταν ἀναγκασμένο νὰ ἔχει αὐστηρὸ συνωμοτικὸ χαρακτῆρα. Ὁ Λένιν ὅμως θεωροῦσε πὼς τὸ προσωρινὸ αὐτὸ φαινόμενο στὴ ζωὴ τοῦ κόμματός μας θὰ λείψει ἀπὸ τὶς πρῶτες κιόλας μέρες τῆς ἐξαφάνισης τοῦ τσαρισμοῦ, ὅταν τὸ κόμμα θὰ γίνει φανερό, νόμιμο καὶ οἱ κομματικὲς ὀργανώσεις θὰ συγκροτηθοῦν πάνω στὴ βάση τῶν δημοκρατικῶν ἐκλογῶν, στὴ βάση τοῦ δ η μ ο κ ρ α τ ι κ ο ῦ σ υ γ κ ε ν τ ρ ω τ ι σ μ ο ῦ.

«Π ρ ο η γ ο ύ μ ε ν α, ἔγραφε ὁ Λένιν, τὸ κόμμα μας τυπικὰ δὲν ἦταν ἕνα ὀργανωμένο σύνολο, ἀλλὰ μόνο ἄθροισμα ἀπὸ χωριστὲς ὁμάδες καὶ ἀνάμεσα σ' αὐτὲς τὶς ὁμάδες δὲν ὑπῆρχαν καὶ δὲ μποροῦσε νὰ ὑπάρχουν ἄλλες σχέσεις ἐξὸν ἀπὸ τὴν ἰδεολογικὴ ἐπίδραση. Τ ό ρ α γίναμε ἕνα ὀργανωμένο κόμμα κι αὐτὸ σημαίνει τὴ δημιουργία μιᾶς ἐξουσίας, τὴ μετατροπὴ τοῦ κύρους τῶν ἰδεῶν σὲ κῦρος τῆς ἐξουσίας, τὴν ὑποταγὴ τῶν κατώτερων κομματικῶν ὀργάνων στ' ἀνώτερα». (Στὸ ἴδιο ἔργο, σελ. 291).

Κατηγορώντας τοὺς μενσεβίκους γιὰ ὀργανωτικὸ μηδενισμὸ καὶ ἀρχοντικὸ ἀναρχισμό, ποὺ δὲ δέχεται ἀπὸ πάνω του τὴν ἐξουσία τοῦ κόμματος καὶ τὴν πειθαρχία του, ὁ Λένιν ἔγραφε:

«Ὁ ἀρχοντικὸς αὐτὸς ἀναρχισμὸς εἶνε ἰδιαίτερο γνώρισμα τοῦ ρωσικοῦ μηδενισμοῦ. Ἡ κομματικὴ ὀργάνωση τοῦ φαίνεται μιὰ τερατώδικη «φάμπρικα», ἡ ὑποταγὴ τοῦ μέρους στὸ ὅλο καὶ τῆς μειοψηφίας στὴν πλειοψηφία τοῦ φαίνεται σὰν «ὑποδούλωση»..., ὁ καταμερισμὸς τῆς δουλειᾶς κάτω ἀπὸ τὴν καθοδήγηση τοῦ κέντρου τὸν κάνει νὰ βγάζει κωμικοτραγικὲς κραυγὲς ἐνάντια στὴ μετατροπὴ τῶν ἀνθρώπων σὲ «ροδίτσες καὶ βιδίτσες» (καὶ ἰδιαίτερα φονικὴ μορφὴ αὐτῆς τῆς μετατροπῆς θεωρεῖται ἡ μετατροπὴ τῶν συνταχτῶν σὲ συνεργάτες), ἡ ὑπόμνηση τῶν ὀργανωτικῶν ἄρθρων τοῦ καταστατικοῦ τοῦ κόμματος προκαλεῖ τὸν περιφρονητικὸ μορφασμὸ καὶ τὴν ἀκατάδεχτη (πρὸς τοὺς «τυπολάτρες») παρατήρηση πὼς θὰ μποροῦσε κάλλιστα καὶ νὰ λείπει τὸ καταστατικό». (Στὸ ἴδιο ἔργο, σελ. 310).

Τὸ κόμμα στὴν πραχτική του δράση, ἂν θέλει νὰ διαφυλάξει τὴν ἑ ν ό τ η τ α τῶν γραμμῶν του, πρέπει νὰ ἐφαρμόζει μιὰ ἑ ν ι α ί α προλεταριακὴ πειθαρχία ἐ ξ ί σ ο υ ὑποχρεωτικὴ γιὰ ὅλα τὰ μέλη τοῦ κόμματος, τόσο γιὰ τοὺς ἡγέτες ὅσο καὶ γιὰ τὰ ἁπλὰ μέλη. Γι αὐτὸ στὸ κόμμα δὲν πρέπει νὰ ὑπάρχει χωρισμὸς σὲ «διαλεχτὰ μέλη», ποὺ γι αὐτὰ ἡ πειθαρχία δὲν εἶνε ὑποχρεωτικὴ καὶ σὲ «ὄχι διαλεχτὰ μέλη», ποὺ πρέπει νὰ ὑποτάσσονται στὴν πειθαρχία. Δίχως αὐτὸ τὸν ὅρο δὲ μπορεῖ νὰ διαφυλαχτεῖ ἡ ἀκεραιότητα τοῦ κόμματος καὶ ἡ ἑνότητα τῶν γραμμῶν του.

«Ἡ πλήρης ἔλλειψη στοὺς Μάρτωφ καὶ συντροφία, ἔγραφε ὁ Λένιν, λ ο γ ι κ ῶ ν ἐπιχειρημάτων ἐνάντια στὴ σύνταξη ποὺ ἔβγαλε τὸ συνέδριο, χρωματίζεται καλύτερα ἀπὸ τὰ λογάκια τους: «δὲν εἴμαστε εἵλωτες!»... Ἡ ψυχολογία τοῦ ἀστοῦ διανοουμένου, ποὺ φαντάζεται ὅτι ἀνήκει στὶς «ἐκλεχτὲς ψυχὲς» ποὺ στέκονται ψηλότερα ἀπὸ τὴ μαζικὴ ὀργάνωση καὶ τὴ μαζικὴ πειθαρχία, φανερώνεται ἐδῶ ἐξαιρετικὰ καθαρά.... Γιὰ τὸ διανοουμενίστικο ἀτομικισμό.... κ ά θ ε προλεταριακὴ ὀργάνωση καὶ πειθαρχία φαίνεται δ ο υ λ ε ί α». (Στὸ ἴδιο ἔργο, σελ. 282).

Καὶ παρακάτω:

«Ὅσο σχηματίζεται σὲ μᾶς π ρ α γ μ α τ ι κ ὸ κόμμα, ὁ συνειδητὸς ἐργάτης πρέπει νὰ μάθει νὰ ξεχωρίζει τὴν ψυχολογία τοῦ πολεμιστῆ

τοῦ προλεταριακοῦ στρατοῦ ἀπὸ τὴν ψυχολογία τοῦ ἀστοῦ διανοουμένου, ποὺ χοχορεύεται μὲ ἀναρχικὲς φράσεις· πρέπει νὰ μάθει νὰ ἀπαιτεῖ τὴν ἐκπλήρωση τῶν ὑποχρεώσεων τοῦ μέλους τοῦ κόμματος ὄχι μονάχα ἀπὸ τὰ ἁπλὰ μέλη, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ «τοὺς ἀνθρώπους ποὺ βρίσκονται ψηλά». (Στὸ ἴδιο ἔργο, σελ. 312).

Βγάζοντας συμπεράσματα ἀπὸ τὴν ἀνάλυση τῶν διαφωνιῶν καὶ καθορίζοντας τὴ θέση τῶν μενσεβίκων σὰν «ὀππορτουνισμὸ στὰ ὀργανωτικὰ ζητήματα», ὁ Λένιν θεωροῦσε πὼς μιὰ ἀπὸ τὶς βασικὲς ἁμαρτίες τοῦ μενσεβικισμοῦ ἦταν πὼς ὑποτιμοῦσε τὴ σημασία τῆς κομματικῆς ὀργάνωσης, σὰν ὅπλου τοῦ προλεταριάτου στὴν πάλη του γιὰ τὴν ἀπελευθέρωσή του. Οἱ μενσεβίκοι εἶχαν τὴ γνώμη, πὼς ἡ κομματικὴ ὀργάνωση τοῦ προλεταριάτου δὲν ἔχει μεγάλη σημασία γιὰ τὴ νίκη τῆς ἐπανάστασης. Ἀντίθετα ἀπὸ τοὺς μενσεβίκους, ὁ Λένιν πίστευε πὼς μονάχα ἡ ἰδεολογικὴ συνένωση τοῦ προλεταριάτου δὲ φτάνει γιὰ τὴ νίκη. Γιὰ νὰ νικήσει εἶνε ἀπαραίτητο νὰ «στερεώσει» τὴν ἰδεολογικὴ ἑνότητα μὲ τὴν «ὑλικὴ ἑνότητα τῆς ὀργάνωσης» τοῦ προλεταριάτου. Ὁ Λένιν θεωροῦσε πὼς μονάχα μ' αὐτὸ τὸν ὅρο τὸ προλεταριάτο μπορεῖ νὰ γίνει ἀκατανίκητη δύναμη.

«Τὸ προλεταριάτο, ἔγραφε ὁ Λένιν, στὴν πάλη του γιὰ τὴν ἐξουσία δὲν ἔχει ἄλλο ὅπλο ἀπὸ τὴν ὀργάνωση. Διασπώμενο ἀπὸ τὴν ἐπικράτηση τοῦ ἀναρχικοῦ συναγωνισμοῦ ποὺ ὑπάρχει στὸν ἀστικὸ κόσμο, ἀναγκασμένο νὰ ἐργάζεται σκληρὰ γιὰ τὸ κεφάλαιο, ἀπορριχνόμενο διαρκῶς στὰ «κατάβαθα» τῆς πιὸ μαύρης ἀθλιότητας, τῆς ἀμορφωσιᾶς καὶ τοῦ ἐκφυλισμοῦ, τὸ προλεταριάτο μπορεῖ νὰ γίνει καὶ θὰ γίνει ἀναπόφευκτα ἀκατανίκητη δύναμη. μονάχα ὅταν ἡ ἰδεολογική του συνένωση μὲ τὶς ἀρχὲς τοῦ μαρξισμοῦ θὰ στερεωθεῖ ἀπὸ τὴν ὑλικὴν ἑνότητα τῆς ὀργάνωσης, ποὺ συσπειρώνει τὰ ἑκατομμύρια τῶν ἐργαζομένων στὴ στρατιὰ τῆς ἐργατικῆς τάξης. Μπροστὰ σ' αὐτὴ τὴ στρατιὰ δὲ θ' ἀντισταθεῖ οὔτε ἡ ἐξουσία τῆς ρωσικῆς ἀπολυταρχίας ποὺ γέρασε, οὔτε ἡ ἐξουσία τοῦ διεθνοῦς κεφαλαίου ποὺ γερνᾶ». (Στὸ ἴδιο ἔργο, σελ. 368).

Μ' αὐτὰ τὰ προφητικὰ λόγια τελειώνει ὁ Λένιν τὸ βιβλίο του.

Αὐτὲς εἶνε οἱ βασικὲς ὀργανωτικὲς ἀρχές, ποὺ ὁ Λένιν ἀνάπτυξε στὸ διάσημο ἔργο του «Ἕνα βῆμα μπρός, δυὸ βήματα πίσω».

Ἡ σημασία τοῦ βιβλίου αὐτοῦ βρίσκεται πρῶτα ἀπ' ὅλα στὸ ὅτι περιφρούρησε τὴν κομματικότητα ἐνάντια στὸ πνεῦμα τοῦ στενοῦ ὁμίλου καὶ τὸ κόμμα ἐνάντια σὲ κείνους ποὺ θέλανε νὰ καταστρέψουν τὴν ὀργάνωση, κατατρόπωσε τὸ μενσεβίκικο ὀππορτουνισμὸ στὰ ὀργανωτικὰ ζητήματα κ' ἔβαλε τὶς ὀργανωτικὲς βάσεις τοῦ μπολσεβίκικου κόμματος.

Ἡ σημασία του ὅμως δὲ σταματᾶ ἐδῶ. Ἡ ἱστορική του σημασία εἶνε πὼς ὁ Λένιν, πρῶτος στὴν ἱστορία τοῦ μαρξισμοῦ, ἐπεξεργάστηκε τὴ θεω-

ρία τοῦ κόμματος σὰν καθοδηγητικὴ ὀργάνωση τοῦ προλεταριάτου, σὰν ὅπλο τοῦ προλεταριάτου, ὅπλο ποὺ δίχως αὐτὸ εἶνε ἀδύνατη ἡ νίκη στὸν ἀγώνα γιὰ τὴ διχτατορία τοῦ προλεταριάτου.

Ἡ διάδοση τοῦ βιβλίου τοῦ Λένιν «Ἕνα βῆμα μπρός, δυὸ βήματα πίσω» στὰ στελέχη τοῦ κόμματος ἔκανε ὥστε οἱ περισσότερες τοπικὲς ὀργανώσεις νὰ συγκεντρωθοῦν γύρω ἀπὸ τὸ Λένιν.

Μὰ ὅσο οἱ ὀργανώσεις συσπειρώνονταν πιὸ στενὰ γύρω ἀπὸ τοὺς μπολσεβίκους, τόσο πιὸ φθονερὴ γινόταν ἡ στάση τῶν μενσεβίκων ἡγετῶν.

Τὸ καλοκαίρι τοῦ 1904, μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Πλεχάνωφ κι ἔπειτα ἀπὸ τὴν προδοσία δυὸ μπολσεβίκων ποὺ εἶχαν διαφθαρεῖ, τοῦ Κράσιν καὶ τοῦ Νοσκώφ, οἱ μενσεβίκοι πῆραν τὴν πλειοψηφία στὴν κεντρικὴ ἐπιτροπή. Ἦταν φανερὸ πὼς οἱ μενσεβίκοι τραβοῦσαν γιὰ διάσπαση. Τὸ χάσιμο τῆς «Ἴσκρα» καὶ τῆς κεντρικῆς ἐπιτροπῆς ἔβαλε τοὺς μπολσεβίκους σὲ δύσκολη θέση. Ἦταν ἀπαραίτητο νὰ ὀργανώσουν τὴ δική τους μπολσεβίκικη ἐφημερίδα. Ἦταν ἀπαραίτητο νὰ ὀργανώσουν ἕνα καινούριο, τὸ 3ο, συνέδριο τοῦ κόμματος, γιὰ νὰ συγκροτηθεῖ νέα κεντρικὴ ἐπιτροπὴ τοῦ κόμματος καὶ νὰ ξεκαθαρίσει ὁ λογαριασμὸς μὲ τοὺς μενσεβίκους.

Μ' αὐτὸ τὸ ἔργο καταπιάστηκαν ὁ Λένιν, οἱ μπολσεβίκοι

Οἱ μπολσεβίκοι ἄρχισαν τὴν πάλη γιὰ τὴ σύγκληση τοῦ 3ου συνεδρίου τοῦ κόμματος. Τὸν Αὔγουστο τοῦ 1904 συνῆλθε στὴν Ἑλβετία, κάτω ἀπὸ τὴν καθοδήγηση τοῦ Λένιν, σύσκεψη 22 μπολσεβίκων. Ἡ σύσκεψη αὐτὴ ἀπηύθυνε ἔκκληση «πρὸς τὸ κόμμα», ἔκκληση ποὺ γιὰ τοὺς μπολσεβίκους ἔγινε τὸ πρόγραμμα τῆς πάλης γιὰ τὴ σύγκληση τοῦ 3ου συνεδρίου.

Σὲ τρεῖς συνδιασκέψεις περιοχῶν τῶν μπολσεβίκικων ἐπιτροπῶν (τοῦ Νότου, τοῦ Καυκάσου καὶ τοῦ Βορρᾶ), βγῆκε ἕνα γραφεῖο τῶν ἐπιτροπῶν τῆς πλειοψηφίας, ποὺ ἄρχισε τὴν πραχτικὴ προετοιμασία τοῦ 3ου συνεδρίου τοῦ κόμματος.

Στὶς 4 τοῦ Γενάρη τοῦ 1905 βγῆκε τὸ πρῶτο φύλλο τῆς μπολσεβίκικης ἐφημερίδας «Βπεριόντ» (Ἐμπρός).

Ἔτσι σχηματίστηκαν μέσα στὸ κόμμα δυὸ ξεχωριστὲς μερίδες (φράξιες) τῶν μπολσεβίκων καὶ τῶν μενσεβίκων, μὲ τὰ δικά τους κέντρα καὶ τὰ ἀντίστοιχα ὄργανά τους.

ΣΥΝΤΟΜΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Στὴν περίοδο 1901 - 1904 μὲ τὴν ἄνοδο τοῦ ἐπαναστατικοῦ ἐργατικοῦ κινήματος μεγαλώνουν καὶ δυναμώνουν οἱ μαρξιστικὲς σοσιαλδημοκρατικὲς ὀργανώσεις στὴ Ρωσία. Μέσα σὲ μιὰ ἐπίμονη πάλη ἀρχῶν ἐνάντια στοὺς «οἰκονομιστὲς» νικᾶ ἡ ἐπαναστατικὴ γραμμὴ τῆς λενινιστικῆς «Ἴσκρα», ξεπερνιέται ἡ ἰδεολογικὴ σύγχυση καὶ ἡ «δουλειὰ μὲ χειροτεχνικὸ τρόπο».

Ἡ «Ἰσκρὰ» συνδέει μεταξύ τους τοὺς σκόρπιους σοσιαλδημοκρατικοὺς κύκλους καὶ ὁμάδες καὶ προετοιμάζει τὸ 2ο συνέδριο τοῦ κόμματος. Στὸ 2ο συνέδριο, τὸ 1903, σχηματίστηκε τὸ ΡΣΔΕΚ, ψηφίστηκε τὸ πρόγραμμα καὶ τὸ καταστατικὸ τοῦ κόμματος, δημιουργήθηκάν τὰ καθοδηγητικὰ κεντρικὰ ὄργανα τοῦ κόμματος.

Στὴν πάλη ποὺ ἔγινε στὸ 2ο συνέδριο γιὰ τὴν ὁριστικὴ νίκη τοῦ προσανατολισμοῦ τῆς «Ἰσκρὰ» μέσα στὸ ΡΣΔΕΚ, ἐμφανίζονται δυὸ ὁμάδες, ἡ ὁμάδα τῶν μπολσεβίκων καὶ ἡ ὁμάδα τῶν μενσεβίκων.

Οἱ σοβαρότερες διαφωνίες ἀνάμεσα στοὺς μπολσεβίκους καὶ τοὺς μενσεβίκους, ὕστερα ἀπὸ τὸ 2ο συνέδριο, ξετυλίγονταν πάνω στὰ ὀργανωτικὰ ζητήματα.

Οἱ μενσεβίκοι πλησιάζουν τοὺς «οἰκονομιστὲς» καὶ παίρνουν τὴ θέση τους μέσα στὸ κόμμα. Ὁ ὀππορτουνισμὸς τῶν μενσεβίκων ἐκδηλώνεται, γιὰ τὴν ὥρα, στὰ ὀργανωτικὰ ζητήματα. Οἱ μενσεβίκοι εἶνε ἐνάντια στὸ μαχητικὸ ἐπαναστατικὸ κόμμα τοῦ λενινιστικοῦ τύπου. Θέλουν ἕνα κόμμα χαλαρό, ἀνοργάνωτο, κόμμα τῆς «οὐρᾶς». Ἐφαρμόζουν διασπαστικὴ γραμμὴ μέσα στὸ κόμμα. Μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Πλεχάνωφ παίρνουν στὰ χέρια τους τὴν «Ἰσκρὰ» καὶ τὴν κεντρικὴ ἐπιτροπή, χρησιμοποιοῦν αὐτὰ τὰ κέντρα γιὰ τοὺς διασπαστικοὺς σκοπούς τους.

Μπροστὰ στὴν ἀπειλὴ διάσπασης ἀπὸ τοὺς μενσεβίκους, οἱ μπολσεβίκοι παίρνουν μέτρα γιὰ νὰ βάλουν χαλινάρι στοὺς διασπαστές, κινητοποιοῦν τὶς τοπικὲς ὀργανώσεις γιὰ τὴ σύγκληση τοῦ 3ου συνεδρίου καὶ βγάζουν τὴν ἐφημερίδα τους «Βπεριόντ».

Ἔτσι, στὶς παραμονὲς τῆς πρώτης ρωσικῆς ἐπανάστασης, σὲ περίοδο ποὺ ἔχει κιόλας ἀρχίσει ὁ ρωσοϊαπωνικὸς πόλεμος, οἱ μπολσεβίκοι καὶ οἱ μενσεβίκοι παρουσιάζονται σὰ δυὸ ξεχωριστὲς πολιτικὲς ὁμάδες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

ΟΙ ΜΕΝΣΕΒΙΚΟΙ ΚΑΙ ΟΙ ΜΠΟΛΣΕΒΙΚΟΙ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ ΤΟΥ ΡΩΣΟ-ΓΙΑΠΩΝΙΚΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΠΡΩΤΗΣ ΡΩΣΙΚΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ

(1904 - 1907)

1. — ΡΩΣΟ-ΓΙΑΠΩΝΙΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ. — ΠΑΡΑΠΕΡΑ ΑΝΟΔΟΣ ΤΟΥ ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗ ΡΩΣΙΑ. — ΑΠΕΡΓΙΕΣ ΣΤΗΝ ΠΕΤΡΟΥΠΟΛΗ. — ΔΙΑΔΗΛΩΣΗ ΤΩΝ ΕΡΓΑΤΩΝ ΜΠΡΟΣΤΑ ΣΤΑ ΧΕΙΜΕΡΙΝΑ ΑΝΑΚΤΟΡΑ ΣΤΙΣ 9 ΤΟΥ ΓΕΝΑΡΗ 1905. — Η ΔΙΑΔΗΛΩΣΗ ΠΥΡΟΒΟΛΕΙΤΑΙ — ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ.

'Από τό τέλος τοῦ 19ου αἰώνα τά ἰμπεριαλιστικά κράτη ἄρχισαν ἕναν ἔντονο ἀγώνα γιά τήν κυριαρχία στόν Εἰρηνικό ὠκεανό καί τό μοίρασμα τῆς Κίνας. Στόν ἀγώνα αὐτόν ἔπαιρνε μέρος καί ἡ τσαρική Ρωσία. Τό 1900 τά τσαρικά στρατεύματα, μαζί μέ γιαπωνέζικα, γερμανικά, ἀγγλικά καί γαλλικά, σύντριψαν μέ ἀνήκουστη ἀγριότητα τή λαϊκή ἐξέγερση στήν Κίνα, πού ἡ αἰχμή της στρεφόταν ἐνάντια στούς ξένους ἰμπεριαλιστές. Προηγούμενα, ἡ τσαρική κυβέρνηση εἶχε ἀναγκάσει τήν Κίνα νά παραχωρήσει στή Ρωσία τή χερσόνησο τοῦ Λιάο-Τούγκ μέ τό φρούριο τοῦ Πόρτ-'Αρθούρ. Ἡ Ρωσία εἶχε ἀποχτήσει τό δικαίωμα νά φτιάχνει σιδηροδρόμους στά κινέζικα ἐδάφη. Στή βόρεια Μαντζουρία ἔγινε μιά γραμμή, οἱ ἀνατολικοί κινέζικοι σιδηρόδρομοι καί πῆγαν ρωσικά στρατεύματα γιά τή φρούρησή τους. Ἡ τσαρική Ρωσία κατέλαβε στρατιωτικά τή βόρεια Μαντζουρία. Ὁ τσαρισμός ἅπλωνε χέρι στήν Κορέα. Ἡ ρωσική ἀστική τάξη σχεδίαζε νά δημιουργήσει μιά «κίτρινη Ρωσία» στή Μαντζουρία.

Μά οἱ καταχτήσεις τοῦ τσαρισμοῦ στήν Ἄπω Ἀνατολή σκόνταφταν σ' ἕναν ἄλλο ληστή — τήν Ἰαπωνία — πού γρήγορα μετατράπηκε σέ ἰμπεριαλιστική χώρα καί ἀπόβλεπε ἐπίσης σέ ἁρπαγές στήν ἀσιαστική ἤπειρο, πρῶτα-πρῶτα σέ βάρος τῆς Κίνας. Ἡ Ἰαπωνία, ὅπως καί ἡ τσαρική Ρωσία, ἤθελε ν' ἁρπάξει τήν Κορέα καί τή Μαντζουρία. Ἀπό τότε κιόλας ὀνειρευόταν ν' ἁρπάξει τή Σαχαλίνη καί τήν Ἄπω Ἀνατολή. Ἡ Ἀγγλία πού φοβότανε τό δυνάμωμα τῆς τσαρικῆς Ρωσίας στήν Ἄπω Ἀνατολή, στά κρυφά ἦταν μέ τήν Ἰαπωνία. Ὡρίμαζε ὁ ρωσοϊαπωνικός πόλεμος. Ἡ τσα-

ρική κυβέρνηση σπρώχνονταν σ' αὐτὸ τὸν πόλεμο ἀπὸ τὴ μεγάλη ἀστικὴ τάξη, ποὺ ζητοῦσε καινούριες ἀγορὲς κι ἀπὸ τὸ πιὸ ἀντιδραστικὸ στρῶμα τῶν τσιφλικάδων.

Δίχως νὰ περιμένει κήρυξη πολέμου ἀπὸ τὴν τσαρικὴ κυβέρνηση ἡ Ἰαπωνία τὸν ἄρχισε πρώτη. Διαθέτοντας καλὴ κατασκοπεία μέσα στὴ Ρωσία, ἡ Ἰαπωνία ὑπολόγιζε πὼς στὸν ἀγώνα αὐτὸν θὰ εἶχε νὰ κάνει μ' ἕναν ἀνέτοιμο ἀντίπαλο. Δίχως νὰ κηρύξει τὸν πόλεμο ἡ Ἰαπωνία ἐπιτέθηκε αἰφνιδιαστικά, τὸ Γενάρη τοῦ 1904, ἐνάντια στὸ ρωσικὸ φρούριο τοῦ Πόρτ-Ἀρθοὺρ κ' ἔκανε μεγάλες ζημιὲς στὸ ρωσικὸ στόλο, ποὺ βρισκόταν ἐκεῖ.

Ἔτσι ἄρχισε ὁ ρωσοϊαπωνικὸς πόλεμος.

Ἡ τσαρικὴ κυβέρνηση ὑπολόγιζε, πὼς ὁ πόλεμος θὰ τὴ βοηθοῦσε νὰ σταθεροποιήσει τὴν πολιτική της θέση καὶ νὰ σταματήσει τὴν ἐπανάσταση. Οἱ ὑπολογισμοί της ὅμως δὲν ἐπαλήθευσαν. Ο πόλεμος κλόνισε ἀκόμα περισσότερο τὸν τσαρισμό. Ὁ ρωσικὸς στρατός, ἄσχημα ὁπλισμένος καὶ γυμνασμένος, διοικούμενος ἀπὸ ἀνίκανους καὶ πουλημένους στρατηγούς, πάθαινε ἧττα πάνω σὲ ἧττα.

Ἀπὸ τὸν πόλεμο πλούτιζαν οἱ κεφαλαιοκράτες, οἱ ἀνώτεροι ὑπάλληλοι, οἱ στρατηγοί. Παντοῦ ἀνθοῦσε ἡ κλεψιά. Ὁ ἀνεφοδιασμὸς τοῦ στρατοῦ ἦταν κακός. Ἐνῶ ἔλειπαν τὰ πυρομαχικά, ὁ στρατὸς ἔπαιρνε, σὰν γιὰ κοροϊδία, βαγόνια μὲ εἰκονίσματα. Οἱ στρατιῶτες ἔλεγαν μὲ πίκρα: «οἱ γιαπωνέζοι μᾶς χτυποῦν μὲ ὀβίδες καὶ μεῖς τοὺς ἀντιμετωπίζουμε μὲ εἰκονίσματα». Ἀντὶ νὰ μεταφέρουν τοὺς τραυματίες, εἰδικὰ τραῖνα κουβαλοῦσαν τὰ λάφυρα ποὺ εἶχαν κλέψει οἱ τσαρικοὶ στρατηγοί.

Οἱ γιαπωνέζοι πολιόρκησαν καὶ κατόπι κυρίευσαν τὸ φρούριο τοῦ Πόρτ-Ἀρθούρ. Ἀφοῦ νίκησαν ἐπανειλημμένα τὸν τσαρικὸ στρατό, τὸν κατατρόπωσαν ἔξω ἀπὸ τὸ Μοῦκντεν. Ὁ τσαρικὸς στρατός, ποὺ ἦταν 300.000 ἄνδρες, ἔχασε σ' αὐτὴ τὴ μάχη 120.000 περίπου νεκρούς, τραυματίες κι αἰχμαλώτους. Ἔπειτα ἀκολούθησε στὰ στενὰ τῆς Τσουσίμα τέλεια συντριβὴ καὶ ἐκμηδένιση τοῦ τσαρικοῦ στόλου, ποὺ εἶχε σταλεῖ ἀπὸ τὴ Βαλτικὴ γιὰ νὰ βοηθήσει τὸ πολιορκημένο Πόρτ-Ἀρθούρ. Ἡ ἧττα τῆς Τσουσίμα ἦτανε μιὰ πανωλεθρία. Ἀπὸ τὰ 20 πολεμικὰ σκάφη, ποὺ εἶχε στείλει ὁ τσάρος, βυθίστηκαν ἢ καταστράφηκαν τὰ 13 καὶ τέσσερα αἰχμαλωτίστηκαν. Ἡ τσαρικὴ Ρωσία ἔχασε ὁριστικὰ τὸν πολεμο.

Ἡ κυβέρνηση τοῦ τσάρου ἀναγκάστηκε νὰ κλείσει μιὰ ἐπαίσχυντη εἰρήνη μὲ τὴν Ἰαπωνία. Ἡ Ἰαπωνία κατέλαβε τὴν Κορέα, ἀφαίρεσε ἀπὸ τὴ Ρωσία τὸ Πόρτ-Ἀρθοὺρ καὶ τὴ μισὴ Σαχαλίνη.

Οἱ λαϊκὲς μάζες δὲν ἤθελαν αὐτὸ τὸν πόλεμο καὶ καταλάβαιναν πόσο θὰ ἔβλαπτε τὴ Ρωσία. Ὁ λαὸς πλήρωνε ἀκριβὰ τὴν καθυστέρηση τῆς τσαρικῆς Ρωσίας!

Οἱ μπολσεβίκοι καὶ οἱ μενσεβίκοι πῆραν διαφορετικὴ θέση ἀπέναντι στὸν πόλεμο.

Οἱ μενσεβίκοι, καὶ ὁ Τρότσκυ μαζὶ μ' αὐτούς, κατρακυλοῦσαν στὴν «ἄμυνα μέχρις ἐσχάτων», δηλ. στὴν ὑπεράσπιση τῆς «πατρίδας» τοῦ τσάρου, τῶν τσιφλικάδων καὶ τῶν κεφαλαιοκρατῶν.

Ἀντίθετα, ὁ Λένιν καὶ οἱ μπολσεβίκοι πίστευαν πὼς ἡ ἥττα τῆς τσαρικῆς κυβέρνησης σ' αὐτὸ τὸ ληστρικὸ πόλεμο εἶνε ὠφέλιμη, γιατὶ θὰ καταλήξει στὸ ἀδυνάτισμα τοῦ τσαρισμοῦ καὶ τὸ δυνάμωμα τῆς ἐπανάστασης.

Οἱ ἧττες τοῦ τσαρικοῦ στρατοῦ ξεσκέπασαν μπροστὰ στὶς πιὸ πλατειὲς μάζες τοῦ λαοῦ τὴ σαπίλα τοῦ τσαρισμοῦ. Τὸ μῖσος τῶν λαϊκῶν μαζῶν ἐνάντια στὸν τσαρισμὸ δυνάμωνε ἀπὸ μέρα σὲ μέρα. «Ἡ πτώση τοῦ Πὸρτ-Ἀρθοὺρ εἶνε ἡ ἀρχὴ τῆς πτώσης τῆς ἀπολυταρχίας», ἔγραφε ὁ Λένιν.

Ὁ τσάρος ἤθελε νὰ πνίξει τὴν ἐπανάσταση μὲ τὸν πόλεμο. Πέτυχε τὸ ἀντίθετο. Ὁ ρωσσοϊαπωνικὸς πόλεμος ἐπιτάχυνε τὴν ἐπανάσταση.

Ὁ ζυγὸς τοῦ τσαρισμοῦ ἔκανε τὴν κεφαλαιοκρατικὴ καταπίεση πιὸ βαρειὰ στὴν τσαρικὴ Ρωσία. Οἱ ἐργάτες δὲν ὑπόφεραν μονάχα ἀπὸ τὴν κεφαλαιοκρατικὴ ἐκμετάλλευση καὶ τὴ βαρύτατη δουλειά, ἀλλὰ κι ἀπὸ τὴν ἀδικία ποὺ πίεζε ὁλάκαιρο τὸ λαό. Γι αὐτὸ οἱ συνειδητοὶ ἐργάτες προσπάθησαν νὰ μποῦν ἐπικεφαλῆς τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος ὅλων τῶν δημοκρατικῶν στοιχείων τῆς πόλης καὶ τοῦ χωριοῦ ἐνάντια στὸν τσαρισμό. Ἡ ἀγροτιὰ πνιγόταν ἀπὸ ἔλλειψη γῆς, ἀπὸ τὰ πολλὰ ὑπολείμματα τῆς δουλοπαροικίας, ἦταν ὑποδουλωμένη στὸν τσιφλικᾶ καὶ τὸν κουλάκο. Οἱ λαοὶ ποὺ κατοικοῦσαν στὴν τσαρικὴ Ρωσία στέναζαν κάτω ἀπὸ τὴ διπλῆ καταπίεση τῶν δικῶν τους καὶ τῶν ρώσων τσιφλικάδων καὶ κεφαλαιοκρατῶν. Ἡ οἰκονομικὴ κρίση τοῦ 1901-1903 μεγάλωσε τὴ δυστυχία τῶν ἐργαζομένων μαζῶν, ὁ πόλεμος τὴν ὄξυνε ἀκόμα περισσότερο. Οἱ ἧττες στὸν πόλεμο δυνάμωσαν τὸ μῖσος τῶν μαζῶν ἐνάντια στὸν τσαρισμό. Ἡ λαϊκὴ ὑπομονὴ ἐξαντλοῦνταν.

Καθὼς βλέπουμε, οἱ αἰτίες γιὰ τὴν ἐπανάσταση ἦταν περισσότερο ἀπὸ ἀρκετές.

Τὸ Δεκέμβρη τοῦ 1904, κάτω ἀπὸ τὴν καθοδήγηση τῆς μπολσεβίκικης ἐπιτροπῆς τοῦ Βακοῦ, κηρύχτηκε μιὰ τεράστια, καλὰ ὀργανωμένη, ἀπεργία τῶν ἐργατῶν τοῦ Βακοῦ. Ἡ ἀπεργία αὐτὴ τελείωσε μὲ νίκη τῶν ἐργατῶν, μὲ τὴν ὑπογραφὴ τῆς πρώτης στὴν ἱστορία τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος τῆς Ρωσίας συλλογικῆς σύμβασης ἀνάμεσα στοὺς ἐργάτες καὶ στοὺς πετρελαιοβιομήχανους.

Ἡ ἀπεργία τοῦ Βακοῦ σημείωσε τὴν ἀρχὴ τῆς ἐπαναστατικῆς ἀνόδου στὴν Ὑπερκαυκασία καὶ σὲ πολλὲς περιοχὲς τῆς Ρωσίας.

> «Ἡ ἀπεργία τοῦ Βακοῦ ἔδωσε τὸ σύνθημα, στὶς ἔνδοξες ἐξορμήσεις τοῦ Γενάρη καὶ τοῦ Φλεβάρη σ' ὁλάκαιρη τὴ Ρωσία» (Στάλιν).

Ἡ ἀπεργία αὐτὴ ἦταν τὸ ἀστραπόβροντο πρὶν ἀπὸ τὴ μεγάλη ἐπαναστατικὴ καταιγίδα. Ἡ ἀρχὴ τῆς ἐπαναστατικῆς τρικυμίας ἦταν τὰ γεγονότα τῆς 9 (22) τοῦ Γενάρη 1905 στὴν Πετρούπολη.

Στὶς 3 τοῦ Γενάρη 1905 ξέσπασε ἀπεργία στὸ μεγάλο ἐργοστάσιο Πουτίλωφ (τόρα ἐργοστάσιο Κύρωφ) στὴν Πετρούπολη. Ἡ ἀπεργία αὐτὴ ἄρχισε γιατὶ διώχτηκαν τέσσερες ἐργάτες ἀπὸ τὸ ἐργοστάσιο. Ἡ ἀπεργία ἀπὸ τὸ ἐργοστάσιο Πουτίλωφ ἐπεκτάθηκε γρήγορα, προσχώρησαν σ' αὐτὴ κι ἄλλα ἐργοστάσια καὶ φάμπρικες τῆς Πετρούπολης. Ἡ ἀπεργία ἔγινε γενική. Τὸ κίνημα μεγάλωνε ἀπειλητικά. Ἡ τσαρικὴ κυβέρνηση ἀποφάσισε νὰ πνίξει τὸ κίνημα εὐθὺς ἀπὸ τὴν ἀρχή του.

Ἀπὸ τὸ 1904 κιόλας, πρὶν ἀπὸ τὴν ἀπεργία τοῦ ἐργοστασίου Πουτίλωφ, ἡ ἀστυνομία εἶχε ἱδρύσει, μὲ τὴ βοήθεια τοῦ προβοκάτορα παπᾶ Γκαπόν, τὴν ὀργάνωσή της μέσα στοὺς ἐργάτες: τὴν «Ἕνωση τῶν ρώσων ἐργοστασιακῶν ἐργατῶν». Ἡ ὀργάνωση αὐτὴ εἶχε παραρτήματα σὲ ὅλες τὶς συνοικίες τῆς Πετρούπολης. Ὅταν ἄρχισε ἡ ἀπεργία, ὁ Γκαπὸν πρότεινε στὶς συγκεντρώσεις τῆς ἑταιρείας του ἕνα χαφιεδικὸ σχέδιο: στὶς 9 τοῦ Γενάρη νὰ μαζευτοῦν ὅλοι οἱ ἐργάτες καὶ σὲ μιὰ εἰρηνικὴ πομπή, μὲ λάβαρα καὶ εἰκόνες τοῦ τσάρου, νὰ πᾶνε στὰ Χειμερινὰ ἀνάκτορα καὶ νὰ ἐπιδώσουν στὸν τσάρο μιὰν ἀναφορὰ γιὰ τὶς ἀνάγκες τους. Ὁ τσάρος, ἔλεγε, θὰ παρουσιαστεῖ στὸ λαό του, θ' ἀκούσει καὶ θὰ ἱκανοποιήσει τὰ αἰτήματά τους. Ὁ Γκαπὸν ἀνάλαβε νὰ βοηθήσει τὴν τσαρικὴ Ὀχράνα, νὰ προκαλέσει τὸν τουφεκισμὸ τῶν ἐργατῶν καὶ νὰ πνίξει στὸ αἷμα τὸ ἐργατικὸ κίνημα. Αὐτὸ ὅμως τὸ ἀστυνομικὸ σχέδιο κατάληξε ἐνάντια στὴν τσαρικὴ κυβέρνηση.

Ἡ ἀναφορὰ συζητήθηκε στὶς ἐργατικὲς συγκεντρώσεις, τῆς ἔγιναν διορθώσεις καὶ τροποποιήσεις. Σ' αὐτὲς τὶς συγκεντρώσεις πῆραν τὸ λόγο καὶ οἱ μπολσεβίκοι, χωρὶς νὰ λένε ἀνοιχτὰ ὅτι εἶνε μπολσεβίκοι. Μὲ τὴ δική τους ἐπιρροὴ μπῆκαν στὴν ἀναφορὰ καὶ διεκδικήσεις γιὰ τὴν ἐλευθερία τοῦ τύπου καὶ τοῦ λόγου, γιὰ τὴν ἐλευθερία τῶν ἐργατικῶν ἑνώσεων, γιὰ τὴ σύγκληση συνταχτικῆς συνέλευσης, γιὰ τὴν ἀλλαγὴ τοῦ πολιτικοῦ καθεστῶτος τῆς Ρωσίας, γιὰ ἰσότητα ὅλων μπροστὰ στὸ νόμο, χωρισμὸ τῆς ἐκκλησίας ἀπὸ τὸ κράτος, κατάπαυση τοῦ πολέμου, ἐφαρμογὴ τοῦ ὀχτάωρου, ἀπόδοση τῆς γῆς στοὺς ἀγρότες.

Παίρνοντας τὸ λόγο σ' αὐτὲς τὶς συγκεντρώσεις, οἱ μπολσεβίκοι ἀπόδειχναν στοὺς ἐργάτες πὼς ἡ ἐλευθερία δὲν παίρνεται μὲ ἀναφορὲς στὸν τσάρο, μὰ καταχτιέται μὲ τὸ ὅπλο στὸ χέρι. Οἱ μπολσεβίκοι ἔλεγαν στοὺς ἐργάτες νὰ προσέχουν, γιατὶ θὰ τοὺς πυροβολήσουν. Μὰ δὲ μπόρεσαν νὰ ἐμποδίσουν τὴν πομπὴ νὰ πάει στὰ Χειμερινὰ ἀνάκτορα. Ἕνα σημαντικὸ μέρος ἀπὸ τοὺς ἐργάτες πίστευε ἀκόμα πὼς ὁ τσάρος θὰ τοὺς βοηθοῦσε. Ἡ κίνηση μὲ τεράστια δύναμη καταχτοῦσε τὶς μάζες.

Ἡ ἀναφορὰ τῶν ἐργατῶν τῆς Πετρούπολης ἔλεγε:

«Ἐμεῖς, οἱ ἐργάτες τῆς πόλης τῆς Πετρούπολης, οἱ γυναῖκες μας, τὰ παιδιά μας καὶ οἱ ἀνήμποροι γέροι γονιοί μας, ἤρθαμε σὲ σένα, βασιλιᾶ, γιὰ νὰ ζητήσουμε δικαιοσύνη καὶ προστασία. Εἴμαστε θεόφτωχοι, μᾶς

καταπιέζουν, μᾶς φορτώνουν ἀβάσταχτη δουλειά, μᾶς βρίζουν, δὲ μᾶς ἀναγνωρίζουν γιὰ ἀνθρώπους... Κάναμε ὑπομονή, ἀλλὰ μᾶς σπρώχνουν ὁλοένα περισσότερο στὸ βυθὸ τῆς ἀθλιότητας, τῆς ἀδικίας καὶ τῆς ἀμάθειας, μᾶς πνίγει ὁ δεσποτισμὸς καὶ ἡ αὐθαιρεσία... Ἡ ὑπομονή μας ἐξαντλήθηκε. Ἔφτασε γιὰ μᾶς ἡ τρομερὴ στιγμὴ ποὺ εἶναι προτιμότερος ὁ θάνατος ἀπὸ τὴ συνέχιση τῶν ἀνυπόφορων βασάνων.... »

Στὶς 9 τοῦ Γενάρη 1905, νωρὶς τὸ πρωΐ, οἱ ἐργάτες πῆγαν γιὰ τὰ Χειμερινὰ ἀνάκτορα, ὅπου βρισκόταν τότε ὁ τσάρος. Πήγαιναν στὸν τσάρο ὁλάκαιρες οἰκογένειες, μὲ τὶς γυναῖκες, τὰ παιδιά τους καὶ τοὺς γέρους τους. Βαστοῦσαν εἰκόνες τοῦ τσάρου καὶ λάβαρα τῆς ἐκκλησίας, ἔψελναν προσευχές, βάδιζαν ἄοπλοι. Πάνω ἀπὸ 140.000 ἄνθρωποι μαζεύτηκαν στὸ δρόμο.

Ὁ Νικόλαος 2ος τοὺς ἔκανε ἄσχημη ὑποδοχή. Διέταξε νὰ πυροβολήσουν τοὺς ἄοπλους ἐργάτες. Κείνη τὴ μέρα τὰ τσαρικὰ στρατεύματα σκότωσαν πάνω ἀπὸ χίλιους ἐργάτες καὶ τραυμάτισαν πάνω ἀπὸ δυὸ χιλιάδες. Οἱ δρόμοι τῆς Πετρούπολης βάφτηκαν μὲ αἷμα ἐργατικό.

Οἱ μπολσεβίκοι πῆγαν μαζὶ μὲ τοὺς ἐργάτες. Πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς σκοτώθηκαν εἴτε πιάστηκαν. Ἐκεῖ, στοὺς δρόμους τοὺς γεμάτους ἐργατικὸ αἷμα, οἱ μπολσεβίκοι ἐξηγοῦσαν στοὺς ἐργάτες ποιὸς ἦταν ὁ ὑπεύθυνος γιὰ τὸ φριχτὸ αὐτὸ ἔγκλημα καὶ πῶς ἔπρεπε ν' ἀγωνιστοῦν ἐνάντιά του.

Ἡ 9 τοῦ Γενάρη 1905 ὀνομάστηκε ἀπὸ τότε «ματωμένη Κυριακή». Στὶς 9 τοῦ Γενάρη οἱ ἐργάτες πῆραν ἕνα ματωβαμμένο μάθημα. Τὴ μέρα αὐτὴ τουφεκίστηκε ἡ πίστη τῶν ἐργατῶν στὸν τσάρο. Εἶχαν καταλάβει πὼς μονάχα μὲ τὴν πάλη μπορεῖ νὰ κατακτήσουν τὰ δίκαιά τους. Τὸ βράδυ κιόλας τῆς 9 τοῦ Γενάρη στὶς ἐργατικὲς συνοικίες ἄρχισαν νὰ στήνουν οδοφράγματα. Οἱ ἐργάτες ἔλεγαν: «ὁ τσάρος μᾶς τὶς ἔβρεξε, ἔ; Τόρα θὰ τοῦ τὶς βρέξουμε κ' ἐμεῖς!»

Ἡ τρομερὴ εἴδηση τοῦ ματωμένου ἐγκλήματος τοῦ τσάρου διαδόθηκε παντοῦ. Ὀργὴ καὶ ἀγανάχτηση κατέλαβαν ὁλάκαιρη τὴν ἐργατικὴ τάξη, ὁλάκαιρη τὴ χώρα. Δὲν ἔμεινε πόλη ποὺ νὰ μὴν ἀπεργήσουν οἱ ἐργάτες γιὰ νὰ διαμαρτυρηθοῦν ἐνάντια στὸ ἔγκλημα τοῦ τσάρου καὶ νὰ διατυπώσουν πολιτικὰ αἰτήματα. Οἱ ἐργάτες ἔβγαιναν τόρα στὸ δρόμο μὲ τὸ σύνθημα: «Κάτω ἡ ἀπολυταρχία!» Τὸ Γενάρη ὁ ἀριθμὸς τῶν απεργῶν ἔφτασε τὸν τεράστιο ἀριθμὸ 440.000. Μέσα σ' ἕνα μῆνα ἀπήργησαν περισσότεροι ἐργάτες παρὰ στὰ δέκα προηγούμενα χρόνια. Τὸ ἐργατικὸ κίνημα ἀνέβηκε σὲ τεράστια ὕψη.

Ἡ ἐπανάσταση στὴ Ρωσία εἶχε ἀρχίσει.

2. — ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΑΠΕΡΓΙΕΣ ΚΑΙ ΔΙΑΔΗΛΩΣΕΙΣ ΤΩΝ ΕΡΓΑΤΩΝ. — ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΣ ΤΩΝ ΑΓΡΟΤΩΝ — ΕΞΕΓΕΡΣΗ ΣΤΟ ΘΩΡΗΚΤΟ «ΠΟΤΙΕΜΚΙΝ»

Ὕστερα ἀπὸ τὶς 9 τοῦ Γενάρη ἡ ἐπαναστατικὴ πάλη τῶν ἐργατῶν πῆρε πιὸ ὀξὺ πολιτικὸ χαρακτήρα. Ἀπὸ τὶς οἰκονομικὲς ἀπεργίες καὶ τὶς ἀπεργίες ἀλληλεγγύης, οἱ ἐργάτες ἄρχισαν νὰ περνοῦν στὶς πολιτικὲς ἀπεργίες, στὶς διαδηλώσεις καί, σὲ ὁρισμένα μέρη, στὴν ἔνοπλη ἀντίσταση στὰ τσαρικὰ στρατεύματα. Ἰδιαίτερα πεισματωμένες καὶ καλὰ ὀργανωμένες ἦταν οἱ ἀπεργίες στὶς μεγάλες πόλεις, ὅπου ἦταν συγκεντρωμένες σημαντικὲς μάζες ἐργατῶν, στὴν Πετρούπολη, Μόσχα, Βαρσοβία, Ρίγα, Βακοῦ. Στὴν πρώτη γραμμὴ τοῦ ἀγωνιζόμενου προλεταριάτου βάδιζαν οἱ μεταλλουργοί. Μὲ τὶς ἀπεργίες τους τὰ πρωτοπόρα ἐργατικὰ ἀποσπάσματα ἔβαζαν σὲ κίνηση τὰ λιγότερο συνειδητὰ στρώματα, ξεσήκωναν στὸν ἀγώνα ὁλάκαιρη τὴν ἐργατικὴ τάξη. Ἡ ἐπιρροὴ τῆς σοσιαλδημοκρατίας μεγάλωνε μὲ γοργὸ ρυθμό.

Οἱ διαδηλώσεις τῆς πρωτομαγιᾶς σὲ μιὰ σειρὰ πόλεις συνοδεύονταν ἀπὸ συγκρούσεις μὲ τὴν ἀστυνομία καὶ τὸ στρατό. Στὴ Βαρσοβία πυροβόλησαν πάνω στοὺς διαδηλωτές, σκότωσαν καὶ τραυμάτισαν ἀρκετὲς ἑκατοντάδες. Στοὺς σκοτωμοὺς τῆς Βαρσοβίας οἱ ἐργάτες, ὑπακούοντας σὲ ἔκκληση τῆς πολωνικῆς σοσιαλδημοκρατίας, ἀπάντησαν μὲ γενικὴ ἀπεργία διαμαρτυρίας. Ὅλο τὸ Μάη δὲν ἔπαυαν οἱ ἀπεργίες καὶ οἱ διαδηλώσεις. Στὶς ἀπεργίες, ποὺ ἔγιναν στὴ Ρωσία μέσα στὸ Μάη, εἶχαν πάρει μέρος πάνω ἀπὸ 200.000 ἐργάτες. Οἱ ἐργάτες τοῦ Βακοῦ, τοῦ Λότζ, τοῦ Ἰβάνοβο-Βοζνεσένσκ προσχώρησαν κι αὐτοὶ στὴ γενικὴ ἀπεργία. Ὁλοένα καὶ πιὸ συχνὰ οἱ ἀπεργοὶ ἐργάτες καὶ οἱ διαδηλωτὲς ἐρχόνταν σὲ σύγκρουση μὲ τὰ τσαρικὰ στρατεύματα. Τέτιες συγκρούσεις ἔγιναν σὲ μιὰ σειρὰ πόλεις: στὴν Ὀδησσό, στὴ Βαρσοβία, στὴ Ρίγα, στὸ Λότζ και σ' ἄλλες.

Ὁ ἀγώνας πῆρε ἰδιαίτερα ἔντονο χαρακτήρα στὸ Λότζ, μεγάλο βιομηχανικὸ κέντρο τῆς Πολωνίας. Οἱ ἐργάτες τοῦ Λότζ ἔστησαν στοὺς δρόμους δεκάδες ὁδοφράγματα. Τρεῖς μέρες (22-24 Ἰούνη 1905) γίνονταν ὁδομαχίες μὲ τὰ στρατεύματα τοῦ τσάρου. Ἡ ἔνοπλη δράση συγχωνεύτηκε ἐδῶ μὲ τὴ γενικὴ ἀπεργία. Ὁ Λένιν θεωροῦσε αὐτὲς τὶς μάχες σὰν τὴν πρώτη ἔνοπλη ἐκδήλωση τῶν ἐργατῶν τῆς Ρωσίας.

Μέσα στὶς ἀπεργίες τοῦ καλοκαιριοῦ αὐτοῦ ξεχωρίζει ἰδιαίτερα ἡ ἀπεργία τῶν ἐργατῶν τοῦ Ἰβάνοβο-Βοζνεσένσκ. Κράτησε ἀπὸ τὸ τέλος τοῦ Μάη ἴσαμε τὶς ἀρχὲς τοῦ Αὐγούστου τοῦ 1905, δηλαδὴ σχεδὸν δυόμισυ μῆνες. Στὴν ἀπεργία πῆραν μέρος περίπου 70.000 ἐργάτες, ἀνάμεσά τους καὶ πολλὲς γυναῖκες. Τὸ κίνημα τὸ καθοδηγοῦσε ἡ μπολσεβίκικη ἐπιτροπὴ τοῦ Βορρά. Σχεδὸν κάθε μέρα ἔξω ἀπὸ τὴν πόλη, στὶς ὄχθες τοῦ ποταμοῦ Τέλκα, συγκεντρώνονταν χιλιάδες ἐργάτες. Ἐκεῖ στὶς συγκεντρώσεις συζητοῦσαν γιὰ τὶς ἀνάγκες τους. Στὶς συγκεντρώσεις τῶν ἐργατῶν παίρναν τὸ

λόγο οἱ μπολσεβίκοι. Ἡ τσαρικὴ ἐξουσία, γιὰ νὰ τσακίσει τὴν ἀπεργία, εἶχε διατάξει τὸ στρατὸ νὰ διαλύσει τοὺς ἐργάτες μὲ τὴ βία, νὰ τοὺς πυροβολήσει. Σκοτώθηκαν ἀρκετὲς δεκάδες καὶ τραυματίστηκαν ἀρκετὲς ἑκατοντάδες ἐργάτες. Κηρύχτηκε ὁ στρατιωτικὸς νόμος στὴν πόλη. Μολαταῦτα οἱ ἐργάτες κρατοῦσαν σταθερὰ καὶ δὲν ἔπιαναν δουλειά. Οἱ ἐργάτες καὶ οἱ οἰκογένειές τους πεινοῦσαν μὰ δὲν παραδίνονταν. Μόνο ἡ ἔσχατη ἐξάντληση ἀνάγκασε τοὺς ἐργάτες νὰ ξαναπιάσουν δουλειά. Ἡ ἀπεργία ἀτσάλωσε τοὺς ἐργάτες. Ἦταν πρότυπο θάρρους, σταθερότητας, ὑπομονῆς, ἀλληλεγγύης τῆς ἐργατικῆς τάξης. Στάθηκε γιὰ τοὺς ἐργάτες τοῦ Ἰβάνοβο-Βοζνεσένσκ ἕνα πραγματικὸ σχολειὸ πολιτικῆς διαπαιδαγώγησης.

Στὴ διάρκεια αὐτῆς τῆς ἀπεργίας οἱ ἐργάτες τοῦ Ἰβάνοβο-Βοζνεσένσκ, δημιούργησαν ἕνα συμβούλιο (σοβιὲτ) ἀντιπροσώπων, ποὺ ὑπῆρξε στὴν πραγματικότητα ἕνα ἀπὸ τὰ πρῶτα σοβιὲτ τῶν ἐργατῶν βουλευτῶν στὴ Ρωσία.

Οἱ πολιτικὲς ἀπεργίες τῶν ἐργατῶν ἀνατάραξαν ὅλη τὴ χώρα. Ἀκολουθώντας τὴν πόλη ἄρχισε νὰ ξεσηκώνεται καὶ τὸ χωριό. Τὴν ἄνοιξη ἄρχισαν ἀγροτικὲς ταραχές. Τεράστια πλήθη ἀγρότες κινοῦσαν ἐνάντια στοὺς τσιφλικάδες, κατέστρεφαν τὰ χτήματά τους, τὰ ἐργοστάσια ζάχαρης καὶ οἰνοπνεύματος, ἔκαιαν τὰ παλάτια καὶ τὶς ἐπαύλεις τῶν τσιφλικάδων. Σὲ μιὰ σειρὰ τόπους οἱ ἀγρότες ἔπαιρναν τὴ γῆ τῶν τσιφλικάδων, ἄρχιζαν τὴν ὁμαδικὴ ξύλευση, ζητοῦσαν νὰ δοθεῖ στὸ λαὸ ἡ γῆ τῶν τσιφλικάδων. Οἱ ἀγρότες παίρναν τὸ στάρι καὶ ἄλλα τρόφιμα τῶν τσιφλικάδων, τὰ μοίραζαν στοὺς πεινασμένους. Τρομοκρατημένοι οἱ τσιφλικάδες ἀναγκάζονταν νὰ καταφεύγουν στὶς πόλεις. Ἡ τσαρικὴ κυβέρνηση ἔστελνε στρατὸ καὶ κοζάκους γιὰ νὰ καταστείλει τὶς ἀγροτικὲς ἐξεγέρσεις. Ὁ στρατὸς πυροβολοῦσε ἐνάντια στοὺς ἀγρότες, ἔπιανε τοὺς «πρωταίτιους», τοὺς μαστίγωνε, τοὺς βασάνιζε. Μὰ οἱ ἀγρότες δὲ σταματοῦσαν τὸν ἀγώνα.

Τὸ κίνημα τῶν ἀγροτῶν ἄρχισε ν' ἁπλώνεται, ὁλοένα καὶ πιὸ πλατύ, στὸ κέντρο τῆς Ρωσίας, στὴν περιοχὴ τοῦ Βόλγα, στὴν Ὑπερκαυκασία καὶ προπάντων στὴ Γεωργία.

Οἱ σοσιαλδημοκράτες εἰσχωροῦσαν ὅλο καὶ πιὸ βαθειὰ στὸ χωριό. Ἡ κεντρικὴ ἐπιτροπὴ τοῦ κόμματος ἔλεγε σὲ μιὰ προκήρυξη στοὺς ἀγρότες: «Ἀγρότες, τὰ λόγια μας ἀπευθύνουνται σὲ σᾶς». Οἱ σοσιαλδημοκρατικὲς ἐπιτροπὲς τῶν νομῶν τοῦ Τβέρ, τοῦ Σαράτωφ, τῆς Πολτάβας, τοῦ Τσερνίγκωφ, τοῦ Αἰκατερινοσλάβ, τῆς Τιφλίδας καὶ πολλῶν ἄλλων, ἔβγαζαν προκηρύξεις πρὸς τοὺς ἀγρότες. Στὰ χωριὰ οἱ σοσιαλδημοκράτες καλοῦσαν συνελεύσεις, ὀργάνωναν κύκλους γιὰ τοὺς ἀγρότες, σχημάτιζαν ἀγροτικὲς ἐπιτροπές. Τὸ καλοκαίρι τοῦ 1905 ἔγιναν σὲ μιὰ σειρὰ τόπους ἀπεργίες ἐργατῶν γῆς, ὀργανωμένες ἀπὸ τοὺς σοσιαλδημοκράτες. Αὐτὸ ὅμως ἦταν μονάχα ἡ ἀρχὴ τῆς ἀγροτικῆς πάλης. Τὸ κίνημα εἶχε ἁπλωθεῖ μονάχα σὲ 85 περιο-

χές, δηλαδὴ στὸ ἕνα ἕβδομο περίπου ἀπὸ ὅλες τὶς περιοχὲς τῆς εὐρωπαϊκῆς Ρωσίας.

Τὸ ἐργατικὸ καὶ ἀγροτικὸ κίνημα, καθὼς καὶ σειρὰ ἀπὸ ἧττες τῶν ρωσικῶν στρατευμάτων στὸ ρωσοϊαπωνικὸ πόλεμο, εἶχαν τὴν ἐπίδρασή τους πάνω στὸ στρατό. Το προπύργιο αὐτὸ τοῦ τσαρισμοῦ κλονίστηκε.

Τὸν Ἰούνη τοῦ 1905 ξέσπασε μιὰ ἐξέγερση στὸ στόλο τῆς Μαύρης θάλασσας, πάνω στὸ θωρηκτὸ «Ποτιέμκιν». Τὸ θωρηκτὸ ἦταν τότε ἀγκυροβολημένο κοντὰ στὴν Ὀδησσό, ὅπου γινόταν γενικὴ ἀπεργία τῶν ἐργατῶν. Οἱ ἐπαναστατημένοι ναῦτες κανόνισαν τοὺς λογαριασμούς τους μὲ τοὺς πιὸ μισητοὺς ἀξιωματικοὺς καὶ ὁδήγησαν τὸ θωρηκτὸ στὸ λιμάνι τῆς Ὀδησσοῦ. Το θωρηκτὸ «Ποτιέμκιν» πέρασε μὲ τὸ μέρος τῆς ἐπανάστασης.

Ὁ Λένιν ἔδινε τεράστια σημασία σ' αὐτὴ τὴν ἐξέγερση. Θεωροῦσε ἀπαραίτητο ν' ἀναλάβουν οἱ μπολσεβίκοι τὴν καθοδήγηση αὐτῶν τῶν κινημάτων καὶ νὰ τὰ συνδέσουν μὲ τὸ κίνημα τῶν ἐργατῶν, τῶν ἀγροτῶν καὶ τῶν τοπικῶν φρουρῶν.

Ὁ τσάρος ἔστειλε πολεμικὰ σκάφη ἐνάντια στὸ «Ποτιέμκιν», μὰ τὰ πληρώματά τους ἀρνήθηκαν νὰ πυροβολήσουν τοὺς ἐξεγερμένους συντρόφους τους. Κάμποσες μέρες πάνω στὸ θωρηκτὸ «Ποτιέμκιν» κυμάτιζε ἡ κόκκινη σημαία τῆς ἐπανάστασης. Τότε ὅμως, τὸ 1905, τὸ κόμμα τῶν μπολσεβίκων δὲν ἦταν τὸ μόνο κόμμα ποὺ καθοδηγοῦσε τὸ κίνημα, ὅπως ἦταν ἀργότερα, τὸ 1917. Στὸ «Ποτιέμκιν» ὑπῆρχαν ἀρκετοὶ μενσεβίκοι, ἐσέροι καὶ ἀναρχικοί. Γι αὐτό, ἂν καὶ ὁρισμένοι σοσιαλδημοκράτες πήρανε μέρος, ἡ ἐξέγερση δὲν εἶχε σωστὴ καὶ ἀρκετὰ ἔμπειρη καθοδήγηση. Στὶς ἀποφασιστικὲς στιγμὲς ἕνα μέρος ἀπὸ τοὺς ναῦτες ταλαντεύτηκε. Τὰ ἄλλα σκάφη τοῦ στόλου τῆς Μαύρης θάλασσας δὲν ἐνώθηκαν μὲ τὸ ἐπαναστατημένο θωρηκτό. Μὴ ἔχοντας κάρβουνα καὶ τρόφιμα, τὸ ἐπαναστατικὸ θωρηκτὸ ἀναγκάστηκε νὰ τραβήξει στὶς ἀκτὲς τῆς Ρουμανίας καὶ νὰ παραδοθεῖ στὶς ρουμανικὲς ἀρχές.

Ἡ ἐξέγερση τῶν ναυτῶν στὸ θωρηκτὸ «Ποτιέμκιν» τέλειωσε μὲ ἧττα. Οἱ ναῦτες, ποὺ κατοπινὰ ἔπεσαν στὰ χέρια τῆς τσαρικῆς κυβέρνησης, παραπέμφθηκαν στὰ δικαστήρια. Μερικοὶ ἀπ' αὐτοὺς καταδικάστηκαν σὲ θάνατο καὶ ἐκτελέστηκαν, οἱ ἄλλοι στάλθηκαν στὰ κάτεργα. Μὰ τὸ ἴδιο τὸ γεγονὸς τῆς ἐξέγερσης εἶχε παίξει ἐξαιρετικὸ ρόλο. Ἡ ἐξέγερση στὸ θωρηκτὸ «Ποτιέμκιν» ἦταν τὸ πρῶτο μαζικὸ ἐπαναστατικὸ κίνημα μέσα στὸ στρατὸ καὶ στὸ στόλο, ἦταν τὸ πρῶτο πέρασμα σημαντικῶν μονάδων τῶν τσαρικῶν δυνάμεων πρὸς τὸ μέρος τῆς ἐπανάστασης. Ἡ ἐξέγερση αὐτὴ ἔκανε τοὺς ἐργάτες, τοὺς ἀγρότες καὶ πρὸ πάντων τὶς ἴδιες τὶς μάζες τῶν στρατιωτῶν καὶ τῶν ναυτῶν, νὰ καταλάβουν καλύτερα καὶ νὰ ἐξοικειωθοῦν μὲ τὴν ἰδέα τῆς συνένωσης τοῦ στρατοῦ καὶ τοῦ στόλου μὲ τὴν ἐργατικὴ τάξη, μὲ τὸ λαό.

Τὸ πέρασμα τῶν ἐργατῶν σὲ μαζικὲς πολιτικὲς ἀπεργίες καὶ διαδηλώ-

σεις, τὸ δυνάμωμα τοῦ ἀγροτικοῦ κινήματος, οἱ ἔνοπλες συγκρούσεις τοῦ λαοῦ μὲ τὴν ἀστυνομία καὶ τὸ στρατό, τέλος ἡ ἐξέγερση τοῦ στόλου τῆς Μαύρης θάλασσας, ὅλ' αὐτὰ μαρτυροῦσαν πὼς εἶχαν ἀρχίσει νὰ ὡριμάζουν οἱ ὅροι γιὰ ἔνοπλη ἐξέγερση τοῦ λαοῦ. Τὸ περιστατικὸ αὐτὸ ὑποχρέωσε τὴ φιλελεύθερη ἀστικὴ τάξη νὰ κινηθεῖ σοβαρά. Φοβισμένη ἀπὸ τὴν ἐπανάσταση καὶ μαζὶ μ' αὐτὸ φοβερίζοντας τὸν τσάρο μὲ τὴν ἐπανάσταση, ζητοῦσε ἕνα συμβιβασμὸ μὲ τὸν τσάρο ἐνάντια στὴν ἐπανάσταση καὶ ἀπαιτοῦσε μικρομεταρρυθμίσεις «γιὰ τὸ λαό», γιὰ νὰ «καθησυχάσει» ὁ λαός, γιὰ νὰ διαιρεθοῦν οἱ ἐπαναστατικὲς δυνάμεις καὶ νὰ προληφθοῦν ἔτσι οἱ «φρικαλεότητες τῆς ἐπανάστασης». «Πρέπει νὰ κόψουμε καὶ κανένα κομμάτι γῆ γιὰ τοὺς ἀγρότες, ἀλλιῶς θὰ μᾶς πετσοκόψουν αὐτοί», ἔλεγαν οἱ φιλελεύθεροι τσιφλικάδες. Ἡ φιλελεύθερη ἀστικὴ τάξη ἑτοιμαζόταν νὰ μοιραστεῖ τὴν ἐξουσία μὲ τὸν τσάρο. «Τὸ προλεταριάτο παλεύει γιὰ τὴν ἐξουσία, ἡ ἀστικὴ τάξη κρυφοσέρνεται πρὸς αὐτήν», ἔγραφε ὁ Λένιν κεῖνες τὶς μέρες σχετικὰ μὲ τὴν ταχτικὴ τῆς ἐργατικῆς τάξης καὶ τὴν ταχτικὴ τῶν φιλελεύθερων ἀστῶν.

Ἡ τσαρικὴ κυβέρνηση ἐξακολουθοῦσε νὰ καταδιώκει μὲ ἄγρια ὠμότητα τοὺς ἐργάτες καὶ τοὺς ἀγρότες. Μὰ δὲ μποροῦσε νὰ μὴ βλέπει πὼς ἦταν ἀδύνατο νὰ νικήσει τὴν ἐπανάσταση μονάχα μὲ τοὺς διωγμούς. Γι αὐτὸ μαζὶ μὲ τὶς διώξεις ἄρχισε νὰ καταφεύγει καὶ σὲ πολιτικὲς μανοῦβρες. Ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος μὲ τὴ βοήθεια τῶν χαφιέδων της ἄρχιζε νὰ ἐξερεθίζει τοὺς λαοὺς τῆς Ρωσίας τὸν ἕνα ἐνάντια στὸν ἄλλο, ὀργανώνοντας πογκρὸμ ἐνάντια στοὺς ἑβραίους καὶ σφαγὲς τῶν ἀρμένηδων καὶ τῶν ταταρων. Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ὑποσχόταν νὰ συγκαλέσει ἕνα ἀντιπροσωπευτικὸ σῶμα, κάτι σὰν ἕνα «ζέμσκι σομπόρ»[1], ἢ μιὰ κρατικὴ Δούμα, ἀναθέτοντας στὸν ὑπουργὸ Μπουλύγκιν νὰ ἐπεξεργαστεῖ τὸ σχέδιο γιὰ μιὰ τέτια Δούμα, ποὺ δὲ θὰ εἶχε ὅμως νομοθετικὰ δικαιώματα. Ὅλ' αὐτὰ τὰ μέτρα παίρνονταν μόνο καὶ μόνο γιὰ νὰ διαιρεθοῦν οἱ δυνάμεις τῆς ἐπανάστασης καὶ ν' ἀποσπαστοῦν τὰ μετριοπαθῆ στρώματα τοῦ λαοῦ ἀπὸ τὴν ἐπανάσταση

Οἱ μπολσεβίκοι κήρυξαν μποϋκοτὰζ στὴ Δούμα τοῦ Μπουλύγκιν κ' ἔβαλαν γιὰ σκοπό τους νὰ τορπιλλίσουν αὐτὴ τὴ γελοιογραφία τῆς λαϊκῆς ἀντιπροσώπευσης.

Οἱ μενσεβίκοι ἀντίθετα ἀποφάσισαν νὰ μὴν τορπιλλίσουν τὴ Δούμα καὶ θεώρησαν ἀναγκαῖο νὰ πάρουν μέρος σ' αὐτή.

[1] Συνέλευση ἀντιπροσώπων ἀπὸ τὶς διάφορες τάξεις στὴ Ρωσία, ποὺ εἶχε συγκληθεῖ στὸ 16ο καὶ 17ο αἰώνα γιὰ νὰ συζητήσει μὲ τὴν κυβέρνηση (σημ. μετ.).

3.—ΔΙΑΦΩΝΙΕΣ ΤΑΧΤΙΚΗΣ ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΤΟΥΣ ΜΠΟΛΣΕΒΙΚΟΥΣ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΜΕΝΣΕΒΙΚΟΥΣ. - ΤΟ 3ο ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΤΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ.—ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΟΥ ΛΕΝΙΝ «ΔΥΟ ΤΑΧΤΙΚΕΣ ΤΗΣ ΣΟΣΙΑΛΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΣΤΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ».— ΟΙ ΤΑΧΤΙΚΕΣ ΒΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΜΑΡΞΙΣΤΙΚΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ.

Ἡ ἐπανάσταση ἔβαλε σὲ κίνηση ὅλες τὶς τάξεις τῆς κοινωνίας. Ἡ στροφὴ στὴν πολιτικὴ ζωὴ τῆς χώρας ποὺ ἔφερε ἡ ἐπανάσταση, τὶς ἔβγαλε ἀπὸ τὶς παλιὲς πατροπαράδοτες θέσεις τους καὶ τὶς ὑποχρέωσε ν' ἀνακατταχθοῦν ἀνάλογα μὲ τὴ νέα κατάσταση Κάθε τάξη, κάθε κόμμα προσπαθοῦσε νὰ καθορίσει τὴν ταχτική του, τὴ γραμμή του, τὴ σχέση του ἀπέναντι στὶς ἄλλες τάξεις καὶ στὴν κυβέρνηση. Ἀκόμα κ' ἡ ἴδια ἡ τσαρικὴ κυβέρνηση βρέθηκε ὑποχρεωμένη νὰ καθορίσει τὴ νέα της, ἀσυνείθιστη γι αὐτήν, ταχτική, ὅπως ἡ ὑπόσχεση νὰ συγκαλέσει «ἀντιπροσωπευτικὸ σῶμα»: τὴ Δούμα τοῦ Μπουλύγκιν.

Τὸ σοσιαλδημοκρατικὸ κόμμα ἔπρεπε κι αὐτὸ νὰ ἐπεξεργαστεῖ τὴν ταχτική του. Αὐτὸ ἀπαιτοῦσε ἡ ὅλο καὶ μεγαλύτερη ἄνοδος τῆς ἐπανάστασης. Αὐτὸ ἀπαιτοῦσαν τὰ κατεπείγοντα πραχτικὰ ζητήματα ποὺ ἔστεκαν μπροστὰ στὸ προλεταριάτο: ὀργάνωση τῆς ἔνοπλης ἐξέγερσης, ἀνατροπὴ τῆς τσαρικῆς κυβέρνησης, σχηματισμὸς προσωρινῆς ἐπαναστατικῆς κυβέρνησης, συμμετοχὴ τῆς σοσιαλδημοκρατίας σ' αὐτὴ τὴν κυβέρνηση, στάση ἀπέναντι στὴν ἀγροτιά, στάση ἀπέναντι στὴ φιλελεύθερη ἀστικὴ τάξη κλπ. Ἦταν ἀπαραίτητο νὰ καθοριστεῖ μιὰ ἑνιαία καὶ μελετημένη, μαρξιστική, σοσιαλδημοκρατικὴ ταχτική.

Χάρη ὅμως στὸν ὀππορτουνισμὸ καὶ τὶς διασπαστικὲς ἐνέργειες τῶν μενσεβίκων, ἡ ρωσικὴ σοσιαλδημοκρατία βρέθηκε αὐτὸ τὸν καιρὸ διασπασμένη σὲ δυὸ μερίδες. Βέβαια ἡ διάσπαση δὲ μποροῦσε ἀκόμα νὰ θεωρηθεῖ ὁλοκληρωμένη καὶ οἱ δυὸ μερίδες δὲν ἦταν ἀκόμα τ υ π ι κ ὰ δυὸ ξεχωριστὰ κόμματα, στὴν π ρ ά ξ η ὅμως θύμιζαν πολὺ δυὸ διαφορετικὰ κόμματα, μὲ τὰ ἰδιαίτερά τους κέντρα, μὲ τὶς ἰδιαίτερες τους ἐφημερίδες. Τὴ διάσπαση τὴν ἔκανε πιὸ βαθειὰ τὸ γεγονὸς ὅτι οἱ μενσεβίκοι εἶχαν προσθέσει στὶς παλιὲς διαφωνίες τους μὲ τὴν πλειοψηφία τοῦ κόμματος πάνω στὰ ὀ ρ γ α ν ω τ ι κ ὰ προβλήματα καινούριες διαφωνίες — διαφωνίες πάνω σὲ ζητήματα τ α χ τ ι κ ῆ ς.

Ἡ ἔλλειψη ἑνὸς ἑνιαίου κόμματος εἶχε γιὰ συνέπεια τὴν ἔλλειψη ἑνιαίας κομματικῆς ταχτικῆς. Θὰ μποροῦσε νὰ βρεθεῖ διέξοδο ἀπ' αὐτὴ τὴν κατάσταση ἂν συγκαλοῦνταν χωρὶς ἀργοπορία τὸ 3ο συνέδριο τοῦ κόμματος, καθιερωνόταν στὸ συνέδριο μιὰ ἑνιαία ταχτικὴ καὶ ὑποχρεωνόταν ἡ μειοψηφία νὰ ἐφαρμόσει τίμια στὴν πράξη τὶς ἀποφάσεις τοῦ συνεδρίου, θὰ ὑποταχτεῖ στὶς ἀποφάσεις τῆς πλειοψηφίας τοῦ συνεδρίου. Αὐτὴν ἀκριβῶς τὴ λύση πρότειναν οἱ μπολσεβίκοι στοὺς μενσεβίκους. Μὰ οἱ μενσεβίκοι δὲν ἤθελαν οὔτε ν' ἀκούσουν γιὰ 3ο συνέδριο. Οἱ μπολσεβίκοι κρίνοντας ἐγκληματ-

τικὸ ν' ἀφίσουν περισσότερο τὸ κόμμα χωρὶς μιὰ ταχτικὴ ἐγκριμένη ἀπὸ τὸ κόμμα καὶ ὑποχρεωτικὴ γιὰ ὅλα τὰ μέλη τοῦ κόμματος, ἀποφάσισαν νὰ πάρουν τὴν πρωτοβουλία γιὰ τὴ σύγκληση τοῦ 3ου συνεδρίου.

Ὅλες οἱ ὀργανώσεις τοῦ κόμματος, τόσο οἱ μπολσεβίκικες ὅσο καὶ οἱ μενσεβίκικες, κλήθηκαν στὸ συνέδριο Μὰ οἱ μενσεβίκοι ἀρνήθηκαν νὰ πάρουν μέρος κι ἀποφάσισαν νὰ συγκαλέσουν δικό τους συνέδριο 'Επειδὴ οἱ ἀντιπρόσωποι ἦταν λίγοι ὀνόμασαν τὸ συνέδριό τους συνδιάσκεψη, ἦταν ὅμως στὴν πραγματικότητα συνέδριο τοῦ μενσεβίκικου κόμματος, ποὺ οἱ ἀποφάσεις του ἦταν ὑποχρεωτικὲς γιὰ ὅλους τοὺς μενσεβίκους.

Τὸν 'Απρίλη τοῦ 1905 συνῆλθε στὸ Λονδῖνο τὸ 3ο συνέδριο τοῦ ΡΣΔΕΚ Πῆραν μέρος 24 ἀντιπρόσωποι ἀπὸ 20 μπολσεβίκικες ἐπιτροπές. 'Αντιπροσωπεύονταν ὅλες οἱ μεγάλες ὀργανώσεις τοῦ κόμματος.

Τὸ συνέδριο καταδίκασε τοὺς μενσεβίκους σὰ «μερίδα ποὺ ἀποσπάστηκε ἀπὸ τὸ κόμμα» καὶ πέρασε στὴν ἡμερησία διάταξη, στὴν ἐπεξεργασία τῆς ταχτικῆς τοῦ κόμματος

Ταυτόχρονα μὲ τὸ συνέδριο συνῆλθε στὴ Γενεύη ἡ συνδιάσκεψη τῶν μενσεβίκων.

«Δυὸ συνέδρια—δυὸ κόμματα», ἔτσι καθόρισε τὴν κατάσταση ὁ Λένιν.

Τὸ συνέδριο καὶ ἡ συνδιάσκεψη ἀσχολήθηκαν στὴν πραγματικότητα μὲ τὰ ἴδια ζητήματα ταχτικῆς, μὰ οἱ ἀποφάσεις ποὺ πάρθηκαν πάνω σ' αὐτὰ τὰ ζητήματα, ἦταν ριζικὰ ἀντίθετες. Δυὸ διαφορετικὲς σειρὲς ἀποφάσεις, ποὺ ψηφίστηκαν στὸ συνέδριο καὶ στὴ συνδιάσκεψη, ἀποκάλυψαν ὅλο τὸ βάθος τῶν διαφωνιῶν ταχτικῆς ἀνάμεσα στὸ 3ο συνέδριο τοῦ κόμματος καὶ στὴ συνδιάσκεψη τῶν μενσεβίκων, ἀνάμεσα στοὺς μπολσεβίκους καὶ στοὺς μενσεβίκους.

Νὰ ποιὰ ἦταν τὰ βασικὰ σημεῖα αὐτῶν τῶν διαφωνιῶν

Η γραμμὴ ταχτικῆς τοῦ 3ου συνεδρίου τοῦ κόμματος: Τὸ συνέδριο θεωροῦσε πώς, παρὰ τον ἀστικοδημοκρατικὸ χαραχτῆρα τῆς ἐπανάστασης ποὺ εἶχε ἀρχίσει, παρὰ τὸ γεγονὸς πὼς στὴ δοσμένη στιγμὴ δὲ μποροῦσε νὰ βγεῖ ἀπὸ τὰ πλαίσια ποὺ ἐπιτρέπονταν μέσα στὸν καπιταλισμό, ἡ ὁλοκληρωτικὴ νίκη της ἐνδιαφέρει πρῶτ' ἀπ' ὅλα τὸ προλεταριάτο, γιατὶ ἡ νίκη αὐτῆς τῆς ἐπανάστασης θὰ ἔδινε στὸ προλεταριάτο τὴ δυνατότητα νὰ ὀργανωθεῖ, νὰ ἐξυψωθεῖ πολιτικά, ν' ἀποχτήσει τὴν πεῖρα καὶ τὴ συνήθεια τῆς πολιτικῆς ἡγεσίας πάνω στὶς ἐργαζόμενες μάζες καὶ νὰ περάσει ἀπὸ τὴν ἐπανάσταση τὴν ἀστικὴ στὴν ἐπανάσταση τὴ σοσιαλιστική

Τὴν ταχτικὴ τοῦ προλεταριάτου, ποὺ ἀποβλέπει στὴν τελικὴ νίκη τῆς ἀστικοδημοκρατικῆς ἐπανάστασης, μπορεῖ νὰ τὴν ὑποστηρίζει μονάχα ἡ ἀγροτιά, γιατὶ κι αὐτὴ δὲ μπορεῖ νὰ ξεκαθαρίσει τοὺς λογαριασμούς της μὲ τοὺς τσιφλικάδες καὶ νὰ πάρει τὴν τσιφλικάδικη γῆ δίχως τὴν πλήρη νίκη τῆς ἐπανάστασης Γι' αὐτὸ ἡ ἀγροτιὰ εἶνε ὁ φυσικὸς σύμμαχος τοῦ προλεταριάτου

Ἡ φιλελεύθερη ἀστικὴ τάξη δὲν ἔχει συμφέρον ἀπὸ τὴν πλήρη νίκη αὐτῆς τῆς ἐπανάστασης, γιατὶ χρειάζεται τὴν τσαρικὴ ἐξουσία σὰν κνοῦτο ἐνάντια στοὺς ἐργάτες καὶ τοὺς ἀγρότες, ποὺ τοὺς φοβᾶται περισσότερο ἀπ' ὅλα καὶ θὰ προσπαθεῖ νὰ διατηρήσει τὴν τσαρικὴ ἐξουσία, περιορίζοντας λίγο τὰ δικαιώματά της. Γι αὐτὸ ἡ φιλελεύθερη ἀστικὴ τάξη θὰ προσπαθήσει νὰ τελειώσει ἡ ὑπόθεση μ' ἕνα συμβιβασμὸ μὲ τὸν τσάρο, πάνω στὴ βάση τῆς συνταγματικῆς μοναρχίας.

Ἡ ἐπανάσταση θὰ νικήσει μόνο στὴν περίπτωση ποὺ ἐπὶ κεφαλῆς της θὰ μπεῖ τὸ προλεταριάτο, ἂν τὸ προλεταριάτο σὰν ἀρχηγὸς τῆς ἐπανάστασης μπορέσει νὰ ἐξασφαλίσει τὴ συμμαχία μὲ τὴν ἀγροτιά, ἂν ἡ φιλελεύθερη ἀστικὴ τάξη ἀπομονωθεῖ, ἂν ἡ σοσιαλδημοκρατία πάρει ἐνεργὸ μέρος στὴν ὀργάνωση τῆς λαϊκῆς ἐξέγερσης ἐνάντια στὸν τσαρισμό, ἂν ἡ νικηφόρα ἐξέγερση καταλήξει στὴ δημιουργία μιᾶς προσωρινῆς ἐπαναστατικῆς κυβέρνησης, ποὺ νὰ εἶνε ἱκανὴ νὰ ξεριζώσει τὴν ἀντεπανάσταση καὶ νὰ συγκαλέσει τὴν παλλαϊκὴ συνταχτικὴ συνέλευση, ἂν ἡ σοσιαλδημοκρατία, κάτω ἀπὸ εὐνοϊκὲς συνθῆκες, δὲν ἀρνηθεῖ νὰ πάρει μέρος στὴν προσωρινὴ ἐπαναστατικὴ κυβέρνηση, γιὰ νὰ φέρει σὲ πέρας τὴν ἐπανάσταση.

Ἡ γραμμὴ ταχτικῆς τῆς συνδιάσκεψης τῶν μενσεβίκων: Ἐπειδὴ ἡ ἐπανάσταση εἶνε ἀστική, ἀρχηγὸς τῆς ἐπανάστασης μπορεῖ νἆνε μόνο ἡ φιλελεύθερη ἀστικὴ τάξη. Τὸ προλεταριάτο δὲν ἔχει νὰ προσεγγίσει τὴν ἀγροτιά, ἀλλὰ τὴ φιλελεύθερη ἀστικὴ τάξη. Τὸ βασικὸ ἐδῶ εἶνε νὰ μὴ φοβίσουμε τὴ φιλελεύθερη ἀστικὴ τάξη μὲ τὴν ἐπαναστατικότητά μας καὶ νὰ μὴ τῆς δώσουμε ἕνα πρόσχημα γιὰ ν' ἀποτραβηχτεῖ ἀπὸ τὴν ἐπανάσταση, γιατὶ ἂν αὐτὴ ἀποτραβηχτεῖ ἡ ἐπανάσταση θ' ἀδυνατίσει.

Εἶνε δυνατὸ νὰ νικήσει ἡ ἐξέγερση, μὰ ἡ σοσιαλδημοκρατία, μετὰ τὴ νίκη τῆς ἐξέγερσης πρέπει νὰ σταθεῖ παράμερα γιὰ νὰ μὴ φοβίσει τὴ φιλελεύθερη ἀστικὴ τάξη. Εἶνε δυνατό, ὕστερ' ἀπὸ τὴν ἐξέγερση, νὰ σχηματιστεῖ προσωρινὴ ἐπαναστατικὴ κυβέρνηση. Μὰ ἡ σοσιαλδημοκρατία σὲ καμμιὰ περίπτωση δὲν πρέπει νὰ πάρει μέρος σ' αὐτή, γιατὶ ἡ κυβέρνηση αὐτὴ δὲ θὰ εἶνε σοσιαλιστική, ἀπὸ τὸ χαραχτήρα της καὶ πρὸ πάντων γιατὶ μὲ τὴ συμμετοχή της σ' αὐτὴ καὶ μὲ τὴν ἐπαναστατικότητά της ἡ σοσιαλδημοκρατία μπορεῖ νὰ φοβίσει τοὺς φιλελεύθερους ἀστοὺς κ' ἔτσι νὰ τορπιλλίσει τὴν ἐπανάσταση.

Σχετικὰ μὲ τὶς προοπτικὲς τῆς ἐπανάστασης, θὰ ἦταν προτιμότερο νὰ συγκαλοῦνταν κάποιο ἀντιπροσωπευτικὸ σῶμα, κάτι σὰν «ζέμσκι σομπὸρ» ἢ κρατικὴ Δούμα—ὅπου θὰ μποροῦσε νὰ ἀσκηθεῖ ἡ πίεση τῆς ἐργατικῆς τάξης ἀπὸ τὰ ἔξω γιὰ νὰ μετατραπεῖ σὲ συντακτικὴ συνέλευση ἢ νὰ σπρωχτεῖ νὰ συγκαλέσει αὐτὴ τὴ συνταχτικὴ συνέλευση.

Τὸ προλεταριάτο ἔχει δικά του ἰδιαίτερα, καθαρὰ ἐργατικά, συμφέροντα κ' ἔπρεπε ν' ἀσχολεῖται μ' αὐτά του ἀκριβῶς τὰ συμφέροντα καὶ νὰ μὴ

προσπαθεῖ νὰ γίνει ὁ ἀρχηγὸς τῆς ἀστικῆς ἐπανάστασης, ποὺ εἶνε γενικὴ πολιτικὴ ἐπανάσταση καὶ συνεπῶς ἀφορᾶ ὅλες τὶς τάξεις καὶ ὄχι μονάχα τὸ προλεταριάτο.

Τέτιες ἦταν, κοντολογῆς, οἱ δυὸ ταχτικὲς τῶν δυὸ μερίδων τοῦ ΡΣΔΕΚ. Τὴν κλασικὴ κριτικὴ τῆς ταχτικῆς τῶν μενσεβίκων καὶ τὴ μεγαλοφυῆ θεμελίωση τῆς μπολσεβίκικης ταχτικῆς τὴν ἔδωσε ὁ Λένιν στὸ ἱστορικὸ βιβλίο του «*Δυὸ ταχτικὲς τῆς σοσιαλδημοκρατίας στὴ δημοκρατικὴ ἐπανάσταση*».

Τὸ βιβλίο αὐτὸ βγῆκε τὸν Ἰούλη τοῦ 1905, δηλαδὴ δυὸ μῆνες ὕστερα ἀπὸ τὸ 3ο συνέδριο τοῦ κόμματος. Κρίνοντας ἀπὸ τὸν τίτλο του μπορεῖ κανεὶς νὰ σκεφθεῖ πὼς ὁ Λένιν ἐξετάζει σ᾽ αὐτὸ μονάχα τὰ ζητήματα ταχτικῆς τῆς περιόδου τῆς ἀστικοδημοκρατικῆς ἐπανάστασης καὶ ἔχει ὑπόψη του μονάχα τοὺς ρώσους μενσεβίκους. Στὴν πραγματικότητα ὅμως, κριτικάροντας τὴν ταχτικὴ τῶν μενσεβίκων, ξεσκεπάζει ταυτόχρονα τὴν ταχτικὴ τοῦ διεθνοῦς ὀππορτουνισμοῦ. Θεμελιώνοντας τὴν ταχτικὴ τῶν μαρξιστῶν στὴν περίοδο τῆς ἀστικῆς ἐπανάστασης καὶ καθορίζοντας τὴ διαφορὰ τῆς ἀστικῆς ἐπανάστασης ἀπὸ τὴ σοσιαλιστικὴ ἐπανάσταση, διατύπωσε ταυτόχρονα τὶς βάσεις τῆς μαρξιστικῆς ταχτικῆς στὴν περίοδο τοῦ περάσματος ἀπὸ τὴν ἀστικὴ ἐπανάσταση στὴ σοσιαλιστική.

Οἱ βασικὲς θέσεις ταχτικῆς ποὺ ὁ Λένιν ἀνάπτυξε στὸ ἔργο του «Δυὸ ταχτικὲς τῆς σοσιαλδημοκρατίας στὴ δημοκρατικὴ ἐπανάσταση» εἶνε:

1) Ἡ βασικὴ ταχτικὴ θέση, ποὺ γεμίζει τὸ ἔργο τοῦ Λένιν εἶνε ἡ ἰδέα πὼς τὸ προλεταριάτο μπορεῖ καὶ πρέπει νὰ εἶνε ὁ ἀ ρ χ η γ ὸ ς τῆς ἀστικοδημοκρατικῆς ἐπανάστασης, ὁ καθοδηγητὴς τῆς ἀστικοδημοκρατικῆς ἐπανάστασης στὴ Ρωσία.

Ὁ Λένιν παραδεχόταν τὸν ἀστικὸ χαρακτήρα αὐτῆς τῆς ἐπανάστασης, γιατὶ αὐτή, καθὼς ἔλεγε, «δὲν εἶνε ἱκανὴ ἄ μ ε σ α νὰ βγεῖ ἀπὸ τὰ πλαίσια μιᾶς δημοκρατικῆς μόνο ἀνατροπῆς». Θεωροῦσε ὅμως πὼς δὲν εἶνε ἐπανάσταση ἀπὸ τὰ πάνω, ἀλλὰ λαϊκὴ ἐπανάσταση, ποὺ βάζει σὲ κίνηση ὁλάκαιρο τὸ λαό, ὁλάκαιρη τὴν ἐργατικὴ τάξη, ὁλάκαιρη τὴν ἀγροτιά. Γι αὐτὸ ὁ Λένιν θεωροῦσε προδοσία τῶν συμφερόντων τοῦ προλεταριάτου τὶς προσπάθειες τῶν μενσεβίκων νὰ μειώσουν τὴ σημασία τῆς ἀστικῆς ἐπανάστασης γιὰ τὸ προλεταριάτο, νὰ χαλαρώσουν τὸ ρόλο τοῦ προλεταριάτου σ᾽ αὐτὴ καὶ νὰ τὸ ἀπομακρύνουν ἀπ᾽ αὐτή.

> «Ὁ μαρξισμός, ἔγραφε ὁ Λένιν, μαθαίνει τὸν προλετάριο ὄχι πὼς ν᾽ ἀπομακρύνεται ἀπὸ τὴν ἀστικὴ ἐπανάσταση, ὄχι πὼς νὰ ἀπέχει ἀπ᾽ αὐτήν, ὄχι πὼς νὰ παραχωρεῖ τὴν ἡγεσία της στὴν ἀστικὴ τάξη, μὰ ἀπεναντίας, πὼς νὰ συμμετέχει κατὰ τὸν πιὸ ἐνεργὸ τρόπο, πὼς ν᾽ ἀγωνίζεται κατὰ τὸν πιὸ ἀποφασιστικὸ τρόπο γιὰ ἕνα συνεπῆ προλεταριακὸ δημοκρατισμό, γιὰ νὰ φέρει σὲ πέρας τὴν ἐπανάσταση». (*Λένιν*, Ἅπαντα, τόμ. 8ος, σελ. 58).

«Δὲν πρέπει νὰ ξεχνᾶμε, ἔγραφε παρακάτω ὁ Λένιν, πὼς σήμερα δὲν ὑπάρχει καὶ δὲ μπορεῖ νὰ ὑπάρξει ἄλλο μέσο νὰ φέρουμε πιὸ κοντὰ τὸ σοσιαλισμὸ ἀπὸ τὴν πλήρη πολιτικὴ ἐλευθερία, ἀπὸ τὴ λαοκρατικὴ δημοκρατία». (Στὸ ἴδιο ἔργο, σελ. 104).

Ὁ Λένιν πρόβλεπε δυὸ πιθανὲς λύσεις γιὰ τὴν ἐπανάσταση: α') Εἴτε ἡ ὑπόθεση θὰ τελειώσει μὲ τὴν ἀποφασιστικὴ νίκη πάνω στὸν τσαρισμό, μὲ τὴν ἀνατροπὴ τοῦ τσαρισμοῦ καὶ τὴν ἐγκαθίδρυση τῆς λαοκρατικῆς δημοκρατίας.

β') Εἴτε, ἂν οἱ δυνάμεις εἶνε ἀνεπαρκεῖς, ἡ ὑπόθεση μπορεῖ νὰ τελειώσει μὲ ἕνα συμβιβασμὸ τοῦ τσάρου καὶ τῆς ἀστικῆς τάξης σὲ βάρος τοῦ λαοῦ, μὲ κανένα κουτσοσύνταγμα, τὸ πιθανότερο μὲ μιὰ γελοιογραφία τέτιου συντάγματος.

Τὸ προλεταριάτο ἔχει συμφέρο νὰ ἐπιτύχει τὴν καλύτερη λύση, δηλ. τὴν ἀποφασιστικὴ νίκη πάνω στὸν τσαρισμό. Μιὰ τέτια ὅμως λύση εἶνε δυνατὴ μόνο στὴν περίπτωση ποὺ τὸ προλεταριάτο θὰ μπορέσει νὰ γίνει ὁ ἀρχηγός, ὁ καθοδηγητὴς τῆς ἐπανάστασης.

«Ἡ ἔκβαση τῆς ἐπανάστασης, ἔγραφε ὁ Λένιν, ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸ ἂν ἡ ἐργατικὴ τάξη θὰ παίξει τὸ ρόλο βοηθοῦ τῆς ἀστικῆς τάξης, ρόλο πανίσχυρο γιὰ τὴ δύναμη τῆς πίεσής του πάνω στὴν ἀπολυταρχία, μὰ πολιτικὰ ἀνίσχυρο ἢ τὸ ρόλο τοῦ ἡγέτη τῆς λαϊκῆς ἐπανάστασης;» (*Λένιν*, Ἅπαντα, τόμ. 8ος, σελ. 32).

Ὁ Λένιν πίστευε πὼς τὸ προλεταριάτο ἔχει ὅλες τὶς δυνατότητες ν' ἀποφύγει τὸ ρόλο τοῦ βοηθοῦ τῆς ἀστικῆς τάξης καὶ νὰ γίνει ὁ ἡγέτης τῆς ἀστικοδημοκρατικῆς ἐπανάστασης. Οἱ δυνατότητες αὐτές, ὅπως λέει ὁ Λένιν, εἶνε οἱ ἀκόλουθες:

Πρῶτα-πρῶτα «τὸ προλεταριάτο ὄντας ἀπὸ τὴ θέση του, ἡ πιὸ πρωτοπόρα καὶ ἡ μοναδικὰ συνεπὴς ἐπαναστατικὴ τάξη, εἶνε γι αὐτὸ ἴσα-ἴσα προορισμένο νὰ παίξει ἡγετικὸ ρόλο στὸ δημοκρατικὸ ἐπαναστατικὸ κίνημα τῆς Ρωσίας». (Στὸ ἴδιο ἔργο, σελ. 75).

Δεύτερο, «τὸ προλεταριάτο ἔχει τὸ δικό του, ἀνεξάρτητο ἀπὸ τὴν ἀστικὴ τάξη, πολιτικὸ κόμμα, ποὺ τοῦ ἐπιτρέπει νὰ συσπειρωθεῖ «σὲ ἑνιαία καὶ ἀνεξάρτητη πολιτικὴ δύναμη» (Στὸ ἴδιο ἔργο, σελ. 75).

Τρίτο, «τὸ προλεταριάτο περισσότερο ἀπὸ τὴν ἀστικὴ τάξη ἐνδιαφέρεται γιὰ τὴν ἀποφασιστικὴ νίκη τῆς ἐπανάστασης καὶ γι αὐτὸ ἀπὸ ὁρισμένη ἄποψη ἡ ἀστικὴ ἐπανάσταση συμφέρει περισσότερο στὸ προλεταριάτο παρὰ στὴν ἀστικὴ τάξη». (Στὸ ἴδιο ἔργο, σελ. 57).

«Ἡ ἀστικὴ τάξη ἔχει συμφέρον, ἔγραφε ὁ Λένιν, νὰ στηρίζεται σὲ μερικὰ ὑπολείμματα τοῦ παρελθόντος ἐνάντια στὸ προλεταριάτο, λογουχάρη στὴ μοναρχία, στὸν τακτικὸ στρατὸ κτλ. Ἡ ἀστικὴ τάξη ἔχει συμφέρον

νὰ μὴ σαρώσει πολὺ ἀποφασιστικὰ ἡ ἀστικὴ ἐπανάσταση ὅλα τὰ ὑπολείμματα τοῦ παρελθόντος, μὰ ν' ἀφίσει κάποια ἀπ' αὐτά, δηλαδὴ ἡ ἐπανάσταση αὐτὴ νὰ μὴν εἶνε πέρα γιὰ πέρα συνεπής, νὰ μὴν τραβήξει ἴσαμε τὸ τέλος, νὰ μὴν εἶνε ἀποφασιστικὴ καὶ ἀμείλιχτη.... Στὴν ἀστικὴ τάξη συμφέρει περισσότερο οἱ ἀναγκαῖοι μετασχηματισμοὶ πρὸς τὴν ἀστικοδημοκρατικὴ κατεύθυνση νὰ γίνουν πιὸ ἀργά, πιὸ βαθμιαῖα, πιὸ προσεχτικά, λιγότερο ἀποφασιστικά, μὲ μεταρρυθμίσεις καὶ ὄχι μὲ ἐπανάσταση ὥστε οἱ μετασχηματισμοὶ αὐτοὶ ν' ἀναπτύξουν ὅσο τὸ δυνατὸ λιγότερο τὴν ἐπαναστατικὴ αὐτενέργεια, πρωτοβουλία καὶ ἐνεργητικότητα τοῦ ἁπλοῦ λαοῦ, δηλ. τῆς ἀγροτιᾶς καὶ πρὸ πάντων τῶν ἐργατῶν, γιατὶ διαφορετικὰ θἆνε εὔκολο γιὰ τοὺς ἐργάτες «νὰ περάσουν τὸ ὅπλο ἀπὸ τὸν ἕνα ὦμο στὸν ἄλλο», ὅπως λὲν οἱ γάλλοι, δηλ. νὰ στρέψουν ἐνάντια στὴν ἴδια τὴν ἀστικὴ τάξη τὸ ὅπλο, μὲ τὸ ὁποῖο θὰ τοὺς ἐφοδιάσει ἡ ἀστικὴ ἐπανάσταση, τὴν ἐλευθερία, ποὺ θὰ δώσει, τοὺς δημοκρατικοὺς θεσμοὺς ποὺ θὰ ἐμφανισθοῦν στὸ ξεκαθαρισμένο ἀπὸ τὴ δουλοπαροικία ἔδαφος. Ἀπεναντίας στὴν ἐργατικὴ τάξη συμφέρει περισσότερο οἱ ἀπαραίτητοι μετασχηματισμοὶ πρὸς τὴν ἀστικοδημοκρατικὴ κατεύθυνση νὰ γίνουν ἴσα-ἴσα ὄχι μὲ μεταρρυθμιστικὸ ἀλλὰ μὲ ἐπαναστατικὸ δρόμο, γιατὶ ὁ μεταρρυθμιστικὸς δρόμος εἶνε ὁ δρόμος τῶν ἀναβολῶν, τῶν ἐμποδίων, τῆς βασανιστικὰ ἀργῆς ἀπονέκρωσης τῶν σάπιων μερῶν τοῦ λαϊκοῦ ὀργανισμοῦ. Ἀπὸ τὸ σάπισμά τους ὑποφέρουν, πρῶτα ἀπ' ὅλα καὶ περισσότερο ἀπ' ὅλα, τὸ προλεταριάτο καὶ ἡ ἀγροτιά. Ὁ ἐπαναστατικὸς δρόμος εἶνε ὁ δρόμος τῆς γοργῆς, λιγότερο ὀδυνηρῆς γιὰ τὸ προλεταριάτο, ἐγχείρισης, ὁ δρόμος τῆς ἄμεσης ἀπομάκρυνσης τῶν σάπιων μερῶν, ὁ δρόμος τῆς λιγότερης ὑποχωρητικότητας καὶ προσεχτικότητας ἀπέναντι στὴ μοναρχία καὶ τοὺς ἀντίστοιχους της θεσμούς, τοὺς σιχαμεροὺς καὶ ἀηδιαστικούς, τοὺς σάπιους, ποὺ μολύνουν τὸν ἀέρα μὲ τὴ σαπίλα τους». (Στὸ ἴδιο ἔργο, σελ. 57-58).

«Γι αὐτό, συνεχίζει ὁ Λένιν, καὶ τὸ προλεταριάτο παλεύει γιὰ τὴ δημοκρατία στὶς πρῶτες γραμμές, ἀπορρίπτοντας μὲ περιφρόνηση τὶς ἀνόητες καὶ ἀνάξιες γι αὐτὸ συμβουλὲς νὰ λογαριάζει μήπως τυχὸν ἀποτραβηχτεῖ ἡ ἀστικὴ τάξη». (Στὸ ἴδιο ἔργο, σελ. 94).

Γιὰ νὰ γίνουν π ρ α γ μ α τ ι κ ό τ η τ α οἱ δ υ ν α τ ό τ η τ ε ς προλεταριακῆς ἡγεσίας στὴν ἐπανάσταση, γιὰ νὰ γίνει στὴν πράξη τὸ προλεταριάτο π ρ α γ μ α τ ι κ ὰ ὁ ἀρχηγός, ὁ ἡγέτης τῆς ἀστικῆς ἐπανάστασης, εἶνε ἀπαραίτητοι κατὰ τὸ Λένιν, τοὐλάχιστο δυὸ ὅροι

Χρειάζεται, πρῶτα-πρῶτα, νἄχει τὸ προλεταριάτο σύμμαχο, ποὺ νὰ ἔχει συμφέρον στὴν ἀποφασιστικὴ νίκη ἐνάντια στὸν τσαρισμὸ καὶ νὰ εἶνε διατεθειμένος νὰ δεχτεῖ τὴν ἡγεμονία τοῦ προλεταριάτου Αὐτὸ ἀπαιτοῦσε ἡ ἴδια

ἡ ἰδέα τῆς ἡγεσίας. Γιατὶ ὁ καθοδηγητὴς παύει νὰ εἶνε καθοδηγητὴς ἂν δὲν ὑπάρχουν καθοδηγούμενοι, ὁ ἀρχηγὸς παύει νὰ εἶνε ἀρχηγὸς ὅταν δὲν ὑπάρχουν ὀπαδοί. Τέτιος σύμμαχος, κατὰ τὸ Λένιν, ἦταν ἡ ἀγροτιά.

Δεύτερο, χρειάζεται ν' ἀπομακρυνθεῖ ἀπὸ τὴν ἡγεσία καὶ ν' ἀπομονωθεῖ ἡ τάξη ποὺ ἀγωνίζεται ἐνάντια στὸ προλεταριάτο γιὰ τὴν ἡγεσία τῆς ἐπανάστασης καὶ θέλει νὰ γίνει αὐτὴ ὁ μοναδικός της ἡγέτης. Αὐτὸ ἐπίσης ἀπαιτοῦσε καὶ ἡ ἴδια ἡ ἰδέα τῆς ἡγεσίας, ποὺ ἀποκλείει τὴ δυνατότητα νὰ παραδεχτοῦμε δυὸ ἡγέτες στὴν ἐπανάσταση. Τέτια τάξη ὁ Λένιν θεωροῦσε τοὺς φιλελεύθερους ἀστούς.

«Μόνο τὸ προλεταριάτο, ἔγραφε ὁ Λένιν, μπορεῖ νὰ εἶνε συνεπὴς μαχητὴς γιὰ τὴ δημοκρατία, νικητόρος ὅμως μαχητὴς γιὰ τὴ δημοκρατία θὰ γίνει μόνο μὲ τὸν ὅρο ὅτι ἡ μάζα τῆς ἀγροτιᾶς θὰ προσχωρήσει στὸν ἐπαναστατικό του ἀγώνα». (Στὸ ἴδιο ἔργο, σελ. 65).

Καὶ παρακάτω:

«Ἡ ἀγροτιὰ κλείνει μέσα της μιὰ μάζα ἀπὸ μισοπρολεταριακὰ στοιχεῖα μαζὶ μὲ μικροαστικά. Αὐτὸ τὴν κάνει καὶ κείνη ἀσταθῆ καὶ ὑποχρεώνει τὸ προλεταριάτο νὰ συσπειρωθεῖ σὲ αὐστηρὰ ταξικὸ κόμμα. Ἡ ἀστάθεια ὅμως τῆς ἀγροτιᾶς διαφέρει ριζικὰ ἀπὸ τὴν ἀστάθεια τῆς ἀστικῆς τάξης, γιατί, στὴ δοσμένη στιγμή, ἡ ἀγροτιὰ δὲν ἐνδιαφέρεται τόσο γιὰ τὴ δίχως ὅρους διατήρηση τῆς ἀτομικῆς ἰδιοχτησίας, ὅσο γιὰ τὴν ἀπόσπαση τῆς γῆς τῶν τσιφλικάδων, ποὺ εἶνε μιὰ ἀπὸ τὶς κύριες μορφὲς αὐτῆς τῆς ἰδιοχτησίας. Δίχως νὰ γίνεται γι αὐτὸ σοσιαλιστική, δίχως νὰ πάψει νὰ εἶνε μικροαστική, ἡ ἀγροτιὰ εἶνε ἱκανὴ νὰ γίνει τέλειος καὶ ριζοσπαστικότατος ὀπαδὸς τῆς δημοκρατικῆς ἐπανάστασης. Καὶ ἡ ἀγροτιὰ θὰ γίνει ἀναπόφευκτα τέτιος ὀπαδός, φτάνει ἡ πορεία τῶν ἐπαναστατικῶν γεγονότων, ποὺ τὴ διαπαιδαγωγοῦν, νὰ μὴ διακοπεῖ πολὺ γρήγορα ἀπὸ τὴν προδοσία τῆς ἀστικῆς τάξης καὶ τὴν ἧττα τοῦ προλεταριάτου. Μὲ τὴν προϋπόθεση αὐτὴ ἡ ἀγροτιὰ θὰ γίνει ἀναπόφευκτα στήριγμα τῆς ἐπανάστασης καὶ τῆς δημοκρατίας, γιατὶ μονάχα μιὰ πέρα γιὰ πέρα νικηφόρα ἐπανάσταση θὰ μπορέσει νὰ δώσει στὴν ἀγροτιὰ τ ὰ π ά ν τ α στὸν τομέα τῶν ἀγροτικῶν μεταρρυθμίσεων, ὅ λ α ὅσα ἡ ἀγροτιὰ ἐπιθυμεῖ, ὅσα ὀνειρεύεται, ὅσα πραγματικὰ τῆς χρειάζονται». (Στὸ ἴδιο ἔργο, σελ. 94).

Ἀναλύοντας τὶς ἀντιρρήσεις τῶν μενσεβίκων, ποὺ ἰσχυρίζονταν ὅτι ἡ ταχτικὴ αὐτὴ τῶν μπολσεβίκων «θ' ἀναγκάσει τὶς ἀστικὲς τάξεις ν' ἀποτραβηχτοῦν ἀπὸ τὴν ὑπόθεση τῆς ἐπανάστασης καὶ θὰ ἐξασθενίσει ἔτσι τὴν ὁρμή της· καὶ χαραχτηρίζοντας τὴν ταχτική τους σὰν «ταχτικὴ προδοσίας τῆς ἐπανάστασης», σὰν «ταχτικὴ μετατροπῆς τοῦ προλεταριάτου σὲ ἄθλιο οὐραγὸ τῶν ἀστικῶν τάξεων», ὁ Λένιν ἔγραφε:

«Ὅποιος καταλαβαίνει πραγματικὰ τὸ ρόλο τῆς ἀγροτιᾶς στὴ νικη-

φόρα ρωσική ἐπανάσταση, δὲ θἆταν ποτὲ ἱκανὸς νὰ πεῖ πὼς ἡ ὁρμὴ τῆς ἐπανάστασης θ' ἀδυνατίσει ὅταν θ' ἀποτραβηχτεῖ ἀπ' αὐτὴν ἡ ἀστικὴ τάξη. Καὶ πραγματικὰ τότε μόνο θ' ἀρχίσει ἡ ἀληθινὴ ὁρμὴ τῆς ρωσικῆς ἐπανάστασης, τότε μόνο στ' ἀλήθεια θἆνε ἡ πιὸ μεγάλη ἐπαναστατικὴ ὁρμή, ποὺ εἶνε δυνατὴ στὴν ἐποχὴ τοῦ ἀστικοδημοκρατικοῦ μετασχηματισμοῦ, ὅταν ἡ ἀστικὴ τάξη θ' ἀποτραβηχτεῖ καὶ θὰ ἐξορμήσει ἐνεργὸς ἐπαναστάτης ἡ μάζα τῆς ἀγροτιᾶς δίπλα στὸ προλεταριάτο. Γιὰ νὰ ὁδηγηθεῖ μὲ συνέπεια ἴσαμε τὸ τέλος ἡ δημοκρατική μας ἐπανάσταση, πρέπει νὰ στηριχτεῖ στὶς δυνάμεις ἐκεῖ ες ποὺ εἶνε ἱκανὲς νὰ παραλύσουν τὴν ἀναπόφευκτη ἀσυνέπεια τῆς ἀστικῆς τάξης, δηλ. εἶνε ἱκανὲς νὰ τὴν ἀναγκάσουν ἀκριβῶς ν' ἀποτραβηχτεῖ». (Στὸ ἴδιο ἔργο, σελ. 95 - 96).

Αὐτὴ εἶνε ἡ βασικὴ ταχτικὴ θέση γιὰ τὸ προλεταριάτο σὰν ἀρχηγὸ τῆς ἀστικῆς ἐπανάστασης, ἡ βασικὴ ταχτικὴ θέση γιὰ τὴν ἡγεμονία (καθοδηγητικὸ ρόλο) τοῦ προλεταριάτου στὴν ἀστικὴ ἐπανάσταση, ποὺ ὁ Λένιν ἀνάπτυξε στὸ ἔργο του: «Δυὸ ταχτικὲς τῆς σοσιαλδημοκρατίας στὴ δημοκρατικὴ ἐπανάσταση».

Τοῦτο ἦταν μιὰ καινούρια θέση τοῦ μαρξιστικοῦ κόμματος στὰ ζητήματα ταχτικῆς στὴν ἀστικοδημοκρατικὴ ἐπανάσταση, βαθύτατα διαφορετικὴ ἀπὸ τὶς ταχτικὲς κατευθύνσεις ποὺ ὑπῆρχαν ὡς τότε στὸ μαρξιστικὸ ὁπλοστάσιο. Ὡς τότε ἦταν καθιερωμένο πὼς ἂν στὶς ἀστικὲς ἐπαναστάσεις, λογουχάρη στὴ Δύση, ὁ ἡγετικὸς ρόλος ἔμενε στὴν ἀστικὴ τάξη, τὸ προλεταριάτο θέλοντας καὶ μή, ἔπαιζε τὸ ρόλο τοῦ βοηθοῦ της καὶ ἡ ἀγροτιὰ ἀποτελοῦσε ἐφεδρεία τῆς ἀστικῆς τάξης. Οἱ μαρξιστὲς θεωροῦσαν ἕνα τέτιο συνδυασμὸ λίγο πολὺ ἀναπόφευκτο, μὲ τούτη ὡστόσο τὴν ἐπιφύλαξη πὼς τὸ προλεταριάτο πρέπει νὰ ὑπερασπίσει κατὰ τὸ δυνατὸ τὶς ἄμεσες ταξικὲς διεκδικήσεις του καὶ νἄχει τὸ δικό του πολιτικὸ κόμμα. Τώρα, στὴν καινούρια ἱστορικὴ κατάσταση τὰ πράγματα ἀντιστρέφονταν σύμφωνα μὲ τὴ θέση τοῦ Λένιν, ἔτσι ποὺ τὸ προλεταριάτο γινόταν ἡ ἡγετικὴ δύναμη τῆς ἀστικῆς ἐπανάστασης, ἡ ἀστικὴ τάξη παραμεριζόταν ἀπὸ τὴν ἡγεσία τῆς ἐπανάστασης καὶ ἡ ἀγροτιὰ μετατρεπόταν σὲ ἐφεδρεία τοῦ προλεταριάτου.

Οἱ κουβέντες πὼς ὁ Πλεχάνωφ «ἦταν κι αὐτὸς» ὑπὲρ τῆς ἡγεμονίας τοῦ προλεταριάτου βασίζονται σὲ παρεξήγηση. Ὁ Πλεχάνωφ ἐρωτοτροποῦσε μὲ τὴν ἰδέα τῆς ἡγεμονίας τοῦ προλεταριάτου καὶ δὲν παράλειπε νὰ τὴν ἀναγνωρίζει στὰ λόγια — αὐτὸ εἶνε ἀλήθεια, μὰ στὴν πράξη ἦταν ἐνάντια στὴν οὐσία αὐτῆς τῆς ἰδέας. Ἡ ἡγεμονία τοῦ προλεταριάτου σημαίνει ὅτι τὸ προλεταριάτο ἔχει τὸν ἡγετικὸ ρόλο στὴν ἀστικὴ ἐπανάσταση, ἐφαρμόζοντας πολιτικὴ σ υ μ μ α χ ί α ς τοῦ προλεταριάτου καὶ τῆς ἀγροτιᾶς καὶ πολιτικὴ ἀ π ο μ ό ν ω σ η ς τῆς φιλελεύθερης ἀστικῆς τάξης, ἐνῶ ὁ Πλεχάνωφ, ὅπως εἶνε γνωστό, ἦταν ἐνάντια στὴν πολιτικὴ τῆς ἀπομόνωσης τῆς

φιλελεύθερης άστικής τάξης, ύπέρ τής πολιτικής τής σ υ ν ε ν ν ό η σ η ς μέ τή φιλελεύθερη άστική τάξη, ένάντια στήν πολιτική τής συμμαχίας τοῦ προλεταριάτου μέ τήν άγροτιά. Στήν πραγματικότητα ή ταχτική θέση τοῦ Πλεχάνωφ ήταν μενσεβίκικη, θέση άρνησης τής ήγεμονίας τοῦ προλεταριάτου.

2) Ὁ Λένιν θεωροῦσε βασικό μέσο γιά τήν άνατροπή τοῦ τσαρισμοῦ καί τήν κατάχτηση τής λαοκρατικής δημοκρατίας τή νικηφόρα ἔνοπλη ἐξέγερση τοῦ λαοῦ. Ἀντίθετα ἀπό τούς μενσεβίκους, ὁ Λένιν πίστευε πώς τό «πανδημοκρατικό ἐπαναστατικό κίνημα κ ά ν ε ι κ ι ό λ α ς ἀ ν α γ κ α ί α τήν ἔνοπλη ἐξέγερση», πώς «ἡ ὀργάνωση τοῦ προλεταριάτου γιά τήν ἐξέγερση» ἔχει κιόλας «μπεῖ στήν ἡμερησία διάταξη σάν ἕνα ἀπό τά οὐσιαστικά, κύρια καί ἀ ν α γ κ α ῖ α καθήκοντα τοῦ κόμματος», πώς εἶνε ἀπαραίτητο «νά παρθοῦν τ ά π ι ό δ ρ α σ τ ή ρ ι α μέτρα γιά τόν ἐξοπλισμό τοῦ προλεταριάτου καί τήν ἐξασφάλιση τής ἄμεσης ἡγεσίας τής ἐξέγερσης». (Στό ἴδιο ἔργο, σελ. 75).

Γιά νά ὁδηγηθοῦν οἱ μάζες στήν ἐξέγερση καί νά γίνει ἡ ἴδια ἡ ἐξέγερση παλλαϊκή, ὁ Λένιν θεωροῦσε ἀπαραίτητο νά δοθοῦν τέτια συνθήματα, τέτιες ἐκκλήσεις πρός τίς μάζες, πού νά μποροῦν νά ξεσηκώσουν τήν ἐπαναστατική πρωτοβουλία τῶν μαζῶν, νά τίς ὀργανώσουν γιά τήν ἐξέγερση, καί νά ἐξαρθρώσουν τό μηχανισμό τής ἐξουσίας τοῦ τσαρισμοῦ. Τέτια συνθήματα ὁ Λένιν θεωροῦσε τίς ἀποφάσεις τοῦ 3ου συνέδριου τοῦ κόμματος πάνω στήν ταχτική καί τό βιβλίο του «Δύο ταχτικές τής σοσιαλδημοκρατίας στή δημοκρατική ἐπανάσταση» ἦταν ἀφιερωμένο στήν ὑπεράσπισή τους.

Τέτια συνθήματα ὁ Λένιν θεωροῦσε.

α) «Μαζικές πολιτικές ἀπεργίες, πού μποροῦν νάχουν σοβαρή σημασία στήν ἀρχή καί στήν ἴδια τήν πορεία τής ἐξέγερσης» (Στό ἴδιο ἔργο, σελ. 75).

β) «Ἄμεση πραγματοποίηση μέ τόν ἐπαναστατικό δρόμο τοῦ ὀχτάωρου καί τῶν ἄλλων ἄμεσων διεκδικήσεων τής ἐργατικής τάξης». (Στό ἴδιο ἔργο, σελ. 47).

γ) «Ἄμεση ὀργάνωση ἀγροτικῶν ἐπιτροπῶν γιά τήν ἐφαρμογή» μέ τόν ἐπαναστατικό δρόμο «ὅλων τῶν δημοκρατικῶν μετασχηματισμῶν» ἴσαμε τή δήμευση τής γής τῶν τσιφλικάδων. (*Λένιν*, Ἅπαντα, τόμ. 8ος, σελ. 88).

δ) Ἐξοπλισμός τῶν ἐργατῶν.

Ἐδῶ δυό σημεῖα εἶνε προπάντων ἐνδιαφέροντα.

Πρῶτα-πρῶτα ἡ ταχτική τής ἐ π α ν α σ τ α τ ι κ ή ς πραγματοποίησης τοῦ ὀχτάωρου στήν πόλη καί τῶν δημοκρατικῶν μετασχηματισμῶν στό χωριό, δηλαδή τέτια πραγματοποίηση πού δέ λογαριάζει τίς ἀρχές, δέ λογαριάζει τή νομιμότητα, ἀ γ ν ο ε ῖ καί ἀρχές καί νομιμότητα, σπάζει τούς νόμους πού ὑπάρχουν καί ἐγκαθιστᾶ νέα τάξη μέ αὐτόβουλο τρόπο, σάν τετελεσμένο γεγονός. Αὐτό ἦταν νέο μέσο ταχτικής, πού ἡ ἐφαρμογή του παράλυσε τό μηχα-

νισμό τῆς τσαρικῆς ἐξουσίας κι ἄφησε λεύτερη τὴ δραστηριότητα καὶ τὴ δημιουργικὴ πρωτοβουλία τῶν μαζῶν. Μὲ βάση αὐτὴ τὴν ταχτικὴ γεννήθηκαν οἱ ἐπαναστατικὲς ἀπεργιακὲς ἐπιτροπὲς στὶς πόλεις καὶ οἱ ἐπαναστατικὲς ἀγροτικὲς ἐπιτροπὲς στὰ χωριά, ποὺ οἱ πρῶτες ἐξελίχθηκαν κατοπινὰ στὰ σοβιὲτ τῶν ἐργατῶν βουλευτῶν καὶ οἱ δεύτερες στὰ σοβιὲτ τῶν ἀγροτῶν βουλευτῶν.

Δεύτερο, ἡ ἐφαρμογὴ τῶν μαζικῶν πολιτικῶν ἀπεργιῶν, ἡ ἐφαρμογὴ τῶν γενικῶν πολιτικῶν ἀπεργιῶν, ποὺ ἔπαιξαν ἀργότερα στὴν πορεία τῆς ἐπανάστασης πρωτεύοντα ρόλο γιὰ τὴν ἐπαναστατικὴ κινητοποίηση τῶν μαζῶν. Ἦταν ἕνα νέο, πολὺ σοβαρὸ ὅπλο στὰ χέρια τοῦ προλεταριάτου, ἄγνωστο ἴσαμε τότε στὴν πραχτικὴ δράση τῶν μαρξιστικῶν κομμάτων καὶ ποὺ ἀργότερα πολιτογραφήθηκε.

Ὁ Λένιν πίστευε, πὼς ὕστερα ἀπὸ τὴ νικηφόρα ἐξέγερση τοῦ λαοῦ ἡ τσαρικὴ κυβέρνηση ἔπρεπε ν' ἀντικατασταθεῖ ἀπὸ μιὰ προσωρινὴ ἐπαναστατικὴ κυβέρνηση. Ἔργο τῆς προσωρινῆς ἐπαναστατικῆς κυβέρνησης θἄνε νὰ κατοχυρώσει τὶς καταχτήσεις τῆς ἐπανάστασης, νὰ τσακίσει τὴν ἀντίσταση τῆς ἀντεπανάστασης καὶ νὰ πραγματοποιήσει τὸ μίνιμουμ πρόγραμμα τοῦ ΡΣΔΕΚ. Ὁ Λένιν πίστευε πὼς χωρὶς νὰ πραγματοποιηθοῦν αὐτὰ τὰ καθήκοντα δὲν εἶνε δυνατὴ ἡ ἀποφασιστικὴ νίκη πάνω στὸν τσαρισμό. Γιὰ νὰ πραγματοποιήσει ὅμως αὐτὰ τὰ καθήκοντα καὶ νὰ κερδίσει μιὰ ἀποφασιστικὴ νίκη πάνω στὸν τσαρισμὸ ἡ προσωρινὴ ἐπαναστατικὴ κυβέρνηση δὲν πρέπει νὰ εἶνε μιὰ συνηθισμένη κυβέρνηση, ἀλλὰ κυβέρνηση τῆς δικτατορίας τῶν νικηφόρων τάξεων, τῶν ἐργατῶν καὶ ἀγροτῶν, πρέπει νὰ εἶνε ἡ ἐπαναστατικὴ δικτατορία τοῦ προλεταριάτου καὶ τῆς ἀγροτιᾶς. Παραπέμποντας στὴ γνωστὴ θέση τοῦ Μὰρξ ὅτι «κάθε προσωρινὴ κρατικὴ συγκρότηση ὕστερα ἀπὸ τὴν ἐπανάσταση ἀπαιτεῖ δικτατορία καὶ μάλιστα δικτατορία δραστήρια», ὁ Λένιν ἔφτασε στὸ συμπέρασμα πὼς ἡ προσωρινὴ ἐπαναστατικὴ κυβέρνηση, ἂν θέλει νὰ ἐξασφαλίσει τὴν ἀποφασιστικὴ νίκη ἐνάντια στὸν τσαρισμό, δὲ μπορεῖ νὰ εἶνε ἄλλο ἀπὸ τὴ δικτατορία τοῦ προλεταριάτου καὶ τῆς ἀγροτιᾶς.

> «Ἡ ἀποφασιστικὴ νίκη τῆς ἐπανάστασης πάνω στὸν τσαρισμό, ἔγραφε ὁ Λένιν, εἶνε ἡ ἐπαναστατικὴ δημοκρατικὴ δικτατορία τοῦ προλεταριάτου καὶ τῆς ἀγροτιᾶς... Καὶ ἡ τέτια νίκη θὰ εἶνε ἀσφαλῶς δικτατορία, δηλ. ἀναπόφευχτα θὰ εἶνε ὑποχρεωμένη νὰ στηρίζεται στὴ στρατιωτικὴ δύναμη, στὶς ἐξοπλισμένες μάζες, στὴν ἐξέγερση καὶ ὄχι στὸν ἕνα ἢ τὸν ἄλλο «νόμιμο», «εἰρηνικὰ» δημιουργημένο θεσμό. Αὐτὸ μπορεῖ νὰ εἶνε μόνο δικτατορία, γιατὶ ἡ πραγματοποίηση τῶν μετασχηματισμῶν ποὺ ἄμεσα καὶ ἀπαραίτητα χρειάζεται τὸ προλεταριάτο καὶ ἡ ἀγροτιά, θὰ προκαλέσει τὴν ἀπεγνωσμένη ἀντίσταση καὶ τῶν μεγαλοχτωῶν καὶ τοῦ τσαρισμοῦ

Δίχως δικτατορία εἶνε ἀδύνατο νὰ τσακιστεῖ αὐτὴ ἡ ἀντίσταση, ν' ἀποκρουστοῦν οἱ ἀντεπαναστατικὲς ἀπόπειρες. Ὅμως δὲ θὰ εἶνε δικτατορία σοσιαλιστική, ἀλλὰ δημοκρατική. Δὲ θὰ μπορέσει νὰ θίξει (δίχως μιὰ σειρὰ διάμεσες βαθμίδες ἐπαναστατικῆς ἀνάπτυξης) τὶς βάσεις τοῦ καπιταλισμοῦ. Στὴν καλύτερη περίπτωση θὰ μπορέσει νὰ κάνει ἕνα ριζικὸ ξαναμοίρασμα τῆς ἰδιοχτησίας τῆς γῆς σὲ ὄφελος τῆς ἀγροτιᾶς, νὰ ἐφαρμόσει ἕνα συνεπῆ καὶ πλήρη δημοκρατισμὸ μέχρι καὶ τὴ δημοκρατία, νὰ ξεριζώσει ὅλα τὰ ἀσιατικὰ δουλικὰ στοιχεῖα ὄχι μόνο ἀπὸ τὴ ζωὴ τοῦ χωριοῦ μὰ καὶ ἀπὸ τὴ ζωὴ τῆς φάμπρικας, ν' ἀρχίσει νὰ καλυτερεύει σοβαρὰ τὴ θέση τῶν ἐργατῶν καὶ ν' ἀνεβάζει τὸ βιοτικό τους ἐπίπεδο καὶ τέλος — τελευταῖο μὰ ὄχι τὸ πιὸ ἀσήμαντο — νὰ μεταφέρει τὴν ἐπαναστατικὴ πυρκαϊὰ στὴν Εὐρώπη. Μιὰ τέτια νίκη δὲν πρόκειται νὰ μεταβάλει διόλου ἀκόμα τὴν ἀστική μας ἐπανάσταση σὲ ἐπανάσταση σοσιαλιστική. Ὁ δημοκρατικὸς μετασχηματισμὸς δὲ θὰ βγεῖ ἄμεσα ἀπὸ τὰ πλαίσια τῶν ἀστικῶν κοινωνικο-οικονομικῶν σχέσεων. Ὡστόσο μιὰ τέτια νίκη θάχει γιγάντεια σημασία γιὰ τὴ μελλοντικὴ ἀνάπτυξη καὶ τῆς Ρωσίας καὶ ὅλου τοῦ κόσμου. Τίποτα δὲ θ' ἀνεβάσει σὲ τέτιο βαθμὸ τὴν ἐπαναστατικὴ ἐνέργεια τοῦ παγκόσμιου προλεταριάτου, τίποτα δὲ θὰ συντομεύσει τόσο τὸ δρόμο ποὺ ὁδηγεῖ στὴν τελική του νίκη, ὅσο ἡ ἀποφασιστικὴ αὐτὴ νίκη τῆς ἐπανάστασης ποὺ ἄρχισε στὴ Ρωσία». (Στὸ ἴδιο ἔργο, σελ. 62-63).

Σχετικὰ μὲ τὴ στάση τῆς σοσιαλδημοκρατίας ἀπέναντι στὴν προσωρινὴ ἐπαναστατικὴ κυβέρνηση καὶ στὸ ἂν ἐπιτρέπεται ἡ συμμετοχὴ τῆς σοσιαλδημοκρατίας σ' αὐτήν, ὁ Λένιν ὑπερασπιζόταν σ' ὅλα τὰ σημεῖα τὴν ἀπόφαση τοῦ 3ου συνέδριου τοῦ κόμματος σ' αὐτὸ τὸ ζήτημα, ποὺ λέει:

«Ἀνάλογα μὲ τὸ συσχετισμὸ τῶν δυνάμεων καὶ ἄλλους παράγοντες, ποὺ εἶνε ἀδύνατο νὰ καθοριστοῦν προκαταβολικὰ μὲ ἀκρίβεια, ἐπιτρέπεται ἡ συμμετοχὴ ἐκπροσώπων τοῦ κόμματός μας σὲ προσωρινὴ ἐπαναστατικὴ κυβέρνηση, μὲ τὸ σκοπὸ ν' ἀγωνιστοῦν ἀμείλιχτα ἐνάντια σὲ ὅλες τὶς ἀντεπαναστατικὲς ἀπόπειρες καὶ νὰ ὑπερασπίσουν τὰ ἀνεξάρτητα συμφέροντα τῆς ἐργατικῆς τάξης. Ἀπαραίτητος ὅρος γιὰ τέτια συμμετοχὴ θὰ εἶνε ὁ αὐστηρὸς ἔλεγχος τοῦ κόμματος πάνω στοὺς ἐκπροσώπους του καὶ ἡ ἀπαρέγκλιτη περιφρούρηση τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς σοσιαλδημοκρατίας, ποὺ ἀποβλέποντας σὲ μιὰ ὁλοκληρωτικὴ σοσιαλιστικὴ ἀνατροπὴ εἶνε γι αὐτὸ ἀκριβῶς ἄσπονδος ἐχθρὸς ὅλων τῶν ἀστικῶν κομμάτων. Ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὸ ἂν θὰ εἶνε δυνατὴ ἡ συμμετοχὴ τῆς σοσιαλδημοκρατίας στὴν προσωρινὴ ἐπαναστατικὴ κυβέρνηση, θὰ πρέπει νὰ προπαγανδίζεται στὰ πιὸ πλατειὰ στρώματα τοῦ προλεταριάτου ἡ ἰδέα, πὼς ἀπαιτεῖται μιὰ σταθερὴ πίεση τοῦ ἐξοπλισμένου καὶ καθοδηγούμενου ἀπὸ τὴ σοσιαλδημοκρατία προλεταριάτου πάνω στὴν

προσωρινή κυβέρνηση, μὲ τὸ σκοπὸ νὰ προστατευθοῦν, νὰ σταθεροποιηθοῦν καὶ νὰ ἐπεχταθοῦν οἱ καταχτήσεις τῆς ἐπανάστασης» (*Λένιν*, Ἅπαντα, τόμ. 8ος, σελ. 37).

Τὶς ἀντιρρήσεις τῶν μενσεβίκων πὼς ἡ προσωρινὴ κυβέρνηση θὰ εἶνε πάντως ἀστικὴ κυβέρνηση, πὼς δὲν πρέπει νὰ ἐπιτρέψουμε τὴ συμμετοχὴ τῶν σοσιαλδημοκρατῶν σὲ τέτια κυβέρνηση ἂν δὲ θέλουμε νὰ πέσουμε στὸ ἴδιο λάθος μὲ τὸ γάλλο σοσιαλιστὴ Μιλλεράν, ποὺ πῆρε μέρος σὲ γαλλικὴ ἀστικὴ κυβέρνηση, ὁ Λένιν τὶς ἀντίκρουε μὲ τὸ ἐπιχείρημα, πὼς οἱ μενσεβίκοι συγχέουν ἐδῶ δυὸ διαφορετικὰ πράγματα καὶ δείχνουν τὴν ἀνικανότητά τους νὰ ἐξετάσουν τὸ ζήτημα σὰ μαρξιστές: στὴ Γαλλία ἐπρόκειτο γιὰ συμμετοχὴ τῶν σοσιαλιστῶν σὲ ἀντιδραστικὴ ἀστικὴ κυβέρνηση, σὲ περίοδο ποὺ δὲν ὑπῆρχε ἐπαναστατικὴ κατάσταση μέσα στὴ χώρα, πρᾶγμα ποὺ ὑποχρέωνε τοὺς σοσιαλιστὲς νὰ μὴν πάρουν μέρος σὲ τέτια κυβέρνηση· ἐνῶ στὴ Ρωσία πρόκειται γιὰ συμμετοχὴ τῶν σοσιαλιστῶν σὲ μιὰ ἐπαναστατικὴ ἀστικὴ κυβέρνηση, ποὺ ἀγωνίζεται γιὰ τὴ νίκη τῆς ἐπανάστασης, σὲ περίοδο φουντώματος τῆς ἐπανάστασης, πρᾶγμα ποὺ ἐπιτρέπει (καὶ κάτω ἀπὸ εὐνοϊκὲς συνθῆκες καὶ ἐπιβάλλει) τὴ συμμετοχὴ τῶν σοσιαλδημοκρατῶν σὲ τέτια κυβέρνηση, γιὰ νὰ χτυπήσουν τὴν ἀντεπανάσταση ὄχι μονάχα «ἀπὸ κάτω», ἀπ' ἔξω, ἀλλὰ καὶ «ἀπὸ τὰ πάνω», ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὴν κυβέρνηση.

3) Ἐνῶ ἀγωνιζόταν γιὰ τὴ νίκη τῆς ἀστικῆς ἐπανάστασης καὶ τὴν κατάχτηση τῆς λαοκρατικῆς δημοκρατίας, ὁ Λένιν δὲ σκεφτόταν καθόλου νὰ κολλήσει στὸ δημοκρατικὸ σταθμὸ καὶ νὰ περιορίσει τὴν ὁρμὴ τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος στὴν ἐκπλήρωση τῶν ἀστικοδημοκρατικῶν καθηκόντων. Ἀπεναντίας, ὁ Λένιν πίστευε πὼς μόλις πραγματοποιηθοῦν οἱ δημοκρατικοὶ σκοποί, θὰ πρέπει ν' ἀρχίσει ὁ ἀγώνας τοῦ προλεταριάτου καὶ τῶν ἄλλων ἐκμεταλλευομένων μαζῶν γιὰ τὴ σοσιαλιστικὴ ἐπανάσταση. Ὁ Λένιν τό ξαιρε αὐτὸ καὶ θεωροῦσε ὑποχρέωση τῆς σοσιαλδημοκρατίας νὰ πάρει ὅλα τὰ μέτρα γιὰ νάρχίσει ἡ ἀστικοδημοκρατικὴ ἐπανάσταση νὰ μετεξελίσσεται σὲ σοσιαλιστικὴ ἐπανάσταση. Τὴ δικτατορία τοῦ προλεταριάτου καὶ τῆς ἀγροτιᾶς ὁ Λένιν τὴ θεωροῦσε ἀναγκαία ὄχι γιὰ νὰ βάλει τέλος στὴν ἐπανάσταση ἀφοῦ ὁλοκληρώσει τὴ νίκη της πάνω στὸν τσαρισμό, ἀλλὰ γιὰ νὰ παρατείνει ὅσο τὸ δυνατὸ πιὸ πολὺ τὴν ἐπαναστατικὴ κατάσταση, γιὰ νὰ ἐκμηδενίσει ριζικὰ τὰ ὑπολείμματα τῆς ἀντεπανάστασης, νὰ ξαπλώσει τὴ φλόγα τῆς ἐπανάστασης στὴν Εὐρώπη καί, δίνοντας στὸ προλεταριάτο τὸν καιρὸ νὰ μορφωθεῖ πολιτικὰ καὶ νὰ ὀργανωθεῖ σὲ μεγάλη στρατιά, ν' ἀρχίσει τὸ ἄμεσο πέρασμα στὴ σοσιαλιστικὴ ἐπανάσταση.

Σχετικὰ μὲ τὴν ἔκταση τῆς ἀστικῆς ἐπανάστασης καὶ τὸ χαρακτήρα, ποὺ τὸ μαρξιστικὸ κόμμα πρέπει νὰ δώσει σ' αὐτὴ τὴν ἔκταση, ὁ Λένιν ἔγραφε:

«Τὸ προλεταριάτο πρέπει νὰ φέρει ἴσαμε τὸ τέλος τὴ δημοκρατικὴ ἀνατροπὴ παίρνοντας μαζί του τὴ μάζα τῆς ἀγροτιᾶς, γιὰ νὰ τσακίσει μὲ τὴ βία τὴν ἀντίσταση τῆς ἀπολυταρχίας καὶ νὰ παραλύσει τὴν ἀστάθεια τῆς ἀστικῆς τάξης. Τὸ προλεταριάτο πρέπει νὰ ὁλοκληρώσει τὴ σοσιαλιστικὴ ἀνατροπὴ παίρνοντας μαζί του τὴ μάζα τῶν μισοπρολεταριακῶν στοιχείων τοῦ πληθυσμοῦ, γιὰ νὰ συντρίψει μὲ τὴ βία τὴν ἀντίσταση τῆς ἀστικῆς τάξης καὶ νὰ παραλύσει τὴν ἀστάθεια τῆς ἀγροτιᾶς καὶ τῶν μικροαστῶν. Αὐτὰ εἶνε τὰ καθήκοντα τοῦ προλεταριάτου, καθήκοντα ποὺ τόσο στενὰ παρουσιάζουν οἱ νεοϊσκριστὲς σὲ ὅλες τὶς κρίσεις τους καὶ σὲ ὅλες τὶς ἀποφάσεις τους γιὰ τὴν ἔκταση τῆς ἐπανάστασης». (Στὸ ἴδιο ἔργο, σελ. 96).

Κι ἀκόμα:

«Ἐπικεφαλῆς ὁλάκαιρου τοῦ λαοῦ καὶ πρὸ πάντων τῆς ἀγροτιᾶς— γιὰ τὴν ὁλοκληρωτικὴ λευτεριά, γιὰ τὴ συνεπῆ δημοκρατικὴ ἀνατροπή, γιὰ τὴ δημοκρατία! Ἐπικεφαλῆς ὅλων τῶν ἐργαζομένων καὶ ἐκμεταλλευομένων — γιὰ τὸ σοσιαλισμό! Αὐτὴ πρέπει νἄνε στὴν πράξη ἡ πολιτικὴ τοῦ ἐπαναστατικοῦ προλεταριάτου, αὐτὸ εἶνε τὸ ταξικὸ σύνθημα ποὺ πρέπει νὰ διαποτίζει καὶ νὰ καθορίζει τὴ λύση κάθε ταχτικοῦ προβλήματος, κάθε πραχτικὸ βῆμα τοῦ ἐργατικοῦ κόμματος τὸν καιρὸ τῆς ἐ ανάστασης». (Στὸ ἴδιο ἔργο, σελ. 105).

Γιὰ νὰ μὴ μείνει καμμιὰ ἀσάφεια, ὁ Λένιν, δυὸ μῆνες ὕστερα ἀπὸ τὴν ἔκδοση τοῦ βιβλίου του «Δυὸ ταχτικές», στὸ ἄρθρο του «Ἡ στάση τῆς σοσιαλδημοκρατίας στὸ ἀγροτικὸ κίνημα» ἐπεξήγησε:

«Ἀπὸ τὴ δημοκρατικὴ ἐπανάσταση θ' ἀρχίσουμε ἀμέσως νὰ περνᾶμε, καὶ ἀκριβῶς στὸ μέτρο τῶν δυνάμεών μας, στὸ μέτρο τῶν δυνάμεων τοῦ συνειδητοῦ καὶ ὀργανωμένου προλεταριάτου, θ' ἀρχίσουμε νὰ περνᾶμε στὴ σοσιαλιστικὴ ἐπανάσταση. Εἴμαστε ὑπὲρ τῆς ἀδιάκοπης ἐπανάστασης. Δὲ θὰ σταματήσουμε στὴ μέση τοῦ δρόμου». (Στὸ ἴδιο ἔργο, σελ. 186).

Αὐτὸ ἦταν καινούρια θέση στὸ ζήτημα τοῦ συσχετισμοῦ τῆς ἀστικῆς καὶ σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης, καινούρια θεωρία τῆς ἀνακατάταξης τῶν δυνάμεων γύρω στὸ προλεταριάτο πρὸς τὸ τέλος τῆς ἀστικῆς ἐπανάστασης, γιὰ τὸ κατευθεῖαν πέρασμα στὴ σοσιαλιστικὴ ἐπανάσταση — ἡ θεωρία τῆς μετεξέλιξης τῆς ἀστικοδημοκρατικῆς ἐπανάστασης σὲ ἐπανάσταση σοσιαλιστική.

Ἐπεξεργαζόμενος τὴ νέα αὐτὴ θέση ὁ Λένιν στηρίχτηκε πρῶτα-πρῶτα στὴ γνωστὴ θέση τοῦ Μὰρξ γιὰ τὴν ἀδιάκοπη ἐπανάσταση, ποὺ εἶχε διατυπώσει κατὰ τὸ τέλος τοῦ 1840 στὴν «Προσφώνηση στὴν Ἕνωση τῶν κομμουνιστῶν» καὶ δεύτερο στὴ γνωστὴ ἄποψη τοῦ Μὰρξ γιὰ τὴν ἀνάγκη νὰ συνδυασθεῖ τὸ ἀγροτικὸ ἐπαναστατικὸ κίνημα μὲ τὴν προλεταριακὴ ἐπα-

νάσταση, πού διατυπώθηκε σέ γράμμα του στόν Ἔνγκελς τό 1856, ὅπου ἔλεγε: «Στή Γερμανία τό πᾶν θά ἐξαρτηθεῖ ἀπό τή δυνατότητα νά υποστηριχθεῖ ἡ προλεταριακή ἐ-ανάσταση ἀπό καμμιά δεύτερη ἔκδοση τοῦ πολέμου τῶν χωρικῶν». Οἱ μεγαλοφυεῖς ὅμως αὐτές σκέψεις τοῦ Μάρξ δέν ἀναπτύχθηκαν κατοπινά στά ἔργα τοῦ Μάρξ καί τοῦ Ἔνγκελς καί οἱ θεωρητικοί τῆς 2ης Διεθνοῦς πῆραν ὅλα τά μέτρα γιά νά τίς θάψουν, νά τίς παραδώσουν στή λήθη. Στό Λένιν ἔπεσε τό χρέος νά βγάλει στο φῶς τίς ξεχασμένες θέσεις τοῦ Μάρξ καί νά τίς ἀποκαταστήσει ὁλοκληρωτικά.

Ἀποκαθιστώντας ὅμως αὐτές τίς θέσεις τοῦ Μάρξ ὁ Λένιν δέν περιορίστηκε — δέ μποροῦσε νά περιοριστεῖ — στήν ἁπλῆ ἐπανάληψή τους, ἀλλά τίς ἀνάπτυξε παραπέρα, τίς ἐπεξεργάστηκε σέ μιά στρωτή θεωρία τῆς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης, μπάζοντας ἕνα καινούριο παράγοντα, σάν ὑποχρεωτικό παράγοντα τῆς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης: τή συμμαχία τοῦ προλεταριάτου καί τῶν μισοπρολεταριακῶν στοιχείων τῆς πόλης καί τοῦ χωριοῦ, σάν ὅρο γιά τή νίκη τῆς προλεταριακῆς ἐπανάστασης.

Ἡ θέση αὐτή ἔκανε σκόνη τίς ταχτικές θέσεις τῆς σοσιαλδημοκρατίας τῆς δυτικῆς Εὐρώπης, πού ξεκινοῦσε ἀπό τήν ἄποψη ὅτι ὕστερα ἀπό τήν ἀστική ἐπανάσταση οἱ ἀγροτικές μάζες καί μαζί τους οἱ μάζες τῆς φτωχολογιᾶς θ' ἀποτραβηχθοῦν ἀναγκαστικά ἀπό τήν ἐπανάσταση καί γι αὐτό ὕστερα ἀπό τήν ἀστική ἐπανάσταση θά μεσολαβήσει μιά μακρόχρονη περίοδο διακοπῆς, μιά μακρόχρονη περίοδο «εἰρήνευσης» γιά 50 ὡς 100 χρόνια ἄν ὄχι παραπάνω, πού στή διάρκειά της τό προλεταριάτο θά ὑφίσταται μιά «εἰρηνική» ἐκμετάλλευση καί ἡ ἀστική τάξη θά ἀντλεῖ «νόμιμα» τά κέρδη της, ὡς ὅτου ἔρθει ἡ ὥρα γιά τή νέα σοσιαλιστική ἐπανάσταση.

Τοῦτο ἦταν μιά καινούρια θεωρία τῆς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης, πού πραγματοποιεῖται ὄχι ἀπό τό ἀπομονωμένο προλεταριάτο ἐνάντια σέ ὁλάκαιρη τήν ἀστική τάξη, ἀλλ' ἀπό τό προλεταριάτο-ἡγεμόνα, πού ἔχει συμμάχους στό πρόσωπο τῶν μισοπρολεταριακῶν στοιχείων τοῦ πληθυσμοῦ, στό πρόσωπο τῶν ἑκατομμυρίων «ἐργαζομένων καί ἐκμεταλλευομένων μαζῶν».

Σύμφωνα μ' αὐτή τή θεωρία ἡ ἡγεμονία τοῦ προλεταριάτου στήν ἀστική ἐπανάσταση μέ συμμαχία τοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀγροτιᾶς, ἔμελλε νά μετεξελιχθεῖ σέ ἡγεμονία τοῦ προλεταριάτου στή σοσιαλιστική ἐπανάσταση μέ συμμαχία τοῦ προλεταριάτου καί τῶν ἄλλων ἐργαζομένων καί ἐκμεταλλευομένων μαζῶν καί ἡ δημοκρατική δικτατορία τοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀγροτιᾶς ἔπρεπε νά προετοιμάσει τό ἔδαφος γιά τή σοσιαλιστική δικτατορία τοῦ προλεταριάτου.

Ἡ θεωρία αὐτή ἀναποδογύριζε τήν τρέχουσα θεωρία τῶν σοσιαλδημοκρατῶν τῆς δυτικῆς Εὐρώπης, πού δέν παραδεχόταν τίς ἐπαναστατικές δυνατότητες τῶν μισοπρολεταριακῶν μαζῶν τῆς πόλης καί τοῦ χωριοῦ καί

πού ξεκινούσε ἀπό τήν ἄποψη πώς «ἐξὸν ἀπὸ τὴν ἀστική τάξη καὶ τὸ προλεταριάτο δὲ βλέπουμε ἄλλες κοινωνικὲς δυνάμεις, ὅπου νὰ μποροῦν νὰ στηριχθοῦν στὴ χώρα μας οἱ ἀντιπολιτευτικοὶ ἢ ἐπαναστατικοὶ συνδυασμοί». (Λόγια τοῦ Πλεχάνωφ, τυπικὰ γιὰ τοὺς σοσιαλδημοκράτες τῆς δυτικῆς Εὐρώπης).

Οἱ σοσιαλδημοκράτες τῆς δυτικῆς Εὐρώπης θεωροῦσαν πὼς στὴ σοσιαλιστικὴ ἐπανάσταση τὸ προλεταριάτο θὰ εἶνε μόνο του, ἐνάντια σὲ ὁλάκαιρη τὴν ἀστικὴ τάξη, δίχως συμμάχους, ἐνάντια σὲ ὅλες τὶς μὴ προλεταριακὲς τάξεις καὶ στρώματα. Δὲν ἤθελαν νὰ πάρουν ὑπόψη τους τὸ γεγονός, πὼς τὸ κεφάλαιο δὲν ἐκμεταλλεύεται μονάχα τοὺς προλετάριους, ἀλλὰ καὶ τὰ ἑκατομμύρια τῶν μισοπρολεταριακῶν στρωμάτων τῆς πόλης καὶ τοῦ χωριοῦ, ποὺ καταπιέζονται ἀπὸ τὸν καπιταλισμὸ καὶ μποροῦν νὰ γίνουν σύμμαχοι τοῦ προλεταριάτου στὴν πάλη γιὰ τὴν ἀπελευθέρωση τῆς κοινωνίας ἀπὸ τὸν καπιταλιστικὸ ζυγό. Γι αὐτὸ οἱ σοσιαλδημοκράτες τῆς δυτικῆς Εὐρώπης θεωροῦσαν πὼς οἱ συνθῆκες δὲν ἦταν ἀκόμα ὥριμες γιὰ σοσιαλιστικὴ ἐπανάσταση στὴν Εὐρώπη, πὼς οἱ συνθῆκες αὐτὲς μπορεῖ νὰ θεωρηθοῦν ὥριμες μονάχα ὅταν, σὰν ἀποτέλεσμα τῆς μελλοντικῆς οἰκονομικῆς ἀνάπτυξης τῆς κοινωνίας, τὸ προλεταριάτο θὰ γίνει ἡ πλειοψηφία τοῦ ἔθνους, ἡ πλειοψηφία τῆς κοινωνίας. Ἡ λενινιστικὴ θεωρία τῆς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης ἀναποδογύριζε ἀπὸ τὴν κορυφὴ ὡς τὰ νύχια αὐτὴ τὴ σαθρὴ καὶ ἀντιπρολεταριακὴ θέση τῶν σοσιαλδημοκρατῶν τῆς δυτικῆς Εὐρώπης

Ἡ θεωρία τοῦ Λένιν δὲν ἔβγαζε ἀκόμα ἄμεσα τὸ συμπέρασμα, πὼς ὁ σοσιαλισμὸς μπορεῖ νὰ νικήσει σὲ μιὰ μονάχα χώρα, χωριστὰ παρμένη. Ἔκλεινε ὅμως μέσα της ὅλα ἢ σχεδὸν ὅλα τὰ βασικὰ στοιχεῖα, τὰ ἀναγκαῖα γιὰ νὰ βγεῖ ἀργὰ ἢ γρήγορα αὐτὸ τὸ συμπέρασμα.

Ὅπως εἶνε γνωστό, ὁ Λένιν ἔφθασε σ' αὐτὸ τὸ συμπέρασμα τὸ 1915, δηλαδὴ ὕστερα ἀπὸ δέκα χρόνια.

Αὐτὲς εἶνε οἱ βασικὲς θέσεις τῆς ταχτικῆς, ποὺ ὁ Λένιν ἀνάπτυξε στὸ ἱστορικὸ βιβλίο του «Δυὸ ταχτικὲς τῆς σοσιαλδημοκρατίας στὴ δημοκρατικὴ ἐπανάσταση».

Ἡ ἱστορικὴ σημασία αὐτοῦ τοῦ ἔργου τοῦ Λένιν βρίσκεται πρῶτ' ἀπ' ὅλα στὸ ὅτι τσάκισε ἰδεολογικὰ τὴ μικροαστικὴ θέση τῶν μενσεβίκων, ἐξόπλισε τὴν ἐργατικὴ τάξη τῆς Ρωσίας γιὰ τὴν παραπέρα ἀνάπτυξη τῆς ἀστικοδημοκρατικῆς ἐπανάστασης γιὰ νέα πίεση ἐνάντια στὸν τσαρισμὸ κ' ἔδωσε στοὺς ρώσους σοσιαλδημοκράτες ξεκάθαρη προοπτικὴ γιὰ τὴν ἀνάγκη τῆς μετεξέλιξης τῆς ἀστικῆς ἐπανάστασης σὲ σοσιαλιστική.

Μ' αὐτὸ ὅμως δὲν ἐξαντλεῖται ἡ σημασία τοῦ ἔργου τοῦ Λένιν. Ἡ ἀνεχτίμητη σημασία του εἶνε πὼς πλούτισε τὸ μαρξισμὸ μὲ νέα θεωρία γιὰ τὴν ἐπανάσταση κ' ἔβαλε τὶς βάσεις τῆς ἐπαναστατικῆς ταχτικῆς τοῦ

μπολσεβίκικου κόμματος, πού μέ τή βοήθεια της τό προλεταριάτο τῆς χώρας μας κέρδισε τό 1917 τή νίκη του πάνω στήν κεφαλαιοκρατία.

4.—ΠΑΡΑΠΕΡΑ ΑΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ —Η ΓΕΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΠΕΡΓΙΑ ΤΟΥ ΟΧΤΩΒΡΗ 1905. — ΥΠΟΧΩΡΗΣΗ ΤΟΥ ΤΣΑΡΙΣΜΟΥ. — ΤΟ ΔΙΑΓΓΕΛΜΑ ΤΟΥ ΤΣΑΡΟΥ. — ΕΜΦΑΝΙΣΗ ΤΩΝ ΣΟΒΙΕΤ ΤΩΝ ΕΡΓΑΤΩΝ ΒΟΥΛΕΥΤΩΝ

Τό φθινόπωρο τοῦ 1905 τό ἐπαναστατικό κίνημα ἀγκάλιασε ὁλάκαιρη τή χώρα· ἀνέβαινε μέ τεράστια δύναμη.

Στίς 19 τοῦ Σεπτέμβρη ἄρχισε στή Μόσχα ἡ ἀπεργία τῶν τυπογράφων· ξαπλώθηκε στήν Πετρούπολη καί σέ πολλές ἄλλες πόλεις. Στήν ἴδια τή Μόσχα ἡ ἀπεργία τῶν τυπογράφων ὑποστηρίχθηκε ἀπό τούς ἐργάτες τῶν ἄλλων παραγωγικῶν κλάδων καί μετατράπηκε σέ γενική πολιτική ἀπεργία.

Στίς ἀρχές τοῦ Ὀχτώβρη ἄρχισε ἡ ἀπεργία στό σιδηρόδρομο Μόσχας —Καζάν. Σέ μιά μέρα μέσα ἀπήργησε ὁλόκληρο τό δίχτυο τῶν σιδηροδρόμων τῆς Μόσχας. Ἡ ἀπεργία ξαπλώθηκε σέ λίγο σέ ὅλους τούς σιδηροδρόμους τῆς χώρας. Τά ταχυδρομεῖα καί οἱ τηλέγραφοι ἔπαψαν τή δουλειά. Οἱ ἐργάτες, στίς διάφορες πόλεις τῆς Ρωσίας, συγκεντρώνονταν κατά χιλιάδες σέ συλλαλητήρια καί ἀποφάσιζαν νά σταματήσουν τή δουλειά. Ἡ ἀπεργία ἁπλωνόταν ἀπό φάμπρικα σέ φάμπρικα, ἀπό ἐργοστάσιο σέ ἐργοστάσιο, ἀπό πόλη σέ πόλη, ἀπό περιφέρεια σέ περιφέρεια. Στούς ἀπεργούς ἐργάτες προσχωροῦσαν οἱ μικρούπάλληλοι, οἱ σπουδαστές, οἱ διανοούμενοι — δικηγόροι, μηχανικοί, γιατροί

Ἡ πολιτική ἀπεργία τοῦ Ὀχτώβρη ἔγινε γενική, ἀγκαλιάζοντας ὁλάκαιρη σχεδόν τή χώρα ἴσαμε τίς πιό μακρινές περιοχές· ἀγκάλιασε σχεδόν ὅλους τούς ἐργάτες, ἴσαμε τά πιό καθυστερημένα στρώματα. Στή γενική πολιτική ἀπεργία πῆραν μέρος κοντά ἕνα ἑκατομμύριο μόνο βιομηχανικοί ἐργάτες, δίχως νά ὑπολογίζουνται οἱ σιδηροδρομικοί καί οἱ ταχυδρομικοί ὑπάλληλοι, πού ὁ ἀριθμός του ἦταν ἐπίσης μεγάλος. Ὁλάκαιρη ἡ ζωή τῆς χώρας εἶχε σταματήσει. Ἡ δύναμη τῆς κυβέρνησης εἶχε παραλύσει.

Ἡ ἐργατική τάξη μπῆκε ἐπικεφαλῆς τοῦ ἀγῶνα τῶν λαϊκῶν μαζῶν ἐνάντια στήν ἀπολυταρχία.

Τό σύνθημα τῶν μπολσεβίκων γιά τή μαζική πολιτική ἀπεργία ἔφερε τ' ἀποτελέσματά του.

Ἡ γενική ἀπεργία τοῦ Ὀχτώβρη, πού ἔδειχνε τή δύναμη, τήν ἰσχύ τοῦ προλεταριακοῦ κινήματος, ἀνάγκασε τόν τσάρο, τρομαγμένο μέχρι θανάτου, νά βγάλει τό Διάγγελμα τῆς 17 τοῦ Ὀχτώβρη 1905. Στό Διάγγελμα αὐτό ὑποσχόταν νά δώσει στό λαό «τά ἀπαρασάλευτα θεμέλια τῆς ἐλευθερίας τοῦ πολίτη: πραγματικό ἀπαραβίαστο τοῦ ἀτόμου, ἐλευθερία τῆς συνείδησης, τοῦ λόγου, τοῦ συνέρχεσθαι καί συνεταιρίζεσθαι». Ὑποσχόταν νά συγκαλέσει νομοθετική Δούμα, μέ συμμετοχή στίς ἐκλογές ὅλων τῶν τάξεων τοῦ πληθυσμοῦ.

Έτσι, μὲ τὴ δύναμη τῆς ἐπανάστασης, σαρώθηκε ἡ συμβουλευτικὴ Δούμα τοῦ Μπουλύγκιν. Ἡ μπολσεβίκικη ταχτικὴ γιὰ τὸ μποϋκοτάρισμα τῆς Δούμας ἀποδείχτηκε σωστή.

Παρ' ὅλα αὐτὰ ὅμως τὸ Διάγγελμα τῆς 17 τοῦ Ὀχτώβρη ἦταν μιὰ ἐξαπάτηση τῶν λαϊκῶν μαζῶν, μιὰ τσαρικὴ πανουργία, μιὰ ἰδιόμορφη ἀνάπαυλα, ποὺ χρειαζόταν ὁ τσάρος γιὰ ν' ἀποκοιμίσει τοὺς εὐκολόπιστους, νὰ κερδίσει χρόνο, νὰ συγκεντρώσει δυνάμεις καὶ νὰ χτυπήσει κατόπι τὴν ἐπανάσταση. Ἡ τσαρικὴ κυβέρνηση, ποὺ στὰ λόγια ὑποσχόταν ἐλευθερία, στὴν πραγματικότητα δὲν ἔδωσε τίποτε οὐσιαστικό. Οἱ ἐργάτες καὶ οἱ ἀγρότες γιὰ τὴν ὥρα δὲν πῆραν τίποτε ἀπὸ τὴν κυβέρνηση, ἐξὸν ἀπὸ ὑποσχέσεις. Ἀντὶ γιὰ πλατειὰ πολιτικὴ ἀμνηστία ποὺ περίμεναν, στὶς 21 τοῦ Ὀχτώβρη ἀμνηστεύθηκε ἕνα ἀσήμαντο μέρος ἀπὸ τοὺς πολιτικοὺς κρατούμενους. Ταυτόχρονα, μὲ τὸ σκοπὸ νὰ διασπαθοῦν οἱ δυνάμεις τοῦ λαοῦ, ἡ κυβέρνηση ὀργάνωσε αἱματηρὰ πογκρὸμ ἐνάντια στοὺς ἑβραίους, ὅπου σκοτώθηκαν χιλιάδες καὶ χιλιάδες ἄνθρωποι καὶ γιὰ νὰ ξεμπλέξει μὲ τὴν ἐπανάσταση σχημάτισε ληστρικὲς ἀστυνομικὲς ὀργανώσεις: τὴν «Ἕνωση τοῦ ρωσικοῦ λαοῦ», τὴν «Ἕνωση τοῦ Ἀρχαγγέλου Μιχαήλ». Τὶς ὀργανώσεις αὐτές, ὅπου τὸν κύριο ρόλο τὸν ἔπαιζαν ἀντιδραστικοὶ τσιφλικάδες, ἔμποροι, παπάδες καὶ μισοεγκληματίες ἀλῆτες, ὁ λαὸς τὶς βάφτισε «Μαῦρες ἑκατονταρχίες». Οἱ μαῦροι ἑκατόνταρχοι, μὲ τὴ βοήθεια τῆς ἀστυνομίας, χτυποῦσαν καὶ δολοφονοῦσαν ἀνοιχτὰ τοὺς πρωτοπόρους ἐργάτες, τοὺς ἐπαναστάτες διανοουμένους, τοὺς φοιτητές· ἔκαιαν καὶ πυρπολοῦσαν τὰ συλλαλητήρια καὶ τὶς συγκεντρώσεις τῶν πολιτῶν. Αὐτὰ ἦταν γιὰ τὴν ὥρα τ' ἀποτελέσματα τοῦ τσαρικοῦ Διαγγέλματος. Τότε ἀκουόταν πολὺ συχνὰ ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ λαοῦ ἕνα τραγουδάκι γιὰ τὸ Διάγγελμα τοῦ τσάρου:

«Ὁ τσάρος φοβήθηκε κ' ἔβγαλε Διάγγελμα:
Λευτεριὰ στοὺς νεκροὺς — φυλακὴ στοὺς ζωντανούς!»

Οἱ μπολσεβίκοι ἐξηγοῦσαν στὶς μάζες πὼς τὸ Διάγγελμα τῆς 17 τοῦ Ὀχτώβρη ἦταν παγίδα. Στιγμάτιζαν σὰν πρόκληση τὴ στάση τῆς κυβέρνησης ὕστερα ἀπὸ τὸ Διάγγελμα. Οἱ μπολσεβίκοι καλοῦσαν τοὺς ἐργάτες στὰ ὅπλα, στὴν ἑτοιμασία τῆς ἔνοπλης ἐξέγερσης.

Οἱ ἐργάτες καταπιάστηκαν ἀκόμα πιὸ δραστήρια μὲ τὸ σχηματισμὸ μαχητικῶν σωμάτων. Εἶχαν καταλάβει πὼς ἡ πρώτη νίκη τῆς 17 τοῦ Ὀχτώβρη, ποὺ ἀποσπάστηκε μὲ τὴ γενικὴ πολιτικὴ ἀπεργία, ἀπαιτεῖ νέες προσπάθειες, νέους ἀγῶνες γιὰ τὴν ἀνατροπὴ τοῦ τσαρισμοῦ.

Ὁ Λένιν ἔκρινε τὸ Διάγγελμα τῆς 17 τοῦ Ὀχτώβρη σὰν σημεῖο ὁρισμένης προσωρινῆς ἰσορροπίας τῶν δυνάμεων, ὅταν τὸ προλεταριάτο καὶ ἡ ἀγροτιά, ἔχοντας ἀποσπάσει ἀπὸ τὸν τσάρο τὸ Διάγγελμα. *δὲν εἶνε ἀκόμα σὲ θέση* νὰ γκρεμίσουν τὸν τσαρισμό, *μὰ καὶ ὁ τσαρισμὸς δὲ* μπο-

ρεῖ πιὰ νὰ κυβερνᾶ μονάχα μὲ τὰ παλιὰ μέσα καὶ εἶνε ὑποχρεωμένος νὰ ὑποσχεθεῖ στὰ λόγια «ἐλευθερίες τοῦ πολίτη» καὶ «νομοθετικὴ» Δούμα.

Στὶς θυελλώδικες μέρες τῆς πολιτικῆς ἀπεργίας τοῦ Ὀχτώβρη, μέσα στὴ φωτιὰ τῆς πάλης μὲ τὸν τσαρισμό, ἡ ἐπαναστατικὴ δημιουργικότητα τῶν ἐργατικῶν μαζῶν κατασκεύασε ἕνα καινούριο ἰσχυρὸ ὅπλο — τὰ σοβιὲτ τῶν ἐργατῶν βουλευτῶν.

Τὰ σοβιὲτ τῶν ἐργατῶν βουλευτῶν, ποὺ ἀποτελοῦσαν συνέλευση τῶν ἀντιπροσώπων ἀπὸ ὅλες τὶς φάμπρικες καὶ τὰ ἐργοστάσια, ἦταν μιὰ πρωτοφανέρωτη στὸν κόσμο μαζικὴ πολιτικὴ ὀργάνωση τῆς ἐργατικῆς τάξης. Τὰ σοβιὲτ ποὺ πρωτογεννήθηκαν τὸ 1905 στάθηκαν τὸ πρόπλασμα τῆς ἐξουσίας τῶν σοβιέτ, ποὺ τὸ προλεταριάτο δημιούργησε στὰ 1917 μὲ τὴν καθοδήγηση τοῦ μπολσεβίκικου κόμματος. Τὰ σοβιὲτ ἦταν καινούρια ἐπαναστατικὴ μορφὴ τῆς λαϊκῆς δημιουργικότητας. Δημιουργήθηκαν ἀποκλειστικὰ ἀπὸ τὰ ἐπαναστατικὰ στρώματα τοῦ πληθυσμοῦ σπάζοντας κάθε νόμο καὶ κάθε κανόνα τοῦ τσαρισμοῦ. Ἦταν μιὰ ἐκδήλωση τῆς αὐτενέργειας τοῦ λαοῦ, ποὺ ὀρθωνόταν γιὰ τὸν ἀγώνα ἐνάντια στὸν τσαρισμό.

Οἱ μπολσεβίκοι ἔβλεπαν τὰ σοβιὲτ σὰν ἔμβρυα τῆς ἐπαναστατικῆς ἐξουσίας. Θεωροῦσαν πὼς ἡ δύναμη καὶ ἡ σημασία τῶν σοβιὲτ ἐξαρτιόταν ὁλοκληρωτικὰ ἀπὸ τὴ δύναμη καὶ τὴν ἐπιτυχία τῆς ἐξέγερσης.

Οἱ μενσεβίκοι δὲ θεωροῦσαν τὰ σοβιὲτ οὔτε ἐμβρυακὰ ὄργανα ἐπαναστατικῆς ἐξουσίας, οὔτε ὄργανα ἐξέγερσης. Τὰ ἔβλεπαν σὰν ὄργανα τοπικῆς αὐτοδιοίκησης, ἕνα εἶδος δημοκρατοποιημένες αὐτοδιοικήσεις τῶν πόλεων.

Στὶς 13 (26) τοῦ Ὀχτώβρη 1905 σ' ὅλες τὶς φάμπρικες καὶ τὰ ἐργοστάσια τῆς Πετρούπολης ἔγιναν οἱ ἐκλογὲς γιὰ τὰ σοβιὲτ τῶν ἐργατῶν βουλευτῶν. Τὴ νύχτα συνῆλθε ἡ πρώτη συνεδρίαση τοῦ σοβιέτ. Μετὰ τὸ σοβιὲτ τῆς Πετρούπολης ὀργανώνεται Σοβιὲτ ἐργατῶν βουλευτῶν στὴ Μόσχα

Τὸ Σοβιὲτ τῶν ἐργατῶν βουλευτῶν τῆς Πετρούπολης, σὰ σοβιὲτ τοῦ μεγαλύτερου βιομηχανικοῦ καὶ ἐπαναστατικοῦ κέντρου τῆς Ρωσίας, τῆς πρωτεύουσας τῆς αὐτοκρατορίας τῶν τσάρων, ἔπρεπε νὰ παίξει ἀποφασιστικὸ ρόλο στὴν ἐπανάσταση τοῦ 1905. Ὡστόσο δὲν ἐκπλήρωσε τὰ καθήκοντά του, ἐξ αἰτίας τῆς κακῆς μενσεβίκικης καθοδήγησής του. Ὅπως εἶνε γνωστό, ὁ Λένιν τότε δὲν ἦταν στὴν Πετρούπολη, βρισκόταν ἀκόμα στὸ ἐξωτερικό. Οἱ μενσεβίκοι ἐπωφελήθηκαν ἀπὸ τὴν ἀπουσία τοῦ Λένιν, τρύπωσαν στὸ Σοβιὲτ τῆς Πετρούπολης καὶ πῆραν στὰ χέρια τους τὴν καθοδήγησή του. Δὲν εἶνε παράξενο, πὼς ὕστερα ἀπ' αὐτὸ ὁ Χρουσταλιόφ, ὁ Τρότσκυ, ὁ Πάρβους καὶ οἱ ἄλλοι, κατάφεραν νὰ στρέψουν τὸ Σοβιὲτ τῆς Πετρούπολης ἐνάντια στὴν πολιτικὴ τῆς ἐξέγερσης. Ἀντὶ νὰ φέρουν τοὺς φαντάρους κοντὰ στὸ Σοβιὲτ καὶ νὰ τοὺς ἑνώσουν στὸν κοινὸν ἀγώνα, ζητοῦσαν νὰ ἀπομακρυνθεῖ ὁ στρατὸς ἀπὸ τὴν Πετρούπολη. Ἀντὶ νὰ ἐξοπλίσουν τοὺς ἐργάτες καὶ νὰ τοὺς

προετοιμάσουν γιὰ τὴν ἐξέγερση, τὸ σοβιὲτ ἔμενε ἄπραχτο κ' ἔπαιρνε ἀρνητικὴ θέση στὶς προετοιμασίες τῆς ἐξέγερσης.

Ὁλότελα διαφορετικὸ ρόλο ἔπαιξε στὴν ἐπανάσταση τὸ Σοβιὲτ τῶν ἐργατῶν βουλευτῶν τῆς Μόσχας. Τὸ Σοβιὲτ τῆς Μόσχας ἀπὸ τὶς πρῶτες κιόλας μέρες τῆς συγκρότησής του ἐφάρμοσε ὡς τὸ τέλος ἐπαναστατικὴ πολιτική. Ἡ καθοδήγηση στὸ σοβιὲτ αὐτὸ ἀνῆκε στοὺς μπολσεβίκους. Χάρη στοὺς μπολσεβίκους σχηματίστηκε στὴ Μόσχα, πλάϊ στὸ σοβιὲτ τῶν ἐργατῶν βουλευτῶν, τὸ σοβιὲτ τῶν στρατιωτῶν βουλευτῶν. Τὸ Σοβιὲτ τῆς Μόσχας ἔγινε ὄργανο τῆς ἔνοπλης ἐξέγερσης.

Ἀπὸ τὸν Ὀχτώβρη ἴσαμε τὸ Δεκέμβρη τοῦ 1905 δημιουργήθηκαν σοβιὲτ ἐργατῶν βουλευτῶν σὲ πολλὲς μεγάλες πόλεις καὶ σὲ ὅλα σχεδὸν τὰ ἐργατικὰ κέντρα. Ἔγιναν προσπάθειες νὰ ὀργανωθοῦν σοβιὲτ στρατιωτῶν καὶ ναυτῶν βουλευτῶν καὶ νὰ ἑνωθοῦν μὲ τὰ σοβιὲτ τῶν ἐργατῶν βουλευτῶν. Ἐδῶ κ' ἐκεῖ συγκροτήθηκαν σοβιὲτ ἐργατῶν καὶ ἀγροτῶν βουλευτῶν.

Ἡ ἐπίδραση τῶν σοβιὲτ ἦταν τεράστια. Παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι συχνὰ ἐμφανίζονταν αὐθόρμητα κ' ἦταν ἀδιαμόρφωτα καὶ ρευστά, ἐνεργοῦσαν σὰν ἐξουσία. Τὰ σοβιὲτ πραγματοποιοῦσαν αὐτόβουλα τὴν ἐλευθερία τοῦ τύπου, ἐφάρμοζαν τὸ ὀχτάωρο, καλοῦσαν τὸ λαὸ νὰ μὴν πληρώνει τοὺς φόρους στὴν τσαρικὴ κυβέρνηση. Σὲ μερικὲς περιπτώσεις ἔκαναν κατάσχεση τῶν χρημάτων τῆς τσαρικῆς κυβέρνησης καὶ τὰ χρησιμοποιοῦσαν γιὰ τὶς ἀνάγκες τῆς ἐπανάστασης.

5. — Η ΕΝΟΠΛΗ ΕΞΕΓΕΡΣΗ ΤΟΥ ΔΕΚΕΜΒΡΗ. — ΗΤΤΑ ΤΗΣ ΕΞΕΓΕΡΣΗΣ. — ΥΠΟΧΩΡΗΣΗ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ. — Η ΠΡΩΤΗ ΚΡΑΤΙΚΗ ΔΟΥΜΑ. — ΤΟ 4ο ΕΝΩΤΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΤΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ.

Τὸν Ὀχτώβρη καὶ Νοέμβρη τοῦ 1905 ἡ ἐπαναστατικὴ πάλη τῶν μαζῶν ἐξακολουθοῦσε ν' ἀναπτύσσεται μὲ τεράστια δύναμη· οἱ ἐργατικὲς ἀπεργίες συνεχίζονταν.

Ἡ πάλη τῶν ἀγροτῶν ἐνάντια στοὺς τσιφλικάδες τὸ φθινόπωρο τοῦ 1905 πῆρε πλατειὲς διαστάσεις. Τὸ ἀγροτικὸ κίνημα ἀγκάλιασε πάνω ἀπὸ τὸ ἕνα τρίτο τῶν περιφερειῶν τῆς χώρας. Στοὺς νομοὺς τοῦ Σαράτωφ, τοῦ Τάμπωφ, τοῦ Τσερνίγκωφ, τῆς Τιφλίδας, τοῦ Κουταΐς καὶ σὲ ἄλλους ἀκόμη ξέσπασαν πραγματικὲς ἀγροτικὲς ἐξεγέρσεις. Παρ' ὅλ' αὐτὰ ἡ πίεση τῶν ἀγροτικῶν μαζῶν δὲν ἦταν ἀρκετή. Τὸ ἀγροτικὸ κίνημα δὲν εἶχε ἐπάρκεια ὀργάνωσης καὶ καθοδήγησης.

Οἱ ταραχὲς πολλαπλασιάστηκαν καὶ ἀνάμεσα στοὺς φαντάρους σὲ πολλὲς πόλεις (Τιφλίδα, Βλαδιβοστόκ, Τασκέντη, Σαμαρκάνδη, Κούρσκ, Σοχούμ, Βαρσοβία, Κίεβο, Ρίγα). Ξέσπασε ἐξέγερση στὴν Κροστάνδη, καθὼς καὶ στοὺς ναῦτες τοῦ στόλου τῆς Μαύρης Θάλασσας, στὴ Σεβαστούπολη, τὸ

Νοέμβρη τοῦ 1905. Μὰ οἱ ἐξεγέρσεις αὐτὲς τσακίστηκαν ἀπὸ τὸν τσαρισμὸ γιατὶ ἦταν σκόρπιες.

Οἱ ἐξεγέρσεις στὶς στρατιωτικὲς καὶ ναυτικὲς μονάδες εἶχαν συχνὰ γιὰ αἰτία τὸ βάναυσο τρόπο τῶν ἀξιωματικῶν, τὴν κακὴ τροφὴ κ.λ.π. Ἡ μάζα τῶν ἐξεγερμένων ναυτῶν καὶ τῶν φαντάρων δὲν εἶχε ἀκόμη ξεκάθαρη συνείδηση τῆς ἀνάγκης ν' ἀνατραπεῖ ἡ τσαρικὴ κυβέρνηση, τῆς ἀνάγκης νὰ συνεχιστεῖ δραστήρια ὁ ἔνοπλος ἀγώνας. Οἱ ἐξεγερμένοι ναῦτες καὶ φαντάροι εἶχαν ἀκόμα πάρα πολὺ ειρηνικές, πάρα πολὺ καλόκαρδες διαθέσεις, συχνὰ ἔκαναν τὸ λάθος ν' ἀπελευθερώνουν τοὺς ἀξιωματικοὺς ποὺ εἶχαν πιάσει στὴν ἀρχὴ τῆς ἐξέγερσης καὶ ἄφιναν νὰ τοὺς καθησυχάζουν οἱ ὑποσχέσεις καὶ τὰ παραπειστικὰ λόγια τῶν ἀνωτέρων.

Ἡ ἐπανάσταση πλησίαζε τὴν ἔνοπλη ἐξέγερση. Οἱ μπολσεβίκοι καλοῦσαν τὶς μάζες στὴν ἐνόπλη ἐξέγερση ἐνάντια στὸν τσάρο καὶ τοὺς τσιφλικάδες, ἐξηγώντας πῶς ἦταν ἀναπόφευκτη. Χωρὶς στιγμὴ ἀνάπαυλα οἱ μπολσεβίκοι ἑτοίμαζαν τὴν ἔνοπλη ἐξέγερση. Γινόταν ἐπαναστατικὴ δουλειὰ μέσα στοὺς φαντάρους καὶ τοὺς ναῦτες· στὸ στρατὸ ἱδρύθηκαν στρατιωτικὲς ὀργανώσεις τοῦ κόμματος. Σὲ πολλὲς πόλεις σχηματίστηκαν ἐργατικὰ μαχητικὰ ἀποσπάσματα καὶ τὰ μέλη τους μάθαιναν τὸ χειρισμὸ τῶν ὅπλων. Ὀργανώθηκε ἡ ἀγορὰ ὅπλων ἀπὸ τὸ ἐξωτερικὸ καὶ ἡ μυστικὴ ἀποστολή τους στὴ Ρωσία. Γνωστοὶ ἀγωνιστὲς τοῦ κόμματος παίρναν μέρος στὴν ὀργάνωση τῆς μεταφορᾶς τῶν ὅπλων.

Τὸ Νοέμβρη τοῦ 1905 ὁ Λένιν γύρισε στὴ Ρωσία. Ὁ Λένιν κρυβόταν ἀπὸ τοὺς τσαρικοὺς χωροφύλακες καὶ χαφιέδες καὶ συμμετεῖχε ἐνεργὰ κεῖνες τὶς μέρες στὴν προετοιμασία τῆς ἔνοπλης ἐξέγερσης. Τὰ ἄρθρα του στὴ μπολσεβίκικη ἐφημερίδα «Νόβαγια Ζίζν» (Ἡ Νέα Ζωὴ) ἔδιναν τὴν κατεύθυνση στὴν καθημερινὴ δουλειὰ τοῦ κόμματος.

Σ' αὐτὸ τὸ διάστημα ὁ σ. Στάλιν ἔκανε τεράστια ἐπαναστατικὴ δουλειὰ στὴν Ὑπερκαυκασία. Ὁ σ. Στάλιν ξεσκέπαζε καὶ κατακεραύνωνε τοὺς μενσεβίκους σὰν ἀντίπαλους τῆς ἐπανάστασης καὶ τῆς ἔνοπλης ἐξέγερσης. Προετοίμαζε σταθερὰ τοὺς ἐργάτες γιὰ τὴν ἀποφασιστικὴ μάχη ἐνάντια στὴν ἀπολυταρχία. Σὲ μιὰ συγκέντρωση στὴν Τιφλίδα, τὴ μέρα ποὺ βγῆκε τὸ Διάγγελμα τοῦ τσάρου, ὁ σύντροφος Στάλιν ἔλεγε στοὺς ἐργάτες:

> «Τί μᾶς χρειάζεται γιὰ νὰ νικήσουμε πραγματικά; Χρειάζονται γι αὐτὸ τρία πράγματα: πρῶτο—ἐξοπλισμός, δεύτερο—ἐξοπλισμός, τρίτο ξανὰ καὶ ξανὰ ἐξοπλισμός».

Τὸ Δεκέμβρη τοῦ 1905 συνῆλθε στὴ Φιλλανδία, στὸ Τάμμερφορς, συνδιάσκεψη τῶν μπολσεβίκων. Ἂν καὶ οἱ μπολσεβίκοι καὶ οἱ μενσεβίκοι ἀνῆκαν τυπικὰ σὲ ἕνα σοσιαλδημοκρατικὸ κόμμα, ἀποτελοῦσαν στὴν οὐσία δυὸ χωριστὰ κόμματα, μὲ τὰ χωριστὰ κέντρα τους. Σ' αὐτὴ τὴ συνδιάσκεψη γιὰ

πρώτη φορὰ συναντήθηκαν ὁ Λένιν μὲ τὸ Στάλιν: ὡς τότε διατηροῦσαν σύνδεση μεταξύ τους μὲ ἀλληλογραφία, ἢ μέσο συντρόφων.

Ἀπὸ τὶς ἀποφάσεις τῆς συνδιάσκεψης τοῦ Τάμμερφορς πρέπει νὰ σημειώσουμε δυό: τὴ μιὰ γιὰ τὴν ἀποκατάσταση τῆς ἑνότητας μέσα στὸ κόμμα, ποὺ στὴν πραγματικότητα ἦταν διασπασμένο σὲ δύο κόμματα· καὶ τὴν ἄλλη γιὰ τὸ μποϋκοτάρισμα τῆς πρώτης Δούμας, τῆς λεγόμενης Δούμας τοῦ Βίττε.

Ἐπειδὴ τότε στὴ Μόσχα εἶχε κιόλας ἀρχίσει ἡ ἔνοπλη ἐξέγερση, ἡ συνδιάσκεψη, μὲ προτροπὴ τοῦ Λένιν, τελείωσε γρήγορα τὶς ἐργασίες της καὶ οἱ ἀντιπρόσωποι γύρισαν πίσω στὸν τόπο τους γιὰ νὰ πάρουν προσωπικὰ μέρος στὴν ἐξέγερση.

Μὰ καὶ ἡ τσαρικὴ κυβέρνηση δὲν κοιμόταν. Κι αὐτὴ προετοιμαζόταν γιὰ τὴν ἀποφασιστικὴ πάλη. Ἀφοῦ ὑπόγραψε εἰρήνη μὲ τὴν Ἰαπωνία καὶ ἐλάφρυνε ἔτσι τὴ δύσκολη θέση της, ἡ τσαρικὴ κυβέρνηση πέρασε στὴν ἐπίθεση ἐνάντια στοὺς ἐργάτες καὶ τοὺς ἀγρότες. Κήρυξε τὸ στρατιωτικὸ νόμο σὲ πολλοὺς νομοὺς ὅπου εἶχαν γίνει ἐξεγέρσεις τῶν ἀγροτῶν κ' ἔδωσε τὸ θηριώδικο πρόσταγμα: «Συλληφθέντες νὰ μὴν ὑπάρχουν», «σφαῖρες νὰ μὴ λυπᾶστε». Διέταξε νὰ συλληφθοῦν οἱ ἡγέτες τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος καὶ νὰ διαλυθοῦν τὰ σοβιὲτ τῶν ἐργατῶν βουλευτῶν.

Οἱ μπολσεβίκοι τῆς Μόσχας καὶ τὸ Σοβιὲτ τῶν ἐργατῶν βουλευτῶν τῆς Μόσχας ποὺ αὐτοὶ καθοδηγοῦσαν, συνδεμένο μὲ τὶς πλατιὲς ἐργατικὲς μάζες, ἀποφάσισαν τότε νὰ προχωρήσουν στὴν ἄμεση προετοιμασία τῆς ἔνοπλης ἐξέγερσης. Στὶς 5 (18) τοῦ Δεκέμβρη ἡ κομματικὴ ἐπιτροπὴ τῆς Μόσχας πῆρε τὴν ἀπόφαση νὰ προτείνει στὸ σοβιὲτ νὰ κηρύξει γενικὴ πολιτικὴ ἀπεργία, γιὰ νὰ τὴ μετατρέψει μέσα στὴν πορεία τῆς πάλης σὲ ἐξέγερση. Ἡ ἀπόφαση αὐτὴ ὑποστηρίχθηκε σὲ μαζικὲς ἐργατικὲς συγκεντρώσεις. Τὸ Σοβιὲτ τῆς Μόσχας συμμορφώθηκε μὲ τὴ θέληση τῆς ἐργατικῆς τάξης καὶ ἀποφάσισε ὁμόφωνα ν' ἀρχίσει τὴ γενικὴ πολιτικὴ ἀπεργία.

Τὸ προλεταριάτο τῆς Μόσχας ἀρχίζοντας τὴν ἐξέγερση, εἶχε τὴ δική του μαχητικὴ ὀργάνωση—χίλιους περίπου ἔνοπλους ποὺ οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς μισοὺς ἦταν μπολσεβίκοι. Ἐπίσης ὑπῆρχαν μαχητικὰ ἀποσπάσματα σὲ πολλὲς φάμπρικες τῆς Μόσχας. Συνολικὰ οἱ ἐξεγερμένοι εἶχαν στὰ μαχητικὰ ἀποσπάσματά τους περίπου δυὸ χιλιάδες ἄνδρες. Οἱ ἐργάτες λογάριαζαν νὰ ἐξουδετερώσουν τὴ φρουρά, ν' ἀποσπάσουν ἕνα μέρος της καὶ νὰ τὸ πάρουν μαζί τους.

Στὶς 7 (20) τοῦ Δεκέμβρη ἄρχισε στὴ Μόσχα ἡ γενικὴ πολιτικὴ ἀπεργία. Ἡ ἀπεργία ὅμως δὲ μπόρεσε νὰ ἐπεχταθεῖ σ' ὅλη τὴ χώρα, δὲ βρῆκε ἀρκετὴ ὑποστήριξη στὴν Πετρούπολη κι αὐτὸ ἀπὸ τὴν ἀρχὴ λιγόστεψε τὶς πιθανότητες τῆς ἐπιτυχίας τῆς ἐξέγερσης. Ὁ σιδηρόδρομος Νικολάου (σήμερα σιδηρόδρομος τοῦ Ὀχτώβρη), εἶχε μείνει στὰ χέρια

τῆς τσαρικῆς κυβέρνησις. Ἡ κίνηση δὲ σταμάτησε στὴ γραμμὴ αὐτὴ καὶ ἡ κυβέρνηση μποροῦσε νὰ μεταφέρει ἀπὸ τὴν Πετρούπολη στὴ Μόσχα τὰ συντάγματα τῆς φρουρᾶς γιὰ νὰ καταστείλει τὴν ἐξέγερση.

Στὴν ἴδια τὴ Μόσχα ἡ φρουρὰ ταλαντευόταν. Οἱ ἐργάτες εἶχαν κηρύξει τὴν ἐξέγερση γιατί, ὡς ἕνα σημεῖο, ὑπολόγιζαν στὴν ὑποστήριξη τῆς φρουρᾶς. Οἱ ἐπαναστάτες ὅμως ἄφησαν νὰ τοὺς ξεφύγει ἡ εὔθετη στιγμὴ καὶ οἱ ταραχὲς τῆς φρουρᾶς κατεστάλησαν ἀπὸ τὴν τσαρικὴ κυβέρνηση.

Στὶς 9 (22) Δεκέμβρη ἔγιναν στὴ Μόσχα τὰ πρῶτα ὁδοφράγματα. Σὲ λίγο οἱ δρόμοι τῆς πόλης γέμισαν ὁδοφράγματα. Ἡ τσαρικὴ κυβέρνηση χρησιμοποίησε τὸ πυροβολικό. Συγκέντρωσε στρατεύματα ποὺ ξεπερνοῦσαν πολλὲς φορὲς τὶς δυνάμεις τῶν ἐπαναστατῶν. Ἐννιὰ μέρες κάμποσες χιλιάδες ἐξεγερμένοι ἐργάτες ἀγωνίζονταν ἡρωϊκά. Ἡ τσαρικὴ κυβέρνηση μπόρεσε νὰ καταστείλει τὴν ἐξέγερση μόνο ἀφοῦ μετάφερε στρατεύματα ἀπὸ τὴν Πετρούπολη, τὸ Τβὲρ καὶ τὴ δυτικὴ περιοχή. Τὰ καθοδηγητικὰ ὄργανα τῆς ἐξέγερσης τὴν παραμονὴ τῆς μάχης ἄλλα πιάστηκαν καὶ ἄλλα ἀπομονώθηκαν. Πιάστηκε ἡ μπολσεβίκικη ἐπιτροπὴ τῆς Μόσχας. Ἡ ἔνοπλη ἐξέγερση μετατράπηκε σὲ ἐξεγέρσεις μονωμένων συνοικιῶν, ποὺ ἦταν ἀποσπασμένες ἡ μιὰ ἀπὸ τὴν ἄλλη. Οἱ συνοικίες, μὴν ἔχοντας καθοδηγητικὰ κέντρα, οὔτε γενικὸ σχέδιο πάλης γιὰ ὅλη τὴν πόλη, περιορίστηκαν κυρίως στὴν ἄμυνα. Αὐτὴ ἦταν ἡ βασικὴ αἰτία τῆς ἀδυναμίας τῆς ἐξέγερσης τῆς Μόσχας καὶ μιὰ ἀπὸ τὶς αἰτίες τῆς ἥττας της, ὅπως σημείωσε κατοπινὰ ὁ Λένιν.

Ἐξαιρετικὰ πεισματώδη καὶ σκληρὸ χαρακτήρα εἶχε ἡ ἐξέγερση στὴ συνοικία τῆς Μόσχας Κράσναγια-Πρέσνια. Ἡ Κράσναγια-Πρέσνια ἦταν τὸ κυριότερο φρούριο τῆς ἐξέγερσης, τὸ κέντρο της. Ἐκεῖ ἦταν συγκεντρωμένα τὰ καλύτερα μαχητικὰ ἀποσπάσματα ποὺ τὰ καθοδηγοῦσαν οἱ μπολσεβίκοι. Μὰ ἡ Κράσναγια-Πρέσνια τσακίστηκε μὲ τὴ φωτιὰ καὶ τὸ σίδερο, πνίγηκε στὸ αἷμα, κοκκίνισε ἀπὸ τὶς φλόγες τῆς πυρκαϊᾶς ποὺ ἄναψε τὸ πυροβολικό. Ἡ ἐξέγερση τῆς Μόσχας τσακίστηκε.

Ἡ ἐξέγερση δὲν ἔγινε μονάχα στὴ Μόσχα. Ἐπαναστατικὰ ξεσηκώματα ἀγκάλιασαν ἀκόμα καὶ πολλὲς ἄλλες πόλεις κ' ἐπαρχίες. Εἴχαμε ἔνοπλες ἐξεγέρσεις στὸ Κρασνογιάρσκ, στὸ Μοτοβίλιχα (Πέρμ), στὸ Νοβοροσίσκ, στὸ Σόρμοβο, στὴ Σεβαστούπολη, στὴν Κροστάνδη.

Στὴν ἔνοπλη πάλη ξεσηκώθηκαν κ' οἱ καταπιεζόμενοι λαοὶ τῆς Ρωσίας. Ἡ ἐξέγερση ἀγκάλιασε ὁλάκαιρη σχεδὸν τὴ Γεωργία. Μιὰ μεγάλη ἐξέγερση ξέσπασε στὴν Οὐκρανία, στὴν περιοχὴ τοῦ Ντόνετς: στὸ Γκολόφ, Ἀλεξαντρώφσκ, Λουγκάνσκ (σήμερα Βοροσίλωφγκραντ). Ὁ ἀγώνας ἦταν πεισματωμένος στὴ Λεττονία. Στὴ Φιλλανδία οἱ ἐργάτες συγκρότησαν τὴν κόκκινη φρουρά τους κ' ἐπαναστάτησαν.

Ὅλες ὅμως αὐτὲς τὶς ἐξεγέρσεις, ὅπως καὶ τὴν ἐξέγερση τῆς Μόσχας, ὁ τσαρισμὸς τὶς τσάκισε μὲ ἀπάνθρωπη ἀγριότητα.

Οἱ μενσεβίκοι καὶ οἱ μπολσεβίκοι ἔκριναν μὲ διαφορετικὸ τρόπο τὴν ἔνοπλη ἐξέγερση τοῦ Δεκέμβρη.

Ὁ μενσεβίκος Πλεχάνωφ, ὕστερα ἀπὸ τὴν ἔνοπλη ἐξέγερση, ἔρριξε στὸ κόμμα τὴ μομφή: «Δὲν ἔπρεπε νὰ πάρουμε τὰ ὅπλα!» Οἱ μενσεβίκοι ζητοῦσαν ν' ἀποδείξουν πὼς ἡ ἐξέγερση ἦταν κάτι ἄχρηστο κ' ἐπιζήμιο, πὼς ἡ ἐπανάσταση μπορεῖ νὰ κάνει καὶ χωρὶς ἐξέγερση, πὼς μπορεῖ νὰ φτάσουμε στὴν ἐπιτυχία ὄχι μὲ ἔνοπλη ἐξέγερση, ἀλλὰ μὲ εἰρηνικὰ μέσα πάλης.

Οἱ μπολσεβίκοι στιγμάτισαν τὴν ἄποψη αὐτὴ σὰν προδοσία. Πίστευαν πὼς ἡ πεῖρα τῆς ἔνοπλης ἐξέγερσης τῆς Μόσχας ἁπλῶς ἐπιβεβαίωσε πὼς εἶνε δυνατὸς ὁ ἐπιτυχημένος ἔνοπλος ἀγώνας τῆς ἐργατικῆς τάξης. Στὴ μομφὴ τοῦ Πλεχάνωφ «Δὲν ἔπρεπε νὰ πάρουμε τὰ ὅπλα», ὁ Λένιν ἀπαντοῦσε:

> «Ἀπεναντίας, ἔπρεπε πιὸ ἀποφασιστικά, πιὸ δραστήρια καὶ πιὸ ἐπιθετικὰ νὰ πάρουμε τὰ ὅπλα, ἔπρεπε νὰ ἐξηγήσουμε στὶς μάζες πὼς ἦταν ἀδύνατο νὰ περιοριστοῦμε σὲ μιὰ εἰρηνικὴ ἀπεργία καὶ πὼς χρειαζόταν ἀτρόμητος καὶ ἀμείλιχτος ἔνοπλος ἀγώνας». (*Λένιν,* Ἅπαντα, τομ. 10ος, σελ. 50).

Ἡ ἐξέγερση τοῦ Δεκέμβρη 1905 ἦταν τὸ ἀνώτατο σημεῖο τῆς ἐπανάστασης. Τὸ Δεκέμβρη ἡ τσαρικὴ ἀπολυταρχία πέτυχε νὰ νικήσει τὴν ἐξέγερση. Ἔπειτα ἀπὸ τὴν ἧττα τῆς δεκεμβριανῆς ἐξέγερσης ἄρχισε στροφὴ πρὸς τὴ βαθμιαία ὑποχώρηση τῆς ἐπανάστασης. Τὴν ἄνοδο τῆς ἐπανάστασης τὴ διαδέχτηκε ἡ βαθμιαία της ὕφεση.

Ἡ τσαρικὴ κυβέρνηση ἔσπευσε νὰ ἐκμεταλλευτεῖ αὐτὴ τὴν ἧττα γιὰ νὰ δώσει τὴ χαριστικὴ βολὴ στὴν ἐπανάσταση. Οἱ δήμιοι καὶ οἱ δεσμοφύλακες τοῦ τσαρισμοῦ ἄρχισαν τὸ ματοβαμμένο τους ἔργο. Στὴν Πολωνία, στὴ Λεττονία, στὴν Ἐσθονία, στὴν Ὑπερκαυκασία, στὴ Σιβηρία ὀργίαζαν τὰ ἐκκαθαριστικὰ ἀποσπάσματα.

Ἡ ἐπανάσταση ὅμως δὲν εἶχε ἀκόμα καταπνιγεῖ. Οἱ ἐπαναστάτες ἐργάτες καὶ ἀγρότες ὑποχωροῦσαν ἀργά, πολεμώντας. Καινούρια ἐργατικὰ στρώματα τραβιόνταν στὸν ἀγῶνα. Τὸ 1906 πῆραν μέρος στὶς ἀπεργίες πάνω ἀπὸ ἕνα ἑκατομμύριο ἐργάτες, τὸ 1907 — 740.000. Τὸ πρῶτο ἑξάμηνο τοῦ 1906 τὸ ἀγροτικὸ κίνημα ἀγκάλιασε τὶς μισὲς σχεδὸν περιοχὲς τῆς τσαρικῆς Ρωσίας. Τὸ δεύτερο ἑξάμηνο τὸ ἕνα πέμπτο ἀπὸ ὅλες τὶς περιοχές. Οἱ ταραχὲς συνεχίζονταν στὸ στρατὸ καὶ στὸ στόλο.

Ἡ τσαρικὴ κυβέρνηση στὴν πάλη ἐνάντια στὴν ἐπανάσταση δὲν περιορίστηκε μονάχα στὰ τρομοκρατικὰ μέτρα. Ἀφοῦ εἶχε μιὰ πρώτη ἐπιτυχία μὲ τὴν τρομοκρατία, ἀποφάσισε νὰ καταφέρει ἕνα καινούριο χτύπημα στὴν ἐπανάσταση, συγκαλώντας νέα «νομοθετικὴ» Δούμα. Λογάριαζε ἔτσι ν' ἀποσπάσει τοὺς ἀγρότες ἀπὸ τὴν ἐπανάσταση γιὰ νὰ τὴν τσακίσει. Τὸ Δεκέμβρη τοῦ 1905 δημοσίευσε νόμο γιὰ τὴ σύγκληση νέας «νομοθετικῆς» Δούμας, σὲ ἀντίθεση ἀπὸ τὴν παλιά, τὴ «συμβουλευτικὴ» Δούμα τοῦ Μπου-

λύγκιν, πού τὴν εἶχε σαρώσει τὸ μποϋκοτάρισμα τῶν μπολσεβίκων. Ὁ ἐκλογικὸς νόμος τοῦ τσάρου ἦταν φυσικὰ ἀντιδημοκρατικός. Οἱ ἐκλογὲς δὲ θὰ γίνονταν μὲ καθολικὴ ψηφοφορία. Ὁ περισσότερος πληθυσμός, πάνω ἀπὸ τὸ μισό, δὲν εἶχε δικαίωμα ψήφου, λογουχάρη οἱ γυναῖκες καὶ πάνω ἀπὸ δυὸ ἑκατομμύρια ἐργάτες. Οἱ ἐκλογὲς δὲν ἦταν ἴσες: οἱ ἐκλογεῖς εἶχαν χωριστεῖ σὲ 4 συλλόγους ὅπως ἔλεγαν τότε: τῆς γαιοχτησίας (τσιφλικάδες), τῆς πόλης (ἀστικὴ τάξη), τὸν ἀγροτικὸ καὶ τὸν ἐργατικό Οἱ ἐκλογὲς δὲν ἦταν ἄμεσες, ἀλλὰ ἔμμεσες. Οἱ ἐκλογὲς στὴν πραγματικότητα δὲν ἦταν μυστικές. Ὁ ἐκλογικὸς νόμος ἐξασφάλιζε σὲ μιὰ χούφτα τσιφλικάδες καὶ κεφαλαιοκράτες μέσα στὴ Δούμα τὴν ὑπεροχὴ πάνω στὰ ἑκατομμύρια ἐργάτες καὶ ἀγρότες.

Μὲ τὴ Δούμα ὁ τσάρος ἤθελε ν' ἀποτραβήξει τὶς μάζες ἀπὸ τὴν ἐπανάσταση. Ἕνα σημαντικὸ μέρος τῆς ἀγροτιᾶς πίστευε κεῖνον τὸν καιρὸ στὴ δυνατότητα νὰ πάρει γῆ μὲ τὴ Δούμα. Οἱ καντέ, οἱ μενσεβῖκοι καὶ οἱ ἐσέροι ἐξαπατοῦσαν τοὺς ἐργάτες καὶ τοὺς ἀγρότες λέγοντας πὼς τὸ καθεστὼς πού ἤθελε ὁ λαὸς μποροῦσε νὰ τὸ ἀποχτήσει δίχως ἐξέγερση, δίχως ἐπανάσταση. Μέσα στὴν πάλη ἐνάντια σ' αὐτὴ τὴν ἐξαπάτηση τοῦ λαοῦ οἱ μπολσεβίκοι προκήρυξαν καὶ πραγματοποίησαν τὸ μποϋκοτάρισμα τῆς πρώτης κρατικῆς Δούμας, σύμφωνα μὲ τὴν ἀπόφαση τῆς συνδιάσκεψης τοῦ Τάμμερφορς.

Οἱ ἐργάτες, παλεύοντας ἐνάντια στὸν τσαρισμό, ἀπαιτοῦσαν ταὐτόχρονα νὰ πραγματοποιηθεῖ ἡ ἑνότητα τῶν δυνάμεων τοῦ κόμματος, νὰ ἑνοποιηθεῖ τὸ κόμμα τοῦ προλεταριάτου. Οἱ μπολσεβίκοι, ἐξοπλισμένοι μὲ τὴ γνωστὴ ἀπόφαση τῆς συνδιάσκεψης τοῦ Τάμμερφορς γιὰ τὴν ἑνότητα, ὑποστήριξαν αὐτὸ τὸ αἴτημα τῶν ἐργατῶν καὶ πρότειναν στοὺς μενσεβίκους νὰ συγκαλέσουν ἑνωτικὸ συνέδριο τοῦ κόμματος. Κάτω ἀπὸ τὴν πίεση τῶν ἐργατικῶν μαζῶν, οἱ μενσεβίκοι ἀναγκάστηκαν νὰ συμφωνήσουν στὴν ἑνοποίηση.

Ὁ Λένιν ἤθελε τὴν ἑνοποίηση, μιὰ ἑνοποίηση ὅμως πού δὲ θὰ σκέπαζε τὶς διαφωνίες πάνω στὰ προβλήματα τῆς ἐπανάστασης. Οἱ συμφιλιωτὲς (Μπογντάνωφ, Κράσιν καὶ ἄλλοι), πού προσπαθοῦσαν ν' ἀποδείξουν πὼς δὲν ὑπῆρχαν σοβαρὲς διαφωνίες ἀνάμεσα στοὺς μπολσεβίκους καὶ τοὺς μενσεβίκους, προξενοῦσαν μεγάλη ζημιὰ στὸ κόμμα. Παλεύοντας ἐνάντια στοὺς συμφιλιωτές, ὁ Λένιν ζήτησε ἀπὸ τοὺς μπολσεβίκους νἄρθουν στὸ συνέδριο μὲ δική τους θέση γιὰ νὰ δοῦν ξεκάθαρα οἱ ἐργάτες ποιὰ θέση παίρνουν οἱ μπολσεβίκοι καὶ πάνω σὲ ποιὰ βάση γίνεται ἡ ἑνοποίηση. Οἱ μπολσεβίκοι ἐπεξεργάστηκαν τέτιες θέσεις καὶ τὶς ἔφεραν γιὰ συζήτηση μέσα στὰ μέλη τοῦ κόμματος.

Ἔτσι τὸν Ἀπρίλη τοῦ 1906 συνῆλθε στὴ Στοκχόλμη (Σουηδία) τὸ 4ο συνέδριο τοῦ ΡΣΔΕΚ, τὸ λεγόμενο ἑνωτικό. Πῆραν μέρος 111 ἀντιπρόσωποι μὲ θετικὴ ψῆφο, ἀντιπροσωπεύοντας 57 τοπικὲς ὀργανώσεις τοῦ κόμματος. Ἐξὸν ἀπ' αὐτοὺς στὸ Συνέδριο ἦταν καὶ ἀντιπρόσωποι τῶν ἐθνι-

κῶν σοσιαλδημοκρατικῶν κομμάτων: 3 τοῦ Μπούντ, 3 τοῦ πολωνικοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος καὶ 3 τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὀργάνωσης τῆς Λεττονίας.

Οἱ μπολσεβίκικες ὀργανώσεις εἶχαν δοκιμαστεῖ σκληρὰ στὸ διάστημα τῆς ἐξέγερσης τοῦ Δεκέμβρη καὶ δὲ μπόρεσαν νὰ στείλουν ὅλες ἀντιπροσώπους 'Απὸ τὴν ἄλλη μεριά: στὶς «μέρες τῆς λευτεριᾶς» τοῦ 1905 οἱ μενσεβίκοι εἶχαν δεχτεῖ στὶς γραμμές τους μιὰ μάζα μικροαστοὺς διανοούμενους, ποὺ δὲν εἶχαν τίποτα τὸ κοινὸ μὲ τὸν ἐπαναστατικὸ μαρξισμό. Φτάνει νὰ ποῦμε πὼς οἱ μενσεβίκοι τῆς Τιφλίδας (στὴν Τιφλίδα δὲν ὑπῆρχαν πολλοὶ βιομηχανικοὶ ἐργάτες) εἶχαν στείλει στὸ συνέδριο τόσους ἀντιπροσώπους, ὅσους καὶ ἡ μεγαλύτερη προλεταριακὴ ὀργάνωση, ἡ ὀργάνωση τῆς Πετρούπολης. Γιὰ τὸ λόγο αὐτὸ στὸ συνέδριο τῆς Στοκχόλμης ἡ πλειοψηφία, ἀσήμαντη εἶνε ἀλήθεια, ἦταν μὲ τὸ μέρος τῶν μενσεβίκων.

Ἡ τέτια σύνθεση τοῦ συνεδρίου προκαθόρισε τὸ μενσεβίκικο χαρακτῆρα τῶν ἀποφάσεων σὲ μιὰ ὁλάκαιρη σειρὰ ζητήματα.

Στὸ συνέδριο αὐτὸ ἔγινε μονάχα τυπικὴ ἕνωση. Στὴν πραγματικότητα μπολσεβίκοι καὶ μενσεβίκοι διατήρησαν τὶς ἀπόψεις τους καὶ τὶς ἀνεξάρτητες ὀργανώσεις τους.

Τὰ κυριότερα ζητήματα ποὺ ἐξέτασε τὸ συνέδριο ἦταν: τὸ ἀγροτικὸ ζήτημα, ἡ τρέχουσα κατάσταση καὶ τὰ ταξικὰ καθήκοντα τοῦ προλεταριάτου, ἡ στάση ἀπέναντι στὴν κρατικὴ Δούμα, τὰ ὀργανωτικὰ ζητήματα.

Ἂν καὶ οἱ μενσεβίκοι εἶχαν τὴν πλειοψηφία σ' αὐτὸ τὸ συνέδριο, ὑποχρεώθηκαν, γιὰ νὰ μὴν τοὺς φύγουν οἱ ἐργάτες, νὰ δεχτοῦν τὴ λενινιστικὴ διατύπωση γιὰ τὸ πρῶτο ἄρθρο τοῦ καταστατικοῦ σχετικὰ μὲ τὴν ἰδιότητα τοῦ μέλους τοῦ κόμματος.

Στὸ ἀγροτικὸ ζήτημα ὁ Λένιν ὑποστήριζε τὴν ἐθνικοποίηση τῆς γῆς. Ὁ Λένιν θεωροῦσε πὼς ἡ ἐθνικοποίηση τῆς γῆς εἶνε δυνατὸ νὰ γίνει μόνο μὲ τὴ νίκη τῆς ἐπανάστασης, ὕστερα ἀπὸ τὴν ἀνατροπὴ τοῦ τσαρισμοῦ. Στὴν περίπτωση αὐτὴ ἡ ἐθνικοποίηση τῆς γῆς θὰ ἔκανε πιὸ εὔκολο γιὰ τὸ προλεταριάτο τὸ πέρασμα στὴ σοσιαλιστικὴ ἐπανάσταση, σὲ συμμαχία μὲ τὴν ἀγροτικὴ φτωχολογιά. Ἡ ἐθνικοποίηση τῆς γῆς ἀπαιτοῦσε τὴ δήμευση χωρὶς ἀποζημίωση ὅλης τῆς γῆς τῶν τσιφλικάδων σὲ ὄφελος τῶν ἀγροτῶν. Τὸ ἀγροτικὸ πρόγραμμα τῶν μπολσεβίκων ἔφερε τοὺς ἀγρότες μὲ τὸ μέρος τῆς ἐπανάστασης, ἐνάντια στὸν τσάρο καὶ τοὺς τσιφλικάδες.

Οἱ θέσεις τῶν μενσεβίκων ἦταν ὁλότελα διαφορετικές. Αὐτοὶ ὑποστήριζαν τὴ δημοτικοποίηση τῆς γῆς. Σύμφωνα μ' αὐτὸ τὸ πρόγραμμα, ἡ γῆ τῶν τσιφλικάδων δὲν παραχωροῦνταν στὶς ἀγροτικὲς κοινότητες οὔτε γιὰ ἐλεύθερη διάθεση, οὔτε γιὰ ἐπικαρπία, ἀλλὰ περνοῦσε στὴ διαχείριση τῶν δημαρχιῶν (δηλ. τῶν τοπικῶν αὐτοδιοικήσεων ἢ ζέμστβα). Οἱ ἀγρότες ἔπρεπε νὰ νοικιάζουν αὐτὴ τὴ γῆ, ὁ καθένας ἀνάλογα μὲ τὰ μέσα του.

Τὸ μενσεβίκικο πρόγραμμα τῆς δημοτικοποίησης ἦταν συμφιλιωτικὸ καὶ γι αὐτὸ ἐπιζήμιο γιὰ τὴν ἐπανάσταση. Δὲ μποροῦσε νὰ κινητοποιήσει τοὺς ἀγρότες γιὰ τὴν ἐπαναστατικὴ πάλη, δὲν ἀπόβλεπε στὴν ὁλοκληρωτικὴ ἐκμηδένιση τῆς τσιφλικάδικης ἰδιοχτησίας πάνω στὴ γῆ. Τὸ μενσεβίκικο πρόγραμμα πρότεινε μεσοβέζικη λύση γιὰ τὴν ἐπανάσταση. Οἱ μενσεβίκοι δὲν ἤθελαν νὰ ξεσηκώσουν τοὺς ἀγρότες στὴν ἐπανάσταση.

Τὸ συνέδριο ψήφιζε στὴν πλειοψηφία του τὸ μενσεβίκικο πρόγραμμα

Οἱ μενσεβίκοι ἀποκάλυψαν τὸ ἀντιπρολεταριακὸ ὀππορτουνιστικὸ πρόσωπό τους, προπάντων στὴ συζήτηση τῆς ἀπόφασης πάνω στὴν τρέχουσα κατάσταση καὶ τὴν κρατικὴ Δούμα. Ὁ μενσεβίκος Μαρτίνωφ τάχτηκε ἀνοιχτὰ ἐνάντια στὴν ἡγεμονία τοῦ προλεταριάτου στὴν ἐπανάσταση. Ἀπαντώντας στοὺς μενσεβίκους ὁ σύντροφος Στάλιν ἔβαλε τὸ ζήτημα κοφτά:

«Εἴτε ἡγεμονία τοῦ προλεταριάτου, εἴτε ἡγεμονία τῆς δημοκρατικῆς ἀστικῆς τάξης, νά πῶς μπαίνει τὸ ζήτημα μέσα στὸ κόμμα, νά ποιὲς εἶνε οἱ διαφωνίες μας».

Ὅσο γιὰ τὴν κρατικὴ Δούμα, οἱ μενσεβίκοι τὴν ἐξυμνοῦσαν στὴν ἀπόφασή τους σὰν τὸ καλύτερο μέσο γιὰ νὰ λυθοῦν τὰ προβλήματα τῆς ἐπανάστασης, ν᾽ ἀπελευθερωθεῖ ὁ λαὸς ἀπὸ τὸν τσαρισμό. Οἱ μπολσεβίκοι ἀπεναντίας ἔβλεπαν τὴ Δούμα σὰν ἕνα ἀνίσχυρο ἐξάρτημα τοῦ τσαρισμοῦ, σὰν ἕνα παραπέτασμα ποὺ τοῦ κρύβει τὶς πληγὲς καὶ ποὺ θὰ τὸ πετάξει μόλις δὲ θὰ τοῦ εἶνε πιὰ βολικό.

Στὴν κεντρικὴ ἐπιτροπή, ποὺ βγῆκε ἀπὸ τὸ 4ο συνέδριο ἦταν τρεῖς μπολσεβίκοι καὶ ἕξη μενσεβίκοι. Στὴ σύνταξη τοῦ κεντρικοῦ ὀργάνου μπῆκαν μονάχα μενσεβίκοι.

Ἦταν φανερὸ πῶς ἡ ἐσωκομματικὴ πάλη θὰ συνεχιζόταν.

Ἡ πάλη ἀνάμεσα στοὺς μπολσεβίκους καὶ τοὺς μενσεβίκους μετὰ τὸ 4ο συνέδριο φούντωσε μὲ καινούρια δύναμη. Στὶς τυπικὰ ἑνωμένες τοπικὲς ὀργανώσεις πολὺ συχνὰ τὸν ἀπολογισμὸ τοῦ συνεδρίου τὸν ἔκαναν δυὸ εἰσηγητές: ὁ ἕνας ἀπὸ τοὺς μπολσεβίκους καὶ ὁ ἄλλος ἀπὸ τοὺς μενσεβίκους. Στὴ συζήτηση πάνω στὶς δυὸ γραμμὲς τὰ περισσότερα μέλη τῆς ὀργάνωσης τάσσονταν τὶς περισσότερες φορὲς μὲ τὸ μέρος τῶν μπολσεβίκων.

Ἡ ζωὴ ὅλο καὶ περισσότερο ἀπόδειχνε πῶς οἱ μπολσεβίκοι εἶχαν δίκιο. Ἡ μενσεβίκικη κεντρικὴ ἐπιτροπὴ ποὺ βγῆκε ἀπὸ τὸ 4ο Συνέδριο, ἔδειχνε ὅλο καὶ περισσότερο τὸν ὀππορτουνισμό της, τὴν πλήρη ἀνικανότητά της νὰ καθοδηγήσει τὴν ἐπαναστατικὴ πάλη τῶν μαζῶν. Τὸ καλοκαίρι καὶ τὸ φθινόπωρο τοῦ 1906 ὁ ἐπαναστατικὸς ἀγώνας τῶν μαζῶν ξαναδυνάμωσε. Στὴν Κροστάνδη καὶ στὸ Σβέαμποργκ ἐπαναστάτησαν οἱ ναῦτες, ἄναψε ἡ πάλη τῶν ἀγροτῶν ἐνάντια στοὺς τσιφλικάδες. Ἡ μενσεβίκικη κεντρικὴ ἐπιτροπὴ ἔρριχνε ὀππορτουνιστικὰ συνθήματα, ποὺ δὲν τ᾽ ἀκολουθοῦσαν οἱ μάζες!

6.— ΔΙΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΠΡΩΤΗΣ ΚΡΑΤΙΚΗΣ ΔΟΥΜΑΣ. — ΣΥΓΚΛΗΣΗ ΤΗΣ ΔΕΥΤΕΡΗΣ ΚΡΑΤΙΚΗΣ ΔΟΥΜΑΣ. — ΤΟ 5ο ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΤΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ. — ΔΙΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΔΕΥΤΕΡΗΣ ΚΡΑΤΙΚΗΣ ΔΟΥΜΑΣ. — ΟΙ ΑΙΤΙΕΣ ΤΗΣ ΗΤΤΑΣ ΤΗΣ ΠΡΩΤΗΣ ΡΩΣΙΚΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ.

Ἐπειδὴ ἡ πρώτη κρατικὴ Δούμα δὲ φάνηκε ἀρκετὰ ὑπάκουη ἡ τσαρικὴ κυβέρνηση τὴ διάλυσε τὸ καλοκαίρι τοῦ 1906. Ἡ τσαρικὴ κυβέρνηση δυνάμωσε ἀκόμα περισσότερο τοὺς διωγμοὺς τοῦ λαοῦ, πολλαπλασίασε τὰ πογκρὸμ τῶν ἐκτελεστικῶν ἀποσπασμάτων σ' ὅλη τὴ χώρα, τὴν τρομοκρατία ἐνάντια στὸ λαὸ καὶ διακήρυξε τὴν ἀπόφασή της νὰ συγκαλέσει σύντομα τὴ δεύτερη κρατικὴ Δούμα. Ἡ τσαρικὴ κυβέρνηση ἀποθρασυνόταν. Δὲ φοβόταν πιὰ τὴν ἐπανάσταση, γιατὶ ἔβλεπε πὼς ἡ ἐπανάσταση τραβᾶ πρὸς ὕφεση.

Οἱ μπολσεβίκοι ἔπρεπε νὰ λύσουν τὸ ζήτημα τῆς συμμετοχῆς ἢ τοῦ μποϋκοταρίσματος τῆς δεύτερης Δούμας. Λέγοντας μποϋκοτάρισμα οἱ μπολσεβίκοι ἐννοοῦσαν συνήθως τὸ ἐνεργὸ μποϋκοτάρισμα καὶ ὄχι μιὰν ἁπλὴ καὶ παθητικὴ ἀποχὴ ἀπὸ τὶς ἐκλογές. Οἱ μπολσεβίκοι θεωροῦσαν τὸ ἐνεργὸ μποϋκοτάρισμα σὰν ἐπαναστατικὸ μέσο γιὰ νὰ κάνουν τὸ λαὸ προσεχτικὸ στὶς προσπάθειες τοῦ τσάρου νὰ μεταστρέψει τὸ λαὸ ἀπὸ τὸ δρόμο τῆς ἐπανάστασης στὸ δρόμο τοῦ τσαρικοῦ «συντάγματος», σὰ μέσο νὰ τορπιλλιστεῖ αὐτὴ ἡ προσπάθεια καὶ νὰ ὀργανωθεῖ ἡ νέα πίεση τοῦ λαοῦ πάνω στὸν τσαρισμό.

Ἡ πεῖρα ἀπὸ τὸ μποϋκοτάρισμα τῆς Δούμας τοῦ Μπουλύγκιν ἀπόδειξε πὼς τὸ μποϋκοτὰζ «ἦταν ἡ μοναδικὴ σωστὴ ταχτικὴ ποὺ ἐπιβεβαίωσαν στὸ ἀκέραιο τὰ γεγονότα». (*Λένιν*, Ἅπαντα, τόμ. 10ος, σελ. 27). Τὸ μποϋκοτάρισμα αὐτὸ εἶχεν ἐπιτύχει γιατὶ ὄχι μόνο προφύλαγε τὸ λαὸ ἀπὸ τὸν κίνδυνο ν' ἀκολουθήσει τὸ δρόμο τοῦ τσαρικοῦ συντάγματος, μὰ καὶ τορπίλλισε τὴ Δούμα πρὶν προφτάσει νὰ γεννηθεῖ. Εἶχεν ἐπιτύχει γιατὶ εἶχε διεξαχθεῖ σὲ περίοδο αὐξανόμενης ἀνόδου τῆς ἐπανάστασης καὶ στηριζόταν σ' αὐτὴ τὴν ἄνοδο καὶ ὄχι σὲ περίοδο ὕφεσης τῆς ἐπανάστασης—γιατὶ μονάχα σὲ περίοδο ἀνόδου τῆς ἐπανάστασης μπορεῖ νὰ τορπιλλιστεῖ ἡ Δούμα.

Τὸ μποϋκοτάρισμα τῆς Δούμας τοῦ Βίττε, δηλ. τῆς πρώτης Δούμας, ἔγινε ὕστερα ἀπὸ τὴν ἧττα τῆς ἐξέγερσης τοῦ Δεκέμβρη, ὅπου νικητὴς ἦταν ὁ τσάρος, δηλ. σὲ μιὰ στιγμή, ποὺ μπορούσαμε νὰ σκεφτοῦμε πὼς ἡ ἐπανάσταση πέρασε στὴν ὕφεση.

> «Ἀλλά, ἔγραφε ὁ Λένιν, εἶνε αὐτονόητο πὼς ἡ νίκη αὐτὴ (τοῦ τσάρου· σημ. τῆς συντ.) τότε ἀκόμα δὲν ὑπῆρχε λόγος νὰ θεωρεῖται ἀποφασιστικὴ νίκη. Ἡ ἐξέγερση τοῦ Δεκέμβρη 1905 εἶχε τὴ συνέχειά της σὲ ὁλάκαιρη σειρὰ ἀπὸ σκόρπιες καὶ τμηματικὲς στρατιωτικὲς ἐξεγέρσεις καὶ ἀπεργίες τὸ καλοκαίρι τοῦ 1906. Τὸ σύνθημα γιὰ τὸ μποϋκοτάρισμα τῆς Δούμας τοῦ Βίττε ἦταν σύνθημα πάλης γιὰ τὴ συγκέντρωση καὶ τὴ γενίκευση αὐτῶν τῶν ἐξεγέρσεων». (*Λένιν*, Ἅπαντα, τόμ. 12ος, σελ. 20).

Τὸ μποϋκοτάρισμα αὐτὸ δὲ μπόρεσε νὰ τορπιλλίσει τὴ Δούμα ἂν καὶ ὑπονόμευσε σημαντικὰ τὸ κῦρος της κι ἀδυνάτισε τὴν πίστη ποὺ τῆς εἶχε ἕνα μέρος τοῦ πληθυσμοῦ· δὲ μπόρεσε νὰ τορπιλλίσει τὴ Δούμα ἐπειδὴ εἶχε διεξαχθεῖ, ὅπως τόρα φαίνεται καθαρά, μέσα σὲ συνθῆκες ὕφεσης, πτώσης τῆς ἐπανάστασης. Γι αὐτὸ δὲν πέτυχε τὸ μποϋκοτάρισμα τῆς Α΄ Δούμας τοῦ 1906. Σχετικὰ μ' αὐτὸ ὁ Λένιν, στὸ διάσημο ἔργο του «*Ὁ ἀριστερισμός, παιδικὴ ἀρρώστεια τοῦ κομμουνισμοῦ*», γράφει:

«Τὸ μπολσεβίκικο μποϋκοτάρισμα τῆς «βουλῆς» τὸ 1905 πλούτισε τὸ ἐπαναστατικὸ προλεταριάτο μὲ ἐξαιρετικὰ πολύτιμη πολιτικὴ πεῖρα, δείχνοντας πὼς μὲ τὸ συνδυασμὸ τῶν νόμιμων καὶ τῶν παράνομων, τῶν κοινοβουλευτικῶν καὶ τῶν ἐξωκοινοβουλευτικῶν μορφῶν τῆς πάλης εἶνε κάποτε χρήσιμο καὶ μάλιστα ἐπιβεβλημένο, νὰ ξαίρει κανεὶς νὰ παραιτεῖται ἀπὸ τὶς κοινοβουλευτικὲς μορφές. Ἦταν λάθος, ἂν καὶ ὄχι μεγάλο κ' εὐκολοδιόρθωτο, τὸ μποϋκοτάρισμα ποὺ ἔκαναν οἱ μπολσεβίκοι στὴ Δούμα τοῦ 1906..... Στὴν πολιτικὴ καὶ στὰ κόμματα—ἰσχύει μὲ τὶς ἀνάλογες τροποποιήσεις—ἐκεῖνο ποὺ ἰσχύει καὶ γιὰ τὰ ἄτομα. Ἔξυπνος δὲν εἶνε κεῖνος ποὺ δὲν κάνει λάθη. Τέτιοι ἄνθρωποι δὲν ὑπάρχουν καὶ οὔτε μπορεῖ νὰ ὑπάρξουν. Ἔξυπνος εἶνε κεῖνος ποὺ δὲν κάνει πολὺ οὐσιαστικὰ λάθη καὶ ποὺ ξαίρει νὰ τὰ διορθώνει εὔκολα καὶ γρήγορα». (*Λένιν*, Ἅπαντα, τόμ. 25ος, σελ. 182—183).

Σχετικὰ μὲ τὴ Β΄ κρατικὴ Δούμα, ὁ Λένιν πίστευε πὼς ἔχοντας ὑπόψη τὴν ἀλλαγὴ τῆς κατάστασης καὶ τὴν ὕφεση τῆς ἐπανάστασης οἱ μπολσεβίκοι «πρέπει ν' ἀναθεωρήσουν τὸ ζήτημα τοῦ μποϋκοταρίσματος τῆς κρατικῆς Δούμας». (*Λένιν*, Ἅπαντα, τόμ. 10ος, σελ. 26).

«Ἡ ἱστορία ἔδειξε, ἔγραφε ὁ Λένιν, πὼς ὅταν συνέρχεται ἡ Δούμα παρουσιάζεται ἡ δυνατότητα νὰ γίνει μιὰ ὠφέλιμη ζύμωση μέσα καὶ γύρω ἀπ' αὐτήν· πὼς μέσα στὴ Δούμα εἶνε δυνατὴ ἡ ταχτικὴ τῆς προσέγγισης μὲ τὴν ἐπαναστατικὴ ἀγροτιὰ ἐνάντια στοὺς καντέ». (Στὸ ἴδιο ἔργο, σελ. 29).

Ἀπ' ὅλα αὐτὰ ἔβγαινε τὸ συμπέρασμα πὼς πρέπει νὰ ξαίρουμε ὄχι μόνο νὰ κάνουμε ἀποφασιστικὴ ἐπίθεση, ἐπίθεση στὶς πρῶτες γραμμὲς ὅταν ὑπάρχει ἄνοδο τῆς ἐπανάστασης, μὰ καὶ νὰ ὑποχωροῦμε κανονικά, νὰ ὑποχωροῦμε «τελευταῖοι», ὅταν δὲν ὑπάρχει πιὰ ἄνοδο, ἀλλάζοντας ταχτικὴ σύμφωνα μὲ τὴν ἀλλαγὴ τῆς κατάστασης, νὰ μὴν ὑποχωροῦμε ἄταχτα μὰ ὀργανωμένα, ἤρεμα, χωρὶς πανικό, ἐκμεταλλευόμενοι καὶ τὶς πιὸ μικρὲς δυνατότητες γιὰ νὰ βγάλουμε τὰ στελέχη μας ἀπὸ τὰ χτυπήματα τοῦ ἐχθροῦ, ν' ἀνασυνταχθοῦμε, νὰ συγκεντρώσουμε δυνάμεις καὶ νὰ ἑτοιμαστοῦμε γιὰ νέα ἐπίθεση ἐνάντια στὸν ἐχθρό.

Οἱ μπολσεβίκοι ἀποφάσισαν νὰ πάρουν μέρος στὶς ἐκλογὲς καὶ στὴ Β΄ Δούμα.

Οἱ μπολσεβίκοι ὅμως δὲν πήγαιναν στὴ Δούμα γιὰ νὰ κάνουν «νομοθετική» ἐργασία σὲ συνασπισμὸ μὲ τοὺς καντέ, ὅπως ἔκαναν οἱ μενσεβίκοι, μὰ γιὰ νὰ τὴ χρησιμοποιήσουν σὰ βῆμα γιὰ τὰ συμφέροντα τῆς ἐπανάστασης.

Ἡ μενσεβίκικη κεντρικὴ ἐπιτροπή, ἀπεναντίας, καλοῦσε νὰ κλείσουμε ἐκλογικὴ συμφωνία μὲ τοὺς καντέ, νὰ τοὺς ὑποστηρίξουμε μέσα στὴ Δούμα, ποὺ τὴ θεωροῦσαν σὰ νομοθετικὸ ὄργανο ἱκανὸ νὰ βάλει χαλινάρι στὴν τσαρικὴ κυβέρνηση.

Ἡ πλειοψηφία τῶν κομματικῶν ὀργανώσεων τάχθηκε ἐνάντια στὴν πολιτικὴ τῆς μενσεβίκικης κεντρικῆς ἐπιτροπῆς.

Οἱ μπολσεβίκοι ζήτησαν νὰ συγκληθεῖ καινούριο κομματικὸ συνέδριο.

Τὸ Μάη τοῦ 1907 συνῆλθε στὸ Λονδῖνο τὸ 5ο συνέδριο τοῦ κόμματος. Στὸ συνέδριο αὐτὸ τὸ ΡΣΔΕΚ ἀριθμοῦσε (μαζὶ μὲ τὶς ἐθνικὲς σοσιαλδημοκρατικὲς ὀργανώσεις) ἴσαμε 150.000 μέλη. Συνολικὰ στὸ συνέδριο πῆραν μέρος 336 ἀντιπρόσωποι, 105 ἦταν μπολσεβίκοι, 97 μενσεβίκοι, οἱ ὑπόλοιποι ἀντιπρόσωποι ἦταν ἀπὸ τὶς ἐθνικὲς σοσιαλδημοκρατικὲς ὀργανώσεις, τοὺς πολωνοὺς καὶ λεττονοὺς σοσιαλδημοκράτες καὶ τὸ Μπούντ, ποὺ στὸ προηγούμενο συνέδριο τοῦ κόμματος εἶχαν γίνει δεχτὲς στὸ ΡΣΔΕΚ.

Ὁ Τρότσκυ ἐπιχείρησε νὰ σχηματίσει στὸ συνέδριο μιὰ δική του χωριστὴ ὁμαδούλα τοῦ κέντρου, κανένας ὅμως δὲν πῆγε μαζί του.

Οἱ μπολσεβίκοι εἶχαν μὲ τὸ μέρος τους τοὺς πολωνοὺς καὶ τοὺς λεττονοὺς καὶ συγκέντρωσαν σταθερὴ πλειοψηφία στὸ συνέδριο.

Ἕν' ἀπὸ τὰ κυριότερα ζητήματα τῆς πάλης μέσα στὸ συνέδριο ἦταν τὸ ζήτημα τῆς στάσης ἀπέναντι στὰ ἀστικὰ κόμματα. Τὸ ζήτημα αὐτὸ εἶχε ἤδη γίνει ἀντικείμενο πάλης ἀνάμεσα στοὺς μπολσεβίκους καὶ τοὺς μενσεβίκους στὸ 2ο συνέδριο. Τὸ 5ο συνέδριο δέχτηκε τὸ μπολσεβίκικο χαρακτηρισμὸ γιὰ ὅλα τὰ μὴ προλεταριακὰ κόμματα, μαῦρες ἑκατονταρχίες, ὀχτωβριανούς, καντέ, ἐσέρους καὶ διατύπωσε τὴ μπολσεβίκικη ταχτικὴ ἀπέναντι σ' αὐτὰ τὰ κόμματα.

Τὸ συνέδριο ἐνέκρινε τὴν πολιτικὴ τῶν μπολσεβίκων καὶ πῆρε τὴν ἀπόφαση νὰ καταπολεμηθοῦν ἀμείλιχτα τόσο τὰ κόμματα τῶν μαύρων ἑκατονταρχιῶν — ἕνωση τοῦ ρωσικοῦ λαοῦ, μοναρχικοί, συμβούλιο τῶν ἑνωμένων εὐγενῶν, ὅσο καὶ ἡ ἕνωση τῆς 17 τοῦ Ὀχτώβρη (ὀχτωβριανοί), τὸ ἐμποροβιομηχανικὸ κόμμα καὶ τὸ κόμμα τῆς «εἰρηνικῆς ἀνακαίνισης». Ὅλ' αὐτὰ τὰ κόμματα ἦταν ξεκάθαρα ἀντεπαναστατικά.

Σχετικὰ μὲ τὴ φιλελεύθερη ἀστικὴ τάξη, μὲ τὸ κόμμα τῶν καντέ, τὸ συνέδριο πρότεινε ἀδιάλλαχτη πάλη γιὰ τὸ ξεσκέπασμά της. Τὸ συνέδριο πρότεινε νὰ ξεσκεπαστεῖ ὁ ὑποκριτικός, πλαστὸς «δημοκρατισμὸς» τοῦ κόμματος τῶν καντὲ καὶ νὰ καταπολεμηθοῦν οἱ προσπάθειες τῆς φιλελεύθερης ἀστικῆς τάξης νὰ μπεῖ ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ κινήματος τῆς ἀγροτιᾶς.

Ὅσο γιὰ τὰ λεγόμενα κόμματα τοῦ λαοῦ ἢ τῶν ἐργαζομένων (λαϊκοὶ

σοσιαλιστές, (ὁμάδα ἐργασίας, ἑτέροι) τὸ συνέδριο σύστησε νὰ ξεσκεπαστοῦν οἱ ἀπόπειρές τους νὰ παρουσιάζονται μὲ τὴ μάσκα τοῦ σοσιαλιστῆ. Ταυτόχρονα ὅμως τὸ συνέδριο δεχόταν ὁρισμένες συμφωνίες μ' αὐτὰ τὰ κόμματα γιὰ κοινὴ καὶ ταυτόχρονη πίεση πάνω στὸν τσαρισμὸ καὶ τὴν ἀστικὴ τάξη τῶν καντέ, ἐφόσον τὰ κόμματα αὐτὰ ἦταν τότε δημοκρατικὰ καὶ ἐκφράζαν τὰ συμφέροντα τῶν μικροαστῶν τῆς πόλης καὶ τοῦ χωριοῦ.

Πρὶν ἀκόμα ἀπὸ τὸ συνέδριο οἱ μενσεβίκοι εἶχαν προτείνει νὰ συγκληθεῖ τὸ λεγόμενο «ἐργατικὸ συνέδριο». Τὸ σχέδιο τῶν μενσεβίκων ἦταν νὰ συγκληθεῖ ἕνα συνέδριο, ὅπου θὰ ἔπαιρναν μέρος καὶ οἱ σοσιαλδημοκράτες καὶ οἱ ἐσέροι καὶ οἱ ἀναρχικοί Τὸ «ἐργατικὸ» συνέδριο προοριζόταν νὰ ἱδρύσει κάτι σὰν «ἐξωκομματικὸ κόμμα», εἴτε σὰν «πλατὺ» μικροαστικὸ ἐργατικὸ κόμμα δίχως πρόγραμμα. Ὁ Λένιν ξεσκέπασε αὐτὴ τὴν πολὺ ἐπιζήμια ἀπόπειρα τῶν μενσεβίκων νὰ διαλύσουν τὸ ΡΣΔΕΚ καὶ νὰ χωνέψουν τὸ πρωτοποριακὸ ἀπόσπασμα τῆς ἐργατικῆς τάξης μέσα στὴ μικροαστικὴ μάζα· Τὸ συνέδριο καταδίκασε αὐστηρὰ τὸ μενσεβίκικο σύνθημα τοῦ «ἐργατικοῦ συνεδρίου».

Ἰδιαίτερη θέση στὶς ἐργασίες τοῦ συνεδρίου εἶχε τὸ ζήτημα τῶν συνδικάτων. Οἱ μενσεβίκοι ὑπεράσπιζαν τὴν «οὐδετερότητα» τῶν συνδικάτων, δηλ. τάσσονταν ἐνάντια στὸν καθοδηγητικὸ ρόλο τοῦ κόμματος μέσα στὰ συνδικάτα. Τὸ συνέδριο ἀπόρριψε τὴν πρόταση τῶν μενσεβίκων καὶ ψήφισε τὴ μπολσεβίκικη ἀπόφαση γιὰ τὰ συνδικάτα. Ἡ ἀπόφαση αὐτὴ ἔλεγε πὼς τὸ κόμμα πρέπει νὰ ἐπιτύχει τὴν ἰδεολογικὴ καὶ πολιτικὴ ἡγεσία μέσα στὰ συνδικάτα.

Τὸ 5ο συνέδριο σήμαινε μεγάλη νίκη τῶν μπολσεβίκων στὸ ἐργατικὸ κίνημα. Μὰ οἱ μπολσεβίκοι δὲν ξιπάστηκαν, δὲν ἀναπαύθηκαν στὶς δάφνες τους. Ὁ Λένιν δὲν τοὺς εἶχε διδάξει τέτια πράγματα. Οἱ μπολσεβίκοι ξαίραν πὼς θάχουν ἀκόμα ἀγώνα ἐνάντια στοὺς μενσεβίκους.

Στὸ ἄρθρο του «*Σημειώσεις ἀντιπροσώπου*», ποὺ δημοσιεύτηκε τὸ 1907, ὁ σ. Στάλιν κρίνει τ' ἀποτελέσματα τοῦ συνεδρίου μὲ τὰ παρακάτω λόγια:

«Ἡ πραγματικὴ συνένωση τῶν πρωτοπόρων ἐργατῶν ὅλης τῆς Ρωσίας σὲ ἑνιαῖο πανρωσικὸ κόμμα κάτω ἀπὸ τὴ σημαία τῆς ἐπαναστατικῆς σοσιαλδημοκρατίας, αὐτὴ εἶνε ἡ σημασία τοῦ συνεδρίου τοῦ Λονδίνου, αὐτὸς εἶνε ὁ γενικός του χαρακτήρας».

Στὸ ἄρθρο αὐτὸ ὁ σ. Στάλιν ἀνέφερε στοιχεῖα γιὰ τὴ σύνθεση τοῦ συνεδρίου. Ἀπ' αὐτὰ φαίνεται πὼς οἱ μπολσεβίκοι ἀντιπρόσωποι εἴχανε σταλεῖ στὸ συνέδριο βασικὰ ἀπὸ τὶς μεγάλες βιομηχανικὲς περιφέρειες (Πετρούπολη, Μόσχα, Οὐράλια, Ἰβάνοβο - Βοζνεσένσκ καὶ ἄλλες). Οἱ μενσεβίκοι εἴχανε σταλεῖ ἀπὸ τὶς περιφέρειες τῆς μικρῆς παραγωγῆς, ὅπου ὑπερίσχυαν οἱ ἐργάτες τῆς χειροτεχνίας, οἱ μισοπρολετάριοι, καθὼς καὶ ἀπὸ μιὰ σειρὰ καθαρὰ ἀγροτικὲς περιφέρειες.

«Εἶνε ὁλοφάνερο—συμπέραινε ὁ σύντροφος Στάλιν, κάνοντας τὸν ἀπολογισμὸ τοῦ συνεδρίου—πὼς ἡ ταχτικὴ τῶν μπολσεβίκων εἶνε ταχτικὴ τῶν προλετάριων τῆς μεγάλης βιομηχανίας, ταχτικὴ τῶν περιοχῶν ἐκείνων ὅπου οἱ ταξικὲς ἀντιθέσεις εἶνε ἐξαιρετικὰ σαφεῖς καὶ ἡ ταξικὴ πάλη ἐξαιρετικὰ ἔντονη. Ὁ μπολσεβικισμὸς εἶνε ἡ ταχτικὴ τῶν πραγματικῶν προλετάριων. Ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριὰ δὲν εἶνε λιγότερο φανερὸ πὼς ἡ ταχτικὴ τῶν μενσεβίκων εἶνε κυρίως ἡ ταχτικὴ τῶν ἐργατῶν τῆς χειροτεχνίας καὶ τῶν μισοπρολετάριων ἀγροτῶν, ἡ ταχτικὴ τῶν περιοχῶν ἐκείνων ὅπου οἱ ταξικὲς ἀντιθέσεις δὲν εἶνε ὁλότελα σαφεῖς καὶ ἡ ταξικὴ πάλη σκεπάζεται. Ὁ μενσεβικισμὸς εἶνε ἡ ταχτικὴ τῶν μισοαστικῶν στοιχείων τοῦ προλεταριάτου. Αὐτὸ λὲν οἱ ἀριθμοί». (Πραχτικὰ τοῦ 5ου Συνεδρίου τοῦ ΡΣΔΕΚ, σελ. XI καὶ XII, 1935).

Μὲ τὴ διάλυση τῆς Α΄ Δούμας ὁ τσάρος ὑπολόγιζε ν᾿ ἀποχτήσει μιὰ Β΄ Δούμα πιὸ ὑπάκουη. Καὶ ἡ Β΄ Δούμα δὲ δικαίωσε τὶς προσδοκίες του. Γι αὐτὸ ὁ τσάρος ἀποφάσισε νὰ τὴ διαλύσει κι αὐτὴ καὶ νὰ συγκαλέσει Γ΄ Δούμα μ᾿ ἕναν ἀκόμα χειρότερο ἐκλογικὸ νόμο, ἐλπίζοντας πὼς αὐτὴ θὰ σταθεῖ πιὸ ὑπάκουη.

Λίγο μετὰ τὸ 5ο Συνέδριο ἡ τσαρικὴ κυβέρνηση ἔκανε τὸ λεγόμενο πραξικόπημα τῆς 3ης τοῦ Ἰούνη. Στὶς 3 τοῦ Ἰούνη 1907 ὁ τσάρος διάλυσε τὴ Β΄ κρατικὴ Δούμα. Ἡ σοσιαλδημοκρατικὴ μερίδα τῆς Δούμας, ποὺ ἀριθμοῦσε 65 βουλευτές, συνελήφθη καὶ ἐξορίστηκε στὴ Σιβηρία. Δημοσιεύτηκε καινούριος ἐκλογικὸς νόμος. Τὰ δικαιώματα τῶν ἐργατῶν καὶ τῶν ἀγροτῶν περιορίστηκαν ἀκόμα πιὸ πολύ. Ἡ τσαρικὴ κυβέρνηση ἐξακολουθοῦσε τὴν ἐπίθεσή της.

Ὁ ὑπουργὸς τοῦ τσάρου Στολύπιν δυνάμωνε τὴν αἱματηρὴ τρομοκρατία του ἐνάντια στοὺς ἐργάτες καὶ ἀγρότες. Χιλιάδες ἐπαναστάτες ἐργάτες κι ἀγρότες εἶχαν τουφεκιστεῖ ἢ ἀπαγχονιστεῖ ἀπὸ τὰ καταδιωχτικὰ ἀποσπάσματα. Μέσα στὰ κάτεργα τοῦ τσάρου βασανίζονταν καὶ τραβοῦσαν μαρτύρια οἱ ἐπαναστάτες. Ἰδιαίτερα σκληρὸς ἦταν ὁ διωγμὸς τῶν ἐργατικῶν ὀργανώσεων καὶ στὴν πρώτη γραμμὴ τῶν μπολσεβίκων. Τὰ λαγωνικὰ τοῦ τσάρου ἔψαχναν νὰ βροῦν τὸ Λένιν, ποὺ ζοῦσε κρυφὰ στὴ Φιλλανδία. Θέλανε νὰ ξεκάνουν τὸν ἀρχηγὸ τῆς ἐπανάστασης Ὁ Λένιν μὲ τεράστιους κινδύνους κατόρθωσε νὰ ξαναπάει στὸ ἐξωτερικό, τὸ Δεκέμβρη τοῦ 1907.

Ἦρθαν τὰ μαῦρα χρόνια τῆς ἀντίδρασης τοῦ Στολύπιν.

Ἡ πρώτη ρωσικὴ ἐπανάσταση τελείωσε ἔτσι μὲ ἧττα.

Σ᾿ αὐτὸ συντέλεσαν οἱ παρακάτω αἰτίες:

1. Δὲν ὑπῆρχε ἀκόμα, μέσα στὴν ἐπανάσταση, γερὴ συμμαχία τῶν ἐργατῶν καὶ τῶν ἀγροτῶν ἐνάντια στὸν τσαρισμό. Οἱ ἀγρότες ξεσηκώθηκαν ἐνάντια στοὺς τσιφλικάδες καὶ συμμαχοῦσαν μὲ τοὺς ἐργάτες ἐνάντια στοὺς τσιφλικάδες. Δὲν καταλάβαιναν ὅμως ἀκόμα, πὼς χωρὶς τὴν ἀνατροπὴ τοῦ

τσάρου δὲ μπορεῖ ν' ἀνατραποῦν οἱ τσιφλικάδες· δὲν καταλάβαιναν πῶς ὁ τσάρος ἐνεργεῖ ἀπὸ κοινοῦ μὲ τοὺς τσιφλικάδες. Κ' ἕνα σημαντικὸ μέρος τῶν ἀγροτῶν πίστευε ἀκόμα στὸν τσάρο καὶ στήριζε ἐλπίδες στὴν κρατικὴ Δούμα τοῦ τσάρου Γι αὐτὸ πολλοὶ ἀγρότες δὲν ἤθελαν νὰ συμμαχήσουν μὲ τοὺς ἐργάτες γιὰ τὴν ἀνατροπὴ τοῦ τσαρισμοῦ. Οἱ ἀγρότες περισσότερο πίστευαν στὸ συμβιβαστικὸ κόμμα τῶν ἐσέρων παρὰ στοὺς πραγματικοὺς ἐπαναστάτες, τοὺς μπολσεβίκους. Ὕστερα ἀπ' αὐτὸ ἡ πάλη τῶν ἀγροτῶν ἐνάντια στοὺς τσιφλικάδες δὲν ἦταν ἀρκετὰ καλὰ ὀργανωμένη. Ὁ Λένιν σημείωνε:

«....οἱ ἀγρότες ἐνεργοῦσαν πολὺ σκορπισμένα, ἀνοργάνωτα, δίχως ἀρκετὴ ἐπιθετικότητα κι αὐτοῦ βρίσκεται μιὰ ἀπὸ τὶς βασικὲς αἰτίες τῆς ἧττας τῆς ἐπανάστασης». (*Λένιν*, Ἅπαντα, τόμ. 19ος, σελ. 354).

2. Ἡ ἀπροθυμία μιᾶς σημαντικῆς μερίδας τῶν ἀγροτῶν νὰ βαδίσουν μαζὶ μὲ τοὺς ἐργάτες γιὰ τὴν ἀνατροπὴ τοῦ τσαρισμοῦ, ἐκδηλωνόταν καὶ στὴ στάση τοῦ στρατοῦ, ποὺ στὴν πλειοψηφία του ἦταν ἀγροτόπαιδα ντυμένα στὸ χακί. Σὲ ὁρισμένες μονάδες τοῦ τσαρικοῦ στρατοῦ ἔγιναν ταραχὲς κ' ἐξεγέρσεις, μὰ ἡ πλε οψηφία τῶν φαντάρων βοηθοῦσε ἀκόμα τὸν τσαρισμὸ νὰ πνίγει τὶς ἀπεργίες κ' ἐξεγέρσεις τῶν ἐργατῶν.

3. Καὶ οἱ ἐργάτες δὲ δροῦσαν μὲ ἀρκετὴ σύμπνοια. Τὰ πρωτοπόρα τμήματα τῆς ἐργατικῆς τάξης εἶχαν ἀναπτύξει τὸ 1905 ἕναν ἡρωϊκὸ ἐπαναστατικὸν ἀγώνα. Τὰ πιὸ καθυστερημένα στρώματα, οἱ ἐργάτες τῶν λιγότερο βιομηχανικῶν νομῶν ποὺ ζοῦσαν στὰ χωριά, μπαῖναν σὲ κίνηση μὲ ἀργότερο ρυθμό. Ἡ συμμετοχή τους στὴν ἐπαναστατικὴ πάλη δυνάμωσε κυρίως τὸ 1906, μὰ τότε ἡ πρωτοπορία τῆς ἐργατικῆς τάξης εἶχε πιὰ σὲ σημαντικὸ βαθμὸ ἐξασθενήσει.

4. Ἡ ἐργατικὴ τάξη ἦταν ἡ πρωτοπόρα, ἡ βασικὴ δύναμη τῆς ἐπανάστασης, στὶς γραμμὲς ὅμως τοῦ κόμματος τῆς ἐργατικῆς τάξης δὲν ὑπῆρχε ἡ ἀπαραίτητη ἑνότητα καὶ συνοχή. Τὸ ΡΣΔΕΚ, τὸ κόμμα τῆς ἐργατικῆς τάξης, ἦταν διασπασμένο σὲ δυὸ ὁμάδες, τοὺς μπολσεβίκους καὶ τοὺς μενσεβίκους. Οἱ μπολσεβίκοι ἐφάρμοζαν συνεπῆ ἐπαναστατικὴ γραμμὴ καὶ καλοῦσαν τοὺς ἐργάτες στὴν ἀνατροπὴ τοῦ τσαρισμοῦ. Οἱ μενσεβίκοι, μὲ τὴ συμβιβαστικὴ ταχτική τους, φρενάριζαν τὴν ἐπανάσταση, σπέρναν τὴ σύγχυση σὲ σημαντικὴ μερίδα τῶν ἐργατῶν, διαιροῦσαν τὴν ἐργατικὴ τάξη. Γι αὐτὸ ἡ δράση τῶν ἐργατῶν στὴν ἐπανάσταση δὲν εἶχε πάντα συνοχὴ καὶ ἡ ἐργατικὴ τάξη, μὴ ἔχοντας ἀκόμα ἑνότητα στὶς γραμμές της, δὲ μποροῦσε νὰ γίνει ὁ πραγματικὸς ἡγέτης τῆς ἐπανάστασης.

5. Οἱ ἰμπεριαλιστὲς τῆς δυτικῆς Εὐρώπης βοήθησαν τὴν τσαρικὴ ἀπολυταρχία νὰ πνίξει τὴν ἐπανάσταση τοῦ 1905. Οἱ ξένοι κεφαλαιοκράτες φοβόνταν γιὰ τὰ κεφάλαια, ποὺ εἶχαν τοποθετήσει στὴ Ρωσία καὶ γιὰ τὰ τεράστια κέρδη τους. Ἐξὸν ἀπ' αὐτὸ φοβόνταν μήπως σὲ περίπτωση νίκης τῆς ρωσικῆς ἐπανάστασης ξεσηκώνονταν σὲ ἐπανάσταση καὶ οἱ ἐργάτες

τῶν ἄλλων χωρῶν. Γι αὐτὸ οἱ ἰμπεριαλιστὲς τῆς δυτικῆς Εὐρώπης βοήθησαν τὸ δήμιο τσάρο. Οἱ γάλλοι τραπεζίτες ἔδωσαν στὸν τσάρο μεγάλο δάνειο γιὰ νὰ πνίξει τὴν ἐπανάσταση. Ὁ κάιζερ εἶχε σὲ ἐπιφυλακὴ πολυάριθμο στρατὸ γιὰ νὰ ἐπέμβει ὑπὲρ τοῦ τσάρου.

6. Σοβαρὰ βοήθησε τὸν τσάρο καὶ ἡ εἰρήνη ποὺ ἔκλεισε μὲ τὴν Ἰαπωνία, τὸ Σεπτέμβρη τοῦ 1905. Ἡ στρατιωτικὴ ἥττα καὶ τὸ τρομερὸ φούντωμα τῆς ἐπανάστασης ἀνάγκασαν τὸν τσάρο νὰ βιαστεῖ νὰ ὑπογράψει τὴν εἰρήνη. Ἡ στρατιωτικὴ ἥττα ἐξασθένισε τὸν τσαρισμό. Ἡ ὑπογραφὴ τῆς εἰρήνης ἐνίσχυσε τὴ θέση τοῦ τσάρου.

ΣΥΝΤΟΜΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Ἡ πρώτη ρωσικὴ ἐπανάσταση ἀντιπροσωπεύει ὁλάκαιρη ἱστορικὴ ἐποχὴ στὴν ἀνάπτυξη τῆς χώρας μας. Ἡ ἱστορικὴ αὐτὴ ἐποχὴ ἀποτελεῖται ἀπὸ δυὸ περιόδους. Ἀπὸ τὴν πρώτη περίοδο, ὅταν ἡ ἐπανάσταση ἀνέβαινε ἀπὸ τὴ γενικὴ πολιτικὴ ἀπεργία τοῦ Ὀχτώβρη στὴν ἔνοπλη ἐξέγερση τοῦ Δεκέμβρη, ἐπωφελούμενη ἀπὸ τὴν ἀδυναμία τοῦ τσάρου ποὺ δοκίμαζε σειρὰ ἧττες στὰ πεδία τῶν μαχῶν τῆς Μαντζουρίας, σαρώνοντας τὴ Δούμα τοῦ Μπουλύγκιν καὶ ἀποσπώντας ἀπὸ τὸν τσάρο τὴ μιὰ παραχώρηση πάνω στὴν ἄλλη· καὶ ἀπὸ τὴ δεύτερη περίοδο, ὅταν ὁ τσάρος, ἔχοντας συνέλθει ὕστερα ἀπὸ τὴν ὑπογραφὴ τῆς εἰρήνης μὲ τὴν Ἰαπωνία, ἐκμεταλλεύεται τὸ φόβο τῆς φιλελεύθερης ἀστικῆς τάξης γιὰ τὴν ἐπανάσταση, ἐκμεταλλεύεται τὶς ταλαντεύσεις τῆς ἀγροτιᾶς, τοὺς πετᾶ σὰν ἐλεημοσύνη τὴ Δούμα τοῦ Βίττε καὶ περνᾶ στὴν ἐπίθεση ἐνάντια στὴν ἐργατικὴ τάξη, ἐνάντια στὴν ἐπανάσταση.

Στὰ τρία περίπου χρόνια τῆς ἐπανάστασης (1905—1907), ἡ ἐργατικὴ τάξη καὶ ἡ ἀγροτιὰ περνᾶν ἀπὸ ἕνα τόσο πλούσιο σχολειὸ πολιτικῆς διαπαιδαγώγησης, ποὺ δὲ θὰ μποροῦσαν νὰ περάσουν οὔτε σὲ τριάντα χρόνια συνειθισμένης εἰρηνικῆς ἐξέλιξης. Λίγα χρόνια ἐπανάστασης ἔκαναν φανερὸ κεῖνο ποὺ δὲ θὰ μποροῦσε νὰ γίνει φανερὸ μέσα σὲ δεκαετίες εἰρηνικῆς ἐξέλιξης.

Ἡ ἐπανάσταση φανέρωσε πὼς ὁ τσαρισμὸς εἶνε ὁ καταραμένος ἐχθρὸς τοῦ λαοῦ, πὼς ὁ τσαρισμὸς εἶνε ὁ καμπούρης ποὺ μόνο ὁ τάφος μπορεῖ νὰ τὸν ἰσιώσει.

Ἡ ἐπανάσταση ἔδειξε πὼς ἡ φιλελεύθερη ἀστικὴ τάξη δὲ ζητᾶ συμμαχία μὲ τὸ λαό, μὰ μὲ τὸν τσάρο, πὼς εἶνε ἀντεπαναστατικὴ δύναμη καὶ πὼς ἡ συμφωνία μαζί της ἰσοδυναμοῦσε μὲ προδοσία τοῦ λαοῦ.

Ἡ ἐπανάσταση ἔδειξε πὼς μονάχα ἡ ἐργατικὴ τάξη μπορεῖ νὰ εἶνε ὁ ἀρχηγὸς τῆς ἀστικοδημοκρατικῆς ἐπανάστασης, πὼς μονάχα αὐτὴ εἶνε ἱκανὴ νὰ παραμερίσει τὴ φιλελεύθερη ἀστικὴ τάξη τῶν καντέ, ν' ἀπολυτρώσει ἀπὸ τὴν ἐπιρροή της τὴν ἀγροτιά, νὰ τσακίσει τοὺς τσιφλικάδες, νὰ ὁλοκληρώσει τὴν ἐπανάσταση καὶ νὰ ξεκαθαρίσει τὸ δρόμο γιὰ τὸ σοσιαλισμό.

Ἡ ἐπανάσταση τέλος ἔδειξε πῶς ἡ ἐργαζόμενη ἀγροτιά, παρὰ τὶς ταλαντεύσεις της, εἶνε πάντως ἡ μόνη σοβαρὴ δύναμη, ποὺ εἶνε ἱκανὴ νὰ δεχθεῖ μιὰ συμμαχία μὲ τὴν ἐργατικὴ τάξη.

Στὴ διάρκεια τῆς ἐπανάστασης στὸ ΡΣΔΕΚ πάλευαν δυὸ γραμμές: ἡ γραμμὴ τῶν μπολσεβίκων καὶ ἡ γραμμὴ τῶν μενσεβίκων. Οἱ μπολσεβίκοι προσανατολίζονταν στὸ ξετύλιγμα τῆς ἐπανάστασης, στὴν ἀνατροπὴ τοῦ τσαρισμοῦ μὲ τὴν ἔνοπλη ἐξέγερση, στὴν ἡγεμονία τῆς ἐργατικῆς τάξης, στὴν ἀπομόνωση τῆς ἀστικῆς τάξης τῶν καντέ, στὴ συμμαχία μὲ τὴν ἀγροτιά, στὴ δημιουργία προσωρινῆς ἐπαναστατικῆς κυβέρνησης ἀπὸ ἀντιπροσώπους τῶν ἐργατῶν καὶ ἀγροτῶν, στὸ νικηφόρο ἀποτελείωμα τῆς ἐπανάστασης. Οἱ μενσεβίκοι ἀπεναντίας προσανατολίζονταν στὸ δίπλωμα τῆς ἐπανάστασης, ἀντὶ γιὰ τὴν ἀνατροπὴ τοῦ τσαρισμοῦ μὲ ἐξέγερση ὑποστήριζαν τὴ μεταρρύθμιση καὶ τὴ «βελτίωσή» του, ἀντὶ γιὰ τὴν ἡγεμονία τοῦ προλεταριάτου τὴν ἡγεμονία τῆς φιλελεύθερης ἀστικῆς τάξης, ἀντὶ γιὰ τὴ συμμαχία μὲ τὴν ἀγροτιά, τὴ συμμαχία μὲ τὴν ἀστικὴ τάξη τῶν καντέ, ἀντὶ γιὰ προσωρινὴ ἐπαναστατικὴ κυβέρνηση τὴν κρατικὴ Δούμα, σὰν κέντρο τῶν «ἐπαναστατικῶν δυνάμεων» τῆς χώρας.

Ἔτσι οἱ μενσεβίκοι κυλίσανε στὸ βοῦρκο τῆς συμβιβαστικότητας, ἔγιναν φορεῖς τῆς ἀστικῆς ἐπιρροῆς μέσα στὴν ἐργατικὴ τάξη, ἔγιναν στὴν πραγματικότητα οἱ πράχτορες τῆς ἀστικῆς τάξης μέσα στὴν ἐργατικὴ τάξη.

Οἱ μπολσεβίκοι φάνηκαν ἡ μοναδικὴ ἐπαναστατικὴ μαρξιστικὴ δύναμη μέσα στὸ κόμμα καὶ στὴ χώρα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

ΟΙ ΜΕΝΣΕΒΙΚΟΙ ΚΑΙ ΟΙ ΜΠΟΛΣΕΒΙΚΟΙ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ ΤΗΣ ΑΝΤΙΔΡΑΣΗΣ ΤΟΥ ΣΤΟΛΥΠΙΝ. — ΟΙ ΜΠΟΛΣΕΒΙΚΟΙ ΣΥΓΚΡΟΤΟΥΝΤΑΙ ΣΕ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΟ ΜΑΡΞΙΣΤΙΚΟ ΚΟΜΜΑ

(1908 — 1912)

1.—Η ΑΝΤΙΔΡΑΣΗ ΤΟΥ ΣΤΟΛΥΠΙΝ.— ΑΠΟΣΥΝΘΕΣΗ ΣΤΑ ΑΝΤΙΠΟΛΙΤΕΥΤΙΚΑ ΣΤΡΩΜΑΤΑ ΤΗΣ ΔΙΑΝΟΗΣΗΣ. — ΗΘΙΚΗ ΚΑΤΑΠΤΩΣΗ. — ΠΕΡΑΣΜΑ ΕΝΟΣ ΜΕΡΟΥΣ ΤΗΣ ΚΟΜΜΑΤΙΚΗΣ ΔΙΑΝΟΗΣΗΣ ΣΤΟ ΣΤΡΑΤΟΠΕΔΟ ΤΩΝ ΕΧΘΡΩΝ ΤΟΥ ΜΑΡΞΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΕΣ ΑΝΑΘΕΩΡΗΣΗΣ ΤΗΣ ΘΕΩΡΙΑΣ ΤΟΥ ΜΑΡΞΙΣΜΟΥ. — Ο ΛΕΝΙΝ ΑΝΤΙΚΡΟΥΕΙ ΤΟΥΣ ΑΝΑΘΕΩΡΗΤΕΣ ΣΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ «ΥΛΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΕΜΠΕΙΡΙΟΚΡΙΤΙΚΙΣΜΟΣ» ΚΑΙ ΥΠΕΡΑΣΠΙΖΕΙ ΤΙΣ ΘΕΩΡΗΤΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΤΟΥ ΜΑΡΞΙΣΤΙΚΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ.

Ἡ τσαρικὴ κυβέρνηση διάλυσε τὴ Β' κρατικὴ Δούμα στὶς 3 τοῦ Ἰούνη 1907. Ἡ μέρα αὐτὴ καθιερώθηκε νὰ λέγεται στὴν ἱστορία «κρατικὸ πραξικόπημα τῆς 3ης τοῦ Ἰούνη». Ἡ τσαρικὴ κυβέρνηση ἔβγαλε ἕνα νέο νόμο γιὰ τὶς ἐκλογὲς στὴν Γ' κρατικὴ Δούμα κ' ἔτσι παραβίασε τὸ ἴδιο της Διάγγελμα τῆς 17 τοῦ Ὀχτώβρη 1905, γιατὶ σύμφωνα μ' αὐτὸ τὸ διάγγελμα ἦταν ὑποχρεωμένη νὰ βγάζει νέους νόμους μόνο μὲ τὴ συγκατάθεση τῆς Δούμας. Ἡ σοσιαλδημοκρατικὴ ὁμάδα τῆς Β' Δούμας παραπέμφθηκε σὲ δίκη, οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς ἐργατικῆς τάξης στάλθηκαν στὰ κάτεργα καὶ στὴν ἐξορία.

Ὁ νέος ἐκλογικὸς νόμος αὔξαινε κατὰ πολὺ τὸν ἀριθμὸ τῶν ἀντιπροσώπων τῶν τσιφλικάδων καὶ τῆς ἐμποροβιομηχανικῆς κεφαλαιοκρατίας μέσα στὴ Δούμα. Ταυτόχρονα ἐλάττωνε σημαντικὰ τὸν ἀριθμὸ τῶν ἀντιπροσώπων τῶν ἀγροτῶν καὶ τῶν ἐργατῶν, ποὺ ἦταν κιόλας περιορισμένος.

Ἡ Γ' Δούμα στὴ σύνθεσή της ἦταν ἡ Δούμα τῶν «μαύρων ἑκατονταρχιῶν» καὶ τῶν καντέ. Σὲ σύνολο 442 βουλευτὲς ὑπῆρχαν: δεξιοὶ (ἀπὸ τὶς μαῦρες ἑκατονταρχίες) 171, ὀχτωβριανοὶ καὶ μέλη συγγενικῶν τους ὁμάδων 113, καντὲ καὶ μέλη κοντινῶν τους ὁμάδων 101, τρουντοβίκοι 13, σοσιαλδημοκράτες 18.

Ἡ δεξιά, ποὺ πῆρε αὐτὸ τὸ ὄνομα γιατὶ καθόταν στὴ δεξιὰ πλευρὰ

τῆς Δούμας, ἀντιπροσώπευε τοὺς χειρότερους ἐχθροὺς τῶν ἐργατῶν καὶ τῶν ἀγροτῶν: τοὺς φεουδάρχες - τσιφλικάδες τῶν μαύρων ἑκατονταρχιῶν, ποὺ ὀργάνωσαν τὶς μαζικὲς μαστιγώσεις καὶ τοὺς τουφεκισμοὺς τῶν ἀγροτῶν τὸν καιρὸ τῆς καταστολῆς τοῦ ἀγροτικοῦ κινήματος· ποὺ ὀργάνωναν τὰ πογκρὸμ ἐνάντια στοὺς ἑβραίους, τὶς ἐπιθέσεις ἐνάντια στὶς ἐργατικὲς διαδηλώσεις, τοὺς ἄγριους ἐμπρησμοὺς τῶν κτιρίων, ὅπου γινόταν οἱ συγκεντρώσεις τὶς μέρες τῆς ἐπανάστασης. Οἱ δεξιοὶ ἤθελαν τὸν πιὸ ἄγριο διωγμὸ τῶν ἐργαζομένων, τὴν ἀπεριόριστη ἐξουσία τοῦ τσάρου, ἦταν ἐνάντια στὴν τσαρικὴ Διακήρυξη τῆς 17 τοῦ 'Οχτώβρη 1905.

Πολὺ κοντὰ στὴ δεξιὰ μέσα στὴ Δούμα βρισκόταν τὸ κόμμα τῶν ὀχτωβριανῶν ἢ «Ἕνωση τῆς 17 τοῦ 'Οχτώβρη». Οἱ ὀχτωβριανοὶ ἀντιπροσώπευαν τὰ συμφέροντα τοῦ μεγάλου βιομηχανικοῦ κεφαλαίου καὶ τῶν μεγαλοτσιφλικάδων, ποὺ διεύθυναν τὶς ἐπιχειρήσεις τους μὲ καπιταλιστικὲς μέθοδες. Στὴν ἀρχὴ τῆς ἐπανάστασης τοῦ 1905 μιὰ σημαντικὴ μερίδα καντὲ μεγαλοτσιφλικάδες πέρασαν στοὺς ὀχτωβριανούς. Οἱ ὀχτωβριανοὶ διέφεραν ἀπὸ τοὺς δεξιοὺς μόνο γιατὶ παραδέχονταν (κι αὐτὸ στὰ λόγια) τὸ Διάγγελμα τῆς 17 τοῦ 'Οχτώβρη. Οἱ ὀχτωβριανοὶ ὑποστήριζαν πέρα γιὰ πέρα καὶ τὴν ἐσωτερικὴ καὶ τὴν ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τῆς τσαρικῆς κυβέρνησης.

Οἱ καντὲ ἢ «συνταγματικὸ δημοκρατικὸ κόμμα», εἶχαν στὴν Γ' Δούμα λιγότερες ἕδρες παρὰ στὴν Α' καὶ Β'. Αὐτὸ ἐξηγεῖται ἀπὸ τὸ ὅτι ἕνα μέρος ἀπὸ τοὺς ψήφους τῶν τσιφλικάδων πέρασε ἀπὸ τοὺς καντὲ στοὺς ὀχτωβριανούς.

Στὴν Γ' Δούμα ἀντιπροσωπεύονταν μιὰ ὀλιγάριθμη ὁμάδα μικροαστοὶ δημοκράτες, οἱ λεγόμενοι τρουντοβίκοι. Αὐτοὶ ταλαντεύονταν ἀνάμεσα στοὺς καντὲ καὶ τὴν ἐργατικὴ δημοκρατία (τοὺς μπολσεβίκους). Ὁ Λένιν σημείωνε πὼς οἱ τρουντοβίκοι, ἂν καὶ στὴ Δούμα εἶνε ἐξαιρετικὰ ἀδύνατοι, ἀντιπροσώπευαν μ ά ζ ε ς, τὶς ἀγροτικὲς μάζες. Οἱ ταλαντεύσεις τῶν τρουντοβίκων ἀνάμεσα στοὺς καντὲ καὶ τὴν ἐργατικὴ δημοκρατία ἦταν τὸ ἀναπόφευκτο ἀποτέλεσμα τῆς ταξικῆς θέσης τῶν μικρονοικοκυραίων. Ὁ Λένιν ἔβαλε μπροστὰ στοὺς μπολσεβίκους βουλευτές, μπροστὰ στὴν ἐργατικὴ δημοκρατία, τὸ καθῆκον «νὰ βοηθήσουν τοὺς ἀδύναμους μικροαστοὺς δημοκράτες, νὰ τοὺς ἀποσπάσουν ἀπὸ τὴν ἐπιρροὴ τῶν φιλελεύθερων, νὰ σχηματίσουν ἕνα στρατόπεδο τῆς δημοκρατίας ἐνάντια στοὺς ἀντεπαναστάτες καντὲ καὶ ὄχι μονάχα ἐνάντια στοὺς δεξιούς...» (*Λένιν*, Ἅπαντα, τόμ. 15ος, σελ. 486).

Καὶ στὴν πορεία τῆς ἐπανάστασης τοῦ 1905 καὶ πρὸ πάντων ὕστερα ἀπὸ τὴν ἧττα της, οἱ καντὲ φανερώνονταν ὅλο καὶ περισσότερο σὰν ἀντεπαναστατικὴ δύναμη. Πετοῦσαν ὅλο καὶ περισσότερο τὴ «δημοκρατική» μάσκα· παρουσιάζονταν σὰν ἀληθινοὶ μοναρχικοί, ὑπερασπιστὲς τοῦ τσαρισμοῦ. Τὸ 1909 μιὰ ὁμάδα ἀπὸ γνωστοὺς καντὲ συγγραφεῖς ἔβγαλε τὴ συλλογὴ «Βέχι» (τὰ ὀρόσημα), ὅπου, στὸ ὄνομα τῆς κεφαλαιοκρατίας, οἱ καντὲ εὐχαριστοῦσαν

τὸν τσαρισμὸ γιατὶ κατάστειλε τὴν ἐπανάσταση. Σκύβοντας δουλικὰ μπροστὰ στὴν κυβέρνηση τοῦ κνούτου καὶ τῆς κρεμάλας, οἱ καντὲ ἔγραφαν ἀπροκάλυπτα, πὼς πρέπει «νὰ εὐλογοῦμε αὐτὴ τὴν ἐξουσία ποὺ εἶναι ἡ μόνη ποὺ μὲ τὶς λόγχες της καὶ τὶς φυλακές της μᾶς (δηλ. τοὺς φιλελεύθερους ἀστοὺς) προστατεύει ἀκόμα ἀπὸ τὴ λαϊκὴ μανία».

Ἡ τσαρικὴ κυβέρνηση, ἀφοῦ διάλυσε τὴ Β΄ Δούμα καὶ ἀπαλλάχτηκε ἀπὸ τὴ σοσιαλδημοκρατικὴ μερίδα της, ἄρχισε νὰ χτυπᾶ γερὰ τὶς πολιτικὲς καὶ οἰκονομικὲς ὀργανώσεις τοῦ προλεταριάτου. Τὰ κάτεργα, τὰ φρούρια καὶ οἱ τόποι ἐξορίας γέμισαν ἐπαναστάτες. Τοὺς ἐπαναστάτες τοὺς χτυποῦσαν ἄγρια, τοὺς βασάνιζαν, τοὺς ὑποβάλλανε σὲ μαρτύρια μέσα στὶς φυλακές. Ἡ τρομοκρατία τῶν μαύρων ἑκατονταρχιῶν ὀργίαζε ἀπ᾿ ἄκρη σ᾿ ἄκρη. Ὁ τσαρικὸς ὑπουργὸς Στολύπιν σκέπασε τὴ χώρα μὲ κρεμάλες. Ἐκτελέστηκαν πολλὲς χιλιάδες ἐπαναστάτες. «Ἡ γραβάτα τοῦ Στολύπιν», ἔτσι ὀνόμαζαν ἐκεῖνο τὸν καιρὸ τὸ σκοινὶ τῆς κρεμάλας.

Τσακίζοντας τὸ ἐπαναστατικὸ κίνημα τῶν ἐργατῶν καὶ τῶν ἀγροτῶν ἡ τσαρικὴ κυβέρνηση δὲ μποροῦσε νὰ περιοριστεῖ σὲ μόνες τὶς διώξεις, τὰ καταδιωκτικὰ ἀποσπάσματα, τοὺς τουφεχισμούς, τὶς φυλακίσεις, τὰ κάτεργα. Μὲ ἀνησυχία ἔβλεπε νὰ ἐξαφανίζεται ὅλο καὶ περισσότερο ἡ ἀπλοϊκὴ πίστη τῆς ἀγροτιᾶς στὸν «πατερούλη τὸν τσάρο». Γι αὐτὸ κατάφυγε σὲ μιὰ μεγάλη μανούβρα: σκέφτηκε νὰ δημιουργήσει ἕνα γερὸ στήριγμα στὸ χωριὸ ἀπὸ τὴν πολυάριθμη τάξη τῆς ἀγροτικῆς κεφαλαιοκρατίας, τοὺς κουλάκους.

Στὶς 9 τοῦ Νοέμβρη 1906 ὁ Στολύπιν δημοσίευσε ἕναν καινούριο ἀγροτικὸ νόμο, ποὺ ἔδινε τὸ δικαίωμα στοὺς χωριάτες ν᾿ ἀποτραβηχτοῦν ἀπὸ τὴν κοινότητα γιὰ νὰ πᾶνε σὲ μοναχικὰ ἀγροχτήματα. Ὁ ἀγροτικὸς νόμος τοῦ Στολύπιν κατάστρεφε τὴν κοινοτικὴ χρήση τῆς γῆς, ἐπιτρέποντας στὸν κάθε ἀγρότη νὰ πάρει, μὲ τίτλο προσωπικῆς ἰδιοχτησίας, τὸν κλῆρο ποὺ τοῦ εἶχε παραχωρηθεῖ καὶ ν᾿ ἀποτραβηχτεῖ ἀπὸ τὴν κοινότητα. Ὁ ἀγρότης μποροῦσε νὰ πουλήσει τὸ μερίδιό του ἐνῶ προηγούμενα δὲν εἶχε αὐτὸ τὸ δικαίωμα. Ἡ ἀγροτικὴ κοινότητα ὑποχρεωνόταν νὰ παραχωρήσει ἕνα μέρος γῆς στοὺς ἀγρότες ποὺ ἔβγαιναν ἀπὸ τὴν κοινότητα. Ἡ γῆ αὐτὴ ἦταν τὰ λεγόμενα χοῦτορ ἢ ὄτρουμπ.

Ἔτσι οἱ πλούσιοι ἀγρότες, οἱ κουλάκοι, εἶχαν τὸν τρόπο ν᾿ ἀγοράσουν σὲ φτηνὴ τιμὴ τὴ γῆ τῶν μικρῶν ἀγροτῶν. Μέσα σὲ λίγα χρόνια ἀπὸ τὴν ἔκδοση τοῦ νόμου αὐτοῦ πάνω ἀπὸ ἕνα ἑκατομμύριο μικροὶ ἀγρότες ἔχασαν ἐντελῶς τὴ γῆ τους, καταστράφηκαν. Ἀπὸ τὴν ἀπαλλοτρίωση τῶν μικρῶν ἀγροτῶν αὔξησαν τ᾿ ἀγροχτήματα τῶν κουλάκων. Τ᾿ ἀγροχτήματα αὐτὰ συχνὰ ἦταν πραγματικὰ τσιφλίκια, ὅπου χρησιμοποιόταν ἡ μισθωτὴ ἐργασία τῶν μεροκαματιάρηδων. Ἡ κυβέρνηση ὑποχρέωνε τοὺς ἀγρότες νὰ διαθέτουν τὴν καλύτερη γῆ τῆς κοινότητας στοὺς κουλάκους-χτηματίες.

Τὸν καιρὸ τῆς «ἀπελευθέρωσης» τῶν ἀγροτῶν οἱ τσιφλικάδες λήστεψαν τὴ γῆ τους, τόρα οἱ κουλάκοι ἄρχισαν νὰ ληστεύουν τὴν κοινοτικὴ γῆ παίρ-

νοντας τὰ καλύτερα κομμάτια, ἀγοράζοντας σὲ χαμηλὲς τιμὲς τοὺς κλήρους τῆς φτωχολογιᾶς.

Ἡ τσαρικὴ κυβέρνηση δάνειζε σημαντικὰ ποσὰ στοὺς κουλάκους γιὰ ν' ἀγοράζουν γῆ καὶ νὰ ὀργανώνουν τὰ ἀγροχτήματά τους. Ὁ Στολύπιν ἤθελε νὰ κάνει τοὺς κουλάκους μικροὺς τσιφλικάδες, πιστοὺς ὑπερασπιστὲς τῆς τσαρικῆς ἀπολυταρχίας.

Μέσα σὲ ἐννιὰ χρόνια (ἀπὸ τὸ 1906 ὡς τὸ 1915) βγῆκαν ἔτσι ἀπὸ τὶς κοινότητες πάνω ἀπὸ δυὸ ἑκατομμύρια νοικοκυριά.

Τὸ καθεστὼς τοῦ Στολύπιν χειροτέρευε ἀκόμα περισσότερο τὴν κατάσταση τῶν μικροκαλλιεργητῶν καὶ τῆς ἀγροτικῆς φτωχολογιᾶς. Ἡ διαφοροποίηση τῆς ἀγροτιᾶς εἶχε ἐνταθεῖ. Ἄρχισαν συγκρούσεις ἀνάμεσα στοὺς ἀγρότες καὶ τοὺς κουλάκους χτηματίες.

Ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριὰ ἡ ἀγροτιὰ ἄρχιζε νὰ καταλαβαίνει πὼς δὲν πρόκειται νὰ πάρει τὴ γῆ τῶν τσιφλικάδων ὅσο ὑπάρχει ἡ τσαρικὴ κυβέρνηση καὶ ἡ Δούμα τῶν τσιφλικάδων καὶ τῶν καντέ.

Στὰ χρόνια τοῦ ἐντατικοῦ σχηματισμοῦ τῶν κουλάκικων ἀγροχτημάτων (1907 - 1909), τὸ ἀγροτικὸ κίνημα ἐξασθενεῖ στὶς ἀρχές, γρήγορα ὅμως, τὸ 1910 - 1911 καὶ κατοπινά, διπλασιάζει τὴν ὁρμή του ἐνάντια στοὺς τσιφλικάδες καὶ στοὺς κουλάκους, πάνω στὴ βάση τῶν συγκρούσεων ἀνάμεσα στοὺς ἀγρότες τῶν κοινοτήτων καὶ τοὺς κουλάκους χτηματίες.

Ὕστερα ἀπὸ τὴν ἐπανάσταση εἶχαν γίνει σημαντικὲς μεταβολὲς καὶ στὸν τομέα τῆς βιομηχανίας. Εἶχε δυναμώσει σημαντικὰ ἡ συγκεντροποίηση τῆς βιομηχανίας, δηλ. τὸ μεγάλωμα τῶν ἐπιχειρήσεων καὶ ἡ συγκέντρωση τῶν ἐπιχειρήσεων στὰ χέρια ὅλο καὶ ἰσχυρότερων κεφαλαιοκρατικῶν ὁμάδων. Καὶ πρὶν ἀπὸ τὴν ἐπανάσταση τοῦ 1905, οἱ καπιταλιστὲς ἄρχισαν νὰ σχηματίζουν ἑνώσεις γιὰ ν' ἀνεβάζουν τὶς τιμὲς τῶν ἐμπορευμάτων στὴ χώρα. Τὸ κέρδος ποὺ πραγματοποιοῦσαν τὸ μετάτρεπαν σὲ κεφάλαιο γιὰ τὴν ἐνθάρρυνση τῆς ἐξαγωγῆς, γιὰ νὰ μποροῦν νὰ ρίξουν τὰ εἴδη στὴν ἐξωτερικὴ ἀγορὰ μὲ χαμηλὲς τιμὲς καὶ νὰ καταχτήσουν τὶς ἐξωτερικὲς ἀγορές. Αὐτοὶ οἱ σύνδεσμοι, οἱ κεφαλαιοκρατικὲς ἑνώσεις τῶν καπιταλιστῶν (μονοπώλια) ὀνομάζονταν τράστ καὶ συνδικᾶτα. Ὕστερ' ἀπὸ τὴν ἐπανάσταση ὁ ἀριθμὸς τῶν καπιταλιστικῶν τράστ καὶ συνδικάτων εἶχε αὐξηθεῖ ἀκόμα περισσότερο. Ἐπίσης αὔξαινε ὁ ἀριθμὸς τῶν μεγάλων τραπεζῶν καὶ μεγάλωνε ὁ ρόλος τους στὴ βιομηχανία. Αὔξησε καὶ ἡ συρροὴ τῶν ξένων κεφαλαίων στὴ Ρωσία.

Ἔτσι ὁ καπιταλισμὸς στὴ Ρωσία γινόταν ὅλο καὶ περισσότερο μονοπωλιακός, ἰμπεριαλιστικὸς καπιταλισμός.

Ὕστερα ἀπὸ μερικὰ χρόνια στασιμότητας ἡ βιομηχανία ξαναζωντάνεψε: αὔξησε ἡ ἐξόρυξη κάρβουνου, ἡ ἐπεξεργασία μετάλλου, ἡ παραγωγὴ πετρελαίου, μεγάλωσε ἡ παραγωγὴ ὑφασμάτων, ζάχαρης. Αὔξησε σημαντικὰ ἡ ἐξαγωγὴ σταριοῦ στὸ ἐξωτερικό.

Ἂν καὶ στὴν περίοδο αὐτὴ ἡ Ρωσία ἔκανε στὴ βιομηχανία της ὁρισμένα βήματα μπρός, ἐξακολουθοῦσε νὰ μένει χώρα καθυστερημένη σὲ σύγκριση μὲ τὴ δυτικὴ Εὐρώπη καὶ ἐξαρτημένη ἀπὸ τοὺς ξένους κεφαλαιούχους. Στὴ Ρωσία δὲν εἶχε ἱδρυθεῖ βιομηχανία μηχανῶν καὶ μηχανημάτων· αὐτὰ εἰσάγονταν ἀπὸ τὸ ἐξωτερικό. Δὲν ὑπῆρχε ἐπίσης βιομηχανία αὐτοκινήτων, δὲν ὑπῆρχε χημικὴ βιομηχανία, δὲν παράγονταν χημικὰ λιπάσματα. Ἐπίσης στὴν παραγωγὴ ὅπλων καὶ πολεμεφοδίων ἡ Ρωσία βρισκόταν πίσω ἀπὸ τὶς ἄλλες κεφαλαιοκρατικὲς χῶρες.

Σημειώνοντας τὸ χαμηλὸ ἐπίπεδο τῆς χρησιμοποίησης μετάλλων στὴ Ρωσία σὰν ἀπόδειξη γιὰ τὴν καθυστέρησή της ὁ Λένιν ἔγραφε:

«Στὸ μισὸ αἰώνα ποὺ πέρασε ἀπὸ τὴν ἀπελευθέρωση τῶν χωρικῶν, ἡ κατανάλωση σίδερου στὴ Ρωσία αὔξησε πέντε φορὲς καὶ ὅμως ἡ Ρωσία μένει μιὰ χώρα ἀπίστευτα, ἀνήκουστα καθυστερημένη, ἐξαθλιωμένη καὶ μισοάγρια, ἐφοδιασμένη μὲ σύγχρονα ἐργαλεῖα παραγωγῆς τέσσερις φορὲς χειρότερα ἀπὸ τὴν Ἀγγλία, πέντε φορὲς χειρότερα ἀπὸ τὴ Γερμανία, δέκα φορὲς χειρότερα ἀπὸ τὴν Ἀμερική». (*Λένιν*, Ἅπαντα, τόμ. 16ος, σελ. 543).

Ἄμεση συνέπεια τῆς οἰκονομικῆς καὶ πολιτικῆς καθυστέρησης τῆς Ρωσίας ἦταν ἡ ἐξάρτηση, τόσο τῆς ρωσικῆς κεφαλαιοκρατίας ὅσο καὶ τοῦ ἴδιου τοῦ τσαρισμοῦ, ἀπὸ τὴν κεφαλαιοκρατία τῆς δυτικῆς Εὐρώπης

Αὐτὸ φαινόταν στὸ γεγονὸς ὅτι οἱ σπουδαιότεροι κλάδοι τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας, ὅπως τὸ κάρβουνο, τὸ πετρέλαιο, ἡ ἠλεκτροβιομηχανία, ἡ μεταλλουργία ἦταν στὰ χέρια τοῦ ξένου κεφαλαίου καὶ ὅλες σχεδὸν τὶς μηχανές, ὅλο τὸ βιομηχανικό της ἐξοπλισμὸ ἡ τσαρικὴ Ρωσία ἦταν ὑποχρεωμένη νὰ τὸν εἰσάγει ἀπ' ἔξω.

Αὐτὸ φαινόταν στὰ τοκογλυφικὰ ἐξωτερικὰ δάνεια, ποὺ ὁ τσαρισμὸς πλήρωνε τοὺς τόκους τους ξεζουμίζοντας ἀπὸ τὸν πληθυσμὸ ἑκατοντάδες ἑκατομμύρια ρούβλια τὸ χρόνο.

Αὐτὸ φαινόταν στὶς μυστικὲς συνθῆκες μὲ τοὺς «συμμάχους», ποὺ σύμφωνα μ' αὐτὲς ὁ τσαρισμὸς ἀνέλαβε τὴν ὑποχρέωση νὰ παρατάξει, σὲ περίπτωση πολέμου, ἑκατομμύρια ρώσους φαντάρους στὰ ἰμπεριαλιστικὰ μέτωπα γιὰ νὰ ὑποστηρίξει τοὺς «συμμάχους» καὶ νὰ ἐξασφαλίσει ἀμύθητα κέρδη στοὺς ἀγγλογάλλους κεφαλαιοκράτες.

Τὰ χρόνια τῆς ἀντίδρασης τοῦ Στολύπιν ξεχωρίζουν μὲ τὶς ληστρικὲς ἐπιδρομὲς τῆς χωροφυλακῆς καὶ τῆς ἀστυνομίας, τῶν χαφιέδων τοῦ τσάρου καὶ τῶν μπράβων τῶν μαύρων ἑκατονταρχιῶν ἐνάντια στὴν ἐργατικὴ τάξη. Οἱ τσαρικοὶ ὅμως μισθωτοὶ δολοφόνοι δὲν ἦταν οἱ μόνοι ποὺ καταδίωκαν τοὺς ἐργάτες. Οἱ ἐργοστασιάρχες δὲν ἔμεναν πίσω ἀπ' αὐτὴ τὴν ἄποψη, ἐντείνοντας τὴν ἐπίθεση ἐνάντια στὴν ἐργατικὴ τάξη στὰ χρόνια τῆς βιομηχανικῆς στασιμότητας καὶ τῆς αὔξησης τῆς ἀνεργίας. Οἱ ἐργοστασιάρχες ἔκαναν

μαζικὲς ἀπολύσεις ἐργατῶν (λὸκ-ἄουτ). Κρατοῦσαν μαύρους καταλόγους, ὅπου καταχωροῦσαν τὰ ὀνόματα τῶν συνειδητῶν ἐργατῶν, ποὺ παίρναν ἐνεργὸ μέρος στὶς ἀπεργίες. Ὅσοι γράφονταν στὸ «μαῦρο κατάλογο» ἢ μαῦρο πίνακα δὲ μποροῦσαν νὰ πιάσουν δουλειὰ σὲ καμμιὰ ἀπὸ τὶς ἐπιχειρήσεις, ποὺ ἀνῆκαν στὴν ἕνωση τῶν βιομηχάνων τοῦ κάθε κλάδου. Ἀπὸ τὸ 1908 κιόλας τὰ μισθολόγια εἶχαν ἐλαττωθεῖ κατὰ 10-15 %. Ἡ ἐργάσιμη μέρα παντοῦ ἔφτασε τὶς 10-12 ὧρες. Ξανάνθιζε τὸ ληστρικὸ σύστημα τῶν προστίμων.

Ἡ ἧττα τῆς ἐπανάστασης τοῦ 1905 γέννησε τὴν κατάπτωση καὶ τὴν ἀποσύνθεση στοὺς συνοδοιπόρους τῆς ἐπανάστασης. Ἡ ἀποσύνθεση καὶ ἡ ἠθικὴ κατάπτωση ἦταν ἰδιαίτερα σοβαρὲς στοὺς διανοούμενους. Οἱ συνοδοιπόροι, ποὺ ἀπὸ τὸ ἀστικὸ περιβάλλον εἶχαν ἔρθει στὶς γραμμὲς τῆς ἐπανάστασης, ὅταν αὐτὴ σημείωνε μιὰ θυελλώδικη ἄνοδο, ἐγκατάλειψαν τὸ κόμμα στὶς μέρες τῆς ἀντίδρασης. Ἕνα μέρος πῆγε στὸ στρατόπεδο τῶν ἀνοιχτῶν ἐχθρῶν τῆς ἐπανάστασης, ἄλλοι ἐγκαταστάθηκαν στοὺς νόμιμους συλλόγους, ποὺ εἶχαν περισωθεῖ καὶ προσπαθοῦσαν ν' ἀποτραβήξουν τὸ προλεταριάτο ἀπὸ τὸ δρόμο τῆς ἐπανάστασης, προσπαθοῦσαν νὰ δυσφημίσουν τὸ ἐπαναστατικὸ κόμμα τοῦ προλεταριάτου. Οἱ συνοδοιπόροι αὐτοί, ἐγκαταλείποντας τὴν ἐπανάσταση, προσπαθοῦσαν νὰ προσαρμοστοῦν μὲ τὴν ἀντίδραση, νὰ συμβιβαστοῦν μὲ τὸν τσαρισμό.

Ἡ τσαρικὴ κυβέρνηση ἐπωφελήθηκε ἀπὸ τὴν ἧττα τῆς ἐπανάστασης γιὰ νὰ στρατολογήσει γιὰ πράχτορες καὶ χαφιέδες της τοὺς πιὸ δειλοὺς καὶ φιλοτόμαρους συνοδοιπόρους. Οἱ ὕπουλοι Ἰούδες-προβοκάτορες, ποὺ ἡ τσαρικὴ ὀχράνα τοὺς ξαπολοῦσε μέσα στὶς ἐργατικὲς καὶ στὶς κομματικὲς ὀργανώσεις, ἔκαναν ἀπὸ τὰ μέσα τὸ σπιοῦνο καὶ πρόδιναν τοὺς ἐπαναστάτες.

Ἡ ἐπίθεση τῆς ἀντεπανάστασης πέρασε καὶ στὸ ἰδεολογικὸ μέτωπο. Ἐμφανίστηκε μιὰ ὁλόκληρη παρέα ἀπὸ συγγραφεῖς τῆς μόδας, ποὺ «κριτικάρ'ζαν» καὶ «κατέλυαν» τὸ μαρξισμό, ποὺ ἔφτυναν τὴν ἐπανάσταση, τὴν κορόϊδευαν, ἐξυμνοῦσαν τὴν προδοσία, ὑμνοῦσαν τὴ σεξουαλικὴ διαφθορὰ μὲ τὸ σύνθημα τῆς «λατρείας τοῦ ἀτόμου».

Στὸ φιλοσοφικὸ τομέα πολλαπλασιάστηκαν οἱ προσπάθειες «κριτικῆς», ἀναθεώρησης τοῦ μαρξισμοῦ καὶ ἀκόμα ἐμφανίστηκαν κάθε λογῆς θρησκευτικὰ ρεύματα σκεπασμένα κάτω ἀπὸ δῆθεν «ἐπιστημονικὰ» ἐπιχειρήματα.

Ἡ «κριτικὴ» τοῦ μαρξισμοῦ εἶχε γίνει τῆς μόδας.

Ὅλοι αὐτοὶ οἱ κύριοι, ἂν καὶ ἦταν ἐξαιρετικὰ παρδαλοί, ἐπιδίωκαν ἕναν κοινὸ σκοπό: ν' ἀποτραβήξουν τὶς μάζες ἀπὸ τὴν ἐπανάσταση.

Ἡ κατάπτωση καὶ ἡ ἔλλειψη πίστης πρόσβαλαν ἐπίσης ἕνα μέρος διανοουμένων τοῦ κόμματος, ποὺ θεωροῦσαν τὸν ἑαυτό τους μαρξιστές, μὰ ποὺ ποτὲ δὲν στέκονταν σταθερὰ πάνω στὶς θέσεις τοῦ μαρξισμοῦ. Ἀνάμεσά τους ὑπήρχανε συγγραφεῖς σὰν τὸ Μπογντάνωφ, τὸ Μπαζάρωφ, τὸ Λουνατσάρσκι (ποὺ τὸ 1905 προσχώρησαν στοὺς μπολσεβίκους), τὸ Γιουσκέβιτς, τὸ Βαλεν-

τίνωφ (μενσεβίκους). Αὐτοὶ ἄρχισαν μιὰ ταυτόχρονη «κριτική» ἐνάντια στὶς φιλοσοφικὲς θεωρητικὲς βάσεις τοῦ μαρξισμοῦ, δηλ. ἐνάντια στὸ διαλεχτικὸ ὑλισμὸ καὶ ἐνάντια στὶς ἱστορικὲς βάσεις του, δηλ. τὸν ἱστορικὸ ὑλισμό. Ἡ κριτικὴ αὐτὴ διέφερε ἀπὸ τὴ συνηθισμένη κριτική, γιατὶ δὲ γινόταν ἀνοιχτὰ καὶ τίμια, ἀλλὰ μὲ σκεπασμένο καὶ ὑποκριτικὸ τρόπο, κάτω ἀπὸ τὴ σημαία τῆς «ὑπεράσπισης» τῶν βασικῶν θέσεων τοῦ μαρξισμοῦ. «Ἐμεῖς, ἔλεγαν, εἴμαστε στὴ βάση μαρξιστές, θὰ θέλαμε ὅμως νὰ «βελτιώσουμε» τὸ μαρξισμό, νὰ τὸν ἀπαλλάξουμε ἀπὸ ὁρισμένες βασικὲς θέσεις». Στὴν πραγματικότητα ἐχθρεύονταν τὸ μαρξισμό, γιατὶ προσπαθοῦσαν νὰ ὑπονομεύσουν τὶς θεωρητικὲς ἀρχές του, ἂν καὶ στὰ λόγια ἀρνοῦνταν ὑποκριτικὰ τὴν ἔχθρα γιὰ τὸ μαρξισμὸ καὶ ἐξακολουθοῦσαν διπρόσωπα νὰ ὀνομάζουν τὸν ἑαυτό τους μαρξιστή. Ὁ κίνδυνος ἀπὸ μιὰ τέτια διπρόσωπη κριτικὴ ἦταν πὼς ἀπόβλεπε νὰ ξεγελάσει τοὺς ἀγωνιστὲς τῆς βάσης τοῦ κόμματος καὶ πὼς μποροῦσε νὰ τοὺς ὁδηγήσει σὲ σύγχυση. Ὅσο πιὸ ὑποκριτικὰ γινόταν αὐτὴ ἡ κριτική, ποὺ ζητοῦσε νὰ ὑπονομεύσει τὶς θεωρητικὲς βάσεις τοῦ μαρξισμοῦ, τόσο πιὸ ἐπικίνδυνη καταντοῦσε γιὰ τὸ κόμμα, γιατὶ τόσο πιὸ στενὰ ἔσμιγε μὲ τὴ γενικὴ σταυροφορία τῆς ἀντίδρασης ἐνάντια στὸ κόμμα, ἐνάντια στὴν ἐπανάσταση. Μέρος ἀπὸ τοὺς διανοουμένους, ποὺ ξέκοψαν ἀπὸ τὸ μαρξισμό, ἔφθασε νὰ κηρύσσει τὴν ἀνάγκη νὰ δημιουργηθεῖ μιὰ καινούργια θρησκεία. (Ἦταν οἱ λεγόμενοι «θεοφάχτες» καὶ «θεοπλάστες»).

Μπροστὰ στοὺς μαρξιστὲς ἔμπαινε τὸ ἐπιταχτικὸ καθῆκον νὰ ἀντικρούσουν ὅπως ἔπρεπε αὐτοὺς τοὺς ἀποστάτες στὸν τομέα τῆς θεωρίας τοῦ μαρξισμοῦ, νὰ τοὺς βγάλουν τὴ μάσκα, νὰ τοὺς ξεσκεπάσουν ὡς τὸ τέλος κ' ἔτσι νὰ ὑπερασπίσουν τὶς θεωρητικὲς βάσεις τοῦ μαρξιστικοῦ κόμματος.

Θὰ μποροῦσε νὰ πεῖ κανεὶς πὼς αὐτὸ θὰ τὄκανε ὁ Πλεχάνωφ καὶ οἱ μενσεβίκοι φίλοι του, ποὺ θεωροῦσαν τὸν ἑαυτό τους «διάσημους θεωρητικοὺς τοῦ μαρξισμοῦ». Ὅμως αὐτοὶ προτίμησαν νὰ ξεμπλέξουν μὲ κάνα-δυὸ ἀσήμαντα ἄρθρα, ποὺ εἶχαν χαραχτῆρα κριτικῆς ἐπιφυλλίδας κ' ὕστερα ἀπ' αὐτὸ νὰ χαθοῦν ἀπὸ τὴ μέση. Τὸ ἔργο αὐτὸ τὸ πραγματοποίησε ὁ Λένιν στὸ περίφημο βιβλίο του «*Ὑλισμὸς καὶ ἐμπειριοκριτικισμός*», ποὺ βγῆκε στὰ 1909.

> «Σὲ διάστημα μικρότερο ἀπὸ ἔξη μῆνες, ἔγραφε ὁ Λένιν σ' αὐτὸ τὸ ἔργο, εἶδαν τὸ φῶς τέσσερα βιβλία ἀφιερωμένα κυρίως καὶ σχεδὸν ὁλοκληρωτικὰ στὶς ἐπιθέσεις ἐνάντια στὸ διαλεχτικὸ ὑλισμό. Εἶνε πρῶτα τὰ «Δοκίμια πάνω (θἄπρεπε νὰ λέν: ἐνάντια) στὴ φιλοσοφία τοῦ μαρξισμοῦ», Πετρούπολη 1908, συλλογὴ ἀπὸ ἄρθρα τῶν Μπαζάρωφ, Μπογντάνωφ, Λουνατσάρσκι, Μπέρμαν, Χέλφοντ, Γιουσκέβιτς, Σουβόρωφ. Ἔπειτα τὰ βιβλία «Ὑλισμὸς καὶ κριτικὸς ρεαλισμὸς» τοῦ Γιουσκέβιτς, «Ἡ διαλεχτικὴ στὸ φῶς τῆς σύγχρονης θεωρίας τῆς γνώσης» τοῦ Μπέρμαν, «Τὰ φιλοσοφικὰ οἰκοδομήματα τοῦ μαρξισμοῦ» τοῦ Βαλεν-

τίνωφ. Όλ' αὐτὰ τὰ πρόσωπα ποὺ τὰ ἑνώνει — παρὰ τὶς ὀξεῖες διαφορὲς στὶς πολιτικὲς ἀπόψεις — ἡ ἔχθρα γιὰ τὸ διαλεχτικὸ ὑλισμό, ἰσχυρίζονται μολαταῦτα πῶς στὴ φιλοσοφία εἶνε μαρξιστές! Ἡ διαλεχτικὴ τοῦ Ἔνγκελς εἶναι «μυστικισμός», λέει ὁ Μπέρμαν· οἱ ἀντιλήψεις τοῦ Ἔνγκελς «πάλιωσαν», πετάει στὴν τύχη σὰν κάτι αὐτονόητο ὁ Μπαζάρωφ. Ὁ ὑλισμὸς φαίνεται νὰ ἔχει ἀνατραπεῖ ἀπὸ τοὺς τολμηροὺς πολεμιστές μας, ποὺ ἀναφέρονται μὲ περηφάνεια στὴ σύγχρονη «θεωρία τῆς γνώσης», τὴ «νεώτερη φιλοσοφία» (ἢ «νεώτερο θετικισμό»), «τὴ φιλοσοφία τῶν σύγχρονων φυσικῶν ἐπιστημῶν», ἢ ἀκόμα στὴ «φιλοσοφία φυσικῶν ἐπιστημῶν τοῦ 20οῦ αἰῶνα». (*Λένιν*, Ἄπαντα, τομ. 13ος, σελ 11).

Ἀπαντώντας στὸ Λουνατσάρσκι πού, γιὰ νὰ δικαιώσει τοὺς φίλους του ἀναθεωρητὲς στὴ φιλοσοφία, ἔλεγε: «Ἴσως νὰ γελιόμαστε, μὰ ἐρευνοῦμε», ὁ Λένιν ἔγραφε:

> «Ὅσο γιὰ μένα τὸν ἴδιο, εἶμαι κ' ἐγὼ ἕνας «ἐρευνητὴς» στὴ φιλοσοφία. Ἐξηγοῦμαι: σὲ τοῦτα τὰ σημειώματα (πρόκειται γιὰ τὸν «Ὑλισμὸ καὶ ἐμπειριοκριτικισμό»· σημ. τῆς σύνταξης) ἔβαλα γιὰ σκοπό μου νὰ ἐρευνήσω ποῦ τάχασαν αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι ποὺ παρουσιάζουν γιὰ μαρξισμὸ κάτι τὸ ἀπίστευτο, ἀσυνάρτητο, μπερδεμένο καὶ ἀντιδραστικό». (Στὸ ἴδιο ἔργο, σελ. 12).

Στὴν πραγματικότητα ὅμως τὸ ἔργο τοῦ Λένιν ξεπερνοῦσε πολὺ αὐτὸ τὸ μετριόφρονα σκοπό. Τὸ βιβλίο τοῦ Λένιν, ἀληθινά, δὲν εἶνε μονάχα μιὰ κριτικὴ τοῦ Μπογντάνωφ, τοῦ Γιουσκέβιτς, τοῦ Μπαζάρωφ, τοῦ Βαλεντίνωφ καὶ τῶν φιλοσόφων δασκάλων τους, τοῦ Ἀβενάριου καὶ τοῦ Μάχ, ποὺ στὰ ἔργα τους προσπαθοῦσαν νὰ σερβίρουν ἕνα ραφιναρισμένο καὶ σιδερωμένο ἰδεαλισμὸ σὰν ἀντίβαρο στὸ μαρξιστικὸ ὑλισμό. Τὸ βιβλίο τοῦ Λένιν εἶνε μαζὶ μ' αὐτὸ ἡ ὑπεράσπιση τῶν θεωρητικῶν βάσεων τοῦ μαρξισμοῦ — τοῦ διαλεχτικοῦ καὶ τοῦ ἱστορικοῦ ὑλισμοῦ — καὶ μία ὑλιστικὴ γενίκευση ὅλων τῶν σπουδαίων καὶ οὐσιαστικῶν καταχτήσεων τῆς ἐπιστήμης, πρῶτ' ἀπὸ ὅλα τῆς ἐπιστήμης τῆς φύσης, μέσα σὲ μιὰ ὁλόκληρη ἱστορικὴ περίοδο, στὴν περίοδο, ἀπὸ τὸ θάνατο τοῦ Ἔνγκελς ὡς τὴν ἐμφάνιση τοῦ ἔργου τοῦ Λένιν «Ὑλισμὸς καὶ ἐμπειριοκριτικισμός».

Κριτικάροντας ὅπως ἔπρεπε τοὺς ρώσους ἐμπειριοκριτικιστὲς καὶ τοὺς ξένους δασκάλους τους, ὁ Λένιν φτάνει στὸ βιβλίο του στὰ παρακάτω συμπεράσματα ἐνάντια στὸ φιλοσοφικὸ - θεωρητικὸ ἀναθεωρητισμὸ (ρεβιζιονισμό):

1ο. «Μιὰ ὅλο καὶ πιὸ λεπτὴ διαστρέβλωση τοῦ μαρξισμοῦ, ὅλο καὶ πιὸ λεπτὲς παραποιήσεις τοῦ μαρξισμοῦ ἀπὸ ἀντιυλιστικὲς διδασκαλίες, νὰ τί χαραχτηρίζει τὸ σύγχρονο ἀναθεωρητισμὸ καὶ στὴν πολιτικὴ οἰκονομία καὶ στὰ ζητήματα ταχτικῆς καὶ στὴ φιλοσοφία γενικά». (Στὸ ἴδιο ἔργο σελ. 270).

2ο. «Όλη ή σχολή τοῦ Μὰχ καὶ τοῦ Ἀβενάριου τραβάει στὸν ἰδεαλισμό». (Στὸ ἴδιο ἔργο, σελ. 291).

3ο. «Οἱ δικοί μας ὀπαδοὶ τοῦ Μὰχ ὅλοι βούλιαξαν στὸν ἰδεαλισμό». (Στὸ ἴδιο ἔργο, σελ. 282).

4ο. «Εἶνε ἀδύνατο νὰ μὴ διακρίνουμε πίσω ἀπὸ τὴ γνωσιολογικὴ σχολαστικὴ τοῦ ἐμπειριοκριτικισμοῦ τὴν πάλη τῶν κομμάτων στὴ φιλοσοφία, πάλη ποὺ σὲ τελευταία ἀνάλυση ἐκφράζει τὶς τάσεις καὶ τὴν ἰδεολογία τῶν ἐχθρικῶν τάξεων τῆς σύγχρονης κοινωνίας». (Στὸ ἴδιο ἔργο, σελ 292).

5ο. «Ὁ ἀντικειμενικός, ὁ ταξικὸς ρόλος τοῦ ἐμπειριοκριτικισμοῦ συνοψίζεται ὁλοκληρωτικὰ στὴν ἐξυπηρέτηση τῶν φιντεϊστῶν (ἀντιδραστικοὶ ποὺ προτιμοῦν τὴν πίστη ἀπὸ τὴν ἐπιστήμη· σημ. τῆς σύνταξης), στὸν ἀγώνα τους ἐνάντια στὸν ὑλισμὸ γενικὰ καὶ ἐνάντια στὸν ἱστορικὸ ὑλισμὸ ἰδιαίτερα». (Στὸ ἴδιο ἔργο, σελ. 292).

6ο. «Ὁ φιλοσοφικὸς ἰδεαλισμὸς εἶνε ὁ... δρόμος πρὸς τὴν παπαδοσύνη». (Στὸ ἴδιο ἔργο, σελ. 304).

Γιὰ νὰ ἐκτιμήσουμε τὴν τεράστια σημασία τοῦ βιβλίου τοῦ Λένιν στὴν ἱστορία τοῦ κόμματός μας καὶ νὰ καταλάβουμε ποιὸ θεωρητικὸ θησαυρὸ ὑπεράσπισε ὁ Λένιν ἐνάντια σὲ ὅλους τοὺς λογῆς-λογῆς ἀναθεωρητὲς καὶ ἐκφυλισμένους τῆς περιόδου τῆς ἀντίδρασης τοῦ Στολύπιν, εἶνε ἀπαραίτητο νὰ γνωρίσουμε, ἔστω καὶ σύντομα, τὶς βάσεις τοῦ διαλεχτικοῦ καὶ τοῦ ἱστορικοῦ ὑλισμοῦ.

Αὐτὸ εἶνε ἀκόμα πιὸ ἀπαραίτητο γιατὶ ὁ διαλεχτικὸς καὶ ἱστορικὸς ὑλισμὸς ἀποτελοῦν τὸ θεωρητικὸ βάθρο τοῦ κομμουνισμοῦ, τὶς θεωρητικὲς βάσεις τοῦ μαρξιστικοῦ κόμματος καὶ ἡ γνώση αὐτῶν τῶν βάσεων, ἄρα καὶ ἡ ἀφομοίωσή τους, εἶνε ὑποχρέωση κάθε δραστήριου ἀγωνιστῆ τοῦ κόμματός μας.

Ἔτσι λοιπόν:

1ο. Τί εἶνε ὁ διαλεχτικὸς ὑλισμός;

2ο. Τί εἶνε ὁ ἱστορικὸς ὑλισμός;

2. — ΔΙΑΛΕΧΤΙΚΟΣ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΚΟΣ ΥΛΙΣΜΟΣ

Ὁ διαλεχτικὸς ὑλισμὸς εἶνε ἡ κοσμοθεωρία τοῦ μαρξιστικοῦ-λενινιστικοῦ κόμματος. Ὀνομάζεται διαλεχτικὸς ὑλισμὸς γιατὶ ὁ τρόπος ποὺ ἀντικρύζει τὰ φυσικὰ φαινόμενα, ἡ μέθοδός του γιὰ τὴ μελέτη τῶν φυσικῶν φαινομένων, ἡ μέθοδός του γιὰ τὴ γνώση τῶν φαινομένων αὐτῶν, εἶνε διαλεχτική καὶ ἡ ἑρμηνεία ποὺ δίνει στὰ φαινόμενα τῆς φύσης, ἡ ἀντίληψή του γιὰ τὰ φαινόμενα τῆς φύσης, ἡ θεωρία του, εἶνε ὑλιστική.

Ὁ ἱστορικὸς ὑλισμὸς εἶνε ἡ ἐπέκταση τῶν θέσεων τοῦ διαλεχτικοῦ ὑλισμοῦ στὴ μελέτη τῆς κοινωνικῆς ζωῆς, ἡ ἐφαρμογὴ τῶν θέσεων τοῦ διαλεχτικοῦ ὑλισμοῦ στὰ φαινόμενα τῆς κοινωνικῆς ζωῆς, στὴ μελέτη τῆς κοινωνίας, στὴ μελέτη τῆς ἱστορίας τῆς κοινωνίας.

Ὁ Μὰρξ καὶ ὁ Ἔνγκελς χαρακτηρίζοντας τὴ διαλεχτική τους μέθοδο ἀναφέρονται συνήθως στὸν Χέγκελ (Ἔγελο), σὰν τὸ φιλόσοφο ποὺ διατύπωσε τὰ βασικὰ χαρακτηριστικὰ τῆς διαλεχτικῆς. Αὐτὸ ὅμως δὲ σημαίνει πὼς ἡ διαλεχτικὴ τοῦ Μὰρξ καὶ τοῦ Ἔνγκελς ταυτίζεται μὲ τὴ διαλεχτικὴ τοῦ Χέγκελ. Στὴν πραγματικότητα ὁ Μὰρξ καὶ ὁ Ἔνγκελς πῆραν ἀπὸ τὴ διαλεχτικὴ τοῦ Χέγκελ μόνο τὸ «λογικό της πυρήνα», ἀπορρίπτοντας τὸ χεγκελιανὸ ἰδεαλιστικὸ περικάλυμμα καὶ ἀναπτύσσοντας τὴ διαλεχτικὴ παραπέρα, ἔτσι ποὺ τῆς ἔδωσαν τὴ σύγχρονη ἐπιστημονικὴ ὄψη.

«Ἡ διαλεχτική μου μέθοδος, λέει ὁ Μάρξ, στὴ βάση της ὄχι μονάχα διαφέρει ἀπὸ τὴ χεγκελιανὴ μέθοδο, μὰ εἶνε ἀκριβῶς τὸ ἀντίθετό της. Γιὰ τὸ Χέγκελ ἡ πορεία τῆς νόησης — ποὺ μὲ τὸ ὄνομα «ἰδέα» τὴ μετατρέπει σὲ αὐθυπόστατο ὑποκείμενο — εἶνε ὁ δημιουργὸς τοῦ πραγματικοῦ καὶ τὸ πραγματικὸ εἶνε ἁπλῶς τὸ ἐξωτερικό της φανέρωμα. Γιὰ μένα ἀντίθετα τὸ ἰδεατὸ δὲν εἶνε παρὰ τὸ ὑλικὸ μεταφερμένο στὸ ἀνθρώπινο κεφάλι καὶ μετασχηματισμένο μέσα σ' αὐτό». (*Κ. Μάρξ*, Ἐπίλογος στὴ δεύτερη γερμανικὴ ἔκδοση τοῦ 1ου τόμου τοῦ «Κεφαλαίου»).

Χαρακτηρίζοντας τὸν ὑλισμό τους, ὁ Μὰρξ καὶ ὁ Ἔνγκελς ἀναφέρονται συνήθως στὸ Φόϋερμπαχ σὰν τὸ φιλόσοφο ποὺ ἀποκατάστησε τὸν ὑλισμὸ στὰ δικαιώματά του. Αὐτὸ ὅμως δὲ θὰ πεῖ πὼς ὁ ὑλισμὸς τοῦ Μὰρξ καὶ τοῦ Ἔνγκελς ταυτίζεται μὲ τὸν ὑλισμὸ τοῦ Φόϋερμπαχ. Στὴν πραγματικότητα ὁ Μὰρξ καὶ ὁ Ἔνγκελς πῆραν ἀπὸ τὸν ὑλισμὸ τοῦ Φόϋερμπαχ μονάχα τὸ «βασικὸ πυρήνα», ἀναπτύσσοντάς τον παραπέρα σὲ ἐπιστημονικὴ φιλοσοφικὴ θεωρία τοῦ ὑλισμοῦ καὶ ἀπορρίπτοντας τὰ ἰδεαλιστικὰ καὶ θρησκευτικοηθικά του ἐπιστρώματα. Εἶνε γνωστὸ πὼς ὁ Φόϋερμπαχ, ὑλιστὴς στὴ βάση του, ἐξεγειρόταν ἐνάντια στὴν ὀνομασία ὑλισμός. Ὁ Ἔνγκελς ἔλεγε πολλὲς φορὲς πὼς ὁ Φόϋερμπαχ «παρὰ τὴν ὑλιστικὴ βάση, δὲν ἀπελευθερώθηκε ἀπὸ τὰ παλιὰ ἰδεαλιστικὰ δεσμά», πὼς ὁ «πραγματικὸς ἰδεαλισμὸς τοῦ Φόϋερμπαχ» βγαίνει στὸ φανερὸ μόλις φτάσουμε στὴν ἠθική του καὶ στὴ φιλοσοφία του τῆς θρησκείας. (*Κ. Μὰρξ* καὶ *Φ. Ἔνγκελς*, Ἅπαντα, τόμ. 14ος, σελ. 652 - 654).

Ἡ λέξη διαλεχτικὴ προέρχεται ἀπὸ τὸ ἑλληνικὸ ρῆμα «διαλέγω», ποὺ σημαίνει συζητῶ, κάνω πολεμική. Στὴν ἀρχαιότητα λέγοντας διαλεχτικὴ ἐννοοῦσαν τὴν τέχνη νὰ φτάνει κανεὶς στὴν ἀλήθεια ἀνακαλύπτοντας τὶς ἀντιθέσεις ποὺ κλείνει ὁ συλλογισμὸς τοῦ ἀντιπάλου καὶ ξεπερνώντας τὶς ἀντιθέσεις αὐτές. Ὁρισμένοι φιλόσοφοι τῆς ἀρχαιότητας θεωροῦσαν, πὼς ἡ ἀνακάλυψη τῶν ἀντιφάσεων τῆς σκέψης καὶ ἡ σύγκρουση τῶν ἀντίθετων γνωμῶν εἶνε τὸ καλύτερο μέσο γιὰ νὰ βρεθεῖ ἡ ἀλήθεια. Ὁ διαλεχτικὸς αὐτὸς τρόπος τῆς σκέψης ἐπεκτάθηκε ἔπειτα στὰ φαινόμενα τῆς φύσης καὶ ἔγινε ἡ διαλεχτικὴ μέθοδος γιὰ τὴ γνώση τῆς φύσης. Ἡ μέθοδος αὐτὴ θεωροῦσε

τὰ φαινόμενα τῆς φύσης σὰ φαινόμενα ποὺ αἰώνια κινοῦνται καὶ μεταβάλλονται καὶ τὴν ἐξέλιξη τῆς φύσης σὰν ἀποτέλεσμα τῆς ἀνάπτυξης τῶν ἀντιθέσεων τῆς φύσης, σὰν ἀποτέλεσμα τῆς ἀλληλενέργειας τῶν ἀντίθετων δυνάμεων μέσα στὴ φύση.

Στὴ βάση της ἡ διαλεχτικὴ εἶνε πέρα γιὰ πέρα ἀντίθετη ἀπὸ τὴ μεταφυσική.

1. Ἡ μαρξιστικὴ διαλεχτικὴ μέθοδος ἔχει τὰ ἀκόλουθα βασικὰ χαρακτηριστικά:

α) Σὲ ἀντίθεση μὲ τὴ μεταφυσική, ἡ διαλεχτικὴ ἐξετάξει τὴ φύση ὄχι σὰ μιὰ τυχαία συσσώρευση ἀντικειμένων, φαινομένων ποὺ εἶνε ξεκομμένα τὸ ἕνα ἀπὸ τὸ ἄλλο, ἀπομονωμένα τὸ ἕνα ἀπὸ τὸ ἄλλο καὶ ἀνεξάρτητα τὸ ἕνα ἀπὸ τὸ ἄλλο, ἀλλὰ σὰν ἕνα συναρτημένο ἑνιαῖο σύνολο, ὅπου τὰ ἀντικείμενα, τὰ φαινόμενα συνδέονται ὀργανικὰ τὸ ἕνα μὲ τὸ ἄλλο, ἐξαρτῶνται τὸ ἕνα ἀπὸ τὸ ἄλλο καὶ καθορίζουν τὸ ἕνα τὸ ἄλλο.

Γι αὐτὸ ἡ διαλεχτικὴ μέθοδος θεωρεῖ πὼς κανένα φαινόμενο τῆς φύσης δὲ μπορεῖ νὰ γίνει κατανοητὸ ἂν τὸ πάρουμε ἀπομονωμένο ἀπὸ τὰ γύρω φαινόμενα, γιατὶ ὁποιοδήποτε φαινόμενο, σὲ ὁποιοδήποτε τομέα τῆς φύσης, μπορεῖ νὰ μετατραπεῖ σὲ παραλογισμὸ ἂν τὸ θεωρήσουμε ἔξω ἀπὸ τὶς τριγυρινὲς συνθῆκες, ἂν τὸ ἀποσπάσουμε ἀπὸ τὶς συνθῆκες αὐτές. Καὶ ἀπεναντίας, ὁποιοδήποτε φαινόμενο μπορεῖ νὰ κατανοηθεῖ καὶ νὰ στηριχθεῖ ἂν ἐξεταστεῖ στὴν ἀδιάσπαστη σύνδεσή του μὲ τὰ τριγύρω φαινόμενα, τέτιο ποὺ τὸ καθορίζουν τὰ τριγύρω του φαινόμενα.

β) Σὲ ἀντίθεση μὲ τὴ μεταφυσική, ἡ διαλεχτικὴ ἐξετάζει τὴ φύση ὄχι σὰ μιὰ κατάσταση ἠρεμίας καὶ ἀκινησίας, στασιμότητας καὶ ἀμεταβλητότητας, μὰ σὰ μιὰ κατάσταση ἀδιάκοπης κίνησης καὶ ἀλλαγῆς, ἀδιάκοπης ἀνανέωσης καὶ ἐξέλιξης, ὅπου πάντα κἄτι γεννιέται καὶ ἀναπτύσσεται, κἄτι καταστρέφεται καὶ τελειώνει τὴ ζωή του.

Γι αὐτὸ ἡ διαλεχτικὴ μέθοδος θέλει νὰ ἐξετάζονται τὰ φαινόμενα ὄχι μόνο ἀπὸ τὴν ἄποψη τῆς ἀμοιβαίας τους σχέσης καὶ τοῦ ἀλληλοκαθορισμοῦ τους, μὰ ἀκόμα ἀπὸ τὴν ἄποψη τῆς κίνησής τους, τῆς ἀλλαγῆς τους, τῆς ἐξέλιξής τους, ἀπὸ τὴν ἄποψη τῆς ἐμφάνισης καὶ τῆς ἀπονέκρωσής τους.

Ἡ διαλεχτικὴ μέθοδος δὲ θεωρεῖ τὸ σημαντικότερο ἀπὸ ὅλα ἐκεῖνο ποὺ σὲ μιὰ δοσμένη στιγμὴ φαίνεται σταθερό, μὰ ἀρχίζει κιόλας νὰ ἀργοπεθαίνει, ἀλλὰ κεῖνο ποὺ γεννιέται καὶ ἀναπτύσσεται, ἀκόμα καὶ ἂν σὲ μιὰ δοσμένη στιγμὴ φαίνεται ἀσταθές, γιατὶ γιὰ τὴ διαλεχτικὴ μέθοδο ἀκατανίκητο εἶνε μονάχα κεῖνο ποὺ ἐμφανίζεται καὶ ἀναπτύσσεται.

«Ὁλόκληρη ἡ φύση, λέει ὁ Ἔνγκελς, ἀπὸ τὰ πιὸ ἐλάχιστα μόρια ὡς τὰ μεγαλύτερα σώματα, ἀπὸ τὸν κόκκο τοῦ ἄμμου ὡς τὸν ἥλιο, ἀπὸ τὸ πρώτιστο (πρωταρχικὸ ζωντανὸ κύτταρο· σημ. τῆς σύνταξης) ὡς τὸν ἄνθρωπο, βρίσκεται σὲ μιὰ αἰώνια κατάσταση ἐμφάνισης καὶ ἐξα-

φάνισης, σὲ μιὰ ἀδιάκοπη ροή, σὲ μιὰ ἀκατάπαυστη κίνηση καὶ ἀλλαγή». (Στὸ ἴδιο ἔργο. σελ. 484).

Γι αὐτό, λέει ὁ Ἔνγκελς, ἡ διαλεχτικὴ «παίρνει τὰ πράγματα καὶ τὶς νοητικές τους ἀντανακλάσεις κυρίως στὴν ἀμοιβαία τους σχέση, στὴν ἀμοιβαία περιπλοκή τους, στὴν κίνησή τους, στὴν ἐμφάνιση καὶ τὴν ἐξαφάνισή τους». (*Κ. Μὰρξ* καὶ *Φ. Ἔνγκελς*, Ἅπαντα, τόμ. 14ος, σελ. 23).

γ) Ἀντίθετα ἀπὸ τὴ μεταφυσική, ἡ διαλεχτικὴ ἐξετάζει τὴν πορεία τῆς ἐξέλιξης ὄχι σὰ μιὰ ἁπλῆ πορεία ἀνάπτυξης, ὅπου οἱ ποσοτικὲς ἀλλαγὲς δὲν ὁδηγοῦν σὲ ποιοτικὲς ἀλλαγές, ἀλλὰ σὰν τέτια ἐξέλιξη, ποὺ περνᾶ ἀπὸ τὶς ἀσήμαντες καὶ λανθάνουσες ποσοτικὲς ἀλλαγὲς σὲ ἀλλαγὲς φανερές, σὲ ἀλλαγὲς ριζικές, σὲ ἀλλαγὲς ποιοτικές, ὅπου οἱ ποιοτικὲς ἀλλαγὲς δὲν ἐπέρχονται βαθμιαῖα ἀλλὰ γρήγορα, ξαφνικά, σὰν ἁλματικὸ πέρασμα ἀπὸ τὴ μιὰ κατάσταση στὴν ἄλλη, δὲν ἐπέρχονται τυχαῖα ἀλλὰ μὲ νομοτέλεια, ἐπέρχονται σὰν ἀποτέλεσμα τῆς συσσώρευσης ἀνεπαίσθητων καὶ βαθμιαίων ποσοτικῶν ἀλλαγῶν.

Γι αὐτὸ ἡ διαλεχτικὴ μέθοδος θεωρεῖ ὅτι τὴν πορεία τῆς ἐξέλιξης δὲν πρέπει νὰ τὴν καταλαβαίνουμε σὰν κυκλικὴ κίνηση, ὄχι σὰ μιὰ ἁπλῆ ἐπανάληψη τοῦ δρόμου ποὺ διατρέξαμε, μὰ σὰν κίνηση προχωρητική, κίνηση ἀνοδική, σὰν τὸ πέρασμα ἀπὸ τὴν παλιὰ ποιοτικὴ κατάσταση σὲ καινούρια ποιοτικὴ κατάσταση, σὰν ἐξέλιξη ἀπὸ τὸ ἁπλὸ στὸ σύνθετο, ἀπὸ τὸ κατώτερο στὸ ἀνώτερο.

«Ἡ φύση, λέει ὁ Ἔνγκελς, εἶνε ἡ λυδία λίθος τῆς διαλεχτικῆς καὶ οἱ σύγχρονες φυσικὲς ἐπιστῆμες ἔδωσαν γιὰ τὴ δοκιμὴ αὐτὴ ἐξαιρετικὰ πλούσιο ὑλικὸ ποὺ κάθε μέρα πληθαίνει· μ' αὐτὸ ἀπόδειξαν πὼς στὴ φύση, σὲ τελευταία ἀνάλυση, ὅλα γίνονται διαλεχτικὰ καὶ ὄχι μεταφυσικά, πὼς ἡ φύση δὲν κινεῖται μέσα σ' ἕναν αἰώνια ὁμοιογενῆ κύκλο, ποὺ διαρκῶς ἐπαναλαμβάνεται ἐξαρχῆς, μὰ πὼς ζεῖ μιὰ πραγματικὴ ἱστορία. Ἐδῶ πρέπει ν' ἀναφέρουμε πρῶτα ἀπ' ὅλα τὸ Ντάρβιν ποὺ ἔδωσε ἕνα γερὸ χτύπημα στὴ μεταφυσικὴ ἀντίληψη τῆς φύσης, ἀποδείχνοντας πὼς ὁλόκληρος ὁ σημερινὸς ὀργανικὸς κόσμος, τὰ φυτὰ καὶ τὰ ζῶα καὶ συνεπῶς καὶ ὁ ἄνθρωπος, εἶνε τὸ προϊὸν μιᾶς ἐξελιχτικῆς πορείας, ποὺ συνεχιζόταν ἑκατομμύρια χρόνια». (Στὸ ἴδιο ἔργο, σελ. 23).

Χαραχτηρίζοντας τὴ διαλεχτικὴ ἀνάπτυξη σὰν πέρασμα ἀπὸ ποσοτικὲς ἀλλαγὲς σὲ ποιοτικὲς ἀλλαγές, ὁ Ἔνγκελς λέει:

«Στὴ φυσικὴ ... κάθε ἀλλαγὴ εἶνε τὸ πέρασμα ἀπὸ τὴν ποσότητα στὴν ποιότητα, συνέπεια τῆς ποσοτικῆς ἀλλαγῆς στὴν ποσότητα τῆς κίνησης ὁποιασδήποτε μορφῆς, εἴτε περιέχεται μέσα στὸ σῶμα εἴτε τοῦ μεταδόθηκε ἀπ' ἔξω. Ἔτσι π. χ. ἡ θερμοκρασία τοῦ νεροῦ στὴν ἀρχὴ δὲν ἔχει σημασία γιὰ τὴν ὑγρή του κατάσταση. Ἂν ὅμως αὐξήσουμε ἢ ἐλαττώσουμε τὴ θερμοκρασία τοῦ νεροῦ ἔρχεται μιὰ στιγμὴ ποὺ ἡ

κατάσταση αὐτῆς τῆς συνοχῆς μεταβάλλεται καὶ τὸ ὑγρὸ νερὸ μετατρέπεται στὴ μιὰ περίπτωση σὲ ἀτμὸ καὶ στὴν ἄλλη σὲ πάγο... Ἔτσι εἶνε ἀπαραίτητο ἠλεκτρικὸ ρεῦμα μὲ ἕνα μίνιμουμ ἔνταση γιὰ νὰ δώσει φῶς ἕνα σύρμα ἀπὸ πλατίνη· ἔτσι κάθε μέταλλο ἔχει τὴ θερμοκρασία τῆς τήξης του· ἔτσι κάθε ὑγρό, κάτω ἀπὸ μιὰ δοσμένη πίεση, ἔχει τὸ καθορισμένο σημεῖο ψύξης καὶ βρασμοῦ, ἀρκεῖ νὰ μποροῦμε μὲ τὰ μέσα ποὺ διαθέτουμε νὰ πετύχουμε τὴν ἀντίστοιχη θερμοκρασία· ἔτσι, τέλος, τὸ κάθε ἀέριο ἔχει ἕνα κρίσιμο σημεῖο, ὅπου μὲ τὴν ἀντίστοιχη πίεση καὶ ψύξη μπορεῖ νὰ ὑγροποιηθεῖ... Οἱ *σταθερές*, ὅπως λένε στὴ φυσικὴ (σημεῖα περάσματος ἀπὸ μιὰ κατάσταση σὲ ἄλλη· σημ. τῆς σύνταξης) δὲν εἶνε τίς πιὸ πολλὲς φορὲς τίποτ' ἄλλο παρὰ τὰ σημεῖα, οἱ κόμποι, ὅπου ἡ πρόσθεση ἢ ἡ ἀφαίρεση κίνησης προκαλεῖ τὴν ποιοτικὴ ἀλλαγὴ στὴν κατάσταση τοῦ ἀντίστοιχου σώματος, ὅπου συνεπῶς ἡ ποσότητα μετατρέπεται σὲ ποιότητα». (Στὸ ἴδιο ἔργο, σελ. 527—528).

Περνώντας παρακάτω στὴ χημεία, ὁ Ἔνγκελς συνεχίζει:

«Μποροῦμε νὰ ποῦμε πὼς ἡ χημεία εἶνε ἡ ἐπιστήμη τῶν ποιοτικῶν ἀλλαγῶν τῶν σωμάτων, ποὺ γίνονται κάτω ἀπὸ τὴν ἐπίδραση τῆς ἀλλαγῆς στὴν ποσοτικὴ σύνθεση. Αὐτὸ ἦταν κιόλας γνωστὸ καὶ στὸν ἴδιο τὸ Χέγκελ..... Ἂς πάρουμε τὸ ὀξυγόνο: ὅταν ἐδῶ ἑνωθοῦν τρία ἄτομα καὶ ὄχι δυό, ὅπως συνήθως, ἔχουμε μπροστά μας τὸ ὄζον, σῶμα ποὺ ξεχωρίζει καθαρὰ ἀπὸ τὸ συνηθισμένο ὀξυγόνο καὶ μὲ τὴ μυρωδιά του καὶ μὲ τὴν ἐνέργειά του. Καὶ τί νὰ πεῖ κανένας γιὰ τίς διάφορες ἀναλογίες ποὺ τὸ ὀξυγόνο ἑνώνεται μὲ τὸ ἄζωτο ἢ μὲ τὸ θειάφι, ποὺ καθεμιά τους δίνει κ' ἕνα σῶμα ποιοτικὰ διαφορετικὸ ἀπὸ ὅλα τὰ ἄλλα!» (Στὸ ἴδιο ἔργο, σελ. 528).

Τέλος κριτικάροντας τὸ Ντύρινγκ, ποὺ κακολογεῖ σὲ ὅλα τὸ Χέγκελ μόλο ποὺ δανείζεται στὰ κρυφὰ τὴν περίφημή του θέση, πὼς τὸ πέρασμα ἀπὸ τὸ βασίλειο τοῦ κόσμου δίχως αἰσθήσεις στὸ βασίλειο τοῦ κόσμου μὲ αἰσθήσεις, ἀπὸ τὸ βασίλειο τοῦ ἀνόργανου κόσμου στὸ βασίλειο τῆς ὀργανικῆς ζωῆς εἶνε ἕνα ἄλμα σὲ μιὰ καινούρια κατάσταση, ὁ Ἔνγκελς λέει:

«Αὐτὴ εἶνε ἀκριβῶς ἡ χεγκελιανὴ κομπογραμμὴ τῶν μετρικῶν σχέσεων, ὅπου σὲ ὁρισμένα σημεῖα, τοὺς κόμπους, μιὰ καθαρὰ ποσοτικὴ αὔξηση ἢ ἐλάττωση προκαλεῖ τὸ ποιοτικὸ ἄλμα, ὅπως λογουχάρη στὴν περίπτωση τοῦ νεροῦ ποὺ θερμαίνεται ἢ ψύχεται, ὅπου τὸ σημεῖο βρασμοῦ καὶ τὸ σημεῖο ψύξης εἶνε οἱ κόμποι, ὅπου, κάτω ἀπὸ κανονικὴ πίεση, συντελεῖται τὸ ἄλμα σὲ μιὰ καινούρια κατάσταση τῆς ὕλης, ὅπου συνεπῶς ἡ ποσότητα μετατρέπεται σὲ ποιότητα». (Στὸ ἴδιο ἔργο, σελ. 45-46).

δ) Ἀντίθετα μὲ τὴ μεταφυσική, ἡ διαλεχτικὴ ξεκινάει ἀπὸ τὴν ἄποψη, πὼς τὰ ἀντικείμενα καὶ τὰ φαινόμενα τῆς φύσης κλείνουν μέσα τους ἐσωτε-

ρικὲς ἀντιθέσεις, γιατὶ ὅλα ἔχουν τὴ θετικὴ καὶ τὴν ἀρνητική τους πλευρά, τὸ παρελθόν τους καὶ τὸ μέλλον τους, ὅλα ἔχουν στοιχεῖα ποὺ ἐξαφανίζονται καὶ στοιχεῖα ποὺ ἀναπτύσσονται, πὼς ἡ πάλη τῶν ἀντιθέσεων αὐτῶν, ἡ πάλη ἀνάμεσα στὸ παλιὸ καὶ στὸ καινούριο, ἀνάμεσα σὲ κεῖνο ποὺ πεθαίνει καὶ σὲ κεῖνο ποὺ γεννολογιέται, ἀνάμεσα σὲ κεῖνο ποὺ ζεῖ τὸ τέλος του καὶ σὲ κεῖνο ποὺ ἀναπτύσσεται, εἶνε τὸ ἐσωτερικὸ περιεχόμενο τῆς ἐξελικτικῆς πορείας, τὸ ἐσωτερικὸ περιεχόμενο τῆς μετατροπῆς τῶν ποσοτικῶν ἀλλαγῶν σὲ ποιοτικές.

Γι αὐτὸ ἡ διαλεχτικὴ μέθοδος θεωρεῖ πὼς ἡ πορεία τῆς ἐξέλιξης ἀπὸ τὸ κατώτερο στὸ ἀνώτερο δὲ γίνεται σὰ μιὰ ἁρμονικὴ ἐξέλιξη τῶν φαινομένων, μὰ σὰν ξεσκέπασμα τῶν ἀντιθέσεων ποὺ ὑπάρχουν μέσα στὰ πράγματα, τὰ φαινόμενα, σὰν «πάλη» ἀνάμεσα σὲ ἀντίθετες τάσεις, ποὺ δροῦν πάνω στὴ βάση τῶν ἀντιθέσεων αὐτῶν.

«Στὴν κυριολεξία της ἡ διαλεχτική, λέγει ὁ Λένιν, εἶνε ἡ μελέτη τῶν ἀντιθέσεων μέσα στὴν ἴδια τὴν οὐσία τῶν πραγμάτων». (*Λένιν*, Φιλοσοφικὰ τετράδια, σελ. 263).

Καὶ παρακάτω:

«Ἡ ἐξέλιξη εἶνε ἡ «πάλη» τῶν ἀντιθέσεων». (*Λένιν*, Ἅπαντα, τόμ. 13ος, σελ. 301).

Αὐτὰ εἶνε μὲ λίγα λόγια τὰ βασικὰ χαρακτηριστικὰ τῆς μαρξιστικῆς διαλεχτικῆς μεθόδου.

Δὲν εἶνε δύσκολο νὰ καταλάβουμε τί τεράστια σημασία ἔχει ἡ ἐπέκταση τῶν ἀρχῶν τῆς διαλεχτικῆς μεθόδου στὴ μελέτη τῆς κοινωνικῆς ζωῆς, στὴ μελέτη τῆς ἱστορίας τῆς κοινωνίας, τί τεράστια σημασία ἔχει ἡ ἐφαρμογὴ τῶν θέσεων αὐτῶν στὴν ἱστορία τῆς κοινωνίας, στὴν πραχτικὴ δράση τοῦ κόμματος τοῦ προλεταριάτου.

Ἂν δὲν ὑπάρχουν στὸν κόσμο ἀπομονωμένα φαινόμενα, ἂν ὅλα τὰ φαινόμενα συνδέονται μεταξύ τους καὶ καθορίζονται τὸ ἕνα ἀπὸ τὸ ἄλλο, εἶνε φανερὸ πὼς κάθε κοινωνικὸ σύστημα καὶ κάθε κοινωνικὸ κίνημα μέσα στὴν ἱστορία πρέπει νὰ κρίνεται ὄχι ἀπὸ τὴν ἄποψη τῆς «αἰώνιας δικαιοσύνης», ἢ κάποιας ἄλλης ἰδέας ἀπὸ τὰ πρὶν παρμένης, ὅπως κάνουν συχνὰ οἱ ἱστορικοί, μὰ ἀπὸ τὴν ἄποψη τῶν ὅρων ποὺ γέννησαν αὐτὸ τὸ σύστημα καὶ αὐτὸ τὸ κοινωνικὸ κίνημα καὶ ποὺ συνδέονται μ' αὐτό.

Τὸ σύστημα τῆς δουλείας στὶς σημερινὲς συνθῆκες θὰ ἦταν ἀκατανόητο, ἕνας παραλογισμός. Τὸ σύστημα ὅμως τῆς δουλείας μέσα στὶς συνθῆκες τοῦ συστήματος τῆς πρωτόγονης κοινότητας στὴν περίοδο τῆς ἀποσύνθεσής του εἶνε ἕνα φαινόμενο ὁλότελα κατανοητὸ καὶ νομοτελές, γιατὶ σημαίνει ἕνα βῆμα πρὸς τὰ μπρὸς σὲ σύγκριση μὲ τὸ σύστημα τῆς πρωτόγονης κοινότητας.

Τὸ αἴτημα τῆς ἀστικῆς λαοκρατικῆς δημοκρατίας (**république démo-**

cratique) μέσα στὶς συνθῆκες τοῦ τσαρισμοῦ καὶ τῆς ἀστικῆς κοινωνίας, ἂς ποῦμε στὴ Ρωσία τοῦ 1905, ἦταν πέρα γιὰ πέρα κατανοητό, σωστό καὶ ἐπαναστατικὸ αἴτημα, γιατὶ τότε ἡ ἀστικὴ δημοκρατία σήμαινε ἕνα βῆμα πρὸς τὰ μπρός. Τὸ αἴτημα τῆς ἀστικῆς λαοκρατικῆς δημοκρατίας στὶς τορινὲς συνθῆκες τῆς Σοβιετικῆς Ἕνωσης εἶνε παράλογο καὶ ἀντεπαναστατικὸ αἴτημα, γιατὶ ἡ ἀστικὴ δημοκρατία σὲ σύγκριση μὲ τὴ σοβιετικὴ δημοκρατία εἶνε βῆμα πρὸς τὰ πίσω.

Ὅλα ἐξαρτῶνται ἀπὸ τὶς συνθῆκες, ἀπὸ τὸν τόπο καὶ ἀπὸ τὸ χρόνο.

Εἶνε φανερό, πὼς δίχως αὐτὸ τὸ ἱ σ τ ο ρ ι κ ὸ ἀντίκρυσμα τῶν κοινωνικῶν φαινομένων εἶνε ἀδύνατο νὰ ὑπάρξει καὶ ν' ἀναπτυχθεῖ ἡ ἱστορικὴ ἐπιστήμη, γιατὶ μονάχα τὸ τέτιο ἀντίκρυσμα ἐμποδίζει τὴν ἱστορικὴ ἐπιστήμη νὰ γίνει ἕνα χάος ἀπὸ συμπτώσεις καὶ ἕνας σωρὸς ἀπὸ παραλογισμούς.

Πᾶμε παρακάτω. Ἂν ὁ κόσμος βρίσκεται σὲ ἀδιάκοπη κίνηση καὶ ἐξέλιξη, ἂν ἡ ἀπονέκρωση τοῦ παλιοῦ καὶ ἡ γέννηση τοῦ νέου ἀποτελεῖ νόμο τῆς ἐξέλιξης, εἶνε φανερὸ πὼς δὲν ὑπάρχουν πιὰ κοινωνικοὶ θεσμοὶ «ἀκλόνητοι», «αἰώνιες ἰδέες» ὑποταγῆς τῶν ἀγροτῶν στοὺς τσιφλικάδες, τῶν ἐργατῶν στοὺς κεφαλαιοκράτες.

Ὥστε, τὸ καπιταλιστικὸ σύστημα μπορεῖ ν' ἀντικατασταθεῖ ἀπὸ τὸ σοσιαλιστικὸ σύστημα, ὅπως τὸ καπιταλιστικὸ σύστημα στὸν καιρό του ἀντικατάστησε τὸ φεουδαρχικὸ σύστημα.

Ὥστε, πρέπει νὰ προσανατολιζόμαστε ὄχι στὰ κοινωνικὰ στρώματα, ποὺ δὲν ἀναπτύσσονται πιά, ἔστω καὶ ἂν ἀντιπροσωπεύουνε σήμερα τὴ δύναμη ποὺ ἐπικρατεῖ, ἀλλὰ στὰ στρώματα ποὺ ἀναπτύσσονται καὶ ἔχουν μέλλον, ἔστω καὶ ἂν δὲν ἀντιπροσωπεύουν σήμερα τὴ δύναμη ποὺ ἐπικρατεῖ.

Κατὰ τὸ 1880-1890, τὴν ἐποχὴ τῆς πάλης τῶν μαρξιστῶν μὲ τοὺς ναρόντνικους, τὸ προλεταριάτο τῆς Ρωσίας ἦταν μιὰ ἀσήμαντη μειοψηφία σὲ σχέση μὲ τὴ μάζα τῶν μονονοικοκύρηδων ἀγροτῶν, ποὺ ἀποτελοῦσαν τὴν τεράστια πλειοψηφία τοῦ πληθυσμοῦ. Τὸ προλεταριάτο ὅμως ἀναπτύσσονταν σὰν τάξη, ἐνῶ ἡ ἀγροτιὰ σὰν τάξη ξέπεφτε. Καὶ ἀκριβῶς γιατὶ τὸ προλεταριάτο ἀναπτύσσονταν σὰν τάξη, οἱ μαρξιστὲς προσανατολίζονταν στὸ προλεταριάτο. Καὶ δὲ γελάστηκαν, γιατὶ ὅπως εἶνε γνωστό, τὸ προλεταριάτο ἀπὸ ἀσήμαντη δύναμη ἔγινε κατοπινὰ ἱστορικὴ καὶ πολιτικὴ δύναμη πρώτης γραμμῆς.

Ὥστε, γιὰ νὰ μὴ λαθεύει κανεὶς στὴν πολιτικὴ πρέπει νὰ κοιτάει μπροστὰ καὶ ὄχι πίσω.

Πᾶμε παρακάτω. Ἂν τὸ πέρασμα ἀπὸ τὶς ἀργὲς ποσοτικὲς ἀλλαγὲς σὲ γρήγορες καὶ ξαφνικὲς ποιοτικὲς ἀλλαγὲς εἶνε νόμος τῆς ἐξέλιξης, εἶνε φανερὸ πὼς οἱ ἐπαναστατικὲς ἀνατροπὲς ποὺ κάνουν οἱ καταπιεζόμενες τάξεις ἀποτελοῦν φαινόμενο ὁλότελα φυσικὸ καὶ ἀναπόφευκτο.

Ὥστε, τὸ πέρασμα ἀπὸ τὸν καπιταλισμὸ στὸ σοσιαλισμὸ καὶ ἡ ἀπελευ-

θέρωση τῆς ἐργατικῆς τάξης ἀπὸ τὸν καπιταλιστικὸ ζυγό, δὲ μπορεῖ νὰ πραγματοποιηθεῖ μὲ ἀργὲς ἀλλαγές, μὲ μεταρρυθμίσεις, ἀλλὰ μονάχα μὲ μιὰ ποιοτικὴ ἀλλαγὴ τοῦ καπιταλιστικοῦ συστήματος, μὲ τὴν ἐπανάσταση.

Ὥστε γιὰ νὰ μὴ λαθεύει κανεὶς στὴν πολιτικὴ πρέπει νὰ εἶνε ἐπαναστάτης καὶ ὄχι ρεφορμιστής.

Πᾶμε παρακάτω. Ἂν ἡ ἐξέλιξη γίνεται μὲ τὸ ξεσκέπασμα τῶν ἐσωτερικῶν ἀντιθέσεων, μὲ τὴ σύγκρουση τῶν ἀντίθετων δυνάμεων πάνω στὴ βάση τῶν ἀντιθέσεων αὐτῶν γιὰ νὰ τὶς ξεπεράσει, εἶνε φανερὸ πῶς ἡ ταξικὴ πάλη τοῦ προλεταριάτου εἶνε φαινόμενο ὁλότελα φυσικὸ καὶ ἀναπόφευκτο.

Ὥστε δὲν πρέπει νὰ σκεπάζει κανεὶς τὶς ἀντιθέσεις τοῦ καπιταλιστικοῦ συστήματος, μὰ νὰ τὶς βγάζει στὸ φῶς καὶ νὰ τὶς ἐκθέτει, νὰ μὴν πνίγει τὴν ταξικὴ πάλη, μὰ νὰ τὴ διεξάγει ὡς τὸ τέλος.

Ὥστε, γιὰ νὰ μὴ λαθεύει κανεὶς στὴν πολιτική, πρέπει νὰ ἐφαρμόζει τὴν ἀδιάλλαχτη ταξικὴ προλεταριακὴ πολιτικὴ καὶ ὄχι τὴ ρεφορμιστικὴ πολιτικὴ ἁρμονίας τῶν συμφερόντων τοῦ προλεταριάτου καὶ τῆς ἀστικῆς τάξης καὶ ὄχι τὴ συμβιβαστικὴ πολιτικὴ τῆς «ἀνέλιξης» τοῦ καπιταλισμοῦ σὲ σοσιαλισμό.

Αὐτὰ διδάσκει ἡ μαρξιστικὴ διαλεχτικὴ μέθοδος ἐφαρμοσμένη στὴν κοινωνικὴ ζωή, στὴν ἱστορία τῆς κοινωνίας.

Ὅσο γιὰ τὸ μαρξιστικὸ φιλοσοφικὸ ὑλισμό, αὐτὸς εἶνε στὴ βάση του τὸ ἀντίθετο ἀκριβῶς τοῦ φιλοσοφικοῦ ἰδεαλισμοῦ.

2. Ὁ **μαρξιστικὸς φιλοσοφικὸς ὑλισμὸς** ἔχει τὰ παρακάτω βασικὰ χαρακτηριστικά:

α) Ἀντίθετα ἀπὸ τὸν ἰδεαλισμό, ποὺ θεωρεῖ τὸν κόσμο σὰν τὴν ἐνσάρκωση τῆς «ἀπόλυτης ἰδέας», τοῦ «παγκόσμιου πνεύματος», τῆς «συνείδησης», ὁ φιλοσοφικὸς ὑλισμὸς τοῦ Μὰρξ ξεκινάει ἀπὸ τὴν ἀρχὴ πῶς ὁ κόσμος, ἀπὸ τὴν ἴδια του τὴ φύση, εἶνε **ὑλικός**, πῶς τὰ πολυάριθμα φαινόμενα τοῦ κόσμου ἀποτελοῦν διαφορετικὲς ὄψεις τῆς κινούμενης ὕλης, πῶς ἡ ἀμοιβαία σχέση καὶ ὁ ἀλληλοκαθορισμὸς τῶν φαινομένων, ποὺ διαπιστώνονται ἀπὸ τὴ διαλεχτικὴ μέθοδο, ἀποτελοῦν τὴ νομοτέλεια στὴν ἐξέλιξη τῆς κινούμενης ὕλης, πῶς ὁ κόσμος ἐξελίσσεται σύμφωνα μὲ τοὺς νόμους τῆς κίνησης τῆς ὕλης καὶ δὲν ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ κανένα «παγκόσμιο πνεῦμα».

> «Ἡ ὑλιστικὴ κοσμοθεωρία, λέει ὁ Ἔνγκελς, σημαίνει ἁπλῶς τὴν ἀντίληψη τῆς φύσης τέτιας ποὺ εἶνε χωρὶς καμμιὰ ξένη προσθήκη». (*Κ. Μὰρξ* καὶ *Φρ. Ἔνγκελς*, Ἅπαντα, τόμ. 14ος, σελ. 651).

Ἀναφέροντας τὴν ὑλιστικὴ ἀντίληψη τοῦ ἀρχαίου φιλόσοφου Ἡράκλειτου, ποὺ ἔλεγε πῶς «ὁ κόσμος αὐτός, ποὺ εἶνε ἕνας γιὰ ὅλους, δὲ δημιουργήθηκε οὔτε ἀπὸ κανένα θεὸ οὔτε ἀπὸ κανέναν ἄνθρωπο, ἀλλὰ ὑπῆρχε πάντοτε, ὑπάρχει καὶ θὰ ὑπάρχει, μιὰ αἰώνια ζωντανὴ φωτιά, ποὺ ἀνάβει καὶ σβήνει σύμφωνα μὲ καθορισμένους νόμους», ὁ Λένιν λέει: «Πολὺ ὡραία ἔκθεση

τῶν ἀρχῶν τοῦ διαλεχτικοῦ ὑλισμοῦ». (*Λένιν*, Φιλοσοφικὰ τετράδια, σελ. 318).

β) Ἀντίθετα ἀπὸ τὸν ἰδεαλισμό, ποὺ βεβαιώνει πὼς μονάχα ἡ συνείδησή μας ὑπάρχει πραγματικά, πὼς ὁ ὑλικὸς κόσμος, τὸ εἶναι, ἡ φύση, ὑπάρχει μονάχα στὴ συνείδησή μας, στὶς αἰσθήσεις, στὶς παραστάσεις καὶ στὶς ἔννοιές μας, ὁ μαρξιστικὸς φιλοσοφικὸς ὑλισμὸς ξεκινάει ἀπὸ τὴν ἀρχὴ πὼς ἡ ὕλη, ἡ φύση, τὸ εἶναι, ἀποτελοῦν μιὰ ἀντικειμενικὴ πραγματικότητα, ποὺ ὑπάρχει ἔξω καὶ ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὴ συνείδηση, πὼς ἡ ὕλη εἶνε τὸ πρωτεῦον γιατὶ εἶνε ἡ πηγὴ τῶν αἰσθήσεων, τῶν παραστάσεων, τῆς συνείδησης, ἐνῶ ἡ συνείδηση εἶνε τὸ δευτερεῦον, τὸ παράγωγο, γιατὶ εἶνε ἡ ἀντανάκλαση τῆς ὕλης, ἡ ἀντανάκλαση τοῦ εἶναι, πὼς ἡ νόηση εἶνε προϊὸν τῆς ὕλης, ποὺ ἔχει στὴν ἐξέλιξή της φθάσει σ' ἕνα ὑψηλὸ βαθμὸ τελειότητας καὶ συγκεκριμένα προϊὸν τοῦ μυαλοῦ καὶ τὸ μυαλὸ ὄργανο τῆς νόησης καὶ γι αὐτὸ δὲν πρέπει νὰ ξεχωρίζουμε τὴ σκέψη ἀπὸ τὴν ὕλη, ἂν δὲ θέλουμε νὰ πέσουμε σὲ χοντρὸ λάθος.

«Τὸ ὕψιστο ζήτημα κάθε φιλοσοφίας, λέει ὁ Ἔνγκελς, εἶνε τὸ ζήτημα τῆς σχέσης τῆς νόησης μὲ τὸ εἶναι, τοῦ πνεύματος μὲ τὴ φύση... Οἱ φιλόσοφοι χωρίστηκαν σὲ δυὸ μεγάλα στρατόπεδα, ἀνάλογα μὲ τὸν τρόπο, ποὺ ἀπαντοῦσαν σ' αὐτὸ τὸ ζήτημα. Ἐκεῖνοι ποὺ βεβαίωναν πὼς τὸ πνεῦμα ὑπῆρχε πρὶν ἀπὸ τὴ φύση...ἀποτέλεσαν τὸ ἰδεαλιστικὸ στρατόπεδο. Οἱ ἄλλοι, ποὺ θεωροῦσαν σὰν βασικὴ ἀρχὴ τὴ φύση, ἀνήκανε στὶς διάφορες σχολὲς τοῦ ὑλισμοῦ. (*Κ. Μάρξ*, Διαλεχτὰ ἔργα, τόμ. 1, σελ. 329).

Καὶ παρακάτω:

«Ὁ κόσμος τῶν πραγμάτων ποὺ γίνεται ἀντιληπτὸς μὲ τὶς αἰσθήσεις καὶ ὅπου ἀνήκουμε καὶ μεῖς οἱ ἴδιοι, εἶνε ὁ μόνος πραγματικὸς κόσμος..... Ἡ συνείδηση καὶ ἡ νόησή μας, ὅσο καὶ ἂν φαίνονται πάνω ἀπὸ τὸ αἰσθητό, εἶνε προϊὸν ἑνὸς πραγματικοῦ ὀργάνου τοῦ σώματος, τοῦ μυαλοῦ. Ἡ ὕλη δὲν εἶνε προϊὸν τοῦ πνεύματος, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τὸ ἴδιο εἶνε ἁπλῶς τὸ ἀνώτερο προϊὸν τῆς ὕλης». (Στὸ ἴδιο ἔργο, σελ. 332).

Σχετικὰ μὲ τὸ πρόβλημα τῆς ὕλης καὶ τῆς νόησης, ὁ Μὰρξ λέει:

«Δὲ μπορεῖ νὰ χωρίζουμε τὴ νόηση ἀπὸ τὴν ὕλη ποὺ σκέφτεται. Ἡ ὕλη εἶνε τὸ ὑποκείμενο ὅλων τῶν ἀλλαγῶν». (Στὸ ἴδιο ἔργο, σελ. 302).

Χαρακτηρίζοντας τὸ μαρξιστικὸ φιλοσοφικὸ ὑλισμό, ὁ Λένιν λέει:

«Ὁ ὑλισμὸς παραδέχεται γενικὰ τὸ ἀντικειμενικὸ πραγματικὸ εἶναι (ὕλη), ἀνεξάρτητο ἀπὸ τὴ συνείδηση, ἀπὸ τὴν αἴσθηση, ἀπὸ τὴν πεῖρα...... Ἡ συνείδηση...... εἶνε ἁπλῶς ἡ ἀντανάκλαση τοῦ εἶναι, στὴν καλύτερη περίπτωση μιὰ κατὰ προσέγγιση σωστὴ (ἀντίστοιχη, ἰδανικὰ σωστὴ) ἀντανάκλασή του». (*Λένιν*, Ἅπαντα, τόμ. 13ος, σελ. 266—267).

Καὶ παρακάτω:

«Ἡ ὕλη εἶνε κεῖνο πού, ἐπενεργώντας πάνω στὰ αἰσθητήρια ὄργανά μας παράγει τὸ αἴσθημα· ἡ ὕλη εἶνε ἀντικειμενικὴ πραγματικότητα, ποὺ μᾶς δίνεται μὲ τὴν αἴσθηση.... Ἡ ὕλη, ἡ φύση, τὸ εἶναι, τὸ φυσικό, εἶνε τὸ πρωτεῦον, καὶ τὸ πνεῦμα, ἡ συνείδηση, ἡ αἴσθηση, τὸ ψυχικό, εἶνε τὸ δευτερεῦον». (Στὸ ἴδιο ἔργο, σελ. 119 - 120).

«Ἡ εἰκόνα τοῦ κόσμου εἶνε μιὰ εἰκόνα ποὺ δείχνει πῶς ἡ ὕλη κινεῖται καὶ πῶς ἡ ὕλη σκέφτεται». (Στὸ ἴδιο ἔργο, σελ. 288).

«Τὸ μυαλὸ εἶνε τὸ ὄργανο τῆς σκέψης». (Στὸ ἴδιο ἔργο, σελ. 125)

γ) Ἀντίθετα ἀπὸ τὸν ἰδεαλισμό, ποὺ ἀμφισβητεῖ ὅτι μποροῦμε νὰ γνωρίσουμε τὸν κόσμο καὶ τὴ νομοτέλειά του, δὲν πιστεύει στὸ ἀξιόπιστο τῶν γνώσεών μας, δὲν ἀναγνωρίζει τὴν ἀντικειμενικὴ ἀλήθεια καὶ θεωρεῖ πὼς ὁ κόσμος εἶνε γεμᾶτος ἀπὸ «πράγματα καθ' ἑαυτά», ποὺ δὲ μπορεῖ νὰ γίνουν ποτὲ γνωστὰ στὴν ἐπιστήμη, ὁ μαρξιστικὸς φιλοσοφικὸς ὑλισμὸς ξεκινᾶ ἀπὸ τὴν ἀρχή, πὼς ὁ κόσμος καὶ ἡ νομοτέλειά του μπορεῖ νὰ γίνουν πέρα γιὰ πέρα γνωστά, πὼς οἱ γνώσεις μας γιὰ τοὺς φυσικοὺς νόμους, ἐπαληθευόμενες ἀπὸ τὸ πείραμα, ἀπὸ τὴν πραχτική, εἶνε γνώσεις ἔγκυρες, ἔχουν τὴν ἀξία μιᾶς ἀντικειμενικῆς ἀλήθειας, πὼς στὸν κόσμο δὲν ὑπάρχουν πράγματα ποὺ μᾶς εἶνε ἀδύνατο νὰ τὰ γνωρίσουμε, ἀλλὰ ὑπάρχουν μονάχα πράγματα ποὺ δὲν εἶνε ἀκόμα γνωστά, ποὺ θὰ ἀνακαλυφθοῦν καὶ θὰ γίνουν γνωστὰ μὲ τὶς δυνάμεις τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς πραχτικῆς πείρας.

Ὁ Ἔνγκελς κριτικάροντας τὴ θέση τοῦ Κὰντ καὶ τῶν ἄλλων ἰδεαλιστῶν, ποὺ λὲν πὼς ὁ κόσμος καὶ «τὰ πράγματα καθ' ἑαυτὰ» δὲ μπορεῖ νὰ γίνουν γνωστὰ καὶ ὑπερασπίζοντας τὴν πασίγνωστη θέση τοῦ ὑλισμοῦ, ποὺ παραδέχεται τὶς γνώσεις μας γιὰ ἔγκυρες, λέει:

«Ἡ πιὸ ἀποφασιστικὴ ἀναίρεση αὐτῆς τῆς φιλοσοφικῆς ὑπεκφυγῆς, ὅπως ἄλλωστε καὶ κάθε ἄλλης, βρίσκεται στὴν πράξη, δηλαδὴ στὸ πείραμα καὶ τὴ βιομηχανία. Ἂν μποροῦμε νὰ ἀποδείξουμε τὴν ὀρθότητα τῆς ἀντίληψής μας γιὰ ἕνα φυσικὸ φαινόμενο παράγοντάς το μόνοι μας, δημιουργώντας το ἀπὸ τὶς συνθῆκες του καί, ἀκόμα περισσότερο, κάνοντάς το νὰ ἐξυπηρετεῖ τοὺς σκοπούς μας, τότε ξοφλάει τὸ ἀκατανόητο «πρᾶγμα καθ' ἑαυτὸ» τοῦ Κάντ. Οἱ χημικὲς οὐσίες ποὺ σχηματίζονται στὰ ζωϊκὰ καὶ φυτικὰ σώματα παρέμεναν τέτια «πράγματα καθ' ἑαυτὰ» ὡς τὴ στιγμὴ ποὺ ἡ ὀργανικὴ χημεία ἄρχισε νὰ τὰ παρασκευάζει τὸ ἕνα ὕστερ' ἀπὸ τὸ ἄλλο. Ἔτσι, τὸ «πρᾶγμα καθ' ἑαυτὸ» ἔγινε πρᾶγμα γιὰ μᾶς, ὅπως λογουχάρη ἡ χρωστικὴ οὐσία τοῦ ριζαριοῦ, ἡ ἀλιζαρίνη, ποὺ δὲν τὴ βγάζουμε πιὰ ἀπὸ τὶς ρίζες τοῦ ριζαριοῦ ποὺ καλλιεργούσαμε στὰ χωράφια, μὰ πάρα πολὺ φτηνότερα καὶ ἁπλούστερα ἀπὸ τὴν πίσσα τοῦ πετροκάρβουνου. Τὸ ἡλιακὸ σύστημα τοῦ Κοπέρνικου γιὰ τρακόσια χρόνια ἔμενε μιὰ ὑπόθεση στὸν ἀνώτατο βαθμὸ πιθανή, μὰ

ὡστόσο μιὰ ὑπόθεση. Ὅταν ὅμως ὁ Λεβερριέ, βασισμένος στὰ δεδομένα αὐτοῦ τοῦ συστήματος, ὄχι μόνο ἀπόδειξε πὼς πρέπει νὰ ὑπάρχει ἀκόμα ἕνας ἄγνωστος ὡς τότε πλανήτης, μὰ καὶ μὲ ὑπολογισμοὺς καθόρισε καὶ τὴ θέση πὸυ κατέχει στὸν οὐρανὸ καὶ ὅταν ὁ Γκάλλ ἀνακάλυψε ἔπειτα πραγματικὰ αὐτὸν τὸν πλανήτη, τὸ σύστημα τοῦ Κοπέρνικου εἶχεν ἀποδειχθεῖ». (*Κ. Μάρξ* καὶ *Φ. Ἔνγκελς*, Διαλεχτὰ ἔργα, τόμ. 1ος, σ. 330).

Ὁ Λένιν, κατηγορώντας γιὰ φιντεῖσμὸ τὸ Μπογντάνωφ, τὸ Μπαζάρωφ, τὸ Γιουσκέβιτς καὶ τοὺς ἄλλους ὀπαδοὺς τοῦ Μὰχ καὶ ὑπερασπίζοντας τὴ γνωστὴ θέση τοῦ ὑλισμοῦ πὼς οἱ ἐπιστημονικές μας γνώσεις γιὰ τὴ νομοτέλεια τῆς φύσης εἶνε γνώσεις ἔγκυρες καὶ οἱ ἐπιστημονικοὶ νόμοι ἀποτελοῦν ἀντικειμενικὴ ἀλήθεια, λέει:

> «Ὁ σύγχρονος φιντεϊσμὸς δὲν ἀπορρίπτει διόλου τὴν ἐπιστήμη· ἀπορρίπτει μονάχα τὶς «ὑπερβολικὲς ἀξιώσεις» τῆς ἐπιστήμης, δηλαδὴ τὴν ἀξίωση τῆς ἀντικειμενικῆς ἀλήθειας. Ἂν ὑπάρχει ἀντικειμενικὴ ἀλήθεια (ὅπως πιστεύουν οἱ ὑλιστές), ἂν οἱ φυσικὲς ἐπιστῆμες, ἀντανακλώντας τὸν ἐξωτερικὸ κόσμο στὴν ἀνθρώπινη «ἐμπειρία», εἶνε οἱ μόνες ἱκανὲς νὰ μᾶς δώσουν τὴν ἀντικειμενικὴ ἀλήθεια, κάθε φιντεϊσμὸς ἀναιρεῖται δίχως ὅρους». (*Λένιν*, Ἅπαντα, τόμ. 13ος, σελ. 102).

Αὐτὰ εἶνε σὲ συντομία, τὰ χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τοῦ μαρξιστικοῦ φιλοσοφικοῦ ὑλισμοῦ.

Εἶνε εὔκολο νὰ καταλάβουμε πόσο τεράστια σημασία ἔχει ἡ ἐπέκταση τῶν ἀρχῶν τοῦ φιλοσοφικοῦ ὑλισμοῦ στὴ μελέτη τῆς κοινωνικῆς ζωῆς, στὴ μελέτη τῆς ἱστορίας τῆς κοινωνίας, πόσο τεράστια σημασία ἔχει ἡ ἐφαρμογὴ τῶν ἀρχῶν αὐτῶν στὴν ἱστορία τῆς κοινωνίας, στὴν πραχτικὴ δράση τοῦ κόμματος τοῦ προλεταριάτου.

Ἂν ἡ σύνδεση τῶν φαινομένων καὶ ὁ ἀλληλοκαθορισμός τους ἀποτελοῦν νομοτέλεια γιὰ τὴν ἐξέλιξη τῆς φύσης, ἕπεται πὼς ἡ σύνδεση κι ὁ ἀλληλοκαθορισμὸς τῶν φαινομένων τῆς κοινωνικῆς ζωῆς δὲν ἀποτελοῦν κι αὐτὰ τυχαῖα περιστατικά, ἀλλὰ νομοτέλεια τῆς ἀνάπτυξης τῆς κοινωνίας.

Ὥστε, ἡ κοινωνικὴ ζωή, ἡ ἱστορία τῆς κοινωνίας, παύει νὰ εἶνε συσσώρευση συμπτώσεων, ἀφοῦ ἡ ἱστορία τῆς κοινωνίας γίνεται μὲ νομοτέλεια καὶ ἡ μελέτη τῆς ἱστορίας τῆς κοινωνίας μετατρέπεται σὲ ἐπιστήμη.

Ὥστε, ἡ πραχτικὴ δράση τοῦ κόμματος τοῦ προλεταριάτου δὲν πρέπει νὰ βασίζεται στὶς ἀγαθὲς προθέσεις τῶν «διακεκριμένων προσώπων», στὶς ἀπαιτήσεις τοῦ «λογικοῦ», στὴ «γενικὴ ἠθική» κλπ., μὰ στὴ νομοτέλεια τῆς κοινωνικῆς ἐξέλιξης, στὴ μελέτη αὐτῆς τῆς νομοτέλειας.

Πᾶμε παρακάτω. Ἂν ὁ κόσμος μπορεῖ νὰ γίνει γνωστὸς καὶ οἱ γνώσεις μας γιὰ τοὺς νόμους τῆς ἐξέλιξης τῆς φύσης εἶνε γνώσεις ἔγκυρες, ποὺ ἔχουν τὴ σημασία ἀντικειμενικῆς ἀλήθειας, ἕπεται πὼς μποροῦμε νὰ γνωρίσουμε καὶ τὴν κοινωνικὴ ζωὴ καὶ τὴν ἐξέλιξη τῆς κοινωνίας καὶ πὼς τὰ δεδομένα τῆς ἐπι-

στήμης γιὰ τοὺς νόμους τῆς ἐξέλιξης τῆς κοινωνίας εἶνε δεδόμενα ἔγκυρα, ποὺ ἔχουν τὴν ἀξία ἀντικειμενικῆς ἀλήθειας.

Ὥστε, ἡ ἐπιστήμη τῆς ἱστορίας τῆς κοινωνίας, μ' ὅλο ποὺ τὰ φαινόμενα τῆς κοινωνικῆς ζωῆς εἶνε πολύπλοκα, μπορεῖ νὰ γίνει μιὰ ἐπιστήμη τόσο ἀκριβὴς ὅσο π. χ. ἡ βιολογία, ἱκανὴ νὰ χρησιμοποιήσει τοὺς νόμους τῆς κοινωνικῆς ἐξέλιξης γιὰ πραχτικὲς ἐφαρμογές.

Ὥστε, τὸ κόμμα τοῦ προλεταριάτου στὴν πραχτική του δράση δὲν πρέπει νὰ καθοδηγεῖται ἀπὸ ὁποιουσδήποτε τυχαίους λόγους, ἀλλ' ἀπὸ τοὺς νόμους τῆς κοινωνικῆς ἐξέλιξης, ἀπὸ τὰ πραχτικὰ συμπεράσματα ποὺ βγαίνουν ἀπ' αὐτοὺς τοὺς νόμους.

Ὥστε, ὁ σοσιαλισμὸς ἀπὸ ὄνειρο γιὰ ἕνα καλύτερο μέλλον τῆς ἀνθρωπότητας γίνεται ἐπιστήμη.

Ὥστε, ἡ σύνδεση τῆς ἐπιστήμης μὲ πραχτικὴ δράση, ἡ σύνδεση τῆς θεωρίας μὲ τὴν πράξη, ἡ ἑνότητά τους, πρέπει νὰ γίνει τὸ καθοδηγητικὸ ἀστέρι τοῦ κόμματος τοῦ προλεταριάτου.

Πᾶμε παρακάτω. Ἂν ἡ φύση, τὸ εἶναι, ὁ ὑλικὸς κόσμος, εἶνε τὸ πρωτεῦον καὶ ἡ συνείδηση, ἡ νόηση, τὸ δευτερεῦον, τὸ παράγωγο, ἂν ὁ ὑλικὸς κόσμος εἶνε ἡ ἀντικειμενικὴ πραγματικότητα, ποὺ ὑπάρχει ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὴ συνείδηση τῶν ἀνθρώπων, ἐνῶ ἡ συνείδηση εἶνε ἀντανάκλαση τῆς ἀντικειμενικῆς αὐτῆς πραγματικότητας, ἕπεται πὼς ἡ ὑλικὴ ζωὴ τῆς κοινωνίας, ἡ ὕπαρξή της, εἶνε κι αὐτὴ τὸ πρωτεῦον, ἐνῶ ἡ πνευματική της ζωὴ εἶνε τὸ δευτερεῦον, τὸ παράγωγο· πὼς ἡ ὑλικὴ ζωὴ τῆς κοινωνίας εἶνε ἀντικειμενικὴ πραγματικότητα, ποὺ ὑπάρχει ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὴ θέληση τῶν ἀνθρώπων, ἐνῶ ἡ πνευματικὴ ζωὴ τῆς κοινωνίας εἶνε ἡ ἀντανάκλαση τῆς ἀντικειμενικῆς αὐτῆς πραγματικότητας, ἡ ἀντανάκλαση τοῦ εἶναι.

Ὥστε, τὴν πηγὴ τῆς πνευματικῆς ζωῆς τῆς κοινωνίας, τὴν καταγωγὴ τῶν κοινωνικῶν ἰδεῶν, τῶν κοινωνικῶν θεωριῶν, τῶν πολιτικῶν ἀπόψεων, τῶν πολιτικῶν θεσμῶν δὲν πρέπει νὰ τὴ ζητήσουμε σ' αὐτὲς τὶς ἴδιες τὶς ἰδέες, τὶς θεωρίες, τὶς ἀπόψεις, τοὺς πολιτικοὺς θεσμούς, μὰ στὶς συνθῆκες τῆς ὑλικῆς ζωῆς τῆς κοινωνίας, στὸ κοινωνικὸ εἶναι ποὺ ἀντανάκλασή του ἀποτελοῦν αὐτὲς οἱ ἰδέες, οἱ θεωρίες, οἱ ἀντιλήψεις κλπ.

Ὥστε, ἂν στὶς διάφορες περίοδες τῆς ἱστορίας τῆς κοινωνίας παρατηροῦμε διάφορες κοινωνικὲς ἰδέες, θεωρίες, ἀπόψεις, πολιτικοὺς θεσμούς, ἂν στὸ φεουδαρχικὸ ἄλλες, στὸ κεφαλαιοκρατικὸ ἄλλες, αὐτὸ δὲν ἐξηγεῖται ἀπὸ τὴ «φύση», τὶς «ἰδιότητες» ποὺ ἔχουν οἱ ἴδιες οἱ ἰδέες, θεωρίες, ἀντιλήψεις, πολιτικοὶ θεσμοί, ἀλλ' ἀπὸ τὶς διαφορετικὲς συνθῆκες τῆς ὑλικῆς ζωῆς τῆς κοινωνίας στὶς διάφορες περίοδες τῆς κοινωνικῆς ἐξέλιξης.

Ὅ,τι λογῆς εἶνε ἡ ὕπαρξη τῆς κοινωνίας, ὅ,τι λογῆς εἶνε οἱ συνθῆκες τῆς ὑλικῆς ζωῆς τῆς κοινωνίας, τέτιες θὰ εἶνε καὶ οἱ ἰδέες της, οἱ θεωρίες της, οἱ πολιτικές της ἀντιλήψεις, οἱ πολιτικοί της θεσμοί.

Σχετικὰ μ' αὐτὸ ὁ Μὰρξ λέει:

«Δὲν εἶνε ἡ συνείδηση τῶν ἀνθρώπων ἐκεῖνο ποὺ καθορίζει τὸ εἶναι τους, μὰ ἀπεναντίας τὸ κοινωνικὸ εἶναι τους καθορίζει τὴ συνείδησή τους». (*Μάρξ*, Διαλεχτὰ ἔργα, τόμ. 1ος, σελ. 269).

Ὥστε γιὰ νὰ μὴ λαθέψει στὴν πολιτική, γιὰ νὰ μὴ καταντήσει ἕνας κούφιος ὀνειροπόλος, τὸ κόμμα τοῦ προλεταριάτου στὴ δράση του πρέπει νὰ ξεκινᾶ ὄχι ἀπὸ τὶς ἀφηρημένες «ἀρχὲς τῆς ἀνθρώπινης λογικῆς», ἀλλ' ἀπὸ τὶς συγκεκριμένες συνθῆκες τῆς ὑλικῆς ζωῆς τῆς κοινωνίας, σὰν ἀποφασιστικῆς δύναμης στὴν κοινωνικὴ ἐξέλιξη, ὄχι ἀπὸ τὶς ἀγαθὲς προθέσεις τῶν «μεγάλων ἀνδρῶν» μὰ ἀπὸ τὶς πραγματικὲς ἀνάγκες τῆς ἐξέλιξης τῆς ὑλικῆς ζωῆς τῆς κοινωνίας.

Ὁ ξεπεσμὸς τῶν οὐτοπιστῶν, μαζ· καὶ τῶν ναρόντνικων, τῶν ἀναρχικῶν, τῶν ἐσέρων, ἐξηγεῖται, ἀνάμεσα στ' ἄλλα, ἀπὸ τὸ γεγονὸς πὼς δὲν ἀναγνώριζαν τὸν πρωτεύοντα ρόλο ποὺ ἔχουν οἱ συνθῆκες τῆς ὑλικῆς ζωῆς τῆς κοινωνίας στὴν ἐξέλιξη τῆς κοινωνίας καὶ πέφτοντας στὸν ἰδεαλισμὸ βάσιζαν τὴν πραχτική τους δράση ὄχι πάνω στὶς ἀνάγκες τῆς ἐξέλιξης τῆς ὑλικῆς ζωῆς τῆς κοινωνίας, ἀλλὰ ἀνεξάρτητα ἀπ' αὐτὲς καὶ ἀντίθετά τους, πάνω σὲ ἰδανικὰ πλάνα καὶ «καθολικὰ σχέδια» ἀποσπασμένα ἀπὸ τὴν πραγματικὴ ζωὴ τῆς κοινωνίας.

Ἡ δύναμη καὶ ἡ ζωτικότητα τοῦ μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ βρίσκεται στὸ ὅτι στὴν πραχτική του δράση στηρίζεται ἀκριβῶς πάνω στὶς ἀνάγκες τῆς ἐξέλιξης τῆς ὑλικῆς ζωῆς τῆς κοινωνίας, δὲν ἀποσπᾶται ποτὲ ἀπὸ τὴν πραγματικὴ ζωὴ τῆς κοινωνίας.

Ἀπὸ τὰ λόγια ὅμως τοῦ Μὰρξ διόλου δὲ βγαίνει πὼς οἱ κοινωνικὲς ἰδέες, οἱ θεωρίες, οἱ πολιτικὲς ἀντιλήψεις, οἱ πολιτικοὶ θεσμοὶ δὲν ἔχουν σημασία μέσα στὴν κοινωνικὴ ζωή, πὼς δὲν ἐξασκοῦν ἀντίστροφη ἐπίδραση πάνω στὸ κοινωνικὸ εἶναι, στὴν ἐξέλιξη τῶν ὑλικῶν ὅρων τῆς ζωῆς τῆς κοινωνίας. Ἐδῶ μιλούσαμε ὡς τόρα γιὰ τὴν *καταγωγὴ* τῶν κοινωνικῶν ἰδεῶν, θεωριῶν, ἀντιλήψεων καὶ πολιτικῶν θεσμῶν, γιὰ τὴ γέννησή τους, γιὰ τὸ ὅτι ἡ πνευματικὴ ζωὴ τῆς κοινωνίας εἶνε ἀντανάκλαση τῶν ὅρων τῆς ὑλικῆς ζωῆς της. Ὅσο γιὰ τὴ *σημασία* τῶν κοινωνικῶν ἰδεῶν, θεωριῶν, ἀντιλήψεων καὶ πολιτικῶν θεσμῶν, ὅσο γιὰ τὸ *ρόλο* τους στὴν ἱστορία, ὁ ἱστορικὸς ὑλισμὸς ὄχι μόνο δὲν ἀρνιέται, μὰ ἀπεναντίας ὑπογραμμίζει τὸ σοβαρὸ ρόλο καὶ τὴ σημασία τους στὴν κοινωνικὴ ζωή, στὴν ἱστορία τῆς κοινωνίας.

Ὑπάρχουν διάφορες κοινωνικὲς ἰδέες καὶ θεωρίες.

Ὑπάρχουν παλιὲς ἰδέες καὶ θεωρίες, ποὺ ἔζησαν τὴ ζωή τους καὶ ἐξυπηρετοῦν τὰ συμφέροντα τῶν δυνάμεων τῆς κοινωνίας ποὺ φτάνουν πρὸς τὸ τέρμα τῆς ζωῆς τους. Ἡ σημασία τους βρίσκεται στὸ ὅτι παρεμποδίζουν τὴν ἐξέλιξη τῆς κοινωνίας, τὴν κίνησή της πρὸς τὰ μπρός. Ὑπάρχουν νέες πρωτοπόρες ἰδέες καὶ θεωρίες, ποὺ ἐξυπηρετοῦν τὰ συμφέροντα τῶν πρωτο-

πόρων δυνάμεων τῆς κοινωνίας. Ἡ σημασία τους βρίσκεται στὸ ὅτι διευκολύνουν τὴν ἐξέλιξη τῆς κοινωνίας, τὴν κίνησή της πρὸς τὰ μπρὸς καὶ ἀποχτοῦν τόσο μεγαλύτερη σημασία, ὅσο ἀκριβέστερα ἀντανακλοῦν τὶς ἀνάγκες τῆς ἐξέλιξης τῆς ὑλικῆς ζωῆς τῆς κοινωνίας.

Οἱ νέες κοινωνικὲς ἰδέες καὶ θεωρίες ἐμφανίζονται μονάχα ὅταν ἡ ἐξέλιξη τῆς ὑλικῆς ζωῆς τῆς κοινωνίας βάνει καινούρια καθήκοντα μπροστὰ στὴν κοινωνία. Ὅταν ὅμως μιὰ φορὰ ἐμφανιστοῦν, γίνονται σοβαρότατη δύναμη ποὺ διευκολύνει τὴν ἐκπλήρωση τῶν νέων καθηκόντων, ποὺ ἔβαλε ἡ ἐξέλιξη τῆς ὑλικῆς ζωῆς τῆς κοινωνίας, δύναμη ποὺ διευκολύνει τὴν κίνηση τῆς κοινωνίας πρὸς τὰ μπρός. Ἐδῶ ἀκριβῶς φαίνεται ἡ τεράστια σημασία τῶν νέων ἰδεῶν, τῶν νέων θεωριῶν, τῶν νέων πολιτικῶν ἀντιλήψεων, τῶν νέων πολιτικῶν θεσμῶν, γιὰ τὴν ὀργάνωση, κινητοποίηση, μετασχηματισμό. Ὁ λόγος ποὺ ἐμφανίζονται οἱ νέες κοινωνικὲς ἰδέες καὶ θεωρίες εἶνε ἴσα-ἴσα πὼς εἶνε ἀπαραίτητες γιὰ τὴν κοινωνία, γιατὶ χωρὶς τὸ ὀργανωτικό, κινητοποιητικὸ καὶ μεταμορφωτικὸ ἔργο τους εἶνε ἀ δ ύ ν α τ ο νὰ λυθοῦν τὰ ὡριμασμένα προβλήματα στὴν ἐξέλιξη τῆς ὑλικῆς ζωῆς τῆς κοινωνίας. Οἱ νέες κοινωνικὲς ἰδέες καὶ θεωρίες, γεννημένες πάνω στὴ βάση τῶν νέων καθηκόντων, ποὺ ἔβαλε ἡ ἐξέλιξη τῆς ὑλικῆς ζωῆς τῆς κοινωνίας, ἀνοίγουν τὸ δρόμο τους, γίνονται χτῆμα τῶν λαϊκῶν μαζῶν, τὶς κινητοποιοῦν, τὶς ὀργανώνουν ἐνάντια στὶς φθίνουσες δυνάμεις τῆς κοινωνίας καὶ διευκολύνουν ἔτσι τὴν ἀνατροπὴ τῶν δυνάμεων αὐτῶν, ποὺ παρεμποδίζουν τὴν ἐξέλιξη τῆς ὑλικῆς ζωῆς τῆς κοινωνίας.

Ἔτσι οἱ κοινωνικὲς ἰδέες, οἱ θεωρίες, οἱ πολιτικοὶ θεσμοί, ἔχοντας γεννηθεῖ μὲ βάση τὰ ὡριμασμένα καθήκοντα τῆς ἐξέλιξης τῆς ὑλικῆς ζωῆς τῆς κοινωνίας, τὴν ἐξέλιξη τοῦ κοινωνικοῦ εἶναι, ἐπενεργοῦν ἔπειτα οἱ ἴδιες πάνω στὸ κοινωνικὸ εἶναι, πάνω στὴν ὑλικὴ ζωὴ τῆς κοινωνίας, δημιουργώντας τοὺς ὅρους ποὺ ἀπαιτοῦνται γιὰ νὰ φέρουν σὲ πέρας τὴ λύση τῶν ὥριμων προβλημάτων τῆς ὑλικῆς ζωῆς τῆς κοινωνίας καὶ νὰ κάνουν δυνατὴ τὴν παραπέρα ἐξέλιξή της.

Ὁ Μὰρξ λέει σχετικὰ μ' αὐτό:

«Ἡ θεωρία γίνεται ὑλικὴ δύναμη μόλις καταχτήσει τὶς μάζες». (*Κ Μὰρξ* καὶ *Φ. Ἔνγκελς*, Ἅπαντα, τόμ. 1ος, σελ. 406).

Ὥστε τὸ κόμμα τοῦ προλεταριάτου, γιὰ νὰ μπορεῖ νὰ ἐπηρεάζει τοὺς ὅρους τῆς ὑλικῆς ζωῆς τῆς κοινωνίας καὶ νὰ ἐπιταχύνει τὴν ἐξέλιξή τους, νὰ ἐπιταχύνει τὴν καλυτέρευσή τους, πρέπει νὰ στηρίζεται σὲ τέτια κοινωνικὴ θεωρία, σὲ τέτια κοινωνικὴ ἰδέα, ποὺ ν' ἀντανακλᾶ σωστὰ τὶς ἀνάγκες τῆς ἐξέλιξης τῆς ὑλικῆς ζωῆς τῆς κοινωνίας καὶ γι αὐτὸ εἶνε ἱκανὴ νὰ κινήσει τὶς πλατειὲς λαϊκὲς μάζες, ἱκανὴ νὰ τὶς κινητοποιήσει καὶ νὰ τὶς ὀργανώσει στὴ μεγάλη στρατιὰ τοῦ προλεταριακοῦ κόμματος, ἕτοιμη νὰ συντρίψει τὶς ἀντιδραστικὲς δυνάμεις καὶ ν' ἀνοίξει τὸ δρόμο γιὰ τὶς πρωτοπόρες δυνάμεις τῆς κοινωνίας.

'Ο ξεπεσμός τῶν «οἰκονομιστῶν» καὶ τῶν μενσεβίκων ἐξηγεῖται, ἀνάμεσα στ' ἄλλα καὶ ἀπὸ τὸ γεγονὸς πὼς δὲν ἀναγνώριζαν τὸ ρόλο τῆς πρωτοπόρας θεωρίας, τῆς πρωτοπόρας ἰδέας, τὴ δύναμη κινητοποίησης, ὀργάνωσης καὶ μεταμόρφωσης ποὺ αὐτὲς ἔχουν καὶ ξεπέφτοντας στὸ χυδαῖο ὑλισμό, περιόριζαν τὸ ρόλο αὐτὸ σχεδὸν στὸ μηδὲν — ἄρα καταδίκαζαν τὸ κόμμα σὲ παθητικότητα, σὲ φυτοζωΐα. Ἡ δύναμη καὶ ἡ ζωτικότητα τοῦ μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ βρίσκεται στὸ ὅτι στηρίζεται σὲ πρωτοπόρα θεωρία, ποὺ ἀντανακλᾶ σωστὰ τὶς ἀνάγκες τῆς ἐξέλιξης τῆς ὑλικῆς ζωῆς τῆς κοινωνίας, ἀνεβάζει τὴ θεωρία στὸ ὕψος ποὺ τῆς ταιριάζει καὶ θεωρεῖ καθῆκον του νὰ χρησιμοποιεῖ στὸ ἀκέραιο τὴ δύναμη κινητοποίησης, ὀργάνωσης καὶ μεταμόρφωσης ποὺ αὐτὴ ἔχει.

Ἔτσι λύνει ὁ ἱστορικὸς ὑλισμὸς τὸ πρόβλημα τῶν σχέσεων ἀνάμεσα στὸ κοινωνικὸ εἶναι καὶ τὴν κοινωνικὴ συνείδηση, ἀνάμεσα στοὺς ὅρους τῆς ἐξέλιξης τῆς ὑλικῆς ζωῆς καὶ στὴν ἐξέλιξη τῆς πνευματικῆς ζωῆς τῆς κοινωνίας.

Μένει νὰ ξεκαθαριστεῖ τὸ ζήτημα: Τί πρέπει νὰ ἐννοοῦμε ἀπὸ τὴν ἄποψη τοῦ ἱστορικοῦ ὑλισμοῦ λέγοντας ὅρους τῆς ὑλικῆς ζωῆς τῆς κοινωνίας ποὺ σὲ τελευταία ἀνάλυση καθορίζουν τὴ φυσιογνωμία τῆς κοινωνίας, τὶς ἰδέες της, τὶς ἀντιλήψεις της, τοὺς πολιτικοὺς θεσμούς της κλπ.;

Τί πρᾶγμα εἶνε αὐτοὶ οἱ ὅροι τῆς ὑλικῆς ζωῆς τῆς κοινωνίας; Ποιά εἶνε στ' ἀλήθεια τὰ ἰδιαίτερα χαρακτηριστικά τους;

Εἶνε ἀναμφισβήτητο πὼς ἡ ἔννοια «ὅροι τῆς ὑλικῆς ζωῆς τῆς κοινωνίας» περιλαμβάνει πρῶτα ἀπ' ὅλα τὴ φύση, ποὺ περιβάλλει τὴν κοινωνία, τὸ γεωγραφικὸ περιβάλλον, ποὺ εἶνε ἕνας ἀπὸ τοὺς ἀπαραίτητους καὶ μόνιμους ὅρους τῆς ὑλικῆς ζωῆς τῆς κοινωνίας καὶ φυσικὰ ἐπιδρᾶ πάνω στὴν ἐξέλιξη τῆς κοινωνίας. Ποιὸς ὁ ρόλος τοῦ γεωγραφικοῦ περιβάλλοντος στὴν ἐξέλιξη τῆς κοινωνίας; Μήπως τὸ γεωγραφικὸ περιβάλλον εἶνε ἡ κύρια δύναμη ποὺ καθορίζει τὴ φυσιογνωμία τῆς κοινωνίας, τὸ χαρακτήρα τοῦ κοινωνικοῦ καθεστῶτος τῶν ἀνθρώπων, τὸ πέρασμα ἀπὸ τὸ ἕνα καθεστὼς στὸ ἄλλο;

Στὴν ἐρώτηση αὐτὴ ὁ ἱστορικὸς ὑλισμὸς ἀπαντᾶ ἀρνητικά.

Τὸ γεωγραφικὸ περιβάλλον εἶνε ἀναμφισβήτητα ἕνας ἀπὸ τοὺς μόνιμους καὶ ἀπαραίτητους ὅρους γιὰ τὴν ἐξέλιξη τῆς κοινωνίας καὶ φυσικὰ ἐπιδρᾶ πάνω στὴν ἐξέλιξη τῆς κοινωνίας· ἐπιταχύνει ἢ καθυστερεῖ τὴν πορεία τῆς ἐξέλιξης τῆς κοινωνίας. Ἡ ἐπίδρασή του ὅμως δὲν εἶνε ἀποφασιστικὴ ἐπίδραση γιατὶ οἱ μεταβολὲς καὶ ἡ ἐξέλιξη τῆς κοινωνίας πραγματοποιοῦνται ἀσύγκριτα πιὸ γρήγορα ἀπὸ τὶς μεταβολὲς καὶ τὴν ἐξέλιξη τοῦ γεωγραφικοῦ περιβάλλοντος. Μέσα σὲ τρεῖς χιλιάδες χρόνια τρία διαφορετικὰ κοινωνικὰ καθεστῶτα διαδέχτηκαν τὸ ἕνα τὸ ἄλλο στὴν Εὐρώπη. Τὸ πρωτόγονο κοινοτικὸ σύστημα, ἡ δουλεία, ἡ φεουδαρχία καὶ μάλιστα στὸ ἀνα-

τολικό τμῆμα τῆς Εὐρώπης, στὴ Σοβιετικὴ Ἕνωση, ἄλλαξαν τέσσερα κοινωνικὰ καθεστῶτα. Στὴν ἴδια ὅμως περίοδο οἱ γεωγραφικὲς συνθῆκες τῆς Εὐρώπης, εἴτε δὲν ἄλλαξαν καθόλου, εἴτε ἄλλαξαν σὲ τόσο ἀσήμαντο βαθμὸ ποὺ ἡ γεωγραφία ἀποφεύγει καὶ νὰ μιλήσει. Κι αὐτὸ εἶνε εὐκολονόητο. Ἀπαιτοῦνται ἑκατομμύρια χρόνια γιὰ νὰ παρουσιαστοῦν κάπως σοβαρὲς ἀλλαγὲς στὸ γεωγραφικὸ περιβάλλον, ἐνῶ μερικὲς ἑκατοντάδες ἢ κάνα-δυὸ χιλιάδες χρόνια εἶνε ἀρκετὰ γιὰ τὶς πιὸ σοβαρὲς ἀλλαγὲς στὸ κοινωνικὸ καθεστὼς τῶν ἀνθρώπων.

Ἀπὸ αὐτὰ ὅμως βγαίνει πὼς τὸ γεωγραφικὸ περιβάλλον δὲ μπορεῖ νὰ εἶνε ἡ βασικὴ αἰτία, ἡ ἀποφασιστικὴ αἰτία τῆς κοινωνικῆς ἐξέλιξης, γιατὶ κάτι ποὺ μένει σχεδὸν ἀμετάβλητο γιὰ δεκάδες χιλιάδες χρόνια δὲ μπορεῖ νὰ χρησιμεύσει σὰ βασικὴ αἰτία τῆς ἐξέλιξης ἐκείνου ποὺ παθαίνει ριζικὲς ἀλλαγὲς μέσα σὲ μερικὲς ἑκατοντάδες χρόνια.

Δὲ χωρεῖ ἀμφιβολία πὼς ἡ αὔξηση τοῦ πληθυσμοῦ, ἡ τέτια ἢ τέτια πυκνότητα πληθυσμοῦ, περιλαμβάνεται κι αὐτὴ στὴν ἔννοια «ὅροι τῆς ὑλικῆς ζωῆς τῆς κοινωνίας», ἀφοῦ οἱ ἄνθρωποι ἀποτελοῦν τὸ ἀπαραίτητο στοιχεῖο τῶν ὅρων τῆς ὑλικῆς ζωῆς τῆς κοινωνίας καὶ χωρὶς νὰ ὑπάρχει ἕνα ὁρισμένο ἐλάχιστο ὅριο ἀνθρώπων δὲ μπορεῖ νὰ ὑπάρξει καμμιὰ ὑλικὴ ζωὴ τῆς κοινωνίας. Δὲν εἶνε ἄραγε ἡ αὔξηση τοῦ πληθυσμοῦ ἡ κύρια δύναμη ποὺ καθορίζει τὸ χαρακτήρα τοῦ κοινωνικοῦ καθεστῶτος τῶν ἀνθρώπων;

Καὶ στὴν ἐρώτηση αὐτὴ ὁ ἱστορικὸς ὑλισμὸς ἀπαντᾶ ἀρνητικά.

Βέβαια ἡ αὔξηση τοῦ πληθυσμοῦ ἔχει ἐπίδραση πάνω στὴν ἐξέλιξη τῆς κοινωνίας, διευκολύνει ἢ ἐπιβραδύνει τὴν ἐξέλιξη τῆς κοινωνίας, δὲ μπορεῖ ὅμως νὰ εἶνε ἡ βασικὴ δύναμη στὴν ἐξέλιξη τῆς κοινωνίας καὶ ἡ ἐπίδρασή της στὴν ἐξέλιξη τῆς κοινωνίας δὲ μπορεῖ νὰ εἶνε καθοριστική, γιατὶ ἡ αὔξηση τοῦ πληθυσμοῦ δὲ μᾶς δίνει μόνη της τὸ κλειδὶ γιὰ νὰ ἐξηγηθεῖ γιατί ἕνα δοσμένο κοινωνικὸ καθεστὼς τὸ διαδέχεται τοῦτο ἀκριβῶς τὸ νέο κοινωνικὸ καθεστὼς καὶ ὄχι ἕνα ὁποιοδήποτε ἄλλο; Γιατὶ τὸ πρωτόγονο κοινοτικὸ σύστημα τὸ διαδέχεται τὸ σύστημα τῆς δουλείας, γιατὶ τὸ σύστημα τῆς δουλείας τὸ διαδέχεται ἡ φεουδαρχία καὶ τὴ φεουδαρχία τὸ ἀστικὸ καθεστὼς καὶ ὄχι ὁποιοδήποτε ἄλλο;

Ἂν ἡ αὔξηση τοῦ πληθυσμοῦ ἦταν ἡ δύναμη ποὺ καθορίζει τὴν κοινωνικὴ ἐξέλιξη, τότε μιὰ μεγαλύτερη πυκνότητα τοῦ πληθυσμοῦ θἄπρεπε ἀναγκαστικὰ νὰ φέρνει στὴ ζωὴ τὸν ἀντίστοιχο ἀνώτερο τύπο κοινωνικοῦ συστήματος. Αὐτὸ ὅμως δὲν παρατηρεῖται στὴν πραγματικότητα. Ἡ πυκνότητα τοῦ πληθυσμοῦ στὴν Κίνα εἶνε τέσσερις φορὲς μεγαλύτερη παρὰ στὶς Ἑνωμένες Πολιτεῖες καὶ ὅμως οἱ Ἑνωμένες Πολιτεῖες στέκονται ψηλότερα ἀπὸ ἄποψη κοινωνικῆς ἐξέλιξης ἀπὸ τὴν Κίνα, γιατὶ στὴν Κίνα κυριαρχεῖ ἀκόμα ἕνα μισοφεουδαρχικὸ σύστημα, ἐνῶ οἱ Ἑνωμένες Πολιτεῖες ἔχουν ἀπὸ καιρὸ φτάσει στὸ ἀνώτατο στάδιο τῆς καπιταλιστικῆς ἐξέλιξης. Ἡ πυκνό-

τητα τοῦ πληθυσμοῦ στο Βέλγιο εἶνε 19 φορὲς μεγαλύτερη παρὰ στὶς Ἑνωμένες Πολιτεῖες καὶ 26 φορὲς μεγαλύτερη παρὰ στὴ Σοβιετικὴ Ἕνωση καὶ ὅμως οἱ Ἑνωμένες Πολιτεῖες βρίσκονται σὲ ἀνώτερο ἐπίπεδο κοινωνικῆς ἐξέλιξης ἀπὸ τὸ Βέλγιο καὶ τὸ Βέλγιο καθυστερεῖ ἀπὸ τὴ Σοβιετικὴ Ἕνωση μιὰ ὁλάκερη ἱστορικὴ ἐποχή, γιατὶ στὸ Βέλγιο κυριαρχεῖ τὸ κεφαλαιοκρατικὸ καθεστώς, ἐνῶ ἡ Σοβιετικὴ Ἕνωση ἔχει κιόλας ξεμπλέξει μὲ τὸν καπιταλισμὸ καὶ ἐγκαθίδρυσε τὸ σοσιαλιστικὸ καθεστώς.

Ἀλλὰ ἀπ' αὐτὸ βγαίνει πὼς ἡ αὔξηση τοῦ πληθυσμοῦ δὲν εἶνε καὶ δὲ μπορεῖ νὰ εἶνε ἡ κύρια δύναμη στὴν ἐξέλιξη τῆς κοινωνίας, ἡ δύναμη ποὺ καθορίζει τὸ χαρακτῆρα τοῦ κοινωνικοῦ συστήματος, τὴ φυσιογνωμία τῆς κοινωνίας.

Ποιὰ εἶνε τότε ἡ κύρια δύναμη μέσα στὸ σύστημα τῶν ὅρων τῆς ὑλικῆς ζωῆς τῆς κοινωνίας, ποὺ καθορίζει τὴ φυσιογνωμία τῆς κοινωνίας, τὸ χαρακτῆρα τοῦ κοινωνικοῦ συστήματος, τὴν ἐξέλιξη τῆς κοινωνίας ἀπὸ τὸ ἕνα καθεστὼς στὸ ἄλλο;

Ὁ ἱστορικὸς ὑλισμὸς θεωρεῖ, πὼς ἡ δύναμη αὐτὴ εἶνε ὁ τρόπος ἀπόχτησης τῶν μέσων τῆς ζωῆς, ποὺ εἶνε ἀναγκαῖα γιὰ τὴν ὕπαρξη τῶν ἀνθρώπων, ὁ τρόπος παραγωγῆς τῶν ὑλικῶν ἀγαθῶν: τροφῆς, ρούχων, παπουτσιῶν, κατοικίας, καυσίμων, ἐργαλείων παραγωγῆς κλπ., ποὺ εἶνε ἀναγκαῖα γιὰ νὰ μπορεῖ ἡ κοινωνία νὰ ζεῖ καὶ νὰ ἐξελίσσεται.

Γιὰ νὰ ζήσει κανεὶς πρέπει νὰ ἔχει τροφή, ροῦχα, παπούτσια, κατοικία, καύσιμα κλπ. Γιὰ νὰ ἔχει αὐτὰ τὰ ὑλικὰ ἀγαθὰ πρέπει νὰ τὰ παράγει καὶ γιὰ νὰ τὰ παράγει πρέπει νὰ ἔχει τὰ ἐργαλεῖα τῆς παραγωγῆς, ποὺ μὲ τὴ βοήθειά τους οἱ ἄνθρωποι παράγουν τὴν τροφή, τὰ ροῦχα, τὰ παπούτσια, τὴν κατοικία, τὰ καύσιμα κλπ., πρέπει νὰ ξαίρει νὰ παράγει αὐτὰ τὰ ἐργαλεῖα, πρέπει νὰ ξαίρει νὰ χρησιμοποιεῖ τὰ ἐργαλεῖα αὐτά.

Τὰ ἐργαλεῖα παραγωγῆς, ποὺ μὲ τὴ βοήθειά τους παράγονται τὰ ὑλικὰ ἀγαθά, οἱ ἄνθρωποι, ποὺ βάζουν σὲ κίνηση αὐτὰ τὰ ἐργαλεῖα παραγωγῆς καὶ παράγουν τὰ ὑλικὰ ἀγαθά, χάρη σὲ μιὰ ὁρισμένη παραγωγικὴ πεῖρα καὶ συνήθειες δουλειᾶς, ὅλα μαζὶ αὐτὰ τὰ στοιχεῖα ἀποτελοῦν τὶς παραγωγικὲς δυνάμεις τῆς κοινωνίας.

Οἱ παραγωγικὲς ὅμως δυνάμεις ἀποτελοῦν μόνο τὴ μιὰ πλευρὰ τῆς παραγωγῆς, τὴ μιὰ πλευρὰ τοῦ τρόπου τῆς παραγωγῆς, ἐκείνη ποὺ ἐκφράζει τὴ σχέση τῶν ἀνθρώπων μὲ τὰ ἀντικείμενα καὶ τὶς δυνάμεις τῆς φύσης, ποὺ χρησιμοποιοῦνται γιὰ τὴν παραγωγὴ τῶν ὑλικῶν ἀγαθῶν. Τὴν ἄλλη πλευρὰ τῆς παραγωγῆς, τὴν ἄλλη πλευρὰ τοῦ τρόπου τῆς παραγωγῆς τὴν ἀποτελοῦν οἱ σχέσεις τῶν ἀνθρώπων μεταξύ τους μέσα στὴν πορεία τῆς παραγωγῆς, οἱ παραγωγικὲς σχέσεις τῶν ἀνθρώπων. Οἱ ἄνθρωποι παλεύουν μὲ τὴ φύση καὶ χρησιμοποιοῦν τὴ φύση γιὰ τὴν παραγωγὴ τῶν ὑλικῶν ἀγαθῶν ὄχι ἀπομονωμένοι ὁ ἕνας ἀπὸ τὸν ἄλλο, ὄχι σὰν ἄτομα ξεκομμένα τὸ ἕνα

ἀπὸ τὸ ἄλλο, ἀλλ' ἀπὸ κοινοῦ, κατὰ ὁμάδες, κατὰ κοινωνίες. Γι αὐτὸ ἡ παραγωγὴ εἶνε πάντα καὶ κάτω ἀπὸ ὁποιεσδήποτε συνθῆκες, κοινωνικὴ παραγωγή. Πραγματοποιώντας τὴν παραγωγὴ τῶν ὑλικῶν ἀγαθῶν, οἱ ἄνθρωποι ἀποκαθιστοῦν μεταξύ τους τοῦτες ἢ ἐκεῖνες τὶς ἀμοιβαῖες σχέσεις μέσα στὴν παραγωγή, τοῦτες ἢ ἐκεῖνες τὶς παραγωγικὲς σχέσεις. Οἱ σχέσεις αὐτὲς μπορεῖ νἆνε σχέσεις συνεργασίας καὶ ἀλληλοβοήθειας ἀνάμεσα σὲ ἀνθρώπους ἐλεύθερους ἀπὸ ἐκμετάλλευση· μπορεῖ νἆνε σχέσεις κυριαρχίας καὶ ὑποταγῆς· μπορεῖ τέλος νἆνε σχέσεις μεταβατικὲς ἀπὸ μιὰ μορφὴ παραγωγικῶν σχέσεων σὲ ἄλλη μορφή. Ὅποιος ὅμως κι ἂν εἶνε ὁ χαρακτῆρας τῶν παραγωγικῶν σχέσεων, αὐτὲς ἀποτελοῦν πάντα καὶ μέσα σὲ ὅλα τὰ συστήματα τόσο ἀπαραίτητο στοιχεῖο τῆς παραγωγῆς, ὅσο καὶ οἱ παραγωγικὲς δυνάμεις τῆς κοινωνίας.

«Μέσα στὴν παραγωγή, λέει ὁ Μάρξ, οἱ ἄνθρωποι δὲν ἐπιδροῦν μόνο πάνω στὴ φύση, μὰ κι ὁ ἕνας πάνω στὸν ἄλλο. Δὲ μπορεῖ νὰ παράγουν ἂν δὲ συνενωθοῦν κατὰ ἕνα καθορισμένο τρόπο γιὰ κοινὴ δράση καὶ ἀμοιβαία ἀνταλλαγὴ τῆς δραστηριότητάς τους. Γιὰ νὰ παράγουν οἱ ἄνθρωποι ἔρχονται σὲ ὁρισμένες ἐπαφὲς καὶ σχέσεις καὶ μονάχα μὲ τὸ διάμεσο αὐτῶν τῶν κοινωνικῶν ἐπαφῶν καὶ σχέσεων ὑπάρχει ἡ σχέση τους μὲ τὴ φύση, συντελεῖται ἡ παραγωγή». (*Κ. Μάρξ* καὶ *Φ. Ἔνγκελς*, Ἅπαντα, τόμ. 5ος, σελ. 429).

Ὥστε ἡ παραγωγή, ὁ τρόπος τῆς παραγωγῆς περιλαμβάνει τόσο τὶς παραγωγικὲς δυνάμεις τῆς κοινωνίας, ὅσο καὶ τὶς παραγωγικὲς σχέσεις τῶν ἀνθρώπων καὶ εἶνε ἔτσι ἡ ἐνσάρκωση τῆς ἑνότητάς τους μέσα στὴν πορεία τῆς παραγωγῆς τῶν ὑλικῶν ἀγαθῶν.

Ἡ πρώτη ἰδιότητα τῆς παραγωγῆς εἶνε πὼς δὲ σταματᾶ ποτὲ γιὰ μακρόχρονη περίοδο σὲ ἕνα σημεῖο καὶ βρίσκεται πάντα σὲ κατάσταση ἀλλαγῆς καὶ ἐξέλιξης. Καὶ πρέπει νὰ σημειωθεῖ πὼς οἱ ἀλλαγὲς στὸν τρόπο τῆς παραγωγῆς προκαλοῦν ἀναπόφευκτα τὴν ἀλλαγὴ ὁλόκληρου τοῦ κοινωνικοῦ συστήματος, τῶν κοινωνικῶν ἰδεῶν, τῶν πολιτικῶν ἀντιλήψεων, τῶν πολιτικῶν θεσμῶν, προκαλοῦν τὸ μετασχηματισμὸ ὁλόκληρου τοῦ κοινωνικοῦ καὶ πολιτικοῦ συστήματος. Στὰ διάφορα σκαλοπάτια τῆς ἐξέλιξης οἱ ἄνθρωποι χρησιμοποιοῦν διάφορους τρόπους παραγωγῆς ἤ, γιὰ νὰ μιλήσουμε πιὸ χοντρά, κάνουν διαφορετικὸ τρόπο ζωῆς. Στὸ πρωτόγονο κοινοτικὸ σύστημα ὑπάρχει ὁρισμένος τρόπος παραγωγῆς, στὴ δουλεία ὑπάρχει ἄλλος τρόπος παραγωγῆς, στὴ φεουδαρχία τρίτος τρόπος παραγωγῆς κλπ. Ἀντίστοιχα διαφέρει καὶ τὸ κοινωνικὸ σύστημα τῶν ἀνθρώπων, ἡ πνευματικὴ ζωή τους, οἱ ἀντιλήψεις τους, οἱ πολιτικοὶ θεσμοί τους. Ὅποιος εἶνε ὁ τρόπος παραγωγῆς τῆς κοινωνίας τέτια βασικὰ εἶνε καὶ ἡ ἴδια ἡ κοινωνία, τέτιες εἶνε οἱ ἰδέες καὶ οἱ θεωρίες της, οἱ πολιτικὲς ἀντιλήψεις καὶ οἱ θεσμοί της.

Ἤ, γιὰ νὰ μιλήσουμε πιὸ ἁπλᾶ, ὅποιος εἶνε ὁ τρόπος ζωῆς τῶν ἀνθρώ-

πων τέτιος εἶνε καὶ ὁ τρόπος τῆς σκέψης τους. Αὐτὸ θὰ πεῖ πὼς ἡ ἱστορία τῆς ἐξέλιξης τῆς κοινωνίας εἶνε πρῶτ' ἀπ' ὅλα ἱστορία τῆς ἐξέλιξης τῆς παραγωγῆς, ἱστορία τῶν τρόπων παραγωγῆς, ποὺ διαδέχονται ὁ ἕνας τὸν ἄλλο μέσα στοὺς αἰῶνες, ἱστορία τῆς ἐξέλιξης τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων καὶ τῶν παραγωγικῶν σχέσεων τῶν ἀνθρώπων.

Ὥστε, ἡ ἱστορία τῆς κοινωνικῆς ἐξέλιξης εἶνε μαζὶ καὶ ἱστορία τῶν ἴδιων τῶν παραγωγῶν τῶν ὑλικῶν ἀγαθῶν, ἱστορία τῶν ἐργαζομένων μαζῶν, ποὺ εἶνε οἱ βασικὲς δυνάμεις τῆς πορείας τῆς παραγωγῆς καὶ πραγματοποιοῦν τὴν παραγωγὴ τῶν ὑλικῶν ἀγαθῶν, ποὺ εἶνε ἀπαραίτητα γιὰ τὴν ὕπαρξη τῆς κοινωνίας Ὥστε ἡ ἱστορικὴ ἐπιστήμη, ἂν θέλει νὰ εἶνε πραγματικὴ ἐπιστήμη, δὲ μπορεῖ πιὰ νὰ περιορίζει τὴν ἱστορία τῆς κοινωνικῆς ἐξέλιξης στὶς πράξεις τῶν βασιλιάδων καὶ τῶν στρατηλατῶν, στὶς πράξεις τῶν «κατακτητῶν» καὶ τῶν «ὑποδουλωτῶν» κρατῶν, ἀλλὰ πρέπει, πρῶτ' ἀπ' ὅλα, ν' ἀσχολεῖται μὲ τὴν ἱστορία τῶν παραγωγῶν τῶν ὑλικῶν ἀγαθῶν, μὲ τὴν ἱστορία τῶν ἐργαζομένων μαζῶν, μὲ τὴν ἱστορία τῶν λαῶν.

Ὥστε, τὸ κλειδὶ γιὰ τὴ μελέτη τῶν νόμων τῆς ἱστορίας τῆς κοινωνίας δὲν πρέπει νὰ ψάχνουμε νὰ τὸ βροῦμε στὰ κεφάλια τῶν ἀνθρώπων, στὶς ἀντιλήψεις καὶ στὶς ἰδέες τῆς κοινωνίας, ἀλλὰ στὸν τρόπο τῆς παραγωγῆς, ποὺ ἡ κοινωνία συνηθίζει σὲ κάθε δοσμένη ἱστορικὴ περίοδο, στὴν κοινωνικὴ οἰκονομική.

Ὥστε, πρωταρχικὸ καθῆκον τῆς ἱστορικῆς ἐπιστήμης εἶνε ἡ μελέτη καὶ ἡ ἀνακάλυψη τῶν νόμων τῆς παραγωγῆς, τῶν νόμων τῆς ἐξέλιξης τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων καὶ τῶν παραγωγικῶν σχέσεων, τῶν νόμων τῆς οἰκονομικῆς ἐξέλιξης τῆς κοινωνίας.

Ὥστε, τὸ κόμμα τοῦ προλεταριάτου ἂν θέλει νὰ εἶνε πραγματικὸ κόμμα, πρέπει πρῶτ' ἀπ' ὅλα νὰ καταχτήσει τὴ γνώση τῶν νόμων τῆς οἰκονομικῆς ἐξέλιξης τῆς κοινωνίας.

Ὥστε, γιὰ νὰ μὴ λαθέψει στὴν πολιτικὴ τὸ κόμμα τοῦ προλεταριάτου πρέπει, τόσο στὸν καθορισμὸ τοῦ προγράμματός του, ὅσο καὶ στὴν πραχτική του δράση, νὰ ξεκινᾶ πρῶτ' ἀπ' ὅλα ἀπὸ τοὺς νόμους τῆς ἐξέλιξης τῆς παραγωγῆς, ἀπὸ τοὺς νόμους τῆς οἰκονομικῆς ἐξέλιξης τῆς κοινωνίας.

Ἡ δεύτερη ἰδιότητα τῆς παραγωγῆς εἶνε πὼς οἱ ἀλλαγὲς καὶ ἡ ἐξέλιξή της ἀρχίζουν πάντα ἀπὸ τὶς ἀλλαγὲς καὶ τὴν ἐξέλιξη τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων καὶ πρῶτ' ἀπ' ὅλα ἀπὸ τὶς ἀλλαγὲς καὶ τὴν ἐξέλιξη τῶν ἐργαλείων παραγωγῆς. Οἱ παραγωγικὲς δυνάμεις, συνεπῶς, εἶνε τὸ πιὸ κινητὸ καὶ ἐπαναστατικὸ στοιχεῖο τῆς παραγωγῆς. Πρῶτα ἀλλάζουν καὶ ἐξελίσσονται οἱ παραγωγικὲς δυνάμεις τῆς κοινωνίας κ' ὕστερα, σὲ ἐξάρτηση ἀπὸ τὶς ἀλλαγὲς αὐτὲς καὶ σὲ ἀντιστοιχία μαζί τους, ἀλλάζουν οἱ παραγωγικὲς σχέσεις τῶν ἀνθρώπων. Αὐτὸ ὅμως δὲ θὰ πεῖ πὼς οἱ παραγωγικὲς σχέσεις δὲν ἐπιδροῦν στὴν ἐξέλιξη τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων καὶ πὼς οἱ τελευταῖες δὲν ἐξαρ-

τῶνται ἀπὸ τὶς πρῶτες. Οἱ παραγωγικὲς σχέσεις, ποὺ ἡ ἐξέλιξή τους ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν ἐξέλιξη τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων, ἐπιδροῦν μὲ τὴ σειρά τους στὴν ἐξέλιξη τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων, ἐπιταχύνοντας ἢ ἐπιβραδύνοντάς την.

'Ακόμα πρέπει νὰ σημειωθεῖ πὼς οἱ παραγωγικὲς σχέσεις δὲ μποροῦν νὰ μένουν γιὰ πολὺν καιρὸ πίσω ἀπὸ τὴν ἀνάπτυξη τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων καὶ νὰ βρίσκονται σὲ ἀντίθεση μ' αὐτή, γιατὶ οἱ παραγωγικὲς δυνάμεις μποροῦν ν' ἀναπτύσσονται στὸ ἀκέραιο μονάχα στὴν περίπτωση ποὺ οἱ παραγωγικὲς σχέσεις ἀνταποκρίνονται στὸ χαρακτήρα τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων, στὴν κατάσταση τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων καὶ δίνουν ἄπλα στὴν ἀνάπτυξη τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων. Γιὰ τοῦτο, ὅσο κι ἂν καθυστεροῦν οἱ παραγωγικὲς σχέσεις ἀπὸ τὴν ἀνάπτυξη τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων, πρέπει — ἀργὰ ἢ γρήγορα — νάρθοῦν σὲ ἀντιστοιχία — καὶ πραγματικὰ ἔρχονται σὲ ἀντιστοιχία — μὲ τὸ ἐπίπεδο τῆς ἀνάπτυξης τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων, μὲ τὸ χαρακτήρα τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων. Στὴν ἀντίθετη περίπτωση θὰ εἴχομε μαζικὴ παραβίαση τῆς ἑνότητας τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων καὶ τῶν παραγωγικῶν σχέσεων μέσα στὸ σύστημα τῆς παραγωγῆς, θὰ εἴχαμε ρῆγμα στὸ σύνολο τῆς παραγωγῆς, κρίση τῆς παραγωγῆς, καταστροφὴ τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων.

Οἱ οἰκονομικὲς κρίσεις στὶς καπιταλιστικὲς χῶρες, ὅπου ἡ καπιταλιστικὴ ἀτομικὴ ἰδιοχτησία τῶν μέσων παραγωγῆς βρίσκεται σὲ κατάφωρη ἀντίθεση μὲ τὸν κοινωνικὸ χαρακτήρα τῆς πορείας τῆς παραγωγῆς μὲ τὸ χαρακτήρα τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων, εἶνε ἕνα παράδειγμα τῆς ἀσυμφωνίας ἀνάμεσα στὶς σχέσεις καὶ τὸ χαρακτήρα τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων, ἕνα παράδειγμα τῆς σύγκρουσής τους. Ἀποτέλεσμα αὐτῆς τῆς ἔλλειψης ἀντιστοιχίας εἶνε οἱ οἰκονομικὲς κρίσεις, ποὺ ὁδηγοῦν στὴν καταστροφὴ τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων· καὶ ἡ ἔλλειψη ἀντιστοιχίας ἀποτελεῖ τὴν οἰκονομικὴ βάση τῆς κοινωνικῆς ἐπανάστασης, ποὺ ἔχει προορισμὸ νὰ καταστρέψει τὶς τωρινὲς παραγωγικὲς σχέσεις καὶ νὰ δημιουργήσει καινούριες, ποὺ ἀνταποκρίνονται στὸ χαρακτήρα τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων.

Ἀπεναντίας, παράδειγμα γιὰ τὴν πλήρη ἀντιστοιχία τῶν παραγωγικῶν σχέσεων μὲ τὸ χαρακτήρα τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων εἶνε ἡ σοσιαλιστικὴ οἰκονομία στὴν Σοβιετικὴ Ἕνωση, ὅπου ἡ κοινωνικὴ ἰδιοχτησία στὰ μέσα παραγωγῆς βρίσκεται σὲ τέλεια ἀντιστοιχία μὲ τὸ χαρακτήρα τῆς πορείας τῆς παραγωγῆς καὶ ὅπου, γι αὐτό, δὲν ὑπάρχουν οὔτε οἰκονομικὲς κρίσεις, οὔτε καταστροφὴ τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων.

Ὥστε οἱ παραγωγικὲς δυνάμεις δὲν εἶνε μονάχα τὸ πιὸ κινητὸ καὶ τὸ πιὸ ἐπαναστατικὸ στοιχεῖο τῆς παραγωγῆς· εἶνε καὶ τὸ στοιχεῖο, ποὺ καθορίζει τὴν ἐξέλιξη τῆς παραγωγῆς.

Ὅ,τι λογῆς εἶνε οἱ παραγωγικὲς δυνάμεις, τέτιες πρέπει νὰ εἶνε καὶ οἱ παραγωγικὲς σχέσεις.

Ἂν ἡ κατάσταση τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων ἀπαντάει στὸ ἐρώτημα: μὲ τί εἶδους ἐργαλεῖα παραγωγῆς οἱ ἄνθρωποι παράγουν τὰ ὑλικὰ ἀγαθὰ ποὺ τοὺς εἶνε ἀπαραίτητα, ἡ κατάσταση τῶν παραγωγικῶν σχέσεων ἀπαντάει μὲ τὴ σειρά της σὲ ἄλλο ἐρώτημα: σὲ τίνος τὴν κυριότητα βρίσκονται τὰ μέσα τῆς παραγωγῆς (γῆ, δάση, νερά, ὑπέδαφος, πρῶτες ὗλες, ἐργαλεῖα παραγωγῆς, παραγωγικὰ χτίρια, μέσα μεταφορᾶς καὶ συγκοινωνίας κλπ.); Σὲ τίνος διάθεση βρίσκονται τὰ μέσα τῆς παραγωγῆς; Στὴ διάθεση ὁλόκληρης τῆς κοινωνίας, ἢ στὴ διάθεση ξεχωριστῶν ἀτόμων, ὁμάδων, τάξεων ποὺ τὰ χρησιμοποιοῦν γιὰ νὰ ἐκμεταλλεύονται ἄλλα ἄτομα, ὁμάδες, τάξεις;

Νά ἡ σχηματικὴ εἰκόνα γιὰ τὴν ἀνάπτυξη τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους χρόνους ὡς τὶς μέρες μας: πέρασμα ἀπὸ τὰ χοντροκομμένα πέτρινα ἐργαλεῖα στὸ τόξο καὶ στὰ βέλη καὶ σὲ σχέση μ' αὐτὸ πέρασμα ἀπὸ τὸν κυνηγητικὸ τρόπο ζωῆς στὸ ἡμέρωμα τῶν ζώων καὶ τὴν πρωτόγονη κτηνοτροφία· πέρασμα ἀπὸ τὰ πέτρινα ἐργαλεῖα στὰ μετάλλινα (σιδερένιο τσεκοῦρι, ἄροτρο μὲ σιδερένιο ὑνὶ κλπ.) καὶ ἀντίστοιχο πέρασμα στὴν καλλιέργεια τῶν φυτῶν καὶ τὴ γεωργία· παραπέρα καλυτέρευση τῶν μετάλλινων ἐργαλείων γιὰ τὸ δούλεμα τῶν ὑλικῶν, πέρασμα στὸ φυσερὸ τοῦ σιδηρουργοῦ, στὴν ἀγγειοπλαστικὴ καὶ ἀντίστοιχα ἀνάπτυξη τῆς χειροτεχνίας, χωρισμὸς τῆς χειροτεχνίας ἀπὸ τὴ γεωργία, ἀνάπτυξη ἀνεξάρτητης χειροτεχνικῆς παραγωγῆς καὶ κατόπι τῶν χειροτεχνικῶν ἐργαστηρίων (μανιφακτούρα). Πέρασμα ἀπὸ τὰ χειροτεχνικὰ ἐργαλεῖα τῆς παραγωγῆς στὴ μηχανὴ καὶ μετατροπὴ τῆς χειροτεχνικῆς παραγωγῆς, τῆς μανιφακτούρας, σὲ μηχανικὴ βιομηχανία· πέρασμα στὸ σύστημα τῶν μηχανῶν καὶ ἐμφάνιση τῆς σύγχρονης μεγάλης μηχανοποιημένης βιομηχανίας. Αὐτὴ εἶνε ἡ γενικὴ—πολὺ ἀτελὴς—εἰκόνα τῆς ἐξέλιξης τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων τῆς κοινωνίας στὸ διάβα τῆς ἱστορίας τῆς ἀνθρωπότητας. Ἀκόμα εἶνε αὐτονόητο πὼς ἡ ἀνάπτυξη καὶ ἡ καλυτέρευση τῶν ἐργαλείων τῆς παραγωγῆς πραγματοποιήθηκαν ἀπὸ ἀνθρώπους ποὺ ἔχουν σχέση μὲ τὴν παραγωγὴ καὶ ὄχι ἀνεξάρτητα ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους. Ὥστε μαζὶ μὲ τὴν ἀλλαγὴ καὶ τὴν ἐξέλιξη τῶν ἐργαλείων τῆς παραγωγῆς ἄλλαζαν καὶ ἐξελίσσονταν καὶ οἱ ἄνθρωποι, σὰν τὸ σπουδαιότερο στοιχεῖο τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων, ἄλλαζαν καὶ ἐξελίσσονταν ἡ παραγωγικὴ πεῖρα τους, οἱ συνήθειες τῆς δουλειᾶς τους, ἡ ἱκανότητά τους νὰ χρησιμοποιοῦν τὰ ἐργαλεῖα τῆς παραγωγῆς.

Σὲ ἀντιστοιχία μ' αὐτὲς τὶς ἀλλαγὲς καὶ μὲ τὴν ἐξέλιξη τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων τῆς κοινωνίας στὴν πορεία τῆς ἱστορίας, ἄλλαζαν καὶ ἐξελίσσονταν οἱ παραγωγικὲς σχέσεις τῶν ἀνθρώπων, οἱ οἰκονομικές τους σχέσεις.

Ἡ ἱστορία γνωρίζει πέντε βασικοὺς τύπους παραγωγικῶν σχέσεων: τὸν πρωτόγονο κοινοτικό, τὸ δουλοχτητικό, τὸ φεουδαρχικό, τὸν κεφαλαιοκρατικὸ καὶ τὸ σοσιαλιστικό.

Στὸ πρωτόγονο κοινοτικὸ σύστημα βάση τῶν παραγωγικῶν σχέσεων

εἶνε ἡ κοινωνικὴ ἰδιοχτησία στὰ μέσα τῆς παραγωγῆς. Αὐτὸ βασικὰ ἀνταποκρίνεται στὸ χαρακτήρα τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων σ' αὐτὴ τὴν περίοδο. Μὲ τὰ πέτρινα ἐργαλεῖα, καθὼς καὶ μὲ τὸ τόξο καὶ τὰ βέλη, ποὺ φάνηκαν ἀργότερα, οἱ ἄνθρωποι δὲ μποροῦσαν νὰ παλεύουν ἕνας-ἕνας μὲ τὶς δυνάμεις τῆς φύσης καὶ τὰ ἄγρια ζῶα. Γιὰ νὰ μαζέψουν τοὺς καρποὺς στὰ δάση, νὰ ψαρέψουν, νὰ χτίσουν μιὰ ὁποιαδήποτε κατοικία, οἱ ἄνθρωποι εἶνε ὑποχρεωμένοι νὰ δουλεύουν πολλοὶ μαζί, ἂν δὲ θέλουν νὰ πεθάνουν ἀπὸ τὴν πεῖνα, τ' ἀγρίμια ἢ τὶς γειτονικὲς κοινωνίες. Ἡ κοινὴ δουλειὰ ὁδηγεῖ σὲ κοινὴ ἰδιοχτησία στὰ μέσα παραγωγῆς, καθὼς καὶ στὰ προϊόντα τῆς παραγωγῆς. Δὲν ὑπάρχει ἀκόμα ἰδέα ἀτομικῆς ἰδιοχτησίας στὰ μέσα τῆς παραγωγῆς, ἂν δὲ λογαριάσουμε τὴν προσωπικὴ ἰδιοχτησία πάνω σὲ ὁρισμένα ἐργαλεῖα ποὺ εἶνε μαζὶ καὶ ὅπλα γιὰ τὴν ἄμυνα ἀπὸ τ' ἄγρια θηρία. Στὸ πρωτόγονο κοινοτικὸ σύστημα δὲν ὑπάρχει ἐκμετάλλευση, δὲν ὑπάρχουν τάξεις.

Στὸ σύστημα τῆς δουλείας βάση τῶν παραγωγικῶν σχέσεων εἶνε ἡ ἰδιοχτησία τοῦ δουλοχτήτη πάνω στὰ μέσα παραγωγῆς, καθὼς καὶ πάνω στὸ δουλευτὴ τῆς παραγωγῆς, τὸ δοῦλο, ποὺ μπορεῖ νὰ τὸν πουλήσει, νὰ τὸν ἀγοράσει, νὰ τὸ σκοτώσει σὰν κτῆνος. Οἱ τέτιες παραγωγικὲς σχέσεις ἀνταποκρίνονται βασικὰ στὴν κατάσταση τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων σ' αὐτὴ τὴν περίοδο. Ἀντὶ γιὰ πέτρινα ἐργαλεῖα οἱ ἄνθρωποι ἔχουν τόρα στὴ διάθεσή τους μετάλλινα ἐργαλεῖα. Στὴ θέση τῆς ἀθλιότατης καὶ πρωτόγονης οἰκονομίας τοῦ κυνηγιοῦ, ποὺ δὲν ἤξαιρε οὔτε τὴν κτηνοτροφία οὔτε τὴ γεωργία, φάνηκαν ἡ κτηνοτροφία, ἡ γεωργία, οἱ χειροτεχνίες, ὁ καταμερισμὸς τῆς δουλειᾶς ἀνάμεσα στοὺς διάφορους αὐτοὺς κλάδους τῆς παραγωγῆς, ἔγινε δυνατὴ ἡ ἀνταλλαγὴ τῶν προϊόντων ἀνάμεσα σὲ ἄτομα καὶ ὁμάδες καὶ ἡ συσσώρευση τοῦ πλούτου σὲ λίγα χέρια, ἡ πραγματικὴ συσσώρευση τῶν μέσων παραγωγῆς στὰ χέρια μιᾶς μειοψηφίας· ἔγινε δυνατὴ ἡ ὑποταγὴ τῆς πλειοψηφίας στὴ μειοψηφία καὶ ἡ μετατροπὴ τῆς πλειοψηφίας τῶν ἀνθρώπων σὲ δούλους. Στὸ σύστημα αὐτὸ δὲν ὑπάρχει πιὰ κοινὴ καὶ λεύτερη δουλειὰ ὅλων τῶν μελῶν τῆς κοινωνίας μέσα στὴν πορεία τῆς παραγωγῆς· κυριαρχεῖ ἡ ἀναγκαστικὴ δουλειὰ τῶν δούλων, ποὺ τοὺς ἐκμεταλλεύονται οἱ μὴ ἐργαζόμενοι δουλοχτῆτες. Γι αὐτὸ δὲν ὑπάρχει καὶ κοινὴ ἰδιοχτησία στὰ μέσα τῆς παραγωγῆς, ὅπως καὶ στὰ προϊόντα τῆς παραγωγῆς· τὴν ἀντικαθιστᾶ ἡ ἀτομικὴ ἰδιοχτησία. Ὁ δουλοχτήτης εἶνε ὁ πρῶτος καὶ βασικὸς ἀτόφιος ἰδιοχτήτης.

Πλούσιοι καὶ φτωχοί, ἐκμεταλλευτὲς καὶ ἐκμεταλλευόμενοι, ἄνθρωποι μὲ ὅλα τὰ δικαιώματα καὶ ἄνθρωποι δίχως κανένα δικαίωμα, ποὺ βρίσκονται σὲ σκληρὴ ταξικὴ πάλη ἀνάμεσά τους, τέτια εἶνε ἡ εἰκόνα τοῦ δουλοχτητικοῦ συστήματος.

Στὸ φεουδαρχικὸ σύστημα βάση τῶν παρχγωγικῶν σχέσεων εἶνε ἡ ἰδιοχτησία τοῦ φεουδάρχη πάνω στὰ μέσα τῆς παραγωγῆς καὶ ἡ ἀτελὴς ἰδιοχτησία πάνω στὸ δουλευτή, ποὺ ὁ φεουδάρχης δὲ μπορεῖ πιὰ νὰ τὸν

σκοτώσει, ἀλλὰ μπορεῖ νὰ τὸν πουλήσει, νὰ τὸν ἀγοράσει. Δίπλα στὴ φεουδαρχικὴ ἰδιοχτησία ὑπάρχει ἡ ἀτομικὴ ἰδιοχτησία τοῦ ἀγρότη καὶ τοῦ χειροτέχνη πάνω στὰ ἐργαλεῖα τῆς παραγωγῆς καὶ στὸ ἰδιωτικό του νοικοκυριό, ποὺ βασίζεται στὴν προσωπικὴ ἐργασία. Οἱ παραγωγικὲς σχέσεις ἀνταποκρίνονται βασικὰ στὴν κατάσταση τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων σ' αὐτὴ τὴν περίοδο. Ἡ παραπέρα καλυτέρεψη στὸ λυώσιμο καὶ τὴν ἐπεξεργασία τοῦ σίδερου· ἡ διάδοση τοῦ σιδερένιου ἀλετριοῦ καὶ ἀργαλειοῦ· ἡ παραπέρα ἀνάπτυξη τῆς γεωργίας, τῆς κηπουρικῆς, τῆς ἀμπελουργίας, τῆς ἐλαιουργίας· ἡ ἐμφάνιση τῶν ἐπιχειρήσεων μανιφακτούρας δίπλα στὰ ἐργαστήρια τῶν χειροτεχνῶν, αὐτὰ εἶνε τὰ χαρακτηριστικὰ γιὰ τὴν κατάσταση τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων.

Οἱ παραγωγικὲς δυνάμεις ἀπαιτοῦν ἀπὸ τὸ δουλευτὴ νὰ ἔχει κάποια πρωτοβουλία στὴν παραγωγὴ καὶ κλίση στὴ δουλειά, ἐνδιαφέρον γιὰ τὴ δουλειά. Γι αὐτὸ ὁ φεουδάρχης παρατάει τὸ δοῦλο, ποὺ δὲν ἔχει ἐνδιαφέρον γιὰ τὴ δουλειὰ καὶ τοῦ λείπει ὁλότελα ἡ πρωτοβουλία καὶ προτιμάει νὰ ἔχει νὰ κάνει μὲ τὸ δουλοπάροικο, ποὺ ἔχει τὴ δική του οἰκονομία, τὰ δικά του ἐργαλεῖα καὶ ἔχει κάποιο ἐνδιαφέρον γιὰ τὴ δουλειά, ἀπαραίτητο γιὰ νὰ καλλιεργεῖ τὴ γῆ καὶ νὰ πληρώνει στὸ φεουδάρχη σὲ εἶδος ἕνα ποσοστὸ ἀπὸ τὴ σοδειά του.

Ἐδῶ ἡ ἀτομικὴ ἰδιοχτησία ἐξελίσσεται ἀκόμα παραπέρα. Ἡ ἐκμετάλλευση εἶνε σχεδὸν τόσο σκληρὴ ὅσο καὶ στὸ δουλοχτητικὸ σύστημα, μόλις εἶνε κάπως πιὸ μαλακιά. Ἡ ταξικὴ πάλη ἀνάμεσα στοὺς ἐκμεταλλευτὲς καὶ τοὺς ἐκμεταλλευόμενους εἶνε τὸ χαρακτηριστικὸ τοῦ φεουδαρχικοῦ συστήματος.

Στὸ κεφαλαιοκρατικὸ (καπιταλιστικὸ) σύστημα βάση τῶν παραγωγικῶν σχέσεων εἶνε ἡ καπιταλιστικὴ ἰδιοχτησία στὰ μέσα τῆς παραγωγῆς χωρὶς νὰ ὑπάρχει ἰδιοχτησία πάνω στοὺς δουλευτὲς τῆς παραγωγῆς, τοὺς μισθωτοὺς ἐργάτες, ποὺ ὁ καπιταλιστὴς δὲ μπορεῖ οὔτε νὰ τοὺς σκοτώσει, οὔτε νὰ τοὺς πουλήσει, γιατὶ εἶνε λεύτεροι ἀπὸ προσωπικὴ ἐξάρτηση, δὲν ἔχουν ὅμως μέσα παραγωγῆς καὶ γιὰ νὰ μὴν πεθάνουν ἀπὸ τὴν πεῖνα εἶνε ὑποχρεωμένοι νὰ πουλᾶνε τὴν ἐργατική τους δύναμη στὸν κεφαλαιοῦχο καὶ νὰ ὑποφέρουν τὸ ζυγὸ τῆς ἐκμετάλλευσης. Δίπλα στὴν καπιταλιστικὴ ἰδιοχτησία πάνω στὰ μέσα τῆς παραγωγῆς ὑπάρχει καὶ εἶνε στὴν πρώτη περίοδο πλατειὰ διαδομένη ἡ βασισμένη στὴν προσωπικὴ ἐργασία ἀτομικὴ ἰδιοχτησία στὰ μέσα τῆς παραγωγῆς τοῦ ἀγρότη καὶ τοῦ χειροτέχνη, ποὺ ἔχουν ἀπελευθερωθεῖ ἀπὸ τὴν ἐξάρτηση τῆς δουλοπαροικίας. Τὰ ἐργαστήρια τῶν χειροτεχνῶν καὶ οἱ ἐπιχειρήσεις μανιφακτούρας ἔδωσαν τὴ θέση τους στὶς τεράστιες φάμπρικες καὶ στὰ ἐργοστάσια ποὺ εἶναι ἐφοδιασμένα μὲ μηχανές. Τὰ χτήματα τῶν εὐγενῶν, ποὺ καλλιεργοῦνταν μὲ τὰ πρωτόγονα ἀγροτικὰ ἐργαλεῖα παραγωγῆς ἔδωσαν τὴ θέση τους σὲ μεγαλοκεφαλαιοκρατικὲς ἀγροτικὲς ἐπιχειρήσεις, ποὺ διευθύνονται μὲ βάση τὴν ἀγροτεχνικὴ καὶ εἶνε ἐφοδιασμένες μὲ ἀγροτικὲς μηχανές.

Οἱ νέες παραγωγικὲς δυνάμεις ἀπαιτοῦν ἀπὸ τοὺς δουλευτὲς νὰ εἶνε πιὸ μορφωμένοι, νὰ ἔχουν μεγαλύτερη ἀντίληψη ἀπὸ τοὺς ἀποβλακωμένους καὶ ἄξεστους δουλοπάροικους, νὰ εἶνε ἱκανοὶ νὰ καταλάβουν τὴ μηχανὴ καὶ νὰ τὴ χειρίζονται σωστά. Γι αὐτὸ οἱ κεφαλαιοῦχοι προτιμοῦν νὰ ἔχουν νὰ κάνουν μὲ ἐλευθερωμένους ἀπὸ τὰ δεσμὰ τῆς δουλοπαροικίας μισθωτοὺς ἐργάτες, ποὺ νὰ εἶνε ἀρκετὰ μορφωμένοι γιὰ νὰ χειρίζονται σωστὰ τὶς μηχανές.

Ὁ καπιταλισμὸς ὅμως, ἀναπτύσσοντας τὶς παραγωγικὲς δυνάμεις σὲ τεράστιες διαστάσεις, μπλέχτηκε μέσα σὲ ἀξεδιάλυτες γι αὐτὸν ἀντιθέσεις. Παράγοντας ὅλο καὶ πιὸ πολλὰ ἐμπορεύματα καὶ ἐλαττώνοντας τὶς τιμές τους, ὁ καπιταλισμὸς ὀξύνει τὸ συναγωγισμό, καταστρέφει τὴ μάζα τῶν μικρῶν καὶ μεσαίων ἰδιοχτητῶν, τοὺς μεταβάλλει σὲ προλετάριους, κατεβάζει τὴν ἀγοραστική τους ἱκανότητα. Τὸ ἀποτέλεσμα εἶνε πὼς δὲ μπορεῖ νὰ διατεθοῦν τὰ ἐμπορεύματα ποὺ ἔχουν παραχθεῖ. Πλαταίνοντας τὴν παραγωγὴ καὶ συγκεντρώνοντας ἑκατομμύρια ἐργάτες σὲ τεράστιες φάμπρικες καὶ ἐργοστάσια, ὁ καπιταλισμὸς δίνει κοινωνικὸ χαρακτῆρα στὴν πορεία τῆς παραγωγῆς καὶ ὑπονομεύει ἔτσι τὴν ἴδια του τὴ βάση, γιατὶ ὁ κοινωνικὸς χαρακτῆρας τῆς πορείας τῆς παραγωγικῆς ἀπαιτεῖ τὴν κοινωνικὴ ἰδιοχτησία στὰ μέσα τῆς παραγωγῆς, ἐνῶ ἡ ἰδιοχτησία τῶν μέσων τῆς παραγωγῆς μένει ἰδιοχτησία ἀτομική, καπιταλιστική, ἀσυμβίβαστη μὲ τὸν κοινωνικὸ χαρακτῆρα τῆς πορείας τῆς παραγωγῆς.

Αὐτὲς οἱ ἀνειρήνευτες ἀντιθέσεις ἀνάμεσα στὸ χαρακτῆρα τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων καὶ τὶς παραγωγικὲς σχέσεις γίνονται αἰσθητὲς στὶς περιοδικὲς κρίσεις ὑπερπαραγωγῆς, ὅπου οἱ κεφαλαιοῦχοι ἐξ αἰτίας τῆς καταστροφῆς τῶν μαζῶν τοῦ πληθυσμοῦ ποὺ δημιούργησαν οἱ ἴδιοι, δὲ βρίσκουν ζήτηση μὲ ἱκανότητα πληρωμῆς καὶ ἀναγκάζονται νὰ καῖνε τὰ τρόφιμα, νὰ καταστρέφουν ἕτοιμα ἐμπορεύματα, νὰ σταματοῦν τὴν παραγωγή, νὰ καταστρέφουν τὶς παραγωγικὲς δυνάμεις, τὴ στιγμὴ ποὺ ἑκατομμύρια ἀνθρώπων ὑποφέρουν ἀπὸ τὴν ἀνεργία καὶ τὴν πεῖνα, ὄχι γιατὶ ὑπάρχει ἔλλειψη ἐμπορευμάτων, ἀλλὰ γιατὶ ἔχουν παραχθεῖ πάρα πολλά.

Αὐτὸ θὰ πεῖ πὼς οἱ κεφαλαιοκρατικὲς παραγωγικὲς σχέσεις ἔπαψαν ν' ἀνταποκρίνονται στὴν κατάσταση τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων τῆς κοινωνίας καὶ μπῆκαν σὲ ἀνειρήνευτη ἀντίθεση μ' αὐτές. Αὐτὸ θὰ πεῖ πὼς ὁ καπιταλισμὸς ἐγκυμονεῖ τὴν ἐπανάσταση, ποὺ εἶνε προορισμένη ν' ἀντικαταστήσει τὴν τωρινὴ κεφαλαιοκρατικὴ ἰδιοχτησία πάνω στὰ μέσα τῆς παραγωγῆς μὲ τὴ σοσιαλιστικὴ ἰδιοχτησία.

Αὐτὸ θὰ πεῖ πὼς ἡ ὀξύτατη ταξικὴ πάλη ἀνάμεσα στοὺς ἐκμεταλλευτὲς καὶ τοὺς ἐκμεταλλευόμενους ἀποτελεῖ βασικὸ χαρακτηριστικὸ τοῦ κεφαλαιοκρατικοῦ συστήματος.

Στὸ σοσιαλιστικὸ καθεστώς, ποὺ γιὰ τὴν ὥρα ἔχει πραγματοποιηθεῖ

μονάχα στή Σοβιετική Ένωση, βάση τών παραγωγικών σχέσεων είνε ή κοινωνική ιδιοχτησία στά μέσα παραγωγής. Έδώ δέν υπάρχουν πιά ούτε έκμεταλλευτές, ούτε έκμεταλλευόμενοι. Τά προϊόντα πού παράγονται, μοιράζονται άνάλογα μέ τή δουλειά τού καθενός, σύμφωνα μέ τήν άρχή «όποιος δέ δουλεύει δέν τρώει». Οί άμοιβαίες σχέσεις τών άνθρώπων μέσα στήν πορεία τής παραγωγής είνε έδώ σχέσεις συντροφικής συνεργασίας καί σοσιαλιστικής άλληλοβοήθειας άνάμεσα σέ άνθρώπους έλεύθερους άπό έκμετάλλευση. Έδώ οί παραγωγικές σχέσεις άντιστοιχούν πέρα γιά πέρα στήν κατάσταση τών παραγωγικών δυνάμεων, γιατί ό κοινωνικός χαρακτήρας τής πορείας τής παραγωγής στηρίζεται στήν κοινωνική ιδιοχτησία στά μέσα τής παραγωγής.

Γι αύτό ή σοσιαλιστική παραγωγή στή Σοβιετική Ένωση δέν ξαίρει τίς περιοδικές κρίσεις υπερπαραγωγής καί όλους τούς παραλογισμούς πού σχετίζονται μ' αύτές.

Γι αύτό οί παραγωγικές δυνάμεις άναπτύσσονται έδώ μέ γοργότερο ρυθμό, άφού οί παραγωγικές σχέσεις πού άνταποκρίνονται σ' αύτές τίς δυνάμεις δίνουν άπεριόριστη άπλα στήν τέτια άνάπτυξη.

Αύτή είνε ή εικόνα τής έξέλιξης τών παραγωγικών σχέσεων τών άνθρώπων στό διάβα τής ιστορίας τής άνθρωπότητας. Αύτή τήν έξάρτηση έχει ή έξέλιξη τών παραγωγικών σχέσεων άπό τήν έξέλιξη τών παραγωγικών δυνάμεων τής κοινωνίας, πρώτ' άπ' όλα άπό τήν έξέλιξη τών έργαλείων τής παραγωγής, έξάρτηση πού κάνει τίς άλλαγές καί τήν έξέλιξη τών παραγωγικών δυνάμεων νά οδηγήσουν άργά ή γρήγορα σέ άντίστοιχες άλλαγές καί έξέλιξη τών παραγωγικών σχέσεων.

«Ή χρησιμοποίηση καί ή δημιουργία τών μέσων έργασίας («μέσα έργασίας» ό Μάρξ έννοεί κυρίως τά έργαλεία τής παραγωγής· σημ. συντ.), λέει ό Μάρξ, άν καί χαρακτηρίζουν σέ έμβρυακή μορφή καί μερικά είδη ζώων, άποτελούν ειδικό χαρακτηριστικό γνώρισμα τής πορείας τής άνθρώπινης έργασίας καί γι αύτό ό Φραγκλίνος δίνει τόν ορισμό ότι ό άνθρωπος είνε ζώο πού φκιάχνει έργαλεία. Τά λείψανα τών μέσων έργασίας έχουν γιά τή μελέτη τών έξαφανισμένων κοινωνικο-οικονομικών σχηματισμών τήν ίδια σπουδαιότητα, πού έχουν τά λείψανα τών σκελετών γιά τή μελέτη τού οργανισμού τών έξαφανισμένων ζωϊκών ειδών. Οί οικονομικές έποχές διαφέρουν όχι άπό τό τί παράγεται, άλλά άπό τό πώς παράγεται. Τά μέσα έργασίας δέν είνε μόνο τό μέτρο γιά τήν έξέλιξη τής άνθρώπινης έργατικής δύναμης, μά καί ό δείχτης τών κοινωνικών σχέσεων, πού δείχνει πώς συντελείται ή έργασία». (*Κ. Μάρξ:* «Τό κεφάλαιο», τόμ. 1ος, σελ. 121, 196, έκδοση 1935).

Καί παρακάτω.

«Οί κοινωνικές σχέσεις συνδέονται στενά μέ τίς παραγωγικές δυνά-

μεις. Ἀποχτώντας καινούριες παραγωγικὲς δυνάμεις οἱ ἄνθρωποι ἀλλάζουν τὸν τρόπο τῆς παραγωγῆς τους· καὶ μὲ τὴν ἀλλαγὴ τοῦ τρόπου τῆς παραγωγῆς, τοῦ τρόπου ποὺ ἐξασφαλίζουν τὴ ζωή τους, ἀλλάζουν καὶ ὅλες τὶς κοινωνικές τους σχέσεις. Ὁ χερόμυλος μᾶς δίνει τὴν κοινωνία μὲ τὸν ἄρχοντα (φεουδάρχη) ἐπικεφαλῆς, ὁ ἀτμόμυλος τὴν κοινωνία μὲ τὸ βιομήχανο κεφαλαιοκράτη». (*Κ. Μὰρξ* καὶ *Φ. Ἔνγκελς*, «Ἄπαντα», τομ. 5ος, σελ. 364).

«Ἀδιάκοπα συντελεῖται ἡ κίνηση τῆς αὔξησης τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων, ἡ καταστροφὴ τῶν κοινωνικῶν σχέσεων, ἡ γέννηση ἰδεῶν, ἀκίνητη εἶνε μόνο ἡ ἀφηρημένη ἔννοια τῆς κίνησης». (Στὸ ἴδιο ἔργο, σελ. 364).

Χαρακτηρίζοντας τὸν ἱστορικὸ ὑλισμὸ ὅπως διατυπώνεται στὸ Μανιφέστο τοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος, ὁ Ἔνγκελς λέει:

«.........Ἡ οἰκονομικὴ παραγωγὴ καὶ ἡ διάρθρωση τῆς κοινωνίας ποὺ ἀναγκαστικὰ βγαίνει ἀπ' αὐτή, ἀποτελοῦν σὲ ὁποιαδήποτε ἱστορικὴ ἐποχὴ τὴ βάση τῆς πολιτικῆς καὶ πνευματικῆς της ἱστορίας..... Σύμφωνα μ' αὐτό, ἀπὸ τὸν καιρὸ τῆς ἀποσύνθεσης τῆς πρωτόγονης κοινωνικῆς γαιοχτησίας, ὅλη ἡ ἱστορία ὑπῆρξε ἱστορία τῆς πάλης τῶν τάξεων, τῆς πάλης ἀνάμεσα σὲ ἐκμεταλλευόμενες καὶ ἐκμεταλλεύτριες, σὲ ὑποτελεῖς καὶ κυρίαρχες τάξεις στὶς διάφορες βαθμίδες τῆς κοινωνικῆς ἐξέλιξης.... Τόρα ἡ πάλη αὐτὴ ἔφτασε σὲ μιὰ βαθμίδα, ὅπου ἡ τάξη ποὺ ὑφίσταται τὴν ἐκμετάλλευση καὶ τὴν καταπίεση (τὸ προλεταριάτο) δὲ μπορεῖ ν' ἀπελευθερωθεῖ ἀπὸ τὴν τάξη, ποὺ τὸ ἐκμεταλλεύεται καὶ τὸ καταπιέζει (τὴν ἀστικὴ τάξη), δίχως ν' ἀπελευθερώσει ταυτόχρονα γιὰ πάντα ὁλόκληρη τὴν κοινωνία ἀπὸ τὴν ἐκμετάλλευση, τὴν καταπίεση καὶ τὴν πάλη τῶν τάξεων.....». (Πρόλογος τοῦ Φρ. Ἔνγκελς στὴ γερμανικὴ ἔκδοση τοῦ «Μανιφέστου»).

Τρίτη ἰδιομορφία τῆς παραγωγῆς εἶνε πὼς οἱ καινούριες παραγωγικὲς δυνάμεις καὶ οἱ ἀντίστοιχές τους παραγωγικὲς σχέσεις δὲ φανερώνονται χωριστὰ ἀπὸ τὸ παλιὸ σύστημα, ὕστερα ἀπὸ τὴν ἐξαφάνιση τοῦ παλιοῦ συστήματος, ἀλλὰ μέσα στοὺς κόλπους τοῦ παλιοῦ συστήματος. Φανερώνονται ὄχι σὰν ἀποτέλεσμα μιᾶς προμελετημένης συνειδητῆς δράσης τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ αὐθόρμητα, ἀσυνείδητα, ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὴ θέληση τῶν ἀνθρώπων. Τὸ φανέρωμα γίνεται αὐθόρμητα καὶ ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὴ θέληση τῶν ἀνθρώπων γιὰ δυὸ λόγους:

Πρῶτο, γιατὶ οἱ ἄνθρωποι δὲν εἶνε λεύτεροι νὰ διαλέξουν τοῦτον ἢ ἐκεῖνον τὸν τρόπο παραγωγῆς, ἀφοῦ κάθε νέα γενιὰ μπαίνοντας στὴ ζωὴ βρίσκει ἕτοιμες τὶς παραγωγικὲς δυνάμεις καὶ τὶς παραγωγικὲς σχέσεις, σὰν ἀποτέλεσμα τῆς δουλειᾶς τῶν περασμένων γενιῶν. Καὶ γι αὐτὸ εἶνε ἀναγκασμένη νὰ δεχτεῖ στὸν πρῶτο καιρὸ ὅ,τι βρίσκει ἕτοιμο στὸν τομέα τῆς παρα-

γωγῆς καὶ νὰ βολευτεῖ μ' αὐτὸ γιὰ νὰ μπορέσει νὰ παράγει ὑλικὰ ἀγαθά.

Δεύτερο, γιατὶ καλυτερεύοντας τοῦτο ἢ ἐκεῖνο τὸ ἐργαλεῖο τῆς παραγωγῆς, τοῦτο ἢ ἐκεῖνο τὸ στοιχεῖο τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων, οἱ ἄνθρωποι δὲν ἔχουν συνείδηση, δὲν καταλαβαίνουν καὶ οὔτε βάζουν στὸ νοῦ τους σὲ τί κοινωνικὰ ἀποτελέσματα πρόκειται νὰ τοὺς ὁδηγήσουν αὐτὲς οἱ τελειοποιήσεις. Σκέφτονται μονάχα τὰ καθημερινά τους συμφέροντα, δηλ. πῶς νὰ κάνουν πιὸ εὔκολη τὴ δουλειά τους καὶ ν' ἀποχτήσουν ἄμεσο καὶ χεροπιαστὸ ὄφελος γιὰ τὸν ἑαυτό τους.

Ὅταν μερικὰ μέλη τῆς πρωτόγονης κοινοτικῆς κοινωνίας περνοῦσαν σιγὰ-σιγὰ καὶ ψηλαφητὰ ἀπὸ τὰ πέτρινα ἐργαλεῖα στὰ σιδερένια, δὲν ἤξαιραν φυσικά, οὔτε καὶ βάζαν στὸ νοῦ τους, τί κοινωνικὰ ἀποτελέσματα θὰ εἶχε αὐτὴ ἡ καινοτομία, δὲν καταλάβαιναν καὶ δὲν εἴχανε συνείδηση πὼς τὸ πέρασμα στὰ μετάλλινα ἐργαλεῖα σημαίνει ἀνατροπὴ στὴν παραγωγή, πὼς θὰ ὁδηγήσει τελικὰ στὸ σύστημα τῆς δουλείας. Θέλανε ἁπλῶς νὰ κάνουν τὴ δουλειά τους πιὸ εὔκολη καὶ νὰ πετύχουν ἕνα ἄμεσο χεροπιαστὸ ὄφελος. Ἡ συνειδητή τους δράση περιοριζόταν στὰ στενὰ πλαίσια τῆς καθημερινῆς προσωπικῆς ὠφέλειας.

Ὅταν στὴν περίοδο τοῦ φεουδαρχικοῦ συστήματος ἡ νεαρὴ ἀστικὴ τάξη τῆς Εὐρώπης ἄρχιζε νὰ χτίζει, δίπλα στὰ μικρὰ ἐργαστήρια τῶν συντεχνιῶν, τὶς μεγάλες ἐπιχειρήσεις μανιφακτούρας καὶ κινοῦσε ἔτσι πρὸς τὰ μπρὸς τὶς παραγωγικὲς δυνάμεις τῆς κοινωνίας, δὲν ἤξαιρε βέβαια καὶ οὔτε ἔβαζε στὸ νοῦ της, τί κοινωνικὲς συνέπειες θὰ ἔχει αὐτὴ ἡ καινοτομία. Δὲν εἶχε συνείδηση καὶ δὲν καταλάβαινε πὼς «ἡ μικρὴ» αὐτὴ καινοτομία θὰ ἔφερε τέτια ἀνακατάταξη τῶν κοινωνικῶν δυνάμεων, ποὺ θάπρεπε νὰ τελειώσει μὲ ἐπανάσταση καὶ ἐνάντια στὴ βασιλικὴ ἐξουσία, ποὺ τόσο πάτχιζε γιὰ τὴν εὔνοιά της καὶ ἐνάντια στοὺς εὐγενεῖς, ποὺ στὶς γραμμές τους συχνὰ ὀνειρεύονταν νὰ βρεθοῦν οἱ καλύτεροι ἐκπρόσωποι τῶν νέων ἀστῶν. Ἡ ἀστικὴ τάξη ἤθελε ἁπλῶς νὰ φτηνήνει τὴν παραγωγὴ ἐμπορευμάτων, νὰ ρίξει πιὸ πολλὰ ἐμπορεύματα στὶς ἀγορὲς τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Ἀμερικῆς, ποὺ μόλις εἶχε ἀνακαλυφθεῖ καὶ νὰ πραγματοποιήσει μεγαλύτερα κέρδη. Ἡ συνειδητή της δράση περιοριζότανε στὰ στενὰ πλαίσια αὐτῆς τῆς καθημερινῆς πράξης.

Ὅταν οἱ ρῶσοι κεφαλαιοκράτες, μαζὶ μὲ τοὺς ξένους κεφαλαιοκράτες, ἵδρυαν ἐντατικὰ στὴ Ρωσία τὴ σύγχρονη μηχανοποιημένη μεγάλη βιομηχανία, ἀφήνοντας ἀπείραχτο τὸν τσαρισμὸ καὶ ρίχνοντας τοὺς ἀγρότες βορὰ στοὺς τσιφλικάδες, δὲν ἤξαιραν βέβαια οὔτε ἔβαζαν στὸ νοῦ τους, ποιὲς **κοινωνικὲς** συνέπειες θὰ εἶχε ἡ σοβαρὴ αὐτὴ ἀνάπτυξη τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων, δὲν εἶχαν συνείδηση οὔτε καὶ καταλάβαιναν, πὼς αὐτὸ τὸ σοβαρὸ πήδημα στὸν τομέα τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων τῆς κοινωνίας θὰ φέρει τέτια ἀνακατάταξη τῶν κοινωνικῶν δυνάμεων ποὺ θὰ κάνει δυνατὸ

στὸ προλεταριάτο νὰ πάρει μὲ τὸ μέρος του τὴν ἀγροτιὰ καὶ νὰ πραγματοποιήσει τὴ νικηφόρα σοσιαλιστικὴ ἐπανάσταση. Ἤθελαν ἁπλῶς νὰ πλατύνουν στὸ ἔπακρο τὴ βιομηχανικὴ παραγωγή, νὰ κατακτήσουν τὴν τεράστια ἐσωτερικὴ ἀγορά, νὰ γίνουν μονοπωλητὲς καὶ ν' ἀπομυζοῦν ἀπὸ τὴ λαϊκὴ οἰκονομία ὅσο τὸ δυνατὸ περισσότερα κέρδη. Ἡ συνειδητὴ δράση τους δὲν ξεπερνοῦσε τὰ καθημερινὰ στενὰ πρακτικὰ συμφέροντά τους.

Ὁ Μὰρξ λέει σχετικὰ μ' αὐτό:

«Στὴν κοινωνικὴ παραγωγὴ τῆς ζωῆς τους (δηλ. στὴν παραγωγὴ τῶν ὑλικῶν ἀγαθῶν, ποὺ εἶνε ἀναγκαῖα γιὰ τὴ ζωὴ τῶν ἀνθρώπων) οἱ ἄνθρωποι ἔρχονται σὲ καθορισμένες, ἀναγκαῖες, ἀ ν ε ξ ά ρ τ η τ ε ς (ὑπογράμμιση τῆς συντ.) ἀπὸ τὴ θέλησή τους σχέσεις, τὶς παραγωγικὲς σχέσεις, ποὺ ἀντιστοιχοῦν σὲ ὁρισμένο βαθμὸ ἐξέλιξης τῶν ὑλικῶν παραγωγικῶν δυνάμεων». (*Κ. Μάρξ*, Διαλεχτὰ Ἔργα, τόμ. 1ος, σελ. 269).

Αὐτὸ ὅμως δὲ θὰ πεῖ πὼς ἡ ἀλλαγὴ τῶν παραγωγικῶν σχέσεων καὶ τὸ πέρασμα ἀπὸ τὶς παλιὲς παραγωγικὲς σχέσεις στὶς νέες γίνεται ὁμαλά, χωρὶς συγκρούσεις, χωρὶς κλονισμούς. Ἀπεναντίας, τὸ τέτιο πέρασμα γίνεται συνήθως μὲ τὴν ἐπαναστατικὴ ἀνατροπὴ τῶν παλιῶν παραγωγικῶν σχέσεων καὶ τὴν ἐγκαθίδρυση τῶν νέων. Ὡς μιὰ ὁρισμένη περίοδο ἡ ἐξέλιξη τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων καὶ οἱ ἀλλαγὲς στὸν τομέα τῶν παραγωγικῶν σχέσεων κυλᾶνε αὐθόρμητα, ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὴ θέληση τῶν ἀνθρώπων. Αὐτὸ ὅμως γίνεται μονάχα ὡς μιὰ ὁρισμένη στιγμή, ὡς τὴ στιγμὴ ποὺ οἱ παραγωγικὲς δυνάμεις ποὺ φανερώθηκαν καὶ ἀναπτύσσονται θὰ κατορθώσουν νὰ ὡριμάσουν ὅσο πρέπει. Ὅταν οἱ νέες παραγωγικὲς δυνάμεις ἔχουν ὡριμάσει, οἱ παραγωγικὲς σχέσεις ποὺ ὑπάρχουν καὶ οἱ φορεῖς τους, οἱ κυρίαρχες τάξεις, μετατρέπονται σὲ ἀνυπέρβλητο φραγμὸ ποὺ μπορεῖ νὰ παραμεριστεῖ μόνο μὲ τὴ συνειδητὴ δράση τῶν νέων τάξεων, μὲ τὴ βίαιη δράση τῶν νέων τάξεων, μὲ τὴν ἐπανάσταση. Ἐδῶ φαίνεται μὲ ἐξαιρετικὴ διαύγεια ὁ τ ε ρ ά σ τ ι ο ς ρ ό λ ο ς τῶν νέων κοινωνικῶν ἰδεῶν, τῶν νέων πολιτικῶν θεσμῶν, τῆς νέας πολιτικῆς ἐξουσίας, ποὺ εἶνε προορισμένοι νὰ καταργήσουν μὲ τὴ βία τὶς παλιὲς παραγωγικὲς σχέσεις. Πάνω στὴ βάση τῆς σύγκρουσης ἀνάμεσα στὶς νέες παραγωγικὲς δυνάμεις καὶ στὶς παλιὲς παραγωγικὲς σχέσεις, πάνω στὴ βάση τῶν νέων οἰκονομικῶν ἀναγκῶν τῆς κοινωνίας, γεννιοῦνται οἱ νέες κοινωνικὲς ἰδέες, οἱ νέες ἰδέες ὀργανώνουν καὶ κινητοποιοῦν τὶς μάζες, οἱ μάζες συνενώνονται σὲ μιὰ νέα πολιτικὴ στρατιά, δημιουργοῦν μιὰ νέα ἐπαναστατικὴ ἐξουσία καὶ τὴ χρησιμοποιοῦν γιὰ νὰ ἐξαφανίσουν μὲ τὴ βία τὴν παλιὰ τάξη πραγμάτων στὸν τομέα τῶν παραγωγικῶν σχέσεων, γιὰ νὰ θεμελιώσουν νέο καθεστώς. Ἡ αὐθόρμητη πορεία τῆς ἐξέλιξης παραχωρεῖ τὴ θέση της στὴ συνειδητὴ δράση τῶν ἀνθρώπων, ἡ εἰρηνικὴ ἀνάπτυξη στὴ βίαιη ἀνατροπή, ἡ ἐξέλιξη στὴν ἐπανάσταση.

«Τὸ προλεταριάτο, λέει ὁ Μὰρξ, στὴν πάλη του ἐνάντια στὴν ἀστικὴ

τάξη ἑνώνεται ἐξάπαντος σὲ τάξη..... μὲ τὴν ἐπανάσταση μετατρέπεται σὲ τάξη κυρίαρχη καὶ σὰν τάξη κυρίαρχη καταργεῖ μὲ τὴ βία τὶς παλιὲς παραγωγικὲς σχέσεις». (*Κ. Μάρξ* καὶ *Φρ. Ἔνγκελς*, «Τὸ Μανιφέστο τοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος», ἔκδοση 1938, σελ. 52).

Καὶ παρακάτω.

«Τὸ προλεταριάτο θὰ χρησιμοποιήσει τὴν πολιτική του κυριαρχία γιὰ ν' ἀποσπάσει ἀπὸ τὴν ἀστικὴ τάξη βῆμα μὲ βῆμα, ὅλο τὸ κεφάλαιο, νὰ συγκεντρώσει ὅλα τὰ ἐργαλεῖα τῆς παραγωγῆς στὰ χέρια τοῦ κράτους, δηλ. τοῦ προλεταριάτου, ποὺ εἶνε ὀργανωμένο σὰν κυρίαρχη τάξη καὶ ὅσο τὸ δυνατὸ πιὸ γρήγορα ν' αὐξήσει τὸ σύνολο τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων». (Στὸ ἴδιο ἔργο, σελ. 50).

«Ἡ βία εἶνε ἡ μαμὴ κάθε παλιᾶς κοινωνίας ὅταν αὐτὴ ἐγκυμονεῖ μιὰ καινούρια». (*Κ. Μάρξ*, τὸ *Κεφάλαιο*, τόμ. 1ος, σελ. 603, ἔκδ. 1935). Στὸν ἱστορικὸ πρόλογο τοῦ περίφημου βιβλίου του «*Κριτικὴ τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας*», τὸ 1859, ὁ Μὰρξ ἔδωσε τὴν παρακάτω μεγαλοφυῆ διατύπωση τοῦ ὑστορικοῦ ὑλισμοῦ.

«Στὴν κοινωνικὴ παραγωγὴ τῆς ζωῆς τους, οἱ ἄνθρωποι ἔρχονται σὲ ὁρισμένες, ἀναγκαῖες, ἀνεξάρτητες ἀπὸ τὴ θέλησή τους σχέσεις, σὲ παραγωγικὲς σχέσεις, ποὺ ἀντιστοιχοῦν σὲ ὁρισμένο βαθμὸ ἀνάπτυξης τῶν ὑλικῶν παραγωγικῶν τους δυνάμεων. Τὸ σύνολο αὐτῶν τῶν παραγωγικῶν σχέσεων ἀποτελεῖ τὴν οἰκονομικὴ διάρθρωση τῆς κοινωνίας, τὴν πραγματικὴ βάση, ποὺ πάνω της πυργώνεται τὸ νομικὸ καὶ πολιτικὸ ἐποικοδόμημα καὶ ποὺ τῆς ἀντιστοιχοῦν ὁρισμένες μορφὲς τῆς κοινωνικῆς συνείδησης. Ὁ τρόπος παραγωγῆς τῆς ὑλικῆς ζωῆς καθορίζει τὴν κοινωνική, πολιτικὴ καὶ πνευματικὴ πορεία (προτσὲς) τῆς ζωῆς γενικά. Δὲν καθορίζει ἡ συνείδηση τῶν ἀνθρώπων τὸ εἶναι τους, ἀπεναντίας τὸ κοινωνικὸ εἶναι τους καθορίζει τὴ συνείδηση τους. Σὲ ὁρισμένη βαθμίδα τῆς ἐξέλιξης τους, οἱ ὑλικὲς παραγωγικὲς δυνάμεις τῆς κοινωνίας ἔρχονται σὲ ἀντίθεση μὲ τὶς ὑπάρχουσες παραγωγικὲς σχέσεις ἢ — πρᾶγμα ποὺ εἶνε μόνο ἡ νομικὴ ἔκφραση τοῦ ἴδιου ζητήματος — μὲ τὶς σχέσεις ἰδιοχτησίας, μέσα στὶς ὁποῖες ἀναπτύσσονταν ὡς τόρα. Ἀπὸ μορφὲς ἀνάπτυξης τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων οἱ σχέσεις αὐτὲς μεταβάλλονται σὲ δεσμά τους. Τότε ἔρχεται ἡ ἐποχὴ τῆς κοινωνικῆς ἐπανάστασης. Μὲ τὴν ἀλλαγὴ τῆς οἰκονομικῆς βάσης συντελεῖται πολὺ γρήγορα ἡ ἀνατροπὴ σὲ ὁλόκληρο τὸ τεράστιο ἐποικοδόμημα. Ἐξετάζοντας τέτιες ἀνατροπές, εἶνε ἀνάγκη νὰ διακρίνουμε πάντα τὴν ὑλικὴ ἀνατροπὴ στοὺς οἰκονομικοὺς ὅρους τῆς παραγωγῆς, ὅπως τὴ διαπιστώνει μὲ ἀκρίβεια ἡ φυσικὴ ἐπιστήμη, ἀπὸ τὶς νομικές, πολιτικές, θρησκευτικές, καλλιτεχνικὲς ἢ φιλοσοφικές, μὲ δυὸ λόγια ἀπὸ τὶς ἰδεολογικὲς μορφές, μέσα στὶς ὁποῖες οἱ ἄνθρωποι συνειδητοποιοῦν αὐτὴ

τὴ σύγκρουση καὶ παλεύουν μαζί της. Ὅπως δὲ μποροῦμε νὰ κρίνουμε ἕνα ἄτομο μὲ βάση τὸ τί σκέφτεται τὸ ἴδιο γιὰ τὸν ἑαυτό του, κατὰ τὸν ἴδιο ἀκριβῶς τρόπο δὲν πρέπει νὰ κρίνουμε μιὰ παρόμοια ἐποχὴ ἀνατροπῆς ἀπὸ τὴ συνείδηση της. Ἀπεναντίας πρέπει νὰ ἐξηγήσουμε τὴ συνείδηση αὐτὴ μὲ τὶς ἀντιθέσεις τῆς ὑλικῆς ζωῆς, μὲ τὴ σύγκρουση ποὺ ὑπάρχει ἀνάμεσα στὶς κοινωνικὲς παραγωγικὲς σχέσεις. Κανένας κοινωνικὸς σχηματισμὸς δὲν πεθαίνει πρὶν ἀναπτυχθοῦν ὅλες οἱ παραγωγικὲς δυνάμεις ποὺ αὐτὸς τοὺς δίνει ἀρκετὴ ἄπλα καὶ οἱ νέες, οἱ ἀνώτερες παραγωγικὲς σχέσεις ποτὲ δὲ φανερώνονται, πρὶν ὡριμάσουν οἱ ὑλικοὶ ὅροι τῆς ὕπαρξης τους μέσα στοὺς κόλπους τῆς ἴδιας τῆς παλιᾶς κοινωνίας. Γι αὐτὸ ἡ ἀνθρωπότητα βάζει πάντα μπροστά της μόνο τὰ καθήκοντα ἐκεῖνα ποὺ εἶνε σὲ θέση νὰ λύσει, γιατὶ μὲ μιὰ προσεχτικότερη ἐξέταση γίνεται πάντα φανερὸ πὼς τὸ ἴδιο τὸ καθῆκον ξεπηδάει μόνο τότε ὅταν οἱ ὑλικοὶ ὅροι γιὰ τὴ λύση του ὑπάρχουν κιόλας ἢ τοὐλάχιστο βρίσκονται στὴν πορεία τοῦ γίγνεσθαι». (*Κ. Μάρξ*, Διαλεχτὰ ἔργα, τόμ. 1ος, σελ. 269 - 279).

Ἔτσι βάζει τὸ ζήτημα ὁ μαρξιστικὸς ὑλισμὸς ἐφαρμοσμένος στὴν κοινωνικὴ ζωή, στὴν ἱστορία τῆς κοινωνίας.

Τέτια εἶνε τὰ βασικὰ χαραχτηριστικὰ τοῦ διαλεχτικοῦ καὶ τοῦ ἱστορικοῦ ὑλισμοῦ.

Ἀπ᾽ αὐτὰ φαίνεται τί θεωρητικὸ πλοῦτο ἔσωσε ὁ Λένιν γιὰ τὸ κόμμα ἀπὸ τὶς ἐπιβουλὲς τῶν ἀναθεωρητῶν καὶ τῶν ἐκφυλισμένων στοιχείων καὶ τί σπουδαία σημασία εἶχε ἡ ἐμφάνιση τοῦ ἔργου τοῦ Λένιν «Ὑλισμὸς καὶ ἐμπειριοκριτικισμὸς» γιὰ τὴν ἀνάπτυξη τοῦ κόμματός μας.

3. — ΜΠΟΛΣΕΒΙΚΟΙ ΚΑΙ ΜΕΝΣΕΒΙΚΟΙ ΣΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΗΣ ΑΝΤΙΔΡΑΣΗΣ ΤΟΥ ΣΤΟΛΥΠΙΝ. — Η ΠΑΛΗ ΤΩΝ ΜΠΟΛΣΕΒΙΚΩΝ ΕΝΑΝΤΙΑ ΣΤΟΥΣ ΛΙΚΒΙΝΤΑΡΙΣΤΕΣ ΚΑΙ ΣΤΟΥΣ ΟΤΖΟΒΙΣΤΕΣ

Στὰ χρόνια τῆς ἀντίδρασης ἡ δουλειὰ στὶς κομματικὲς ὀργανώσεις ἦταν πολὺ πιὸ δύσκολη παρὰ στὴν προηγούμενη περίοδο, ποὺ ἀναπτύσσονταν ἡ ἐπανάσταση. Ὁ ἀριθμὸς τῶν μελῶν τοῦ κόμματος ἐλαττώθηκε σοβαρά. Πολλοὶ μικροαστοὶ συνοδοιπόροι τοῦ κόμματος, πρὸ πάντων διανοούμενοι, ἐγκατέλειπαν τὶς γραμμὲς τοῦ κόμματος γιατὶ φοβόνταν τὶς καταδιώξεις ἀπὸ τὴν τσαρικὴ κυβέρνηση.

Ὁ Λένιν σημείωσε, πὼς σὲ τέτιες στιγμὲς τὰ ἐπαναστατικὰ κόμματα πρέπει νὰ συμπληρώνουν τὴ μόρφωσή τους. Στὴν περίοδο τῆς ἀνόδου τῆς ἐπανάστασης ἔμαθαν νὰ ἐπιτίθενται. Στὴν περίοδο τῆς ἀντίδρασης πρέπει νὰ μάθουν πῶς νὰ ὑποχωροῦν σωστά, πῶς νὰ περνοῦν στὴν παρανομία, πῶς νὰ διατηροῦν καὶ νὰ δυναμώνουν τὸ παράνομο κόμμα, πῶς νὰ χρησιμοποιοῦν

τὶς νόμιμες δυνατότητες, τὶς καθελογῆς νόμιμες καὶ ἰδιαίτερα τὶς μαζικὲς ὀργανώσεις, γιὰ νὰ στερεώσουν τοὺς δεσμούς τους μὲ τὶς μάζες.

Οἱ μενσεβίκοι ὑποχωροῦσαν πανικόβλητοι, μὴ πιστεύοντας πὼς ἦταν δυνατὸ νὰ ἔχουμε καινούργια ἄνοδο τῆς ἐπανάστασης, ἀπαρνοῦνταν ἐπαίσχυντα τὰ ἐπαναστατικὰ αἰτήματα τοῦ προγράμματος καὶ τὰ ἐπαναστατικὰ συνθήματα τοῦ κόμματος, ἤθελαν νὰ διαλύσουν, νὰ ἐκμηδενίσουν τὸ παράνομο ἐπαναστατικὸ κόμμα τοῦ προλεταριάτου. Γι αὐτὸ οἱ μενσεβίκοι αὐτοῦ τοῦ εἴδους ὀνομαστήκαν λικβινταριστές[1].

Ἀντίθετα ἀπ' τοὺς μενσεβίκους οἱ μπολσεβίκοι ἦταν βέβαιοι πὼς στὰ κοντινὰ χρόνια θὰ ἔχουμε ἐπαναστατικὴ ἄνοδο καὶ πὼς τὸ κόμμα εἶχε τὸ καθῆκον νὰ προετοιμάσει τὶς μάζες γιὰ τὴν καινούρια αὐτὴ ἄνοδο. Τὰ βασικὰ καθήκοντα τῆς ἐπανάστασης δὲν εἶχαν λυθεῖ. Ἡ ἀγροτιὰ δὲν πῆρε τὴ γῆ τῶν τσιφλικάδων, οἱ ἐργάτες δὲν πέτυχαν τὸ ὀχτάωρο, δὲν ἀνατράπηκε ἡ λαομίσητη τσαρικὴ ἀπολυταρχία, ποὺ ξανάπνιγε τὶς μικρὲς πολιτικὲς ἐλευθερίες, ποὺ εἶχε ἀποσπάσει ὁ λαὸς τὸ 1905. Ἔτσι ἐξακολουθοῦσαν νὰ ἰσχύουν οἱ αἰτίες ποὺ εἶχανε γεννήσει τὴν ἐπανάσταση τοῦ 1905. Γι αὐτὸ οἱ μπολσεβίκοι ἦταν βέβαιοι γιὰ τὴν καινούρια ἄνοδο τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος, προετοιμάζονταν γι αὐτό, συγκέντρωναν τὶς δυνάμεις τῆς ἐργατικῆς τάξης.

Οἱ μπολσεβίκοι ἀντλοῦσαν τὴ βεβαιότητα τους αὐτὴ γιὰ τὴν αναπόφευκτη καινούρια ἄνοδο τῆς ἐπανάστασης ἀκόμα κι ἀπὸ τὸ γεγονός, ὅτι ἡ ἐπανάσταση τοῦ 1905 δίδαξε τὴν ἐργατικὴ τάξη νὰ καταχτᾶ τὰ δικαιώματά της μὲ τὴ μαζικὴ ἐπαναστατικὴ πάλη. Στὰ χρόνια τῆς ἀντίδρασης, στὰ χρόνια τῆς ἐπίθεσης τοῦ κεφαλαίου, οἱ ἐργάτες δὲ μποροῦσαν νὰ ξεχάσουν τὰ διδάγματα αὐτὰ τοῦ 1905. Ὁ Λένιν ἀνάφερε γράμματα ἐργατῶν, ποὺ μιλώντας γιὰ τὶς νέες πιέσεις καὶ τὰ βάσανα ἀπὸ τοὺς ἐργοστασιάρχες, ἔλεγαν: «Περιμένετε, θὰ ξανάρθει τὸ 1905».

Ὁ βασικὸς πολιτικὸς σκοπὸς τῶν μπολσεβίκων ἔμενε ὁ ἴδιος ποὺ ἦταν τὸ 1905: ν' ἀνατρέψουν τὸν τσαρισμό, νὰ φέρουν σὲ πέρας τὴν ἀστικοδημοκρατικὴ ἐπανάσταση, νὰ περάσουν στὴ σοσιαλιστικὴ ἐπανάσταση. Οἱ μπολσεβίκοι δὲν ξεχνοῦσαν τὸ σκοπὸ αὐτὸ οὔτε στιγμή, ἐξακολουθοῦσαν νὰ ρίχνουν μέσα στὶς μάζες τὰ βασικὰ ἐπαναστατικὰ συνθήματα: λαοκρατικὴ δημοκρατία, δήμευση τῆς γῆς τῶν τσιφλικάδων, ὀχτάωρο.

Ἡ τακτικὴ ὅμως τοῦ κόμματος δὲ μποροῦσε νὰ μείνει ἡ ἴδια, ὅπως καὶ στὴν περίοδο τῆς ἀνόδου τῆς ἐπανάστασης τὸ 1905. Λογουχάρη, δὲ μποροῦσε στὸ ἀμέσως κοντινὸ διάστημα νὰ καλοῦν τὶς μάζες σὲ γενικὴ πολιτικὴ ἀπεργία ἢ σὲ ἔνοπλη ἐξέγερση, γιατὶ βρίσκονταν μπροστὰ σὲ πτώση τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος, σὲ πολὺ μεγάλη κούραση τῆς ἐργατικῆς τάξης,

[1] Ἀπὸ τὸ λικβιντάρω (liquider) = διαλύω (σημ. μετ.).

σὲ σοβαρὸ δυνάμωμα τῶν ἀντιδραστικῶν τάξεων. Τὸ κόμμα δὲ μποροῦσε νὰ μὴν παίρνει ὑπόψη του τὴν καινούρια κατάσταση. Ἡ ταχτικὴ τῆς ἐπίθεσης ἔπρεπε ν' ἀντικατασταθεῖ μὲ τὴν ταχτικὴ τῆς ἄμυνας, τὴν ταχτικὴ τῆς συγκέντρωσης τῶν δυνάμεων, τὴν ταχτικὴ τοῦ περάσματος τῶν στελεχῶν στὴν παρανομία καὶ τῆς δουλειᾶς τοῦ κόμματος μέσα ἀπὸ τὴν παρανομία, τὴν ταχτικὴ τοῦ συνδυασμοῦ τῆς παράνομης δουλειᾶς μὲ τὴ δουλειὰ τῶν νόμιμων ἐργατικῶν ὀργανώσεων. Κ' οἱ μπολσεβίκοι κατόρθωσαν νὰ ἐκπληρώσουν αὐτὸ τὸ καθῆκον.

«Σταθήκαμε ἱκανοί, ἔγραφε ὁ Λένιν, νὰ δουλέψουμε πολλὰ χρόνια πρὶν ἀπὸ τὴν ἐπανάσταση. Δὲν εἶχαν ἄδικο ποὺ μᾶς εἶπαν σκληροὺς σὰν πέτρα. Οἱ σοσιαλδημοκράτες σχημάτισαν ἕνα προλεταριακὸ κόμμα ποὺ δὲ θ' ἀποθαρρυνθεῖ ἀπὸ τὴν ἀποτυχία τῆς πρώτης στρατιωτικῆς ἐπίθεσης, δὲ θὰ τὰ χάσει, δὲ θ' ἀφήσει νὰ παρασυρθεῖ σὲ περιπέτειες». (*Λένιν*, Ἅπαντα, τόμ. 12ος, σελ. 126).

Οἱ μπολσεβίκοι πάλευαν γιὰ τὴ διατήρηση καὶ τὸ δυνάμωμα τῶν παράνομων κομματικῶν ὀργανώσεων. Ταυτόχρονα ὅμως οἱ μπολσεβίκοι θεωροῦσαν ἀναγκαῖο νὰ χρησιμοποιοῦν ὅλες τὶς νόμιμες δυνατότητες, κάθε νόμιμο πρόσχημα, ποὺ μὲ τὴ βοήθειά του θὰ μποροῦσαν ν' ἀποχτοῦν καὶ νὰ διατηροῦν τὴ σύνδεση μὲ τὶς μάζες καὶ νὰ δυναμώνουν ἔτσι τὸ κόμμα.

«Ἡ περίοδος αὐτὴ ἦταν περίοδος στροφῆς τοῦ κόμματός μας ἀπὸ τὴν ἀνοιχτὴ ἐπαναστατικὴ πάλη μὲ τὸν τσαρισμὸ σὲ πλάγιους τρόπους πάλης, στὴ χρησιμοποίηση ὅλων τῶν κάθε λογῆς νόμιμων δυνατοτήτων, ἀπὸ τὰ ἀσφαλιστικὰ ταμεῖα ὡς τὸ βῆμα τῆς Δούμας. Ἡ περίοδος αὐτὴ ἦταν περίοδος ὑποχώρησης, ὕστερ' ἀπὸ τὴ συντριβή μας στὴν ἐπανάσταση τοῦ 1905. Ἡ στροφὴ αὐτὴ ἀπαιτοῦσε ν' ἀφομοιώσουμε τὶς καινούριες μέθοδες πάλης γιὰ νὰ μπορέσουμε, ἔχοντας συγκεντρώσει τὶς δυνάμεις μας, νὰ ξαναπεράσουμε στὴν ἀνοιχτὴ ἐπαναστατικὴ πάλη ἐνάντια στὸν τσαρισμό». (*Στάλιν*, Στενογραφημένα πραχτικὰ τοῦ 15ου Συνεδρίου, σελ. 366 - 367, 1935).

Οἱ νόμιμες ὀργανώσεις ποὺ εἶχαν διασωθεῖ χρησίμευσαν σὰν προκάλυμμα γιὰ τὶς παράνομες ὀργανώσεις τοῦ κόμματος καὶ σὰ μέσο σύνδεσης μὲ τὶς μάζες. Οἱ μπολσεβίκοι γιὰ νὰ διατηρήσουν τὴ σύνδεση μὲ τὶς μάζες χρησιμοποίησαν τὰ συνδικάτα καὶ τὶς ἄλλες νόμιμες κοινωνικὲς ὀργανώσεις: ταμεῖα ἀσφάλισης, ἐργατικοὺς συνεταιρισμούς, λέσχες καὶ μορφωτικοὺς συλλόγους, λαϊκὰ κέντρα. Οἱ μπολσεβίκοι χρησιμοποίησαν τὸ βῆμα τῆς κρατικῆς Δούμας γιὰ νὰ ξεσκεπάσουν τὴν πολιτικὴ τῆς τσαρικῆς κυβέρνησης, νὰ ξεσκεπάσουν τοὺς καντὲ καὶ νὰ τραβήξουν τοὺς ἀγρότες μὲ τὸ μέρος τοῦ προλεταριάτου. Ἡ διατήρηση τῆς παράνομης κομματικῆς ὀργάνωσης καὶ ἡ καθοδήγηση μέσο τῆς ὀργάνωσης αὐτῆς ὅλων τῶν ἄλλων μορφῶν τῆς δουλειᾶς, ἐξασφάλιζε στὸ κόμμα τὴν ἐφαρμογὴ τῆς σωστῆς κομματικῆς γραμ-

μῆς, τὴν προετοιμασία τῶν δυνάμεων γιὰ καινούρια ἐπαναστατικὴ ἄνοδο.

Οἱ μπολσεβίκοι πραγματοποιοῦσαν τὴν ἐπαναστατικὴ γραμμή τους, κάνοντας ἀγώνα σὲ δυὸ μέτωπα, ἐνάντια στὶς δυὸ ὄψεις τοῦ ὀππορτουνισμοῦ μέσα στὸ κόμμα: ἐνάντια στοὺς λικβινταριστές, ἀνοιχτοὺς ἀντίπαλους τοῦ κόμματος καὶ ἐνάντια στοὺς λεγόμενους ὀτζοβιστές[1], σκεπασμένους ἐχθροὺς τοῦ κόμματος.

Ὁ Λένιν, οἱ μπολσεβίκοι ἔκαναν ἀδιάλλαχτο ἀγώνα ἐνάντια στὸ λικβινταρισμὸ μόλις παρουσιάστηκε τὸ ὀππορτουνιστικὸ αὐτὸ ρεῦμα. Ὁ Λένιν ἔδειξε πὼς ὁ λικβινταρισμὸς εἶνε πράχτορας τῆς φιλελεύθερης ἀστικῆς τάξης μέσα στὸ κόμμα.

Τὸ Δεκέμβρη τοῦ 1908 συνῆλθε στὸ Παρίσι ἡ πέμπτη (πανρωσική) συνδιάσκεψη τοῦ ΡΣΔΕΚ. Ἡ συνδιάσκεψη αὐτὴ καταδίκασε, μὲ πρόταση τοῦ Λένιν, τὸ λικβινταρισμό, δηλ. τὶς προσπάθειες ὁρισμένης μερίδας τῆς κομματικῆς διανόησης (μενσεβίκοι) «νὰ διαλύσουν τὴν ὑπάρχουσα ὀργάνωση τοῦ ΡΣΔΕΚ καὶ νὰ τὴν ἀντικαταστήσουν μὲ μιὰ ἄμορφη ἕνωση στὰ πλαίσια τῆς νομιμότητας μὲ κάθε θυσία, ἔστω καὶ ἂν ἡ τελευταία θὰ ἐξαγοραζόταν μὲ τὴν ἀνοιχτὴ παραίτηση ἀπὸ τὸ πρόγραμμα, τὴν ταχτικὴ καὶ τὶς παραδόσεις τοῦ κόμματος (Τὸ ΚΚΣΕ (μπ.) στὶς ἀποφάσεις του, 1ο μέρος, σελ. 128).

Ἡ συνδιάσκεψη κάλεσε ὅλες τὶς κομματικὲς ὀργανώσεις νὰ καταπολεμήσουν ἀποφασιστικὰ τὶς προσπάθειες τῶν λικβινταριστῶν.

Οἱ μενσεβίκοι ὅμως δὲν ὑποτάχθηκαν στὴν ἀπόφαση αὐτὴ τῆς συνδιάσκεψης καὶ ὅλο καὶ περισσότερο κυλοῦσαν στὸ δρόμο τοῦ λικβινταρισμοῦ, τῆς προδοσίας τῆς ἐπανάστασης, τῆς προσέγγισης μὲ τοὺς καντέ. Οἱ μενσεβίκοι ὅλο καὶ πιὸ ἀνοιχτὰ ἐγκατέλειπαν τὸ ἐπαναστατικὸ πρόγραμμα τοῦ προλεταριακοῦ κόμματος, τὶς διεκδικήσεις: λαοκρατικὴ δημοκρατία, οχτάωρο, δήμευση τῆς γῆς τῶν τσιφλικάδων. Οἱ μενσεβίκοι ἤθελαν, μὲ τὴν ἀπάρνηση τοῦ προγράμματος καὶ τῆς ταχτικῆς τοῦ κόμματος, νὰ πάρουν ἀπὸ τὴν τσαρικὴ κυβέρνηση τὴν ἄδεια γιὰ ὕπαρξη ἀνοιχτοῦ, νόμιμου, δῆθεν «ἐργατικοῦ» κόμματος. Οἱ μενσεβίκοι ἦταν ἕτοιμοι νὰ συμβιβαστοῦν μὲ τὸ καθεστὼς τοῦ Στολύπιν, νὰ προσαρμοστοῦν σ' αὐτό. Γι αὐτὸ οἱ λικβινταριστὲς λεγόνταν καὶ «ἐργατικὸ κόμμα τοῦ Στολύπιν».

Μαζὶ μὲ τὴν πάλη ἐνάντια τοὺς ἀνοιχτοὺς ἀντίπαλους τῆς ἐπανάστασης (τοὺς λικβινταριστές, ποὺ εἶχαν ἐπὶ κεφαλῆς τους τοὺς Ντάν, Ἄξελροντ καὶ Ποτρέσωφ, ποὺ τοὺς βοηθοῦσαν οἱ Μάρτωφ, Τρότσκυ καὶ ἄλλοι μενσεβίκοι) οἱ μπολσεβίκοι καταπολεμοῦσαν τὸ ἴδιο ἀδιάλλαχτα τοὺς σκεπασμένους λικβινταριστές, τοὺς ὀτζοβιστές, ποὺ σκέπαζαν τὸν ὀππορτουνισμό τους μὲ «ἀριστερὴ» φρασεολογία. Ἄρχισαν νὰ λὲν ὀτζοβιστὲς μιὰ μερίδα πρώην

[1] Ἀπὸ τὸ ρωσικὸ ρῆμα ὀτζοβάτ = ἀνακαλῶ.

μπολσεβίκους, πού ζητοῦσαν ν' ἀνακληθοῦν οἱ ἐργάτες βουλευτὲς ἀπὸ τὴν κρατικὴ Δούμα καὶ γενικὰ νὰ πάψει κάθε δουλειὰ μέσα στὶς νόμιμες ἐργατικὲς ὀργανώσεις.

Τὸ 1908 μιὰ μερίδα μπολσεβίκοι ζήτησαν τὴν ἀνάκληση τῶν σοσιαλδημοκρατῶν βουλευτῶν ἀπὸ τὴν κρατικὴ Δούμα. Ἀπ' αὐτὸ πῆραν τὸ ὄνομα ὀτζοβιστές. Οἱ ὀτζοβιστὲς σχημάτισαν χωριστὴ δική τους ὁμάδα (Μπογντάνωφ, Λουνατσάρσκι, Ἀλεξίνσκι, Ποκρόβσκι, Μπούμπνωφ καὶ ἄλλοι), ποὺ ἄρχισε τὴν πάλη ἐνάντια στὸ Λένιν καὶ τὴ λενινιστικὴ γραμμή. Οἱ ὀτζοβιστὲς ἀρνοῦνταν κατηγορηματικὰ νὰ δουλέψουν μέσα στὰ ἐργατικὰ ἐπαγγελματικὰ συνδικάτα καὶ τὶς ἄλλες νόμιμες ὀργανώσεις. Μ' αὐτὸ ἔκαναν μεγάλη ζημιὰ στὴν ἐργατικὴ ὑπόθεση. Οἱ ὀτζοβιστὲς ἀποσποῦσαν τὸ κόμμα ἀπὸ τὴν ἐργατικὴ τάξη, τοῦ στεροῦσαν τὴ σύνδεση μὲ τὶς ἐξωκομματικὲς μάζες, θέλαν νὰ κλειστοῦν στὴν παράνομη ὀργάνωση καὶ ταυτόχρονα τὴν ἐξέθεταν σὲ χτυπήματα, γιατὶ τῆς ἀφαιροῦσαν τὴ δυνατότητα νὰ χρησιμοποιεῖ νόμιμα προκαλύμματα. Οἱ ὀτζοβιστὲς δὲν καταλάβαιναν πὼς μέσα στὴν κρατικὴ Δούμα καὶ μέσον αὐτῆς οἱ μπολσεβίκοι μποροῦν νὰ ἐπηρεάζουν τὴν ἀγροτιά, μποροῦν νὰ ξεσκεπάζουν τὴν πολιτικὴ τῆς τσαρικῆς κυβέρνησης, τὴν πολιτικὴ τῶν καντέ, ποὺ προσπαθοῦσαν μὲ τὴν ἀπάτη νὰ πάρουν μὲ τὸ μέρος τους τὴν ἀγροτιά.

Οἱ ὀτζοβιστὲς ἐμπόδιζαν τὴ συγκέντρωση τῶν δυνάμεων γιὰ τὴ νέα ἐπαναστατικὴ ἄνοδο. Γι' αὐτὸ οἱ ὀτζοβιστὲς ἦταν «λικβινταριστὲς ἀπὸ τὴν ἀνάποδη», γιατὶ προσπαθοῦσαν νὰ κάνουν ἀδύνατη (νὰ λικβιντάρουν) τὴ χρησιμοποίηση τῶν νόμιμων ὀργανώσεων καὶ στὴν πράξη παρατοῦσαν τὴν προλεταριακὴ καθοδήγηση τῶν πλατειῶν ἐξωκομματικῶν μαζῶν, παρατοῦσαν τὴν ἐπαναστατικὴ δουλειά.

Ἡ σύσκεψη τῆς φαρδειᾶς συνταχτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς μπολσεβίκικης ἐφημερίδας «Προλετάριος», ποὺ συνῆλθε στὰ 1909 γιὰ νὰ συζητήσει τὴ συμπεριφορὰ τῶν ὀτζοβιστῶν, τοὺς καταδίκασε. Οἱ μπολσεβίκοι δήλωσαν πὼς δὲν ἔχουν τίποτα τὸ κοινὸ μὲ τοὺς ὀτζοβιστὲς καὶ τοὺς διέγραψαν ἀπὸ τὴ μπολσεβίκικη ὀργάνωση.

Οἱ λικβινταριστὲς καὶ οἱ ὀτζοβιστὲς ἦταν, ἁπλούστατα, μικροαστοὶ συνοδοιπόροι τοῦ προλεταριάτου καὶ τοῦ κόμματός του. Στὴ δύσκολη γιὰ τὸ προλεταριάτο στιγμή, οἱ λικβινταριστὲς καὶ οἱ ὀτζοβιστὲς ἔδειξαν πιὸ καθαρὰ τὸ πραγματικό τους πρόσωπο.

4. ΠΑΛΗ ΤΩΝ ΜΠΟΛΣΕΒΙΚΩΝ ΕΝΑΝΤΙΑ ΣΤΟΝ ΤΡΟΤΣΚΙΣΜΟ. — Ο ΑΝΤΙΚΟΜΜΑΤΙΚΟΣ ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ.

Ἐνῶ οἱ μπολσεβίκοι ἔκαναν ἀδιάλλαχτο ἀγώνα σὲ δυὸ μέτωπα — ἐνάντια στοὺς λικβινταριστὲς καὶ ἐνάντια στοὺς ὀτζοβιστὲς — γιὰ τὴ σταθερὴ γραμμὴ τοῦ προλεταριακοῦ κόμματος, ὁ Τρότσκυ ὑποστήριζε τοὺς μεν-

σεβίκους - λικβινταριστές. Ίσα - ίσα αυτά τά χρόνια, ό Λένιν τόν ονόμασε «ό μικρός Ίούδας Τρότσκυ». Ό Τρότσκυ οργάνωσε στή Βιέννη (Αυστρία) μιά φιλολογική ομάδα καί άρχισε νά βγάζει μιά «φραξιονιστική», στήν πραγματικότητα μενσεβίκικη, εφημερίδα. Ό Λένιν έγραψε τότε γιά τόν Τρότσκυ: «Ό Τρότσκυ φέρθηκε σάν ό πιό πρόστυχος καρριερίστας καί φραξιονιστής.... Φλυαρεί γιά κόμμα καί συμπεριφέρεται χειρότερα άπό όλους τούς άλλους φραξιονιστές».

Άργότερα, τό 1912, ό Τρότσκυ στάθηκε ό οργανωτής τού συνασπισμού τού Αυγούστου, δηλ. τού συνασπισμού τών άντιμπολσεβίκικων ομάδων καί ρευμάτων ενάντια στό Λένιν, ενάντια στό μπολσεβίκικο κόμμα. Στόν άντιμπολσεβίκικο αυτό συνασπισμό ενώθηκαν καί οί λικβινταριστές καί οί ότζοβιστές, άποδείχνοντας έτσι τή συγγένειά τους. Σέ όλα τά βασικά ζητήματα ό Τρότσκυ καί οί τροτσκιστές έπαιρναν λικβινταριστική θέση. Ό Τρότσκυ όμως έκρυβε τό λικβινταρισμό του μέ τή μάσκα τού κεντρισμού, δηλ. τού συμφιλιωτισμού, ισχυριζόμενος πώς βρίσκεται έξω άπό τούς μπολσεβίκους καί τούς μενσεβίκους καί δουλεύει τάχα γιά τή συμφιλίωσή τους. Ό Λένιν έλεγε πάνω σ' αυτό, πώς ό Τρότσκυ είνε πιό άτιμος καί πιό επιζήμιος άπό τούς άνοιχτούς λικβινταριστές, γιατί εξαπατά τούς εργάτες πώς στέκεται τάχα «έξω άπό φράξιες», ενώ στήν πραγματικότητα υποστηρίζει πέρα γιά πέρα τούς μενσεβίκους - λικβινταριστές. Ό τροτσκισμός ήταν ή κυριότερη ομάδα πού ήθελε νά σπείρει τόν κεντρισμό:

> «Ό κεντρισμός, γράφει ό σύντροφος Στάλιν, είνε πολιτική έννοια. Ή ιδεολογία του είνε ή ιδεολογία τής προσαρμογής, ή ιδεολογία τής υποταγής τών προλεταριακών συμφερόντων στά συμφέροντα τής μικροαστικής τάξης μέσα σ' ένα μόνο κοινό κόμμα. Ή ιδεολογία αυτή είνε ξένη καί άντίθετη στό λενινισμό». (*Στάλιν*: Ζητήματα λενινισμού, σελ 379, 9η έκδοση).

Στήν περίοδο αυτή ό Κάμενεφ, ό Ζηνόβιεφ, ό Ρύκωφ, ήτανε στήν πράξη κρυφοί πράχτορες τού Τρότσκυ, γιατί συχνά τόν βοηθούσαν ενάντια στό Λένιν. Μέ τή βοήθεια τού Ζηνόβιεφ, τού Κάμενεφ, τού Ρύκωφ καί άλλων κρυφών πραχτόρων τού Τρότσκυ, συνήλθε τό Γεννάρη 1910, παρά τή θέληση τού Λένιν, ή Όλομέλεια τής κεντρικής επιτροπής. Κείνο τόν καιρό, ύστερα άπό τή σύλληψη πολλών μπολσεβίκων, είχε άλλάξει ή σύνθεση τής κεντρικής επιτροπής καί τά ταλαντευόμενα στοιχεία μπόρεσαν νά πάρουν άντιλενινιστικές άποφάσεις. Έτσι σ' αυτή τήν Όλομέλεια άποφασίστηκε νά κλείσει ή μπολσεβίκικη εφημερίδα «Προλετάριος» καί νά δοθεί χρηματική ενίσχυση στήν εφημερίδα τού Τρότσκυ «Πράβντα», πού έβγαινε στή Βιέννη. Ό Κάμενεφ μπήκε στή σύνταξη τής εφημερίδας τού Τρότσκυ καί μαζί μέ τό Ζηνόβιεφ προσπαθούσε νά κάνει τήν εφημερίδα αυτή όργανο τής κεντρικής επιτροπής.

Μονάχα μὲ τὴν ἐπιμονὴ τοῦ Λένιν ἡ Ὀλομέλεια τῆς κεντρικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ Γενάρη ψήφισε τὴν καταδίκη τοῦ λικβινταρισμοῦ καὶ τοῦ ὀτζοβισμοῦ· μὰ κι ἐδῶ ὁ Ζηνόβιεφ καὶ ὁ Κάμενεφ ἐπιμένανε στὴν πρόταση τοῦ Τρότσκυ νὰ μὴν ὀνομάζονται οἱ λικβινταριστὲς μὲ τὸ πραγματικό τους ὄνομα.

Ἐπαλήθεψε ἡ πρόβλεψη καὶ ἡ προειδοποίηση τοῦ Λένιν: μόνο οἱ μπολσεβίκοι συμμορφώθηκαν μὲ τὴν ἀπόφαση τῆς Ὀλομέλειας τῆς κεντρικῆς ἐπιτροπῆς· ἔκλεισαν τὴν ἐφημερίδα τους ὁ «Προλετάριος», ἐνῶ οἱ μενσεβίκοι ἐξακολουθοῦσαν νὰ βγάζουν τὴ φραξιονιστικὴ λικβινταριστική τους «Φωνὴ τοῦ σοσιαλδημοκράτη».

Τὴ θέση τοῦ Λένιν τὴν ὑποστήριξε πέρα γιὰ πέρα ὁ σύντροφος Στάλιν, μὲ εἰδικὸ ἄρθρο στὸ 11ο φύλλο τοῦ «Σοσιαλδημοκράτη» Τὸ ἄρθρο αὐτὸ καταδίκαζε τὴ συμπεριφορὰ τῶν βοηθῶν τοῦ τροτσκισμοῦ, μιλοῦσε γιὰ τὴν ἀνάγκη νὰ ξεκαθαριστεῖ ἡ ἀνώμαλη κατάσταση. ποὺ εἶχε δημιουργηθεῖ μέσα στὴ μπολσεβίκικη μερίδα ὕστερα ἀπὸ τὴν προδοτικὴ διαγωγὴ τῶν Κάμενεφ, Ζηνόβιεφ, Ρύκωφ. Τὸ ἄρθρο καθόριζε τὰ ἄμεσα καθήκοντα ποὺ πραγματοποιήθηκαν ἀργότερα, στὴν κομματικὴ συνδιάσκεψη τῆς Πράγας: σύγκληση γενικῆς κομματικῆς συνδιάσκεψης, ἔκδοση νόμιμης κομματικῆς ἐφημερίδας καὶ δημιουργία παράνομου κέντρου γιὰ τὴν πραχτικὴ καθοδήγηση τοῦ κόμματος στὴ Ρωσία. Τὸ ἄρθρο τοῦ σύντροφου Στάλιν βασίζονταν στὶς ἀποφάσεις τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ Βακοῦ, ποὺ ὑποστήριζε ἀνεπιφύλαχτα τὸ Λένιν.

Σὰν ἀντίβαρο στὸν ἀντικομματικὸ συνασπισμὸ τοῦ Αὐγούστου τοῦ Τρότσκυ, ὅπου ἀνῆκαν ἀποκλειστικὰ ἀντικομματικὰ στοιχεῖα, ἀπὸ τοὺς λικβινταριστὲς καὶ τοὺς τροτσκιστὲς ἴσαμε τοὺς ὀτζοβιστὲς καὶ τοὺς «θεοπλάστες», συγκροτήθηκε ὁ κομματικὸς συνασπισμὸς τῶν ὀπαδῶν τῆς διατήρησης καὶ στερέωσης τοῦ παράνομου προλεταριακοῦ κόμματος. Στὸ συνασπισμὸ αὐτὸ μπήκαν οἱ μπολσεβίκοι, μὲ ἐπικεφαλῆς τὸ Λένιν καὶ ἕνας μικρὸς ἀριθμὸς «κομματικοὶ μενσεβίκοι», μὲ ἐπικεφαλῆς τὸν Πλεχάνωφ. Ὁ Πλεχάνωφ καὶ ἡ ὁμάδα του τῶν «κομματικῶν μενσεβίκων», ἂν καὶ σὲ μιὰ σειρὰ ζητήματα στέκονταν στὶς μενσεβίκικες θέσεις, ξεχώρισαν ἀποφασιστικὰ ἀπὸ τὸ συνασπισμὸ τοῦ Αὐγούστου καὶ τοὺς λικβινταριστὲς καὶ ζητοῦσαν συνεννόηση μὲ τοὺς μπολσεβίκους. Ὁ Λένιν δέχτηκε τὴν πρόταση τοῦ Πλεχάνωφ καὶ συνασπίστηκε προσωρινὰ μαζί του ἐνάντια στὰ ἀντικομματικὰ στοιχεῖα, ξεκινώντας ἀπὸ τὴν ἀντίληψη πὼς ἕνας τέτιος συνασπισμὸς εἶνε ὠφέλιμος γιὰ τὸ κόμμα καὶ ὀλέθριος γιὰ τοὺς λικβινταριστές.

Ὁ σύντροφος Στάλιν ὑποστήριξε τὸ συνασπισμὸ αὐτὸ πέρα γιὰ πέρα. Κεῖνο τὸν καιρὸ βρίσκονταν στὴν ἐξορία. Σὲ γράμμα του ποὺ ἔστειλε στὸ Λένιν ἀπὸ τὴν ἐξορία ὁ σύντροφος Στάλιν ἔγραφε:

«Κατὰ τὴ γνώμη μου ἡ γραμμὴ τοῦ συνασπισμοῦ (Λένιν-Πλεχάνωφ) εἶνε ἡ μόνη σωστή: 1) Αὐτὴ καὶ μόνον αὐτὴ ἀνταποκρίνεται στὰ

πραγματικά συμφέροντα της εργασίας στη Ρωσία, πού άπαιτοΰν τή συσπείρωση δλων τών πραγματική κομματικών στοιχείων· 2) αύτή καί μόνον αύτή έπιταχύνει τήν πορεία τής άπελευθέρωσης τών νόμιμων όργανώσεων άπό τό ζυγό τών λικβινταριστών, σκάβοντας μιάν άβυσσο άνάμεσα στούς έργάτες μεχί[1] καί στούς λικβινταριστές, σκορπίζοντας καί τσακίζοντας τούς τελευταίους». (Συλλογή: Λένιν καί Στάλιν, τόμ. 1ος, σελ. 529 - 530).

Συνδυάζοντας μέ έπιτυχία τήν παράνομη μέ τή νόμιμη δουλειά, οί μπολσεβίκοι μπόρεσαν νά γίνουν σοβαρή δύναμη μέσα στίς νόμιμες έργατικές όργανώσεις. Αύτό φάνηκε, άνάμεσα σέ άλλα, άπό τή σοβαρή έπιρροή, πού εΐχαν οί μπολσεβίκοι στίς έργατικές όμάδες σέ τέσσερα νόμιμα συνέδρια, τών λαϊκών πανεπιστημίων, τών γυναικών, τών έργοστασιακών γιατρών καί τοΰ άντιαλκοολικοΰ κινήματος, πού συνήλθαν σ' αύτή τήν περίοδο. Οί λόγοι τών μπολσεβίκων στά νόμιμα αύτά συνέδρια εΐχαν μεγάλη πολιτική σημασία. Βρίσκαν άπήχηση σ' όλόκληρη τή χώρα. Ή έργατική μπολσεβίκικη άντιπροσωπεία, μιλώντας στό συνέδριο τών λαϊκών πανεπιστημίων, κατάγγειλε τήν πολιτική τοΰ τσαρισμοΰ πού έπνιγε κάθε έκπολιτιστική δουλειά καί άπόδειξε πώς δίχως τό ξεκαθάρισμα τοΰ τσαρισμοΰ δέ μπορεΐ νά νοηθεΐ πραγματική έκπολιτιστική άνοδος στή χώρα.

Παίρνοντας τό λόγο στό συνέδριο τών έργοστασιακών γιατρών ή έργατική άντιπροσωπεία έξέθεσε τίς φριχτές άνθυγιεινές συνθήκες, όπου οί έργάτες είνε ύποχρεωμένοι νά δουλεύουν καί νά ζοΰν καί έφτασε στό συμπέρασμα πώς δίχως τήν άνατροπή τοΰ τσαρικοΰ καθεστώτος δέ μπορεΐ νά ύπάρξει στά έργοστάσια πραγματική ίατρική ύπηρεσία.

Οί μπολσεβίκοι ύποσκέλιζαν σιγά - σιγά τούς λικβινταριστές στίς διάφορες νόμιμες όργανώσεις, πού είχαν σωθεΐ. Ή ίδιότυπη ταχτική τοΰ ένιαίου μετώπου μέ τήν κομματική όμάδα τοΰ Πλεχάνωφ έπέτρεψε στούς μπολσεβίκους νά καταχτήσουν πολλές μενσεβίκικες έργατικές όργανώσεις (άχτίδα τοΰ Βύμποργκ, Αίκατερινοσλάβ κλπ.).

Στή δύσκολη αύτή περίοδο οί μπολσεβίκοι μέ τή δουλειά τους έδωσαν τό ύπόδειγμα γιά τό πώς πρέπει νά συνδυάζεται ή νόμιμη δουλειά μέ τήν παράνομη.

5. — Η ΚΟΜΜΑΤΙΚΗ ΣΥΝΔΙΑΣΚΕΨΗ ΤΗΣ ΠΡΑΓΑΣ ΣΤΑ 1912.— ΟΙ ΜΠΟΛΣΕΒΙΚΟΙ ΣΥΓΚΡΟΤΟΥΝΤΑΙ ΣΕ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΟ ΜΑΡΞΙΣΤΙΚΟ ΚΟΜΜΑ.

Ή πάλη ένάντια στούς λικβινταριστές καί τούς ότζοβιστές, καθώς καί ή πάλη ένάντια στούς τροτσκιστές, έβαλε μπροστά στούς μπολσεβίκους ένα έπιταχτικό καθήκον: νά συγκεντρώσουν τούς μπολσεβίκους σέ ένα σύνολο

[1] Συγκεκομένη όνομασία τών μενσεβίκων (σημ. μετ.).

καὶ νὰ σχηματίσουν ἀνεξάρτητο μπολσεβίκικο κόμμα. Αὐτὸ ἦταν πραγματικὰ ἀπαραίτητο, γιὰ νὰ μπεῖ τέλος στὰ όππορτουνιστικὰ ρεύματα μέσα στὸ κόμμα, ποὺ διαιροῦσαν τὴν ἐργατικὴ τάξη. Αὐτὸ ἐπιβαλόταν ἀκόμα νὰ γίνει γιὰ νὰ συμπληρωθεῖ τὸ ἔργο τῆς συγκέντρωσης τῶν δυνάμεων τῆς ἐργατικῆς τάξης καὶ νὰ προετοιμαστεῖ ἡ ἐργατικὴ τάξη γιὰ τὴ νέα ἄνοδο τῆς ἐπανάστασης

Γιὰ νὰ πραγματοποιηθεῖ ὅμως αὐτὸ τὸ καθῆκον ἔπρεπε πρῶτ' ἀπ' ὅλα νὰ ξεκαθαριστεῖ τὸ κόμμα ἀπὸ τοὺς ὀππορτουνιστές, ἀπὸ τοὺς μενσεβίκους.

Κανένας τόρα μπολσεβίκος δὲν εἶχε πιὰ ἀμφιβολία πὼς ἦταν ἀκατανόητη ἡ παραπέρα συνύπαρξη τῶν μπολσεβίκων σ' ἕνα κόμμα μὲ τοὺς μενσεβίκους. Ἡ προδοτικὴ συμπεριφορὰ τῶν μενσεβίκων στὴν περίοδο τῆς ἀντίδρασης τοῦ Στολύπιν, οἱ προσπάθειές τους νὰ διαλύσουν τὸ προλεταριακὸ κόμμα καὶ νὰ ὀργανώσουν καινούριο ρεφορμιστικὸ κόμμα, κάναν ἀναπόφευκτη τὴ ρήξη μαζί τους. Μένοντας στὸ ἴδιο κόμμα μὲ τοὺς μενσεβίκους, οἱ μπολσεβίκοι, ἔτσι ἢ ἀλλοιῶς, παίρναν ἐπάνω τους τὴν ἠθικὴ εὐθύνη γιὰ τὴ διχογωγὴ τῶν μενσεβίκων. Μὰ ἦταν πιὰ ἀκατανόητο νὰ παίρνουν οἱ μπολσεβίκοι πάνω τους τὴν ἠθικὴ εὐθύνη τῆς ἀνοιχτῆς προδοσίας τῶν μενσεβίκων, ἐὰν δὲ θέλαν νὰ γίνουν καὶ οἱ ἴδιοι προδότες τοῦ κόμματος καὶ τῆς ἐργατικῆς τάξης Ἡ ἑνότητα μὲ τοὺς μενσεβίκους μέσα στὰ πλαίσια ἑνὸς κόμματος μεταβάλλονταν ἔτσι σὲ προδοσία τῆς ἐργατικῆς τάξης καὶ τοῦ κόμματός της. Γι αὐτὸ λοιπὸν ἦταν ἀνάγκη νὰ φτάσει ὡς τὸ τέλος ἡ πραγματικὴ ρήξη μὲ τοὺς μενσεβίκους, νὰ φτάσει ὡς τὴν τυπικὴ ὀργανωτικὴ ρήξη μαζί τους καὶ νὰ διωχτοῦν ἀπὸ τὸ κόμμα οἱ μενσεβίκοι.

Μονάχα μ' αὐτὸ τὸν τρόπο θὰ μποροῦσε νὰ ξαναδημιουργηθεῖ τὸ ἐπαναστατικὸ κόμμα τοῦ προλεταριάτου μὲ ἑνιαῖο πρόγραμμα, ἑνιαία ταχτική, ἑνιαία ταξικὴ ὀργάνωση.

Μονάχα μ' αὐτὸ τὸν τρόπο θὰ μποροῦσε ν' ἀποκατασταθεῖ ἡ πραγματικὴ (καὶ ὄχι μόνο ἡ τυπικὴ) ἑνότητα τοῦ κόμματος, ποὺ τὴν εἶχαν καταστρέψει οἱ μενσεβίκοι.

Τὸ ἔργο αὐτὸ ἔπρεπε νὰ τὸ πραγματοποιήσει ἡ 6η κομματικὴ συνδιάσκεψη, ποὺ προετοίμαζαν οἱ μπολσεβίκοι.

Τὸ ἔργο ὅμως αὐτὸ ἀποτελοῦσε τὴ μιὰ ὄψη τοῦ ζητήματος. Ἡ τυπικὴ ρήξη μὲ τοὺς μενσεβίκους καὶ ἡ ὀργάνωση τῶν μπολσεβίκων σὲ ξεχωριστὸ κόμμα ἀποτελοῦσε βέβαια σοβαρότατο πολιτικὸ καθῆκον. Ἀλλὰ μπροστὰ στοὺς μπολσεβίκους ἔμπαινε ἕνα ἄλλο, ἀκόμα πιὸ σοβαρὸ καθῆκον. Τὸ ζήτημα δὲν ἦταν νὰ διακόψουν ἁπλῶς κάθε σχέση μὲ τοὺς μενσεβίκους καὶ νὰ σχηματίσουν ξεχωριστὸ κόμμα, ἀλλὰ κυρίως ξεχωρίζοντας ἀπὸ τοὺς μενσεβίκους νὰ δημιουργήσουν νέο κόμμα, κόμμα νέου τύπου, διαφορετικὸ ἀπὸ τὰ συνηθισμένα σοσιαλδημοκρατικὰ κόμματα τῆς Δύσης, ἀπαλλαγμένο ἀπὸ ὀππορτουνιστικὰ στοιχεῖα, ἱκανὸ νὰ ὁδηγήσει τὸ προλεταριάτο στὴν πάλη γιὰ τὴν ἐξουσία.

Παλεύοντας ἐνάντια στοὺς μπολσεβίκους ὅλοι οἱ μενσεβίκοι, δίχως καμμιὰ διάκριση, ἀπὸ τὸν Ἄξερλοντ καὶ τὸ Μαρτίνωφ ἴσαμε τὸ Μάρτωφ καὶ τὸν Τρότσκυ, χρησιμοποιούσαν ἀπαράλλαχτα ἕνα ὅπλο, παρμένο ἀπὸ τὸ ὁπλοστάσιο τῆς σοσιαλδημοκρατίας τῆς δυτικῆς Εὐρώπης: ἤθελαν νὰ ἔχουν στὴ Ρωσία ἕνα κόμμα λογουχάρη σὰν τὸ σοσιαλδημοκρατικὸ γερμανικὸ ἢ γαλλικὸ κόμμα. Καὶ γι αὐτὸ καταπολεμοῦσαν τοὺς μπολσεβίκους, γιατὶ μυρίζονταν πὼς εἶνε κάτι τὸ καινούριο, τὸ ἀσυνήθιστο, τὸ διαφορετικὸ ἀπὸ τὴ σοσιαλδημοκρατία τῆς Δύσης. Καὶ τί ἀντιπροσώπευαν τότε τὰ σοσιαλδημοκρατικὰ κόμματα τῆς Δύσης; Ἕνα ἀνακάτωμα, ἕνα μῖγμα ἀπὸ μαρξιστικὰ καὶ σοσιαλδημοκρατικὰ στοιχεῖα, ἀπὸ φίλους καὶ ἐχθροὺς τῆς ἐπανάστασης, ἀπὸ ὀπαδοὺς καὶ ἀντιπάλους τῆς κομματικότητας — μὲ βαθμιαῖο ἰδεολογικὸ συμβιβασμὸ τῶν πρώτων μὲ τοὺς δεύτερους, μὲ βαθμιαία ἰδεολογικὴ ὑποταγὴ τῶν πρώτων στοὺς δεύτερους. Συμβιβασμὸς μὲ τοὺς ὀππορτουνιστές, μὲ τοὺς προδότες τῆς ἐπανάστασης: γιὰ ποιὸ λόγο, ρωτοῦσαν οἱ μπολσεβίκοι τοὺς σοσιαλδημοκράτες τῆς δυτικῆς Εὐρώπης; Γιὰ τὴν «εἰρήνη μέσα στὸ κόμμα», γιὰ τὴν «ἑνότητα», ἀπαντοῦσαν στοὺς μπολσεβίκους. «Ἑνότητα μὲ ποιούς, μὲ τοὺς ὀππορτουνιστές;» «Ναί», ἀπαντοῦσαν, «μὲ τοὺς ὀππορτουνιστές». Ἦταν ὁλοφάνερο πὼς τέτια κόμματα δὲ μποροῦσαν νἆνε κόμματα ἐπαναστατικά.

Οἱ μπολσεβίκοι δὲ μποροῦσε νὰ μὴ βλέπουν πώς, μετὰ τὸ θάνατο τοῦ Ἔνγκελς, τὰ σοσιαλδημοκρατικὰ κόμματα τῆς δυτικῆς Εὐρώπης ἄρχισαν νὰ ἐκφυλίζονται καὶ ἀπὸ κόμματα τῆς κοινωνικῆς ἐπανάστασης νὰ γίνονται κόμματα τῶν «κοινωνικῶν μεταρρυθμίσεων» καὶ πὼς τὸ καθένα ἀπ' αὐτὰ τὰ κόμματα εἶχε κιόλας μετατραπεῖ, σὰν ὀργάνωση, ἀπὸ ἡγετικὴ δύναμη σὲ ἐξάρτημα τῆς ἴδιας του τῆς κοινοβουλευτικῆς ὁμάδας.

Οἱ μπολσεβίκοι δὲ μποροῦσε νὰ μὴν ξαίρουν πὼς μ' ἕνα τέτιο κόμμα δὲν πρόκειται νὰ καλοπεράσει τὸ προλεταριάτο, πὼς ἕνα τέτιο κόμμα δὲν εἶνε ἱκανὸ νὰ ὁδηγήσει τὴν ἐργατικὴ τάξη στὴν ἐπανάσταση.

Οἱ μπολσεβίκοι δὲ μποροῦσε νὰ μὴν ξαίρουν πὼς τὸ προλεταριάτο δὲ χρειάζεται ἕνα τέτιο κόμμα, μὰ ἄλλου εἴδους, νέο, πραγματικὰ μαρξιστικὸ κόμμα, ποὺ νὰ εἶνε ἀδιάλλαχτο ἀπέναντι στοὺς ὀππορτουνιστὲς καὶ ἐπαναστατικὸ ἀπέναντι στὴν ἀστικὴ τάξη, ποὺ νὰ εἶνε γερὰ συσπειρωμένο καὶ μονολιθικό, ποὺ νὰ εἶνε τὸ κόμμα τῆς κοινωνικῆς ἐπανάστασης, τὸ κόμμα τῆς δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου.

Οἱ μπολσεβίκοι θέλαν νἄχουν στὸν τόπο τους ἀκριβῶς ἕνα τέτιο νέο κόμμα. Καὶ οἱ μπολσεβίκοι ἔχτιζαν, προετοίμαζαν ἕνα τέτιο κόμμα. Ὅλη ἡ ἱστορία τῆς πάλης ἐνάντια στοὺς «οἰκονομιστές», τοὺς μενσεβίκους, τοὺς τροτσκιστές, τοὺς ὀτζοβιστές, τοὺς ἰδεαλιστὲς κάθε πάστας, μαζὶ καὶ τοὺς ἐμπειριοκριτικιστές, ἦταν ἱστορία τῆς προετοιμασίας ἑνὸς τέτιου ἀκριβῶς κόμματος. Οἱ μπολσεβίκοι ἤθελαν νὰ συγκροτήσουν καινούριο, μπολσεβί-

κικο κόμμα, ἱκανὸ νὰ εἶνε ἕνα πρότυπο γιὰ ὅλους ὅσοι θέλαν νὰ ἔχουν πραγματικὸ μαρξιστικὸ ἐπαναστατικὸ κόμμα. Ἕνα τέτιο κόμμα οἱ μπολσεβίκοι τὸ προετοίμαζαν ἀκόμα ἀπὸ τὸν καιρὸ τῆς παλιᾶς «Ἰσκρά». Τὸ προετοίμαζαν ἐπίμονα, σταθερά, παρ' ὅλα τὰ ἐμπόδια.

Βασικὸ καὶ ἀποφασιστικὸ ρόλο σ' αὐτὴν τὴν προπαρασκευαστικὴ δουλειὰ ἔπαιξαν τὰ ἔργα τοῦ Λένιν, ὅπως τὸ «Τί θὰ κάνουμε;», «Δυὸ ταχτικὲς» κλπ. Τὸ βιβλίο τοῦ Λένιν «Τί νὰ κάνουμε» ἦταν ἡ ἰδεολογικὴ προετοιμασία αὐτοῦ τοῦ κόμματος. Τὸ βιβλίο τοῦ Λένιν «Ἕνα βῆμα μπρός, δυὸ βήματα πίσω» ἦταν ἡ ὀργανωτικὴ προετοιμασία αὐτοῦ τοῦ κόμματος. Τὸ βιβλίο τοῦ Λένιν «Δυὸ ταχτικὲς τῆς σοσιαλδημοκρατίας στὴ δημοκρατικὴ ἐπανάσταση» ἦταν ἡ πολιτικὴ προετοιμασία αὐτοῦ τοῦ κόμματος. Τέλος, τὸ βιβλίο τοῦ Λένιν «Ὑλισμὸς καὶ ἐμπειριοκριτικισμὸς» ἦταν ἡ θεωρητικὴ προετοιμασία αὐτοῦ τοῦ κόμματος.

Μποροῦμε νὰ ποῦμε μὲ βεβαιότητα πὼς ποτὲ ἄλλοτε στὴν ἱστορία καμμιὰ πολιτικὴ ὁμάδα δὲν ἦταν τόσο θεμελιακὰ προετοιμασμένη γιὰ νὰ συγκροτηθεῖ σὲ κόμμα, ὅπως ἡ μπολσεβίκικη ὁμάδα.

Κάτω ἀπ' αὐτοὺς τοὺς ὅρους ἡ συγκρότηση τῶν μπολσεβίκων σὲ κόμμα ἦταν ἕτοιμο καὶ ὥριμο ἔργο.

Τὸ καθῆκον τῆς 6ης συνδιάσκεψης τοῦ κόμματος ἦταν νὰ ἐπισφραγίσει αὐτὸ τὸ ἕτοιμο κιόλας ἔργο, διώχνοντας τοὺς μενσεβίκους καὶ σχηματίζοντας τὸ νέο κόμμα, τὸ κόμμα τῶν μπολσεβίκων.

Ἡ 6η πανρωσικὴ κομματικὴ συνδιάσκεψη συνῆλθε στὴν Πράγα τὸ Γενάρη τοῦ 1912. Πάνω ἀπὸ εἴκοσι κομματικὲς ὀργανώσεις ἀντιπροσωπεύονταν σ' αὐτή. Γι αὐτὸ τυπικὰ εἶχε τὴ σημασία συνεδρίου τοῦ κόμματος.

Τὸ ἀνακοινωθὲν τῆς συνδιάσκεψης, ποὺ γνωστοποιοῦσε τὴν ἀνασυγκρότηση τοῦ κεντρικοῦ μηχανισμοῦ τοῦ κόμματος, τὴ δημιουργία κεντρικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ κόμματος, ἀνέφερε πὼς τὰ χρόνια τῆς ἀντίδρασης ἦταν γιὰ τὸ κόμμα τὰ πιὸ βαρειὰ ἀπὸ τὸν καιρὸ ποὺ ἡ ρούσικη σοσιαλδημοκρατία ὑπάρχει σὰν ὀργάνωση. Παρ' ὅλες ὅμως τὶς καταδιώξεις, τὰ βαρειὰ χτυπήματα ἀπὸ τὰ ἔξω, τὴν προδοσία καὶ τὶς ταλαντεύσεις τῶν ὀππορτουνιστῶν μέσα στὸ κόμμα, τὸ κόμμα τοῦ προλεταριάτου διαφύλαξε τὴ σημαία του καὶ τὴν ὀργάνωσή του.

«Δὲ διαφυλάχτηκε μόνο ἡ σημαία τῆς ρωσικῆς σοσιαλδημοκρατίας, τὸ πρόγραμμά της, οἱ ἐπαναστατικὲς ἐπιταγές της· διαφυλάχτηκε καὶ ἡ ὀργάνωσή της, ποὺ μποροῦσε ἴσως νὰ τὴν ὑπονομεύσει καὶ νὰ τὴν ἀδυνατίσει μὰ ποὺ δὲ μποροῦσε νὰ τὴν ἐξαφανίσει, καμμιὰ καταδίωξη», ἔλεγε τὸ ἀνακοινωθὲν τῆς συνδιάσκεψης.

Ἡ συνδιάσκεψη διαπίστωσε τὰ πρῶτα σημάδια μιᾶς καινούριας ἀνόδου τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος στὴ Ρωσία καὶ τὸ ζωντάνεμα τῆς δουλειᾶς τοῦ κόμματος

Ἀπὸ τὶς τοπικὲς ἐκθέσεις ἡ συνδιάσκεψη διαπίστωσε πὼς «σ' ὅλες τὶς τοπικὲς ὀργανώσεις γίνεται δραστήρια δουλειὰ μέσα στοὺς σοσιαλδημοκράτες ἐργάτες γιὰ νὰ σταθεροποιηθοῦν οἱ τοπικὲς παράνομες σοσιαλδημοκρατικὲς ὀργανώσεις καὶ ὁμάδες».

Ἡ συνδιάσκεψη σημείωσε πὼς ἀπ' ὅλες τὶς τοπικὲς ὀργανώσεις ἀναγνωρίστηκε ὁ σπουδαιότατος κανόνας τῆς μπολσεβίκικης ταχτικῆς στὴν περίοδο τῆς ὑποχώρησης, δηλαδὴ ὁ συνδυασμὸς τῆς παράνομης δουλειᾶς μὲ τὴ νόμιμη μέσα στοὺς διάφορους νόμιμους ἐργατικοὺς συλλόγους καὶ σωματεῖα.

Ἡ συνδιάσκεψη τῆς Πράγας ἔβγαλε μπολσεβίκικη κεντρικὴ ἐπιτροπὴ τοῦ κόμματος. Σ' αὐτὴ τὴν κεντρικὴ ἐπιτροπὴ μπῆκαν ὁ Λένιν, ὁ Στάλιν, ὁ Ὀρτζονικίτζε, ὁ Σβερντλώφ, ὁ Σπανταριὰν καὶ ἄλλοι. Οἱ σύντροφοι Στάλιν καὶ Σβερντλὼφ εἶχαν ἐκλεγεῖ στὴν κεντρικὴ ἐπιτροπὴ χωρὶς νὰ εἶνε παρόντες, γιατὶ βρίσκονταν στὴν ἐξορία. Ὁ σύντροφος Καλίνιν βγῆκε ἀναπληρωματικὸ μέλος. Δημιουργήθηκε ἕνα πραχτικὸ κέντρο γιὰ τὴ διεύθυνση τῆς ἐπαναστατικῆς δουλειᾶς μέσα στὴ Ρωσία (Ρωσικὸ γραφεῖο τῆς κεντρικῆς ἐπιτροπῆς), μὲ ἐπικεφαλῆς τὸ σ. Στάλιν. Στὸ Ρωσικὸ γραφεῖο τῆς κεντρικῆς ἐπιτροπῆς μπῆκαν, ἐχτὸς ἀπὸ τὸ σύντροφο Στάλιν καὶ οἱ σύντροφοι Σβερντλώφ, Σ. Σπανταριάν, Σ. Ὀρτζονικίτζε, Μ. Καλίνιν.

Ἡ συνδιάσκεψη τῆς Πράγας ἔκανε τὸν ἀπολογισμὸ ὅλης τῆς προηγούμενης πάλης τῶν μπολσεβίκων μὲ τὸν ὀππορτουνισμὸ καὶ ἀποφάσισε νὰ διώξει τοὺς μενσεβίκους ἀπὸ τὸ κόμμα.

Ἡ συνδιάσκεψη τῆς Πράγας, διώχνοντας τοὺς μενσεβίκους ἀπὸ τὸ κόμμα, ἐπικύρωσε τὴν ἀνεξάρτητη ὕπαρξη τοῦ μπολσεβίκικου κόμματος.

Ἀφοῦ τσάκισαν ἰδεολογικὰ καὶ ὀργανωτικὰ τοὺς μενσεβίκους καὶ τοὺς ἔδιωξαν ἀπὸ τὸ κόμμα, οἱ μπολσεβίκοι κράτησαν στὰ χέρια τους τὴν παλιὰ σημαία τοῦ κόμματος — τὸν τίτλο τοῦ ΡΣΔΕΚ. Γι αὐτὸ τὸ μπολσεβίκικο κόμμα ὡς τὸ 1918 ἐξακολουθοῦσε νὰ λέγεται ρωσικὸ σοσιαλδημοκρατικὸ ἐργατικὸ κόμμα, μὲ τὴν προσθήκη τῆς λέξης «μπολσεβίκοι» μέσα σὲ παρένθεση.

Ὁ Λένιν ἔγραφε στὸ Γκόρκυ, στὶς ἀρχὲς τοῦ 1912, σχετικὰ μὲ τὰ ἀποτελέσματα τῆς συνδιάσκεψης τῆς Πράγας:

«Κατορθώσαμε ἐπιτέλους, παρὰ τὰ λικβινταριστικὰ καθάρματα, νὰ ξαναγεννηθεῖ τὸ κόμμα καὶ ἡ κεντρική του ἐπιτροπή. Ἐλπίζω πὼς θὰ χαρεῖτε κι ἐσεῖς μαζί μας γι αὐτό». (*Λένιν*, τομ. 29ος, σελ. 19).

Κάνοντας τὴν ἐχτίμηση τῆς συνδιάσκεψης τῆς Πράγας ὁ σ. Στάλιν ἔλεγε

«Ἡ συνδιάσκεψη αὐτὴ εἶχε τὴν πιὸ μεγάλη σημασία στὴν ἱστορία τοῦ κόμματός μας, γιατὶ τοποθέτησε τὰ ὁρόσημα ἀνάμεσα στοὺς μπολσεβίκους καὶ τοὺς μενσεβίκους καὶ ἕνωσε τὶς μπολσεβίκικες ὀργανώσεις σὲ ὅλη τὴ χώρα σὲ ἑνιαῖο μπολσεβίκικο κόμμα». (Στενογραφη-

μένα πραχτικά τοῦ 15ου Συνεδρίου τοῦ ΚΚΣΕ (μπ.) σελ. 361 - 362).

Μετά τὸ διώξιμο τῶν μενσεβίκων καὶ τὴ συγκρότηση τῶν μπολσεβίκων σὲ ἀνεξάρτητο κόμμα, τὸ κόμμα τῶν μπολσεβίκων ἔγινε πιὸ γερό, πιὸ δυνατό. Τὸ κόμμα δυναμώνει ξεκαθαρίζοντας τὸν ἑαυτό του ἀπὸ τὰ ὀππορτουνιστικὰ στοιχεῖα: αὐτὸ εἶνε ἕνα ἀπὸ τὰ συνθήματα τοῦ μπολσεβίκικου κόμματος, ποὺ εἶνε κόμμα νέου τύπου καὶ διαφορετικὸ κατ' ἀρχὴν ἀπὸ τὰ σοσιαλδημοκρατικὰ κόμματα τῆς 2ης Διεθνοῦς. Τὰ κόμματα τῆς 2ης Διεθνοῦς, ποὺ αὐτονομάζονταν στὰ λόγια μαρξιστικά, στὴν πράξη ἀνέχονταν μέσα στὶς γραμμές τους τοὺς ἀντίπαλους τοῦ μαρξισμοῦ, τοὺς ἀνοιχτοὺς ὀππορτουνιστὲς καὶ τοὺς ἄφιναν νὰ ἀποσυνθέτουν, νὰ καταστρέφουν τὴ 2η Διεθνῆ. Οἱ μπολσεβίκοι ἀπεναντίας πολεμοῦσαν ἀμείλιχτα τοὺς ὀππορτουνιστές, ξεκαθάριζαν τὸ προλεταριακὸ κόμμα ἀπὸ τὴ βρωμιὰ τοῦ ὀππορτουνισμοῦ καὶ πέτυχαν νὰ δημιουργήσουν ἕνα κόμμα νέου τύπου, κόμμα λενινιστικό, τὸ κόμμα ποὺ κατάχτησε ἀργότερα τὴ δικτατορία τοῦ προλεταριάτου.

Ἂν μέσα στὶς γραμμὲς τοῦ προλεταριακοῦ κόμματος ἔμεναν οἱ ὀππορτουνιστές, τὸ μπολσεβίκικο κόμμα δὲ θὰ μποροῦσε νὰ τραβήξει μπροστὰ καὶ νὰ πάρει μαζί του τὸ προλεταριάτο, δὲ θὰ μποροῦσε νὰ καταλάβει τὴν ἐξουσία καὶ νὰ ὀργανώσει τὴ δικτατορία τοῦ προλεταριάτου, δὲ θὰ μποροῦσε νὰ βγεῖ νικητὴς ἀπὸ τὸν ἐμφύλιο πόλεμο, δὲ θὰ μποροῦσε νὰ χτίσει τὸ σοσιαλισμό.

Στὶς ἀποφάσεις της ἡ συνδιάσκεψη τῆς Πράγας διατύπωσε τὸ πρόγραμμα μίνιμουμ τοῦ κόμματος μὲ τὰ κυριότερα ἄμεσα πολιτικὰ συνθήματα: λαοκρατικὴ δημοκρατία, ὀχτάωρο, δήμευση ὅλης τῆς γῆς τῶν τσιφλικάδων.

Μ' αὐτὰ τὰ συνθήματα οἱ μπολσεβίκοι κατέβηκαν στὸν ἐκλογικὸ ἀγώνα γιὰ τὶς ἐκλογὲς στὴν Δ' κρατικὴ Δούμα.

Μ' αὐτὰ τὰ συνθήματα ἀναπτύσσονταν ἡ νέα ἄνοδος τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος τῶν ἐργατικῶν μαζῶν στὰ 1912 - 1914.

ΣΥΝΤΟΜΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Τὰ χρόνια 1908 - 1912 ἦταν ἡ δυσκολότερη περίοδος γιὰ τὴν ἐπαναστατικὴ δουλειά. Ὕστερ' ἀπὸ τὴν ἧττα τῆς ἐπανάστασης, σὲ συνθῆκες πτώσης τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος καὶ κούρασης τῶν μαζῶν, οἱ μπολσεβίκοι ἄλλαξαν τὴν ταχτική τους καὶ πέρασαν ἀπὸ τὴν κατευθεῖαν πάλη ἐνάντια στὸν τσαρισμό, σὲ πλάγιους δρόμους πάλης. Στὶς δύσκολες συνθῆκες τῆς ἀντίδρασης τοῦ Στολύπιν, οἱ μπολσεβίκοι χρησιμοποίησαν καὶ τὶς πιὸ μικρὲς νόμιμες δυνατότητες γιὰ νὰ διατηρήσουν τὴ σύνδεση μὲ τὶς μάζες (ἀπὸ τὰ ἀσφαλιστικὰ ταμεῖα καὶ τὰ συνδικάτα ὡς τὸ βῆμα τῆς Δούμας). Οἱ μπολσεβίκοι ἀκούραστα συγκέντρωναν τὶς δυνάμεις γιὰ τὴν καινούρια ἄνοδο τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος.

Μέσα στὸ δύσκολο περιβάλλον ποὺ εἶχε δημιουργήσει ἡ ἥττα τῆς ἐπανάστασης, ἡ κατάρρευση τῶν ἀντιπολιτευτικῶν ρευμάτων, ἡ ἀπογοήτευση ἀπὸ τὴν ἐπανάσταση καὶ τὸ δυνάμωμα τῶν ἐπιθέσεων τῶν ἀναθεωρητῶν ἐνάντια στὶς θεωρητικὲς βάσεις τοῦ κόμματος ἀπὸ διανοούμενους ποὺ ξέκοψαν ἀπὸ τὸ κόμμα (Μπογντάνωφ, Μπαζάρωφ καὶ ἄλλοι), οἱ μπολσεβίκοι φάνηκαν ἡ μοναδικὴ δύναμη μέσα στὸ κόμμα, ποὺ δὲ χαμήλωσαν τὴν κομματικὴ σημαία, ποὺ διατήρησαν τὴν πίστη στὸ πρόγραμμα τοῦ κόμματος καὶ ἀπόκρουσαν τὶς ἐπιθέσεις τῶν «κριτικῶν» τῆς μαρξιστικῆς θεωρίας (ἔργο τοῦ Λένιν «Ὑλισμὸς καὶ ἐμπειριοκριτικισμός»). Τὸ ἰδεολογικὸ μαρξιστικὸ-λενινιστικὸ ἀτσάλωμα, ἡ κατανόηση τῶν προοπτικῶν τῆς ἐπανάστασης, βοήθησαν τὸ βασικὸ πυρῆνα τῶν μπολσεβίκων, ποὺ ἦταν συσπειρωμένος γύρω στὸ Λένιν, νὰ περιφρουρήσει τὸ κόμμα καὶ τὶς ἐπαναστατικὲς ἀρχές του. «Δὲν εἶχαν ἄδικο ποὺ μᾶς εἶπαν: σταθεροὶ σὰν πέτρα», ἔλεγε ὁ Λένιν γιὰ τοὺς μπολσεβίκους.

Οἱ μενσεβίκοι τὴν ἐποχὴ αὐτὴ ὅλο καὶ περισσότερο φεύγουν ἀπὸ τὴν ἐπανάσταση. Γίνονται λικβινταριστές, ζητοῦν νὰ διαλύσουν, νὰ ἐξαφανίσουν τὸ παράνομο ἐπαναστατικὸ κόμμα τοῦ προλεταριάτου. Ὅλο καὶ πιὸ ἀνοιχτὰ ἀπαρνοῦνται τὸ πρόγραμμα τοῦ κόμματος, τὰ ἐπαναστατικὰ καθήκοντα καὶ συνθήματα τοῦ κόμματος, ἐπιχειροῦν νὰ ὀργανώσουν δικό τους ρεφορμιστικὸ κόμμα, ποὺ οἱ ἐργάτες τὸ βάφτισαν «ἐργατικὸ κόμμα τοῦ Στολύπιν». Ὁ Τρότσκυ ὑποστηρίζει τοὺς λικβινταριστές, κρύβεται φαρισαϊκὰ πίσω ἀπὸ τὸ σύνθημα τῆς «ἑνότητας τοῦ κόμματος», στὴν πραγματικότητα ὅμως τῆς ἑνότητας μὲ τοὺς λικβινταριστές.

Ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά, ὁρισμένοι μπολσεβίκοι ποὺ δὲν κατανοοῦσαν τὴν ἀνάγκη τῆς στροφῆς σὲ νέους πλάγιους δρόμους πάλης ἐνάντια στὸν τσαρισμό, ζητᾶνε νὰ ἐγκαταλειφθεῖ ἡ χρησιμοποίηση τῶν νόμιμων δυνατοτήτων, ζητοῦν νὰ ἀνακληθοῦν οἱ ἐργατικοὶ βουλευτὲς ἀπὸ τὴν κρατικὴ Δούμα. Οἱ ὀτζοβιστὲς σπρώχνουν τὸ κόμμα στὴν ἀπόσπαση ἀπὸ τὶς μάζες, ἐμποδίζουν τὴ συγκέντρωση τῶν δυνάμεων γιὰ τὴ νέα ἐπαναστατικὴ ἄνοδο. Σκεπασμένοι κάτω ἀπὸ «ἀριστερὴ» φρασεολογία οἱ ὀτζοβιστὲς στὴν οὐσία παραιτοῦνται ἀπὸ τὴν ἐπαναστατικὴ πάλη, ἀκριβῶς ὅπως καὶ οἱ λικβινταριστές.

Οἱ λικβινταριστὲς καὶ οἱ ὀτζοβιστὲς συνενώνονται σὲ κοινὸ συνασπισμὸ ἐνάντια στὸ Λένιν, στὸ συνασπισμὸ τοῦ Αὐγούστου, ποὺ ὀργάνωσε ὁ Τρότσκυ

Στὴν πάλη ἐνάντια στοὺς λικβινταριστὲς καὶ τοὺς ὀτζοβιστές, στὴν πάλη ἐνάντια στὸ συνασπισμὸ τοῦ Αὐγούστου, οἱ μπολσεβίκοι ἐπικρατοῦν καὶ ὑπερασπίζουν μὲ ἐπιτυχία τὸ παράνομο προλεταριακὸ κόμμα.

Σπουδαιότατο γεγονὸς αὐτῆς τῆς περιόδου εἶνε ἡ συνδιάσκεψη τοῦ ΡΣΔΕΚ, ποὺ ἔγινε στὴν Πράγα (Γενάρης 1912). Στὴ συνδιάσκεψη αὐτὴ διώχτηκαν ἀπὸ τὸ κόμμα οἱ μενσεβίκοι, τέλειωσε μιὰ καὶ πάντα ἡ τυπικὴ ἕνωση τῶν μπολσεβίκων στὸ ἴδιο κόμμα μὲ τοὺς μενσεβίκους. Ἀπὸ πολιτικὴ ὁμάδα οἱ μπολσεβίκοι διαμορφώνονται σὲ ἀνεξάρτητο κόμμα, τὸ ρωσικὸ σοσιαλδημοκρατικὸ ἐργατικὸ

κόμμα (μπολσεβίκοι). Ἡ συνδιάσκεψη τῆς Πράγας ἔβαλε τὰ θεμέλια γιὰ ἕνα κόμμα νέου τύπου, τὸ κόμμα τοῦ λενινισμοῦ, τὸ μπολσεβίκικο κόμμα.

Τὸ ξεκαθάρισμα τοῦ προλεταριακοῦ κόμματος ἀπὸ τοὺς ὀππορτουνιστές, τοὺς μενσεβίκους, ποὺ πραγματοποιήθηκε στὴ συνδιάσκεψη τῆς Πράγας, εἶχε σπουδαία ἀποφασιστικὴ σημασία γιὰ τὴν παραπέρα ἀνάπτυξη τοῦ κόμματος καὶ τῆς ἐπανάστασης. Ἂν οἱ μπολσεβίκοι δὲν ἔδιωχναν ἀπὸ τὸ κόμμα τοὺς προδότες τῆς ἐργατικῆς ὑπόθεσης, τοὺς συμβιβαστὲς μενσεβίκους, τὸ προλεταριακὸ κόμμα δὲ θὰ μποροῦσε τὸ 1917 νὰ ξεσηκώσει τὶς μάζες γιὰ τὴν κατάχτηση τῆς δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ

ΤΟ ΜΠΟΛΣΕΒΙΚΙΚΟ ΚΟΜΜΑ ΣΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΗΣ ΑΝΟΔΟΥ ΤΟΥ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΣ ΣΤΙΣ ΠΑΡΑΜΟΝΕΣ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ ΙΜΠΕΡΙΑΛΙΣΤΙΚΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

(1912 -- 1914)

1. — Η ΑΝΟΔΟΣ ΤΟΥ ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΣ ΑΠΟ ΤΟ 1912 ΩΣ ΤΟ 1914.

Ὁ θρίαμβος τῆς ἀντίδρασης τοῦ Στολύπιν δὲν ἦτανε μακρόχρονος. Μιὰ κυβέρνηση, ποὺ δὲν ἐννοοῦσε νὰ δώσει στὸ λαὸ ἄλλο ἀπὸ τὸ κνοῦτο καὶ τὴν κρεμάλα, δὲ μποροῦσε νἆνε κυβέρνηση σταθερή. Οἱ καταδιώξεις εἶχαν γίνει κάτι τόσο συνειθισμένο ποὺ ὁ λαὸς δὲν τὶς φοβόταν πιά. Λίγο-λίγο ἐξαφανιζόταν ἡ κούραση, ποὺ εἶχε πιάσει τοὺς ἐργάτες στὰ πρῶτα χρόνια τῆς ἥττας τῆς ἐπανάστασης. Οἱ ἐργάτες ὀρθώνονταν ξανὰ γιὰ τὴν πάλη. Ἐπαλήθευσε ἡ πρόγνωση τῶν μπολσεβίκων, πὼς μιὰ καινούρια ἐπαναστατικὴ ἄνοδος ἦταν ἀναπόφευχτη. Τὸ 1911 ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀπεργῶν ξεπέρασε τὶς 100.000, ἐνῶ στὰ προηγούμενα χρόνια ἔφτανε μόλις τὶς 50—60.000. Ἡ κομματικὴ συνδιάσκεψη τῆς Πράγας, ποὺ ἔγινε τὸ Γενάρη τοῦ 1912, διαπίστωσε κιόλας τὸ ζωντάνεμα τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος. Ἡ πραγματικὴ ὅμως ἄνοδος τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος ἀρχίζει τὸν Ἀπρίλη-Μάη 1912, ὅταν, ὕστερα ἀπὸ τὴ σφαγὴ τῶν ἐργατῶν τοῦ Λένα, ξεσπάσανε μαζικὲς πολιτικὲς ἀπεργίες.

Στὶς 4 τοῦ Ἀπρίλη 1912 στὴν ἀπεργία τῶν χρυσορυχείων τοῦ Λένα, στὴ Σιβηρία, μὲ διαταγὴ ἑνὸς τσαρικοῦ ἀξιωματικοῦ τῆς χωροφυλακῆς, σκότωσαν ἢ πλήγωσαν πάνω ἀπὸ 500 ἐργάτες. Ἡ σφαγὴ τοῦ ἄοπλου πλήθους τῶν μεταλλωρύχων τοῦ Λένα, ποὺ πήγαιναν εἰρηνικὰ ν' ἀρχίσουν διαπραγματεύσεις μὲ τὴ διεύθυνση, ἀναστάτωσε ὅλη τὴ χώρα. Τὸ καινούριο αὐτὸ αἱματηρὸ κακούργημα τὸ εἶχε διαπράξει ἡ τσαρικὴ ἀπολυταρχία γιὰ νὰ εὐχαριστήσει τὰ ἀφεντικὰ τῶν χρυσωρυχείων τοῦ Λένα, τοὺς ἄγγλους κεφαλαιοκράτες καὶ νὰ τσακίσει τὴν οἰκονομικὴ ἀπεργία τῶν μεταλλωρύχων Οἱ ἄγγλοι κεφαλαιοκράτες καὶ οἱ ρῶσοι συνέταιροί τους ἔβγαζαν ἀμύθητα κέρδη ἀπὸ τὰ μεταλλεῖα τοῦ Λένα (πάνω ἀπὸ 7 ἑκατ. ρούβλια τὸ χρόνο), ἐκμεταλλευόμενοι τοὺς ἐργάτες μὲ τὸν πιὸ ἐπαίσχυντο τρόπο. Τοὺς πλήρω-

ναν ἄθλια μεροκάμματα καὶ τοὺς ἔτρεφαν μὲ χαλασμένα τρόφιμα. Οἱ ἕξη χιλιάδες ἐργάτες τῶν ὀρυχείων τοῦ Λένα, μὴν ὑποφέροντας πιὰ τὶς πιέσεις καὶ τὶς κοροϊδίες, κήρυξαν ἀπεργία.

Τὸ προλεταριάτο ἀπάντησε στὶς σφαγὲς τοῦ Λένα μὲ μαζικὲς ἀπεργίες, συγκεντρώσεις καὶ διαδηλώσεις στὴν Πετρούπολη, στὴ Μόσχα, σὲ ὅλα τὰ βιομηχανικὰ κέντρα καὶ περιοχές.

«Ἡ κατάπληξη καὶ ἡ ταραχή μας εἶνε τόσο μεγάλη, ποὺ δὲ μποροῦμε νὰ βροῦμε ἀμέσως τὰ κατάλληλα λόγια. Ὁποιαδήποτε διαμαρτυρία μας θὰ εἶνε μιὰ ἀσθενικὴ ἀπήχηση τῆς ἀγανάκτησης, ποὺ βράζει μέσα μας. Τίποτα δὲ θὰ μᾶς ὠφελήσει. Οὔτε τὰ δάκρυα, οὔτε οἱ διαμαρτυρίες. Μονάχα ἡ ὀργανωμένη μαζικὴ πάλη», ἔγραφαν οἱ ἐργάτες μιᾶς ὁμάδας ἐπιχειρήσεων στὴν ἀπόφασή τους.

Ἡ σφοδρὴ ἀγανάχτηση τῶν ἐργατῶν μεγάλωσε ἀκόμα περισσότερο ὅταν ὁ τσαρικὸς ὑπουργὸς Μακάρωφ, ἀπαντώντας σὲ μιὰ ἐπερώτηση τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμάδας τῆς Δούμας γιὰ τὶς σφαγὲς τοῦ Λένα, δήλωσε, κυνικά: «Ἔτσι ἔγινε κ' ἔτσι θὰ γίνεται πάντα!» Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀπεργῶν, ποὺ πῆραν μέρος στὶς πολιτικὲς ἀπεργίες διαμαρτυρίας γιὰ τὶς αἱματηρὲς σφαγὲς τοῦ Λένα, ἔφτασε τὶς 300.000.

Οἱ μέρες τοῦ Λένα ἀναστάτωσαν σὰν καταιγίδα τὴν ἀτμόσφαιρα κατευνασμοῦ, ποὺ εἶχε δημιουργήσει τὸ καθεστὼς τοῦ Στολύπιν.

Νὰ τί ἔγραφε ὁ σ. Στάλιν στὴ μπολσεβίκικη ἐφημερίδα τῆς Πετρούπολης «Ζβεζντά» (Ἀστέρας) τὸ 1912.

«Οἱ τουφεκιὲς τοῦ Λένα ἔσπασαν τὸν πάγο τῆς σιωπῆς καὶ κίνησε τὸ ποτάμι τοῦ λαϊκοῦ κινήματος. Κίνησε!... Ὅλα τὰ κακὰ καὶ τὰ ὀλέθρια ποὺ ὑπήρχανε στὸ σημερινὸ καθεστώς, ὅλα ὅσα εἶχε ὑποφέρει ἡ πολυβασανισμένη Ρωσία, ὅλ' αὐτὰ συγκεντρώθηκαν σ' ἕνα μονάχο περιστατικό, στὰ γεγονότα τοῦ Λένα. Γι' αὐτὸ ἀκριβῶς οἱ τουφεκιὲς τοῦ Λένα ἤτανε τὸ σύνθημα γιὰ ἀπεργίες καὶ διαδηλώσεις».

Μάταια οἱ λικβινταριστὲς καὶ οἱ τροτσκιστὲς ἔθαβαν τὴν ἐπανάσταση Τα γεγονότα τοῦ Λένα ἔδειξαν πῶς οἱ ἐπαναστατικὲς δυνάμεις ζοῦν, πὼς μιὰ τεράστια μάζα ἐπαναστατικῆς ἐνέργειας ἔχει συσωρευτεῖ μέσα στὴν ἐργατικὴ τάξη. Οἱ ἀπεργίες τῆς Πρωτομαγιᾶς τοῦ 1912 ἀγκάλιασαν 400.000 ἐργάτες. Οἱ ἀπεργίες αὐτὲς εἶχαν ἔντονο πολιτικὸ χαρακτῆρα καὶ γίνονταν μὲ τὰ ἐπαναστατικὰ συνθήματα τῶν μπολσεβίκων: λαοκρατικὴ δημοκρατία, ὀχτάωρο, δήμευση ὅλης τῆς γῆς τῶν τσιφλικάδων. Τὰ βασικὰ αὐτὰ συνθήματα ἀποβλέπανε στὸ νὰ συνενώνουν ὄχι μονάχα τὶς πλατειὲς μάζες τῶν ἐργατῶν, μὰ καὶ τοὺς ἀγρότες καὶ τοὺς φαντάρους γιὰ τὴν ἐπαναστατικὴ πίεση πάνω στὴν ἀπολυταρχία.

«Ἡ μεγαλειώδικη ἀπεργία, ποὺ κήρυξε τὸ Μάη τὸ προλεταριάτο ὅλης τῆς Ρωσίας κ' οἱ διαδηλώσεις τῶν δρόμων ποὺ συνδέονται μ' αὐ-

τές, οἱ ἐπαναστατικὲς προκηρύξεις κι οἱ ἐπαναστατικοὶ λόγοι ποὺ ἐκφωνήθηκαν μπροστὰ στὰ πλήθη τῶν ἐργατῶν, ἔδειξαν καθαρὰ πὼς ἡ Ρωσία μπῆκε σὲ μιὰ καινούργια φάση ἐπαναστατικῆς ἀνόδου», ἔγραφε ὁ Λένιν στὸ ἄρθρο του «Ἡ ἐπαναστατικὴ ἄνοδος». (*Λένιν*, Ἄπαντα, τόμ. 15ος, σελ. 553).

Οἱ λικβινταριστές, ταραγμένοι ἀπὸ τὴν ἐπαναστατικότητα τῶν ἐργατῶν, τάχθηκαν ἐνάντια στὴν ἀπεργιακὴ πάλη, ποὺ τὴ χαρακτήριζαν σὰν «ἀπεργιακὴ ἔξαψη». Οἱ λικβινταριστὲς καὶ ὁ σύμμαχός τους Τρότσκυ, ἤθελαν ν' ἀντικαταστήσουν τὴν ἐπαναστατικὴ πάλη τοῦ προλεταριάτου μὲ μιὰ «ἐκστρατεία ἀναφορῶν». Καλοῦσαν τοὺς ἐργάτες νὰ ὑπογράψουν ἕνα χαρτί, μιὰ ἀναφορά, μιὰ αἴτηση γιὰ τὰ «δίκαιά» τους (νὰ καταργηθοῦν οἱ περιορισμοὶ στὰ συνδικάτα, τὶς ἀπεργίες κ.λ.π.) καὶ νὰ σταλεῖ ἔπειτα αὐτὸ τὸ χαρτὶ στὴν κρατικὴ Δούμα! Οἱ λικβινταριστὲς κατάφεραν νὰ συγκεντρώσουν μόνο 1.300 ὑπογραφές, ἐνῶ ἑκατοντάδες χιλιάδες ἐργάτες εἶχανε συσπειρωθεῖ γύρω ἀπὸ τὰ ἐπαναστατικὰ συνθήματα, ποὺ διατύπωναν οἱ μπολσεβίκοι.

Ἡ ἐργατικὴ τάξη ἀκολούθησε τὸ δρόμο ποὺ χάραζαν οἱ μπολσεβίκοι.

Στὴν περίοδο αὐτὴ ἡ οἰκονομικὴ κατάσταση τῆς χώρας παρουσίαζε τὴν παρακάτω εἰκόνα.

Τὸ βιομηχανικὸ μαρασμὸ εἶχε διαδεχθεῖ ἀπὸ τὸ 1910 ἕνα ζωντάνεμα, μιὰ ἀνάπτυξη τῆς παραγωγῆς στοὺς βασικοὺς κλάδους της. Τὸ 1910 ἡ παραγωγὴ χυτοσίδερου ἦταν 186.000 000 πούτια (1 πούτι = 16,38 κιλά), τὸ 1912 ἦταν 256.000.000 καὶ τὸ 1913 ἔφτασε τὰ 283 000.000 πούτια. Ἡ ἐξόρυξη πετροκάρβουνου τὸ 1910 ἦταν 1.522.000.000 πούτια· τὸ 1913 ἔφτασε κιόλας 2.214.000 000 πούτια. Μαζὶ μὲ τὴν ἀνάπτυξη τῆς κεφαλαιοκρατικῆς βιομηχανίας ἀναπτύσσονταν γοργὰ καὶ τὸ προλεταριάτο. Κεῖνο ποὺ χαρακτήριζε τὴν ἀνάπτυξη τῆς βιομηχανίας ἦταν ἡ συνεχὴς συγκέντρωση τῆς παραγωγῆς σὲ μεγάλες καὶ πολὺ μεγάλες ἐπιχειρήσεις. Ἂν τὸ 1901 οἱ μεγάλες ἐπιχειρήσεις, ποὺ ἀριθμοῦσαν πάνω ἀπὸ 500 ἐργάτες, ἀπασχολοῦσαν μονάχα τὰ 46,7 % τοῦ συνόλου τῶν ἐργατῶν, τὸ 1910 οἱ ἐπιχειρήσεις αὐτοῦ τοῦ τύπου ἀπασχολοῦσαν σχεδὸν τὰ 54 % δηλαδὴ πάνω ἀπὸ τὸ μισὸ συνολικὸ ἀριθμὸ τῶν ἐργατῶν: δηλαδὴ βιομηχανικὴ συγκέντρωση χωρὶς προηγούμενο Τὴν ἐποχὴ ἐκείνη, ἀκόμα καὶ σὲ μιὰ τόσο ἐξελιγμένη βιομηχανικὴ χώρα ὅπως οἱ Ἑνωμένες Πολιτεῖες τῆς Βόρειας Ἀμερικῆς, οἱ μεγάλες ἐπιχειρήσεις ἀπασχολοῦσαν μονάχα τὸ τρίτο ἀπὸ ὅλους τοὺς ἐργάτες.

Αὐτὴ ἡ ἀνάπτυξη καὶ ἡ συγκέντρωση τοῦ προλεταριάτου στὶς μεγάλες ἐπιχειρήσεις, τὴ στιγμὴ ποὺ ὑπῆρχε ἕνα ἐπαναστατικὸ κόμμα σὰν τὸ κόμμα τῶν μπολσεβίκων, ἔκαναν τὴν ἐργατικὴ τάξη τῆς Ρωσίας σημαντικὴ δύναμη στὴν πολιτικὴ ζωὴ τῆς χώρας Οἱ βάρβαρες μορφὲς ἐκμετάλλευσης τῶν ἐργατῶν στὶς ἐπιχειρήσεις, μαζὶ μὲ τὸ ἀβάσταχτο ἀστυνομικὸ καθεστὼς τῶν τσαρικῶν μισθοφόρων δολοφόνων, ἔδιναν σὲ κάθε σημαντικὴ ἀπεργία πολι-

τικό χαρακτήρα. Καὶ ὁ συνδυασμός τῆς οἰκονομικῆς καὶ τῆς πολιτικῆς πάλης ἔδινε στὶς μαζικὲς ἀπεργίες μιὰ ξεχωριστὴ ἐπαναστατικὴ δύναμη.

Στὶς πρῶτες γραμμὲς τοῦ ἐπαναστατικοῦ ἐργατικοῦ κινήματος βάδιζε τὸ ἡρωϊκὸ προλεταριάτο τῆς Πετρούπολης. Μετὰ τὴν Πετρούπολη ἐρχόνταν ἡ περιοχὴ τῆς Βαλτικῆς, ἡ Μόσχα καὶ ἡ περιφέρειά της, ἔπειτα ἡ περιοχὴ τοῦ Βόλγα καὶ ἡ νότια Ρωσία. Τὸ 1913 τὸ κίνημα ξαπλώνεται στὰ δυτικὰ ἐδάφη, στὴν Πολωνία, στὸν Καύκασο. Τὰ ἐπίσημα στοιχεῖα γιὰ τὸ 1912 παρουσιάζουν 725.000 ἀπεργούς. Σύμφωνα μὲ ἄλλες πληροφορίες, ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀπεργῶν ξεπερνᾶ τὸ ἕνα ἑκατομμύριο. Τὸ 1913, σύμφωνα μὲ τοὺς ἐπίσημους ὑπολογισμούς, ἔχουμε 861.000 ἀπεργοὺς καὶ σύμφωνα μὲ πιὸ πλήρεις πληροφορίες, 1.272 000. Στὴν πρώτη ἑξαμηνία τοῦ 1914 ἑνάμισυ περίπου ἑκατομμύριο ἐργάτες εἶχαν πάρει μέρος στὶς ἀπεργίες.

Ἔτσι ἡ ἐπαναστατικὴ ἄνοδος τοῦ 1912-1914, ἡ ἔκταση τοῦ ἀπεργιακοῦ κινήματος, πλησίαζαν τὴ χώρα στὴν κατάσταση ποὺ ὑπῆρχε στὶς ἀρχὲς τῆς ἐπανάστασης τοῦ 1905.

Οἱ μαζικὲς ἐπαναστατικὲς ἀπεργίες τοῦ προλεταριάτου εἶχαν παλλαϊκὴ σημασία. Στρέφονταν ἐνάντια στὴν ἀπολυταρχία. Οἱ ἀπεργίες συγκέντρωναν τὴ συμπάθεια τῆς τεράστιας πλειοψηφίας τοῦ ἐργαζόμενου πληθυσμοῦ. Οἱ ἐργοστασιάρχες ἐκδικούνταν τοὺς ἀπεργοὺς μὲ λὸκ-ἄουτ. Τὸ 1913 στὴν περιφέρεια τῆς Μόσχας οἱ κεφαλαιοκράτες πέταξαν στὸ δρόμο 50.000 ὑφαντουργούς. Τὸ Μάρτη τοῦ 1914 στὴν Πετρούπολη 70.000 ἐργάτες ἀπολύθηκαν μέσα σὲ μιὰ μέρα. Οἱ ἐργάτες τῶν ἄλλων ἐπιχειρήσεων καὶ κλάδων τῆς βιομηχανίας βοηθούσαν τοὺς ἀπεργοὺς καὶ τὰ θύματα τοῦ λὸκ-ἄουτ μὲ μαζικοὺς ἐράνους καὶ κάποτε μὲ ἀπεργίες ἀλληλεγγύης.

Ἡ ἄνοδος τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος κ' οἱ μαζικὲς ἀπεργίες ξεσήκωναν καὶ παρασέρνανε στὴν πάλη καὶ τὶς ἀγροτικὲς μάζες. Οἱ ἀγρότες ξανασηκώνονταν γιὰ τὴν πάλη ἐνάντια στοὺς τσιφλικάδες, κατάστρεφαν τὶς γαῖες τῶν τσιφλικάδων καὶ τὰ χτήματα τῶν κουλάκων. Ἀπὸ τὸ 1910 ὡς τὸ 1914 ἔγιναν πάνω ἀπὸ 13.000 ἀγροτικὲς ἐκδηλώσεις.

Ἡ ἐπαναστατικὴ δράση ἄρχιζε ἐπίσης καὶ μέσα στὸ στρατό. Τὸ 1912 ξέσπασε μιὰ ἔνοπλη ἐξέγερση στὰ στρατεύματα τοῦ Τουρκεστάν. Ἐξεγέρσεις ὡρίμαζαν καὶ στὸ στόλο τῆς Βαλτικῆς καὶ στὴ Σεβαστούπολη.

Τὸ ἐπαναστατικὸ ἀπεργιακὸ κίνημα καὶ οἱ διαδηλώσεις, ποὺ καθοδηγοῦσε τὸ μπολσεβίκικο κόμμα, ἔδειχναν πὼς ἡ ἐργατικὴ τάξη δὲν πάλευε γιὰ μερικὲς διεκδικήσεις, μήτε γιὰ «μεταρρυθμίσεις», ἀλλὰ γιὰ ν' ἀπελευθερώσει τὸ λαὸ ἀπὸ τὸν τσαρισμό. Ἡ χώρα βάδιζε πρὸς μιὰ καινούργια ἐπανάσταση.

Ὁ Λένιν, γιὰ νὰ βρίσκεται πιὸ κοντὰ στὴ Ρωσία, ἄφησε τὸ Παρίσι τὸ καλοκαῖρι τοῦ 1912 κ' ἐγκαταστάθηκε στὴ Γαλικία (ἐπαρχία τῆς παλιᾶς Αὐστρίας), ὅπου προέδρευσε σὲ δυὸ συσκέψεις τῶν μελῶν τῆς κεντρικῆς ἐπι-

τροπῆς καὶ ὑπευθύνων στελεχῶν τοῦ κόμματος. Ἡ μία ἔγινε στὴν Κρακοβία στὰ τέλη τοῦ 1912 καὶ ἡ ἄλλη στὸ Πορόνεν (κοντὰ στὴν Κρακοβία) τὸ φθινόπωρο τοῦ 1913. Στὶς συσκέψεις αὐτὲς πάρθηκαν ἀποφάσεις γιὰ σπουδαιότατα ζητήματα τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος: τὴν ἐπαναστατικὴ ἄνοδο, τὶς ἀπεργίες καὶ τὰ καθήκοντα τοῦ κόμματος, τὸ δυνάμωμα τῶν παράνομων ὀργανώσεων, τὴ σοσιαλδημοκρατικὴ ὁμάδα τῆς Δούμας, τὸν κομματικὸ τύπο, τὴν καμπάνια γιὰ τὶς ἀσφαλίσεις.

2.— Η ΜΠΟΛΣΕΒΙΚΙΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ «ΠΡΑΒΝΤΑ».— Η ΜΠΟΛΣΕΒΙΚΙΚΗ ΟΜΑΔΑ ΣΤΗΝ Δ' ΚΡΑΤΙΚΗ ΔΟΥΜΑ

Ἡ «Πράβντα» (Ἀλήθεια), καθημερινὴ μπολσεβίκικη ἐφημερίδα, ποὺ ἔβγαινε στὴν Πετρούπολη, στάθηκε ἕνα ὅπλο στὰ χέρια τοῦ μπολσεβίκικου κόμματος γιὰ νὰ σταθεροποιήσει τὶς ὀργανώσεις του καὶ ν' ἀποχτήσει ἐπιρροὴ πάνω στὶς μάζες. Ἱδρύθηκε, σύμφωνα μὲ τὶς ὁδηγίες τοῦ Λένιν καὶ μὲ πρωτοβουλία τῶν Στάλιν, Ὀλμίνσκι καὶ Πολετάγιεφ. Ἡ «Πράβντα», μαζικὴ ἐργατικὴ ἐφημερίδα, γεννήθηκε μὲ τὴν ἄνοδο τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος. Τὸ πρῶτο της φύλλο βγῆκε στὶς 22 τοῦ Ἀπρίλη 1912 (5 τοῦ Μάη μὲ τὸ καινούγιο ἡμερολόγιο). Ἡ μέρα αὐτὴ ἦταν σωστὴ γιορτὴ γιὰ τοὺς ἐργάτες. Σ' ἀνάμνηση τῆς ἔκδοσης τῆς «Πράβντα» ἡ 5η τοῦ Μάη ὁρίστηκε μέρα γιορτῆς τοῦ ἐργατικοῦ τύπου.

Πρὶν ἀπὸ τὴν «Πράβντα» ἔβγαινε ἡ βδομαδιάτικη μπολσεβίκικη ἐφημερίδα «Ζβεζντά», ποὺ προοριζόταν γιὰ τοὺς πρωτοπόρους ἐργάτες. Ἡ «Ζβεζντὰ» εἶχε παίξει σπουδαῖο ρόλο τὶς μέρες τοῦ Λένα. Δημοσίευσε φλογερὰ πολιτικὰ ἄρθρα τοῦ Λένιν καὶ τοῦ Στάλιν, ποὺ κινητοποιοῦσαν τὴν ἐργατικὴ τάξη στὴν πάλη. Μέσα ὅμως στὶς συνθῆκες τῆς ἐπαναστατικῆς ἀνόδου τὸ μπολσεβίκικο κόμμα δὲ μποροῦσε πιὰ ν' ἀρκεῖται σ' ἕνα βδομαδιάτικο ὄργανο. Χρειαζόταν ἕνα μαζικὸ πολιτικὸ καθημερινὸ ὄργανο, προορισμένο γιὰ τὶς πιὸ πλατειὲς ἐργατικὲς μάζες. Τέτια ἐφημερίδα ἦταν ἡ «Πράβντα»

Ἡ σπουδαιότητα τῆς «Πράβντα» ἦταν ἐξαιρετικὴ σ' αὐτὴ τὴν περίοδο. Κέρδιζε τὶς μεγάλες μάζες τῆς ἐργατικῆς τάξης στὸ μπολσεβικισμό. Μέσα σὲ ἀκατάπαυτες ἀστυνομικὲς καταδιώξεις, πρόστιμα καὶ κατασχέσεις, ποὺ ἐπακολουθοῦσαν τὴ δημοσίευση ἄρθρων καὶ ἀνταποκρίσεων ἀνεπιθύμητων στὴ λογοκρισία, ἡ «Πράβντα» δὲ μποροῦσε νὰ ζεῖ παρὰ μονάχα μὲ τὴν ἐνεργὸ ὑποστήριξη δεκάδων χιλιάδων πρωτοπόρων ἐργατῶν. Μονάχα μὲ τοὺς μαζικοὺς ἐράνους, ποὺ ἔκαναν οἱ ἐργάτες μποροῦσε νὰ πληρώνει τὰ πολὺ μεγάλα πρόστιμα ποὺ τῆς ἐπιβάλλανε Συχνὰ μεγάλο μέρος ἀπὸ τὰ ἀπαγορευμένα φύλλα τῆς «Πράβντα» ἔφτανε ὁπωσδήποτε στοὺς ἀναγνῶστες, γιατὶ οἱ πρωτοπόροι ἐργάτες πήγαιναν τὴ νύχτα στὸ τυπογραφεῖο κ' ἔπαιρναν τὰ δέματα μὲ τὰ φύλλα.

Μέσα σὲ δυόμισυ χρόνια ἡ τσαρικὴ κυβέρνηση ἔκλεισε ὀχτὼ φορὲς τὴν «Πράβντα». Αὐτὴ ὅμως, μὲ τὴν ὑποστήριξη τῶν ἐργατῶν, ξανάβγαινε μὲ καινούριο τίτλο, ποὺ θύμιζε τὸν πρῶτο π.χ. «Γιὰ τὴν Πράβντα», «Ὁ δρόμος τῆς Πράβντα», «Ἡ Πράβντα τῆς δουλειᾶς».

Ἐνῶ ἡ «Πράβντα» κυκλοφοροῦσε σὲ 40.000 ἀντίτυπα τὴ μέρα κατὰ μέσο ὅρο, ἡ μενσεβίκικη ἐφημερίδα «Λούτς» (Ἀχτίδα) δὲν τύπωνε πάνω ἀπὸ 15-16.000 φύλλα.

Οἱ ἐργάτες θεωροῦσαν τὴν «Πράβντα» δική τους ἐφημερίδα. Τῆς ἔδειχναν μεγάλη ἐμπιστοσύνη καὶ πρόσεχαν καλὰ σὲ ὅ,τι τοὺς ἔλεγε. Κάθε ἀντίτυπό της περνώντας ἀπὸ χέρι σὲ χέρι, διαβάζονταν ἀπὸ δεκάδες πρόσωπα καὶ διαμόρφωνε τὴν ταξικὴ συνείδησή τους, τὰ διαπαιδαγωγοῦσε, τὰ ὀργάνωνε, τὰ καλοῦσε στὸν ἀγῶνα.

Τί ἔγραφε ἡ «Πράβντα»;

Κάθε φύλλο εἶχε δεκάδες ἐργατικὲς ἀνταποκρίσεις, ποὺ περιγράφανε τὴ ζωὴ τῶν ἐργατῶν, τὴν ἄγρια ἐκμετάλλευση, τὶς πολυάριθμες τιμωρίες καὶ πιέσεις ποὺ τραβοῦσαν οἱ ἐργάτες ἀπὸ τοὺς κεφαλαιοκράτες, τοὺς διευθυντὲς καὶ τοὺς ἀρχιεργάτες τους. Οἱ ἀνταποκρίσεις αὐτὲς ἦταν ἕνα ὀξύτατο καὶ εὔστοχο ξεσκέπασμα τῆς κεφαλαιοκρατικῆς τάξης πραγμάτων. Δὲν ἦταν σπάνιο νὰ βρεῖς στὴν «Πράβντα» σημειώματα γιὰ αὐτοκτονίες πεινασμένων ἀνέργων, ποὺ εἶχαν χάσει κάθε ἐλπίδα νὰ βροῦν δουλειά.

Ἡ «Πράβντα» ἔγραφε γιὰ τὶς ἀνάγκες καὶ τὶς διεκδικήσεις τῶν ἐργατῶν σὲ διάφορα ἐργοστάσια καὶ κλάδους τῆς βιομηχανίας, ἔγραφε πῶς οἱ ἐργάτες ἀγωνίζονται γιὰ τὶς διεκδικήσεις τους. Σχεδὸν κάθε φύλλο ἀνέφερε ἀπεργίες, ποὺ ξεσπούσανε στὶς διάφορες ἐπιχειρήσεις. Ὅταν ξεσπούσανε σημαντικὲς μακρόχρονες ἀπεργίες, ἡ ἐφημερίδα ὀργάνωνε τὴ βοήθεια στοὺς ἀπεργούς, ἀνοίγοντας ἐράνους μέσα στοὺς ἐργάτες τῶν ἄλλων ἐπιχειρήσεων καὶ βιομηχανικῶν κλάδων. Κάποτε τὰ ἀπεργιακὰ ταμεῖα συγκεντρώνανε δεκάδες χιλιάδες ρούβλια, ποσὸ τεράστιο γιὰ τὴν ἐποχὴ ἂν λάβουμε ὑπ' ὄψη μας, πὼς ἡ πλειοψηφία τῶν ἐργατῶν δὲν ἔπαιρνε παρὰ 70-80 καπίκια τὴ μέρα. Μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ διαπαιδαγωγοῦσε τοὺς ἐργάτες στὸ πνεῦμα τῆς προλεταριακῆς ἀλληλεγγύης καὶ τῆς συνείδησης τῆς ἑνότητας τῶν συμφερόντων ὅλων τῶν ἐργατῶν. Σὲ κάθε πολιτικὸ γεγονός, σὲ κάθε νίκη ἢ ἧττα, οἱ ἐργάτες ἔστελναν στὴν «Πράβντα» γράμματα χαιρετιστήρια, διαμαρτυρίες κ. λ. π. Στὰ ἄρθρα της ἡ «Πράβντα» φώτιζε τὰ καθήκοντα τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος ἀπὸ τὴ συνεπῆ μπολσεβίκικη ἄποψη. Ἐφημερίδα νόμιμη ὅπως ἦταν δὲ μποροῦσε νὰ καλεῖ κατ' εὐθεῖαν στὴν ἀνατροπὴ τοῦ τσαρισμοῦ. Γι αὐτὸ ἦταν ἀναγκασμένη νὰ χρησιμοποιεῖ ὑπαινιγμούς. Οἱ συνειδητοὶ ὅμως ἐργάτες καταλάβαιναν πολὺ καλὰ αὐτοὺς τοὺς ὑπαινιγμοὺς καὶ τοὺς ἐξηγοῦσαν στὶς μάζες. Ὅταν λ. χ. ἡ «Πράβντα» μιλοῦσε γιὰ τὶς πλήρεις καὶ ἀκέραιες διεκδικήσεις τοῦ 1905, οἱ ἐργάτες καταλάβαιναν πὼς ἐπρόκειτο γιὰ τὰ ἐπανα-

στατικὰ συνθήματα τῶν μπολσεβίκων: ἀνατροπὴ τοῦ τσαρισμοῦ, λαοκρατικὴ δημοκρατία, δήμευση τῆς γῆς τῶν τσιφλικάδων, ὀχτάωρο.

Ἡ «Πράβντα» ὀργάνωσε τοὺς πρωτοπόρους ἐργάτες γιὰ τὶς ἐκλογὲς στὴν Δ΄ Δούμα. Ξεσκέπασε τὴν προδοτικὴ θέση τῶν ὀπαδῶν τῆς συμφωνίας μὲ τὴ φιλελεύθερη ἀστικὴ τάξη, τῶν ὀπαδῶν τοῦ «ἐργατικοῦ κόμματος τοῦ Στολύπιν», τῶν μενσεβίκων. Ἡ «Πράβντα» κάλεσε τοὺς ἐργάτες νὰ ψηφίσουν τοὺς ὀπαδοὺς τῶν «ἀκέραιων διεκδικήσεων τοῦ 1905», δηλ τοὺς μπολσεβίκους. Οἱ ἐκλογὲς γινόντουσαν σὲ πολλὲς βαθμίδες. Πρῶτα ἐκλέγαν πληρεξουσίους οἱ ἐργατικὲς συγκεντρώσεις· αὐτοὶ βγάζαν τοὺς «ἐκλέκτορες», καὶ οἱ ἐκλέκτορες πάλι ἔπαιρναν μέρος στὴν ἐκλογὴ τοῦ ἐργατικοῦ βουλευτῆ στὴ Δούμα. Τὴ μέρα τῶν ἐκλογῶν ἡ «Πράβντα» δημοσίευσε τὸν κατάλογο τῶν μπολσεβίκων ἐκλεκτόρων, συνιστώντας στοὺς ἐργάτες νὰ τοὺς ψηφίσουν. Τὸν κατάλογο αὐτὸ δὲ μπόρεσε νὰ τὸν δημοσιεύσει νωρίτερα γιὰ νὰ μὴν ἐκθέσει τοὺς ὑποψηφίους στὸν κίνδυνο τῆς σύλληψης.

Ἡ «Πράβντα» βοηθοῦσε γιὰ νὰ ὀργανωθεῖ ἡ δράση τοῦ προλεταριάτου. Σ' ἕνα μεγάλο λὸκ-ἄουτ στὴν Πετρούπολη, τὴν ἄνοιξη τοῦ 1914, ὅταν δὲν ἦταν σκόπιμο νὰ κηρυχτεῖ μαζικὴ ἀπεργία, ἡ «Πράβντα» κάλεσε τοὺς ἐργάτες νὰ χρησιμοποιήσουν ἄλλες μορφὲς πάλης: μαζικὲς συγκεντρώσεις στὰ ἐργοστάσια, διαδηλώσεις στὸ δρόμο. Ἡ ἐφημερίδα δὲ μποροῦσε νὰ μιλάει ἀνοιχτὰ γιὰ ὅλα αὐτά. Οἱ συνειδητοὶ ὅμως ἐργάτες, ποὺ εἶχανε διαβάσει τὸ ἄρθρο τοῦ Λένιν, ποὺ δημοσιεύτηκε μὲ τὸ μετριόφρονα τίτλο: «Γιὰ τὶς μορφὲς τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος», καταλάβαιναν τὴν ἔκκληση αὐτή. Τὸ ἄρθρο τοῦ Λένιν ἔλεγε πὼς στὴν τορινὴ στιγμὴ ἔπρεπε νὰ ἀντικαταστήσουν τὴν ἀπεργία μὲ μιὰ ἀνώτερη μορφὴ τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος, πράγμα ποὺ σήμαινε ὀργάνωση συγκεντρώσεων καὶ διαδηλώσεων.

Ἔτσι συνδυάζονταν ἡ παράνομη ἐπαναστατικὴ δράση τῶν μπολσεβίκων μὲ τὴ νόμιμη ζύμωση καὶ τὴν ὀργάνωση τῶν λαϊκῶν μαζῶν ἀπὸ τὴν «Πράβντα».

Ἡ ἐφημερίδα δὲ μιλοῦσε μόνο γιὰ τὴ ζωὴ τῶν ἐργατῶν, τὶς ἀπεργίες καὶ τὶς διαδηλώσεις. Διαφώτιζε μεθοδικὰ καὶ γιὰ τὴ ζωὴ τῶν ἀγροτῶν, τὴν πεῖνα τους, τὴν ἐκμετάλλευσή τους ἀπὸ τοὺς φεουδάρχες-τσιφλικάδες, τὴν καταλήστευση τῶν καλλίτερων ἀγροτικῶν κτημάτων ἀπὸ τοὺς κουλάκους, ἀποτέλεσμα τῆς μεταρρύθμισης τοῦ Στολύπιν. Ἡ «Πράβντα» ἔδειχνε στοὺς συνειδητοὺς ἐργάτες πόση τεράστια ποσότητα ἀπὸ εὔφλεχτο ὑλικὸ εἶχε συσσωρευτεῖ στὰ χωριά. Ἐξηγοῦσε στὸ προλεταριάτο πὼς τὰ καθήκοντα τῆς ἐπανάστασης τοῦ 1905 δὲν εἶχαν πραγματοποιηθεῖ καὶ πὼς ἐπίκειται μιὰ νέα ἐπανάσταση. Ἡ «Πράβντα» ἔλεγε πὼς στὴ δεύτερη αὐτὴ ἐπανάσταση τὸ προλεταριάτο ἔπρεπε νὰ δράσει σὰν πραγματικὸς ἀρχηγός, σὰν καθοδηγητὴς τοῦ λαοῦ καὶ πὼς στὴν ἐπανάσταση αὐτὴ θὰ ἔχει ἕνα τόσο γερὸ σύμμαχο σὰν τὴν ἐπαναστατικὴ ἀγροτιά.

Οἱ μενσεβίκοι ἐπιδίωκαν νὰ πάψει τὸ προλεταριάτο νὰ σκέπτεται τὴν ἐπανάσταση. Ὑποβάλανε στοὺς ἐργάτες τοῦτες τὶς ἰδέες: Πάψτε νὰ σκέπτεσθε τὸ λαό, τὶς λιμοχτονίες τῶν ἀγροτῶν, τὴν κυριαρχία τῶν μαύρων τσιφλικάδων-φεουδαρχῶν! Ἀγωνισθεῖτε μόνο γιὰ τὴν ἐλευθερία τοῦ «συνεταιρίζεσθαι», στεῖλτε γι αὐτὸ ἀναφορὲς στὴν τσαρικὴ κυβέρνηση. Οἱ μπολσεβίκοι ἐξηγοῦσαν στοὺς ἐργάτες πὼς ἡ μενσεβίκικη αὐτὴ προπαγάνδα γιὰ ἐγκατάλειψη τῆς ἐπανάστασης, γιὰ ἐγκατάλειψη τῆς συμμαχίας μὲ τὴν ἀγροτιά, γινόταν γιὰ ὄφελος τῆς κεφαλαιοκρατίας, πὼς οἱ ἐργάτες θὰ νικήσουν στὰ σίγουρα τὸν τσαρισμὸ ἂν πάρουν μὲ τὸ μέρος τους σὰ σύμμαχο τὴν ἀγροτιά, πὼς οἱ κακοὶ ποιμένες σὰν τοὺς μενσεβίκους ἔπρεπε νὰ ἀποδιωχτοῦν σὰν ἐχθροὶ τῆς ἐπανάστασης.

Τί ἔλεγε ἡ «Πράβντα» στὴ στήλη «ἡ ἀγροτικὴ ζωή»;

Ἂς ἀναφέρουμε γιὰ παράδειγμα μερικὲς ἀνταποκρίσεις τοῦ 1913.

Μιὰ ἀνταπόκριση ἀπὸ τη Σαμάρα μὲ τὸν τίτλο «Ἀγροτικὴ ὑπόθεση» πληροφοροῦσε πὼς πολλοὶ ἀγρότες ἀπὸ τὸ χωριὸ Νοβοχασμπουζὰτ τῆς ἐπαρχίας Μπουγκουλμίνσκ εἶχαν καταδικαστεῖ σὲ μακρόχρονη φυλάκιση, γιὰ ἀντίσταση ἐνάντια στὶς ἀρχὲς ὅταν ἔγινε ἡ καταμέτρηση τῆς κοινοτικῆς γῆς ποὺ δίνονταν σὲ νέους κληρούχους.

Μιὰ σύντομη ἀνταπόκριση ἀπὸ τὴν ἐπαρχία τοῦ Ψκὸβ πληροφοροῦσε: «Οἱ ἀγρότες τοῦ χωριοῦ Ψίτσα (κοντὰ στὸ σιδηροδρομικὸ σταθμὸ Ζαβαλιέ) ἀντιτάξαν ἔνοπλη ἀντίσταση στὴν ἀγροφυλακή. Ὑπάρχουν πληγωμένοι Ἡ σύγκρουση προκλήθηκε ἀπὸ ἀγροτικὲς διαφορές. Στὴν Ψίτσα στάλθηκε φρουρά. Ὁ ὑπονομάρχης καὶ ὁ εἰσαγγελέας πήγαν ἐπὶ τόπου».

Μιὰ ἀνταπόκριση ἀπὸ τὸ νομὸ τῆς Οὔφα, πληροφοροῦσε πὼς ξεπουλιοῦνται οἱ ἀγροτικοὶ κλῆροι Ἐξηγοῦσε, πὼς ἡ πεῖνα καὶ ὁ νόμος ποὺ ἐπέτρεπε τὴν ἔξοδο ἀπὸ τὴν ἀγροτικὴ κοινότητα εἶχαν αὐξήσει τὸν ἀριθμὸ τῶν ἀκτημόνων. Τὸ χωριουδάκι π. χ. Μπουρίσοφκα ἔχει 27 οἰκογένειες, ποὺ κατέχουν 543 ντεσιατίνες καλλιεργήσιμη γῆ. Στὸ διάστημα τῆς πείνας πέντε ἀγρότες πούλησαν ὁριστικὰ 31 ντεσιατίνες πρὸς 25-33 ρούβλια τὴ ντεσιατίνα, ἐνῶ ἡ γῆ κοστίζει τρεῖς καὶ τέσσερες φορὲς παραπάνω. Στὴν ἴδια περιοχὴ ἑφτὰ ἀγροτικὲς οἰκογένειες ὑποθήκευσαν 177 ντεσιατίνες γιὰ νὰ πάρουν δάνειο γιὰ ἕξη χρόνια καὶ μὲ τόκο 12%. Ἂν πάρουμε ὑπ' ὄψη μας τὴ φτώχεια τοῦ πληθυσμοῦ καὶ τὸ σκανδαλώδικο ἐπιτόκιο, μποροῦμε νὰ ποῦμε μὲ βεβαιότητα πὼς ἀπ' αὐτὲς τὶς 177 ντεσιατίνες οἱ μισὲς θὰ περάσο' στὰ χέρια τοῦ τοκογλύφου Πολὺ λίγες πιθανότητες ὑπάρχουν πὼς ἔσω καὶ οἱ μισοὶ χρεῶστες θὰ μπορέσουν νὰ ξοφλήσουν ἕνα τόσο σημαντικὸ ποσὸ μέσα σὲ ἕξη χρόνια.

Ὁ Λένιν στὸ ἄρθρο του «*Ἡ μεγάλη τσιφλικάδικη καὶ ἡ μικρὴ ἀγροτικὴ γαιοχτησία στὴ Ρωσία*», ποὺ δημοσιεύτηκε στὴν «Πράβντα», ἔδειχνε ξεκάθαρα στοὺς ἐργάτες καὶ στοὺς ἀγρότες τί τεράστια ἀγροτικὰ πλούτη

εἶχαν στὰ χέρια τους οἱ παρασιτικοὶ τσφιλικάδες. 30.000 μεγάλοι τσιφλικάδες κατεῖχαν μονάχοι τους περίπου 70 ἑκατομμύρια ντεσιατίνες γῆ, δηλ. τόση ὅση 10 ἑκατομμύρια ἀγροτικὲς οἰκογένειες. Σὲ κάθε μεγαλοτσιφλικὰ ἀναλογούσαν 2.300 ντεσιατίνες κατὰ μέσο ὅρο. Καὶ σὲ κάθε ἀγροτικὴ οἰκογένεια μαζὶ μὲ τοὺς κουλάκους, ἀναλογοῦσαν κατὰ μέσο ὅρο 7. Κι ἀκόμα, 5 ἑκατομμύρια μικροὶ ἀγρότες, δηλ. ἡ μισὴ ἀγροτιά, δὲν εἶχε πάνω ἀπὸ μιὰ ἢ δυὸ ντεσιατίνες γιὰ κάθε οἰκογένεια. Τὰ γεγονότα αὐτὰ ἔδειχναν ὁλοφάνερα πῶς ἡ ρίζα τῆς ἀγροτικῆς ἀθλιότητας καὶ τῆς πείνας βρισκότανε στὴ μεγάλη γαιοχτησία τῶν τσιφλικάδων, στὰ ὑπολείματα τῆς δουλοπαροικίας, ποὺ ἡ ἀγροτιὰ δὲ μποροῦσε νὰ τὰ πετάξει ἀπὸ πάνω της παρὰ μὲ μιὰ ἐπανάσταση, ποὺ θὰ καθοδηγοῦσε ἡ ἐργατικὴ τάξη.

Χάρη στοὺς ἐργάτες ποὺ εἴχανε δεσμοὺς μὲ τὸ χωριό, ἡ «Πράβντα» κυκλοφοροῦσε στὴν ὕπαιθρο, ξυπνοῦσε τοὺς πρωτοπόρους ἀγρότες γιὰ τὴν ἐπαναστατικὴ πάλη.

Ὅταν ἱδρύθηκε ἡ «Πράβντα» οἱ παράνομες σοσιαλδημοκρατικὲς ὀργανώσεις βρισκόντουσαν ὅλες στὰ χέρια τῶν μπολσεβίκων. Οἱ νόμιμες ὅμως μορφὲς ὀργάνωσης, ὁμάδα τῆς Δούμας, τύπος, ἀσφαλιστικὰ ταμεῖα, συνδικάτα, δὲν εἶχαν ἀκόμα ἀποσπαστεῖ πέρα γιὰ πέρα ἀπὸ τοὺς μενσεβίκους. Χρειάστηκε μιὰ ἀποφασιστικὴ πάλη τῶν μπολσεβίκων γιὰ νὰ διωχτοῦν οἱ λικβινταριστὲς ἀπὸ τὶς νόμιμες ὀργανώσεις τῆς ἐργατικῆς τάξης. Καὶ ὁ ἀγώνας στεφανώθηκε μὲ ἐπιτυχία χάρη στὴν «Πράβντα».

Ἡ «Πράβντα» βρισκότανε στὸ κέντρο τῆς πάλης γιὰ τὸ κομματικὸ πνεῦμα, γιὰ τὴ δημιουργία ἑνὸς μαζικοῦ ἐργατικοῦ ἐπαναστατικοῦ κόμματος. Συγκέντρωνε τὶς νόμιμες ὀργανώσεις γύρω ἀπὸ τὶς μπολσεβίκικες ἑστίες τοῦ κόμματος καὶ προσανατόλιζε τὸ ἐργατικὸ κίνημα πρὸς ἕνα καθορισμένο σκοπό: τὴν προετοιμασία τῆς ἐπανάστασης.

Ἡ «Πράβντα» εἶχε τεράστιο ἀριθμὸ ἐργάτες ἀνταποκριτές· μέσα σ' ἕνα χρόνο μονάχα δημοσίευσε πάνω ἀπὸ 11.000 ἐργατικὲς ἀνταποκρίσεις. Ἡ «Πράβντα» ὅμως δὲ διατηροῦσε τὶς σχέσεις της μὲ τὶς ἐργατικὲς μάζες μονάχα μὲ γράμματα καὶ ἀνταποκρίσεις. Κάθε μέρα στὰ γραφεῖα τῆς σύνταξης παρουσιάζονταν ἕνα σωρὸ ἐργάτες ἐπιχειρήσεων. Ἐκεῖ διεξάγονταν ἕνα σημαντικὸ μέρος ἀπὸ τὴν ὀργανωτικὴ δουλειά, ἐκεῖ γίνονταν οἱ συνομιλίες μὲ τοὺς ἀντιπροσώπους τῶν τοπικῶν πυρήνων τοῦ κόμματος, ἐκεῖ συγκεντρώνονταν οἱ πληροφορίες γιὰ τὴ δουλειὰ τοῦ κόμματος στὰ ἐργοστάσια καὶ στὶς ἐπιχειρήσεις, ἐκεῖ μεταβιβάζονταν οἱ ὁδηγίες τῆς ἐπιτροπῆς τῆς Πετρούπολης καὶ τῆς κεντρικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ κόμματος.

Οἱ μπολσεβίκοι εἶχαν ἐπιτύχει, τὸ καλοκαῖρι τοῦ 1914, ὕστερα ἀπὸ δυόμισυ χρόνια ἐπίμονο ἀγώνα ἐνάντια στοὺς λικβινταριστὲς γιὰ τὴ δημιουργία ἑνὸς μαζικοῦ ἐπαναστατικοῦ κόμματος, νὰ συνενώσουν γύρω ἀπὸ τὸ μπολσεβίκικο κόμμα, γύρω ἀπὸ τὴν ταχτικὴ τῆς «Πράβντα», τὰ τέσσερα

πέμπτα τῶν δραστήριων ἐργατῶν τῆς Ρωσίας. Ἀπόδειξη γι αὐτὸ ἦταν τὸ παρακάτω γεγονός: τὸ 1914 μέσα σὲ 7.000 ἐργατικὲς ὁμάδες, ποὺ ἔκαναν ἐράνους γιὰ τὶς ἐργατικὲς ἐφημερίδες, 5.600 ὁμάδες ἔκαναν ἔρανο γιὰ τὸ μπολσεβίκικο τύπο καὶ μόνο οἱ 1.400 γιὰ τὸ μενσεβίκικο. Οἱ μενσεβίκοι ὅμως εἶχαν πολλοὺς «πλούσιους φίλους» στὴ φιλελεύθερη κεφαλαιοκρατία καὶ τὴν ἀστικὴ διανόηση ποὺ αὐτοὶ τοὺς προμήθευαν παραπάνω ἀπὸ τὸ μισὸ ποσό, ποὺ χρειάζονταν γιὰ νὰ συντηρεῖται ἡ μενσεβίκικη ἐφημερίδα.

Τοὺς μπολσεβίκους τοὺς ἔλεγαν τότε «πραβντίστες». Μαζὶ μὲ τὴν «Πράβντα» μεγάλωνε μιὰ ὁλάκαιρη γενιὰ τοῦ ἐπαναστατικοῦ προλεταριάτου, ποὺ ἔκανε ἀργότερα τὴ σοσιαλιστικὴ ἐπανάσταση τοῦ Ὀχτώβρη. Γύρω ἀπὸ τὴν Πράβντα» οἱ ἐργάτες συσπειρώνονταν κατὰ δεκάδες καὶ ἑκατοντάδες χιλιάδες. Ἔτσι, στὰ χρόνια τῆς ἐπαναστατικῆς ἀνόδου (1912 - 1914) μπῆκαν τὰ γερὰ θεμέλια ἑνὸς μαζικοῦ μπολσεβίκικου κόμματος, τὰ θεμέλια ποὺ δὲ μπόρεσαν νὰ κλονίσουν οἱ καταδιώξεις τοῦ τσαρισμοῦ στὸν ἰμπεριαλιστικὸ πόλεμο.

> «Μὲ τὴν «Πράβντα» τοῦ 1912 μπῆκαν τὰ θεμέλια γιὰ τὴ νίκη τοῦ μπολσεβικισμοῦ στὰ 1917» *(Στάλιν)*.

Ἡ μπολσεβίκικη ὁμάδα τῆς Δ΄ κρατικῆς Δούμας ἀποτελοῦσε ἕνα ἄλλο πανρωσικὸ ὄργανο τοῦ κόμματος.

Τὸ 1912 ἡ κυβέρνηση προκήρυξε τὶς ἐκλογὲς γιὰ τὴν Δ΄ Δούμα. Τὸ κόμμα μας ἔδινε μεγάλη σημασία στὴ συμμετοχὴ σ' αὐτὲς τὶς ἐκλογές. Ἡ σοσιαλδημοκρατικὴ ὁμάδα τῆς Δούμας καὶ ἡ ἐφημερίδα «Πράβντα» ἀποτελοῦσαν, σὲ πανρωσικὴ κλίμακα, τὰ κυριότερα νόμιμα στηρίγματα τοῦ μπολσεβίκικου κόμματος. Μ' αὐτὰ τὸ κόμμα ἔκανε τὴν ἐπαναστατικὴ δουλειά του μέσα στὶς μάζες.

Τὸ μπολσεβίκικο κόμμα πῆρε μέρος στὶς ἐκλογὲς τῆς Δούμας ὁλότελα ἀνεξάρτητα, μὲ δικά του συνθήματα, καταφέροντας ταυτόχρονα χτυπήματα στὰ κυβερνητικὰ κόμματα καὶ στὴ φιλελεύθερη ἀστικὴ τάξη (καντέ).

Οἱ μπολσεβίκοι κάναν τὴν ἐκλογικὴ καμπάνια μὲ τὰ συνθήματα λαοκρατικὴ δημοκρατία, όχτάωρο, δήμευση τῆς γῆς τῶν τσιφλικάδων.

Οἱ ἐκλογὲς τῆς Δ΄ Δούμας ἔγιναν τὸ φθινόπωρο τοῦ 1912. Στὶς ἀρχὲς τοῦ Ὀχτώβρη ἡ κυβέρνηση, δυσαρεστημένη ἀπὸ τὴν πορεία τῶν ἐκλογῶν στὴν Πετρούπολη, δοκίμασε νὰ παραβιάσει τὰ ἐκλογικὰ δικαιώματα τῶν ἐργατῶν σὲ πολλὰ μεγάλα ἐργοστάσια. Σ' ἀπάντηση, ἡ κομματική μας ἐπιτροπὴ τῆς Πετρούπολης, μὲ πρόταση τοῦ συντρόφου Στάλιν, κάλεσε τοὺς ἐργάτες τῶν μεγάλων ἐπιχειρήσεων σὲ εἰκοσιτετράωρη ἀπεργία. Ἡ κυβέρνηση ἦρθε σὲ δύσκολη θέση, ἀναγκάστηκε νὰ ὑποχωρήσει καὶ οἱ ἐργάτες μπόρεσαν νὰ ἐκλέξουν ὅποιους ἤθελαν. Μὲ τεράστια πλειοψηφία ψήφισαν τὴν «ἐντολὴ» στοὺς πληρεξούσιους καὶ ἐκλέκτορες, ποὺ εἶχε συντάξει ὁ σύντροφος Στάλιν. Ἡ «Ἐντολὴ» τῶν ἐργατῶν τῆς Πετρούπολης στὸν ἐργάτη βουλευτή τους ὑπενθύμιζε τὰ ἄλυτα προβλήματα τοῦ 1905.

«....Έχουμε τή γνώμη, έλεγε ή «έντολή», πώς ή Ρωσία βρίσκεται στίς παραμονές μαζικών κινημάτων πού ίσως νάνε πιό βαθειά άπό τά κινήματα τοῦ 1905.... Πρωτοπορεία στά κινήματα αὐτά θάνε, ὅπως καὶ στὸ 1905, ἡ πιὸ πρωτοπόρα τάξη τῆς ρωσικῆς κοινωνίας, τὸ ρωσικὸ προλεταριάτο. Σύμμαχός του δὲ μπορεῖ νἄνε ἄλλος ἀπὸ τὴν πολυβασανισμένη ἀγροτιά, πού ἔχει ζωτικό συμφέρον γιὰ τὴ χειραφέτηση τῆς Ρωσίας».

Ἡ «ἐντολή» δήλωνε πώς ἡ μελλοντική δράση τοῦ λαοῦ ἔπρεπε νὰ πάρει τὴ μορφὴ ἀγώνα σὲ δυὸ μέτωπα τόσο ἐνάντια στὴν τσαρικὴ κυβέρνηση, ὅσο καὶ ἐνάντια στὴ φιλελεύθερη κεφαλαιοκρατία πού ἐπεδίωκε μία συνεννόηση μὲ τὸν τσαρισμό.

Ὁ Λένιν ἔδινε μεγάλη σημασία στὴν «ἐντολή» ποὺ καλοῦσε τοὺς ἐργάτες στὴν ἐπαναστατικὴ πάλη Κι οἱ ἐργάτες στὶς ἀποφάσεις τους ἀνταποκρίθηκαν σ' αὐτὴ τὴν ἔκκληση.

Στὶς ἐκλογὲς νίκησαν οἱ μπολσεβίκοι κ' οἱ ἐργάτες τῆς Πετρούπολης ἔστειλαν στὴ Δούμα τὸ σ. Μπαντάεφ.

Ὁ ἐργάτες ψήφιζαν χωριστὰ ἀπὸ τ' ἄλλα στρώματα τοῦ πληθυσμοῦ (σὲ ξεχωριστοὺς ἐκλογικοὺς συλλόγους). Ἀπὸ τοὺς ἐννιὰ ἐργάτες βουλευτὲς οἱ ἔξη ἦταν μέλη τοῦ μπολσεβίκικου κόμματος: ὁ Μπαντάεφ, ὁ Πετρόφκι, ὁ Μουράνωφ, ὁ Σαμόϊλωφ, ὁ Σαργκὼφ καὶ ὁ Μαλινόφσκι (ποὺ ἀργότερα ἀποδείχτηκε χαφιές). Οἱ μπολσεβίκοι βουλευτὲς εἶχαν ἐκλεγεῖ στὰ μεγάλα βιομηχανικὰ κέντρα, ποὺ συγκέντρωναν τὰ τέσσερα πέμπτα τουλάχιστο τῆς ἐργατικῆς τάξης. Ὑπῆρχαν ὅμως καὶ λικβινταριστὲς ποὺ δὲν εἶχαν ἐκλεγεῖ ἀπὸ ἐργάτες, δηλ. στὸ ξεχωριστὸ ἐργατικὸ σύλλογο. Στὴ Δούμα βρέθηκαν ἑφτὰ λικβινταριστὲς ἐνάντια σὲ ἔξη μπολσεβίκους. Στὶς ἀρχὲς οἱ μπολσεβίκοι καὶ οἱ μενσεβίκοι σχημάτισανε μιὰ κοινὴ σοσιαλδημοκρατικὴ ὁμάδα μέσα στὴ Δούμα. Ὕστερα ὅμως ἀπὸ ἕνα ἐπίμονο ἀγώνα ἐνάντια στοὺς λικβινταριστές, ποὺ ἔφερναν ἐμπόδια στὴν ἐπαναστατικὴ δράση τῶν μπολσεβίκων, οἱ μπολσεβίκοι βουλευτές, σύμφωνα μὲ ὑπόδειξη τῆς κεντρικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ κόμματος, ἀποσύρθηκαν τὸν Ὀχτώβρη τοῦ 1913 ἀπὸ τὴν ἑνωμένη σοσιαλδημοκρατικὴ ὁμάδα καὶ σχημάτισαν ἀνεξάρτητη μπολσεβίκικη ὁμάδα

Στὴ Δούμα οἱ μπολσεβίκοι βουλευτὲς ἔβγαζαν ἐπαναστατικοὺς λόγους καταγγέλνοντας τὸ ἀπολυταρχικὸ καθεστώς. Ἔκαναν ἐπερωτήσεις στὴν κυβέρνηση γιὰ τοὺς διωγμοὺς τῶν ἐργατῶν, γιὰ τὴν ἀπάνθρωπη ἐκμετάλλευση τῶν ἐργατῶν ἀπὸ τοὺς κεφαλαιοκράτες. Ἔκαναν ἐπίσης ἐπεμβάσεις σχετικὰ μὲ τὸ ἀγροτικὸ ζήτημα καὶ στοὺς λόγους τους καλοῦσαν τοὺς ἀγρότες νὰ παλαίψουν ἐνάντια στοὺς τσιφλικάδες, ξεσκέπαζαν τὸ κόμμα τῶν καντέ, ποὺ τάσσονταν ἐνάντια στὴ δήμευση καὶ τὸ μοίρασμα τῆς γῆς τῶν τσιφλικάδων στοὺς ἀγρότες.

Οἱ μπολσεβίκοι καταθέσανε μιὰ πρόταση νόμου γιὰ τὸ ὀχτάωρο, ποὺ

ἐννοεῖται ἀπορρίφθηκε ἀπὸ τὴ Δούμα τῶν μαύρων ἑκατονταρχιῶν, ἔκανε ὅμως τεράστια ζύμωση.

Ἡ μπολσεβίκικη ὁμάδα τῆς Δούμας βρισκότανε σὲ στενὴ σύνδεση μὲ τὴν κεντρικὴ ἐπιτροπὴ τοῦ κόμματος, μὲ τὸ Λένιν ποὺ τὴν καθοδηγοῦσε. Ἄμεσα τὴν καθοδηγοῦσε στὸ διάστημα τῆς παραμονῆς του στὴν Πετρούπολη ὁ σ. Στάλιν

Οἱ μπολσεβίκοι βουλευτὲς χωρὶς νὰ περιορίζονται στὴ δουλειὰ τῆς Δούμας ἀνάπτυσαν ἔντονη δράση ἔξω ἀπὸ τὴ Δούμα. Πήγαιναν στὰ ἐργοστάσια καὶ στὶς φάμπρικες. Ἐπισκέπτονταν τὰ ἐργατικὰ κέντρα τῆς χώρας καὶ ἔκαναν ὁμιλίες, ὀργάνωναν παράνομες συγκεντρώσεις, ὅπου ἀνάλυαν τὶς ἀποφάσει: τοῦ κόμματος, δημιουργοῦσαν καινούριες κομματικὲς ὀργανώσεις. Οἱ βουλευτὲς συνδύαζαν ἐπιδέξια τὴ νόμιμη μὲ τὴν παράνομη δουλειά.

[illegible] — ΝΙΚΗ ΤΩΝ ΜΠΟΛΣΕΒΙΚΩΝ ΣΤΙΣ ΝΟΜΙΜΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ. — ΚΑΙΝΟΥΡΙΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΣ ΣΤΙΣ ΠΑΡΑΜΟΝΕΣ ΤΟΥ ΙΜΠΕΡΙΑΛΙΣΤΙΚΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

Στὴν περίοδο αὐτὴ τὸ μπολσεβίκικο κόμμα ἔδωσε ὑποδείγματα γιὰ τὴν καθοδήγηση τῆς ταξικῆς πάλης τοῦ προλεταριάτου σ' ὅλες τὶς μορφὲς καὶ ἐκδηλώσεις της. Δημιουργοῦσε παράνομες ὀργανώσεις, ἔβγαζε παράνομες προκηρύξεις, ἔκανε ἐπαναστατικὴ δουλειὰ μέσα στὶς μάζες. Ταυτόχρονα εἰσχωροῦσε ὅλο καὶ καλύτερα στὶς διάφορες νόμιμες ὀργανώσεις τῆς ἐργατικῆς τάξης. Τὸ κόμμα φρόντιζε νὰ καταχτήσει τὰ συνδικάτα, τὰ λαϊκὰ σπίτια, τὰ νυχτερινὰ πανεπιστήμια, τὶς λέσχες, τοὺς ἀσφαλιστικοὺς ὀργανισμούς. Ἀπὸ καιρὸ οἱ νόμιμες αὐτὲς ὀργανώσεις ἦταν τὸ ἄσυλο τῶν λικβινταριστῶν. Οἱ μπολσεβίκοι καταπιάστηκαν δραστήρια νὰ κάνουν τὶς νόμιμες ὀργανώσεις στηρίγματα τοῦ κόμματός μας. Συνδυάζοντας ἔντεχνα τὴ νόμιμη μὲ τὴν παράνομη δουλειὰ πήρανε μὲ τὸ μέρος τους τὴν πλειοψηφία τῶν συνδικάτων καὶ στὶς δύο πρωτεύουσες. Τὸ 1913 κερδίσανε μιὰ ἐξαιρετικὰ λαμπρὴ νίκη στὶς ἐκλογὲς τῆς διοίκησης τῶν συνδικάτων μετάλλων τῆς Πετρούπολης: ἀπὸ 3.000 μεταλλουργοὺς ποὺ ἦρθαν στὴ συγκέντρωση μόλις 150 ψήφισαν τοὺς λικβινταριστές.

Τὸ ἴδιο πρέπει νὰ ποῦμε καὶ γιὰ τὴ σοσιαλδημοκρατικὴ ὁμάδα τῆς Δ' κρατικῆς Δούμας, ποὺ κι αὐτὴ ἦτανε μιὰ νόμιμη ὀργάνωση. Οἱ μενσεβίκοι εἶχαν ἑφτὰ βουλευτὲς στὴ Δούμα κι οἱ μπολσεβίκοι μόνον ἕξη. Ἀλλὰ ἡ μενσεβίκικη ἑφτάδα, ποὺ εἶχε ἐκλεγεῖ κυρίως σὲ περιφέρειες ὄχι ἐργατικές, ἀντιπροσώπευε μόλις τὸ ἕνα πέμπτο τῆς ἐργατικῆς τάξης, ἐνῶ ἡ μπολσεβίκικη ἑξάδα, βγαλμένη ἀπὸ τὰ κυριότερα βιομηχανικὰ κέντρα (Πετρούπολη, Μόσχα, Ἰβάνοβο - Βοζνεσένσκ, Κοστρόμα, Αἰκατερινοσλάβ, Χάρκοβο), ἀντιπροσώπευε πάνω ἀπὸ τὰ τέσσερα πέμπτα τῆς ἐργατικῆς τάξης τῆς χώρας. Οἱ ἐργάτες θεωρούσανε βουλευτές τους τὴν ἑξάδα (τὸν Μπαντάεφ, τὸν Πετρόφσκυ κλπ.) καὶ ὄχι τὴν ἑφτάδα.

Οἱ μπολσεβίκοι κατόρθωσαν νὰ καταχτήσουν τὶς νόμιμες ὀργανώσεις γιατι εἶχαν πετύχει νὰ διαφυλάξουν τὸ παράνομο κόμμα καὶ νὰ διατηρήσουν μιὰ γερὴ πειθαρχία μέσα στὶς γραμμές τους παρὰ τὶς ἄγριες καταδιώξεις τοῦ τσαρισμοῦ καὶ τὴ συχαμερὴ καμπάνια ποὺ ξαπόλυσαν οἱ λικβινταριστὲς καὶ οἱ τροτσκιστές. Γιατὶ ὑπεράσπιζαν θαρραλέα τὰ συμφέροντα τῆς ἐργατικῆς τάξης, ἦταν συνδεμένοι μὲ τὶς μάζες καὶ διεξήγαγαν ἀδιάλλαχτη πάλη ἐνάντια στοὺς ἐχθροὺς τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος.

Ἔτσι ἡ νίκη τῶν μπολσεβίκων στὶς νόμιμες ὀργανώσεις ἀναπτύσσονταν σ' ὅλη τὴ γραμμή. Στὸν τομέα τῆς ζύμωσης, ποὺ γινόταν ἀπὸ τὸ βῆμα τῆς Δούμας, ὅπως καὶ στὸν τομέα τοῦ ἐργατικοῦ τύπου καὶ τῶν ἄλλων νόμιμων ὀργανώσεων, οἱ μενσεβίκοι παραμερίζονταν. Ἡ ἐργατικὴ τάξη, καταχτημένη ἀπὸ τὸ ἐπαναστατικὸ κίνημα, συσπειρώνονταν γύρω ἀπὸ τοὺς μπολσεβίκους, ἀποκρούοντας τοὺς μενσεβίκους.

Καὶ σὰν ἐπιστέγασμα γιὰ ὅλ' αὐτά, οἱ μενσεβίκοι εἶχαν χρεωκοπήσει καὶ στὸ ἐθνικὸ ζήτημα. Τὸ ἐπαναστατικὸ κίνημα τῶν ἀκριινῶν περιοχῶν τῆς Ρωσίας ζητοῦσε ἕνα ξεκάθαρο πρόγραμμα στὸν τομέα αὐτόν. Ἀποκαλύφθηκε ὅμως πὼς οἱ μενσεβίκοι δὲν εἶχαν κανένα πρόγραμμα, ἐχτὸς ἀπὸ τὴν «ἐκπολιτιστικὴ αὐτονομία» τοῦ Μπούντ, ποὺ δὲ μποροῦσε νὰ ἱκανοποιήσει κανένα. Μόνο οἱ μπολσεβίκοι εἶχαν ἕνα μαρξιστικὸ πρόγραμμα πάνω στὸ ἐθνικὸ ζήτημα, πρόγραμμα διατυπωμένο ἀπὸ τὸ σ. Στάλιν στὸ ἄρθρο του «*Ὁ μαρξισμὸς καὶ τὸ ἐθνικὸ ζήτημα*» καὶ ἀπὸ τὸ Λένιν στὰ ἄρθρα του «*Γιὰ τὸ δικαίωμα αὐτοδιάθεσης τῶν λαῶν*» καὶ «*Κριτικὲς σημειώσεις πάνω στὸ ἐθνικὸ ζήτημα*».

Δὲν εἶνε καθόλου ἐκπληκτικὸ πὼς ὕστερα ἀπὸ τέτιες ἀποτυχίες τοῦ μενσεβικισμοῦ ὁ συνασπισμὸς τοῦ Αὐγούστου ἄρχισε νὰ τρίζει ἀπ' ὅλες τὶς μεριές. Ὅπως ἀποτελοῦνταν ἀπὸ ἑτερογενῆ στοιχεῖα δὲ μπόρεσε ν' ἀντισταθεῖ στὴν πίεση τῶν μπολσεβίκων κι ἄρχισε νὰ διαλύεται στὰ «ἐξ ὧν συνετέθη». Εἶχε γίνει γιὰ νὰ καταπολεμήσει τοὺς μπολσεβίκους· διαλύθηκε σὲ λίγο κάτω ἀπὸ τὰ χτυπήματά τους. Πρῶτοι ἀποσύρθηκαν ἀπὸ τὸ συνασπισμὸ οἱ ὀπαδοὶ τοῦ «Βπεριόντ» (Μπογντάνωφ, Λουνατσάρσκυ καὶ ἄλλοι ἀκόμα)· ἔπειτα ἔφυγαν οἱ λεττονοὶ καὶ κατόπι σκόρπισαν κι οἱ ὑπόλοιποι.

Οἱ λικβινταριστές, ἀφοῦ νικήθηκαν στὴν πάλη τους ἐνάντια στοὺς μπολσεβίκους, κάλεσαν σὲ βοήθειά τους τὴ 2η Διεθνῆ. Ἡ 2η Διεθνὴς ἀπάντησε στὴν ἔκκλησή τους καὶ μὲ τὸ πρόσχημα πὼς θὰ «συμφιλιώσει» τοὺς μπολσεβίκους μὲ τοὺς λικβινταριστές, μὲ τὸ πρόσχημα τῆς εἰρήνης μέσα στὸ κόμμα, ζήτησε ἀπὸ τοὺς μπολσεβίκους νὰ σταματήσουν τὴν κριτική τους γιὰ τὴ συμφιλιωτικὴ πολιτικὴ τῶν λικβινταριστῶν. Ἀδιάλλαχτοι ὅμως οἱ μπολσεβίκοι ἀρνήθηκαν νὰ ὑποταχθοῦν στὶς ἀποφάσεις τῆς 2ης ὀππορτουνιστικῆς Διεθνοῦς· δὲν ἔκαναν καμμιὰ παραχώρηση.

Ἡ νίκη τῶν μπολσεβίκων μέσα στὶς νόμιμες ὀργανώσεις δὲν ἦταν καὶ

δὲ μποροῦσε νὰ εἶνε ἀποτέλεσμα τῆς τύχης. Πρῶτα γιατὶ εἶχαν μιὰ σωστὴ μαρξιστικὴ θεωρία, ἕνα ξεκάθαρο πρόγραμμα κ' ἕνα ἐπαναστατικὸ προλεταριακὸ κόμμα ἀτσαλωμένο στὶς μάχες. Κ' ἔπειτα γιατὶ ἡ νίκη αὐτὴ ἐξέφραζε τὴ συνεχῆ ἄνοδο τῆς ἐπανάστασης.

Ὅλο καὶ περισσότερο τὸ ἐπαναστατικὸ κίνημα ἀναπτύσσονταν μέσα στοὺς ἐργάτες, κερδίζοντας νέες πόλεις καὶ περιοχές. Ὅταν ἔφθασε τὸ 1914, οἱ ἐργατικὲς ἀπεργίες, ἀντὶ νὰ καθησυχάσουν, πῆραν καινούρια ἔκταση. Γίνονταν ὅλο καὶ πιὸ πεισματώδικες, ἀγκαλιάζοντας ὅλο καὶ μεγαλύτερο ἀριθμὸ ἐργάτες. Στὶς 9 τοῦ Γενάρη 250.000 ἐργάτες βρισκόταν σὲ ἀπεργία κι ἀπ' αὐτοὺς οἱ 140.000 στὴν Πετρούπολη τὴν πρωτομαγιὰ πάνω ἀπὸ μισὸ ἑκατομμύριο κι ἀπ' αὐτοὺς οἱ 250.000 στὴν Πετρούπολη. Οἱ ἀπεργοὶ ἔδειξαν ἀσυνήθιστη σταθερότητα. Στὸ ἐργοστάσιο Ὅμπουχωφ στὴν Πετρούπολη, ἡ ἀπεργία βάσταξε πάνω ἀπὸ δυὸ μῆνες· στὸ ἐργοστάσιο Λέσνερ σχεδὸν τρεῖς μῆνες. Οἱ μαζικὲς δηλητηριάσεις, ποὺ παρουσιάστηκαν σὲ μερικὲς ἐπιχειρήσεις τῆς Πετρούπολης, προκάλεσαν μιὰ ἀπεργία μὲ 115.000 ἀπεργούς· τὴν ἀκολούθησαν διαδηλώσεις. Τὸ κίνημα ὅλο καὶ μεγάλωνε. Συνολικά, τὸ πρῶτο ἑξάμηνο τοῦ 1914 (μαζὶ καὶ τὶς ἀρχὲς τοῦ Ἰούλη) ἀπεργήσανε 1.425.000 ἐργάτες.

Τὸ Μάη ξέσπασε στὸ Βακοῦ ἡ γενικὴ ἀπεργία τῶν ἐργατῶν πετρελαίου, ποὺ συγκέντρωσε τὴν προσοχὴ τοῦ προλεταριάτου ὁλόκληρης τῆς Ρωσίας. Ἡ ἀπεργία ἦταν ὀργανωμένη. Στὶς 20 τοῦ Ἰούνη 20.000 διαδηλώσανε στοὺς δρόμους τοῦ Βακοῦ. Ἡ ἀστυνομία πῆρε ἄγρια μέτρα ἐνάντια στοὺς ἐργάτες τοῦ Βακοῦ. Στὴ Μόσχα ξέσπασε ἀπεργία διαμαρτυρίας καὶ ἀλληλεγγύης μὲ τοὺς ἐργάτες αὐτῆς τῆς πόλης, ποὺ ξαπλώθηκε καὶ στὶς ἄλλες περιοχές.

Στὶς 3 τοῦ Ἰούλη στὴν Πετρούπολη εγινε συγκέντρωση στο ἐργοστάσιο Πουτίλωφ σχετικὰ μὲ τὴν ἀπεργία τοῦ Βακοῦ. Ἡ ἀστυνομία πυροβόλησε τοὺς ἐργάτες. Ὁ ἀναβρασμὸς ἦταν μεγάλος ἀνάμεσα στοὺς ἐργάτες τῆς Πετρούπολης. Στὶς 4 τοῦ Ἰούλη, ὕστερα ἀπὸ πρόσκληση τῆς κομματικῆς ἐπιτροπῆς τῆς Πετρούπολης 90.000 ἐργάτες κατέβηκαν σὲ ἀπεργία διαμαρτυρίας, στὶς 7 τοῦ Ἰούλη 130.000. στὶς 8 τοῦ Ἰούλη 150.000, στὶς 11 τοῦ Ἰούλη 200.000.

Ὅλα τὰ ἐργοστάσια ἔβραζαν. Παντοῦ γίνονταν συγκεντρώσεις καὶ διαδηλώσεις. Ἔφτασαν μάλιστα ἴσαμε νὰ στήσουν ὁδοφράγματα. Τὸ ἴδιο ἔγινε καὶ στὸ Βακοῦ καὶ στὸ Λότζ. Σὲ πολλὰ μέρη ἡ ἀστυνομία πυροβόλησε τοὺς ἐργάτες. Ἡ κυβέρνηση γιὰ νὰ τσακίσει τὸ κίνημα ψήφισε «ἐξαιρετικὰ» μέτρα. Ἡ πρωτεύουσα εἶχε μεταβληθεῖ σὲ στρατόπεδο Ἡ «Πράβντα» κλείστηκε.

Τὴ στιγμὴ ὅμως αὐτὴ μπαίνει στὴ σκηνὴ μιὰ καινούρια δύναμη μὲ διεθνὴ χαρακτήρα, ὁ ἰμπεριαλιστικὸς πόλεμος, ποὺ ἔμελλε ν' ἀλλάξει τὴν

πορεία τῶν γεγονότων. Κατὰ τὰ ἐπαναστατικὰ γεγονότα τοῦ Ἰούλη, ὁ πρόεδρος τῆς γαλλικῆς Δημοκρατίας Πουανκαρὲ εἶχε ἔρθει στὴν Πετρούπολη γιὰ νὰ συνομιλήσει μὲ τὸν τσάρο γιὰ τὸν ἐπικείμενο πόλεμο. Λίγες μέρες ἀργότερα ἡ Γερμανία κήρυσσε τὸν πόλεμο στὴ Ρωσία. Ἡ τσαρικὴ κυβέρνηση ἐκμεταλλεύτηκε τὸν πόλεμο αὐτὸ γιὰ νὰ συντρίψει τὶς μπολσεβίκικες ὀργανώσεις καὶ νὰ καταπνίξει τὸ ἐργατικὸ κίνημα. Ἡ ἄνοδος τῆς ἐπανάστασης διακόπηκε ἀπὸ τὸν παγκόσμιο πόλεμο, ὅπου ἡ τσαρικὴ κυβέρνηση ζητοῦσε τὴ σωτηρία ἀπὸ τὴν ἐπανάσταση.

ΣΥΝΤΟΜΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Στὰ χρόνια τῆς καινούριας ἐπαναστατικῆς ἀνόδου (1912 - 1914) τὸ μπολσεβίκικο κόμμα βρέθηκε ἐπὶ κεφαλῆς στὸ ἐργατικὸ κίνημα καὶ κάτω ἀπὸ τὰ μπολσεβίκικα συνθήματα τὸ ὁδήγησε στὴν καινούρια ἐπανάσταση. Τὸ κόμμα μπόρεσε νὰ συνδυάσει τὴν παράνομη μὲ τὴ νόμιμη δουλειά. Συντρίβοντας τὴν ἀντίσταση τῶν λικβινταριστῶν καὶ τῶν φίλων τους, τῶν τροτσκιστῶν καὶ τῶν ὀτζοβιστῶν, κατάχτησε ὅλες τὶς νόμιμες μορφὲς τοῦ κινήματος κ' ἔκανε τὶς νόμιμες ὀργανώσεις στηρίγματα τῆς ἐπαναστατικῆς του δράσης.

Τὸ κόμμα στερέωσε τὶς γραμμές του καὶ μεγάλωσε τὴ σύνδεσή του μὲ τὶς μάζες μέσα στὴν πάλη ἐνάντια στοὺς ἐχθροὺς τῆς ἐργατικῆς τάξης καὶ τοὺς πράχτορές τους μέσα στὸ ἐργατικὸ κίνημα. Χρησιμοποιώντας πλατειὰ τὸ βῆμα τῆς βουλῆς γιὰ ἐπαναστατικὴ ζύμωση καὶ δημιουργώντας μιὰ περίφημη μαζικὴ ἐργατικὴ ἐφημερίδα τὴν «Πράβντα», τὸ κόμμα ἀνάθρεψε μιὰ καινούρια γενιὰ ἀπὸ ἐπαναστάτες ἐργάτες: τοὺς «πραβντίστες». Στὰ χρόνια τοῦ ἰμπεριαλιστικοῦ πολέμου τὸ ἐργατικὸ αὐτὸ στρῶμα ἔμεινε πιστὸ στὴ σημαία τοῦ διεθνισμοῦ καὶ τῆς προλεταριακῆς ἐπανάστασης. Αὐτὸ ἀποτέλεσε τὸν πυρῆνα τοῦ μπολσεβίκικου κόμματος τὶς μέρες τῆς ἐπανάστασης τοῦ Ὀχτώβρη, στὰ 1917.

Στὶς παραμονὲς τοῦ ἰμπεριαλιστικοῦ πολέμου τὸ κόμμα καθοδηγοῦσε τὴν ἐπαναστατικὴ πάλη τῆς ἐργατικῆς τάξης. Οἱ πρωτοπορειακοὶ αὐτοὶ ἀγῶνες, ποὺ διέκοψε ὁ ἰμπεριαλιστικὸς πόλεμος, ξανάρχισαν τρία χρόνια ἀργότερα καὶ ἀνέτρεψαν τὸν τσαρισμό. Τὸ μπολσεβίκικο κόμμα μπῆκε στὴ σκληρὴ περίοδο τοῦ ἰμπεριαλιστικοῦ πολέμου κρατώντας πολὺ ψηλὰ τὴ σημαία τοῦ προλεταριακοῦ διεθνισμοῦ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ

ΤΟ ΚΟΜΜΑ ΤΩΝ ΜΠΟΛΣΕΒΙΚΩΝ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ ΤΟΥ ΙΜΠΕΡΙΑΛΙΣΤΙΚΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ.— Η ΔΕΥΤΕΡΗ ΡΩΣΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ

(1914 — Μάρτης 1917)

1.— ΓΕΝΝΗΣΗ ΚΑΙ ΑΙΤΙΕΣ ΤΟΥ ΙΜΠΕΡΙΑΛΙΣΤΙΚΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

Στὶς 14 (27) τοῦ Ἰούλη 1914 ἡ τσαρικὴ κυβέρνηση κήρυξε τὴν γενικὴ ἐπιστράτευση. Στὶς 19 τοῦ Ἰούλη (1η τοῦ Αὐγούστου) ἡ Γερμανία κήρυξε τὸν πόλεμο κατὰ τῆς Ρωσίας.

Ἡ Ρωσία μπῆκε στὸν πόλεμο.

Πολὺ πρὶν ἀρχίσει ὁ πόλεμος ὁ Λένιν καὶ οἱ μπολσεβίκοι εἶχαν προβλέψει ὅτι εἶνε ἀναπόφευκτος. Στὰ διεθνῆ σοσιαλιστικὰ συνέδρια ὁ Λένιν διατύπωσε τὶς προτάσεις του ποὺ εἶχαν σκοπὸ νὰ καθορίσουν τὴν ἐπαναστατικὴ γραμμὴ τῶν σοσιαλιστῶν σὲ περίπτωση πολέμου.

Ὁ Λένιν τόνιζε πὼς ὁ πόλεμος εἶνε ὁ ἀναπόφευκτος συνοδοιπόρος τοῦ καπιταλισμοῦ. Ἡ ληστεία τῶν ξένων ἐδαφῶν, ἡ κατάχτηση κ' ἡ καταλήστευση τῶν ἀποικιῶν ἡ ἁρπαγὴ νέων ἀγορῶν, χρησίμευαν πολλὲς φορές, σὰν ἀφορμὲς γιὰ ν' ἀρχίσουν τὰ κεφαλαιοκρατικὰ κράτη καταχτητικοὺς πολέμους. Γιὰ τὶς κεφαλαιοκρατικὲς χῶρες ὁ πόλεμος εἶνε μιὰ κατάσταση τόσο φυσικὴ καὶ νόμιμη, ὅσο καὶ ἡ ἐκμετάλλευση τῆς ἐργατικῆς τάξης.

Οἱ πόλεμοι ἔγιναν κυρίως ἀναπόφευκτοι ὅταν στὸ τέλος τοῦ 19ου καὶ στὶς ἀρχὲς τοῦ 20οῦ αἰώνα ὁ καπιταλισμὸς πέρασε ὁριστικὰ στὸ ἀνώτατο καὶ τελευταῖο στάδιο τῆς ἀνάπτυξής του, τὸν ἰμπεριαλισμό. Στὴν περίοδο τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ οἱ ἰσχυρὲς ἑνώσεις τῶν κεφαλαιοκρατῶν (μονοπώλια) καὶ οἱ τράπεζες παίζουν ἀποφασιστικὸ ρόλο στὴ ζωὴ τῶν κεφαλαιοκρατικῶν κρατῶν. Τὸ χρηματιστικὸ κεφάλαιο ἔγινε ὁ κυρίαρχος μέσα στὰ κεφαλαιοκρατικὰ κράτη. Τὸ χρηματιστικὸ κεφάλαιο ἀπαιτεῖ νέες ἀγορές, τὸ ἅρπαγμα νέων ἀποικιῶν, νέους τόπους γιὰ τὴν ἐξαγωγὴ κεφαλαίων, νέες πηγὲς πρώτων ὑλῶν

Ἀλλὰ ἀπὸ τὶς ἀρχὲς ἀκόμη τοῦ 20οῦ αἰώνα ὅλη ἡ ἔκταση τῆς γῆς βρέθηκε μοιρασμένη ἀνάμεσα στὰ κεφαλαιοκρατικὰ κράτη. Στὴν ἐποχὴ τοῦ ἰμπεριαλι-

σμοῦ ὁ καπιταλισμὸς ἀναπτύσσεται ἐξαιρετικὰ ἀνισόμετρα, μὲ ἅλματα. Ὁρισμένες χῶρες, ποὺ κατεῖχαν ἄλλοτε τὴν πρώτη θέση, ἀναπτύσσουν τὴ βιομηχανία τους σχετικὰ ἀργά. Ἄλλες ποὺ πρῶτα ἦταν καθυστερημένες τὶς φτάνουν καὶ τὶς ξεπερνοῦν μὲ γρήγορα ἅλματα. Ἄλλαξε ὁ συσχετισμὸς τῶν οἰκονομικῶν καὶ στρατιωτικῶν δυνάμεων τῶν ἰμπεριαλιστικῶν κρατῶν. Ἐκδηλώθηκε ἡ τάση γιὰ νέο μοίρασμα τοῦ κόσμου. Ἡ πάλη γιὰ τὸ νέο μοίρασμα τοῦ κόσμου ἔκανε ἀναπόφευκτο τὸν ἰμπεριαλιστικὸ πόλεμο. Ὁ πόλεμος τοῦ 1913 ἦταν πόλεμος γιὰ τὸ ξαναμοίρασμα τοῦ κόσμου καὶ τῶν σφαιρῶν ἐπιρροῆς. Τὸν προετοίμαζαν ἀπὸ καιρὸ ὅλα τὰ ἰμπεριαλιστικὰ κράτη. Ὑπαίτιοι γι αὐτὸν εἶνε ὅλοι οἱ ἰμπεριαλιστὲς ὅλων τῶν χωρῶν.

Ἰδιαίτερα τὸν πόλεμο αὐτὸν τὸν ἑτοίμαζαν ἡ Γερμανία καὶ ἡ Αὐστρία ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά, ἡ Γαλλία, ἡ Ἀγγλία καὶ ἡ ἐξαρτημένη ἀπ' αὐτὲς Ρωσία ἀπὸ τὴν ἄλλη. Τὸ 1907 ἔγινε ἡ τριπλῆ συνεννόηση, ἡ Ἀντάντ, δηλαδὴ ἡ συμμαχία τῆς Ἀγγλίας, τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ρωσίας. Ἄλλη ἰμπεριαλιστικὴ συμμαχία ἀποτέλεσαν ἡ Γερμανία, ἡ Αὐστροουγγαρία καὶ ἡ Ἰταλία. Στὶς ἀρχὲς ὅμως τοῦ πολέμου τοῦ 1914 ἡ Ἰταλία ἐγκατέλειψε αὐτὴ τὴ συμμαχία καὶ ἀργότερα προσχώρησε στὴν Ἀντάντ. Ἡ Βουλγαρία καὶ ἡ Τουρκία ὑποστήριζαν τὴ Γερμανία καὶ τὴν Αὐστρο-Οὐγγαρία.

Προετοιμάζοντας τὸν ἰμπεριαλιστικὸ πόλεμο ἡ Γερμανία ἀπέβλεπε νὰ πάρει τὶς ἀποικίες τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Γαλλίας καὶ ἀπὸ τὴ Ρωσία τὴν Οὐκρανία, τὴν Πολωνία καὶ τὶς βαλτικὲς περιοχές. Ἡ Γερμανία ἀπειλοῦσε τὴν ἀγγλικὴ κυριαρχία στὴν Ἐγγὺς ἀνατολή, φτιάχνοντας τὸ σιδηρόδρομο τῆς Βαγδάτης. Ἡ Ἀγγλία φοβόταν τὴν ἀνάπτυξη τῶν ναυτικῶν ἐξοπλισμῶν τῆς Γερμανίας.

Ἡ τσαρικὴ Ρωσία ἀπέβλεπε στὸ διαμελισμὸ τῆς Τουρκίας, ὀνειρευόταν νὰ καταχτήσει τὰ στενά, ποὺ ἑνώνουν τὴ Μαύρη Θάλασσα μὲ τὴ Μεσόγειο (Δαρδανέλια) καὶ νὰ καταλάβει τὴν Κωνσταντινούπολη. Τὰ σχέδια τῆς τσαρικῆς κυβέρνησης περιλάμβαναν καὶ τὴν προσάρτηση τῆς Γαλικίας, ποὺ ἀποτελοῦσε μέρος τῆς Αὐστρο-Οὐγγαρίας.

Ἡ Ἀγγλία ἤθελε μὲ τὸν πόλεμο νὰ τσακίσει τὸν ἐπικίνδυνο συναγωνιστή της, τὴ Γερμανία, ποὺ τὰ ἐμπορεύματά της ὅλο καὶ περισσότερο ἄρχιζαν νὰ ἐκτοπίζουν τὰ ἀγγλικὰ ἀπὸ τὴν παγκόσμια ἀγορά. Ἐχτὸς ἀπ' αὐτό, ἡ Ἀγγλία σκόπευε ν' ἀποσπάσει τὴ Μεσοποταμία καὶ τὴν Παλαιστίνη ἀπὸ τὴν Τουρκία καὶ νὰ βάλει γερὰ τὸ πόδι της στὴν Αἴγυπτο.

Οἱ γάλλοι κεφαλαιοκράτες ἤθελαν ν' ἁρπάξουν ἀπὸ τὴ Γερμανία τὴν κοιλάδα τοῦ Σάαρ, τὴν Ἀλσατία καὶ τὴ Λωραίνη, περιοχὲς πλούσιες σὲ κάρβουνο καὶ σίδερο, ποὺ ἡ Γερμανία εἶχε ἀποσπάσει ἀπὸ τὴ Γαλλία μετὰ τὸν πόλεμο τοῦ 1870-1871.

Ἔτσι οἱ σοβαρὲς ἀντιθέσεις ποὺ χώριζαν τὶς δυὸ ὁμάδες τῶν καπιταλιστικῶν κρατῶν ὁδήγησαν στὸν ἰμπεριαλιστικὸ πόλεμο.

Ὁ ληστρικὸς αὐτὸς πόλεμος γιὰ ξαναμοίρασμα τοῦ κόσμου ἔθιγε τὰ συμφέροντα ὅλων τῶν ἰμπεριαλιστικῶν χωρῶν καὶ γι αὐτὸ μπλέχτηκαν κατοπινὰ σ' αὐτὸν καὶ ἡ Ἰαπωνία, οἱ Ἑνωμένες Πολιτεῖες τῆς Ἀμερικῆς καὶ μιὰ σειρὰ ἄλλα κράτη.

Ὁ πόλεμος ἔγινε παγκόσμιος.

Ἡ ἀστικὴ τάξη προετοίμασε τὸν ἰμπεριαλιστικὸ πόλεμο πέρα γιὰ πέρα κρυφὰ ἀπὸ τοὺς λαούς της. Ὅταν ξέσπασε ὁ πόλεμος ἡ κάθε μιὰ ἰμπεριαλιστικὴ κυβέρνηση βάλθηκε ν' ἀποδείξει πὼς δὲν εἶχε ἐπιτεθεῖ αὐτὴ στοὺς γειτόνους της, ἀλλὰ τῆς εἶχαν ἐπιτεθεῖ. Ἡ ἀστικὴ τάξη ἐξαπατοῦσε τοὺς λαοὺς κρύβοντας τοὺς ἀληθινοὺς σκοποὺς τοῦ πολέμου, τὸν ἰμπεριαλιστικὸ καταχτητικό του χαρακτήρα. Κάθε ἰμπεριαλιστικὴ κυβέρνηση δήλωνε πὼς ὁ πόλεμος γίνεται γιὰ τὴν ὑπεράσπιση τῆς πατρίδας.

Οἱ ὀππορτουνιστὲς τῆς 2ης Διεθνοῦς βοήθησαν τὴν ἀστικὴ τάξη νὰ ἐξαπατήσει τὸ λαό. Οἱ σοσιαλδημοκράτες τῆς 2ης Διεθνοῦς πρόδοσαν ἄναντρα τὴν ὑπόθεση τῆς διεθνοῦς ἀλληλεγγύης τοῦ προλεταριάτου. Ὄχι μόνο δὲν ἀντιτάχθηκαν στὸν πόλεμο, ἀλλ' ἀπεναντίας βοήθησαν τὴν ἀστικὴ τάξη νὰ ξεσηκώσει τοὺς ἐργάτες καὶ τοὺς ἀγρότες τῶν ἐμπολέμων κρατῶν τὸν ἕνα ἐνάντια στὸν ἄλλο, κάτω ἀπὸ τὴ σημαία τῆς ὑπεράσπισης τῆς πατρίδας.

Δὲν εἶνε τυχαῖο πὼς ἡ Ρωσία μπῆκε στὸν ἰμπεριαλιστικὸ πόλεμο στὸ πλευρὸ τῆς Ἀντάντ, τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ἀγγλίας. Πρέπει νὰ ἔχουμε ὑπ' ὄψη πὼς πρὶν ἀπὸ τὸ 1914, οἱ σπουδαιότεροι κλάδοι τῆς ρωσικῆς βιομηχανίας βρίσκονταν στὰ χέρια τοῦ ξένου κεφαλαίου, κυρίως τοῦ γαλλικοῦ, τοῦ ἀγγλικοῦ καὶ τοῦ βελγικοῦ, δηλ. τῶν χωρῶν τῆς Ἀντάντ. Τὰ σπουδαιότερα μεταλλουργικὰ ἐργοστάσια τῆς Ρωσίας βρισκόντανε στὰ χέρια τῶν γάλλων κεφαλαιούχων. Στὸ σύνολό της ἡ μεταλλουργία ἐξαρτιόταν σχεδὸν κατὰ τὸ τρία τέταρτα (72 %) ἀπὸ τὸ ξένο κεφάλαιο. Ἡ εἰκόνα ἦταν ἡ ἴδια γιὰ τὴ βιομηχανία τοῦ κάρβουνου στὴν περιοχὴ τοῦ Ντόνετς. Ἡ μισὴ σχεδὸν παραγωγὴ πετρελαίου ἦταν στὰ χέρια τοῦ ἀγγλογαλλικοῦ κεφαλαίου. Ἕνα σημαντικὸ μέρος ἀπὸ τὰ κέρδη τῆς ρωσικῆς βιομηχανίας πήγαινε στὶς ξένες τράπεζες, κυρίως στὶς ἀγγλογαλλικές. Ὅλ' αὐτὰ τὰ περιστατικά, καθὼς καὶ τὰ δάνεια ποὺ ὁ τσάρος εἶχε συνάψει στὴ Γαλλία καὶ στὴν Ἀγγλία καὶ ποὺ φτάναν σὲ δισεκατομμύρια, ἕνωναν ἀδιάρρηχτα τὸν τσαρισμὸ μὲ τὸν ἀγγλογαλλικὸ ἰμπεριαλισμό, μετέτρεπαν τὴν Ρωσία σὲ ὑποτελῆ του, σὲ μισοαποικία του.

Ἡ ρωσικὴ κεφαλαιοκρατία ἀρχίζοντας τὸν πόλεμο λογάριαζε νὰ καλυτερέψει τὶς δουλειές της, νὰ καταχτήσει νέες ἀγορές, νὰ πλουτίσει ἀπὸ τὶς πολεμικὲς παραγγελίες καὶ προμήθειες καὶ ταυτόχρονα νὰ ἐκμεταλλευτεῖ τὴν πολεμικὴ κατάσταση γιὰ νὰ τσακίσει τὸ ἐπαναστατικὸ κίνημα.

Ἡ τσαρικὴ Ρωσία μπῆκε στὸν πόλεμο ἀπροετοίμαστη. Ἡ βιομηχανία τῆς Ρωσίας ἦταν πολὺ πίσω ἀπὸ τὶς ἄλλες καπιταλιστικὲς χῶρες. Ἐπικρατοῦσαν οἱ παλιὲς φάμπρικες καὶ ἐργοστάσια μὲ φθαρμένο ἐξοπλισμό.

Ἡ ἀγροτικὴ οἰκονομία μὲ τὴ μισοφεουδαρχικὴ γαιοχτησία καὶ μιὰ μάζα ἐξαθλιωμένης, καταστραμένης ἀγροτιᾶς, δὲ μποροῦσε ν' ἀποτελέσει γερὴ οἰκονομικὴ βάση γιὰ ἕνα μακρόχρονο πόλεμο.

Ὁ τσάρος στηριζόταν κυρίως στοὺς φεουδάρχες-τσιφλικάδες. Οἱ μαυροι μεγαλοτσιφλικάδες σὲ συνασπισμὸ μὲ τοὺς μεγάλους ἀστοὺς κυριαρχοῦσαν στὴ χώρα καὶ στὴν κρατικὴ Δούμα. Ὑποστήριζαν πέρα γιὰ πέρα τὴν ἐσωτερικὴ καὶ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τῆς τσαρικῆς κυβέρνησης. Ἡ ἰμπεριαλιστικὴ ρωσικὴ ἀστικὴ τάξη στήριζε τὶς ἐλπίδες της στὴν τσαρικὴ αὐτοκρατορία, σὰ μιὰ σιδερένια γροθιά, ποὺ μποροῦσε νὰ τῆς ἐξασφαλίσει ἀπὸ τὴ μιὰ μεριὰ τὴν κατάχτηση νέων ἀγορῶν καὶ νέων ἐδαφῶν καὶ νὰ καταστείλει ἀπὸ τὴν ἄλλη τὸ ἐπαναστατικὸ κίνημα.

Τὸ κόμμα τῆς φιλελεύθερης ἀστικῆς τάξης — οἱ καντὲ — παρίσταιναν τὴν ἀντιπολίτευση, ὑποστήριζαν ὅμως ἀνεπιφύλαχτα τὴν ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τῆς τσαρικῆς κυβέρνησης.

Τὰ μικροαστικὰ κόμματα τῶν ἐσέρων καὶ τῶν μενσεβίκων κρυμμένα κάτω ἀπὸ τὴ σημαία τοῦ σοσιαλισμοῦ, ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τοῦ πολέμου βοήθησαν τὴν ἀστικὴ τάξη νὰ ξεγελάσει τὸ λαό, νὰ κρύψει τὸν ἰμπεριαλιστικό, τὸ ληστρικὸ χαρακτήρα τοῦ πολέμου. Κήρυσσαν τὴν ἀνάγκη τῆς ὑπεράσπισης, τῆς ἄμυνας τῆς ἀστικῆς «πατρίδας» ἀπὸ τοὺς «πρώσσους βαρβάρους». Ὑποστήριζαν τὴν πολιτικὴ τῆς «εἰρήνης μεταξὺ τῶν πολιτῶν» καὶ βοηθοῦσαν τὴν κυβέρνηση τοῦ ρώσου τσάρου νὰ κάνει τὸν πόλεμο κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο ποὺ οἱ γερμανοὶ σοσιαλδημοκράτες βοηθοῦσαν τὴν κυβέρνηση τοῦ γερμανοῦ κάιζερ νὰ πολεμᾶ τοὺς ρώσους βαρβάρους.

Μόνο τὸ μπολσεβίκικο κόμμα ἔμεινε πιστὸ στὴ μεγάλη σημαία τοῦ ἐπαναστατικοῦ διεθνισμοῦ, παραμένοντας σταθερὰ στὶς μαρξιστικὲς θέσεις τῆς ἀποφασιστικῆς πάλης ἐνάντια στὴν τσαρικὴ ἀπολυταρχία, τοὺς τσιφλικάδες καὶ τοὺς κεφαλαιοκράτες, ἐνάντια στὸν ἰμπεριαλιστικὸ πόλεμο. Τὸ μπολσεβίκικο κόμμα ἀπὸ τὶς πρῶτες κιόλας μέρες τοῦ πολέμου ὑποστήριξε τὴν ἄποψη πὼς ὁ πόλεμος δὲ γίνεται γιὰ τὴν ὑπεράσπιση τῆς πατρίδας, ἀλλὰ γιὰ τὴν κατάχτηση ξένων ἐδαφῶν, γιὰ τὴν καταλήστεψη ξένων λαῶν, γιὰ τὸ συμφέρον τῶν τσιφλικάδων καὶ τῶν κεφαλαιοκρατῶν καὶ πὼς οἱ ἐργάτες ἔπρεπε νὰ καταπολεμήσουν ἀποφασιστικὰ αὐτὸ τὸν πόλεμο.

Ἡ ἐργατικὴ τάξη ὑποστήριξε τὸ κόμμα τῶν μπολσεβίκων.

Εἶνε ἀλήθεια πὼς ἡ ἀστικὴ ἔξαψη, ποὺ στὶς ἀρχὲς τοῦ πολέμου κυρίευσε τοὺς διανοουμένους καὶ τὰ κουλάκικα στοιχεῖα τῆς ἀγροτιᾶς, εἶχεν ἐπηρεάσει καὶ ὁρισμένη μέριδα ἀπὸ τοὺς ἐργάτες. Αὐτοὶ ὅμως ἦταν κυρίως μέλη τῆς ἀλήτικης «Ἕνωσης τοῦ ρωσικοῦ λαοῦ» — καὶ μιὰ μερίδα ἐργάτες μὲ ἐσέρικες καὶ μενσεβίκικες τάσεις. Φυσικὰ δὲν ἐκφράζαν καὶ δὲ μποροῦσε νὰ ἐκφράζουν τὸ πνεῦμα τῆς ἐργατικῆς τάξης. Αὐτὰ ἀκριβῶς τὰ στοιχεῖα πῆραν μέρος στὶς σωβινιστικὲς διαδηλώσεις τῆς ἀστικῆς τάξης, ποὺ ὀργανώθηκαν ἀπὸ τὴν τσαρικὴ κυβέρνηση τὶς πρῶτες μέρες τοῦ πολέμου.

2.— ΤΑ ΚΟΜΜΑΤΑ ΤΗΣ 2ης ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΠΕΡΝΟΥΝ ΜΕ ΤΟ ΜΕΡΟΣ ΤΩΝ ΙΜΠΕΡΙΑΛΙΣΤΙΚΩΝ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΝ ΤΟΥΣ.— Η 2η ΔΙΕΘΝΗΣ ΔΙΑΣΠΑΤΑΙ ΣΕ ΧΩΡΙΣΤΑ ΣΟΣΙΑΛΣΩΒΙΝΙΣΤΙΚΑ ΚΟΜΜΑΤΑ

Ὁ Λένιν εἶχε πολλὲς φορὲς ἐπιστήσει τὴν προσοχὴ ἐνάντια στὸν ὀππορτουρνισμὸ τῆς 2ης Διεθνοῦς καὶ τὴν ἀστάθεια τῶν ἀρχηγῶν της. Ὑποστήριξε πάντα πὼς οἱ ἀρχηγοὶ τῆς 2ης Διεθνοῦς μόνο στὰ λόγια εἶνε ἐνάντια στὸν πόλεμο, πὼς στὴν περίπτωση ποὺ θὰ ξεσποῦσε ὁ πόλεμος μποροῦσαν νὰ τροποποιήσουν τὶς θέσεις τους καὶ νὰ ταχθοῦν στὸ πλευρὸ τῆς ἰμπεριαλιστικῆς ἀστικῆς τάξης, μποροῦσαν νὰ γίνουν ὀπαδοὶ τοῦ πολέμου. Ἀπὸ τὶς πρῶτες κιόλας μέρες τοῦ πολέμου ἡ πρόγνωση αὐτὴ τοῦ Λένιν ἐπαλήθεψε.

Τὸ 1910, στὸ συνέδριο τῆς 2ης Διεθνοῦς ποὺ συνῆλθε στὴν Κοπεγχάγη, πάρθηκε ἡ ἀπόφαση ποὺ ἔλεγε πὼς οἱ σοσιαλιστὲς πρέπει νὰ καταψηφίσουν στὰ κοινοβούλια τὶς πολεμικὲς πιστώσεις. Τὸ 1912, στοὺς βαλκανικοὺς πολέμους τὸ παγκόσμιο συνέδριο τῆς 2ης Διεθνοῦς στὴ Βασιλεία, δήλωσε πὼς οἱ ἐργάτες ὅλων τῶν χωρῶν θεωροῦν ἔγκλημα ν' ἀλληλοσκοτώνονται γιὰ νὰ αὐξάνουν τὰ κέρδη τους οἱ κεφαλαιοκράτες. Αὐτὰ γινόταν στὰ λόγια, στὶς ἀποφάσεις.

Ὅταν ὅμως ξέσπασε ὁ ἰμπεριαλιστικὸς πόλεμος κ' ἔπρεπε νὰ ἐφαρμοστοῦν στὴν πράξη αὐτὲς οἱ ἀποφάσεις, οἱ ἀρχηγοὶ τῆς 2ης Διεθνοῦς ἀποδείχτηκαν ἀποστάτες, προδότες τοῦ προλεταριάτου, ἀποδείχτηκαν ὑπηρέτες τῆς ἀστικῆς τάξης, ἔγιναν ὀπαδοὶ τοῦ πολέμου.

Στὶς 4 Αὐγούστου 1914, ἡ γερμανικὴ σοσιαλδημοκρατία ψήφισε στὸ Ράϊχσταγ τὶς πολεμικὲς πιστώσεις, τὴν ὑποστήριξη τοῦ ἰμπεριαλιστικοῦ πολέμου. Τὸ ἴδιο ἔκανε καὶ ἡ καταπληχτικὴ πλειοψηφία τῶν σοσιαλιστῶν στὴ Γαλλία, στὴν Ἀγγλία, στὸ Βέλγιο καὶ τὶς ἄλλες χῶρες.

Ἡ 2η Διεθνὴς ἔπαψε νὰ ὑπάρχει. Στὴν πραγματικότητα κομματιάστηκε σὲ ξεχωριστὰ σοσιαλσωβινιστικὰ κόμματα, ποὺ πολεμοῦσαν τὸ ἕνα τὸ ἄλλο.

Οἱ ἀρχηγοὶ τῶν σοσιαλιστικῶν κομμάτων προδίνοντας τὸ προλεταριάτο πέρασαν στὶς θέσεις τοῦ σοσιαλσωβινισμοῦ καὶ τῆς ἄμυνας τῆς ἰμπεριαλιστικῆς ἀστικῆς τάξης. Βοήθησαν τὶς ἰμπεριαλιστικὲς κυβερνήσεις ν' ἀποβλακώσουν τὴν ἐργατικὴ τάξη, νὰ τὴ δηλητηριάσουν μὲ τὸ φαρμάκι τοῦ ἐθνικισμοῦ. Κάτω ἀπὸ τὴ σημαία τῆς ὑπεράσπισης τῆς πατρίδας αὐτοὶ οἱ σοσιαλπροδότες ξεσήκωναν τοὺς γερμανοὺς ἐργάτες ἐνάντια στοὺς γάλλους καὶ τοὺς γάλλους καὶ ἄγγλους ἐργάτες ἐνάντια στοὺς γερμανούς. Μονάχα μιὰ μειοψηφία μέσα στὴ 2η Διεθνῆ κρατήθηκε στὶς διεθνιστικὲς θέσεις καὶ βάδισε ἀντίθετα στὸ ρεῦμα, εἶνε ἀλήθεια ὄχι μὲ πολλὴ πεποίθηση καὶ σιγουριά, μὰ πάντως βάδισε ἀντίθετα στὸ ρεῦμα.

Μόνο τὸ μπολσεβίκικο κόμμα σήκωσε μονομιᾶς καὶ δίχως ταλαντεύσεις τὴ σημαία τῆς ἀποφασιστικῆς πάλης ἐνάντια στὸν ἰμπεριαλιστικὸ πόλεμο.

Ὁ Λένιν, στὶς θέσεις του γιὰ τὸν πόλεμο, ποὺ ἔγραψε τὸ φθινόπωρο τοῦ 1914, ἔδειξε πῶς ἡ πτώση τῆς 2ης Διεθνοῦς δὲν ἦταν τυχαῖο γεγονός. Τὴ 2η Διεθνῆ τὴν ὁδήγησαν στὴν καταστροφὴ οἱ ὀππορτουνιστὲς καὶ γι αὐτὸ ἀπὸ καιρὸ προειδοποιοῦσαν οἱ καλύτεροι ἐκπρόσωποι τοῦ ἐπαναστατικοῦ προλεταριάτου.

Τὰ κόμματα τῆς 2ης Διεθνοῦς καὶ προπολεμικὰ εἶχαν προσβληθεῖ ἀπὸ τὸν ὀππορτουνισμό. Οἱ ὀππορτουνιστὲς συνιστοῦσαν ἀνοιχτὰ ἀποχὴ ἀπὸ τὴν ἐπαναστατικὴ πάλη, κήρυσσαν τὴ θεωρία τῆς ειρηνικῆς ἀνέλιξης τοῦ καπιταλισμοῦ στὸ σοσιαλισμό. Ἡ 2η Διεθνὴς δὲν ἤθελε νὰ καταπολεμήσει τὸν ὀππορτουνισμό, ἦταν ὑπὲρ τῆς εἰρηνικῆς συμβίωσης μαζί του καὶ τὸν ἄφηνε νὰ στερεωθεῖ. Ἐφαρμόζοντας συμφιλιωτικὴ πολιτικὴ ἀπέναντι στὸν ὀππορτουνισμὸ ἡ 2η Διεθνὴς ἔγινε καὶ ἡ ἴδια ὀππορτουνιστική.

Ἡ ἰμπεριαλιστικὴ ἀστικὴ τάξη, χάρη στὰ κέρδη ποὺ τραβοῦσε ἀπὸ τὶς ἀποικίες, ἀπὸ τὴν ἐκμετάλλευση τῶν καθυστερημένων χωρῶν, ἐξαγόραζε συστηματικὰ τὰ ἀνώτερα στρώματα τῶν εἰδικευμένων ἐργατῶν, τὴ λεγόμενη ἐργατικὴ ἀριστοκρατία, δίνοντάς τους μεγαλύτερα μεροχάματα καὶ ἄλλα φιλοδωρήματα. Ἀπ' αὐτὸ τὸ στρῶμα τῶν ἐργατῶν εἶχαν βγεῖ καὶ ἀρκετοὶ ἡγέτες τῶν συνδικάτων καὶ συνεταιρισμῶν, δημοτικοὶ σύμβουλοι καὶ βουλευτές, στελέχη τοῦ τύπου καὶ τῶν σοσιαλδημοκρατικῶν ὀργανώσεων. Τὸν καιρὸ τοῦ πολέμου οἱ ἄνθρωποι αὐτοί, ἀπὸ φόβο μὴ χάσουν τὴ θέση τους, ἔγιναν ἐχθροὶ τῆς ἐπανάστασης, ἔγιναν οἱ πιὸ λυσσασμένοι ὑπερασπιστὲς τῆς ἀστικῆς τάξης τῆς χώρας τους, τῆς ἰμπεριαλιστικῆς κυβέρνησής τους.

Οἱ ὀππορτουνιστὲς ἔγιναν σοσιαλσωβινιστές.

Οἱ σοσιαλσωβινιστὲς (καὶ μαζί τους καὶ οἱ ρῶσοι μενσεβίκοι καὶ ἐσέροι) κήρυσσαν τὴν ταξικὴ εἰρήνη ἀνάμεσα στοὺς ἐργάτες καὶ τὴν ἀστικὴ τάξη μέσα στὴ χώρα καὶ τὸν πόλεμο ἐνάντια στοὺς ἄλλους λαούς, ἔξω ἀπὸ τὴ χώρα τους. Ἐξαπατοῦσαν τὶς μάζες σχετικὰ μὲ τοὺς πραγματικοὺς πρωταίτιους τοῦ πολέμου, βεβαιώνοντας πὼς ἡ ἀστικὴ τάξη τῆς χώρας τους δὲ φταίει γιὰ τὸν πόλεμο. Πολλοὶ σοσιαλσωβινιστὲς ἔγιναν ὑπουργοὶ στὶς ἰμπεριαλιστικὲς κυβερνήσεις τῶν χωρῶν τους.

Οἱ σκεπασμένοι σοσιαλσωβινιστές, οἱ λεγόμενοι κεντριστές, δὲν ἦταν λιγότερο ἐπικίνδυνοι γιὰ τὴν ὑπόθεση τοῦ προλεταριάτου. Οἱ κεντριστὲς Κάουτσκυ, Τρότσκυ, Μάρτωφ καὶ ἄλλοι, δικαιολογοῦσαν καὶ ὑπεράσπιζαν τοὺς ἀνοιχτοὺς σοσιαλσωβινιστές, δηλ. μαζὶ μὲ τοὺς σοσιαλσωβινιστὲς πρόδιναν τὸ προλεταριάτο, σκεπάζοντας τὴν προδοσία τους μὲ «ἀριστερὲς» φράσεις γιὰ ἀγώνα ἐνάντια στὸν πόλεμο, μὲ φράσεις προορισμένες νὰ ξεγελάσουν τὴν ἐργατικὴ τάξη. Στὴν πραγματικότητα οἱ κεντριστὲς ὑποστήριζαν τὸν πόλεμο, γιατὶ ἡ πρόταση τῶν κεντριστῶν νὰ μὴν καταψηφίσουν οἱ σοσιαλιστὲς τὶς πολεμικὲς πιστώσεις καὶ νὰ περιοριστοῦν σὲ ἀποχὴ κατὰ τὴν ψήφισή τους, σήμαινε ὑποστήριξη τοῦ πολέμου. Ὅπως οἱ σοσιαλσωβινιστές,

τὸ ἴδιο καὶ οἱ κεντριστὲς ζητοῦσαν νὰ ἐγκαταλείψουν οἱ σοσιαλιστὲς τὴν ταξικὴ πάλη ὅσο βαστᾶ ὁ πόλεμος, γιὰ νὰ μὴν ἐμποδίζουν τὴν ἰμπεριαλιστικὴ κυβέρνησή τους νὰ κάνει τὸν πόλεμο. Σὲ ὅλα τὰ σπουδαιότερα ζητήματα τοῦ πολέμου καὶ τοῦ σοσιαλισμοῦ ὁ κεντριστὴς Τρότσκυ ἦταν ἐνάντια στὸ μπολσεβίκικο κόμμα.

Ὁ Λένιν, ἀπὸ τὶς πρῶτες μέρες τοῦ πολέμου ἄρχισε νὰ συγκεντρώνει δυνάμεις γιὰ τὴ δημιουργία μιᾶς νέας, τῆς 3ης Διεθνοῦς. Ἡ κεντρικὴ ἐπιτροπὴ τοῦ μπολσεβίκικου κόμματος στὴν προκήρυξή της κατὰ τοῦ πολέμου, τὸ Νοέμβρη τοῦ 1914, εἶχε κιόλας βάλει τὸ καθῆκον νὰ δημιουργηθεῖ μιὰ 3η Διεθνής, στὴ θέση τῆς 2ης Διεθνοῦς ποὺ εἶχε ντροπιασμένα χρεωκοπήσει.

Τὸ Φλεβάρη τοῦ 1915 στὸ Λονδῖνο ὁ σύντροφος Λιτβίνωφ, ἐξουσιοδοτημένος ἀπὸ τὸ Λένιν, πῆρε τὸ λόγο στὴ συνδιάσκεψη τῶν σοσιαλιστῶν τῶν χωρῶν τῆς Ἀντάντ. Ὁ Λιτβίνωφ ζήτησε νὰ φύγουν οἱ σοσιαλιστὲς (Βάντερβελντ, Σεμπά, Γκὲντ) ἀπὸ τὶς ἀστικὲς κυβερνήσεις τοῦ Βελγίου καὶ τῆς Γαλλίας καὶ νὰ διακόψουν πέρα γιὰ πέρα κάθε σχέση μὲ τοὺς ἰμπεριαλιστές, ν' ἀρνηθοῦν τὴ συνεργασία μαζί τους. Ζήτησε ἀπὸ ὅλους τοὺς σοσιαλιστὲς νὰ κάνουν ἀποφασιστικὸ ἀγώνα ἐνάντια στὶς ἰμπεριαλιστικές τους κυβερνήσεις καὶ νὰ καταδικάσουν τὴν ψήφιση τῶν πολεμικῶν πιστώσεων. Ἡ φωνὴ ὅμως τοῦ Λιτβίνωφ στὴ συνδιάσκεψη αὐτὴ δὲ βρῆκε ἀπήχηση.

Στὶς ἀρχὲς τοῦ Σεπτέμβρη τοῦ 1915 συνῆλθε στὸ Τσίμμερβαλντ τῆς Ἑλβετίας ἡ πρώτη συνδιάσκεψη τῶν διεθνιστῶν. Ὁ Λένιν ὀνόμασε αὐτὴ τὴ συνδιάσκεψη «πρῶτο βῆμα» στὴν ἀνάπτυξη τοῦ διεθνιστικοῦ κινήματος κατὰ τοῦ πολέμου. Ὁ Λένιν συγκρότησε στὴ συνδιάσκεψη τὴν ἀριστερὴ ὁμάδα τοῦ Τσίμμερβαλντ. Σ' αὐτὴ ὅμως τὴν ἀριστερὰ τοῦ Τσίμμερβαλντ μόνο τὸ μπολσεβίκικο κόμμα μὲ τὸ Λένιν ἐπὶ κεφαλῆς κράτησε τὴ μοναδικὰ σωστή, συνεπῆ ὡς τὸ τέλος ἀντιπολεμικὴ θέση. Ἡ ἀριστερὰ τοῦ Τσίμμερβαλντ ἔβγαζε στὰ γερμανικὰ τὸ περιοδικὸ «Προάγγελος», ὅπου δημοσιεύονταν τὰ ἄρθρα τοῦ Λένιν.

Τὸ 1916 κατορθώθηκε νὰ συγκληθεῖ στὸ ἐλβετικὸ χωριὸ Κίνταλ ἡ δεύτερη συνδιάσκεψη τῶν διεθνιστῶν· ὀνομάζεται δεύτερη συνδιάσκεψη τοῦ Τσίμμερβαλντ. Τὸν καιρὸ αὐτὸ σὲ ὅλες σχεδὸν τὶς χῶρες ξεχώρισαν ὁμάδες διεθνιστῶν, ἔγινε σαφὴς ὁ διαχωρισμὸς τῶν διεθνιστικῶν στοιχείων ἀπὸ τὰ σοσιαλσωβινιστικά. Καὶ τὸ σπουδαιότερο, οἱ ἴδιες οἱ μάζες ἐκείνη τὴν ἐποχὴ ἀριστεροποιήθηκαν κάτω ἀπὸ τὴν ἐπίδραση τοῦ πολέμου καὶ τῆς δυστυχίας ποὺ αὐτὸς προκαλοῦσε. Τὸ μανιφέστο τοῦ Κίνταλ ἦταν τὸ ἀποτέλεσμα μιᾶς συμφωνίας ἀνάμεσα στὶς διάφορες ὁμάδες, ποὺ εἶχανε βρεθεῖ ἀντιμέτωπες στὴ συνδιάσκεψη. Ἦταν ἕνα βῆμα πρὸς τὰ μπρός, σὲ σύγκριση μὲ τὸ μανιφέστο τοῦ Τσίμμερβαλντ.

Οὔτε ὅμως ἡ συνδιάσκεψη τοῦ Κίνταλ υἱοθέτησε τὶς βασικὲς ἀρχὲς τῆς

μπολσεβίκικης πολιτικής: μετατροπή του ιμπεριαλιστικού πολέμου σε εμφύλιο πόλεμο, ήττα της ιμπεριαλιστικής «μας» κυβέρνησης στον πόλεμο, οργάνωση της 3ης Διεθνούς. Πάντως ή συνδιάσκεψη του Κίνταλ βοήθησε να ξεχωρίσουν τα διεθνιστικά στοιχεία, που αργότερα σχημάτισαν την κομμουνιστική 3η Διεθνή.

Ο Λένιν κατέκρινε τα λάθη που έκαναν οι ασυνεπείς διεθνιστές της αριστερής σοσιαλδημοκρατίας, σαν τη Ρόζα Λούξεμπουργκ, τον Κάρλ Λήμπνεχτ, ταυτόχρονα όμως τους βοήθησε να πάρουν σωστή θέση.

8.—Η ΘΕΩΡΙΑ ΚΑΙ Η ΤΑΚΤΙΚΗ ΤΟΥ ΜΠΟΛΣΕΒΙΚΙΚΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ ΣΤΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ, ΤΗΣ ΕΙΡΗΝΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ

Οι μπολσεβίκοι δεν ήταν απλοί πασιφιστές (ειρηνιστές) που αναστενάζουν για την ειρήνη και περιορίζονται στην προπαγάνδα της ειρήνης, όπως έκαναν οι περισσότεροι αριστεροί σοσιαλδημοκράτες. Οι μπολσεβίκοι τάσσονταν για μια δραστήρια επαναστατική πάλη για την ειρήνη, ως την ανατροπή της εξουσίας της φιλοπόλεμης ιμπεριαλιστικής αστικής τάξης. Οι μπολσεβίκοι συνδέανε την υπόθεση της ειρήνης με την υπόθεση της νίκης της προλεταριακής επανάστασης, πιστεύοντας πώς το πιό σίγουρο μέσο για να μπεί τέρμα στον πόλεμο και να κερδιστεί δίκαιη ειρήνη, ειρήνη δίχως προσαρτήσεις και αποζημιώσεις, είνε η ανατροπή της εξουσίας της ιμπεριαλιστικής αστικής τάξης.

Στη μενσεβίκικη και εσέρικη απάρνηση της επανάστασης και στο προδοτικό σύνθημα για τη διατήρηση της «ειρήνης μεταξύ των πολιτών» όσο βαστά ο πόλεμος, που έρριχναν οι μενσεβίκοι και οι εσέροι, οι μπολσεβίκοι αντιτάξαν το σύνθημα «μετατροπή του ιμπεριαλιστικού πολέμου σε εμφύλιο πόλεμο». Το σύνθημα αυτό σήμαινε πώς οι εργαζόμενοι, μαζί τους κ' οι ένοπλοι εργάτες κι αγρότες, που φορούσαν τη στολή του φαντάρου, έπρεπε να στρέψουν το όπλο ενάντια στην αστική τάξη της χώρας τους και ν' ανατρέψουν την εξουσία της, άν θέλουν να γλυτώσουν από τον πόλεμο και να πετύχουν δίκαιη ειρήνη.

Στην πολιτική της υπεράσπισης της αστικής πατρίδας, που προπαγάνδιζαν οι μενσεβίκοι και οι εσέροι, οι μπολσεβίκοι αντιτάξαν την πολιτική της «ήττας της κυβέρνησής μας στον ιμπεριαλιστικό πόλεμο». Αυτό σήμαινε πώς έπρεπε να καταψηφίζονται οι πολεμικές πιστώσεις, να δημιουργούνται παράνομες επαναστατικές οργανώσεις στο στρατό, να ενθαρρύνεται ή συναδέλφωση των αντίπαλων φαντάρων στο μέτωπο και να οργανώνονται οι επαναστατικές εκδηλώσεις των εργατών και αγροτών κατά του πολέμου και να μετατρέπονται σε εξέγερση ενάντια στην ιμπεριαλιστική κυβέρνηση της κάθε χώρας.

Οι μπολσεβίκοι πίστευαν πώς μέσα στον ιμπεριαλιστικό πόλεμο το

μικρότερο κακὸ γιὰ τὸ λαὸ θὰ ἦταν ἡ στρατιωτικὴ ἧττα τῆς τσαρικῆς κυβέρνησης, γιατὶ αὐτὸ θὰ διευκόλυνε τὴ νίκη τοῦ λαοῦ πάνω στὸν τσαρισμὸ καὶ τὸ νικηφόρο ἀγώνα τῆς ἐργατικῆς τάξης γιὰ τὴν ἀπελευθέρωσή της ἀπὸ τὴν καπιταλιστικὴ σκλαβιὰ καὶ τοὺς ἰμπεριαλιστικοὺς πολέμους. Πάνω σ' αὐτὸ ὁ Λένιν πίστευε πὼς ὄχι μόνον οἱ ρῶσοι ἐπαναστάτες, μὰ καὶ τὰ ἐπαναστατικὰ κόμματα τῆς ἐργατικῆς τάξης σὲ ὅλες τὶς ἐμπόλεμες χῶρες, πρέπει ν' ἀκολουθήσουν τὴν πολιτικὴ τῆς ἧττας τῆς ἰμπεριαλιστικῆς τους κυβέρνησης.

Οἱ μπολσεβίκοι δὲν ἦταν ἐνάντια σὲ κάθε πόλεμο.

Ἦταν μονάχα ἐνάντια στὸν καταχτητικό, στὸν ἰμπεριαλιστικὸ πόλεμο. Οἱ μπολσεβίκοι πίστευαν πὼς ὑπάρχουν δύο εἰδῶν πόλεμοι.

α) Ὁ δίκαιος πόλεμος, ποὺ δὲν εἶνε καταχτητικός, ἀλλὰ ἀπελευθερωτικός, ποὺ ἔχει γιὰ σκοπό του εἴτε νὰ ὑπερασπίσει τὸ λαὸ ἀπὸ ἐξωτερικὴ ἐπίθεση καὶ ἀπὸ προσπάθειες νὰ τὸν ὑποδουλώσουν, εἴτε ν' ἀπελευθερώσει τὸ λαὸ ἀπὸ τὴν καπιταλιστικὴ σκλαβιά, εἴτε τέλος ν' ἀπελευθερώσει τὶς ἀποικίες καὶ τὶς ἐξαρτημένες χῶρες ἀπὸ τὸ ζυγὸ τῶν ἰμπεριαλιστῶν. Καί,

β) Ὁ ἄδικος πόλεμος, ὁ καταχτητικός, ποὺ ἔχει γιὰ σκοπό του νὰ καταχτήσει καὶ νὰ ὑποδουλώσει ξένες χῶρες, ξένους λαούς.

Οἱ μπολσεβίκοι ὑποστήριζαν τὸν πόλεμο τοῦ πρώτου εἴδους Ὅσο γιὰ τὸ δεύτερο εἶδος πολέμου οἱ μπολσεβίκοι θεωροῦσαν πὼς χρειάζεται ἀμείλιχτος ἀγώνας ἐνάντιά του, ἀγώνας ὡς τὴν ἐπανάσταση καὶ τὴν ἀνατροπὴ τῆς ἰμπεριαλιστικῆς κυβέρνησης.

Τεράστια σημασία γιὰ τὴν ἐργατικὴ τάξη ὅλου τοῦ κόσμου εἶχαν τὰ θεωρητικὰ ἔργα τοῦ Λένιν τὸν καιρὸ τοῦ πολέμου. Τὴν ἄνοιξη τοῦ 1916 ὁ Λένιν ἔγραψε τὸ ἔργο: «*Ὁ ἰμπεριαλισμός, ἀνώτατο στάδιο τοῦ καπιταλισμοῦ*». Ὁ Λένιν ἔδειξε σ' αὐτὸ τὸ βιβλίο πὼς ὁ ἰμπεριαλισμὸς εἶνε τὸ ἀνώτατο στάδιο τοῦ καπιταλισμοῦ, τὸ στάδιο ὅπου ἀπὸ «προοδευτικὸς» καπιταλισμός, ἔχει πιὰ μετατραπεῖ σὲ καπιταλισμὸ παρασιτικό, σὲ καπιταλισμὸ ποὺ σαπίζει, πὼς ὁ ἰμπεριαλισμὸς εἶνε ὁ καπιταλισμὸς ποὺ πεθαίνει. Αὐτὸ φυσικὰ δὲ σήμαινε πὼς ὁ καπιταλισμὸς θὰ πεθάνει ἀπὸ μόνος του, δίχως ἐπανάσταση τοῦ προλεταριάτου, πὼς μόνος του θὰ σαπίσει ὡς τὴ ρίζα. Ὁ Λένιν δίδαξε πάντα πὼς εἶνε ἀδύνατο ν' ἀνατραπεῖ ὁ καπιταλισμὸς δίχως ἐπανάσταση τῆς ἐργατικῆς τάξης. Γι αὐτὸ ὁ Λένιν προσδιορίζοντας τὸν ἰμπεριαλισμὸ σὰν καπιταλισμὸ ποὺ πεθαίνει, ἔδειχνε ταυτόχρονα σ' αὐτὸ τὸ βιβλίο πὼς «ὁ ἰμπεριαλισμὸς εἶνε ἡ παραμονὴ τῆς κοινωνικῆς ἐπανάστασης τοῦ προλεταριάτου».

Ὁ Λένιν ἔδειξε πὼς στὴν ἐποχὴ τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ ἡ καπιταλιστικὴ καταπίεση ὅλο καὶ μεγαλώνει, πὼς μέσα στὶς συνθῆκες τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ αὐξάνει ἡ ἀγανάχτηση τοῦ προλεταριάτου γιὰ τὶς βάσεις τοῦ καπιταλισμοῦ, πληθαίνουν τὰ στοιχεῖα τῆς ἐπαναστατικῆς ἔκρηξης στὶς καπιταλιστικὲς χῶρες.

Ὁ Λένιν ἔδειξε πὼς στὴν ἐποχὴ τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ ὀξύνεται ἡ ἐπαναστατικὴ κρίση στὶς ἀποικιακὲς καὶ ἐξαρτημένες χῶρες, πληθαίνουν τὰ στοιχεῖα τῆς ἀγανάχτησης ἀπὸ τὸν ἰμπεριαλισμό, συσσωρεύονται οἱ συντελεστὲς γιὰ ἕναν ἀπελευθερωτικὸ πόλεμο ἐνάντια στὸν ἰμπεριαλισμό.

Ὁ Λένιν ἔδειξε πὼς μέσα στὶς συνθῆκες τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ ὀξύνθηκαν ἐξαιρετικὰ ἡ ἀνισόμετρη ἀνάπτυξη κ' οἱ ἀντιθέσεις τοῦ καπιταλισμοῦ, πὼς ἡ πάλη γιὰ τὶς ἀγορές, γιὰ τὴν πώληση ἐμπορευμάτων καὶ ἐξαγωγὴ κεφαλαίων, ἡ πάλη γιὰ τὶς ἀποικίες, γιὰ τὶς πηγὲς πρώτων ὑλῶν, καθιστᾶ ἀναπόφευκτους τοὺς περιοδικοὺς ἰμπεριαλιστικοὺς πολέμους γιὰ νέο μοίρασμα τοῦ κόσμου.

Ὁ Λένιν ἔδειξε πὼς ἐξ αἰτίας ἀκριβῶς αὐτῆς τῆς ἀνισόμετρης ἀνάπτυξης τοῦ καπιταλισμοῦ γίνονται οἱ ἰμπεριαλιστικοὶ πόλεμοι, ποὺ ἐξασθενοῦν τὶς δυνάμεις τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ καὶ κάνουν δυνατὸ τὸ σπάσιμο τοῦ ἰμπεριαλιστικοῦ μετώπου ἐκεῖ ποὺ θὰ ἀποδειχτεῖ τὸ πιὸ ἀδύναμο.

Ξεκινώντας ἀπὸ αὐτὴ τὴν ἄποψη ὁ Λένιν ἔφτασε στὸ συμπέρασμα πὼς τὸ προλεταριάτο εἶνε ὁλότελα σὲ θέση νὰ δημιουργήσει ρῆγμα στὸ ἰμπεριαλιστικὸ μέτωπο ὁπουδήποτε, σὲ ἕνα ἢ καὶ σὲ περισσότερα σημεῖα, πὼς εἶνε δ υ ν α τ ὴ ἡ νίκη τοῦ σοσιαλισμοῦ πρῶτα σὲ λίγες χῶρες, ἢ καὶ σὲ μιὰ ξεχωριστὴ χώρα, πὼς ἡ ταυτόχρονη νίκη τοῦ σοσιαλισμοῦ σὲ ὅλες μαζὶ τὶς χῶρες εἶνε ἀδύνατη ἐξ αἰτίας τῆς ἀνισόμετρης ἀνάπτυξης τοῦ καπιταλισμοῦ σ' αὐτὲς τὶς χῶρες, πὼς ὁ σοσιαλισμὸς θὰ νικήσει ἀρχικὰ σὲ μιὰ ἢ σὲ μερικὲς χῶρες, ἐνῶ οἱ ὑπόλοιπες χῶρες θὰ μένουν γιὰ ἕνα διάστημα ἀστικὲς χῶρες.

Αὐτὸ εἶνε τὸ μεγαλοφυὲς συμπέρασμα ποὺ ὁ Λένιν ἔδοσε σὲ δυὸ χωριστὰ ἄρθρα του γραμμένα στὴν περίοδο τοῦ ἰμπεριαλιστικοῦ πολέμου.

1.— «Ἡ ἀνισομετρία τῆς οἰκονομικῆς καὶ πολιτικῆς ἀνάπτυξης εἶνε ἀπόλυτος νόμος τοῦ καπιταλισμοῦ. Ἀπὸ δῶ βγαίνει πὼς εἶνε δυνατὴ ἡ νίκη τοῦ σοσιαλισμοῦ στὴν ἀρχὴ σὲ μερικὲς ἢ καὶ σὲ μιὰ μόνο ξεχωριστὴ κεφαλαιοκρατικὴ χώρα. Τὸ νικηφόρο προλεταριάτο αὐτῆς τῆς χώρας, ἔχοντας ἀπαλλοτριώσει τοὺς καπιταλιστὲς καὶ ἔχοντας ὀργανώσει τὴ σοσιαλιστικὴ παραγωγὴ στὴ χώρα του, θὰ ξεσηκωνόταν ἐ ν ά ν τ ι α στὸν ὑπόλοιπο κεφαλαιοκρατικὸ κόσμο, παίρνοντας μὲ τὸ μέρος του τὶς καταπιεζόμενες τάξεις τῶν ἄλλων χωρῶν...» (Ἀπὸ τὸ ἄρθρο «*Πάνω στὸ σύνθημα γιὰ τὶς Ἑνωμένες πολιτεῖες τῆς Εὐρώπης*», γραμμένο τὸν Αὔγουστο τοῦ 1915, *Λένιν*, Ἅπαντα, τόμ. 18ος, σελ. 232-233).

2.— «Ἡ ἀνάπτυξη τοῦ καπιταλισμοῦ συντελεῖται μὲ τρόπο ἐξαιρετικὰ ἀνισόμετρο στὶς διάφορες χῶρες. Δὲ θὰ μποροῦσε νὰ γίνει καὶ διαφορετικὰ μέσα στὸ καθεστὼς τῆς ἐμπορευματικῆς παραγωγῆς. Καὶ ἀπὸ δῶ βγαίνει τὸ συμπέρασμα: ὁ σοσιαλισμὸς δὲ μπορεῖ νὰ νικήσει ταυτόχρονα σ ὲ ὅ λ ε ς τὶς χῶρες. Θὰ νικήσει πρῶτα σὲ μιὰ μονάχα

ἢ σὲ μερικὲς χῶρες καὶ οἱ ὑπόλοιπες, γιὰ ἕνα ὁρισμένο διάστημα, θὰ μείνουν ἀστικὲς ἢ προαστικές. Αὐτὸ θὰ πρέπει νὰ προκαλέσει ὄχι μόνο προστριβές, μὰ καὶ ἄμεση τάση τῆς ἀστικῆς τάξης τῶν ἄλλων χωρῶν νὰ συντρίψει τὸ νικηφόρο προλεταριάτο τοῦ σοσιαλιστικοῦ κράτους. Στὶς περιπτώσεις αὐτὲς ὁ πόλεμος ἀπὸ μέρους μας θἄταν νόμιμος καὶ δίκαιος. Θἄταν πόλεμος γιὰ τὸ σοσιαλισμό, γιὰ τὴν ἀπελευθέρωση τῶν ἄλλων λαῶν ἀπὸ τὴν ἀστικὴ τάξη». (Ἀπὸ τὸ ἄρθρο «*Τὸ στρατιωτικὸ πρόγραμμα τῆς προλεταριακῆς ἐπανάστασης*» γραμμένο τὸ φθινόπωρο τοῦ 1916. *Λένιν*, Ἅπαντα, τόμ. 19ος, σελ. 325).

Αὐτὴ ἦταν νέα, ὁλοκληρωμένη θεωρία γιὰ τὴ σοσιαλιστικὴ ἐπανάσταση, θεωρία γιὰ τὴ δυνατότητα τῆς νίκης τοῦ σοσιαλισμοῦ σὲ ξεχωριστὲς χῶρες, γιὰ τοὺς ὅρους τῆς νίκης τοῦ σοσιαλισμοῦ, γιὰ τὶς προοπτικὲς αὐτῆς τῆς νίκης, θεωρία ποὺ τὶς βάσεις της ὁ Λένιν τὶς εἶχε κιόλας ἐκθέσει ἀπὸ τὸ 1905 στὸ ἔργο του: «Δυὸ ταχτικὲς τῆς σοσιαλδημοκρατίας στὴ δημοκρατικὴ ἐπανάσταση».

Ἡ θεωρία αὐτὴ διέφερε ριζικὰ ἀπὸ τὴν κατεύθυνση ποὺ εἶχε πέραση ἀνάμεσα στοὺς μαρξιστὲς στὴν περίοδο τοῦ προ-ιμπεριαλιστικοῦ καπιταλισμοῦ, τὸν καιρὸ ποὺ οἱ μαρξιστὲς πίστευαν πὼς ἦταν ἀδύνατο νὰ νικήσει ὁ σοσιαλισμὸς μόνο σὲ μιὰ ὁποιαδήποτε χώρα, πὼς ἡ νίκη τοῦ σοσιαλισμοῦ θαρθεῖ ταυτόχρονα σ' ὅλες τὶς πολιτισμένες χῶρες. Ὁ Λένιν, βασισμένος στὰ δεδομένα γιὰ τὸν ἰμπεριαλιστικὸ καπιταλισμό, ποὺ τὰ αναπτύσσει στὸ θαυμάσιο βιβλίο του: «Ὁ ἰμπεριαλισμός, ἀνώτατο στάδιο τοῦ καπιταλισμοῦ» ἀνέτρεψε αὐτὴ τὴν ἀντίληψη σὰν ἀπαρχαιωμένη κ' ἔδοσε μιὰ νέα θεωρητικὴ θέση.

Σύμφωνα μὲ τὴ θέση αὐτὴ θεωρεῖται ἀδύνατο νὰ νικήσει ὁ σοσιαλισμὸς ταυτόχρονα σ' ὅλες τὶς χῶρες, ἐνῶ θεωρεῖται δυνατὴ ἡ νίκη τοῦ σοσιαλισμοῦ σὲ μιὰ μονάχα, χωριστὰ παρμένη καπιταλιστικὴ χώρα

Ἡ ἀνεχτίμητη σημασία τῆς λενινιστικῆς θεωρίας γιὰ τὴ σοσιαλιστικὴ ἐπανάσταση βρίσκεται ὄχι μόνο στὸ ὅτι πλούτισε τὸ μαρξισμὸ μὲ νέα θεωρία καὶ τὸν προώθησε παραπέρα· βρίσκεται ἀκόμα στὸ ὅτι δίνει ἐπαναστατικὴ προοπτικὴ στοὺς προλετάριους ὅλων τῶν χωρῶν, τοὺς ἀποδεσμεύει τὴν πρωτοβουλία γιὰ νὰ πιέσουν τὴ δική τους τὴν ἐθνικὴ ἀστικὴ τάξη, τοὺς μαθαίνει νὰ χρησιμοποιοῦν τὴν πολεμικὴ κατάσταση γιὰ νὰ ὀργανώσουν τὴν ἐπίθεση καὶ δυναμώνει τὴν πίστη τους στὴ νίκη τῆς προλεταριακῆς ἐπανάστασης.

Αὐτὴ ἦταν ἡ θεωρητικὴ καὶ ταχτικὴ θέση τῶν μπολσεβίκων στὰ ζητήματα τοῦ πολέμου, τῆς εἰρήνης καὶ τῆς ἐπανάστασης.

Πάνω σ' αὐτὴ τὴ θέση βασίστηκε ἡ πραχτικὴ δουλειὰ τῶν μπολσεβίκων στὴ Ρωσία.

Παρὰ τὶς ἄγριες ἀστυνομικὲς καταδιώξεις οἱ μπολσεβίκοι βουλευτὲς

στὴ Δούμα (ὁ Μπαντάγεφ, ὁ Πετρόφσκυ, ὁ Μουράνωφ, ὁ Σαμοήλωφ, ὁ Σαγκώφ), ἔκαναν στὴ ἀρχὴ τοῦ πολέμου περιοδεῖες σὲ πολλὲς ὀργανώσεις καὶ ἀνάλυσαν τὴ θέση τῶν μπολσεβίκων στὸν πόλεμο καὶ τὴν ἐπανάσταση. Τὸ Νοέμβρη τοῦ 1914 ὀργανώθηκε σύσκεψη τῆς μπολσεβίκικης φράξιας τῆς Δούμας γιὰ νὰ συζητήσει τὸ ζήτημα τῆς στάσης ἀπέναντι στὸν πόλεμο. Τὴν τρίτη μέρα τῆς συνεδρίασης πιάστηκαν ὅλοι ὅσοι εἶχαν πάρει μέρος σ' αὐτή. Τὸ δικαστήριο καταδίκασε ὅλους τοὺς βουλευτὲς σὲ στέρηση τῶν πολιτικῶν τους δικαιωμάτων καὶ σὲ ἐξορία στὴν ἀνατολικὴ Σιβηρία. Ἡ τσαρικὴ κυβέρνηση κατηγοροῦσε τοὺς μπολσεβίκους βουλευτὲς τῆς κρατικῆς Δούμας γιὰ «ἐσχάτη προδοσία».

Ἡ δίκη ἀποκάλυψε ὅλη τὴ δράση τῶν βουλευτῶν τῆς Δούμας, δράση ποὺ ἀποτελοῦσε τιμὴ γιὰ τὸ κόμμα μας. Οἱ μπολσεβίκοι βουλευτὲς κράτησαν ἀντρίκια στάση μπροστὰ στὸ τσαρικὸ δικαστήριο καὶ τὸ μετέτρεψαν σὲ βῆμα γιὰ νὰ ξεσκεπάσουν τὴν καταχτητικὴ πολιτικὴ τοῦ τσαρισμοῦ.

Διαφορετικὴ ἦταν ἡ διαγωγὴ τοῦ Κάμενεφ, ποὺ κατηγοροῦνταν γιὰ τὴν ἴδια ὑπόθεση. Ἀπὸ τὴ δειλία του μὲ τὸν πρῶτο κίνδυνο ἀποκήρυξε τὴν πολιτικὴ τοῦ μπολσεβίκικου κόμματος. Ὁ Κάμενεφ στὴ δίκη δήλωσε πὼς δὲν εἶνε σύμφωνος μὲ τοὺς μπολσεβίκους στὸ ζήτημα τοῦ πολέμου καὶ γιὰ ν' ἀποδειχτεῖ αὐτὸ ζήτησε νὰ κληθεῖ μάρτυρας ὁ μενσεβῖκος Ἰορντάνσκυ.

Οἱ μπολσεβίκοι ἔκαναν πολλὴ δουλειὰ ἐνάντια στὶς ἐπιτροπὲς τῶν πολεμικῶν βιομηχανιῶν, ποὺ ἐξυπηρετοῦσαν τὸν πόλεμο, ἐνάντια στὶς προσπάθειες τῶν μενσεβίκων νὰ βάλουν τοὺς ἐργάτες κάτω ἀπὸ τὴν ἐπιρροὴ τῆς ἰμπεριαλιστικῆς ἀστικῆς τάξης. Ἡ ἀστικὴ τάξη εἶχε ζωτικὸ συμφέρον νὰ παρουσιάζει τὸν ἰμπεριαλιστικὸ πόλεμο στὰ μάτια ὅλου τοῦ κόσμου σὰν πόλεμο παλλαϊκό. Στὸ διάστημα τοῦ πολέμου ἡ ἀστικὴ τάξη εἶχε ἀποχτήσει μεγάλη ἐπιρροὴ στὶς κρατικὲς ὑποθέσεις, ἔχοντας δημιουργήσει τὴ δική της πανρωσικὴ ὀργάνωση, τὶς ἑνώσεις τῶν ζέμστβ καὶ τῶν πόλεων. Τῆς χρειαζόταν τώρα νὰ βάλει καὶ τοὺς ἐργάτες κάτω ἀπὸ τὴν καθοδήγηση καὶ τὴν ἐπιρροή της. Γιὰ νὰ τὸ ἐπιτύχει αὐτὸ ἡ ἀστικὴ τάξη σοφίστηκε νὰ δημιουργήσει τὶς «ἐργατικὲς ὁμάδες» δίπλα στὶς ἐπιτροπὲς τῆς πολεμικῆς βιομηχανίας. Οἱ μενσεβίκοι ἁρπάχτηκαν ἀπ' αὐτὴ τὴν ἰδέα τῆς ἀστικῆς τάξης. Ἡ ἀστικὴ τάξη εἶχε συμφέρον νὰ τραβήξει στὶς ἐπιτροπὲς αὐτὲς τῆς πολεμικῆς βιομηχανίας καὶ ἀντιπροσώπους τῶν ἐργατῶν, γιὰ νὰ κάνουν ζύμωση μέσα στὶς ἐργατικὲς μάζες, λέγοντας πὼς εἶνε ἀνάγκη νὰ δυναμώσει ἡ παραγωγικότητα τῆς δουλειᾶς στὰ ἐργοστάσια ποὺ φτιάχνουν ὀβίδες, κανόνια, ὅπλα, σφαῖρες καὶ στὶς ἄλλες φάμπρικες καὶ ἐργοστάσια ποὺ δουλεύουν γιὰ τὴν ἄμυνα. «Ὅλα γιὰ τὸν πόλεμο», αὐτὸ ἦταν τὸ σύνθημα τῆς ἀστικῆς τάξης. Στὴν πραγματικότητα τὸ σύνθημα αὐτὸ σήμαινε: «Κέρδιζε ὅσο μπορεῖς ἀπὸ τὶς πολεμικὲς προμήθειες καὶ τὴν ἁρπαγὴ ξένων ἐδαφῶν!». Οἱ μενσεβίκοι πῆραν ἐνεργὸ μέρος σ' αὐτὴ τὴν ψευτοπατριωτικὴ ἐπι-

χείρηση τῆς ἀστικῆς τάξης. Βοηθώντας τοὺς κεφαλαιοκράτες ἔκαναν ἔντονη ζύμωση μέσα στοὺς ἐργάτες, καλώντας τους νὰ πάρουν μέρος στὶς ἐκλογὲς τῶν «ἐργατικῶν ὁμάδων» κοντὰ στὶς ἐπιτροπὲς τῶν πολεμικῶν βιομηχανιῶν. Οἱ μπολσεβίκοι ἦταν ἀντίθετοι μ' αὐτὴ τὴν κίνηση. Ζητοῦσαν νὰ μποϋκοταριστοῦν αὐτὲς οἱ ἐπιτροπὲς τῆς πολεμικῆς βιομηχανίας καὶ πραγματοποίησαν τὸ μποϋκοτάρισμα αὐτὸ μὲ ἐπιτυχία. Παρ' ὅλα αὐτὰ μιὰ μερίδα ἀπὸ ἐργάτες πῆρε μέρος στὴ δουλειὰ αὐτῶν τῶν ἐπιτροπῶν μὲ τὴν καθοδήγηση τοῦ γνωστοῦ μενσεβίκου Γκβόζντεφ καὶ τοῦ προβοκάτορα Ἀμπροσίμωφ. Ὅταν οἱ πληρεξούσιοι τῶν ἐργατῶν συνῆλθαν τὸ Δεκέμβρη τοῦ 1915 γιὰ τὶς τελικὲς ἐκλογὲς τῶν «ἐργατικῶν ὁμάδων» τῶν ἐπιτροπῶν τῆς πολεμικῆς βιομηχανίας φάνηκε πὼς ἡ πλειοψηφία τῶν πληρεξουσίων ἦταν ἐνάντια στὴ συμμετοχὴ σ' αὐτές. Ἡ πλειοψηφία ἀπὸ τοὺς ἀντιπρόσωπους τῶν ἐργατῶν ψήφισε μιὰ ἀπόφαση ποὺ καταδίκαζε ἔντονα τὴ συμμετοχὴ στὶς ἐπιτροπὲς τῆς πολεμικῆς βιομηχανίας καὶ τόνιζε πὼς οἱ ἐργάτες ἔβαζαν γιὰ σκοπό τους νὰ ἀγωνιστοῦν γιὰ τὴν εἰρήνη, γιὰ τὴν ἀνατροπὴ τοῦ τσαρισμοῦ.

Οἱ μπολσεβίκοι ἔκαναν ἀκόμα μεγάλη δουλειὰ μέσα στὸ στρατὸ καὶ τὸ στόλο. Ἐξηγοῦσαν στὶς μάζες τῶν φαντάρων καὶ τῶν ναυτῶν ποιὸς φταίει γιὰ τὴν ἀνήκουστη φρίκη τοῦ πολέμου καὶ τὰ βάσανα τοῦ λαοῦ, ἐξηγοῦσαν πὼς ἡ ἐπανάσταση ἦταν ἡ μόνη διέξοδος γιὰ νὰ γλυτώσει ὁ λαὸς ἀπὸ τὸ ἰμπεριαλιστικὸ μακελειό. Οἱ μπολσεβίκοι φτιάχναν πυρῆνες στὸ στρατὸ καὶ τὸ στόλο, στὰ μέτωπα καὶ τοὺς σχηματισμοὺς τῶν μετόπισθεν. Μοίραζαν ἀντιπολεμικὲς προκηρύξεις.

Στὴν Κρονστάνδη[1], οἱ μπολσεβίκοι σχημάτισαν τὴν «κεντρικὴ ὁμάδα τῆς στρατιωτικῆς ὀργάνωσης τῆς Κρονστάνδης», ποὺ συνδέονταν στενὰ μὲ τὴν κομματικὴ ἐπιτροπὴ τῆς Πετρούπολης. Δίπλα στὴν κομματικὴ ἐπιτροπὴ τῆς Πετρούπολης ἱδρύθηκε μιὰ στρατιωτικὴ ὀργάνωση γιὰ τὴ δουλειὰ μέσα στὴ φρουρά. Τὸν Αὔγουστο τοῦ 1916, ὁ ἀρχηγὸς τῆς Ὀχράνας τῆς Πετρούπολης ἀνέφερε σὲ μιὰ ἔκθεσή του: «Στὴν ὁμάδα τῆς Κρονστάνδης ἡ δουλειὰ γίνεται πολὺ σοβαρά, συνωμοτικὰ καὶ τὰ μέλη της εἶνε ὅλα σιωπηλοὶ καὶ προσεχτικοὶ ἄνθρωποι. Ἡ ὁμάδα αὐτὴ ἔχει καὶ ἀντιπροσώπους στὴν ξηρά».

Στὸ μέτωπο τὸ κόμμα προπαγάνδιζε τὴ συναδέλφωση τῶν φαντάρων τῶν ἐμπολέμων στρατῶν, τονίζοντας πὼς ὁ ἐχθρὸς εἶνε ἡ παγκόσμια κεφαλαιοκρατία καὶ πὼς μπορεῖ νὰ δοθεῖ τέλος στὸν ἰμπεριαλιστικὸ πόλεμο μόνο ὅταν ὁ ἰμπεριαλιστικὸς πόλεμος μετατραπεῖ σὲ ἐμφύλιο, ὅταν ὁ καθένας στρέψει τὰ ὅπλα ἐνάντια στὴν ἀστικὴ τάξη τῆς χώρας του καὶ στὴν κυβέρνησή της. Ὅλο καὶ πιὸ συχνὰ ἐπαναλαμβάνονταν περιπτώσεις ποὺ στρατιωτικὰ τμήματα ἀρνιόνταν νὰ πᾶν στὴν ἐπίθεση. Παρόμοια γεγονότα ἔγιναν κιόλας τὸ 1915 καὶ πρὸ πάντων τὸ 1916.

[1] Πολεμικὸς ναύσταθμος κοντὰ στὴν Πετρούπολη (σημ. μετ.).

Ἐξαιρετικὰ σπουδαία δουλειὰ ἔκαναν οἱ μπολσεβίκοι στὶς στρατιὲς τοῦ βόρειου μετώπου στὴν περιοχὴ τῶν βαλτικῶν χωρῶν. Στὶς ἀρχὲς τοῦ 1917, ὁ στρατηγὸς Ρούζσκι, ἀρχιστράτηγος τοῦ βόρειου μετώπου, ἀνέφερε στοὺς ἀνωτέρους του τὴν τεράστια ἐπαναστατικὴ δουλειὰ τῶν μπολσεβίκων σ' αὐτὸ τὸ μέτωπο.

Ὁ πόλεμος ἦταν ἕνας σημαντικὸς σταθμὸς στὴ ζωὴ τῶν λαῶν, στὴ ζωὴ τῆς παγκόσμιας ἐργατικῆς τάξης. Διακύβευε τὶς τύχες τῶν κρατῶν, τὶς τύχες τῶν λαῶν, τὶς τύχες τοῦ σοσιαλιστικοῦ κινήματος, γι αὐτὸ ἦταν μαζὶ καὶ ἡ λυδία λίθος, ἡ δοκιμασία γιὰ ὅλα τὰ κόμματα καὶ τὰ ρεύματα ποὺ ὀνόμαζαν τὸν ἑαυτό τους σοσιαλιστικά. Τὰ κόμματα καὶ τὰ ρεύματα αὐτὰ θὰ μείνουν ἄραγε πιστὰ στὴν ὑπόθεση τοῦ σοσιαλισμοῦ, στὴν ὑπόθεση τοῦ διεθνισμοῦ ἢ θὰ προτιμήσουν νὰ προδώσουν τὴν ἐργατικὴ τάξη, νὰ διπλώσουν τὶς σημαῖες τους καὶ νὰ τὶς ρίξουν στὰ πόδια τῆς ἐθνικῆς τους ἀστικῆς τάξης; Ἔτσι ἔμπαινε τότε τὸ ζήτημα.

Ὁ πόλεμος ἔδειξε πὼς τὰ κόμματα τῆς 2ης Διεθνοῦς δὲν ἄντεξαν στὴ δοκιμασία, πρόδωσαν τὴν ἐργατικὴ τάξη καὶ χαμήλωσαν τὶς σημαῖες τους μπροστὰ στὴν ἐθνική τους ἰμπεριαλιστικὴ ἀστικὴ τάξη.

Οὔτε καὶ μποροῦσαν νὰ ἐνεργήσουν διαφορετικὰ τὰ κόμματα, ποὺ καλλιεργοῦσαν τὸν ὀππορτουνισμὸ στὶς γραμμές τους καὶ εἶχαν διαπαιδαγωγηθεῖ μὲ τὸ πνεῦμα τῶν παραχωρήσεων στοὺς ὀππορτουνιστές, στοὺς ἐθνικιστές.

Ὁ πόλεμος ἔδειξε πὼς τὸ κόμμα τῶν μπολσεβίκων ἦταν τὸ μοναδικὸ κόμμα ποὺ ἄντεξε τιμημένα στὴ δοκιμασία κ' ἔμεινε πιστὸ ὡς τὸ τέλος στὴν ὑπόθεση τοῦ σοσιαλισμοῦ, στὴν ὑπόθεση τοῦ προλεταριακοῦ διεθνισμοῦ.

Κι αὐτὸ εἶνε εὐκολονόητο: μόνο ἕνα κόμμα νέου τύπου, μόνο ἕνα κόμμα διαπαιδαγωγημένο μὲ τὸ πνεῦμα τῆς ἀνειρήνευτης πάλης ἐνάντια στὸν ὀππορτουνισμό, μόνο ἕνα κόμμα ἀπαλλαγμένο ἀπὸ ὀππορτουνισμὸ καὶ ἐθνικισμό, μόνο ἕνα τέτιο κόμμα μποροῦσε ν' ἀντέξει στὴ μεγάλη δοκιμασία καὶ νὰ μείνει πιστὸ στὴν ὑπόθεση τῆς ἐργατικῆς τάξης, στὴν ὑπόθεση τοῦ σοσιαλισμοῦ καὶ τοῦ διεθνισμοῦ.

Τὸ μπολσεβίκικο κόμμα ἦταν τέτιο ἀκριβῶς κόμμα.

4. ΗΤΤΑ ΤΟΥ ΤΣΑΡΙΚΟΥ ΣΤΡΑΤΟΥ ΣΤΟ ΜΕΤΩΠΟ.— ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ.— ΚΡΙΣΗ ΤΟΥ ΤΣΑΡΙΣΜΟΥ

Ὁ πόλεμος βαστοῦσε κιόλας τρία χρόνια. Ὁ πόλεμος θέριζε ἑκατομμύρια ἀνθρώπινες ζωές: σκοτωμένους, πληγωμένους, νεκροὺς ἀπὸ τὶς ἐπιδημίες ποὺ εἶχε προκαλέσει. Ἡ ἀστικὴ τάξη κι οἱ τσιφλικάδες θησαύριζαν ἀπὸ τὸν πόλεμο. Μὰ οἱ ἐργάτες κι οἱ ἀγρότες ὅλο καὶ περισσότερο ὑπόφεραν ἀπὸ τὴν ἀθλιότητα καὶ τὶς στερήσεις. Ὁ πόλεμος κατερείπωσε τὴν ἐθνικὴ οἰκονομία τῆς Ρωσίας. 14 περίπου ἑκατομμύρια γεροὶ δουλευτὲς πῆγαν στὸ

στρατό, ἀφίνοντας τὴν παραγωγή. Οἱ φάμπρικες καὶ τὰ ἐργοστάσια σταμάτησαν. Περιορίστηκε ἡ σπαρμένη ἐπιφάνεια γιατὶ δὲν ἐπαρκοῦσαν οἱ δουλευτές. Ὁ πληθυσμὸς κι οἱ στρατιῶτες τοῦ μετώπου ἦταν πεινασμένοι, ξυπόλυτοι καὶ γυμνοί. Ὁ πόλεμος ἀπορροφοῦσε ὅλους τοὺς πόρους τῆς χώρας.

Ἡ τσαρικὴ κυβέρνηση δοκίμαζε ἥττα πάνω σὲ ἥττα. Τὸ γερμανικὸ πυροβολικὸ ἔρριχνε βροχὴ τὶς ὀβίδες πάνω στὰ τσαρικὰ στρατεύματα. Τὰ τσαρικὰ στρατεύματα δὲν εἶχαν ἀρκετὰ κανόνια, δὲν εἶχαν ἀρκετὲς ὀβίδες, δὲν εἶχαν ἀρκετὰ τουφέκια. Πότε-πότε γιὰ τρεῖς φαντάρους ὑπῆρχε μόνον ἕνα τουφέκι. Μέσα στὸν πόλεμο κιόλας ἀποκαλύφθηκε ἡ προδοσία τοῦ ὑπουργοῦ τῶν στρατιωτικῶν τοῦ τσάρου Σουχομλίνωφ, ποὺ εἶχε σχέσεις μὲ γερμανοὺς κατασκόπους. Ὁ Σουχομλίνωφ ἐκτελοῦσε ἐντολὲς τῆς γερμανικῆς κατασκοπείας, νὰ τορπιλλίσει τὸν ἐφοδιασμὸ τοῦ μετώπου σὲ ὀβίδες, νὰ μὴ στέλνει κανόνια στὸ μέτωπο, νὰ μὴ δίνει τουφέκια. Ὁρισμένοι ὑπουργοὶ καὶ στρατηγοὶ τοῦ τσάρου συντελοῦσαν οἱ ἴδιοι σιωπηρὰ στὶς ἐπιτυχίες τοῦ γερμανικοῦ στρατοῦ. Μαζὶ μὲ τὴν τσαρίνα, ποὺ εἶχε δεσμοὺς μὲ τοὺς γερμανούς, παράδιναν στοὺς γερμανοὺς στρατιωτικὰ μυστικά. Δὲν εἶνε καθόλου παράξενο πὼς ὁ τσαρικὸς στρατὸς δοκίμαζε ἧττες καὶ ἀναγκάζονταν νὰ ὑποχωρεῖ. Κατὰ τὸ 1916 οἱ γερμανοὶ εἶχαν κιόλας πετύχει νὰ καταλάβουν τὴν Πολωνία κ' ἕνα μέρος ἀπὸ τὶς βαλτικὲς περιοχές.

Ὅλ' αὐτὰ προκαλοῦσαν τὸ μῖσος καὶ τὴν ἀγανάχτηση τῶν ἐργατῶν, τῶν ἀγροτῶν, τῶν φαντάρων καὶ τῶν διανοουμένων γιὰ τὴν τσαρικὴ κυβέρνηση, δυνάμωναν καὶ ὄξυναν τὸ ἐπαναστατικὸ κίνημα τῶν λαϊκῶν μαζῶν ἐνάντια στὸν πόλεμο, ἐνάντια στὸν τσαρισμό, τόσο στὰ μετόπισθεν ὅσο καὶ στὸ μέτωπο, τόσο στὸ κέντρο ὅσο καὶ στὶς περιφέρειες.

Ἡ δυσαρέσκεια ἄρχισε νὰ κυριεύει καὶ τὴ ρωσικὴ ἰμπεριαλιστικὴ ἀστικὴ τάξη. Τὴν ἐξόργιζε τὸ γεγονὸς πὼς στὴν τσαρικὴ αὐλὴ ἐπικρατοῦσαν κατεργαρέοι σὰν τὸ Ρασπούτιν, ποὺ ἀπόβλεπαν ὁλοφάνερα στὴν ὑπογραφὴ χωριστῆς εἰρήνης μὲ τοὺς γερμανούς. Ὅλο καὶ περισσότερο πείθονταν πὼς ἡ τσαρικὴ κυβέρνηση ἦταν ἀνίκανη νὰ κάνει ἐπιτυχημένο πόλεμο. Φοβόταν πὼς ὁ τσαρισμός, γιὰ νὰ σώσει τὴ θέση του, θὰ δεχτεῖ μιὰ χωριστὴ εἰρήνη μὲ τοὺς γερμανούς. Γι αὐτὸ ἡ ρωσικὴ ἀστικὴ τάξη εἶχε ἀποφασίσει νὰ κάνει πραξικόπημα γιὰ νὰ διώξει τὸν τσάρο Νικόλαο 2ο καὶ στὴ θέση του νὰ βάλει ἕναν τσάρο συνδεμένο μὲ τὴν ἀστικὴ τάξη: τὸ Μιχαὴλ Ρωμανώφ. Ἔτσι ἤθελε νὰ πιάσει μ' ἕνα σμπάρο δυὸ τρυγόνια: πρῶτα νὰ τρυπώσει στὴν ἐξουσία καὶ νὰ ἐξασφαλίσει τὴ συνέχιση τοῦ ἰμπεριαλιστικοῦ πολέμου, δεύτερο νὰ προλάβει μ' ἕνα μικρὸ πραξικόπημα τὴ μεγάλη λαϊκὴ ἐπανάσταση, ποὺ ἀνεβαίναν τὰ κύματά της.

Ἡ ἀγγλικὴ καὶ ἡ γαλλικὴ κυβέρνηση ὑποστήριζαν πέρα-πέρα τὴ ρωσικὴ ἀστικὴ τάξη. Ἔβλεπαν πὼς ὁ τσάρος εἶνε ἀνίκανος νὰ συνεχίσει τὸν πόλεμο. Φοβόταν πὼς ὁ τσάρος θὰ δώσει τέλος στὴν ὑπόθεση μὲ χωριστὴ εἰρήνη μὲ τὴ

Γερμανία. Ἂν ἡ τσαρικὴ κυβέρνηση ἔκλεινε χωριστὴ εἰρήνη οἱ κυβερνήσεις τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Γαλλίας, χάνοντας τὴ Ρωσία, θὰ ἔχαναν ἕνα σύμμαχο στὸν πόλεμο ποὺ ὄχι μονάχα ἀπασχολοῦσε ἐχθρικὲς δυνάμεις στὰ δικά του μέτωπα, μὰ ἀκόμα προμήθευε στὴ Γαλλία δεκάδες χιλιάδες διαλεχτοὺς ρώσους φαντάρους. Γι αὐτὸ βοηθοῦσαν τὴ ρωσικὴ ἀστικὴ τάξη στὶς προσπάθειές της νὰ κάνει πραξικόπημα.

Ὁ τσάρος βρέθηκε ἔτσι ἀπομονωμένος.

Ἐνῶ στὸ μέτωπο οἱ ἀποτυχίες συνεχίζονταν, ἡ οἰκονομικὴ καταστροφὴ ἐξακολουθοῦσε νὰ μεγαλώνει ὅλο καὶ περισσότερο. Τὶς μέρες τοῦ Γενάρη-Φλεβάρη τοῦ 1917 ἡ κρίση τῶν τροφίμων, τῶν πρώτων ὑλῶν καὶ τῶν καυσίμων ἔφτασε στὸ ἀνώτατο σημεῖο τῆς ἀνάπτυξής της καὶ στὴ μεγαλύτερη ὀξύτητα. Οἱ μεταφορὲς τροφίμων στὴν Πετρούπολη καὶ τὴ Μόσχα εἶχαν σχεδὸν σταματήσει. Οἱ ἐπιχειρήσεις ἄρχισαν νὰ κλείνουν ἡ μιὰ μετὰ τὴν ἄλλη. Τὸ κλείσιμο τῶν ἐπιχειρήσεων μεγάλωνε τὴν ἀνεργία. Ἡ κατάσταση τῶν ἐργατῶν εἶχε γίνει ἐξαιρετικὰ ἀνυπόφορη. Ὅλο καὶ πιὸ πλατειὲς λαϊκὲς μάζες ἀποχτοῦσαν τὴν πεποίθηση πὼς ἀπὸ τὴν ἀφόρητη αὐτὴ κατάσταση ὑπάρχει μιὰ μόνο διέξοδο: ν' ἀνατραπεῖ ἡ τσαρικὴ ἀπολυταρχία

Ἦταν ὁλοφάνερο πὼς ὁ τσαρισμὸς περνοῦσε θανάσιμη κρίση.

Ἡ ἀστικὴ τάξη σκεφτόταν νὰ λύσει τὴν κρίση μὲ πραξικόπημα.

Μὰ ὁ λαὸς τὴν ἔλυσε μὲ δικό του τρόπο.

5.— Η ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΦΛΕΒΑΡΗ.—ΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΤΣΑΡΙΣΜΟΥ·—ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΣΟΒΙΕΤ ΤΩΝ ΕΡΓΑΤΩΝ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΙΩΤΩΝ ΒΟΥΛΕΥΤΩΝ.—ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣΩΡΙΝΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ.—ΔΥΑΔΙΚΗ ΕΞΟΥΣΙΑ.

Τὸ 1917 ἄρχισε μὲ τὴν ἀπεργία τῆς 9 τοῦ Γενάρη. Στὸ διάστημα τῆς ἀπεργίας ἔγιναν διαδηλώσεις στὴν Πετρούπολη, στὴ Μόσχα, στὸ Βακοῦ, στὸ Νίζνι-Νοβγκορόντ. Στὴ Μόσχα πῆρε μέρος στὴν ἀπεργία στὶς 9 Γενάρη τὸ ἕνα τρίτο ἀπ' ὅλους τοὺς ἐργάτες. Στὴ λεωφόρο Τβερσκόϊ ἡ ἔφιππη ἀστυνομία διέλυσε διαδήλωση ἀπὸ δυὸ χιλιάδες. Στὴν Πετρούπολη, στὴ μεγάλη λεωφόρο Βίμποργκ, οἱ φαντάροι συναδελφώθηκαν μὲ τοὺς διαδηλωτές.

«Ἡ ἰδέα τῆς γενικῆς ἀπεργίας κάθε μέρα συγκεντρώνει καινούριους ὀπαδοὺς καὶ γίνεται λαοφιλής, ὅπως ἦταν τὸ 1905», ἔγραφε στὴν ἔκθεσή της ἡ ἀστυνομία τῆς Πετρούπολης.

Οἱ μενσεβίκοι καὶ οἱ ἐσέροι προσπαθοῦσαν νὰ περιορίσουν τὸ ἐπαναστατικὸ κίνημα ποὺ φούντωνε στὰ πλαίσια ποὺ χρειάζονταν ἡ φιλελεύθερη ἀστικὴ τάξη. Στὶς 14 τοῦ Φλεβάρη, μέρα ποὺ ἄρχιζαν οἱ ἐργασίες τῆς κρατικῆς Δούμας, οἱ μενσεβίκοι πρότειναν νὰ πᾶνε ὁμαδικὰ οἱ ἐργάτες στὴν κρατικὴ Δούμα. Οἱ ἐργατικὲς ὅμως μάζες ἀκολούθησαν τοὺς μπολσεβίκους, δὲν πῆγαν στὴ Δούμα ἀλλὰ σὲ διαδήλωση.

Στὶς 18 τοῦ Φλεβάρη 1917 ἄρχισε ἡ ἀπεργία τοῦ ἐργοστασίου Που-

λίτωφ στὴν Πετρούπολη. Στὶς 22 τοῦ Φλεβάρη ἀπεργήσαν οἱ ἐργάτες στὶς περισσότερες μεγάλες ἐπιχειρήσεις. Στὴ διεθνῆ μερὰ τῆς γυναίκας, 23 τοῦ Φλεβάρη (8 τοῦ Μάρτη), μὲ πρόσκληση τῆς κομματικῆς ἐπιτροπῆς τῶν μπολσεβίκων τῆς Πετρούπολης οἱ ἐργάτριες κατέβηκαν στὸ δρόμο γιὰ νὰ διαδηλώσουν ἐνάντια στὴν πεῖνα, τὸν πόλεμο, τὸν τσαρισμό. Τὴ διαδήλωση τῶν ἐργατριῶν τὴν ὑποστήριξαν οἱ ἐργάτες μὲ γενικὴ ἀπεργιακὴ ἐξόρμηση στὴν Πετρούπολη. Ἡ πολιτικὴ ἀπεργία ἄρχισε νὰ μετατρέπεται σὲ γενικὴ πολιτικὴ διαδήλωση ἐνάντια στὸ τσαρικὸ καθεστώς.

Στὶς 24 τοῦ Φλεβάρη (9 τοῦ Μάρτη) οἱ διαδηλώσεις ἐπαναλαμβάνονται μὲ μεγαλύτερη ἔνταση. Ἀπεργοῦσαν κάπου 200.000 ἐργάτες,

Στὶς 25 τοῦ Φλεβάρη (10 τοῦ Μάρτη) τὸ ἐπαναστατικὸ κίνημα ἐπεχτείνεται σὲ ὅλη τὴν ἐργατικὴ Πετρούπολη. Οἱ πολιτικὲς ἀπεργίες στὶς διάφορες συνοικίες μετατρέπονται σὲ γενίκη πολιτικὴ ἀπεργία σὲ ὁλάκαιρη τὴν πόλη· Παντοῦ διαδηλώσεις καὶ συγκρούσεις μὲ τὴν ἀστυνομία. Πάνω ἀπὸ τὶς ἐργατικὲς μάζες κυματίζουν κόκκινες σημαῖες μὲ τὰ συνθήματα: «Κάτω ὁ τσάρος!»-«Κάτω ὁ πόλεμος!», «Ψωμί!».

Τὸ πρωῒ τῆς 26 τοῦ Φλεβάρη (11 τοῦ Μάρτη) ἡ πολιτικὴ ἀπεργία, καὶ ἡ διαδήλωση ἀρχίζουν νὰ μετατρέπονται σὲ ἀπόπειρες ἐξέγερσης. Οἱ ἐργάτες ἀφοπλίζουν τὴν ἀστυνομία καὶ τὴ χωροφυλακὴ καὶ ὁπλίζονται οἱ ἴδιοι. Ἀλλὰ ἡ ἔνοπλη σύγκρουση μὲ τὴν ἀστυνομία καταλήγει σὲ πυροβολισμοὺς ἐνάντια στὴ διαδήλωση στὴν πλατεία Ζναμένσκαγια.

Ὁ στρατηγὸς Χαμπάλωφ, στρατιωτικὸς διοικητὴς τῆς περιφέρειας τῆς Πετρούπολης, κοινοποιεῖ πὼς οἱ ἐργάτες πρέπει νὰ πιάσουν δουλειὰ στὶς 28 τοῦ Φλεβάρη (13 τοῦ Μάρτη) ἀλλοιῶς θὰ σταλοῦν στὸ μέτωπο. Στὶς 25 τοῦ Φλεβάρη (10 τοῦ Μάρτη) ὁ τσάρος διατάζει τὸ στρατηγὸ Χαμπάλωφ. «Νὰ σταματῆστε ἀπὸ αὔριο τὶς ταραχὲς στὴν πρωτεύουσα».

Δὲν ἦταν ὅμως πιὰ δυνατὸ «νὰ σταματήσουν τὴν ἐπανάσταση».

Στὶς 26 τοῦ Φλεβάρη (11 τοῦ Μάρτη) ὁ τέταρτος λόχος τοῦ ἐφεδρικοῦ τάγματος τοῦ συντάγματος Παβλόβσκυ ἄνοιξε πῦρ, ὄχι ὅμως πάνω στοὺς ἐργάτες, ἀλλὰ πάνω στὰ ἔφιππα ἀστυνομικὰ ἀποσπάσματα, ποὺ ἀνταλλάσσαν πυροβολισμοὺς μὲ τοὺς ἐργάτες. Ἡ πάλη γιὰ τὸ στρατὸ ξετυλίγονταν δραστήρια κ᾿ ἐπίμονη, κυρίως ἀπὸ τὶς γυναῖκες καὶ τὶς ἐργάτριες, ποὺ ἀποτείνονταν εὐθείας στοὺς φαντάρους, συναδελφώνονταν μαζί τους, τοὺς καλοῦσαν νὰ βοηθήσουν τὸ λαὸ ν᾿ ἀνατρέψει τὴ μισητὴ τσαρικὴ ἀπολυταρχία.

Τὴν πραχτικὴ δράση τοῦ μπολσεβίκικου κόμματος τὴ διεύθυνε τὸ Γραφεῖο τῆς κεντρικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ κόμματός μας, ποὺ βρισκόταν τότε στὴν Πετρούπολη, μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸ σύντροφο Μόλοτωφ. Στὶς 26 τοῦ Φλεβάρη (11 τοῦ Μάρτη) τὸ Γραφεῖο τῆς κεντρικῆς ἐπιτροπῆς ἔβγαλε προκήρυξη καλώντας νὰ συνεχιστεῖ ὁ ἔνοπλος ἀγώνας ἐνάντια στὸν τσαρισμό, νὰ δημιουργηθεῖ Προσωρινὴ ἐπαναστατικὴ κυβέρνηση.

Στὶς 27 τοῦ Φλεβάρη (12 τοῦ Μάρτη) στὴν Πετρούπολη ὁ στρατὸς ἀρνήθηκε νὰ πυροβολήσει ἐνάντια στοὺς ἐργάτες κι ἄρχισε νὰ περνᾶ μὲ τὸ μέρος τοῦ ἐξεγερμένου λαοῦ. Στὶς 27 τοῦ Φλεβάρη τὸ πρωὶ ὑπῆρχαν μόνο 10.000 ἐξεγερμένοι φαντάροι καὶ τὸ βράδυ ἦταν κιόλας πάνω ἀπὸ 60.000.

Οἱ ἐξεγερμένοι ἐργάτες καὶ φαντάροι ἄρχισαν νὰ πιάνουν τοὺς τσαρικοὺς ὑπουργοὺς καὶ στρατηγούς, ν' ἀπελευθερώνουν τοὺς ἐπαναστάτες ἀπὸ τὶς φυλακές. Οἱ ἀπελευθερωμένοι πολιτικοὶ κρατούμενοι παίρναν ἀμέσως μέρος στὸν ἐπαναστατικὸ ἀγώνα.

Στοὺς δρόμους συνεχίζονταν ἀκόμα οἱ πυροβολισμοὶ μὲ τοὺς ἀστυνομικοὺς πράχτορες καὶ τοὺς χωροφύλακες, ποὺ εἶχαν στήσει πολυβόλα στὶς στέγες τῶν σπιτιῶν. Τὸ γρήγορο ὅμως πέρασμα τοῦ στρατοῦ μὲ τὸ μέρος τῶν ἐργατῶν ἔκρινε τὴν τύχη τῆς τσαρικῆς ἀπολυταρχίας.

Ὅταν ἡ εἴδηση γιὰ τὴ νίκη τῆς ἐπανάστασης στὴν Πετρούπολη ἔφτασε στὶς ἄλλες πόλεις καὶ στὸ μέτωπο, ἐργάτες καὶ φαντάροι ἄρχισαν παντοῦ νὰ καθαιροῦν τοὺς τσαρικοὺς ὑπαλλήλους.

Ἡ ἀστικοδημοκρατικὴ ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη εἶχε νικήσει.

Ἡ ἐπανάσταση νίκησε γιατὶ ἡ ἐργατικὴ τάξη πρωτοστατοῦσε στὴν ἐπανάσταση καὶ καθοδηγοῦσε τὸ κίνημα τῶν ἑκατομμυρίων ἀγροτῶν, ποὺ φοροῦσαν τὴ στολὴ τοῦ φαντάρου «γιὰ εἰρήνη, ψωμί, λευτεριά». Ἡ ἡγεμονία τοῦ προλεταριάτου προκαθόρισε τὴν ἐπιτυχία τῆς ἐπανάστασης.

> «Τὴν ἐπανάσταση τὴν πραγματοποίησε τὸ προλεταριάτο. Αὐτὸ ἔδειξε ἡρωϊσμό, αὐτὸ ἔχυσε τὸ αἷμα του, αὐτὸ τράβηξε μαζί του τὶς πιὸ πλατειὲς μάζες τοῦ ἐργαζομένου καὶ φτωχοῦ πληθυσμοῦ......» ἔγραφε ὁ Λένιν τὶς πρῶτες μέρες τῆς ἐπανάστασης (*Λένιν*, Ἅπαντα, τομ. 20ος σελ. 23—24).

Ἡ πρώτη ἐπανάσταση τοῦ 1905 εἶχε προετοιμάσει τὴ γρήγορη νίκη τῆς δεύτερης ἐπανάστασης τοῦ 1917.

> «Δίχως τὶς τρίχρονες μεγάλες ταξικὲς μάχες καὶ τὴν ἐπαναστατικὴ ἐνέργεια τοῦ ρωσικοῦ προλεταριάτου τὸ 1905—1907 θὰ ἦταν ἀδύνατη ἡ δεύτερη ἐπανάσταση, ἡ τόσο γρήγορη, ἀπὸ τὴν ἄποψη τῆς ὁλοκλήρωσης τοῦ ἀρχικοῦ της σταθμοῦ μέσα σὲ λίγες μέρες», σημείωνε ὁ Λένιν (Στὸ ἴδιο, σελ. 13).

Ἀπὸ τὶς πρῶτες κιόλας μέρες τῆς ἐπανάστασης πρόβαλαν τὰ σοβιέτ. Ἡ νικήτρια ἐπανάσταση στηρίχτηκε στὰ σοβιὲτ τῶν ἐργατῶν καὶ στρατιωτῶν βουλευτῶν. Ἡ ἐπανάσταση τοῦ 1905 ἔδειξε πὼς τὰ σοβιὲτ εἶνε ὄργανα τῆς ἔνοπλης ἐξέγερσης καὶ ταυτόχρονα τὸ ἔμβρυο τῆς νέας ἐπαναστατικῆς ἐξουσίας. Ἡ ἰδέα τῶν σοβιὲτ ζοῦσε μέσα στὴ συνείδηση τῶν ἐργατικῶν μαζῶν καὶ τὴν πραγματοποίησαν τὴν ἄλλη μέρα κιόλας ἀπὸ τὴν ἀνατροπὴ τοῦ τσαρισμοῦ, μὲ τὴ διαφορὰ ὅμως πὼς τὸ 1905 εἶχαν δημιουργηθεῖ μόνο σοβιὲτ τῶν ἐργατῶν βουλευτῶν, ἐνῶ τὸ Φλεβάρη τοῦ 1917

μὲ πρωτοβουλία τῶν μπολσεβίκων σχηματιστήκαν σοβιὲτ τῶν ἐ ρ γ α τ ῶ ν καὶ σ τ ρ α τ ι ω τ ῶ ν βουλευτῶν.

Ἐνῶ οἱ μπολσεβίκοι καθοδηγοῦσαν ἄμεσα τὸν ἀγώνα τῶν μαζῶν στοὺς δρόμους, τὰ συμβιβαστικὰ κόμματα, οἱ μενσεβίκοι καὶ οἱ ἐσέροι, πῆραν τὶς θέσεις τῶν βουλευτῶν στὰ σοβιὲτ καὶ σχημάτισαν ἐκεῖ δική τους πλειοψηφία. Σ' αὐτὸ συντέλεσε ὡς ἕνα σημεῖο καὶ τὸ γεγονὸς ὅτι οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς ἡγέτες τοῦ μπολσεβίκικου κόμματος βρίσκονταν στὶς φυλακὲς ἢ τὴν ἐξορία (ὁ Λένιν στὸ ἐξωτερικό, ὁ Στάλιν καὶ ὁ Σβερντλὼφ ἐξόριστοι στὴ Σιβηρία) ἐνῶ οἱ μενσεβίκοι καὶ οἱ ἐσέροι τριγυρνοῦσαν λεύτεροι στοὺς δρόμους τῆς Πετρούπολης. Κι ἔτσι ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ Σοβιὲτ τῆς Πετρούπολης καὶ τῆς Ἐκτελεστικῆς του ἐπιτροπῆς βρέθηκαν ἀντιπρόσωποι τῶν συμβιβαστικῶν κομμάτων: μενσεβίκοι καὶ ἐσέροι. Τὸ ἴδιο ἔγινε καὶ στὴ Μόσχα καὶ σὲ ἄλλες πόλεις. Μονάχα στὸ Ἰβάνοβο - Βοζνεσένσκ, στὸ Κρασνογιάρσκ καὶ σὲ μερικὲς ἄλλες πόλεις οἱ μπολσεβίκοι εἶχαν ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τὴν πλειοψηφία.

Ὁ ἐξοπλισμένος λαός, οἱ ἐργάτες κι' οἱ φαντάροι, ποὺ ἔστελναν τοὺς ἀντιπροσώπους τους στὸ σοβιέτ, τὸ ἔβλεπαν σὰν ὄργανο τῆς λαϊκῆς ἐξουσίας. Νόμιζαν καὶ πίστευαν πὼς τὸ σοβιὲτ τῶν ἐργατῶν καὶ στρατιωτῶν βουλευτῶν θὰ πραγματοποιοῦσε ὅλα τὰ αἰτήματα τοῦ ἐπαναστατικοῦ λαοῦ καὶ πὼς πρῶτα - πρῶτα θὰ ἔκλεινε εἰρήνη.

Ἡ ἐξαιρετικὴ ὅμως εὐπιστία τῶν ἐργατῶν καὶ τῶν στρατιωτῶν τοὺς ἔπαιξε ἕνα ἄσχημο παιγνίδι. Οἱ ἐσέροι καὶ οἱ μενσεβίκοι οὔτε κὰν σκέφτονταν νὰ τελειώσουν τὸν πόλεμο καὶ νὰ κλείσουν εἰρήνη. Σκέφτονταν νὰ χρησιμοποιήσουν τὴν ἐπανάσταση γιὰ νὰ συνεχίσουν τὸν πόλεμο. Ὅσο γιὰ τὴν ἐπανάσταση καὶ τὰ ἐπαναστατικὰ αἰτήματα τοῦ λαοῦ, οἱ ἐσέροι καὶ οἱ μενσεβίκοι πίστευαν πὼς ἡ ἐπανάσταση εἶχε κιόλας τελειώσει καὶ τόρα τὸ καθῆκον μας ἦταν νὰ τὴν κατοχυρώσουμε καὶ νὰ μποῦμε στὸ δρόμο μιᾶς κανονικῆς συνταγματικῆς συνύπαρξης μὲ τὴν ἀστικὴ τάξη. Γι αὐτὸ κ' ἡ ἐσερομενσεβίκικη ἡγεσία τοῦ Σοβιὲτ τῆς Πετρούπολης πῆρε ὅλα τὰ μέτρα ποὺ ἐξαρτῶνταν ἀπ' αὐτὴ γιὰ νὰ πνίξει τὸ ζήτημα τῆς κατάπαυσης τοῦ πολέμου, τὸ ζήτημα εἰρήνης καὶ νὰ παραχωρήσει τὴν ἐξουσία στὴν ἀστικὴ τάξη.

Στὶς 27 τοῦ Φλεβάρη (12 τοῦ Μάρτη) οἱ φιλελεύθεροι βουλευτὲς τῆς κρατικῆς Δούμας, ὕστερ' ἀπὸ παρασκηνιακὴ συνεννόηση μὲ τοὺς ἐσέρους καὶ μενσεβίκους ἡγέτες, συγκρότησαν τὴν προσωρινὴ ἐπιτροπὴ τῆς κρατικῆς Δούμας, μ' ἐπικεφαλῆς τὸν πρόεδρο τῆς 4ης Δούμας, τὸν τσιφλικᾶ καὶ μοναρχικὸ Ροτζιάνκο. Λίγες μέρες ἀργότερα ἡ προσωρινὴ ἐπιτροπὴ τῆς κρατικῆς Δούμας καὶ οἱ ἐσέροι καὶ μενσεβίκοι ἡγέτες τῆς ἐκτελεστικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ Σοβιὲτ τῶν ἐργατῶν καὶ στρατιωτῶν βουλευτῶν συνεννοήθηκαν μεταξύ τους κρυφὰ ἀπὸ τοὺς μπολσεβίκους, γιὰ νὰ σχηματίσουν μιὰ καινούρια κυβέρνηση τῆς Ρωσίας, τὴν ἀστικὴ Προσωρινὴ κυβέρνηση, μὲ ἐπικεφαλῆς τὸν πρίγκηπα Λβώφ, ποὺ ὁ τσάρος Νικόλαος 2ος τὸν πρόοριζε γιὰ πρωθυ-

πουργό του πρὶν ἀπὸ τὴν ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη. Ἡ Προσωρινὴ κυβέρνηση περιλάμβανε τὸν ἀρχηγὸ τῶν καντὲ Μιλιουκώφ, τὸν ἀρχηγὸ τῶν ὀχτωβριανῶν Γκουτσκὼφ καὶ ἄλλους σημαντικοὺς ἐκπρόσωπους τῆς τάξης τῶν κεφαλαιοκρατῶν· σὰν ἀντιπρόσωπος τῆς «δημοκρατίας» μπῆκε ὁ ἐσέρος Κερένσκυ.

Τὰ πράγματα ἦρθαν ἔτσι ὥστε οἱ ἐσερομενσεβίκοι τῆς ἐκτελεστικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ Σοβιὲτ παρέδωσαν τὴν ἐξουσία στὴν ἀστικὴ τάξη καὶ τὸ Σοβιὲτ τῶν ἐργατῶν καὶ στρατιωτῶν βουλευτῶν ἅμα τὸ ἔμαθε κατοπινὰ ἐνέκρινε στὴν πλειοψηφία του, παρὰ τὶς διαμαρτυρίες τῶν μπολσεβίκων, τὴ δράση τῶν ἐσερομενσεβίκων ἡγετῶν.

Ἔτσι σχηματίστηκε ἡ νέα κρατικὴ ἐξουσία στὴ Ρωσία, ποὺ ἀποτελοῦνταν, ὅπως εἶπε ὁ Λένιν, ἀπὸ ἀντιπροσώπους «τῆς ἀστικῆς τάξης καὶ τῶν ἀστοποιημένων τσιφλικάδων».

Δίπλα ὅμως στὴν ἀστικὴ κυβέρνηση ὑπῆρχε καὶ ἄλλη ἐξουσία: τὸ σοβιὲτ τῶν ἐργατῶν καὶ στρατιωτῶν βουλευτῶν. Οἱ στρατιῶτες βουλευτὲς τῶν σοβιὲτ ἦταν κυρίως ἐπιστρατευμένοι ἀγρότες. Τὸ σοβιὲτ τῶν ἐργατῶν καὶ στρατιωτῶν βουλευτῶν ἦταν ὄργανο τῆς συμμαχίας τῶν ἐργατῶν καὶ ἀγροτῶν ἐνάντια στὴν τσαρικὴ ἐξουσία καὶ μαζὶ ὄργανο τῆς ἐξουσίας τους, ὄργανο τῆς δικτατορίας τῆς ἐργατικῆς τάξης καὶ τῆς ἀγροτιᾶς.

Ἀποτέλεσμα ἦταν μιὰ ἰδιόμορφη περιπλοκὴ δύο «ἐξουσιῶν», δυὸ δικτατοριῶν: τῆς δικτατορίας τῆς ἀστικῆς τάξης, ποὺ τὴν ἐκπροσωποῦσε ἡ Προσωρινὴ κυβέρνηση καὶ τῆς δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου καὶ τῆς ἀγροτιᾶς, ποὺ τὴν ἐκπροσωποῦσε τὸ Σοβιὲτ τῶν ἐργατῶν καὶ στρατιωτῶν βουλευτῶν.

Εἴχαμε δυαδικὴ ἐξουσία

Πῶς ἐξηγεῖται τὸ γεγονὸς ὅτι οἱ μενσεβίκοι καὶ οἱ ἔσεροι βρέθηκαν ἀρχικὰ νὰ ἔχουν τὴν πλειοψηφία στὰ σοβιέτ;

Πῶς ἐξηγεῖται ὅτι οἱ νικητὲς ἐργάτες κι' ἀγρότες παράδοσαν θεληματικὰ τὴν ἐξουσία στοὺς ἐκπροσώπους τῆς ἀστικῆς τάξης;

Ὁ Λένιν τὸ ἀπέδιδε στὸ γεγονὸς ὅτι εἶχαν ξυπνήσει καὶ τραβηχτεῖ στὴν πολιτικὴ ἑκατομμύρια ἄνθρωποι ἀνίδεοι ἀπὸ πολιτική. Αὐτοὶ ἦταν στὸ μεγαλύτερο μέρος τους μικρονοικοκυραῖοι ἀγρότες, ἐργάτες ποὺ λίγο πρὶν ἦταν ἀγρότες, ἄνθρωποι ποὺ στέκονταν στὸ ἐνδιάμεσο τῆς ἀστικῆς τάξης καὶ τοῦ προλεταριάτου Ἡ Ρωσία ἦταν τότε ἡ πιὸ μικροαστικὴ χώρα ἀπὸ ὅλες τὶς μεγάλες εὐρωπαϊκὲς χῶρες. Καὶ σ' αὐτὴ τὴ χώρα:

> «ἕνα γιγάντιο κῦμα κατέκλυσε τὰ πάντα, ἔπνιξε τὸ συνειδητὸ προλεταριάτο ὄχι μόνο μὲ τὸν ὄγκο του μὰ ἀκόμα καὶ ἰδεολογικά, δηλ. μόλυνε, κυρίευσε πολὺ πλατειοὺς ἐργατικοὺς κύκλους μὲ τὶς μικροαστικὲς ἀντιλήψεις του στὴν πολιτική». (*Λένιν*, Ἅπαντα, τομ. 20ος, σελ. 115).

Αὐτὸ τὸ κῦμα τοῦ μικροαστικοῦ στοιχείου ἦταν ἀκριβῶς ἐκεῖνο ποὺ ἔβγαλε στὴν ἐπιφάνεια τὰ μικροαστικὰ κόμματα τῶν μενσεβίκων καὶ τῶν ἐσέρων.

Ὁ Λένιν σημείωνε πὼς μιὰ ἄλλη αἰτία ἦταν ἡ ἀλλαγὴ ποὺ ἔγινε στὴ σύνθεση τοῦ προλεταριάτου τὸν καιρὸ τοῦ πολέμου καὶ ἡ ἀνεπάρκεια τῆς συνειδητότητας καὶ τῆς ὀργάνωσης τοῦ προλεταριάτου στὴν ἀρχὴ τῆς ἐπανάστασης. Στὸ διάστημα τοῦ πολέμου εἶχαν γίνει ἀξιοσημείωτες μεταβολὲς στὴ σύνθεση τοῦ ἴδιου τοῦ προλεταριάτου. Τὰ 40% περίπου τῶν μόνιμων ἐργατῶν εἶχαν πάει στὸ στρατό. Στὰ χρόνια τοῦ πολέμου, γιὰ νὰ ξεφύγουν τὴν ἐπιστράτευση, εἶχαν μπεῖ στὶς ἐπιχειρήσεις πολλοὶ μικροϊδιοχτῆτες, χειροτέχνες, μαγαζάτορες, ξένοι στὴν προλεταριακὴ ψυχολογία.

Αὐτὰ ἀκριβῶς τὰ μικροαστικὰ στρώματα τῶν ἐργατῶν ἦταν τὸ ἔδαφος ποὺ τροφοδοτοῦσε τοὺς μικροαστοὺς πολιτευτὲς — μενσεβίκους καὶ ἐσέρους.

Νὰ γιατὶ οἱ πλατειὲς μάζες τοῦ λαοῦ, ποὺ ἦταν ἀνίδεες ἀπὸ πολιτική, πλημμυρισμένες ἀπὸ τὸ κῦμα τοῦ μικροαστικοῦ στοιχείου καὶ μεθυσμένες ἀπὸ τὶς πρῶτες ἐπιτυχίες τῆς ἐπανάστασης, βρέθηκαν στοὺς πρώτους μῆνες τῆς ἐπανάστασης αἰχμάλωτες τῶν συμβιβαστικῶν κομμάτων καὶ συγκατατέθηκαν νὰ παραχωρήσουν τὴν κρατικὴ ἐξουσία στὴν ἀστικὴ τάξη, μὲ τὴν ἀπλοϊκὴ πίστη πὼς ἡ ἀστικὴ ἐξουσία δὲ θὰ ἐμπόδιζε τὰ σοβιὲτ στὴ δουλειά τους.

Μπροστὰ στὸ μπολσεβίκικο κόμμα ἔμπαινε τὸ καθῆκον νὰ ξεσκεπάσει, μὲ διαφωτιστικὴ ὑπομονητικὴ δουλειὰ μέσα στὶς μάζες, τὸν ἰμπεριαλιστικὸ χαρακτῆρα τῆς Προσωρινῆς κυβέρνησης, νὰ ξεσκεπάσει τὴν προδοσία τῶν ἐσέρων καὶ τῶν μενσεβίκων καὶ νὰ δείξει πὼς εἶνε ἀδύνατο νὰ γίνει εἰρήνη ἂν δὲν ἀντικατασταθεῖ ἡ Προσωρινὴ κυβέρνηση μὲ κυβέρνηση τῶν σοβιέτ.

Καὶ τὸ μπολσεβίκικο κόμμα καταπιάστηκε μὲ αὐτὴ τὴ δουλειὰ μὲ ὅλη του τὴ δραστηριότητα.

Ξαναβγάζει τὰ νόμιμα δημοσιογραφικά του ὄργανα. Πέντε μέρες μετὰ τὴν ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη ἡ ἐφημερίδα «Πράβντα» βγαίνει στὴν Πετρούπολη καὶ λίγες μέρες ἀργότερα ὁ «Σοσιαλδημοκράτης» στὴ Μόσχα Τὸ κόμμα ἀρχίζει νὰ ἐξορμᾶ ἐπὶ κεφαλῆς τῶν μαζῶν ποὺ χάνουν τὴν ἐμπιστοσύνη τους στὴ φιλελεύθερη ἀστικὴ τάξη, τὴν ἐμπιστοσύνη τους στοὺς μενσεβίκους καὶ τοὺς ἐσέρους. Ἐξηγεῖ ὑπομονητικὰ στοὺς φαντάρους, στοὺς ἀγρότες, τὴν ἀνάγκη κοινῶν ἐνεργειῶν μὲ τὴν ἐργατικὴ τάξη. Τοὺς ἐξηγεῖ πὼς οἱ ἀγρότες δὲ θ᾿ ἀποχτήσουν οὔτε εἰρήνη, οὔτε γῆ, δίχως τὴν παραπέρα ἀνάπτυξη τῆς ἐπανάστασης, δίχως τὴν ἀντικατάσταση τῆς ἀστικῆς Προσωρινῆς κυβερνήσεως ἀπὸ κυβέρνηση τῶν σοβιέτ.

ΣΥΝΤΟΜΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Οἱ αἰτίες ποὺ ξέσπασε ὁ ἰμπεριαλιστικὸς πόλεμος εἶνε ἡ ἀνισόμετρη ἀνάπτυξη τῶν κεφαλαιοκρατικῶν χωρῶν, ἡ παραβίαση τῆς ἰσορροπίας ἀνάμεσα στὶς κυριότερες δυνάμεις, ἡ ἀνάγκη τῶν ἰμπεριαλιστῶν γιὰ ξανα-

μοίρασμα τοῦ κόσμου μὲ πόλεμο καὶ δημιουργία νέας ἰσορροπίας δυνάμεων.

῾Ο πόλεμος δὲ θὰ εἶχε τέτιο καταστροφικὸ χαρακτήρα καὶ ἴσως καθόλου νὰ μὴν ξετυλίγονταν μὲ τέτια δύναμη, ἂν τὰ κόμματα τῆς 2ης Διεθνοῦς δὲν προδίναν τὴν ὑπόθεση τῆς ἐργατικῆς τάξης, ἂν δὲν παραβίαζαν τὶς ἀποφάσεις τῶν συνεδρίων τῆς 2ης Διεθνοῦς κατὰ τοῦ πολέμου, ἂν ἀποφάσιζαν ν᾽ ἀντιδράσουν ἐνεργὰ καὶ νὰ ξεσηκώσουν τὴν ἐργατικὴ τάξη ἐνάντια στὶς ἰμπεριαλιστικὲς κυβερνήσεις, ἐνάντια στοὺς ἐμπρηστὲς τοῦ πολέμου.

Τὸ μπολσεβίκικο κόμμα ἀποδείχτηκε τὸ μοναδικὸ προλεταριακὸ κόμμα, ποὺ ἔμεινε πιστὸ στὴν ὑπόθεση τοῦ σοσιαλισμοῦ καὶ τοῦ διεθνισμοῦ καὶ ὀργάνωσε τὸν ἐμφύλιο πόλεμο ἐνάντια στὴν ἰμπεριαλιστικὴ του κυβέρνηση. Ὅλα τ᾽ ἄλλα κόμματα τῆς 2ης Διεθνοῦς, ἐπειδὴ οἱ καθοδηγητικὲς κορυφές τους ἦταν συνδεμένες μὲ τὴν ἀστικὴ τάξη, ἀποδείχτηκαν αἰχμάλωτοι τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ, πῆγαν μὲ τὸ μέρος τῶν ἰμπεριαλιστῶν.

῾Ο πόλεμος, ποὺ ἦταν ἀντανάκλαση τῆς γενικῆς κρίσης τοῦ καπιταλισμοῦ, ὄξυνε αὐτὴ τὴν κρίση κ᾽ ἐξασθένισε τὴν παγκόσμια κεφαλαιοκρατία. Οἱ ἐργάτες τῆς Ρωσίας καὶ τὸ κόμμα τῶν μπολσεβίκων ἦταν οἱ πρῶτοι στὸν κόσμο ποὺ ἐκμεταλλεύθηκαν μ᾽ ἐπιτυχία τὴν ἀδυναμία τοῦ καπιταλισμοῦ, ἔσπασαν τὸ μέτωπο τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ, ἀνέτρεψαν τὸν τσάρο καὶ δημιούργησαν τὰ σοβιὲτ τῶν ἐργατῶν καὶ στρατιωτῶν βουλευτῶν.

Μεθυσμένες ἀπὸ τὶς πρῶτες ἐπιτυχίες τῆς ἐπανάστασης καὶ καθησυχασμένες ἀπὸ τὶς διαβεβαιώσεις τῶν μενσεβίκων καὶ τῶν ἐσέρων πὼς ἀπὸ δῶ καὶ μπρὸς ὅλα θὰ πᾶν καλά, οἱ πλατειὲς μάζες τῶν μικροαστῶν, τῶν στρατιωτῶν, ἀκόμα καὶ τῶν ἐργατῶν, τρέφουν ἐμπιστοσύνη πρὸς τὴν Προσωρινὴ κυβέρνηση, τῆς δίνουν τὴν ὑποστήριξή τους.

Μπροστὰ στὸ μπολσεβίκικο κόμμα ἔμπαινε τὸ καθῆκον: νὰ ἐξηγήσει στὶς μεθυσμένες ἀπὸ τὶς πρῶτες ἐπιτυχίες μάζες τῶν ἐργατῶν καὶ τῶν στρατιωτῶν, πὼς εἶνε ἀκόμα μακρυὰ ἡ πλήρης νίκη τῆς ἐπανάστασης, πὼς ὅσο ἡ ἐξουσία βρίσκεται στὰ χέρια τῆς ἀστικῆς κυβέρνησης καὶ στὰ σοβιὲτ κυριαρχοῦν οἱ συμβιβαστές,—μενσεβίκοι καὶ ἐσέροι, ὁ λαὸς δὲ θ᾽ ἀποχτήσει οὔτε εἰρήνη, οὔτε γῆ, οὔτε ψωμί· πὼς γιὰ τὴν πλήρη νίκη εἶνε ἀπαραίτητο νὰ γίνει ἀκόμη ἕνα βῆμα πρὸς τὰ μπρὸς καὶ νὰ δοθεῖ ἡ ἐξουσία στὰ σοβιέτ.

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ ΤΟΜΟΥ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΟΥ Α' ΤΟΜΟΥ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

ΟΙ ΜΕΝΣΕΒΙΚΟΙ ΚΑΙ ΟΙ ΜΠΟΛΣΕΒΙΚΟΙ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ ΤΟΥ ΡΩΣΟ-ΓΙΑΠΩΝΙΚΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΠΡΩΤΗΣ ΡΩΣΙΚΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ (1904 - 1907).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

ΟΙ ΜΕΝΣΕΒΙΚΟΙ ΚΑΙ ΟΙ ΜΠΟΛΣΕΒΙΚΟΙ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ ΤΗΣ ΑΝΤΙΔΡΑΣΗΣ ΤΟΥ ΣΤΟΛΥΠΙΝ.— ΟΙ ΜΠΟΛΣΕΒΙΚΟΙ ΣΥΓΚΡΟΤΟΥΝΤΑΙ ΣΕ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΟ ΜΑΡΞΙΣΤΙΚΟ ΚΟΜΜΑ (1908 - 1912).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ

ΤΟ ΜΠΟΛΣΕΒΙΚΙΚΟ ΚΟΜΜΑ ΣΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΗΣ ΑΝΟΔΟΥ ΤΟΥ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΣ ΣΤΙΣ ΠΑΡΑΜΟΝΕΣ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ ΙΜΠΕΡΙΑΛΙΣΤΙΚΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ (1912—1914)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ

ΤΟ ΚΟΜΜΑ ΤΩΝ ΜΠΟΛΣΕΒΙΚΩΝ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ ΤΟΥ ΙΜΠΕΡΙΑΛΙΣΤΙΚΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ.— Η ΔΕΥΤΕΡΗ ΡΩΣΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ (1914 - Μάρτης 1917)